

ספריי - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האוד

שער
חמישי

היכל
תשיעי

תורת מנחם אגרות-מלך

מכתבים כלליים למועדי השנה
תיש"א - תנש"א

מאת כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א
שניאורסאהן
מליובאוויטש

חלק ב

ניסן - אלול

הודפס

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

סניף אה"ק ת"ז כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמישים ושתים

היי תהא שנת נפלאות בכל

שנת הצדיק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

TORATH MENACHEM IGROIS MELECH

Vol. 2

אוצר החכמה

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn N.Y. 11213
Tel. (718) 493-9250 • (718) 774-4000

Printed in Israel
5752 • 1992

בהזמנות לפנות אל:

הוצאת ספרים קה"ת כפר-חבי"ד, ת.ד. 3, טל. 03-9606725, 03-9606018

נדפס בדפוס חיש
ע"י חיים אליעזר בן מלכה פרידא
וע"י שמואל יעקב בן פרומא דינה

נסדר והוכן לדפוס
ע"י שמעון בן פריידל

מפתח כללי

5	תוכן מכתבים
א	תורת מנחם – אגרות מלך
שפה	מילואים / נשי ובנות ישראל
תא	מילואים / ילדי ישראל
תלא	הוספות
תמג	מפתחות

מפתח מכתבים לפי מועדים*

פסח שני

אוצר החכמה

קמה	מכתב קכט
רה	מכתב קלט

ל"ג בעומר – ימי הספירה

כד	מכתב קב
קיט	מכתב קכג
שלב	מכתב קס

שבועות (סיון)

ל	מכתב קד
קכב	מכתב קכד
רמ	מכתב קמד
שמו	מכתב קסא

תמוז (י"ב תמוז)

קכה	מכתב קכה
-----	-------	----------

* המכתבים הקשורים לחודש ניסן לא צויינו משום שהם רוב המכתבים.

בין המצרים

מכתב קלג קסט

אב

מכתב קמה רמה

מכתב קנד שח

מכתב קנז שכו

אגרות מלך - ב שניאורסון, מנחם מנדל בן לוי יצחק עמוד מס 4 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

תוכן מכתבים

- צד. י"א ניסן, ה'תשי"א א
 חיוב הפעולה על הזולת, ד' בנים
- צה. ר"ח ניסן, ה'תשי"ב ב
 הוראה מה"סדר" והנס דקרי"ס על ההכרח לקרב את הדור הצעיר
- צו. י"א ניסן, ה'תשי"ב ו
 הוראות מסמיכות בן רשע לבן חכם בנוסח ההגדה
- צז. י"א ניסן, ה'תשי"ג ח
 יצי"מ. איכות הזכרון הנדרש בזכירת העבודה רוחנית דיצי"מ בכל יום
- צח. ב' ניסן, ה'תשט"ז יא
 שייכות חגה"פ לענין החינוך. הצעות איך לנצל את ימי החופש של התלמידים
- צט. י"א ניסן, ה'תשי"ז יד
 הכרח ההתעסקות עם הבנים שמצ"ע אינם באים להסדר. גאולת מצרים מוכיחה טעות ההורים והמפלגות שחינכו את בניהם ברוח ההתכוללות
- ק. י"א ניסן, ה'תשי"ח יח
 עבודה רוחנית דיצי"מ בכל יום צ"ל בדרגה נעלית יותר מהיום שלפניו. מאסר וחירות בכל דבר לפי מהותו
- קא. י"א ניסן, ה'תשי"ט כא
 גאולת מצרים מבטאת יכולת היהודי לשנות את מצבו — בגשמיות וברוחניות — מן הקצה אל הקצה. העבודה להשתחרר מה"מצרים" שלו. חירות מהפחד ד"מה יאמר הגוי"
- קב. עש"ק פ' אמור, ה'תשי"ט כד
 הספירה מבטאת הכמיהה למ"ת. תורה מרוממת האדם. לעורר הכמיהה. להזהיר גדולים על הקטנים
- קג. י"א ניסן, ה'תש"כ כו
 זמן חירותינו. לשון הפסוק: מארץ מצרים מבית עבדים. שויתי ה' לנגדי תמיד. עבודה בשמחה
- קד. ימי הגבלה, ה'תש"כ ל
 תורת חיים. בכל פרטי הבריאה. יסודות החסידות באחדות ה' והשגחה פרטית. בכל דרכיך דעהו
- קה. י"א ניסן, ה'תשכ"א לג
 בטחון ישראל ביציאה מאמ"צ (גושן) למדבר שמם. יצי"מ בעבודת האדם בכל יום — יציאה מהגבלות העולם
- קו. י"א ניסן, ה'תשכ"ב לו
 חירות בעניני הנשמה והגוף והעולם — ע"י העלאת הגוף והעולם לדרגת הנשמה. הגלות והגאולה ה' בנשמה גוף ועולם (רכוש גדול). הוראה לבירור העולם שמסביבו. איני מבקש אלא לפי כוחן

- קז. **י"א ניסן, ה'תשכ"ג** מ
 פסח — יו"ט הראשון. בעצם היום הזה. משהגיע הקץ לא עכבם אפי' כהרף עין — לא לאחר שעת הכושר דרצון בניי לצאת ממצרים. ההוראה — לנצל שעת הכושר דהתעוררות התשובה בדורינו
- קח. **י"א ניסן, ה'תשכ"ד** מד
 ההוראות מחגה"פ צ"ל כב' הקוין דסור מרע ודעשה טוב. יצי"מ גאולת הכלל, וק"פ מורה על ההתעסקות עם הפרט. שלילת ההתעסקות בבעיות חובקות עולם — ובפרט ע"ח ובמקום להתעסק בחינוך סביבתו הקרובה. החדרת התומ"צ גם באברים הפרטיים. מעות חטים
- קט. **י"א ניסן, ה'תשכ"ה** מח
 שנת העיבור. ע"ז דמצרים (שעבוד לכוחות הטבע) תוקפה בחודש האביב. משכו וקחו. ברכת האילנות
- קי. **י"א ניסן, ה'תשכ"ו** נד
 חגה"פ — על שם ק"פ. שלימות ביטול הע"ז דמצרים "ראשו על כרעיו ועל קרבו". הוראה לשלימות במס"נ. י"ג ניסן הילולת כ"ק אדמו"ר הצ"צ שענינו הי' שלימות
- קיא. **י"א ניסן, ה'תשכ"ז** נח
 בשנים שיש בהם מאורעות מיוחדים צ"ל בהם התעוררות מיוחדת. שנת "הקהל גו' האנשים והנשים והטף" למען "ישמעו גו'". יצי"מ "בנערינו גו'" למען "תעבדון את האלקים גו'". לעת"ל גאולת כל ישראל למען "בחוקתי תלכו גו'"
- קיב. **י"א ניסן, ה'תשכ"ח** סב
 הציווי במצרים על מצות תפילין "לאות על ירך גו'". יצי"מ — גילוי מעלת ישראל "בנים אתם לה"א". "עבד מלך — מלך". עד"ז תוכן מצות תפילין שעבוד המוח ולב
- קיג. **י"א ניסן, ה'תשכ"ט** סז
 הקשר בין מילה וק"פ. מילה — עבודת צדיקים. ק"פ — משכו ידיכם מע"ז — עבודת בע"ת. עשה טוב. סור מרע
- קיד. **י"א ניסן, ה'תש"ל** עא
 קרבן פסח ומילה — שתי מ"ע שחייבים עליהן כרת; בשניהם מודגש ענין חינוך הילדים; יסוד החינוך — "משכו ידיכם מעבודה זרה והדבקו במצוה"
- קטו. **י"א ניסן, ה'תשל"א** עו
 פסח בחודש האביב — בשניהם מודגש ענין ה"התחלה" ויציאה "מאפילה לאור גדול"; גם בעניני טבע ("אביב") ישנו ענין הנסים — קדושה בעניני רשות; גאולת מצרים — מן הקצה אל הקצה
- קטז. **ר"ח ניסן, ה'תשל"ב** פב
 נקודת יציאת מצרים: "משכו (סור מרע) וקחו לכם (עשה טוב)"; ההוראה מ"משכו ידיכם" מע"ז דמצרים שצ"ל אור לגויים

- קיו. **י"א ניסן, ה'תשל"ב** פז
 "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" —
 "אדם לעמל יולד"; אף ש"טבע הטוב להטיב" — דוקא ע"י עמל
 "נעשה שותף וכו'"
- קיח. **ר"ח ניסן, ה'תשל"ג** צב
 "החודש הזה לכם גוי ראשון הוא לכם לחדשי השנה": תשרי — טבע;
 ניסן — נס; ניסן הוא "ראשון לחדשי השנה" — נסים והשגח"פ בטבע;
 נרמז במזמור "בך ה' חסיתי גוי"
- קיט. **י"א ניסן, ה'תשל"ג** צז
 המשך: נסים גלויים ונסים המלוכשים בטבע — פסח ופורים; ב' אופנים
 בהנהגה טבעית: (א) "לא ישבותו", (ב) השגח"פ בגלוי; ניסן (נסים) הוא
 "ראשון לחדשי השנה" — השגח"פ (נסים) שבטבע; הרמז במזמורים
 "בך ה' חסיתי גוי" ו"לשלמה אלקים משפטיך גוי"
- קכ. **י"א ניסן, ה'תשל"ד** קג
 גאולת מצרים — "לקחת לו גוי מקרב גוי", כעובר ממעי אמו; ע"י
 אכילת הפסח "ראשו על כרעיו ועל קרבו"
- קכא. **ר"ח ניסן, ה'תשל"ה** קח
 "זמן חרותנו" ל' רבים — חרות ישראל וחרות השכינה; טוב לשמים
 וטוב לכריות; "חרות" ויציאה מהגבלות: (א) בקיום התומ"צ ע"פ דין;
 (ב) לפני משורת הדין
- קכב. **י"א ניסן, ה'תשל"ה** קיג
 המשך: טוב לשמים ולכריות כאותו ענין; וכן בשבועות וסוכות — תורה
 וגמ"ח; וכן בתפלה
- קכג. **ג' פ' וספרתם לכם, ה'תשל"ה** קיט
 הכנה ל"ג בעומר. שמחה של מצוה. שייכות של המבצעים לרשב"י
- קכד. **ג' פ' נשא את ראש, ה'תשל"ה** קכב
 מספר שלש הקשור למ"ת. להוסיף בלימוד התורה בעולם שנה נפש
 (עש"ן). "הר סיני עשן". בג' לבושי הנפש: התעוררות במבצעים
- קכה. **ח' תמוז, ה'תשל"ה** קכה
 התחזקות בהרכצת התורה. בעל הגאולה מסר נפשו ע"ז. התחזקות
 במבצעים. יש להם שייכות לתוכן חג הגאולה
- קכו. **ר"ח ניסן, ה'תשל"ו** קכט
 "פסח על שם הדילוג .. דרך דילוג וקפיצה": יציאה ממצרים ערות
 הארץ ל"תעבדון את האלקים על ההר הזה" (מהירידה במצב המוסרי
 דמצרים — לשלימות המוסר דאחדות הבורא ודרגא נעלית ביותר "בין
 אדם לחירו") — דילוג וקפיצה; כעבודת האדם; "ביום ובלילה"
- קכז. **ר"ח ניסן, ה'תשל"ז** קלה
 יציאת מצרים — לידת עם ישראל ויסודה — המעבר מע"ז דמצרים
 ודרגתה המוסרית הנחותה אל שלימות עשרת הדברות; וכן בכל יהודי
 כשנולד

- קכח. **י"א ניסן, ה'תשל"ז** קמ
 המשך: מצה (לחם) מרור (מר) ופסח (נאכל על השובע) — מדאורייתא תמיד. מדרבנן, בזמן שביהמ"ק הי' קיים; ובעבודה: לימוד התורה מתוך ביטול; "שמאל דוחה (מדרבנן כלכד); עי"ז "ושכנתי בתוכם"
- קכט. **פסח שני, ה'תשל"ז** קמה
 חיי הצדיק כהוראה לאדם. "כחביכותא תליא מילתא" — אהבת ה' ואהבת ישראל. התחזקות בכל המבצעים. קשורים לתורת רשב"י ואמרותיו
- קל. **ער"ח ניסן, ה'תשל"ח** קנ
 "מחצית השקל" לפני ר"ח ניסן — זמן הקרבת קרבנות מתרומה חדשה: ניסן ענינו הנהגה נסית וזהו תוכן קרבנות בביהמ"ק
- קלא. **י"א ניסן, ה'תשל"ח** קנו
 המשך: ב' סוגי נסים: נסים המלוכשים בטבע (כפורים), ונסים גלויים (כפסח); עבודת האדם (תומ"צ) צ"ל בהידור ולמעלה ממדרה"ג (כאופן נסי)
- קלב. **ערב שבת הגדול, ה'תשל"ט** קסג
 קרבן פסח — קרבן ציבור וקרבן יחיד — אחדות דישראל; "ראשו על כרעיו ועל קרבו" — אחדות כל חלקי הצבור; ע"י "פסח" (לשון דילוג) מהמחיצות המבדילות בין בני"
- קלג. **בין המצרים, ה'תשל"ט** קסט
 המצב בעולם ובאה"ק. להוסיף בבטחון ובלימוד התורה. לימוד בהל' בית הבחירה. תשובה תפילה וצדקה
- קלד. **ר"ח ניסן, ה'תש"מ** קעב
 קביעות חג הפסח ביום ג' שהוכפל בו כי טוב: חיבור "טוב לשמים וטוב לבריות" בכל נקודה וענין
- קלה. **י"א ניסן, ה'תש"מ** קעח
 המשך: הקשר ד"טוב לשמים וטוב לבריות" ל"שנת השמיטה" והתחלת השנה ביום השבת
- קלו. **פסח שני, ה'תש"מ** קפה
 הצעד הראשון שעשה רשב"י בצאתו מהמערה — שחיפש לתקן. חשיבות עשיית טובה ליהודי ומניעת צער. ספר ה"זוהר" פותח במעלת ילדי ישראל
- קלז. **ר"ח ניסן, ה'תשמ"א** קצ
 שני מאורעות בר"ח ניסן: (א) במצרים — מצות "החודש הזה לכם" וקרבן פסח. (ב) אחרי יצי"מ — הקמת המשכן; הן במצב דעבדות (גוף) והן במצב דחירות (נשמה) צ"ל שלימות עבודת ה'; "ישראל מונין ללבנה" המקבלת אורה מהשמש, וכן הגוף מקבל חיותו מהנשמה
- קלח. **י"א ניסן, ה'תשמ"א** קצז
 המשך: בשני הענינים שבר"ח ניסן (מצות קרבן פסח והקמת המשכן) מודגש התוכן דהגברת הנשמה על הגוף: הפסח "לא בא מתחילתו אלא לאכילה"; והמשכן הוקם מדברים גשמיים. ואותו הדבר קשור עם

המאורע השלישי שיהי בר"ח ניסן: הקמת ביהמ"ק השלישי, הבאה ע"י
 "מעשינו ועבודתינו" בזמן הגלות. הקשר למזמור פ' בתהלים

- קלט. **י"ג אייר, ה'תשמ"א** רה
 המצב בעולם מתדרדר. להיות עמלים בתורה. הזכות כיום י"ג בחודש.
 שנת הקהל. עריכת אסיפות "הקהל" בין אנשים נשים וטף. בבית הספר
- קמ. **מושצ"ק מברכים חודש ניסן, ה'תשמ"ב** רי
 המכנה המשותף בין גאולות פורים ופסח הסמוכות זו לזו — אחדות
 ישראל, וחשיבות כל פרט שבישראל
- קמא. **י"א ניסן, ה'תשמ"ב** רטז
 המשך: "כימי צאתך מארץ מצרים" ל' רבים; גאולת הכלל קשורה עם
 גאולת הפרט. ענין זה מודגש בסדר ליל פסח
- קמב. **ר"ח ניסן, ה'תשמ"ג** רכד
 שני שמותיו המיוחדים של החג — "זמן חרותנו" ו"חג המצות": "חרות
 אמיתית מכל הגבלה; "מצה" ושליחת החמץ — שלילת גאוה בתכלית.
 יצי"מ בכל יום
- קמג. **י"א ניסן, ה'תשמ"ג** רלב
 המשך: התאמת שני ההפכים הנ"ל (חרות — תוקף המציאות; מצה —
 תכלית הביטול): ע"י תכלית ההתמסרות והביטול לאלקות אפ"ל תוקף
 המציאות
- קמד. **ימי הגבלה, ה'תשמ"ג** רמ
 ללמוד מהכנות שעשו בני"ל למ"ת. הנסים שראו וספירת הימים. ג' ימי
 הגבלה. הוראה למ"ת כומנינו. נתינת התורה השנתי ונתינת התורה היומית.
 בדוגמא לזכר יצי"מ השנתי — פסח — והזכירה בכל יום
- קמה. **ר"ח מנ"א, ה'תשמ"ג** רמה
 הוראה מתשעת הימים שמתחילים ומסתיימים בצום. מיתת אהרן בר"ח
 מנ"א. "הוי מתלמידיו של אהרן". חיקון סיבת הגלות וביטול שנאת חינם.
 עריכת סיומים. הוספה בתורה וצדקה
- קמו. **ר"ח ניסן, ה'תשד"מ** רמט
 שנה מעוברת — חיבור (התאמת) חמה ולבנה; חמה — עבודות
 תמידיות, לבנה — עבודות המתחדשות
- קמז. **י"א ניסן, ה'תשד"מ** רנו
 המשך: גאולת מצרים "בחצי היום" "בחצי הלילה"; חמה ("לממשלת
 היום") ולבנה ("לממשלת הלילה"); תומ"צ ועניני רשות; ובשניהם —
 גאולה ומס"נ
- קמח. **ער"ח ניסן, ה'תשמ"ה** רסה
 פסח שחל בשבת: חרות ועונג ביחד
- קמט. **י"א ניסן, ה'תשמ"ה** רעג
 המשך: "ילכו מחיל אל חיל" בעניני חרות ועונג
- קנ. **ר"ח ניסן, ה'תשמ"ו** רפג
 שני הענינים ביצי"מ: חפזון (כרח העם) וגאולה כיד רמה; ובעבודת
 האדם סור (וכריחה) מרע ועשה טוב; בגאולה דלעתיד "לא בחפזון
 תצאו" כי רוח הטומאה אעביר גו'

- קנא. **י"א ניסן, ה'תשמ"ו** רפט
 המשך: ג' הפרטים ב"חפזון" דמצרים: מתניכם חגורים, נעליכם
 כרגליכם, ומקלכם בידכם. ובעבודת האדם: שלימות עצמו, השפעה
 כסביבתו, השפעה בכל העולם
- קנב. **כ"ה אדר, ה'תשמ"ז** רצו
 פסח — דילוג וחפזון, זריזות; חפזון דקדושה דוקא; ישראל ביישנים
 רחמנים וגומלי חסדים — סימני ישראל וקדושה
- קנג. **י"א ניסן, ה'תשמ"ז** שג
 המשך: הכנות לפסח בחפזון ובזריזות; ג' הסימנים הנ"ל — בכל מקום
 ובכל זמן; ניסן חודש הגאולה וזמן בידור וליבון הכל; בתקופתנו —
 זריזות וחפזון הן בצד הטוב והן בהפכו; העבודה דפסח — בירור הרע
 מן הטוב וכיטולו
- קנד. **ה' מנ"א, ה'תשמ"ז** שח
 התבוננות בדרכי הארז"ל. הקדמת אהבת ישראל לתפילה. לימוד פנימיות
 התורה. יום זה מוסיף כח כחיוב לימוד פנימיות התורה
- קנה. **ער"ח ניסן, ה'תשמ"ח** שיג
 ניסן — ר"ה למלכים, "ממלכת כהנים", חודש לידת עם ישראל; עבודתו
 — משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו תורה ומצוות באופן ד"ראשו על
 כרעיו גוי" — בכל לבבך וגוי
- קנו. **י"א ניסן, ה'תשמ"ח** שיט
 המשך: כל זה במיוחד בפסח שחל בשבת, ביום שלימות הלבנה בחודש
 האביב, ובשנת הקהל
- קנז. **ה' מנ"א, ה'תשמ"ח (תשל"ב)** שכו
 להוסיף בארחות הארז"ל. המסופר בהנהגותיו בלימוד התורה, בנתינת
 צדקה ובשמחה של צדקה. הוראה לכל אחד
- קנח. **ר"ח ניסן, ה'תשמ"ט** של
 פסח ראש למועדים שענינם המשכת קדושה ושמחה; בשנה מעוברת —
 חיבור חמה ולבנה, חיבור משפיע ומקבל
- קנט. **אור לי"א ניסן, ה'תשמ"ט** שלז
 המשך: חיבור משפיע ומקבל באופן שנעשים מציאות אחת; כמו בקרבן
 פסח — "ראשו על כרעיו גוי". עניני פסח מורים על אהבת ואחדות
 ישראל
- קס. **יום א' פ' בחוקותי, ה'תשמ"ט** שלב
 הוספה בתורה עבודה וגמ"ח בקשר ל"ג בעומר. צדקה במספר ח"י
 (באייר) בעבודה מזמור ל"ג (בעומר) בתהלים. בתורה — חלק פ' השבוע
 המיוחד ליום בשבוע שבו חל ל"ג בעומר

* ראה בפנים הספר

- קסא. ר"ח סיון, ה'תשמ"ט שמו
הכנות למ"ת נזכרים ונעשים. "ויחן" בר"ח, "ממלכת כהנים" — ביום השני וגו'. מצות הגבלה — ביום השלישי. פרישה — ביום הרביעי עד מ"ת
- קסב. ר"ח ניסן, ה'תש"נ שמח
חידוש דחודש ניסן על חודש תשרי — ראש ל"הנהגה נסית"; כפרט בשנה זו — שנת הארבעים שבה "נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"
- קסג. י"א ניסן, ה'תש"נ שנו
המשך: פנימיות דלב, דראי, דשמיעה; איתן שבנשמה; "משכיל לאיתן"
- קסד. כ"ה אדר, ה'תנש"א שסד
הניסים הגלויים שנתרחשו בתקופה זו. הניסים שבמגילת אסתר מוסתרים. נצחון המלחמה תוך זמן קצר. האויב שיחרר השבויים. ר"ת של תהיה שנת אראנו נפלאות ותהיה שנת ניסים, ההוראה בהנהגה שמעל הטבע. חודש ניסן — נס. הנהגה ניסית בקיום תומ"צ
- קסה. ה' ניסן, ה'תנש"א שע
המשך: ניסן ראשון לחדשי השנה. ניסים של "נפלאות אראנו". ניסים של מצרים וניסים של הגאולה. שבת הגדול נס גדול. — "צו את אהרן" — תלמידיו של אהרן. "מקרבן לתורה" ולא מקרב התורה להם, "צו לשון זירוז". "אוהב את הבריות" זירוז מיד ולדורות — נצחי. הוראה למעשה
- קסו. י"א ניסן, ה'תנש"א שעז
המשך: השנה מתחלת ב"חזקה" של חזקות של ימים קדושים. גם ביט"כ כסליו, וגם בימי הפורים. "שנה משולשת". קריאת התורה משולשת בחודש ניסן ובשלשה ספרי תורה. קריאת פרשת שמיני בשלושה שבועות. "שמיני" — הנהגה אלוקית שמעל הטבע. הבדל בין בית המקדש למשכן. המעלה של ביהמ"ק השלישי "שמיני שמונה שמינה". "חזקה" לניסים בשנת אראנו נפלאות
- קסו. י"א ניסן, ה'תנש"א שעז
המשך: השנה מתחלת ב"חזקה" של חזקות של ימים קדושים. גם ביט"כ כסליו, וגם בימי הפורים. "שנה משולשת". קריאת התורה משולשת בחודש ניסן ובשלשה ספרי תורה. קריאת פרשת שמיני בשלושה שבועות. "שמיני" — הנהגה אלוקית שמעל הטבע. הבדל בין בית המקדש למשכן. המעלה של ביהמ"ק השלישי "שמיני שמונה שמינה". "חזקה" לניסים בשנת אראנו נפלאות

מילואים

- נשי ובנות ישראל** שפה-ת
- א. **י"ב אדר ב', ה'תשי"ד** שפז
ההוראה לנשי ובנות ישראל מחג הפורים וחג הפסח. כשניהם גם הנשים מחוייבות לקיים מצוותיהם. חלקה של אסתר בנס פורים. חלקן של נשי ישראל עם היציאה ממצרים. ניכרו בהן שתי הנהגות: צניעות והשפעה. לא התפעלו מקשיים
- ב. **עש"ק הגדול, ה'תשל"ו** שפט
חיזוק בנש"ק ובנרות יו"ט
- ג. **ר"ח אלול, ה'תשל"ו** שצ
אירועי אוגנדה ונסיון הנקמה בקושטא מלמדים שיש לחזק אמצעי הבטחון הרוחניים ובמיוחד נשים שהן "עיקר הבית". סגולה לשמירה במזוזה. כל מזוזה נוספת מוסיפה שמירה בעם ישראל
- ד. **ג' דסליחות, ה'תשל"ח** שצב
"עקרת בית" ושלש המצוות שבאחריותה. מצות מזוזה
- ה. **ימי חודש אלול, ה'תש"מ** שצד
ברכת הבנים. הקשר לחודש אלול. ברכת "ארבה את זרעך" כתוצאה ממסי"נ. להשתדל במצוות פרו ורבו. הקפדה על טהרת-המשפחה
- ו. **ו' תשרי, ה'תשמ"ה** שצו
התואר "עקרת הבית". (מזמור) "אשת חיל" מא' ועד ת'. הדלקת הנר מגיל שלש כרבקה אמנו. כשרות האכילה הופקדו בידי האשה. השפעת מצות "טהרת המשפחה" על כל הדורות. שלש המצוות — הבסיס לבית היהודי. לא להתפעל מקשיים בקיומם

ילדי ישראל

- א. **י"ג אייר, ה'תש"ל** תא
הביאור בסיפור חז"ל אודות תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זה בזה. ההוראה בעבודת ה', בקיום מצות ואהבת לרעך כמוך. לדון לכף זכות כל יהודי ולקרבו לחומ"צ
- ב. **ימי חנוכה, ה'תשל"ג** תה
הוספה בנר מצוה ותורה אור. להאיר ה"חוץ". מעות חנוכה
- ג. **ט"ו תמוז, ה'תשל"ג** תז
לנצל ימי הקיץ להתחזק בכריאות הגוף וכריאות הנשמה. סגולת ילדי ישראל "להשבית אויב ומתנקם" על-ידי "עוז" — תורה. כפרט בימי בין המצרים. הוספה בצדקה. השתתפות במטבע של אותה מדינה
- ד. **עש"ק מברכין מנ"א, ה'תשל"ג** תט
המשך: כוחם של ילדי ישראל בסיפורי מדרש איכה. ת"פ בתי ספר בירושלים ללימוד מקרא, למשנה ולתלמוד

- ה. **ערב חנוכה, ה'תשל"ד** תי
שש הוראות משה פרטים במעשה מצות נר חנוכה
- ו. **בסמיכות לימי הפורים, ה'תשל"ו** תיג
סיפור ביטול גזירת המן ע"י שמרדכי אסף ילדי ישראל. בזכות הילדים
יתבטלו גזירותיהם של המן'ים בכל מקום ובכל זמן. להוסיף בלימוד
תורה
- ז. **ערב ח"י אלול, ה'תשל"ו** תטו
התחלת שנת הלימודים בסמיכות לח"י אלול. מסי"ג של שני המאורות
לחינוך ילדי ישראל. להוסיף באהבת ישראל. יוקר החינוך על טהרת
הקודש
- ח. **מוצש"ק מברכים חודש תמוז, ה'תשל"ז** תטז
להתבונן בפרשת מאסרו וגאולתו של בעל הגאולה. מסי"ג שלו לחינוך
ילדי ישראל. מהסיבות העיקריות למאסרו — הקמת מוסדות חינוך.
לעשות חיל בלימודים ולהיות דוגמא לכל רואיהם
- ט. **י"ח אדר שני, ה'תשל"ח** תיח
לזרז ילדי ישראל ללכת בעקבות ילדי ישראל בימי מרדכי ואסתר.
להוסיף בלימוד התורה, בתוספת לתכנית הלימודים בבית הספר. הוספה
גם באיכות. לייסד קופת גמילות חסדים בכיתה או ביה"ס. צדקה.
ממשיכה ברכת ה'
- י. **חומ"ס, ה'תשמ"א** תכ
מצוה להתבונן בכל אירוע חשוב שנתרחש בעבר. בהגיע מועד
ההתרחשות. על הילדים ללמוד ממצות "הקהל", שהאמונה "תמלוך"
ותאיר ככתה ותשפיע על מעשיו. לקיים "הקהל" ולהתאסף בשבתות
וללמוד פרשה בתורה. במיוחד במסגרת "צבאות השם"
- יא. **כ' כסלו, ה'תשמ"א** תכב
להוסיף בתורה ובמצוות בקשר לחנוכה ושנת הקהל
- יב. **ב' אדר ב', ה'תשמ"א** תכג
פורים "גדול". בזכות תשב"ר היה נס פורים. ילדי ישראל למדו תורת
מנחת העומר אף שהיו בגלות — הבטחון בה' שיבנה בית המקדש. על
ילדי ישראל לקלקל עצתו של יצה"ר. "אורה זו תורה ויקר אלו תפילין".
להשפיע על החברים
- יג. **בין יו"ד וט"ו שבט, ה'תשמ"ז** תכד
לעשות מחדר הילדים, המטה והשולחן — "בית" של תורה, תפילה
וגמ"ח. לכל אחד שיהיה סידור, חומש, וקופת צדקה משלו. לרשום על
הדף שלפני הסידור "להשם הארץ ומלואה"
- יד. **ער"ח אייר, ה'תשמ"ז** תכו
להתבונן כבר מעתה. המנהגים המיוחדים לל"ג בעומר, כולל הלימוד
מהוראותיו של רשב"י. לערוך כינוס לכבודו בל"ג בעומר. לארגן
תהלוכות

טו. ער"ח אייר, ה'תשמ"ז תכט
 המשך להורים ומחנכים: לסייע לילדים בארגון הכינוסים והתהלוכות
 ושאר הענינים הקשורים לל"ג בעומר

הוספות תלא-תמ

הוספה א – למכתב צט תלג
 הוספה ב – למכתב ק תלה
 הוספה ג – למכתב קיט-קכ תלו

צד

"וארבה זרעו"

ב"ה, י"א ניסן ה'תש"א,
ברוקלין, נ.י.

מוסג"פ הקונטרס לחג הפסח הבע"ל, והוא לזכות בו את כל סביבתו
ללמוד בו, וגם ללמוד ממנו לעשות ולקיים את המסקנא מהאמור בו, הן
בהנוגע לעצמו, הן בנוגע לזולתו: פעולת נפש האלקית על נפש הבהמית,
פעולה על הזולת ממש, כי

האמור (בשיחה דחווה"מ פסח אשר בקונטרס) לר"מ ומנהלי הישיבות
ובנוגע לאמריקא – הוראה ברורה היא לכל אחד ואחת אשר בעל השפעה
הם, וכלשון הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בשיחתו
זו:

מען דארף קלאר מאכן פאר אייך די אחריות, וואס די השגחה
העליונה האט ארויפגעלייגט אויף אייך...

אז עס געפינט זיך אין א שטאט א יונגערמאן א בן תורה, דארף זיך
דארטן דערהערן אז עס איז דא א איד אין שטאָט...

איר דארפט נעמען די יוגנט אין אייערע הענט. עכ"ל

[בתרגום חפשי: עלינו להבהיר לכם את גודל האחריות שההשגחה
העליונה הטילה עליכם...]

עיר שנמצא בה אברך בן-תורה, צריך להיות מורגש שבעיר זו ישנו
יהודי...

עליכם "לקחת לידיים" את בני הנוער. עכ"ל]

לזולתו: .. על נפש הבהמית: ראה תניא פכ"ט. ד"ה מצה זו (בקונטרס) סוף פ"א.
לכל אחד ואחת: בראשית רבה פל"ט, יד; מכילתא שמות טו, כא. ועוד.

וכל ארבעת הסוגים של בנים ובנות בכלל זה: חכם ורשע, תם (טפש) ושאינו יודע לשאול – אין יוצא, וכמשי"נ וארבה את זרעו.

ועל ידי ה"לקיחה" (נעמען) והגישה המתאמת לכל אחד ואחת מהם, נמשכת ומקיימת הברכה שבסיום שיחה הנ"ל, אשר השי"ת נותן הצלחה במילוי שליחות ועבודה זו.

בברכת חה"פ כשר ושמח

מ. שניאורסאהן

1234567

צה

"והגדת לבנך"

ב"ה, ראש חודש ניסן, ה'תשי"ב.
ברוקלין, נ.י.

לאחינו בני ישראל,
די בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

ימי חג הפסח מתקרבים ובאים.

נעוץ סופו של חג בתחילתו:
תיכף להתחלת ה"סדר"
ומעיקריו הוא "והגדת לבנך".
לצורך זה משנים כמה דברים

כל ענין שבעולם מלמד את
האדם המתבונן חכמה והוראה,
אם בדברים שבין אדם למקום,
אם בדברים שבין אדם לחברו,
אם בשני סוגים אלו.

(ש"ס): גירסת הירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

וארבה: ארבה בגימט' ד' פעמים בן (שער הלכותים ולקוטי תורה להאריז"ל, ריש פ' בא; פע"ח שער הק"ש, פכ"ח).

צה

כל ענין שבעולם מלמד: אבות ספ"ו: כל מה שכרא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו. תורת הבעש"ט (הועתקה בסו"ס הזכרונות ע' שדמ): מכל מלמדי השכלתי דכל מה

נקל ביותר, על ידי עיון המתאים, למצוא הוראות כאלו בעניני התורה – תורה לשון הוראה, הוראה בחיים, כשמה "תורה חיים" – ומצותי. ובפרט בענינים הכלליים אשר בה.

והנה אחד המיוחד שבענינים אלו הוא – זכרון יציאת מצרים, שהוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו, ונשתנה מכל הנסים שהוזהרנו להזכירו (וגם – קריעת ים סוף) בכל יום. ובתוספות יותר

כדי לעורר את התינוקות. החיוב הוא לא רק בנוגע לבנים חכמים אלא אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול. את כולם צריך לקבץ ל"סדר" ולפי יכולתו של הבן – אביו מלמדו. סיומו של חג הפסח בנס של קריעת ים סוף בו הבנים והבנות אשר נולדו ונתגדלו בשעת קושי הגלות, ילדים אלו הכירו להקב"ה תחילה. מכאן ההוראה להשתדל בכל עוז לחפש דרכים לכבוש את הדור הצעיר, ולקרב את כל בני ובנות ישראל לתורה ולמצוות.

נצטוינו על זה בהתחלת חג הפסח – בליל התקדש חג.

כמה וכמה דברים יש ללמוד הן מעצם ענין זה, הן מאופני הענין ופרטיו, ובאתי בזה להדגיש רק נקודה אחת, נקודה משותפת לתחילת החג וסיומו ואשר בה – הוראה למעשה בחיינו,

ולא רק בימי החג, אלא בכל השנה כולה,

– והרי זו היא אמיתיות הכוונה, שכל ההשפעות והאורות המתגלים בחגים ומועדים יומשכו על כל ימות השנה, ובפרט – אלו דחג הפסח –

שברא הקב"ה בעולם הוא כשביל ללמד האדם... וההשגחה העליונה מזמנת להאדם ממה ללמוד, עיי"ש.

יסוד גדול: ספר החינוך מצוה כא. ראה שם באריכות.

ונשתנה: ראה תורה אור נו, ב.

קריעת ים סוף: תוספתא ברכות רפ"ב. וראה תו"א סב, ב.

ובתוספות יותר: ענין התוספות ראה בהגדה ש"פ עם לקוטי מנהגים טו, ב. ובספרים

שהובאו שם.

ובפרט – אלו: ראה שיחת חה"פ תש"ג אות מז.

כי הנה התחלת דיני ומנהגי החג, מיד כשתחשך, הוא – ה"סדר".
 ותיכף להתחלת הסדר ומעיקריו, הוא – והגדת לבנד. משנים כמה דברים
 ומחדשים כמה דברים כדי לעורר את התינוקות. ולא עוד, אלא שחיוב זה
 הוא לא רק בנוגע לבנים חכמים, כי אם – אחד חכם ואחד רשע ואחד תם
 ואחד-שאינו יודע לשאול. את כולם צריך לקבץ ל"סדר של פסח", ולפי דעתו
 ויכולת הבנתו של בן – אביו מלמדו.

וסיומו של חג הפסח, נסו של יום, אשר קרע לנו הקב"ה את הים וכל
 אחד ואחת מישראל הורה באצבעו ואמר: זה אלי ואנוהו, הנה הבנים
 והבנות אשר נולדו ונתגדלו בשעת קושי הגלות, ילדים אלו הכירו להקב"ה
 תחלה.

אחת ההוראות בזה, הוראה למעשה בפועל בחיינו היום יומיים:
 נעוץ סופו של חג בתחילתו.

על כל אחד ואחת להשתדל בכל עוז ומרץ, לחפש דרכים עצות
 ותחבולות (אף אם על ידי זה מוכרח יהי לעשות היפך טבעו ולשנות ההרגל
 שלו*, ובלבד –) לכבוש את הדור הצעיר, ולקרב את כל בני ובנות ישראל,
 אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול, לתורה ומצוות,

(* כוונתי כפשוטה, שבני הישיבות הורגלו בענין דתלמוד גדול, ובמילא חדש בעיניהם
 הדרך להקדיש חלק מזמנם שיכולים לשגשג בתורה ותחת זה להשתמש בו לקרב הסביבה שלו
 בענינים פשוטים, כמו שמירת שבת, לימוד אל"ף בי"ת, עברי וכו' וכו' וכמה בני הישיבות מטעימים זה
 לעצמם, שזהו מצד יראת שמים, שכיון שפסקו רז"ל שמצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים, הרי אין
 מבטלין ת"ת בשביל זה ואפי' תשב"ר אין מבטלין בשביל בנין בית המקדש וכו' וכו' הרי אין להם
 להפרד ח"ו מן התורה אפילו לרגע, ועל הקב"ה להבטיח את החינוך הכשר של בני ובנות ישראל
 העומדים בסכנת טמיעה וכפירה היל"ת, אבל באמת אין זה מצד היראת שמים, כי מצוה עוברת היא
 ואין די אחרים העושים אותה, אלא זהו מעצת היצר (וכידוע הפירוש במרז"ל כך היא אומנתו של
 היצה"ר, היום אומר לו עשה כך וכו', שלכאורה אינו מובן מהו הלשון כך שהי' צ"ל עשה זאת, אלא
 שדרך היצה"ר הוא שבתחלה כשבא להאדם הירא ושלם אמירתו כך, שגם הוא – היצה"ר – מסכים
 ע"ז, אלא שמערב בזה טעם שיש לו אחיזה בזה, ובמילא כעבור איזה זמן, שנוח לו להתפשט יותר,
 עי"ז ניתן לו האפשריות שיאמר סו"ס, לך ועבוד ע"ז), ובענין זה יש להזהר בפרט מהסתות היצה"ר,
 כיון שאצל בני הישיבות זהו הטבע שלהם, וכידוע שאלו השוקדים בתורה בילדותם (היינו קודם
 שמבינים בשכל גודל ערך התורה) ה"ה שקדנים בטבע, ואינם להוטים כ"כ אחרי עניני שחוק וקלות
 ראש, וההרגל שלהם, כי אפילו אלו שנכנסו להישיבה לא ברצון עצמם או ע"פ הכרח הורים ומורים,
 אף שזה היפך טבעם, הנה אחרי שהורגלו בחיי הישיבה וסדרה, קשה להם לפרוש מזה, וכידוע מאמר
 החכם אשר הרגל נעשה טבע שני.

(ממכתב ב' תמוז תשי"ב)

ואז מובטחים אנו אשר בנערינו ובזקנינו נלך – לקראת הגאולה –
בבנינו ובבנותינו.

ודור שלנו, דור אשר נולד ונתגדל בעת קושי הגלות הגזירות ושמדות
ר"ל, ואשר גם על שארית הפליטה, ובפרט על הילדים אשר נתן והשאיר לנו
ה' לאותות ולמופתים (שתתקיים תורה בישראל על ידם) יש קמים עליהם
לכלותם, היי לא תהיי, על ידי חינוך האומר לרע טוב ולטוב רע, השם חושך
לאור ואור לחושך, מר למתוק ומתוק למר, כי מאס את תורה ה' צבאות.

הנה הקב"ה יצילם ויצילנו מידם, ודור זה יזכה, במהרה בימינו על ידי
משיח צדקנו, להיות גם דור הגאולה, גאולה האמתית, כיעוד נביאינו
הקדושים – לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח ה' צבאות,

וכל אחד ואחת יכירהו, יורה באצבע ויאמר:

הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה
בישועתו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

אוצר החכמה

מ. שניאורסאהן

שתתקיים תורה: רש"י ישעי' ח, יח.

האומר לרע: ראה ישעי' ה, כ"ב.

הנה אלקינו: ראה שמות רבה סוף פכ"ג. ונתבאר בד"ה ויבוא משה תרנ"ד.

אוצר החכמה

צו

"אחד חכם ואחד רשע ו.ו."

בי"ה, י"א בחודש הגאולה, ה'תשי"ב,
ברוקלין, נ.י.

אל תלמידי הישיבות
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ברשות הרבנים הגאונים שליט"א, מנהלי הישיבות, הנני פונה אליכם
בזה ידידי, תלמידי הישיבות, ביחוד, נוסף על מכתבי הכללי מראש-חודש
ניסן.

 אגרות מלך 1234567

**בעל ההגדה הצמיד את הבן
הרשע תיכף לבן החכם, וב"ו"
החיבור. כלומר: גם לרשע יש
תקוה ע"י חיבור לחכם המזומן
לו מלמעלה; אין לחכם להתנער
מאחריותו; על החכם להישמר
מהרשע שבקרבו ולדקדק על
עצמו ביותר. הבן החכם צריך
להשתדל לעזור ליתר ה"בנים"
אשר בכל אחד מהם "ו" המוסיף
בתחילתו.**

תחלת חג הפסח, המתקרב
ובא עלינו ועל כל ישראל לטובה,
הוא עריכת ה"סדר", אשר כל
אדם צריך להיות "חרד באימה
לקיים מאמר חכמים שתקנו
מצות הסדר והגדה .. שאין שום
דבר ריק בהן".

וכנגד ארבעה בנים דברה
תורה בענין והגדת לבנך: אחד
חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד
שאינו יודע לשאול. וסמך,

בעל ההגדה, לבן רשע תיכף לבן חכם, ובתוספות וא"ו "ואחד רשע" –
וא"ו המוסיף.

 חרד באימה: מהרי"ל.

רשע תיכף לבן חכם: ובפרט שעפ"י סדר העולמות אבי"ע – צ"ל לבסוף. וראה
אבודרהם.

וא"ו המוסיף: כיון דכלא וא"ו אין מקום לטעות – גם לר' יונתן הוא להוסיף (רש"י

זאת אומרת: א) גם לבן רשע יש תקוה, כי המקום מזמין לו בן חכם שיכול להשפיע עליו ולעזור לו להיטיב דרכיו – ובלבד שיתוסף, מי שהיי רשע עד עתה, לחכם, וייעשה טפל אליו. ב) אין לחכם לומר מה לי ולרשע, יאבד ברשעו – כי כל ישראל ערבין (ומעורבין) זה בזה, ועל כל אחד מוטל להשתדל להחזירו למוטב. ובלבד שיזכור תמיד שהרשע נתוסף נטפל אליו, להיות מושפע ומקבל מהחכם, ולא להיפך. ג) על החכם לזכור תמיד אשר לפתח חטאת רובץ, וכל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, וצופה רשע (שבקרבו) לצדיק ומבקש להמיתו – ולכן צריך לדקדק על עצמו ביותר, ולבקש רחמים שהקב"ה יעזור לו, שרק בזה יוכל לו – לרשע שבקרבו.

ואם בנוגע לרשע צריך להשתדל לעזור לו (בזהירות הראוי, כנ"ל), על אחת כמה וכמה – בנוגע לתם (טפש) ובנוגע לשאינו יודע לשאול.

וכשהבן חכם מוסיף ומצרף ומזכך ומגביי את הרשע, והתם, ושאינו יודע לשאול, אשר בכל אחד מהם בא וא"ו המוסיף בתחילתו, וא"ו דא אות אמת, המשכת תורת אמת, אז ממלאים את בקשתנו: ברכנו אבינו כולנו כאחד.

כמו שהיי בעת שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא, ויחן שם ישראל – לי יחיד.

אשר זהו תכלית ענין יציאת מצרים, כאמור: בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה,

אלא שאחר כך גרם החטא ונתגשמו הם והעולם, ועל ידי העבודה

מנחות צא, רע"א). וכיון דחליא בסברא אין לחלק בין לשון תורה ללשון חכמים. ועיין בספרים שהובאו בשד"ח כללים וא"ו ס"ק ח"ג.

ועל כל אחד: תניא פל"ב.

לפתח חטאת: ראה תניא פי"ג.

רשע (שבקרבו) .. שרק בזה: סוכה נב, ב.

טפש: ירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

דא אות אמת: זוהר ת"ג בתחלתו.

כולנו כאחד: תניא פל"ב.

ויחן שם ישראל: מכילתא הובא בפירש"י על התורה.

אלא שאחר כך: תניא ספ"ו.

עתה, חוזרים ומבררים ומזככים, עד שבימות המשיח יוגמר הבירור ויזדכך גשמיות הגוף והעולם ונגלה כבוד הוי"ו.

אוצר החכמה

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

נ.ב. כתוב המכתב לחה"פ הבע"ל אבל תוכנו — בכל עת זמנו הוא.

צז

"זכר ליציאת מצרים"

בי"ה, י"א ניסן ה'תשי"ג,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
די בכל אתר ואתר
הי עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

ימי חג המצות, זכר צאתנו מארץ מצרים, זמן חירותנו, ממשמשים ובאים.

**הזכרון פועל הוא בנפש האדם
המדמה רגש ומצב רוח דומה
למצב רוח בו נמצא בעת
המאורע עצמו, וככל שיגדל
תוקף כוחות נפשו כן יתקרב
יותר מצב נפשו בעת הזכרון**

ידוע ענין הזכרון והמדמה
והמצייר, אשר פועל הוא בנפש
האדם הזוכר ומדמה רגש ומצב
רוח דומה, פחות או יותר, למצב
רוח בו נמצא, הוא או אדם
כדוגמתו, בעת המאורע עצמו.

פחות או יותר: ומתאים להחזק ועומק הנדרשים בהרגש ומצב רוח הבאים על ידי הזכרון — הוא אופן חיוב הזכרון, אם רק בלב (במחשבה) או גם בפה ובמעשה. — לכמה

וככל אשר יגדל תוקף כרות נפשו וממשלתם על הגוף, הקשור ואסור בזמן ומקום, כן יתקרב יותר ויותר מצב נפשו בעת הזכרון – להמצב בעת המאורע.

ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, וכדרז"ל "והימים האלה נזכרים ונעשים, שבהזכר זכרם למטה נעשים בפועל למעלה", ובמילא נשפעים

גם למטה ומתעוררים כל העניינים הקשורים בימים ההם.

וזהו אחד הטעמים שנצטוונו לזכור יציאת מצרים בכל דור ודור, בכל יום ויום – לרבות הלילות, לראות עצמו כאלו הוא בעצמו יצא היום ממצרים, יצא לחירות ונפדה,

כי בכל יום ויום צריכה להיות "יציאת מצרים" – יציאת נפש האלקית ממאסר הגוף, יציאה לחירות אמתית.

ואיזוהי חירות אמתית,

חירות בכל מיני חירות – חירות מן השעבוד, חירות מן היסורים – שעבוד ויסורים גשמיים, שעבוד ויסורים רוחניים.

דעות בזה מחולק ג"כ חיוב זכרון יציאת מצרים בכל השנה, אשר דיו במחשבה, משא"כ בליל פסח (ראה שאגת ארי' סו"ס יג. מנחת חנוך מ' כא. שר"ח כללים ז, יג. ואכ"מ).
ורוח .. רוח: זהר ח"ב קסב, ב. תורה אור לח, ד. אוה"ת רפו, א.
וכדרז"ל: הרמ"ז כס' תקון שובבים הובא בספר לב דוד פכ"ט. – והזמן מצד עצמו מסוגל לזה, וכמו שהאריך בלב דוד שם. וידועה ג"כ הראי' ממשנה ספ"ג דגטין: בודקין את היין כו' ובהוצאת סמדר כו'.

לראות עצמו .. ממאסר הגוף: רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ו. תניא פמ"ז.
חירות .. מן היסורים: זהר ח"ב קיד, א. עירובין נד, א. שמ"ר פמ"א, ז.

עבודה שעל האדם עצמו לעבדה בכל יום ויום היא – יציאת מצרים ברוחניות, יציאה מהמצרים ומההגבלות של הגוף ונפש הבהמית שלו, משעבוד יצרו הרע.

תורת מנחם 1234567

אוצר החכמה

וכאשר משחרר האדם את עצמו מיצרו הרע –

בעזר הקב"ה, הבוחר בישראל עמו והוציאם ממצרים מקום הזוהמא, ועל ידי עסק התורה –

משתחרר על ידי זה משעבוד ויסורים רוחניים – המלחמה העצומה של היצרים בנפשו – ומשעבוד ויסורים גשמיים,

וכמו שנאמר: אם בחוקותי תלכו גוי ונתתי גשמיכם גוי ונתתי שלום בארץ גוי אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח,

ולחירות אמתית במהרה בימינו על ידי

גאולתנו האמתית והשלימה על ידי משיח

צדקנו

מנחם שניאורסאהן

יציאת מצרים ברוחניות: ראה ד"ה בכל דור – לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע – (ס' המאמרים – אידית).

בעזר הקב"ה ... עסק התורה: סוכה נב, כ. תניא פמ"ו. קדושין ל. ב.

צח

"חנוך לנער"

ב"ה, ב' ניסן ה'תשט"ז,
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל,
ועסקני החינוך בפרט,
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח, חג הראשון אשר ניתן לנו, הריהו קשור בעניני חינוך לגבי הפרט והן לגבי הכלל.

חג הפסח קשור לעניני חינוך:
יציאת מצרים היא ראשית
ההכנה לקבלת תורה שהיא
חינוך בדרך החיים, וכמו כן אחת
הנקודות העיקריות בחג הוא
חינוך הילד — "והגדת לבנך".
בימי החגים משוחררים הבנים
והבנות מלימודיהם, ולא רק לימי
החג, אלא אף זמן מסוים קודם
לכן. הנוני פונה לכל העוסקים
בחינוך הכשר לתקן את המצב.
בערב יו"ט על הילדים לקבל
מחדש הוראות והדרכות
הדרושות בדיני יו"ט ומנהגיו
ותוכנו; גם בימי החג יפגשו

לכללות ישראל — היתה
יציאת מצרים הולדתם כעם
וראשית ההכנה לקבלת תורה,
אשר תורה — מהותה הוראה
— הוראה לחינוך בדרך החיים.

לכל אחד מישראל בפרט
הדגישה התורה במיוחד "והגדת
לבנך", חנוך הילד, שהוא אחת
הנקודות העיקריות בחג הפסח.

על כן מתאים הוא חג
הפסח להתעמקות בסדרי החינוך
ואופניו, וכיצד לקיימם בפועל
בפרט בהנוגע לימי החגים.

צח: תרגום (חפשי!). המו"ל.

המחנכים עם הילדים באופן מתאים כדי לחזק את ההשפעה; ההורים מצדם אל יסמכו רק על מוסדות החינוך, וישתדלו לנצל את הזמן לחיזוק השפעה חיובית עליהם.

הימים הטובים בכלל וחג הפסח בפרט, קשורים בדינים ומנהגים רבים אשר נוסף לחשיבותם בשעת מעשה חייבת השפעתם להיות נמשכת וחודרת אל החיים היוס-יומיים אף בכל ימות השנה.

עד כמה שחשוב הדבר לגבי כל אחד מישראל הרי חשובה עוד יותר ההשפעה על הנוער והילד בפרט. ואילו למעשה הרי מסבות שונות, הנה תחת אשר בימי החגים תתחזק ותרבה ההשפעה – הנה הילדים והתלמידים, בניס וגם בנות משותררים מלימודיהם בישיבה, בישיבה הקטנה או התי"ת, ולא רק לימי החג, אלא אף זמן מסויים קודם לכן.

בשנים קודמות לא היה שחרור התלמידים בימי "בין הזמנים" משפיע לרעה על החינוך, כי הרחוב, ומכ"ש הבית, נתנו אורה חמימה של יהדות וקיום המצוות בחיים היוס-יומיים במדה גדושה; תפקידם של מוסדות החינוך היה בעיקר לתת לתלמידים ידיעות בתורה.

אולם בימינו וביחוד במדינה זו, הנה חובתם של מוסדות החינוך אינה רק להעשיר את ידיעות התלמידים בתורה ויהדות, אלא עיקר העיקרים הוא לנטוע בהם יראת שמים קיום המצוות בהידור ואורח חיים יהודי בכלל.

הנה כי כן יש בהפסקתה של השפעת מוסדות החינוך בימי בין הזמנים וימי החגים בפרט, משום מניעת השפעה חיונית מן התלמידים, וזאת דוקא בשעה שזקוקים הם לכך ביותר.

הנני פונה בזה לכל העוסקים או שיש בידם לעסוק בחינוך הכשר, ואל ההורים בכלל, לתקן את המצב המעציב באמצעים הדרושים, והעיקר:

(א) לסדר כי בערב יום טוב, או עכ"פ בסמוך ליו"ט יקבלו הילדים מחדש הוראות והדרכות הדרושות בדיני יו"ט ומנהגיו, ובדבר תכנו וערכו של החג.

(ב) לסדר דבר החנוך בכל אופן כי גם בימי החג עכ"פ בימי חוה"מ,

יפגשו המחנכים עם הילדים באופן מתאים על מנת לנצל ימי סגולה אלה למען חיזוק ההשפעה עליהם בכל העניינים הקשורים ביו"ט בכלל ובהנוגע אל הפועל בפרט.

וודאי אשר אפשר למצוא דרכים ואמצעים להתגבר על הבעיות הקשורות בריחוק המקום או פיזור הילדים במקומות שונים, כי את הפגישה בימי החג אפשר לסדר לאו דוקא בבנין אשר בו נמצא מוסד החינוך. גם אין הסדר הטכני של הכיתות השונות המחנכים השונים וכדומה נוגע כאן כ"כ, כי המדובר הוא בדרכי לימוד והדרכה היכולים לאחד ילדים מכתות שונות וכו'.

ג) אל יסמכו ההורים רק על מוסדות החינוך, אלא גם מצדם הם יביאו בחשבון היטב אשר מצד אחד מזיקה השפעת הרחוב, ומצד שני, פנויים הילדים זמן רב יותר בימי יו"ט ובין הזמנים – אשר ע"כ גדולה יותר אחריות ההורים על ההשפעה על ילדיהם, אבל גם האפשרויות שבידיהם גדולה יותר.

ויתן השי"ת כי כל הבנים והבנות, כל הילדים מארבעת הסוגים שנמנו בהגדה, יאספו אל שלחן אחד לקיים את העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו, ויהיו כולם "שואלים" טובים, השואלים על מנת לדעת ולקיים את תשובתה האמיתית של התוה"ק.

ויה"ר אשר ראשית קיבוץ גלויות – הוא הקיבוץ בסדר של תורה גם של הילדים המרוחקים, יחיש גם את האתחלתא דגאולה והגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, כאשר תתקיים הבקשה אשר בה פותחים אנו בסדר של פסח: השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

צט

"שהיו ישראל מצויינים שם"

ב"ה, י"א ניסן ה'תשי"ז,
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל,
ועסקני החינוך בפרט,
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח מתחיל ב"כי ישאלך בנך", "והגדת לבנך". ישנם אופנים שונים בשאלות הבנים ובתשובות להם – בהתאם לארבעת הסוגים שלהם: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול.

המשותף בין ה"בנים" שהם משתתפים ב"סדר"; אפילו הרשע נפגש עם חיי תורה ומצוות ומתעניין בהם. לצערנו, בדורנו יש עוד סוג של "בן" שאינו נמצא כלל ליד שולחן ה"סדר", אין הוא יודע כלל על קיומה של "העבודה הזאת". לילדים אלו חייבים להתמסר זמן רב לפני חג הפסח ולהשיבם אל שולחן הסדר. האשמה למצב זה תלויה בהורים, אשר השלו עצמם כאילו הדרך להסתגלות לסביבה היא בהתנערות מעול

בד בבד עם השוני שבין ארבעת הבנים והניגוד שבין אחד לרעהו – יש אבל "צד השוה" בין כולם ונקודה משותפת: אפילו הרשע נמצא ב"סדר" של עבודת ה'. הוא נפגש וחי עם עובדי עבודה זו ומתעניין בחיי תורה ומצוות.

והרי דבר זה נותן תקוה חזקה שלא רק התם ושאינו יודע לשאול, אלא גם הרשע, יהיו לחכמים, יהודים שומרי תורה ומצוות בעלי הכרה מלאה.

צט: תרגום חפשי. המו"ל.

ברם, לצערנו יש, ובמיוחד בזמננו שהוא זמן של חושך כפול ומכופל, עוד סוג של בניס: הבן שאינו נמצא כלל ליד שולחן הסדר. הוא אינו מקשה קושיות, משום שאין לו כל מגע עם תורה ומצוות, עם דינים ומנהגים יהודיים אמיתיים. אין הוא יודע כלל על קיומה של "העבודה הזאת" – סדר של פסח, יציאת מצרים וקבלת התורה.

לילדים אלה חייבים להתמסר זמן רב ביותר לפני חג הפסח ולפני ליל הסדר, וגם אל

התורה. הם שיכנעו את ילדיהם כאילו התורה והמצוות אינן מתאימות לחיים העכשוויים. מתוך גישה כוזבת זו התגבשו קבוצות שניהלו מלחמה נגד תורת משה. תוצאותיה של גישה של "נהיה כגויים" היא, שאלפי נפשות נותקו מהיהדות ונרצחו רוחנית, גדלו ילדים שאינם אפילו בסוג של רשע. בני ישראל במצרים היו שונים מן הסביבה ושמרו בגאון על מסורתם ומקוריותם ודווקא כך הבטיחו את קיומם והגיעו אל הגאולה.

אלה יש להתמסר במסירות נפש ואהבת ישראל,

שכן אסור לשכוח אף ילד יהודי יחיד, ויש להשקיע את כל הכוחות כדי לחלץ אותו ממצבו ולהשיבו אל שולחן-הסדר.

כמו כל התופעות המכאיבות, שכדי לתקן אותן יש לדעת תחלה את הסיבות והגורמים שהביאו לידי כך, כך במקרה שלנו.

לדאבון לב יש להכיר בעובדה שכמעט בכל המקרים אשמים במצבם של הילדים מן הסוג האמור, בראש ובראשונה – ההורים.

עם בואם אל ארץ חדשה ובהימצאם בסביבה שבה הם מהווים מיעוט קטן ועם היתקלם בקשיים, שבדרך כלל הם בלתי נמנעים בכל הגירה ממוקום למקום, השלו עצמם חלק מן ההורים כאילו הדרך היחידה להתגבר על הקשיים היא להשתוות מהר לסביבה בכל הפרטים, על ידי התנערות מעול התורה ושמירת המצוות. אפילו כאשר לגבי עצמם לא הצליחו לעשות זאת בקלות ובמלוא המדה, החליטו, אבל, שמן הילדים יש למנוע את ההתמודדות הזאת.

הם השלו את עצמם וגם שיכנעו את ילדיהם – כאילו יהדות, תורה ומצוות, אינן מתאימות לחיים העכשוויים ובמיוחד במקום חדש. בחיים היהודיים האמיתיים הם חיפשו, וממילא "מצאו" בסופו של דבר, רק חסרונות בלבד, ואילו בסביבה – "מצאו" רק יתרונות.

באמצעות גישה זו ביקשו אותם הורים להבטיח את קיום ילדיהם בסביבה החדשה. ברם הם שכחו –

כי אדם אינו יכול להתקיים – כפי שאדם צריך להתקיים – אם הוא מוותר על חיי נשמתו, על כל הרוחניות שלו, בגלל הגוף והגשמיות.

הם גם לא הביאו בחשבון כי כל חיקוי סתמי הוא כוזב ומעורר שאט נפש אפילו אצל אלה שאחריהם רצים ושלהם מחניפים,

ואם חיי הסביבה והרוב אינם מושתתים על צדק ויושר – הרי בסופו של דבר הם ממילא ידכאו את החלשים ואת המיעוטים.

★ ★ ★

גישה כוזבת זהה, של פתרון מצבו של מיעוט בסביבה בלתי ידידותית באמצעות התפרקות, שהיא, בעצם מהותה, מעשה התאבדות, או, לפחות, מעשה של ניוון עצמי, אומצה ובוצעה, לדאבון לב, לא רק על ידי יחידים כי אם גם על ידי קבוצות של יחידים, שהתאחדו בגלל מצבים זהים. מכך צמחו התנועות השונות אשר, בגלוי או תחת מסוה, ניהלו מלחמה נגד תורה ציוה לנו משה שקיבל אותה מה' אחד עבור עם ישראל שהוא אחד בארץ. תנועות אלה, על אף המלחמות בינן לבין עצמן, בנויות כולן על אותו רעיון: "נהיה כגויים, כמשפחות הארצות, לשרת עץ ואבן" (יחזקאל, כ, לב).

★ ★ ★

התוצאות של גישה זו, שהיא כוזבת בכל מהותה, היו שאלפי-אלפי נפשות נותקו ממקור חייהם האמיתי, מיהדות ומיהודים, ונרצחו רוחנית. גדלו ילדים, שהם עתה כבר אבות וסבים, אשר לא זו בלבד שאינם בסוג של חכם, תם ושאינו יודע לשאול, אלא אפילו לא בסוג של רשע.

הם איבדו את עצמם, והולכים ח"ו לאבוד לעם היהודי וליהדות האמיתית שחד הוא.

★ ★ ★

באים יציאת מצרים וחג הפסח ומלמדים אותנו, בין שאר ההוראות הרבות גם לחיי יום יום, כי לא בנסיונות לחקות את הסביבה טמונה התקוה לגאולה וחרות, כי אם דווקא להיפך.

בני ישראל במצרים היוו מיעוט קטן וחיו בתנאים הגרועים ביותר. אך, כפי שחכמינו ז"ל מספרים, היו שונים וחלוקים מן הסביבה ושמרו בגאון על איכות החיים שלהם, על מסורתם ומקוריותם ("שהיו ישראל מצויינים שם בלבושם ומאכלם ולשונם"), ודווקא על-ידי כך הבטיחו את קיומם, ואף הגיעו אל הגאולה האמיתית, הגופנית והרוחנית.

★ ★ ★

אחת מן המשימות החיוניות וההכרחיות של זמננו היא להקדיש את הכוחות הגדולים ביותר כדי להחדיר בדור הצעיר – וכן אף באלה שהם מבוגרים בשנים אך צעירים וקטנים בידיעות היהדות – את ההערכה הנכונה של יהדות אמיתית, יהדות נאמנה לתורה, לא יהדות מזוייפת או מיימית, ואת ההכרה כי בה תלוי עצם קיומם של היהודים, של כל יהודי, קיומם גם בעולם הזה, בכל מקום ובכל זמן.

עד שישבו אל מסורת אבותינו, אברהם יצחק ויעקב, ויקיימו וישמרו בגאון את אורח החיים היהודי, חיים לפי הוראות תורתנו – תורת חיים.

יהודי אסור לו לעולם להתייאש: אסור לוותר לעולם על אף יהודי. ובגישה הנכונה של אהבת ישראל, יכניסו גם את סוג הילדים הנזכר אל תוך ה"ארבעה בנים", ובמשך הזמן אף להכליל אותם בסוג של "בן חכם".

★ ★ ★

יעזור ה' שכל הבנים והבנות יתכנסו יחד ליד שולחן אחד של "העבודה הזאת" ויקיימו את סדר הפסח כהלכתו, לבצע את "העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו",

(* המקור למאחז"ל זה ראה לקמן ב"הוספות" (א) שבסוף הספר. כן ראה ב"מבוא" שבתחילת חלק א' המו"ל.

והתחלה זו של "קיבוץ גלויות", כינוסם גם של הילדים הנידחים לסדר של תורה, תזרז במהרה בימינו את ה"אתחלתא דגאולה" ותביא את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ק

זמן חירותינו

בי"ה, י"א ניסן ה'תשי"ח,
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כל יום-טוב ותכנו המיוחד שלו, ומכאן גם לימודיו והוראותיו המיוחדות הנוגעים לכל אלה שהחג ניתן להם, היינו לכל אחד מישראל – הן בתור יחיד והן בתור חלק מכלל ישראל – וכן לכלל ישראל בתור כלל.

אחד הענינים העיקריים שבחג הפסח נרמז בשמו: "זמן חירותנו". תוכן יציאת מצרים הוא ההשתחררות ממצרים וגבולות העומדים בדרכו ואינם מניחים לו להיות מה שהוא צריך להיות. ה"צומח" די לו במזונו, וגם אם נגזר עליו להיות

דמותו המיוחדת של כל חג משתקפת ומתבטאת בשמו של אותו חג ובמצוות, דינים ומנהגים הקשורים בו.

אחד הענינים העיקריים

ק: תרגום (חפשי?). המו"ל.

שבחג הפסח נרמז גם בשם שקבעו אנשי כנסת-הגדולה ליום טוב זה — "זמן חרותינו".

והתורה נקראת "תורת-חיים" — מורת דרך בחיים — דורשת מכל יהודי ויהודי לזכור היינו לחיות מחדש את החירות יציאת מצרים כל יום ויום מימי חיינו כמאמר חז"ל: בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

הציווי והדרישה הם לכל דור ודור הן בימים שמלכות בית-דוד היתה קיימת מדורות ובית המקדש היה קיים — והן בימי האפילה של דור השמד ר"ל.

במקומו כל ימיו — הוא בן חורין; ה"ח"י, אף אם יסופקו לו כל צרכיו, אם יוגבל למקומו הרי הוא "כלוא" ונתון במאסר ושבי; ^{איצר החכמה} האדם — אם יסגרו בעדו את חיי השכל, נשלל מאתו עיקר מהותו; כך, ואף גרוע מכך, כאשר הוא נתון במאסר עצמי ברדיפה אחר אכילה ושתייה וכדומה — בכך גוזל את חירותו העצמית, ע"י הגבלת כוחות נפשו ונתינתה במאסר, ושליטת עיקר מהותה. אצל יהודי שנשמחו קשורה עם "אין סוף", הרי כל הגבלה או שהייה בדרגתה הרוחנית הקודמת — מהווה עבורה מאסר. על הנפש לצאת ממצרים בכל יום ויום, ע"י עליה יומיומית בעניני תורה ומצוות.

ואל כל יהודי ויהודי בכל יום ויום אף כי אתמול עברה עליו "יציאת מצרים" חייב הוא לקיים "יציאת מצרים" היום מחדש ומחר שוב.

כי תוכן יציאת מצרים הוא ההשתחררות ממיצרים וגבולות העומדים לשטן בדרכו ואינם מניחים לו להיות מה שהוא צריך להיות ולעשות מה שהוא חייב לעשות.

לכן לא די ביציאת מצרים מאתמול למעמדו ומצבו היום ו"יציאת

כמאמר חז"ל: תניא פרק מז.

לקיים "יציאת מצרים": כימי (צאתך מארץ מצרים) ל' רבים .. מזמן יציאת מצרים עד

גאולה העתידה לבא בכ"א הם ימי צאתך מארץ מצרים (ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח. וראה ג"כ לקו"ת ד"ה אלה מסעי — השני).

מצרים" היום לא די לה למחר*.

★ ★ ★

הערה לביאור ובירור הנ"ל: בדרגות העולם אשר סביבותינו – בצומח, הרי כאשר סופקו לו כל צרכיו הדרושים לגידולו באדמה מים ואויר וכ"ו – "משוחרר" הצומח מכל "דאגה" והפרעה. ואף שאינו יכול לזוז ממקומו ונגזר עליו להשאר במקומו כל ימיו – אעפ"כ כל עוד אינו אלא צומח – הריהו בן חורין באמת.

אולם החי אף שיש לו כל צרכיו באכילה, שתיה וכדו'. אבל אם מוכרח הוא לעמוד במקום אחד – אין לו הגבלה גדולה מזו – מאסר ושבי חמור ביותר, כי חסר לו עיקר מהותו.

האדם שהוא שכלי אף אם ניתן לו חופש גמור בתנועתו אבל סוגרים בעדו את חיי השכל – הרי הוא נמצא במאסר ובשבי השולל ממנו את עיקר מהותו.

כך גם בעולם השכל עצמו: אדם המסוגל להגיע לדרגות העליונות ביותר בשכל ומגבילים אותו לחיים שכליים של ילד קטן – הרי זה בשבילו המאסר הכבד ביותר של ה"אני" האמיתי, ואם הוא עצמו מכניס את עצמו למיגבלה זו –

על ידי בזבוז שנותיו ושכלו ואפשרויותיו לצרכי אכילה ושתיה וכיוצא בהן ולחיפוש אמצעים להשגת מזון ומשקה ולא למעלה מזה –

הרי, מבחינות רבות, המאסר העצמי הזה מר יותר בהרבה ובעל תוצאות חמורות יותר.

★ ★ ★

ליהודים, לכל אחד מהם יש נפש אלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש, אשר אפילו כאשר היא לבושה בנפש הבהמית ובגוף היא קשורה עם הקב"ה, עם "אין סוף" – ושאיתה היא לחרות אמיתית, ליציאת מצרים, תמידית

* ראה ביאור ע"ז בהוספות (ב) שבסוף הספר. המו"ל.

ו"אין-סופית". היא אינה יכולה להישאר במקום אחד. בכל יום, שבו עליה נוספת בתורה ומצוות, המקרבת אותה לאין-סוף, היא חשה בעומק פנימיותה כי הדרגה של אתמול היא היום כבר בבחינת "מצרים", שיש לצאת ממנה ולהגיע למעלה יותר.

★ ★ ★

יעזור ה' שזמן חירותנו הבעלי"ט יביא לכל אחד ואחת חרות מכל המכשולים וההפרעות, גשמיות, חומריות ורוחניות, ולעלות בשמחה ובטוב לבב, למעלה יותר ויותר, עד לזמן חירותנו במלוא המדה — הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכת חג פסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קא

"בשעתא חדא"

בי"ה, י"א ניסן ה'תשי"ט,
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בפרוס זמן חרותנו חג המצות, הנני שולח את ברכתי לאחביי בכל אתר ואתר שיביא החג בחייהם היום-יומיים של כל אחד ואחד, חרות

שיש לצאת: גודל ההכרח כזה — נראה גם מהעונש על העדרו. וכמרו"ל בנקדימון בן גוריון (כתובות סו, ב) ור' חנינא בן תרדיון (ע"ז יז, ב) על אשר כדכעי לי' למיעבד לא עבד. ולהגיע למעלה יותר: ראה ברכות — בסופה. זהר ח"ב קלד, סע"ב. ד"ה אם בחוקותי ש"ת ס"ה: מהלך (שזהו מעלת בניי על המלאכים וכו') הוא הילוך בבחי' בלי גבול כו'. עיי"ש.

קא: תרגום (חפשי!). המו"ל.

אחת ההוראות של חג הפסח היא — כי כל אחד מסוגל להפוך את מעמדו מן הקצה אל הקצה תוך שעה קלה. מתוך שעבוד מוחלט לפרעה הרוחץ בדמם של ילדי ישראל, ועבודת פרך — באה חירות ביד רמה ורכוש גדול. כך גם ברוחניות: שקועים היו בשערי טומאה עד למדריגת ע"ז — ובתוך שבועות מספר עומדים בדרגה עליונה של קדושה ושומעים מהקב"ה "אנכי ד' אלוקיך". על יהודי לשאוף להגיע לחירות מושלמת — יהיה מצבו כאשר יהיה.

אמיתית מכל דאגה ומפריע בחומר וברוח, ולהתרומם אל התוכן הפנימי של יציאת מצרים כהקדמה לקבלת התורה לקיים הבטחתו ית': בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה.

אוצר החכמה

★ ★ ★

כה' נותן התורה כן גם עניני תורה ומצוותיה הם בלתי סופיים ונצחיים, וכן ההוראות אשר אפשר וצריך ללמוד מתורה ומצוות, כוחם יפה בכל התקופות ובכל הארצות, ובפרט מצוה וענין כללי בחג הפסח — יציאת מצרים אשר מצווה להזכירה בכל יום.

אחת ההוראות של חג הפסח היא — כי בכל אחד מישראל יש כוחות ואפשרות להפוך את מעמדו ומצבו מן הקצה אל הקצה בפועל תוך שעה קלה.

בתנ"ך ודברי חז"ל מתוארים בפרטות המרירות של גלות מצרים והירידה העמוקה של בני ישראל באותה התקופה.

משועבדים בארץ אשר אף עבד אחד לא יכל להמלט ממנה, תחת שלטונו המוחלט של פרעה הרוחץ בדמם של ילדי ישראל, בעוני אין כמוהו

התוכן הפנימי: שמות רבה פ"ג, ד. שם פכ"ד, ב.
להזכירה בכל יום: ראה שו"ע לרכנו הזקן או"ח סי' סז.
אף עבד אחד: מכילתא יתרו יח, יא.
הרוחץ: שמות רבה ספ"א, וראה ת"י שמות ב, כג.
בעוני אין כמוהו: ראה רמב"ז לדברים סז, ג.

ורצוצים מגזירת עבודת פרך – עבודה המפרכת גוף ונפש – והנה נשבר שלטון פרעה ובאה חרות לכל העם כולו, והחרות היא ביד רמה וברכוש גדול.

אורי תלמיד

וכן הגאולה הרוחנית, גם היא היתה מן הקצה אל הקצה: שקועים היו ישראל במ"ט שערי טומאה עד למדריגת עבודה זרה, והנה נגלה אליהם הקב"ה בכבודו ובעצמו, ובתוך שבועות ספורים כבר עומדים כולם לפני הר סיני בדרגה עליונה של קדושה ונבואה, והקב"ה מדבר אל כל אחד ואחד מהם ביחוד בלי ממוצע – אף לא באמצעות משה רבנו – ואומר: אנכי ה' אלקיך.

★ ★ ★

ההוראות מזה הן:

יהיה כאשר יהיה מצב היהודי – בתור כלל או בתור פרט, יהיה מצבו כאשר יהיה בעיני אדם – חייב היהודי להזכיר יציאת מצרים בכל יום, לשאוף ולפעול למען חרות וגאולה שלימה, גאולה – וביד רמה וברכוש גדול – מכל מיני שעבודים והפרעות בדרכו מצד בחינת ה"מצרים" שלו עד אשר יהיה ממלכת כהנים וגוי קדוש, ויקבל התורה – הכל "כימי צאתך מארץ מצרים".

אסור לעמוד או להסס בדרך. אסור להסתפק בהישגים הראשוניים. צריך להמשיך ולעלות מעלה עד שישמעו וירגישו "אנכי ה' אלקיך".

★ ★ ★

ונפש: ראה תורה אור ר"פ שמות בפ"י וימררו את חיהם. אור התורה שם.
 וברכוש גדול: ראה בכורות ה, ב.
 במ"ט... עבודה זרה: זוהר חדש יתרו (לא, א. באריכות בצרור המור, הובא בשל"ה מס' פסחים פיסקא מה נשתנה). מכילתא שמות יד, כט.
 בכבודו ובעצמו: מלכות דאין סוף ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (אדמו"ר – מהורש"ב – נ"ע).
 בדרגה עליונה: להעיר מרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ח. מאמר עדות לאדמו"ר הצמח צדק (נדפס בספר החקירה שלו).
 "כימי: מיכה ז, טו. ראה ד"ה כימי צאתך ה'תש"ח (לכ"ק מו"ח אדמו"ר).

הוראות אלה חשובות ומתאימות ביותר בימינו כאשר ניכרת תנועה לא רק מצד יחידים אלא אף מצד קבוצות ושכבות שלמות להשתחרר משעבוד רוחני ולילך בדרך החירות האמיתית – חרות גמורה מהפחד "מה יאמר הגוי".

הגוי ^{אוצר החכמה} – פשוטו כמשמעו, דבריו הגויים של יהודי תועה, והגוי אשר בקרבו עצמו הוא היצה"ר,

אליהם קורא הפסח: אל תעצרו בדרככם ועלו מעלה ביד רמה.

ואז בטוח כי תצאו לחרות "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו" וברכוש גדול.

בברכת חג פסח כשר ושמח, שבמהרה בימינו תתקיים ההבטחה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות על ידי משיח צדקנו

מנחם שניאורסאהן

קב

"תורת חיים"

ב"ה, עש"ק פי אמור היתשי"ט
ברוקלין, נ.י.

לאחינו בני ישראל
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

אנו נמצאים בימי ספירת העומר, שבמשמעותם הפנימית הם ימי הכנה לקבלת התורה. לפי חז"ל – מחזירים אותנו ימי ספירת העומר

"בנערינו: שמות י, ט.

קב: תרגום חפשי המו"ל.

ימי ספירת העומר הם ימי הכנה לקבלת התורה. עם שיחרורם הגופני ממצרים, החלה הספירה לקראת השחרור הרוחני בהר סיני. הכמיהה שקיננה בליבות ישראל הרימה אותם לדרגה של ממלכת כהנים וגוי קדוש. במשך אלפי שנות גלות השתכנעו בני ישראל כי התורה היא החיים שלנו. לעתים יש צורך לעורר את הכמיהה הגדולה, ולכך מורה לנו התורה "להזהיר גדולים על הקטנים", שעל כל אחד לנצל את התחום הייחודי בחייו בו הוא ה"גדול" לצורך השפעה על הזולת.

לתקופת יציאת מצרים, כאשר בני ישראל ספרו בגעגועים פנימיים גדולים את הימים והשבועות, מיד לאחר שחרורם הגופני, עד למועד שחרורם הרוחני בהר סיני, הם לא ידעו עדיין בדיוק מה היא התורה ומה משמעותה לפרט ולכלל. די היה להם בידיעה שכל תכלית ומטרת יציאת מצרים היתה לשם קבלת התורה, שכן בעומק לבם כבר החל לגמול הרעיון של אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל, שאבותינו, אברהם, יצחק ויעקב זרעו בכל לב יהודי. כמיהה פנימית גדולה זו, שבאה לידי ביטוי בחיי היום-יום, הביאה

לידי כך שתוך זמן קצר ביותר הגיעו בני ישראל לדרגה של ממלכת כהנים וגוי קדוש.

במשך 3271 השנים שחלפו מאז יציאת מצרים ומעמד הר סיני, שבחלקן הגדול עברו על עם ישראל בגלות אחת אחרי השניה, השתכנעו בני ישראל עמוקות כי התורה היא תורת חיים, במובנו הפשוט של המושג: החיים שלנו, הן כיחידים והן כעם, מובן מאליו עד כמה צריכה להיות גדולה הכמיהה לכך, אלא שמצבים שונים מאפילים לפעמים על ההתקשרות הפנימית של בני ישראל עם התורה ומצוותיה. לפיכך נחוץ מזמן לזמן לעורר את הלב היהודי אשר לאמיתו של דבר הוא ער תמיד ("לב ישראל ער הוא").

כלפי זה אומרת התורה (בפרשת השבוע): "אמור אל הכהנים גוי ואמרת", אמור וחזור ואמור, "להזהיר גדולים על הקטנים", להורות לגדולים שישפיעו על הקטנים.

כל בני ישראל הם הרי בבחינת כהנים ("ממלכת כהנים"), ולמרות ש"כהנים – זריזים הם", ואינם רדומים, יש תכופות לעורר גם אותם,

ובעיקר שיזכרו לא רק את חובתם הם אלא שגם יניעו אחרים לקיים את חובותיהם הם.

ישנם כאלה שגדלותם היא בתחום הכשרון, העמל וההשפעה, וכאלה שגדלותם היא בתחום הממון. כל אחד צריך לפעול בתחום שהשגחה העליונה הציבה אותו. מובן שמי שהוא גדול בכל התחומים, הרי חובתו היא באופן יחסי לכך, והדרישה שימלא את חובתו – גדולה וחזקה יותר...*

בכבוד ובברכה

מ. שניאורסאהן

קג

"חרות על הלוחות"

בי"ה, י"א ניסן, ה'תש"כ,
ברוקלין, נ.י.

לאחינו בני ישראל
בכל אתר ואתר
הי עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

לקראת חג המצות הבא שולח הנני את איחולי וברכתי לאחינו בני ישראל בכל מקום שהם, ברכת "חג הפסח, זמן חירותינו, כשר ושמח".

חירות – אמיתית ושלימה

היא חירותו של האדם כדבר בפני עצמו ("עולם קטן"), וכחלק

חירות אמיתית היא השתחררות
מאילוצים פנימיים של טבע

("עולם קטן"): תנחומא פקודי ג. וראה לקו"ת במדבר ה, א.

(*) באג"ק תי"ח אגרת ויתתנה נדפס המשך המכתב – אודות תו"ת. המו"ל.

קג: תרגום חפשי. המו"ל.

מן העולם שמסביבו. פירוש הדבר שחרור כפול: פנימי, ההשתחררות מהפרעות פנימיות הנובעות מתכונות מלידה או נרכשות שנוספו על-ידי חינוך, הרגל וכיוצא בכך, וחיצוני – השתחררות ממכשולים שהעולם כופה על האדם.

★ ★ ★

חכמינו זכרונם לברכה, המבטאים שיטה שלימה בביטוי קצר, ביטאו את האמור במלים ספורות, ובכך גם הצביעו על הדרך והאמצעים לשחרור: "חרות על הלוחות .. חירות משעבוד מלכיות, מעניותא וטפשותא וצערא ודוחקא" (= הכתוב "חרות על הלוחות" מלמדנו שזה מביא לחירות משעבוד מלכיות, מעניות, מטפשות, מצער ומדוחק).

האדם ותכונות שנרכשו מתוך הרגל בלתי תקין – וכן השתחררות חיצונית, ממכשולים שהעולם כופה. הדרך לחירות נחרתה (= חרות) על הלוחות הפותחים בציווי "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים": "אלקיך" משמעותו שהאל שהוא "בעל היכולת", הוא שלך, בחיך ובהתנהגותך האישיים, אשר מכח זה נובעת השתחררות וחרות הכפולה "מארץ מצרים" – מהמיצרים וההפרעות האישיות ו"מבית עבדים" – מן השעבוד לעולם שמסביב. ובהמשך לזה באים הציוויים של "לא יהיה" "זכור", הן על החיים הפנימיים והן על החיצוניים. את הדרך לחירות אמיתית ופנימית אנו לומדים בפנימיות התורה, ביחס לעולם, כשכל תנועה חדורה בהכרה של "שויתי (= שיויון) לנגדי תמיד (גם בעת עיסוק בצרכים הגשמיים)".

עשרת הדברות שעל הלוחות, בהם רמוזות כל המצוות, פותחים בציווי: "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים".

"חרות על הלוחות: תיקוני זוהר ת"י נו. ראה ג"כ תיקונים בסוף זהר חדש (צו, ב). מפרשים לאבות פ"ו מ"ג. ויקרא רבה פ"ח, ג. כל המצוות: ראה אזהרות לר' סעדי' גאון. וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"א. זח"ב צ, ב. ובכ"מ.

הדבר הראשוני והיסודי החרות בחיים היהודים ונאמר מפי הקב"ה אל כל אחד ואחת: אני אלוקיך, הא-ל שלך, כאן בחייך והתנהגותך האישיים.

השם "אלוקיך" מציין במיוחד שהקב"ה הוא "בעל היכולת ובעל הכוחות כולם", ומכך נובעת ההשתחררות הכפולה: "מארץ מצרים" – מן המיגבלות והתכונות הבלתי-רצויות ("מעשה ארץ מצרים") שבאו כתוצאה מהשפעת החיים במצרים, ו"מבית עבדים" – מן השעבוד לפרעה ולמצרים, לעולם מסביב.

מן האמור בא הציווי הכפול – על החיים הפנימיים והחיצוניים – ולכל אחד ואחת: "לא יהיה לך אלקים אחרים", "זכור את יום השבת לקדשו" – לא להיכנע להנהגות ודרישות העולם החיצוני.

גם לתורה יש שני המרכיבים: פנימיות התורה, התוך והנשמה שבתורה, ו"נגלה דתורה" – החלק הקשור בפועל המעשי, לימוד התורה וקיום המצוות, והפנימיות, הנשמה, מחיה את החיצוני.

פנימיות התורה הוסברה בהרחבה והופצה בדורות האחרונים על-ידי תורת החסידות, שנוסדה על-ידי הבעל-שם-טוב ז"ל, שהשנה נמלאות מאתים שנה להסתלקות-הילולא שלו.

אחת ההוראות של תורת החסידות שהבעש"ט הדגיש פעמים רבות היא – "שיויתי ה' לנגדי תמיד", מלשון השתנות. יהודי צריך לקלוט ולחוש כי הוא עומד לפני הקב"ה, עד שכל אשר בעולם מסביב וכל אשר בו עצמו – יהיה בבחינות "שיויתי", וזה צריך להיות תמיד, לא רק בשעה

הא"ל שלך: ראה רמב"ן שמות כ, ב.

מציין: שולחן ערוך אורח חיים ס"ה.

ההשתחררות הכפולה: ראה זהר חדש ריש פ' יתרו.

גם לתורה יש: ראה בראשית רבה בתחלתו.

והנשמה שבתורה: זהר ח"ג קנב, א.

"שיויתי ה': צוואת הריב"ש.

שהוא מתפלל תפלת "שמונה עשרה", הדרגה העליונה שבתפלה, לא רק בזמנים מיוחדים ביום, כמו בראשית היום, שדבר זה לא יוצר עדיין את ה"שיויתי" המלא, החירות המלאה מלהיות מושפע מן העולם (באופן פנימי או חיצוני), שכן בזמנים האחרים של היום עלול האדם ליפול שוב לעבדות, השתעבדות לטבע הפנימי או לעולם מסביב. "ה' לנגדי" חייב להיות במלוא המשמעות של "תמיד", שהדבר יחדור בכל פעולה ותנועה של האדם, כולל אכילה, שתיה, שיחה עם אנשים, וכיוצא בכך, שאז אין האדם מתפעל מהפרעות פנימיות או חיצוניות, והוא משיג את החירות האמיתית והמלאה, הן מ"ארץ מצרים" והן מ"בית עבדים".

ו"ה' לנגדי תמיד" מביא גם לידי כך שעבודתו של יהודי, אשר מקיפה כאמור את שני התחומים של החיים האנושיים הן הפנימיים והן החיצוניים, תבוצע בשמחה וטוב לבב. כפי שאדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך, מסביר באריכות: כאשר יהודי מתבונן בכך שהקב"ה הוא עם כל יהודי, נותן לו תורתו ומצוותיו, ורוצה להימצא כביכול תמיד בכל יהודי, "ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחד", הרי מוכרח הלב להתמלא בשמחה והתרוממות רוח במדה הגדולה ביותר.

★ ★ ★

ויהי רצון, יתן ה' שכל אחד ואחד יגיע לחירות אמיתית ומלאה, שחרור רוחני וגופני, ומהשתחררות זו נגיע במהרה בימינו ממש – לגאולה המלאה והאמיתית על-ידי משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"שמונה עשרה" .. בראשית היום: סנהדרין כב, א. שו"ע או"ח כתחלתו ברמ"א. שו"ע לרבנו הזקן מהד"ת ס"א ס"ה. – להעיר מתו"א ס"פ ויצא. מסביר באריכות: תניא פ"ג. וראה רמב"ם סוף הל' לולב. "ושכנתי .. בתוך כל אחד: של"ה ר"פ תרומה. וראה ד"ה היושבת בגנים תש"ח (לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע. קונטרס נה).

קד

"תורת חיים"

ב"ה, ימי הגבלה,
היתשייכ – שנת המאתים להסתלקות-הילולא
של הבעל שם טוב ז"ל.
ברוקלין, נ.י.

לבית יעקב (אלו הנשים)
ולבני ישראל (אלה האנשים)
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

אוצר החכמה ימי ההגבלה – ההכנה למתן תורה – דורשים ותובעים באופן
מיוחד התבוננות עמוקה ופנימית – תורה מהי.

בימי ההכנה למתן תורה יש
להתבונן תורה מהי? התורה
הקדושה מקיפה את האדם כולו,
מהרגע הראשון ועד האחרון.
יתירה מזו: התורה מקיפה את
הבריאה כולה. אחד היסודות
העקרניים של תורת הבעש"ט
אשר הכל חי וקיים רק בדבר ה'

התורה הקדושה איננה
אוסף של חוקים בעניינים
מסוימים, כי אם מקיפה את
האדם כולו, מהרגע הראשון שלו
ועד האחרון וכל הפרטים בחייו
היום-יומיים.

זה הוא המובן הפנימי של
תורה כתורת-חיים.

לבית יעקב כו': מכילתא (שמות יט, ג).
האדם כולו: אבות פ"ו מ"ז. וראה מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר עה"פ ודברת במ (היום
יום יג מנ"א).

קד: תרגום. המו"ל.

**שברא ומהווה את הבריאה כולה
בלי כל הפסק. ההשגחה
האלוקית מקיפה את כל הפרטים
מן האדם עד החלק הכי זעיר
של הדומם. ומכאן שעבודת
השי"ת צריכה להיות בכל
העניינים ולפרטיהם, מלימוד
תורה עד המעשים הכי פשוטים.**

יתירה-מזו, כפי שמסבירים
חז"ל, מקיפה תורה כל הבריאה
כולה לפרטיי וכמשל בונה בנין
אשר לפני שניגש לבניי, מתכנן
הוא תכנית הכוללת כל הפרטים
של הבנין, כמו כן צייר הבורא
ב"ה בתורה את כל הבריאה
כולה עד הדרגה האחרונה של
הדומם.

וזה מוביל לאחד היסודות העקריים של תורת החסידות הכללית של
הבעל שם טוב, לפי ביאורו את הכתוב: לעולם הוי' דברך נצב בשמים
(בתמידות, בלי הפסק המאמר האלקי – יהי רקיע = ניצב בתוקף
בשמים) כפי שמבאר באריכות כ"ק אדמו"ר הזקן בתורת חסידות חב"ד,
במיוחד בשער היחוד והאמונה.

אשר הכל – בשמים ממעל ועד הארץ מתחת, כל פרטי החלקים
שלהם – חיים וקיימים רק בדבר ה' שברא ומהווה אותם ומחיי' אותם
בלי כל הפסק כהרף עין.

מזה נובעת עוד נקודה יסודית –

כי ההשגחה הפרטית – הידיעה האלקית הישירה, וההשגחה המקיפה
את כל הפרטים מתיחסת לכל היצירה מן האדם, בחיר הבריאה, עד החלק
הכי זעיר של הדומם.

מזה באים למסקנא שהיא בעצם דין מפורש בשולחן ערוך ונקודת
יסוד בתורת החסידות המודגשת במיוחד על ידי הבעל שם טוב:

שמסבירים חז"ל: בראשית רבה בתחלתו. זח"א ה, א. ובכ"מ.
בשער היחוד והאמונה: בתחלתו. וראה מדרש תהלים קיט, לו. לקו"ת ר"פ אחרי.
ההשגחה הפרטית: ראה חולין סג, א ופ"י רכנו הזקן (ברשימות הצ"צ לתהלים לו, ז).
היום יום כח חשון.
בשולחן ערוך: אורח חיים סל"א. וראה ח' פרקים להרמב"ם פ"ה.

עבודת השי"ת צריכה להיות **בכל דרכיך** – בכל העניינים ולפרטיהם ועם כל העניינים ולפרטיהם, מתחיל בלימוד התורה וקיום התרי"ג מצוות, ועד המעשים הכי פשוטים והמאורעות בחיי יום יום.

כל דבר וענין לימוד הוא והוראה **באהבת השם ויראת השם**, המקורות מהם שואב איש הישראלי את הרוח האמיתית לקיים את התורה והמצוות, מצות עשה ומצות לא תעשה, חדור חיות פנימית ואמיתית, ולקיימן בהידור.

ההתבוננות בכל הנזכר למעלה וההתעמקות בזה בהתלהבות, בחיות ואורה.

ובימי סגולה אלה, ערב יום מתן תורה, שהוא גם יום הסתלקות-הילולא של הבעל שם טוב,

החדרת כל זה בכל פרטי החיים היום-יומיים, בין בחיים הפרטיים בין בין בכל העניינים הסובבים ובכל המתהווה בעולם לפי ההגדרה:

יפוצו מעינותיך חוצה שמעינות החסידות שהם פנימיות התורה יפוצו ויגיעו **חוצה** – עד הנקודה הכי רחוקה של כל הבריאה כולה.

– ימהר זה את הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, עת שכל היצירה תראה ותרגיש אשר – אנכי הי אלקיך.

בברכה – לקבלת התורה
בשמחה ובפנימיות
וחג שמח

מנחם שניאורסאהן

והודאה: פתגם הבעש"ט (היום יום ט' אייר).
המקורות מהם: תניא פ"ד.
חיות .. בהידור: קונטרס העבודה פ"ב.
שכל היצירה: כתפלת ר"ה: וידע כל פעול כו'. וראה מדרש תהלים עג. שער היחוד והאמונה רפ"ג.

קה

הבטחון בה' — הדרך לגאולה

בי"ה, י"א ניסן ה'תשכ"א,
ברוקלין, נ.י.

לאחינו בני ישראל
בכל אתר ואתר
הי עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

יציאת מצרים, שהיא הנקודה המרכזית של חג הפסח, תופסת מקום מרכזי ביותר בחיי העם היהודי, הן הכלל והן הפרט. היציאה ממצרים מלמדת כל יהודי ומשמשת לו מורה דרך, ולא רק בתוכנו הכללי כי אם גם בפרטים שבו.

יציאת מצרים משמשת מורה דרך לכל יהודי. עם שלם, מיליוני בני אדם, עוזבים בבת אחת ארץ מבורכת בכל טוב, ויוצאים לדרך רחוקה, בדרך המדבר ולא בדרך המקובלת, בלי מזון ובלי ציוד, תוך התנתקות מן עבר של מאות שנים — וזאת אך ורק מתוך בטחון בקב"ה. בטחון זה חייב להיות מורה הדרך בכל הזמנים,

אחד מקווי האופי העיקריים של יציאת מצרים הוא הבטחון הבלתי רגיל בהי' ובהשגחתו האלוקית כפי שהדבר בא אז לביטוי: עם שלם, מיליוני בני אדם, גברים ונשים וטף, עוזבים בבת אחת ארץ נושבת,

מקום מרכזי ביותר: הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו וכאמונתנו (ס' החינוך מצוה כא. עיי"ש).

הבטחון הבלתי רגיל: ירמי' ב, ב. ובמפרשים שם. מכילתא שמות יב, לט. להעיר ג"כ מזח"ג קסח, ב. מיליוני בני אדם: ראה תרגום יונתן בן עוזיאל לשמות יב לז"ח. ובמכילתא שם.

קה: תרגום חפשי. המו"ל.

שלא להיות תלויים בחוקי הטבע. זה הבסיס לגאולה רוחנית וגם נשמית, לבוא אל ארץ זבת חלב ודבש.

ארץ שהיתה מבורכת בכל הצרכים הגשמיים, ויוצאים לדרך רחוקה, בלי מזון ובלי ציוד – אך ורק מתוך הסתמכות מוחלטת על דבריו של משה רבנו בשמו של הקב"ה.

יתר על כן: ביציאתם ממצרים לא הלכו בדרך המוכרת והקצרה, דרך ארץ פלשתים, שאמנם דרך זו היתה כרוכה בסכנת מלחמה, אך גם במלחמה קיים תמיד הסיכוי אולי ינצחו, ואפילו אם לאו – קיימת האפשרות שלפחות חלק יינצל וישאר בחיים, אך במקום זה הלכו למדבר שומם, שבו לא היתה כל אפשרות טבעית לחיות.

ישוב – הבסיס היחיד לפעול כך הוא העובדה שכך הורה משה בשם הקב"ה.

הפלא גדול יותר כשמתבוננים שהדבר היה לאחר שבני ישראל חיו והתערו משך 210 שנים במקום אחד בלי כל נידודים, ונוסף לכך היתה זו גושן מצרים, ארץ שיש בה הקרקע המובחרת והשמנה ביותר לזריעה ולצמיחה, שאינה תלויה בגשמים כי אם בטוחה תמיד במים להשקאה ולשתיה מנהר הנילוס – ארץ שהיא חיה ופועלת תמיד לפי חוקי ונסיבות ה"טבע".

"מימי צאתך מארץ מצרים", מאז יצאו בני ישראל ממצרים חייב האמור,

למדבר שומם: הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים (דברים ח, טו). שמ"ר פכ"ד, ד. וראה זח"ב קנז, א. המובחרת והשמנה... שאינה תלויה כו': ראה סוטה לד, ב. בראשית מז, ו. זח"א קח, ב ואילך. "מימי צאתך: מזמן יצי"מ עד גאולה העתידה לבוא כב"א הם ימי צאתך מארמ"צ (רד"ה כימי צאתך, ה'תש"ח).

— ¹²³⁴⁵⁶⁷ — הבטחון המוחלט בהשגחת ה' וההתנהגות בכל, עד לחיי יום יום, לפי הוראותיו בלי כל תלות במה שאומרים חישובים שונים וחוקי הטבע — להיות המלווה ומורה הדרך הצמוד של יחידים, של הפרט ושל הכלל, בכל הזמנים.

זה נותן את המענה לשאלה שמציב העולם הלא-יהודי, והנגררים אחרי הלא-יהודים שבין היהודים עצמם, שואלים את היהודים שומרי התורה והמצוות:

אנו חיים בעולם של התחרות ומאבק על הקיום, כל אחד חי בארץ מסויימת ותנאים מסויימים — כיצד איפוא אפשר שלא להשתחוות ושלא לעבוד את אלילי הארץ (אם זה הדולר, או הפחד להיות שונים מן השכנים וכיוצא בכך)? איך ניתן להיות קשורים ל-613 מצוות, "המכבידות" ומגבילות את פעילות האדם ועבודתו על כל צעד ושעל?

התשובה היא: יציאת מצרים, וכפי שהוסבר לעיל.

כמו ביציאת מצרים, שהציות להוראות הקב"ה, מבלי להתחשב בחישובים שונים ובנסיבות וכיוצא באלה, תוך הינתקות מן העבר בן 210 השנים במצרים — דווקא זו היתה הדרך לאושר האמיתי, לא רק לאושר רוחני (קבלת התורה והתהוות לעם הנבחר ע"י הקב"ה), אלא גם לאושר גופני (קבלת ארץ זבת חלב ודבש),

כך גם כיום ותמיד, ובלי כל קשר למה שהיה בעבר, הרי לכל יהודי ולכלל ישראל הדרך היחידה לאושר אמיתי היא קביעת חיי היום יום וסדרי החיים בכלל לפי התורה ומצוותיה שעליהן נאמר: "וחי בהם" (בתוכם ואתם).

★ ★ ★

בני ישראל נצטוו: "בכל דרכיך דעהו". בכל מעשיו משך כל היממה —

והתהוות לעם הנבחר: ראה שו"ע רבנו הזקן חאו"ח סי' ס"ד. וצע"ק מתניא פמ"ו.
 "וחי בהם": ראה רמב"ן ויקרא יח, ה.
 "בכל דרכיך דעהו": ראה טושו"ע אר"ח סרל"א.

יש ליהודי הוראות בתורה ועליו לקיים אותן. משום כך הוא עלול להיתקל בכל עת בקושיה המוזכרת לעיל. לפיכך נצטווה כל אחד: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים – כל ימי חיידך". זכירה המלמדת, מאירה ומעניקה כוח להתנהגות העושה את כל הימים לימים יהודיים חיים, וכפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע מדגיש: חג הפסח מאיר ומגיע לא רק לכל יום, אלא – תמיד.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קו

חירות אמיתית

בי"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ב,
ברוקלין, נ.י.

לאחינו בני ישראל
בכל אתר ואתר
הי עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

חג המצות, זמן חרותנו – שהוא חלק מן התורה, ומשמעות "תורה":
הוראה והדרכה – מורה ומבהיר לנו את מובנו הנכון של המושג "חרות",

נצטווה כל אחד: ראה שו"ע רבנו הזקן סי' סז.
שכ"ק מו"ח אדמו"ר .. מדגיש: שיחות חה"פ ה'תש"ג.

קו

"תורה" .. הוראה: ראה זח"ג נג, ב.

קו: תרגום חפשי. המו"ל.

מושג המתפשט באופנים שונים ומשונים.

חג הפסח משמש להזכרת והסברת משמעותה של חרות אמתית – חרות מלאה ושלמה בכל שלשת השטחים המהוים את האדם ואת חייו: א) בקשר לנשמתו. ב) בקשר לגופו. ג) בקשר לעולם אשר מסביבו, – בכל אחד משטחים אלו, ובכולם יחד.

פירוש הדבר, שבן ישראל צריך להיות בן חורין אמיתי בכל אחד מן השטחים המנויים, ובצורה כזו שלא תהא שום התנגשות ומלחמה ביניהם – כי אם, אדרבה, שישלימו אחד את משנהו, רק אז קיימת חרות אמתית.

חרות אמיתית היא בכל שלושת השטחים המהוים את האדם ואת חייו: נשמתו, גופו, העולם אשר מסביבו. גלות מצרים היתה השתעבדות מוחלטת בכל שלשת השטחים: השתעבדות רוחנית לשלטון של טומאה ומוסריות שפילה – ערות הארץ, עבודת גופנית של עבודת פרך, הפסד חלקם של ישראל בעולם. יציאת מצרים אף היא היתה בכל שלושת השטחים. חרות מושלמת מושגת אך ורק כאשר החלקים הפחותים, הגוף ו"העולם" המקיף את האדם, יתעלו ויתרוממו לשיא דרגתם, בקירבה לנשמה ולשאיפותיה. אין להסתפק בחירות הנשמה או הגוף בלבד.

מובן מאליו שבלתי אפשרי הדבר שהחרות המלאה וההרמונית האמורה תושג מתוך כך שהנשמה, חלק אלקה ממעל ממש, הניצוץ האלקי שבאדם, ישועבד לגוף, ושניהם – הנשמה והגוף – ישועבדו ל"עולם" המסובבם. אין אפשרות לנעלה לשרת את הנקלה ממנו ולהיות יחד עם זאת שרוי בשביעות רצון, בעלת הדרגה המרוממת ביותר בתוך האדם – הנשמה – לא תסכים לעולם להיכנע לגוף. ומתקבלת מאליה המסקנה הברורה

חרות אמתית: להעיר משמות רבה פמ"א, ז: חירות מן גליות .. ממלאך המות .. מן היסורין. וראה ג"כ תקו"ז תנ"ז.

המהוים את האדם .. לעולם: ראה תניא פל"ז (מח, א): וכל פרט מהם הוא כולל ושייך כו'. וראה קהלת ג, יא. זח"א קצה, ב. לקו"ת במדבר (ה, ב). חלק .. ממש: תניא רפ"ב. וראה שם ספכ"ד: וגם בשעת החטא כו'.

שהחרות האמתית מושגת אך ורק כאשר החלקים הפחותים יותר בחיי האדם, גופו ו"העולם" המקיפו, יתעלו ויתרוממו לשיא דרגתם האפשרית – של קירבה לנשמה ולשאיפותיה, והנשמה עצמה תשתחרר גם היא מכל המונעים את התעלותה.

★ ★ ★

ככל האמור, משתקף לנו בפרשת גלות מצרים ויציאת מצרים:

גלות מצרים היתה השתעבדות **מוחלטת** בכל שלשת השטחים האמורים שבחיי האדם: א) השתעבדות רוחנית בארץ לשלטון של טומאה ומוסריות ירודה ושפלה, שעל שמה נקראת מצרים – ערות הארץ. ב) עבדות גופנית איומה של עבודת פרך. ג) הפסד מוחלט של חלקם בעולם לו היו זכאים בני ישראל כזכות אנושית בכלל ובהיותם בני ישראל ביחוד.

יציאת מצרים, החרות היתה אף היא בכל שלשת השטחים ובמלוא המדה: א) לראשונה – חרות שלמה של הנשמה, – "משכו וקחו לכם צאן" ושחטו הפסח" – לא רק אי פולחן לאלהי מצרים, כי אם אף הפגנת ראוה של אפסותם. ב) השתחררות מלאה משעבוד גופני – יציאת מצרים **ביד רמה**, בריש גלי, בשירה ובזמרה. ג) אשר לחלק בעולם – היציאה היא **ברכוש גדול**.

★ ★ ★

נמצאים כאלה הרוצים להסתפק בחרות הנשמה: לומדים, מתפללים, וכו', אך בשבתם לאכילה ושתיה הנם משתעבדים אל הבהמה שבאדם.

קיימת גם השקפה מתקדמת יותר – המכירה ברעיון שאף על הגוף וצרכיו להיות בני חורין, ולפיה יש אמנם צורך באכילה מתוך גישה יהודית

השתעבדות רוחנית: ראה ז"ח ר"פ יתרו. שמ"ר פ"ג, ד. הפסד מוחלט: אפילו תבן אין ניתן (שמות ה, טז) וראה ספרי לכהעלותך (יא, ה) הובא בפירש"י שם.

"משכו וקחו כו": ראה שמ"ר פט"ז, ב"ג. יחזקאל כ, ז. בשירה ובזמרה: מכילתא בשלח יד, ח.

ניכרת – אלא שכשהאדם עוזב את ביתו ועליו לצאת לתוך היעולם לפעול בו ולהשפיע עליו, לצבור רכוש – יש לו להישאר בשעבודו לארץ מצרים, משום שאת התורה, "השלחן ערוך", את יציאת מצרים, יש להניח מאחורי דלתים וברית.

כלפי כל אלו באה הקריאה והדרישה: תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך, על בן ישראל לזכור יציאת מצרים בכל יום מימי חייו: – זכור כי בן חורין הנך, משוחרר בחרות הנשמה ובחרות הגוף. ונשמה וגוף בני חורין הפכו את הרכוש המצרי לרכוש גדול יהודי.

★ ★ ★

"איני מבקש אלא לפי כוחי" – הקב"ה, בורא האדם, מעמיד את דרישותיו מבני ישראל רק בהתאם לאפשרויותיהם וכוחותיהם, ויש רק צורך ברצון איתן והחלטי למלא את בקשת ה'. זוהי גם הדרך היחידה – המביאה לחרותנו האמתית, חרות מן הגלות הנפשית, וכתוצאה מזאת – גם מן הגלות כפשוטה – ע"י משיח צדקנו.

בברכה לחג פסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קז

"לא עיכבן אפילו כהרף עין"

אוצר החכמה

בי"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ג,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח שהוא היום הראשון והחג הראשון לבני ישראל, ראשון בזמן
וראשון בחשיבות – שכן תוכנו הוא הרי גאולת ישראל והחילו להיות עם
עצמאי המנהל אורח חיים משלו
לפי התורה, מצוות וחגים משלו
וכד' –

**אילו היו מתעכבים רגע אחד,
היו בני ישראל מפסידים את
רגע הגאולה (חז"ל). מיד עם
בוא הרגע המתאים אסור
להחמיץ את ההזדמנות – שמא
יימצאו כאלה שיתחרטו מתוך אי
רצון להניח את אורח החיים
שאליו הורגלו במצרים. יש לנצל
את שעת הכושר הבלתי רגילה
– תנועת ההתעוררות החזקה**

יש בו, לכן, חשיבות
מיוחדת לכלל ישראל ולכל יחיד
מישראל בכל זמן ובכל מקום.
משום כך כוללים גם הפרטים
הקשורים בחג הפסח ובמאורע
יציאת מצרים – משמעות
מיוחדת כהוראת דרך בחיים

היום הראשון: כמש"נ זכור את היום הזה (שמות יג, ג) וראה שמו"ד (פי"ט, ז): הזהר
כו' יום השבת כו' היום הזה.
והחג הראשון: ר"ה כתחלתה.
והחילו: ראה יבמות מו, א ושם.

קז: תרגום חפשי. המו"ל.

הישראלים, הן ליחיד, הן לרבים
והן לכלל כולו.

★ ★ ★

אחד הפרטים החשובים
במאורע יציאת מצרים הוא בכך
שהוא אירע "בעצם היום הזה",
שפירושו, לפי הסברת חז"ל, כי
בו ברגע "שהגיע הקץ לא עיכבן

של שיבה למקורות והתנערות
מ"טומאת מצרים" המודרנית.
כולם, וביחוד בני הנוער, מוכנים
ודורשים לשמוע את האמת
בשלמותה. מצער מאוד שעד
עתה לא נוצלה שעת הכושר,
ועל כל אחד ואחת לנצלה במדה
מלאה וגם לסייע לזולת ולרבים
להשתחרר מן השעבודים.

המקום כהרף עין". על כך באה ההוספה שאם היו בני ישראל מאחרים את
הרגע הזה – היו מפסידים, ח"ו, הם, אנו, בנינו ובני בנינו – את גאולת
מצרים, לגמרי!

★ ★ ★

דבר זה בלתי מובן כלל: הרי כבר היו עשרת המכות, שהביאו לכך
שהמצרים גירשו את בני ישראל ממצרים, – מה היי הכרחי, איפוא, הפרט
של "כהרף עין"? וכיצד מסתברת בכלל העובדה שאיחור כהרף עין גורם
לדחיית הגאולה לגמרי?

על כך מתוספת השאלה היסודית: מה ההוראה הטמונה בסיפור
התורה (=הוראה) על "בעצם היום הזה"?

הסברת הדבר:

"כיון שהגיע הקץ" – מיד עם בוא הרגע המתאים לשים קץ לטומאת
מצרים ולהשתחרר הימנה – אסור להחמיץ את ההזדמנות אפילו בכהרף
עין.

סכנת החמצת ההזדמנות לא היתה מצד המצרים, מחשש שמא
יתחרטו, כי אם – שמא ימצאו מבני ישראל כאלה שיתחרטו, מתוך אי

ח"דל: במכילתא לשמות יב, מא"מב. הובא בפרש"י שם.
באה ההוספה: מפרשים בשם הזהר (זית רענן – הובא באוה"ת להצ"צ בא ע' שכז).
הם, אנו וכו': כמבואר בהגדה.
סכנת: ראה תניא פל"א.

רצון להניח את אורח החיים שאליו הורגלו במצרים וללכת המדברה לקבל את התורה.

ההוראה מכאן לכל אחד מישראל – איש או אשה, נער או זקן – היא:

משמעותה של "יציאת מצרים" בחיי יום יום היא – ההשתחררות משעבוד האדם לגופו ונפשו הבהמית, מהשתעבדות לדרישות והרגלים גופניים ומהסביבה החומרית. חרות זו באה ע"י הישמעות לקריאה הנצחית של ה', אלקי אברהם יצחק ויעקב: "והוצאתי אתכם מתחת סבלות... והייתי לכם לאלקים" – המתבטאת (כבימי יציאת מצרים) בקבלת התורה וקיום מצוותיה.

★ ★ ★

הקריאה היא נצחית. יציאת מצרים חייבת להיות בכל יום ויום, וכל יום הוא בבחינת "הגיע הקץ" ומשמש שעת כושר להישמע לקריאה.

אלא שישנם כאלה "המתעכבים", ואת שעת הכושר שלהם הם דוחים לימים הנוראים (ר"ה ויוהכ"פ), או, לכל היותר, לשבתות וחגים. ואפילו מבין אלה המזכירים ומקיימים את יציאת מצרים בכל יום בשעת התפלה – נמצאים כאלה המצמצמים אותה לתפלה בלבד, ומחמיצים את שעת הכושר שבמשך היום.

כבחי היחיד כן הדבר בחיי הרבים והכלל, אלא שכאן שעת הכושר היא, כמובן, חשובה פי כמה וכמה.

★ ★ ★

שעת הכושר הבלתי רגילה וההזדמנות המתדפקת לפתחנו עתה היא – העובדה כי בחוגים רחבים ביותר, וביחוד בחוגי הנוער, קיימת, זה שנים

בחיי יום יום: תניא פמ"ז ובכ"מ.
אלקי אברהם כו' "והוצאתי: שמות ג, טז. שם ו, ו.
הקריאה היא נצחית: כהמאמר "חג הפסח נמשך תמיד" (שיחות חה"פ תש"ג – לכ"ק מו"ח אדמו"ר).

מספר, תנועת התעוררות חזקה לשיבה אל מקורותינו האמיתיים, ובמקומות רבים ובפרטים רבים ביותר – גם הגויים "מגרשים" את היהודים מן האידיאולוגיה של "טומאת מצרים" המודרנית.

חלק גדול של חוגים שהיו רחוקים מיהדות – מחפשים את הדרך חזרה לתורה ולמצוות, וחלק גדול של חוגי תורה ומצוות – מבקשים לחזק ולהעמיק את התקשרותם והזדהותם עם התורה והמצוות.

פרט לאלה שזה שנים חדלו מלחשוב בכלל – הרי המציאות עתה היא שכולם, וביחוד בני הנוער, לא רק שהנם מוכנים לשמוע את האמת המלאה, כי אם דורשים שישמיעו לפניהם את האמת בשלמותה. אף אלה שלעת עתה אינם מוכנים לקבל על עצמם את כל המצוות בבת אחת ולשנות את אורח חייהם בתפנית אחת – הנם, אבל, בשלים במדה מספקת לשמוע את האמת הטהורה, ללא פשרות ולא "גזורה לפי המדה". הנסיון הוכיח, כי משהנוער בא במגע עם יהדות אמת של תורה ומצוות – הרי הוא נמשך אליה וחלק ניכר ביותר ממנו מתחיל להשתית את החיים היום-יומיים בהתאם לה, בתוספת ההחלטיות והחיוניות שבהן מחוננים בני הנעורים.

בצער חייבים אבל לומר, אשר למרות שכבר שנים מספר שהתעוררות זו קיימת – לא נוצלה, לעת עתה, שעת הכושר במדה הראויה, וגדול ביותר הצער עם ההיווכחות ששעת כושר זו לא נוצלה כמעט לגמרי ע"י אלה הצריכים להיות המנהיגים הרוחניים.

★ ★ ★

ויהי רצון מלפני השי"ת שכשם שלאבותינו במצרים לא התעכבה יציאתם אפילו כהרף עין, ודבר זה הביא לגאולה השלמה של הגוף ולגאולה שלמה של הנשמה (ע"י קבלת התורה, שהיא היתה המטרה וההשלמה של יציאת מצרים) – כך

ינצל כל אחד ואחת במדה מלאה את שעת הכושר הבלתי רגילה של רגע זה, לסייע לעצמו ולזולתו, ולרבים ולכלל,

להשתחרר מכל מיני שעבודים, ובעיקר, מן הקשה שביניהם
 מן הרעיון של "נהיה ככל הגויים" ולשוב לתורה ולמצוות
במדה מלאה ביותר, ותקויים ההבטחה ופסק הדין: "ישראל
 עושין תשובה – ומיד הן נגאלין" בגאולה האמיתית
 והשלמה ע"י משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

קח

כלל ופרט

בי"ה, י"א ניסן ה'תשכ"ד,
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 אשר בכל מקום ומקום
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כל חג נושא את תוכנו העצמי והוראותיו המיוחדות, הצריכות לבוא
 לידי ביטוי לא רק בימים בהם הוא נחוג, כי אם גם בכל ימי השנה כולה.

**גאולת מצרים לא היתה גאולה
 של "יחידים" רבים, אלא בני**

הלימוד שמכל חג הוא
 בשנים: בקו (כיוון) של "ועשה
 טוב", את אשר יש לעשות, ובקו

הקשה שביניהם: ראה קונטרס ומעין סוף מי"א,
 ההבטחה ופסק הדין: רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

קח

בכל יום: הארת כל המועדים מאירה בכל יום (שיחת חה"פ, ה'תש"ג).

קח: תרגום חפשי. המו"ל.

ישראל כ"עם". עם זאת, ציווי קרבן הפסח נושא אופי הפוך: על כל בית מוטל להביא את קרבן הפסח שלו, על כל פרט ויחיד להימנות על הקרבן ולהיות צמוד לחבורתו בכל מעך זמן אכילת הקרבן. — ללמדינו, שאף כשמדובר בגאולת הכלל, ראשית לכל על היחיד להתרכז בעצמו ובבני ביתו, וזה מביא בסופו של דבר את גאולת הכלל. אל להם למנהיגים להתלהב יותר מדי מ"בעיות עולם", לא אחת נסחף ה"מונהג" להחליט יחד עם המנהיג את אשר על הממשלות השונות לעשות... — במקום זאת על המנהיגים "לרדת" ולהקים זעקת אימים על האחוז הגדול של הילדים שאינם נכללים בין הבנים המופיעים ב"סדר"! גם האדם עצמו אין לו להסתפק בהחלטות כלליות אלא לשים לב ל"קטנות".

של "סור מרע", את אשר יש להמנע ממנו. פעמים רבות חשוב יותר החלק השני, שכן כאשר אין נשמרים מן הבלתי רצוי — עלול לקרות שגם הטוב והחיובי ינוצל בכיוון שלילי.

הדברים האמורים חשובים במיוחד ביחס לראשון שבחגים, פסח, חג יציאת מצרים — התופס מקום כה מרכזי בחיים היהודיים, עד שהתורה צייתה על כל יהודי לזכור ולהזכיר את יציאת מצרים בכל יום, ומדי יום גופו — גם ביום וגם בלילה.

★ ★ ★

גאולת מצרים, שהיא תוכנו של חג הפסח, קשורה עם קרבן הפסח.

גאולת מצרים לא היתה גאולה של "יחידים" רבים בלבד,

של שש מאות אלף גברים ומשפחותיהם, כי אם היא החלה ב"ראה ראית את עני עמי", ומשום כך נדרש פרעה ל"שלח את עמי", ומשה מילא את שליחותו "והוצא את עמי בני ישראל ממצרים".

הטוב והחיובי ינוצל כו': להעיר ממחז"ל לא זכה נעשית (תורתו) לו סם כו' (יומא עב, ב). וראה ה"ל' ת"ת לרבנו הזקן פ"ד ס"ג. לראשון: ר"ה פ"א מ"א. וע"פ דיוק הלשון שהוא ראש לרגלים (ולא "תחלה") מוכן שהוא ראשון גם בחשיבות. שהתורה צייתה: ועד שזהו מ"ע מן התורה (רמב"ם ה"ל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס סז).

חג הפסח: שכן נקרא בתושבע"פ. וע"פ פי' ת"י — גם בתושב"ב (שמות לד, כה). ב"ראה .. ל"שלח .. והוצא .. לכל עדת: שמות ג, ז. ה, א. ג, י. יב, ג.

לאור זאת היתה צריכה, לכאורה, להיות מודגשת גם בקרבן פסח ה"נקודה", הבחינה של "עם בני ישראל" – הצבור כולו. ואילו למעשה הרי הגישה והציווי הפוכים מזה לגמרי. נכון, אמנם, שהציווי נאמר לכל עדת ישראל, לכל בני ישראל כ"עדה" אחת, אבל תוכן הציווי היה: כל בית חייב להביא את קרבן הפסח שלו, כל אחד חייב היה להימנות לפני כן על קרבן הפסח, וכל אחד היה חייב להיות בכל משך זמן אכילת הקרבן – צמוד לביתו או לחבורתו המסוימים.

בכך מלמדת אותנו התורה, כי הדרך להבאת תועלת, אף כשהמדובר בתועלת הכלל, ואפילו כשהמדובר בגאולת הכלל, הרי אף כשהפניה צריכה להיות אל הכלל – חייב, אבל, התוכן להיות שכל אחד חייב ראשית לכל להתרכז בעצמו ובבני ביתו ובחוג הקרוב אליו ביותר. וגם כאן – התרכזות לא בדיונים כלליים והחלטות כלליות, כי אם להקדיש את עיקר תשומת לבו ומרצו לבצע בחיי יום יום את ההחלטות הפרטיות ה"קטנות", ודוקא זה, בסופו של דבר, מביא את גאולת היחיד וגאולת הכלל.

^{אוצר החכמה}
במיוחד חשובה הוראה זו למנהיגי ומורי דרך קבוצות ותנועות, וביחוד לאלה הצריכים להיות מנהיגים רוחניים בקהלותיהם. תכופי מדי הם מתלהבים ב"בעיות עולם", ב"עניינים נשגבים", ורק מפעם לפעם, או לעתים רחוקות ביותר, נשמע על מנהיג שמטפל בבעיות "רגילות" ו"קטנות" של חיי יום יום, הנוגעות ישירות לבני קהלתו.

ככל שמנהיג הוא נאצל יותר – כך הוא "צריך" לדבר אל האנושות כולה, ואם חונן בכוח דמיון מוצלח הרי הוא רואה את עצמו מדבר גם אל הדורות הבאים. אם ניחן בכשרון מליצה, מוצא הוא מחובתו לזעזע את "מצפון העולם" בדברים חוצבי להבות, הזוכים להדים בעתונות, כך שהוא הופך למנהיג למנהיגים ודברנים המתקנאים בפרסומת שלו, ומשתדלים לחקותו ולעלות עליו.

לא אחת נסחף גם "המונהג" השומע, ויחד עם המנהיג מחליטים את אשר על הממשלות השונות לעשותו, כיצד על האנושות בכללה להתנהג,

ואיך לעשות למאושרים את כל הדורות העתידיים. "מובן מאליו" כי לאחר "החלטות חובקות תבל" כאלו אין מקום "לרדת" ולהקים זעקת אימים על האחוז הגדול של ילדים אשר "המונהגים" מחנכים אותם בצורה כזו שבשום פנים אי אפשר להכלילם בסוג הבן החכם שבהגדה, ואף לא על הילדים המקבלים "חינוך מתקדם" יותר והם בכלל הבן שאינו מופיע כלל ל"סדר".

והאם כה בטוחים המנהיגים שכל אחד מן "המונהגים", ההורים, מופיע ל"סדר"?

כשם שהדבר בחיי הכלל כך גם בחיי הפרט: כל אדם מורכב מ"מנהיג" (מוח ולב, שכל ורגש) ו"מונהגים" (האברים), ואף כאן מתרחשת תופעה זהה לאמור. הוא מקבל החלטות כלליות ביחס ל"עולם" (קטן – זה האדם) כולו: להיות טוב וישר לאלקים ולבריות, מיד עם קומו משנתו הוא מודה שהקב"ה נותן בו את הנשמה המחיה אותו, כבר עם הברכה הראשונה הוא יודע שהקב"ה הוא מלך העולם והשליט המלא עליו, בשחר לפני התפלה הוא מקבל על עצמו מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך".

– אך כשמגיע הדבר לפרטים ו"קטנוניות", כגון – לא "לבלוע" את תיבות התפלה בכלל וקריאת שמע בפרט, להתבונן בגדלות ה' – ולהבדיל – בשפלות ערך האדם (מבלי להוציא מן הכלל אותו עצמו) לפני כל תפלת "שמונה עשרה" מידי יום – חסרים לו זמן וסבלנות. להשמר מהשגת גבול ע"י משיכת לקוחות מן הזולת – הוא חושש פן על ידי כך ייגרע בפרנסה אשר .. ה' נותן לו. כשמגיע הזמן שלפני פסח והוא צריך לסייע לעני פשוט

כל אדם מורכב: זח"ב קנג, א. וראה שיחת שמח"ת תרס"ט (ס' השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך).

מקבל החלטות כלליות: ער"ז ג"כ בענין ההתבוננות – ראה ש' היחוד פ"ד. קונטרס העבודה פ"ו.

ל"עולם" (קטן): האדם (תנחומא פקודי ג).

עם קומו: מיד שניעור (שו"ע אדה"ז רס"א. בסידור).

לפני התפלה: פרי ע"ח ש"ה פ"א. וראה סידור רבנו הזקן (קודם מה טובו).

לפני כל: שו"ע אר"ח ר"ס צח.

ב"מעות חטים" – הרי הוא מתאר לעצמו את הדר יציאת מצרים ומחליט כי – כאז חייבים להיות לו ולבני ביתו "כלי כסף וכלי זהב ושמלות". מה נותר איפוא, ל"מעות חטים"?

★ ★ ★

יהי רצון, יברך ה' ויתן הצלחה שכל אחד ואחת ילמד מן ההוראות החיוניות, האמורות וכל האחרות, שבחג זמן חירותנו, וכשם שביציאת מצרים באה גאולת הכלל כתוצאה מגאולת הפרט – יהי כן גם עתה אשר כל יחיד יהודי וכל משפחה יהודית, יתנהגו בחיי יום יום – עד לפרטים קטנים ביותר – בהתנהגות התורה, ללא כל פשרה והקלה, ודבר זה יביא את הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו, ויקוים "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

בברכה לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קט

"משכו וקחו כבש ושחטו הפסח"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ה,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

גאולת הכלל .. הפרט: הדברים שבזכותם נגאלו ממצרים (מכילתא בא. ויק"ר פל"ב, ה ועוד) עניני הפרט הם. וכן בדמייך חיי בדמייך חיי – שהם דם מילה ודם פסח (שמות רבה פי"ז, ג).

קט: תרגום חפשי. המו"ל.

הקב"ה קבע את יציאת מצרים בחדש האביב, והתורה מצוה לדאוג במיוחד שהפסח יחול תמיד בחדש האביב: שמור את חדש האביב ועשית

פסח לה' אלקיך, כי בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה.

יציאת מצרים נקבעה לחודש האביב וציווי מיוחד אף מורה לשמור שחג הפסח יחול באביב. התרבות והקידמה של מצרים התבססו על כוחות הטבע ובמיוחד על היאור נילוס שכח ההמצאה האנושי יצר השקאה מלאכותית שהפכה את מצרים לגן פורח מוקף מדבר. כך נוצרה תרבות אלילית שמיסודותיה: האלהת כוחות הטבע, והאלהת כוחות האדם שהשכיל לנצל כוחות אלו. אמונה זו הגיעה לשיאה בתקופת ההתחדשות השנתית של כוחות הטבע, חדש האביב, חודש של "מזל טלה"; השה היה סמל של ה"עבודה זרה" של מצרים. לאחר 210 שנות שעבוד לפרעה, כשחלק מבני ישראל אף נטמע ב"תרבות" המצרית, באה שעת השיחרור — זאת בתנאי שבני ישראל "ימשכו ידיהם" מאילי הארץ ויקחו, בפומבי וללא פחד,

כדי לכוון שחג הפסח יחול בחדש האביב — והרי לוח השנה שלנו קבוע לפי הירח, דבר היוצר הבדל בכאחד עשר יום משנת החמה, ואילו תקופות השנה נקבעות על פי החמה — יש לנו "שנה מעוברת" כל שנתיים-שלוש (דוגמת השנה הנוכחית) בה נוסף חדש שלם (אדר). כך משתנה שנת הירח לשנת החמה וחג הפסח חל תמיד בחדש האביב. כתוצאה מכך מסתדרים גם חדשי השנה, וכל החגים, ונקבעים במועדם המדויק.

★ ★ ★

העובדה שיציאת מצרים אירעה בחדש האביב מוסברת ע"י חכמינו ז"ל כחסד מיוחד של הקב"ה, שהוציא את בני ישראל

קבע: ראה שמות רכה פט"ו, יא: החדש הזה כו' כשבחר ביעקב ובניו קבע כו'. אור התורה (להצ"צ) ע"פ זה (ע' רסד).
מצוה... שמור: דברים טז, א. ולרמב"ן (לשרש הא' דסהמ"צ להרמב"ם) ולבעל ההלכות זוהי מ"ע (לעבר השנים, או — מושמרת את החוקה). וראה סהמ"צ סוף מ"ע קנג: באו רמזים כו' שמור כו' הורה כו'. וכיד הל' קדה"ח בתחלתו ורפ"ד.
מוסברת: מכילתא לשמות יג, ד (הובא בפירש"י שם).

תורת מנחם / אגרות מלך

ממצרים בתקופה המוצלחת ביותר בשנה. ברם, ככל ענייני התורה, יש גם בענין זה רמזים ונימוקים, הוראות רבות לכלל ולפרט. אחת ה"נקודות" שברצוני לציין כאן תובהר לאחר התבוננות בתנאים בהם אירעה יציאת מצרים:

כבש דוקא לשחטו כקרבת פסח. ואז באה הגאולה בחודש האביב דוקא, בו מגלה הטבע את מיטב כוחו. מכאן ההוראה שלא להתפעל מהאיליים והתרבויות של העולם הגויי. הקב"ה שליט גם על הטבע, שהוא משועבד לעבודת ה' לא פחות מן העל-טבעי.

מאות בשנים היו בני

ישראל משועבדים לאומה ששלטה אז על כל עמי הסביבה, לא רק בכוחם האדיר של "רכבו ופרשיו", כי אם גם במשקל-היתר הגדול שלו בשטחי המדע, בכל המכונה עתה בשם "תרבות" ו"קידמה".

תנאים

התרבות והקידמה של מצרים התבססו על כוחות ותופעות הטבע, ובמיוחד על היאור נילוס. ארץ מצרים היא שחונה ואין יורדים בה כמעט כל גשמים, אך כוח ההמצאה האנושי יצר השקאה מלאכותית שהפכה את מצרים לגן פורח מוקף מדבר.

תנאים אלה יצרו תרבות אלילית מסועפת, שהיו לה שני קווי יסוד: האלהת כוחות הטבע, והאלהת כוחות האדם שהשכיל לנצל את כוחות הטבע. מכאן צעד קטן בלבד אל האלהתו של פרעה, זה שגילם באישיותו את הדוגמא המצרית לאדם "מושלם".

השקפה כזו, שראתה את העולם כהרכב של "כוחות-טבע" מרובים,

אחת: ראה רמב"ן בא (יב, ג). צרור המור שם (יב, א) ועיין זח"ג (רנא, א). ששלטה אז על כל: מכילתא לבשלח יד, ה: היה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו. וראה זח"ב ו, א.

במשקל-היתר הגדול: ראה זח"א קכה, סע"א.

ובמיוחד .. נילוס: יחזקאל כט, ג.

ואין יורדים בה כמעט כל גשמים: ראה רש"י ויגש מז, י. דברים יא, י.

כוח ההמצאה האנושי: רש"י ר"פ מקץ.

של פרעה: שמ"ר פ"ח, ב. תנחומא שם.

שבכללם גם "כוח" האדם, בתוספת הפילוסופיה של "כוחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" – הביאו לירידה רוחנית ומוסרית תהומית ביותר, עד כדי "הצדקת" רדייה ואכזריות מתועבות ביותר כלפי האדם או העם החלש יותר מבחינה גופנית.

★ ★ ★

האלימות ואמונת ההבל של המצרים הגיעו לשיא ביטויים בתקופת ההתחדשות השנתית של כוחות הטבע, בחודש האביב, חודש של "מזל טלה", והשה הוא שהיה מסמלי היסוד של ה"עבודה זרה" של מצרים.

★ ★ ★

אך הנה בא משה רבינו ובפיו בשורת "פקוד פקדתי": הגיעה השעה בה עלה ברצון אלקי אברהם יצחק ויעקב לשחרר את בני ישראל מיד פרעה ומגלות מצרים.

כבר חלפו 210 שנה מאז נתונים בני ישראל למרות פרעה, חלק מבני ישראל אף נטמע ב"תרבות" המצרית, עזרה מן עמי הסביבה אינה צפויה כלל, שום עבד לא הצליח (עד אז) להשתחרר ממצרים. לא היו, איפוא, כל סיכויים, מנקודת מבט טבעית, לשחרור עם ישראל ממצרים, ולמרות זאת מבטיח להם משה רבינו כי הגיעה שעת השחרור, אלא שקיים תנאי יחיד לדבר: "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח!"

– משכו ידיכם מאלילי הארץ, וקחו לכם כבש (אותו ראו המצרים כאלוה), ושחטו אותו כקרבן פסח לה'. לא די בכפירה ב"עבודה זרה"

"כוחי ועוצם ידי: דברים ת, יז. וראה סמ"ג מל"ת סד: וראו בחלום כו' שכחת את העיקר כו' והתבוננתי כו' והנה יסוד גדול הוא כו'. תהומית ביותר: ויקרא יח, ג ובתו"כ (ובפרש"י) שם. ובקה"ר עה"פ והארץ לעולם עומדת דמצרים דוגמת ערוה באדם. לשיא ביטויים: רמב"ן וצרור המור שם. חלק מבני ישראל: שמו"ר פי"ד, ג. וראה תניא פל"א. שום עבד: מכילתא יתרו יח, יא. תנאי יחיד .. "משכו: שמו"ר פט"ז, ב: כל זמן כו' משכו כו' שבכך כו'. וקחו לכם: למשפחותיכם (דוקא), וכהודעת משה: בכנינו ובכנותינו – כל הארבעה בנים (ובנות), מן החכם ועד השאינו יודע לשאול.

המצרית בלב, או אף בבית, בצנעה ובלאט, כי אם דוקא בפומבי, ללא פחד, לפי כל הפרטים שהיו כרוכים בהקרבת הפסח במצרים.

ואז – מבטיח משה רבינו בשם הקב"ה – לא זו בלבד שישוחררו ממצרים, אלא שאף פרעה בעצמו יצוה עליהם לצאת ממצרים, והגאולה תהיה לא בתקופה בה כוחות הטבע רדומים ונסתרים, כי אם, דוקא, בחודש האביב, בו מגלה הטבע את מיטב כוחו.

בכך מודגשת העובדה שאין קיימים עולמות נפרדים: עולם של טבע וכוחות הטבע, ועולם של "על-טבע" הנאבקים ביניהם ופעמים מנצח האחד ופעמים השני. יש רק א-ל אחד ויחיד, השליט המוחלט של העולם כולו, והוא גם המאחד את כל העולם.

הכרה זו באה לביטויה הנעלה ביותר במתן תורה, זה נקודת היעד של יציאת מצרים, שהחל ב-"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, לא יהיה לך אלקים אחרים" גו'.

כבמצרים בעבר, כך גם עתה מצויים כאלה המבססים חייהם על האלהת הנקראים בשם כוחות הטבע, בתוספת "כוחי ועוצם ידי" של האדם. אחרים מצאו "מוצא" שבביתם יש מקום גם לקב"ה אך בחברה הם "ככל האדם", "נהיה כגויים", ואדרבה: יותר "גוי" מהם.

בא חג הפסח ומזכיר פעם נוספת: "פקוד פקדתי" – אין לפניכם כל ברירה. הקב"ה זוכר אתכם, וחייב להיות: "משכו", משיכת ידים מן ה"עבודה זרה" של הארץ, בכל צורה בה היא באה לידי ביטוי, ועשיית הדבר בפומבי, ללא פחד, ובאומץ. "וקחו לכם" – קחו את עצמכם ואת כל

בפומבי: ראה שו"ע רבנו הזקן ר"ס תל.
 נקודת היעד: כמש"נ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את ה' (שמות ג, יב) וראה
 ז"ח ר"פ יתרו: בכל יומא אפיק כו'. וראה תניא פל"א שם.
 "נהיה כגויים": יחזקאל כ, לב.
 אין לפניכם כל ברירה: יחזקאל שם. תנחומא נצבים ג. נתבאר בקונטרס ומעין מי"א.

השייך לכם, כל האפשרויות וכל הכוחות, לכם אתם, ל"אני" היהודי האמתי והנצחי.

את כל זאת יש לעשות "בחדש האביב", לא להתבלבל ע"י המתעים שמאחר וקיים עולם פורח, שבמרכזו האדם וכוחו ועוצם ידו, הרי "אלה אלקיך", זה האליל שלך אליו אתה משועבד, ואין כל מקום ר"ל להקב"ה —

כי אם, אדרבה: "בחדש האביב הוציאך ה' אלקיך ממצרים", העולם הפורח על נפלאותיו מביאים לראייה ברורה יותר של האמת — בנוסח חכמינו ז"ל — אשר "ה' אלקינו (הוא) מלך העולם, שלא חיסר בעולמו כלום".

יעזור ה' ויצליח שפסח — זמן חרותנו — יביא את כל אחד ואחד, בתוך כלל ישראל, לחרות אמתית מכל הפרעות ומיגבלות לעבוד את ה' בלבב שלם,

וגאולת הפרט תביא את גאולת כלל ישראל, הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

לכם .. ל"אני" היהודי: ראה שמו"ר פט"ו, כ"ג: לכם הה"ד יהיו לך לכרך ואין לזרים אתך.

אדרבה: "בחדש האביב: להעיר מלקו"ת במדבר (ג, א). סד"ה החדש הזה — לכ"ק מו"ח אדמו"ר — בס' המאמרים ה"ש"ת.

הוציאך .. ממצרים: לילה. וכן גם עתה אין להתרשם מזה שלאחרים לילה ואין רואים את האמת, כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה (ישעי', ס, ב).

"בחדש האביב .. בנוסח חכמינו ז"ל: ברכות מג, ב. והנה לכמה אחרונים (או"ח סרכ"ו) ניסן לאו דוקא, אבל י"א דדוקא הוא (שד"ח אסיפת דינים מע' ברכות רס"ב. וש"ג). והנה אדמו"ר הזקן בלוח ברכות הנהנין (הראשון) כ' דאחר ל' יכרך בלא שם ומלכות (מוכח דניסן לאו דוקא), אבל בסדר ברה"נ (שבסידורו פי"ג סי"ד) השמיט זה. ואף שי"ל בדוחק דטעמו מפני דס"ל דאין לברך כלל אלא פעם אחת (ועדיין יקשה למה לא ביאר דברי השו"ע "כימי ניסן" דהיינו לאו דוקא — כמו שהוסיף ביאור בכמה דינים שבכרה"נ). י"ל — דהשמיט מפני דבמשנה האחרונה ס"ל ד"כימי ניסן" כפשוטו — בדוקא. וא"כ א"א "לאחר ל". ואכמ"ל.

קי

"ראשו על כרעיו על קרבן"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ו
 – שנת המאה להסתלקות הילולא של
 כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" –
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום ומקום
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח נקרא על-שם – **קרבן הפסח**, שהכין, הביא, (ומזה יש
 להבין שגם) ביטא את תוכנו של מאורע עיקרי וכללי בחיי עם ישראל:
יציאת מצרים, היציאה
 המוחלטת ממצרים, זמן חרותנו,
 החרות העצמית שלנו שבאה
 בעקבותיה.
 התורה קובעת בדיוק את
 הפרטים ופרטי הפרטים כיצד יש
 את הכבש, שהיה "עבודה זרה"
 של מצרים, היו צריכים בני
 ישראל לעשות פסח לה', ולאחר
 מכן לצלותו על כל חלקיו,
 כאחד. הכל, מן הראש ועד
 הכרעים-הרגלים של ה"עבודה

נקרא: שמות לד, כה. וראה ת"י שם.

על-שם – קרבן הפסח: ע"ד השמות: חג המצות, השבועות, הסוכות. ובפרט לפי
 המכילתא (כא יב, כז) שע"י הקרבן פסח – פסח ה' על בתי בני"י. ואף שזמן קרבן הפסח הוא
 בערב פסח והלילה שאחריו – הרי גם חה"ש הוא ע"ש ז' שבועות שקדמו לו.
 שהכין, הביא: ראה מכילתא בא (יב, ו) (הובא בפרש"י שם), יב, כז). ובכ"מ.
 היציאה המוחלטת: כלי הכתוב (כא, יא, א) כלה גרש יגרש. וראה ברכות (ט, רע"ב)
 ונצלתם את מצרים כו'. ועד אשר ג"פ הוזהרו בני"י שלא לחזור למצרים (מכילתא בשלח יד, יג.
 סהמ"צ להרמב"ם מל"ת מו). ועיין ש' המצות להאריז"ל ס"פ ראה.

קי: תרגום חפשי. המו"ל.

זרה", צריך להתבטל, להיעשות פסח לה', להיצלות באותה אש. ההתנערות מעבודה־זרה צריכה להיות שלימה, בכל הפרטים. ישנה "עבודה זרה" של "ראשו" — החכמה והשכל שלה, או — באדם עצמו — הסגידה לשכל, וישנו עבודה זרה של דברים נחותים יותר עד ל"כרעיו", השתלטות דריכה ורמיסת כל אשר מסביב, וגם — "קרבו" השעבוד למזונות ופרנסתו. על כ־כולו להיות נתון באותה אש, אש של מסירות־נפש המקיפה היטב וחודרת עמוק־עמוק. כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" שבימים אלה חל יום השנה המאה להסתלקותו, מהווה דוגמא של שלימות בכל הפרטים וכשם שגאונותו הקיפה את כל פנות התורה — כך היתה הנהגת הציבור למן החשובים עד ל"נחותים". את הכל עשה באש של מסירות נפש לכלל ולפרט.

להכין את קרבן הפסח, כיצד יש להקריבו וכיצד עליו להיאכל. על אחד הפרטים האלו ואשר יש ללמוד ממנו — רצוני לעמוד בזה.

★ ★ ★

את קרבן הפסח, את הכבש, שהיה "עבודה זרה" של מצרים, היו צריכים בני ישראל לעשות פסח לה', לשחטו, ולאחר מכן לצלותו באש: "ראשו על כרעיו ועל קרביו", כאחד.

הכל, למן החשוב ביותר, הראש, ועד לפרטים הנחותים ביותר, הכרעים־הרגלים, של ה"עבודה זרה", ואף הדברים המהוים רק אמצעים לקיום ו"הזנת" ה"עבודה זרה" — הכל צריך להתבטל, להיעשות פסח לה', ראשו על כרעיו ועל קרביו, שכולם ייצלו באותה אש.

ההתנערות מעבודה־זרה צריכה להיות שלמה, בכל הפרטים, כאשר האדם אינו עובד אמנם את ה"ראש" של העבודה־זרה, החכמה והשכל שלה

הכבש .. "עבודה־זרה": שמות רבה פט"ז, ג. ובזח"ג (רנא, א): דטלה .. רב על כל ממנן דאלקים אחרים.
 "ראשו .. כאחד: פסחים עד, א. וראה תוד"ה נחתך שם. רמכ"ם הל' ק"פ פ"י הי"א.
 ה"עבודה־זרה" .. ייצלו: ראה זח"ג (רנא, א): לבתר דיינין לי' כנורא דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש.
 בכל הפרטים: להעיר מע"ז (מא, א): יד .. רגל. ובפיה"מ שם: וכן צורת איזה אבר.

אינם קיימים לדידו, אך הוא משתחוה ל"רגלים" שלה משום שהן (לדברי "מצרים") דורכות ושולטות על הכל ועל כולם, הוא מתגמד ומשתחוה מול האמצעים בהם משתמשת העבודה־זרה.

וכן באדם עצמו: ישנה "עבודה־זרה" של "ראשו", כשהוא עושה את ראשו ושכלו המוגבל לסמכות הגבוהה והאחרונה, ישנה "עבודה־זרה" של דברים נחותים יותר עד ל"כרעיו", תאוות שלטון של השתלטות, דריכת ורמיסת כל אשר מסביב לו, ועד להאלהת והשתחואה ל"קרבו", למזונו ופרנסתו, כשלמענם אינו נמנע משום דבר,

— כלפי כל זה קיים הכלל: משהו מעבודה־זרה — כעבודה־זרה שלמה.

וכביציאת מצרים (ויציאה מתועבות מצרים) — כך גם ב"חרותנו", החרות לפי המושג שלנו, המתבטאת בהיותנו "עבדי", עבדי הקב"ה, בהחלטת מסירת־נפש — להיות יהודי: אין בזה מקום למדידות והבדלים, מסירת־נפש יתרה כשמדובר ב"כרעים" ופחותה יותר כשהדברים נוגעים ל"ראש", לעניינים שהאדם רוצה לקלטם דוקא באמצעות שכלו. אימתי "פסח הוא לה"? — כאשר "ראשו על כרעיו ועל קרבו", כל־כולו נתון באותה אש, אש המקיפה היטב וחודרת עמוק־עמוק.

בתוך ימי ההכנה לחג הפסח, ביום י"ג ניסן, חל השתא יום השנה המאה להסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". דוגמא של

משהו: ראה ע"ז (עד, א) וכירוש' שם: ולא ידבק בידך מאומה.
המתבטאת .. עבדי: להעיר משמו"ר (פ"ג, ה) עה"פ בהוציאך גוי באיזה זכות כו' תעבדון כו'.
אין בזה מקום .. והבדלים: להעיר מדין גרות (שהתחילה כמצרים) שמודיעין אותו קלות וחמורות (יבמות מו, א. מז, א).
מסירת־נפש יתרה .. ופחותה יותר וכו': ראה ד"ה אני ישנה (בס' המאמרים תש"ט ע' קיט ואילך).
המקיפה .. עמוק־עמוק: וכהציווי אל תאכלו ממנו נא.
יום השנה המאה: ראה תורת חיים (לאדמו"ר האמצעי) ד"ה ויהיו ח"ש מאה שנה וכיאודה"ז שם. אור התורה להצ"צ ד"ה זה.

שלמות, לפי המובן האמור, של אש מסירת-נפש המקיפה יהודי ראשו על כרעיו ועל קרבו בכל ימי השנה כולה – אפשר לראות בכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק". הוא איחד בקרבו את הדרגות הנעלות ביותר של צדיק, גאון, חוקר, מקובל, פוסק ומנהיג ישראל. כשם שגאונותו הקיפה את כל פנות התורה, נגלה ונסתר – בפשט רמז דרוש סוד – כך היתה הנהגת הצבור והנהגת היחיד שלו בכל העניינים, גשמיים ורוחניים, למן החשובים ביותר לכלל ישראל ועד ל"נחותים" ביותר של הפרט והיחיד, למן הפצת עבודה חקלאית בין יהודים והשגת ההנחות הדרושות מן השלטון ועד להשגת הלוואה ליהודי, למן חיזוק ושמירת החינוך התורני לכלל ישראל ברוסיה ועד להבטחת "מלמד" ליהודי בודד.

ואת כל זה עשה באש מסירת-נפש, בכל כוחות נפשו ובכל אשר לו – כך לכלל וכך לפרט.

ואף שמי זה מסוגל להידמות אל כ"ק אדמו"ר בעל ה"צמח צדק" – יש לצדיק אמת ומנהיג ישראל הסגולה להאיר ולהשפיע כחות לכל מי שרוצה ללכת בדרכיו, כשם שהשמש הענקית משתקפת, מאירה בטפת מים קטנה, וגם הופכת אותה למאירה – אם רק טפת המים היא זכה ונקיה ומופנית כלפי השמש.

אוצר החכמה

ויהי רצון, יעזור הקב"ה שההתעוררות של ימי הפסח – ולפי הדוגמא של בעל ההילולא – תשפיע על כל אחד ואחת ברוח יציאת מצרים וזמן חרותנו, להשתחרר מכל הפרעות וההגבלות (מיצרים וגבולות), הן פנימיות והן חיצוניות, ולהיות עבדי ה', לעבוד את הקב"ה מתוך חרות אמתית,

שמי זה מסוגל: ראה תניא רפמ"ב. פמ"ד.

להאיר ולהשפיע: אגה"ק סי' כ"ז וביאורו. עיי"ש.

שהשמש... משתקפת: ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בסוף קונטרס ב' ניסן תרח"ץ (ס' הקונטרסים ע' תד) שיחת אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ד"ה שמשא אכולא עלמא נייחא (סנה' לט, א) כו'.

מכל... (מיצרים): להעיר מד"ה אנכי ה"א אשר הוצאתיך (ס' המאמרים לאדמו"ר מהר"ש – פסח תרכ"ו).

וע"י כך לקרב את הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו ומילוי הבקשה: נאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

קיא

"האנשים והנשים והטף"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ז,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
הי עליהם יחיו

1234567

שלום וברכה!

השנה ישנה משמעות מיוחדת לחג הפסח, זמן חרותנו, לאור ההקדמה
הבאה – בקצרה:

תחילתה וראשיתה של שנה זו
היא במצוה של "הקהל" – את
כל חלקי עם ישראל "האנשים
והנשים והטף". גם יציאת
מצרים שונה משאר הגלויות
בכך ממצרים יצאו כל בני
ישראל מגדול ועד קטן. "בנערינו
ובזקנינו בבנינו ובבנותינו".

ידוע שאוירה מתאימה
מגבירה את הרושם של כל
מאורע על האדם: כשאדם שרוי
באוירת שמחה – הריהו מקבל
כל דבר שמחה ביתר התרוממות
רוח, ולהיפך, כשאדם שרוי במצב
רוח מדוכא הריהו מקבל כל
תופעה בלתי רצויה בדכאון יתר.

הבקשה: בברכת הגאולה (משנה פסחים קטז, ב. נוסח ההגדה).

קיא: תרגום חפשי. המו"ל.

"סדר" נוטלים חלק הן הנשים — על אף שזו מצוה שהזמן גרמא — ואף הטף בכל סוגי ה"בנים". גאולה מוחלטת כפי שהיתה ממצרים תישנה בעת הגאולה העתידה כאשר כל בני ישראל ייגאלו. כשם שגאולת מצרים באה לאחר מסירות הופש של בני ישראל בהשליכם את העבודה-יזרה של מצרים — כן חייבת לבוא הכנה דומה לקראת הגאולה העתידה.

הוא הדבר גם ביחס למצב הגופני של האדם: כשהגוף בריא — הריהו מתחזק במדה מלאה ע"י דברים מבריאים, ואילו כשהגוף נתון לחולשה — עלול אף דבר המזיק במדה קלה ביותר — להשפיע לרעה על הבריאות —

כפי שהדבר מוצא ביטוי בעקרון ההלכתי: מצא מין את מינו וניעור.

שנה זו היא שנה שתחלתה וראשיתה במצוה (ובאוריה) של הקהל, המצוה המיוחדת לשנה שלאחר-שמיטה: **הקהל את העם האנשים והנשים והטף, את כל חלקי עם ישראל, במטרה של "ילמדו ויראו את ה' אלקיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה".**

גם הגורם והתוכן של חג הפסח — **יציאת מצרים** — שונה מבשאר הגלויות (בבל, מדי, פרס ויון) בכך שבהן לא היתה יציאת כל בני ישראל (מבבל וכו') — אך ממצרים יצאו כל בני ישראל מגדול ועד קטן, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו" במטרה של "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", להיות עבדי אלקים ולקבל התורה בהר סיני.

לפיכך, הרי למרות שהפסח הוא מצות עשה שהזמן גרמא (שנשים פטורות מכזו), חייבות בכל זאת גם הנשים לקחת בו חלק. ואשר לילדים —

כשהגוף: ראה גם שכת לב, א. תענית כט, ב.
בעקרון ההלכתי: כעין זה גם באגדה: "מגלגלין זכות ליום זכאי" (ולהעיר מפרש"י ע"ז — ערכין יא, ב, ד"ה זכות — בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל).
מצא .. וניעור: ראה פרש"י ע"ז עג, א.
הקהל .. והטף: דברים לא, יב.
"בנערינו .. ובנותינו": שמות י, ט.
"בהוציאך .. התורה: שמות ג, יב. וכתיב"ע ופרש"י שם.
גם הנשים: ראה שו"ע לאדמו"ר הזקן או"ח סתע"ב סכ"ה.
ואשר לילדים: ראה שם ר"ס תע"ב, סתע"ג ס"מ, מב. ועוד. וראה סידור האריז"ל סדר

הרי הכניסה לחג, מיד עם תחלת מועד יציאת מצרים, – ה"סדר" של ליל הפסח – מבוססת על "והגדת לבנך", בפרטים ועניינים רבים שנועדו למשוך את הילדים לענין הפסח – עוד לפני קיום מצוות פסח, מצה ומרור. את כל הילדים: אין ה"סדר" מוגבל לילדים "חכמים" בלבד, כי אם לכל הסוגים, מ"חכם" עד ל"שאינו יודע לשאול",

את כולם יש ללמד ש"בעבור זה" – על מנת שנקיים את המצוות – הוציאנו ה' ממצרים.

השתחררות מוחלטת, כזו שהיתה מגלות מצרים, לא היתה בגלויות המאוחרות, אך תהיה שוב בגאולה האמתית מן הגלות העכשווית, כהבטחה האלקית ("כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"), כאשר כל בני ישראל, צעיר וזקן, ילדים ונשים, וכל אשר להם ייגאלו ע"י משיח צדקנו במטרה של "בחוקותי תלכו... והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלקים".

וכשם שגאולת מצרים יכלה להיות רק לאחר שבני ישראל השליכו במסירת־נפש את העבודה־זרה של מצרים, והשתוקקו וציפו לקבלת התורה – כך חייבת לבוא גם עתה ההכנה לגאולתנו על־ידי התנערות החלטית מן העבודות־הזרות השונות של תקופתנו, ובנערנו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו

הגדה ד"ה והנה התינוקות. ועוד. ובשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר דחה"פ ה'תש"ד דזה שהתינוק דוקא שואל מעורר למעלה הענין דכי נער ישראל ואוהבהו, כתוב המדבר ביצי"מ. ש"בעבור זה" – על־מנת כו': שמות יג, ח. (ובפי' הראב"ע שם).

מוחלטת... לא היתה וכו': לכן הרי אף במצות הקהל ישנו מיעוט דמיעוט הפטור ממנה (אבל בגאולה העתידה גם העוור והפסח הם בכלל "קהל גדול ישובו הנה" – ריש חגיגה. ירמיה לא, ז) וכן גם ה"סדר" הוא רק בכשהגיעו לחינוך וכו', וסיבת הדבר כי (מאז חטא העגל נעדרת השלימות עד לעתיד לבוא ואילו) "הקהל" וחג הפסח הם רק מעין ודוגמא (באופן שונה זה מזה). ואכ"מ.

("כימי... נפלאות"): מיכה ז, טו. ובהשמטות לוח"א (רסא, ב) עה"פ – דכלהו יומין עילאין אזדמנו התם ואזדמנו הכא.

"בחוקותי... לאלקים": יחזקאל לו – כז, כח.

במסירת־נפש: ראה מדרש, מובא מרכותינו בעה"ת (שמות יב, יג).

והשתוקקו... התורה: הגדה, מובאת בר"ן סוף פסחים.

— כל אחד ישחרר את עצמו, עם אשתו וילדיו, מן המעמד של "עבדי פרעה" — עבדים לרעיונות השולטים בעולם החיצוני — ולהיות עבדי ה', בהשתעבדות מוחלטת אל הקב"ה, וכך להשיג את החרות האמתית, ע"י חיי יום של תורה ומצוות.

★ ★ ★

יתן ה', שהחג הבא עלינו לטובה יתקבל השנה, שנת הקהל, בהתרוםמות-רוח מיוחדת, כאמור, התרוםמות-רוח שתבטא בימי החג ובכל הימים הבאים, כמצווה ב"הקהל": **ושמרו לעשות** (לא לצאת ידי חובה בלב יהודי טוב ובנאום מוסר נעלה — עד כמה שהם טובים לכשעצמם) את **כל דברי** (לא לבחור רק את אשר, לדעתו, מתאימים ונוחים לזמננו) התורה **הזאת** (כפי שמסביר הרמב"ם, **בפסק-דין**, את המושג "תורה": כל פסוק ופסוק וכל תיבה ותיבה וכן התורה שבעל-פה).

וזה יקרב את הגאולה האמתית והשלמה על ידי משיח צדקנו בקרוב
ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"עבדי פרעה" .. ה': ראה ירושלמי פסחים (פ"ה, ה"ה) שביציאת מצרים היה זה עוד לפני היציאה — "מכאן והילך".
החרות האמתית: כי אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת (אבות פ"ו, ב).
הרמב"ם: הלכות תשובה. פ"ג. ה"ח.

קיב

"בנים אתם לה' אלוקיכם"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ח,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כל דבר, ואפילו פרט, שבתורה – וכל-שכן פרט מתוך ענין כללי
כיציאת מצרים – מכיל משמעות מיוחדת והוראות מיוחדות.

התורה מספרת לנו שעוד
בטרם יצאו בני ישראל ממצרים
נתן להם הקב"ה מצוות שונות:
חלק מהן היה עליהם לקיים עוד
בהיותם במצרים, וחלק מהן –
לאחר מכן.

בין המצוות בהן נצטוו
במצרים ישנה מצוה המצטיינת
בכך שנועדה לשמש "אות"
וזכרון מיוחד ליציאת מצרים,
ולא רק בזמן מסוים בשנה, כי

בין המצוות בהן נצטוו עם
ישראל עוד במצרים – מצוות
תפילין, שנועדה לשמש "אות"
ליציאת מצרים. יציאת מצרים
היתה גם חרות רוחנית,
השתחררות מ"מצרים" והגבלות
על עצם הנשמה של היהודי.
זאת בהיותם "בנים למקום",
שמשמעותו הוא, בין השאר,
שכשם שהקב"ה מושל על
העולם, כך צריך יהודי לשלוט

ענין כללי כיציאת מצרים: ראה מכילתא ומפרשי התורה בקישור שני הענינים "אנכי
ה' אשר הוצאתיך מארמ"צ". זח"ג קח, א. תניא פמ"ז.

קיב: תרגום חפשי. המו"ל.

על העולם בחיי יום־יום שלו,
שלא להיות מושפע מן העולם,
כי אם אדרבה, לשלוט — בכל
הקשור ליהדות — על כל עניני
העולם. בהיות היהודי "בן"
לקב"ה, שהוא על טבעי,
מוענקים כוחות על־טבעיים גם
ל"בן", שמציאותו אחת עם אביו
— הקב"ה. זה גם תוכנה של
מצות תפילין, שבעת קיומה יש
לכוון "שלו הכח לעשות
בעליונים ובתחתונים כרצונו" —
בכך משעבד להקב"ה את
הנשמה, את כל מעשיו, למעלה
מכל ההגבלות: יציאת מצרים.

אם בכל ימי החול של השנה,
— זו מצות תפילין.

מובן מכאן שהקשר בין
מצות תפילין לבין יציאת מצרים
הוא נרחב ועמוק ביותר. כך
אפילו ביחס לחג הפסח על כל
פרטיו — שהרי הללו ישנם רק
בימי הפסח, ואילו זכירת וחווית
יציאת מצרים צריכה להיות יום־
יומית, דבר שמסומל "לאות על
ידך ולטוטפות בין עיניך" (בכל
ימי החול של כל השנה) —
באמצעות התפילין.

בכל ימי החול: להביא הלילות וגם מדרכנן לילה זמן תפילין הוא (שו"ע או"ח רס"ל)*. מצות תפילין: אם נתחייבו בתפילין ב(מדבר ובמילא גם ב)טו בניסן לאחר יציאת מצרים — ראה בכורות ה, א**.*. סדא"ר פכ"ו. יל"ש שלח תש"נ. חי' הרשב"א מנחות לד, א. נרחב ועמוק ביותר: אף ש"בא לנו מצות רבות ע"ז (זכר ליצי"מ) מ"ע ומצות ל"ח" (חינוך מצוה כא).

אפילו ביחס לחג הפסח כו': אלא שחה"פ ופרטיו הם עצם ענין ותפילין וכיו"ב — אות כו' וזכר (ליצי"מ). וי"ל דהא בהא תליא. ואכ"מ. וחווית יציאת מצרים: עיין משנה פסחים (פ"י, מ"ה) חייב אדם לראות את עצמו כו'*** ואינו בשאר הזכירות שהובאו בשו"ע אדה"ז ס"ס ס"ד. יום־יומית: ראה רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ס"ז ס"א. תניא רפמ"ז. "לאות .. עיניך": בא יג, ט.

(י) דלכאורה י"ל דלאחרי גזרתם נעשה הלילה לאו זמן תפילין [דוגמא בעניני חה"פ — שו"ע אדה"ז סת"ג ס"ל] וזה שולל בהמ"מ (לס"ל סעי' ב): אם כו' כל הלילה מותר. — שקו"ט בזה בחקרי הלכות ג"כ.

(מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א — ניסן תשכ"ח)

(**) הכוונה להברייתא דבי רבי ישמעאל. ואף שזה איתא גם בקידושין (לו, ב), מ"מ שם יל"פ (בדוחק עכ"פ) בגלות (אבל לאחר מ"ת) — כדי שתכנסו כו'. (בתו"ש חיי"ב — ראשונים שפ"י כו'). (מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א — ניסן תשכ"ח)

(***) ואף שלכאוי אי"ז בכל יום — 1) ישנו עכ"פ בכל דור (משנה). 2) אדה"ז בתניא (פמ"ז)

כמו לכל עניני התורה והמצוות יש גם למשמעות המיוחדת של מצות תפילין הסברים רבים, שעל אחד מהם אעמוד בזה.

יציאת מצרים היתה שחרור מעבדות, החל במשמעותו הפשוטה של מושג זה: מעבודת פרך פיסית – ועד למשמעות העמוקה ביותר של חרות רוחנית, השתחררות מ"מצרים" (במובן מיצר וגבול), מכל ההגבלות והצמצומים הכובלים את הנשמה, עד שמתגלה **עצם המהות** של היהודי, הן כיחיד והן כעם,

והרי עצם מהותו של יהודי הוא, כפי שאומר הקב"ה: **"בנים אתם לה' אלקיכם"**, משפט המכוון לא רק לנשמה כפי שהיא בטרם רדתה לעולם זה אלא גם ליהודי כפי שהוא בעולם הזה – נשמה וגוף על כל תכונותיהם.

★ ★ ★

משמעות המושג "בנים למקום" היא בין השאר שכשם שהקב"ה מושל ושולט על העולם וכל אשר בו, כך צריך יהודי להיות – בכל הענינים הקשורים בדבר היותו יהודי – שולט על העולם לא רק "בהזדמנויות חגיגיות" אלא אף בחיי יום-יום שלו, והדבר צריך להתבטא בפועל ממשי, בצורה מעשית וגלויה, כלומר: לא זו בלבד שיהודי אינו צריך להתרשם ולהיות מושפע מן העולם שמסביבו, כי אם, אדרבה, עליו לשלוט ולמשול – בכל הקשור ליהדות – על כל עניני העולם.

ועד למשמעות כו': ואדרבה דוקא זה נתחדש בפסח, כי עבודה בטלה מאבותינו כו"ה (ר"ה יא, א).

"בנים .. אלקיכם": ראה יד, א.

לשלוט .. על כל עניני העולם: כי אין הקב"ה בא כטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג, סע"א) ואונס (מצד עניני עולם ולא שאנס עצמו כדעתו הרעה – רמב"ם הל' גירושין ספ"ב) דפטור הוא, הרי רחמנא פטרי' (נדרים כז, א) היינו שזהו מדיני המצות.

מפרש "בכל יום". – וכנראה כוונתו שזוהי כוונת המשנה (שהרי א) אין מקור אחר, ב) מתחיל בלי המשנה). ואואפ"ל דמפרש דהמשנה דפסחים משלימה המשנה דספ"ק דברכות שצ"ל סיפור יצי"מ בכל יום – שצ"ל באופן כאילו הוא יצא ממצרים. ועפ"ז יתורץ ג"כ דמביאים כו"כ נפק"מ בין הסיפור בפסח להסיפור בכל השנה ולא קאמר דרק בפסח צ"ל כאילו הוא יצא.

(מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א – ניסן תשכ"ח)

— ^{אוצר החכמה} כאן מתעוררת שאלה פשוטה, אך חזקה: איך אפשר לדרוש זאת מכל יהודי, וכיצד יכול הוא להגיע לכך?

— ^{אחי"ת 1234567} התשובה פשוטה גם היא: כיון שהוא בן להקב"ה, העניק לו הקב"ה כחות אלקיים ועל-טבעיים,

שהרי אף בבנים והורים, המשמשים לנו משל, אנו רואים שהבנים מקבלים, באופן טבעי, תכונות וקווי-אופי של הוריהם, והורים מנחילים אותם לצאצאיהם. באשר ל"נמשל" — העובדה שבני ישראל הם "בנים למקום" — יש לדבר זה צביון עמוק יותר בהרבה, כפי שמסביר אדמו"ר הזקן, בעל ה"תניא" והשלחן-ערוך, שבמשל על בנים והורים מהוים בכל-זאת הבנים מציאות מיוחדת לעצמם, אם כי קשורים בקשר הדוק ועמוק אל הוריהם, ואילו ב"נמשל", — של היות היהודים "בנים למקום" — הרי אין בני ישראל מהוים מציאות נפרדת לעצמם, כי אם תמיד — ובאמצעות התורה והמצוות אף בא הדבר לידי גילוי — הם בטלים לגמרי לגבי הקב"ה, כל מציאותם היא ביצוע רצון הקב"ה, כעבד וכבן.

יציאת מצרים הרי ביטאה וגילתה גם "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים".

— וכשאיש ישראל מוציא לפועל את כוחותיו האלקיים האמורים במדה מלאה, עד שהם מקיפים את כל מציאותו, לא רק את מעשיו כי אם גם את דבורו ומחשבתו — נותן לו דבר זה את האפשרות לשלוט ולמשול על כל עניני העולם שמסביבו.

וזה תוכנה של מצות תפילין, כפי שהוא מוסבר במקומות רבים ובצורה ברורה ותמציתית ב"שלחן-ערוך":

באופן טבעי: ראה עדיות פ"כ מ"ט.
שמסביר: לקו"ת דברים ד"ה שהמ"מ (סב, ד).
כעבד וכבן: ראה זח"ג קיא, ב. תניא פמ"א.
יציאת מצרים .. וגילתה גם "כי לי בני ישראל עבדים: בהר כה, נה. אבן עזרא שם, מב.
משא"כ מעלת בנים (שמות ד, ככ).
ב"שלחן-ערוך" .. "כדי שנזכור .. וישעבד כו': לרבנו הזקן חאו"ח סכ"ה סי"א. ועיי'ן

כאשר יהודי מניח תפילין עליו לכוון שהקב"ה ציוונו להניח תפילין על היד, כנגד הלב, ועל הראש, כנגד המוח, "כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו .. ואשר לו הכוח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו" – **"וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח וגם תאות ומחשבות לבו לעבודתו יתברך"**, שכן המוח (השכל) והלב (הרגש) מנהיגים את כל מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו של האדם. ואז – "עבד מלך כמלך", ובאמצעות עבד ובן המלך מתבטאים בפועל "הכוח והממשלה לעשות בעליונים ובתחתונים כרצונו" – למעלה מכל ההגבלות: יציאת מצרים במלוא המדה.

יתן ה' שע"י קיום ענין יציאת מצרים בחג הפסח ובכל ימי השנה כולה, כאמור, נזכה לחרות האמתית והמלאה מן הגלות העכשוית, גלות הגוף וגלות הנשמה, בחסד וברחמים, בשובה ונחת, ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

בהשינוים מל' שו"ע דהמחבר.

כאשר יהודי מניח תפילין: ונשים שפטורות (קדושין לד, א) הרי (גם לדעת המכילתא ס"פ בא וירוש' ברכות פ"ג ה"ג* דפטורות מדפטורות כת"ת) הוי מ"ע שהזמן גרמא ובמצות אלו "בעשות הזכר את המצוה אין מהצורך שגם הנשים תעשינה לבדה כי כבר נכללת עמו בעת שעושה אותה המצוה" (לקוטי תורה להאריז"ל פ' בראשית בטעמי המצות שם. שער מאמרי הרשב"י – להארי"י – כפי' על התיקונים שבתחלתו). ולהעיר מברכות (יו, סע"א) נשים במאי זכ"י באקרו"י כו' – בנוגע לת"ת – ועד"ז י"ל גם בתפילין כשיטרחו על בניהן וכו' (ראה פרש"י סוטה כא, א) בנוגע לתפילין. וראה בברכות (שם): גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים.

"עבד מלך כמלך": שבועות מז, ב.

בשובה ונחת: ישע"י ל, טו. וראה סנה' צז, סע"ב. אור התורה לאדמו"ר הצ"צ ס"פ בא (ע' שה ואילך). המשך וככה הגדול בסיומו.

(*) הכוונה: דעת (הבבלי בברכות כ, ב) "פשיטא" (וכפס"ד) אדה"ז (סלי"ח ס"ג) דפטורות מתפילין מפני דהוי מ"ע שהז"ג (ועכ"צ לדחוק הסוגיא דקידושין דמשמע כהירושלמי – לכאורה) – משא"כ להירושלמי ומכילתא (ופשטות דקידושין) דילפינן שאר מ"ע שהזמ"ג דפטורות – מתפילין [משא"כ להרא"ש – (הלי' תפילין סי' כט) – המכילתא והירושלמי דלא כהלכה].

(מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א – ניסו תשכ"ח)

קיג

"בזכות פסח ובזכות מילה יצאו ממצרים"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשכ"ט,
ברוקלין, נ.י.

אוצר החכמה

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח, ראש השנה לרגלים, ראשון לכל החגים, ותוכנו, שהוא:
יציאת מצרים והתהוות ישראל לעם, נושאים משמעות מיוחדת כמאורע

כללי, עד שכל הפרטים שבו
משמשים הוראות כלליות –
וכן, כמובן, נצחיות, ככל עניני
התורה שהיא נצחית ואינה
מוגבלת לזמן ומקום.

קרבת הפסח קשור למצות מילה
(ומי שאינו נימול אסור בקרבן
פסח): ברית מילה מבטא את
הברית שבין יהודי לבין הקב"ה
מיד בתחילת חיי האדם. קרבן
פסח הוא ציווי שבא בעיצומם
של חיי האדם, כאשר הינו כבר
אי־משפחה ובעל הבית

נתעכב כאן על פרט מסוים
שבקרבת פסח ויציאת מצרים.

קרבת הפסח דורש וקשור

ראש־השנה לרגלים: ראש־השנה ד, א.
יציאת מצרים והתהוות ישראל לעם: ראה מפרשים ליחזקאל טז.
כמאורע כללי: כי הוא (יצי"מ) יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו וכאמונתנו כו' (חינוך
מצוה כא).

שהיא נצחית: ככל פרטי (ולא רק הציוויים שבה), שהרי צ"ל בברכת התורה – "נותן
התורה" ל' הווה (לקר"ת ויקרא כג, א), – גם בנוגע לכתוב ואחות לוטן תמנע וכיו"ב (ראה
סנה' צט, ב). פיה"מ להרמב"ם ר"פ חלק יסוד השמיני: ואין הפרש כו'.

קיג: תרגום (חפשי!). המו"ל.

לעצמו. כל רגע בחיים משמש התחלה לשעות ולימים שלאחריו וגם המשך לעבר שחלף; האדם מתחיל ענינים חדשים, וגם עוסק בעניניו הקודמים — את שתי המגמות יש לשעבד להקב"ה. שתי תכונות אלו הם בכללות שני הסוגים בעבודת ה': צדיקים — שענינם לחדש ולהתעלות בהישגים חדשים, ובעלי תשובה — שענינו לתקן את העבר. שני דרכים אלו בעבודת ה' קיימים בפרטיות בכל יום: מיד עם קומו משנתו, בהיותו "בריה חדשה" — ובסיום היום בעת "חשבון הנפש" על העבר. גם יציאת מצרים הרוחנית צריכה להיות בשני המימדים: ב"עשה טוב" וב"סור מרע".

למצוה מילה, ככתוב: המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו גוי וכל ערל לא יאכל בו. אף כל ענין יציאת מצרים היה, כפי שמסבירים חז"ל, בזכות שתי המצוות: פסח ומילה.

קיים אף קשר פנימי בין שני ענינים אלה*.

ברית מילה, ביום השמיני מיד לאחר הלידה, מבטא את הברית שבין יהודי לבין הקב"ה מיד בתחלת חיי האדם, שכל חייו יהיו לפי רצון הקב"ה.

קרבן פסח — הוא ציווי שנאמר בראש ובראשונה לראש המשפחה ("איש שה לבית אבות, שה לבית"). "למשפחותיכם".

דבר זה בא בעיצומם של חיי האדם, כאשר הנו כבר איש-משפחה ו"בעל-בית לעצמו. לגבי פסח מצרים נאמר אף: "משכו וקחו לכם" (=משכו ידיכם

המול .. בו: שמות יב, מח.

לא יאכל בו: ופסח לא בא מתחלתו אלא לאכילה (משנה פסחים עו, ב).

שמסבירים חז"ל: פדר"א פכ"ט.

קשר פנימי: להעיר ג"כ אשר פסח ומילה שניהם מ"ע שיש בה כרת (כריתות בתחלתה).

מיד לאחר הלידה: ועד יום השמיני כאלו הוא עדיין בבטן (האם) — מו"נ ח"ג פמ"ט.

דב"ר רפ"ו. נדה לא, ב. ויק"ר פכ"ז, י. ס' הבהיר ש' קסח.

מילה .. שכל חייו: יומחק ע"פ המבואר במ"א אשר מילה היא פעולה נמשכת,

וכדמוכת במנחות מג, ב.

"משכו .. מעבודה זרה: שמות יב, כא. מכילתא שם.

(* הכוונה: ששניהם הוראות הקשורות בחילוק מצב האדם בקשר לגילו. (מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א — ניסן תשכ"ט)

מעבודה זרה, וקחו לכם שה לקרבן). דבר שמלמדנו שבתקופת-החיים
הנידונה ישנו כבר עבר מסוים, ועלול להיות שעבר זה אינו לגמרי כפי
הראוי, ויש לתקנו.

להבאת תוכן הענינים האמורים בחיי יום-יום – עלינו ללמוד מכאן:

כל רגע בחיים משמש **התחלה** לשעות ולימים הבאים אחריו, וגם
המשך לעבר שחלף.

וביתר הכללה:

ישנם ימים וזמנים בהם האדם מתחיל בענינים **חדשים**, וישנם ימים
וזמנים בהם האדם ממשיך ועוסק בעניניו **הקודמים**.

הרי "אני נבראתי לשמש את קוניי" – ויתר על כן: **אנו משועבדים**
ל"אנכי ה' אלקיך", (משום) "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" – ולכן,

שתי התכונות שצוינו, בברית-מילה ובקרבן-פסח, משתקפות גם בשני
סוגים כלליים של עבודת ה': עבודה של **צדיק**, העוסק בעיקר בענינים
והישגים **חדשים**, ועבודה של בעל-תשובה, העוסק בעיקר בתיקון ושיפור
העבר. גם לפי משמעותו הנעלית של המושג "תשובה" – שהיא: השבת
הנשמה למקורה – הרי פירוש הדבר שהיה קרוב תחלה למקור והתרחק
לאחר מכן. כי הנשמה היתה רוחנית טהורה, בטרם ירדה להחיות את הגוף,
ויש להשתדל שתהיה במצב של רוחניות גם בתוך הגוף, ויתר על כן – עליה
להביא למצב של רוחניות גם את הגוף והנפש הבהמית.

כך גם בפרטיות בכל יום לגבי כל יהודי: מיד עם קומו משנתו הוא
הרי "בריה חדשה", והוא מתחיל חיים חדשים ב"מודה אני כו". ובקצה

כל רגע: לבד הראשון – שאין שם עבר והאחרון – שאין שם עתיד. ואכ"מ.
"אני ... קוניי" משנה סוף קידושין.

משועבדים ... מצרים: רש"י שמות כ, ב. וראה מכילתא שם. שמור"ר פכ"ט, ג.
"תשובה ... למקורה: ראה תניא פל"א (ומבאר שם: היא בחי' יצי"מ כו). ובלקו"ת ר"פ
האזינו: הנה עיקר התשובה הוא כו.

ויתר על כן: ראה תניא, פל"ז (מת, סע"א) וכל ניצוץ כו.

"בריה חדשה": ראה שו"ע אדה"ז חאו"ח (מהדו"ק) ר"ס ד.

ב"מודה אני: וסיומו רבה אמונתך – ע"פ מש"כ חדשים לבקרים רבה אמונתך

השני, לפני השינה – בא חשבון הנפש של היום החולף בקריאת-שמע-שעל-
המטה בטרם הוא מחזיר להקב"ה את הפקדון, "בידך אפקיד רוחי".

★ ★ ★

זה גם תוכן חרותנו ויציאת-מצרים בחיי יום-יום: השתחררות ויציאה
מהגבלות ("מיצרים", גבולות) הנובעות מן האופי העצמי ומהשתעבדות
לסביבה הזרה. כאן דרושה עבודה דו-ממדית: עבודה של צדיק – להתחיל
תמיד בדברים טובים חדשים, "עשה טוב", ועבודת בעל-תשובה – "סור
מרע ועשה טוב", לתקן את העבר כפי הדרוש ולהגיע לדרגה נעלית יותר
ויותר וקרובה יותר ויותר אל המקור והשורש העילוי באלקות.

ואפילו כאשר אדם נמצא, ר"ל, בתנאים הדומים לאלו שהיו אז
במצרים, כאשר נדבקו דברים זרים בלתי-רצויים רבים מאד – הרי אם רק
מחליט הוא באמת להיות של הקב"ה, הוא אומר: "ה' אלקינו (=כחנו
וחיותנו), ה' אחד", מתקיים מיד "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים", עתה כאז, מתבטלת ההשתעבדות ל"פרעה" ול"מצרים", ערות
הארץ, הוא מתנער מן הבוץ, מתקן את העבר, ומתחיל בחיים חדשים, חיים
יהודיים אמתיים, חרות אמיתית, ע"י תורה ומצוות:

★ ★ ★

(מדרש תהלים כה).

חשבון הנפש: ראה ד"ה אין עומדין ה'תש"ב (בקונט' ביקור שיקאגא+) ובכ"מ.
בחיי יום-יום: כי בכל יום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים (תניא

רפ"ז).

דו-ממדית: ראה ד"ה שה תמים (בס' המאמרים תרכ"ט) בביאור הענין שקרבן פסח ה'
מן הכבשים ומן העזים. וכן במילה – הסרת הערלה (שאינו ערל. סור מרע), שהוא מהול
(מ"ע). ואכ"מ.

מחליט הוא כו': ראה תניא, פמ"ז.

אלקינו... חיותנו: ראה טוש"ע או"ח ס"ה. לקו"ת במדבר עג, ב.

(*) הכוונה: סור מרע – כלי עזיבת החטא – ועשה טוב – אח"כ צ"ל עבודה מסודרת
כמשנית בעולת תמיד וכו'. וכן וע"ט באופן נעלה יותר כיתרון האור מתוך החושך.
(מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א – ניסן תשכ"ט)

(*) סה"מ תשי"ב ע' 89. המו"ל.

ויהי רצון שיהא כל זה, כביציאת מצרים בפעם הראשונה, ביד רמה, בתוקף, בשירה ובשמחה, וע"י כל זה לקרב ולמהר את התגשמות ההבטחה הנבואית: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בגאולה האמתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קיד

ברית עולם — להורים ולילדיהם יחד

ב"ה, י"א ניסן, ה'תש"ל,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

החגים שלנו — ככל דברי התורה והמצוות — מכילים ענינים כלליים, אחידים, וגם קווים מיוחדים, אופייניים. תוכנם העשיר, הבלתי נדלה, של החגים מאפשר לברור נקודות מסוימות היכולות לשמש כמשמעויות מתאימות במיוחד וכהוראות למצבים מיוחדים בזמן מסוים ובמקום מסוים.

קרבן פסח מיוחד בכך שלא רק האב צריך להיות מהול, אלא שגם בניו חייבים להיות מהולים, ואם יש לו בן שלא הוכנס

וע"י כל"זה לקרבנו: ראה שם בפרדר"א (פכ"ט) שכזכות מילה ופסח נגאלו ממצרים "ובזכותם אתם עתידין ליגאל בסוף".
ההבטחה הנבואית: מיכה ז, טו.

קיד: תרגום חפשי. המו"ל.

כך גם, כמובן, בקשר לחג הפסח, אף ביתר תוקף ומשמעות, בהתחשב בכך שהפסח הוא "ראש לרגלים", ושחג יציאת מצרים הוא יום ההולדת של עם ישראל.

★ ★ ★

החשיבות המיוחדת של הפסח מוכחת גם מן העובדה שהיא אחת משתי מצוות-עשה (שתים בלבד), שהעונש לאי-קיומן הוא עונש כרת, חס ושלום. שתי המצוות הן: מילה, קרבן-פסח. שתי אלה גם קשורות מאד ביניהן עצמן, שכן מי שאינו נימול אינו יכול להקריב את קרבן הפסח. מבין השתים חמור יותר הפסח בכך שביחס למילה קיימת החובה להימול גם לאחר הזמן, ואילו

את קרבן הפסח אפשר להקריב אך ורק במועדו המיוחד ולא לאחר מכן.

ב"ברית עולם" עם הקב"ה, אין (גם) האב יכול להביא את קרבן הפסחו הדבר מדגיש עד כמה החינוך היהודי של הילדים נוגע לא רק לילדים עצמם כי אם גם להורים: אם ההורים לא הכניסו את ילדיהם ^{אוצר החכמה} בברית עם הקב"ה, באופן שייחרת גם בגוף — הם מאבדים את האפשרות לכל הענינים והברכות הקשורים עם קרבן הפסח, ובמיוחד את הענין של "ופסחתי עליכם" — את רחמי הקב"ה עליהם כאשר מתרחשות בעולם תופעות בלתי רצויותו קרבן-פסח מנע מאת המשחית מלהכנס לבית היהודי. חירות אמיתית אפשרית רק אם ההורים עצמם משליכים את ה"עבודה זרה" שלהם ויחד עם זה הם מעניקים לילדיהם חינוך יהודי אמיתי.

"ראש לרגלים": ר"ה ד, א. וכפיה"מ ובר"ח שם.

יום ההולדת: יחזקאל טז. תו"א ר"פ וארא. ובכ"מ.

משתי מצוות-עשה: כריתות בתחלתה.

שהעונש... כרת: להעיר מדחול"ל עה"פ בדמיך חיי גוי' בדמיך חיי (יחזקאל טז, ו)

שהכוונה לדם מילה ולדם פסח (תרגום שם. ובתיב"ע בא (יב, יג). פדר"א פכ"ט וח"ב (לה, ב) דגם מדם מילה נתנו לאות על הבתים).

מי שאינו... הפסח: שמות יב, מח. וביבמות (ער, א) דערלות בפסח כתיבא. וברש"י

פסחים (סא, ב) ד"ה ערלה דאיסור אכילת ערל בקדשים ילפינן מפסח. וראה ירוש' יבמות ר"פ הערל.

לאחר הזמן: אבל "כל יום ויום שיעבור כו' ה"ה מבטל מ"ע" "ולא נתלה למשה רבנו

עלי' אפי' שעה אחת אע"פ שהי' בדרך" (רמב"ם הל' מילה פ"א ה"ב וספ"ג). וכנוגע לכרת ראה רמב"ם שם פ"א ה"ב ובראב"ד וכו'.

אך בפרט מסוים שונה קרבן הפסח לגמרי מכל המצוות וגם מן הקרבנות, והוא בזה שלא רק האב צריך להיות מהול, אלא שגם בניו חייבים להיות מהולים, ואם יש לו בן שלא נימול, שלא הוכנס ב"ברית עולם" עם הקב"ה, אין (גם) האב יכול להביא את קרבן הפסח!

★ ★ ★

למרות שענין הקרבנות, ובכלל זה גם קרבן הפסח, שייך רק לזמן בו קיים בית המקדש, ויחודש רק כאשר בית המקדש יבנה שוב ע"י משיח צדקנו — הרי ידוע, אבל שכל עניני התורה, שהיא נצחית, מכילים בקרבם הוראות בהירות ומעשיות בחיים היוס-יומיים — בכל הזמנים ובכל המקומות.

★ ★ ★

הנהגות

שגם בניו: "במות (ע, ב): מילת זכריו ועבדיו מעכבת (וכ"ה ברמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ה, אבל ראה מכילתא בא (יב, מח)). אבל שאני מילת עבד דאינו מציאות בפ"ע וכו' (עין צפע"ג — להרגצוכי — מהד"ת ע' 84 ואילך. נזיר סב, א. ועוד).
בן: וכת — כמאן דמהילא דמיא (ע"ז כז, א). ועפ"ז יש להסביר את דטבילת אמהותיו מעכבתו כו' שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים (רמב"ם הל' ק"פ שם. וראה מכילתא שם: שפחותי').

אין.. יכול להביא: ואם חייב כרת על שלא מלם ובמילא לא הביא קרבן פסח — ראה צפע"ג על הרמב"ם ריש הל' מילה.

קרבן הפסח .. רק .. בית המקדש: ידוע השקו"ט בזה מתחיל מס' כפתור ופרח פ"ו. שו"ת חת"ס חירו"ד סרל"ר. שו"ת בנין ציון ועוד. ולהעיר מברכת אשר גאלנו: שמחים בבנין עירך כו' ונאכל שם כו' הפסחים (פסחים קטז, ב)*.
ע"י משיח צדקנו: רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(א) פשוט שהכוונה ב"בנין עירך" הוא לבנין ירושלים שיהי' בזמן הגאולה — שלזה מתכוונים בתפלת י"ח ג"פ בכל יום: ולירושלים עירך ברחמים תשוב כו' ובנה אותה ב"ב בנין עולם וחותרים ברוך אתה ה' בונה ירושלים. ונכלל במשי"כ הרמב"ם (הל' מלכים ספ"א) "משיח .. ובנה מקדש". (ומ"ש הרמב"ם "ובנה מקדש" — כי דוקא בנין מקדש במקומו מהסימנים על "משיח בודאי"), ובכתוב (תהלים קמז, ב) — "בונה ירושלים ה'". וראה מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורשי"ב) ני"ע (הו"ל בקובץ מכתבים (מימיוגרף) קובץ ראשון מכתב ט') בביאור דחז"ל (ברכות מט, א. זח"א קל"ד, א. מהני"ע בזהר שם קלט, א. וראה ירושלמי מע"ש פ"ה ה"ב) בכתוב זה וסיומו נדחי ישראל יכנס.

(ב) מובן שההערה באה רק להעיר, כי אין בנוסח הברכה הכרעה בנוגע להשקו"ט דאפשריות הקרבת ק"פ בזמה"ז — שהרי הברכה וסיומה הן בנוגע לגאולה, אלא שמפרש שאז נאכל וכו'. (משיחת שה"ג תש"ל)

חג הפסח, הנקרא כך על-שם קרבן הפסח, מדגיש את החשיבות הנעלית של חינוך ילדי ישראל. בעצם הרי אחד מקווי היסוד של כל "סדר" הפסח הוא חינוך הילדים, חינוכו של כל ילד וחינוכם של כל הילדים, כפי שהדבר מתבטא גם בהגדה ("כאן הבן שואל", "כנגד ארבעה בני דברה תורה", "והגדת לבנך", וכו'). ברם, ענין קרבן הפסח מדגיש במדה בולטת ביותר עד כמה נוגע החינוך היהודי של הילדים לא רק לילדים עצמם כי אם גם להורים: אם ההורים לא מילאו את חובתם לילדם ולא הכניסוהו בברית עולם עם הקב"ה, ובאופן שהדבר ייחרת לא רק בנשמה כי אם גם בגוף ("והיתה בריתי בנשרכם לברית עולם"), הרי לא רק שהם מרחיקים, רחמנא ליצלן, את ילדם מברית-עולם עם הקב"ה ומן הברכות הקשורות בברית-עולם (ובקרבן פסח), אלא שגם ההורים עצמם מאבדים את האפשרות להביא את קרבן הפסח ואת כל הענינים והברכות הקשורים בזה, ובמיוחד את זכירת והתעוררות "פסח הוא לה" .. ופסחתי עליכם", את רחמי הקב"ה עליכם שאפילו כאשר מתרחשות בעולם תופעות בלתי רצויות – הן בגשמיות והן ברוחניות – הריהן פוסחות עליכן.

כשהיו בני ישראל במצרים מנע קרבן-הפסח את ה"משחית" מלהכנס לבית יהודי לחפש שם קרבנות. עמדה על הפרק הגנת הבכורים. בזמננו, כאשר יהודים בכל מקום שרויים בגלות, גלות בגשמיות וגלות ברוחניות –

על-שם קרבן הפסח: כאשר המועדים שנקראו ע"ש הנעשה בהם (ולא ע"ש שבעת יצי"מ פסח גר').

החשיבות הנעלית של חינוך: להעיר מ"הכרזת אמו"ר (הוא אדמו"ר מהורש"ב נ"ע) כאחת ההתועדויות: כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה דאורייתא על כל יהודי, ללא הבדל בין גדול בתורה או איש פשוט. כך חוב גמור על כל יהודי לחשוב כל יום חצי שעה על חינוך הילדים, ולעשות הכל, שבכחו לעשות ויתר מכפי כחו, להשפיע על הילדים שילכו בדרך בה מדריכים אותם" (היום יום כב טבת).

בהגדה: וראה פסחים קט, א. ועוד.

("כאן הבן שואל": הבן עליון וכו' הי' פרעה הרשע כופר כו' הבן הנעים לקיים מצות כי ישאלך בנך (סי' האריז"ל).

"והגדת לבנך": בא יג, ח. וראה אוה"ת להצ"צ שם ע' שך.

"פסח הוא .. רחמי .. פוסחות: בא יב, יא-יג. במכילתא, ובפרש"י שם. וראה "בכללות

הענין דפסח שהוא בחי' הדילוג" בתו"ח לאדמו"ר האמצעי לשמות (קצא ואילך).

הזניח חלק מן ההורים, לדאבון לב, את ענין קרבן-הפסח כפי שהתורה מסבירה את תוכנו: "משכו וקחו לכם צאן – משכו ידיכם מעבודה זרה (= מאידיאלים זרים) והדבקו במצוה", והמשחית מוצא דלת פתוחה לבתים אלה ומשתדל להסיר מן הדרך הנכונה, ר"ל, ללא הבחנה אם בכורים או לא, ילדים או ילדות. המגפה התפשטה בבתים יהודיים רבים ר"ל. זו תוצאה מן העובדה שחלק מן ההורים לא משכו עדיין בעצמם ידיהם מאידיאלים זרים (ועויינים ליהדות אמתית), וחלק מאלה שמקיימים בעצמם את "משכו וקחו" – סילקו אבל מעצמם את העול והאחריות לדאוג שילדיהם יתחנכו מילדותם בדרך של יהדות אמתית, דרך של תורה ומצוות. אין כיום צורך לחפש רחוק את התוצאות העצובות והטרגיות של גישה זו, תוצאות עצובות וטרגיות לא רק לילדים שהוזנחו, כי אם גם להורים שהזניחום.

חג הפסח, ובמיוחד ענין קרבן-הפסח, מזכיר בהדגשה הגדולה ביותר שאם יהודים רוצים שהם וילדיהם ייהנו מ"ופסחתי עליכם", ובכלל מ"זמן חירותנו" – חירות והשתחררות מדברים בלתי רצויים ומזיקים, פנימיים (נטיות טבעיות וכו'), ויותר מזה מהשפעות מזיקות מבחוץ, בזמן שהמשחית מסתובב בחוצות ואף במוסדות חינוך – הרי אפשרי הדבר רק אם הם עצמם ישליכו את ה"עבודות-הזרות" למיניהן ויתחברו ליהדות אמתית ויתנו לילדיהם חינוך יהודי-נאמן יסודי משחר ילדותם, באופן שייחרת בגופם ובנשמתם, על ידי קיום תורה ומצוות בחיים היום-יומיים, במעשה בפועל. אז יש לקוות ולבטוח שההורים וילדיהם, כל הילדים, יהיו יחד ליד שלחן-הסדר ויחוגו את הפסח, החג של זמן חרותנו – חרות מכל הבחינות,

"משכו... במצוה": בא יב, כא. ובמכילתא שם.

מ"זמן חירותנו": להעיר אשר קרבן פסח נאכל על השוכע (פסחים ע, א. וראה שו"ע אדה"ז ר"ס תע"ז) וכו' – רק חירות, משא"כ מצה שיש בה גם הענין דלחם עוני. ולהעיר מענין מצות (חסר ומלא) מצה דקודם חצות ולאחר חצות בלקו"ת צו ד"ה ששת ימים ובכ"מ. ומהם ד"ה מצה זו, תר"ם. סד"ה אור לי"ד הי"ש"ת. ויחוגו את הפסח: שנקודת החג ובפרט קרבן פסח היא "שיזכרו היהודים לעולם הנסים הגדולים שעשה להם השי"ת ביצי"מ" (חינוך מצוה ה').

ודבר זה גם יקרב ויזרו את החרות האמיתית – הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משית צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח
 וחירות אמיתית

מנחם שניאורסאהן

תמונה הימנית

תמונה השמאלית

קטו

"מן הקצה אל הקצה"

בי"ה, י"א ניסן ה'תשל"א,
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כידוע, קשורים החגים בעונות מסוימות בשנה: חג הפסח חייב להיות בחודש האביב, חג השבועות קשור בעונת קציר החטים, ונקרא בשם "חג

הקציר", חג הסוכות קשור בעונת אסיף התבואה והפירות, ונקרא בשם "חג האסיף".

יש לפסח ולחודש האביב מן המשותף. חג הפסח הוא "ראש

ודבר זה .. ויזרו: ראה מדרש תהלים (ע, א): אמר דוד כו' אני מזכיר והצילני כו' למעלה מן הפרשה (תהלים סט, לו-לז) כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה, הרי הדיר בנוי. וישבו שם וירשוה זרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה הרי הצאן מכונסות.

קטו

החגים .. בשנה: ראה סנהדרין יא, ב. וכתוד"ה או שם.

קטו: תרגום חפשי. המו"ל.

לרגלים" המהווים המשך וסיום
 חג הפסח; וחודש האביב הוא
 זמן הבלבוב והפריחה שהם
 מביאים את הקציר והאסיף. חג
 הפסח הביא מעבר מוחלט
 מעבדות לחרות ומאפלה לאור
 גדול, גם באביב האדמה
 מתעוררת מתרדמת חורף
 עמוקה, ומשתחררת מכבלי
 החורף. בשני המקרים השינוי
 הוא קיצוני ולא הדרגתי. תפקידו
 של היהודי להוציא את כל פרטי
 החיים "מעבדות לחירות" ע"י
 העלאתם לרוחניות. גם הדברים
 אותם מוכרח מצד הטבע,
 ביכולתו לשנות. בחודש האביב,
 תקופה של שיא בהנהגה
 הטבעית, לפי מה שקבע הקב"ה
 באופן של "לא ישבותו", כשאין
 ביכולת האדם לכאורה לעשות
 דבר בענין — אז דוקא הוציא
 הקב"ה את ישראל, בהנהגה
 ניסית גדולה ביותר.

במיוחד מודגש בתורה
 הקשר בין חג הפסח לבין האביב,
 כאמור: שמור את חדש האביב,
 ועשית פסח לה' אלקיך.

יש לפסח ולחודש האביב
 קווי אופי זהים. בין השאר: חג
 הפסח הוא "ראש לרגלים",
 ראשיהם של שאר החגים. יתר על
 כן: זמן מתן תורתנו, חג
 השבועות, מהוה המשך וסיום חג
 הפסח — שבו נעשו בני ישראל
 לעם, ואילו חג הסוכות הוא
 משום "בסוכות הושבתי את בני
 ישראל בהוציאי אותם מארץ
 מצרים". כך גם חדש האביב הוא
 הראשון לכל החדשים, והוא זמן
 הבלבוב והפריחה שהם אשר
 מביאים את הקציר והאסיף.

★ ★ ★

במיוחד .. חג הפסח לבין האביב: ראה ג"כ שמות יג, ד. יו"ד. שם כג, טו (וברמב"ן שם
 טז). שם לד, יח.

שמור .. אלקיך: דברים טז, א. ולרמב"ן (לשרש הא' דסהמ"צ להרמב"ם) ולבעל
 ההלכות — זוהי מ"ע (לעבר השנים, או — מושמרת את החוקה). וראה רמב"ם הל' קדה"ח
 רפ"ד.

"ראש לרגלים": ר"ה ד, א.

"ראש: ראה עטרת ראש בתחלתו.

"ראש לרגלים": להעיר שצ"ל לימוד מיוחד שאין מצה בשבועות וסוכות (ספרי ראה
 טז, יב. ספרא אמור כג, ו). אוה"ח מצורע (יד, ו) ד"ה וראיתי. תורה תמימה אמור כג, ו.

וסיום חג הפסח .. לעם: ראה יתרו יט, ד"ו. יבמות מו, סע"א. רמב"ם הל' איס"ב רפ"ג.
 "בסוכות הושבתי: אמור כג, מג. וראה טאו"ח סתרכ"ה וכב"י שם ד"כניסן מיבעי לה'
 לעשות סוכות.

האביב הוא הראשון .. והפריחה: ראה רש"י שמות כג, טו. ולד שם. אוה"ת להצ"צ

יש גם משמעות עמוקה יותר לקשר בין חג הפסח לבין חודש האביב:

חג הפסח, זמן חרותנו, הביא מעבר מוחלט מעבדות לחרות, מן הדרגה הנחותה ביותר של עבדות אל דרגת השיא של חרות, ומאפלה לאור גדול, מחשך כבד – לאור גדול. כך גם השינוי החל בטבע בתקופת האביב, כאשר האדמה מתעוררת מתרדמת חורף עמוקה, משתחררת מכבלי החורף הקר והגבלותיו, ומתחילה לפרוח וללבלב עד שהשבלים מתחילות להתמלא. בבחינה פרטית: מן הגרעין, לאחר שנרקב באדמה, גדלה תבואה חדשה, חיה ופורחת. בשני המקרים – הפסח והאביב – אין השינוי הדרגתי, משלב לשלב, כי אם שינוי קיצוני, ללא כל יחס, שינוי היוצר בריאה חדשה.

★ ★ ★

כפי שצוין פעמים רבות, מהוה כל ענין בתורה ("תורה" מלשון: הוראה), במיוחד ענין הקשור בחג, הוראה ולקח למעשה. כל-שכן – כאשר הענין קשור בחג כללי כמו חג הפסח.

ההוראה הכללית הנלמדת מחג הפסח, במיוחד מן הקשר שבין יציאת מצרים לבין חודש האביב, עבור כל יהודי, איש ואשה, בחיי יום-יום – היא:

חיי האדם הנם, באופן כללי, בשני מישורים: החיים האישיים וההשפעה בעולם, ובשני אלה ישנם חיים רוחניים וחיים גשמיים.

תפקידו של יהודי הוא להוציא את כל הנמצא במישורים האמורים

משפטים ע' א'קפ ואילך.

מעבדות לחרות – ומאפלה לאור גדול: פסחים פ"י מ"ה. נוסח ההגדה.

הנחותה .. עבדות: שמות א, יד. וכדחז"ל עה"פ.

מחשך כבד: שהרי מצרים היא ערות הארץ (ויקרא יח, ג ובתו"כ (ובפרש"י) שם. קה"ר

עה"פ והארץ לעולם עומדת).

לאחר שנרקב: ראה לקו"ת ר"פ בהר.

("תורה" מלשון: הוראה): זח"ג נג, ב.

בחיי יום-יום: ובפרט שמצוה מן התורה להזכיר יצי"מ בכל יום בבוקר ובלילה (רמב"ם

ה' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז. ועוד).

"מעבדות" (מן המיצרים וההגבלות שלהם) – "לחרות", על-ידי "הרמתם" לרוחניות-יתר, עד כדי עבודת ה' בכל פרט שבהם.

גם הדברים שאין ביכלתו, לכאורה, לשנותם: הקב"ה ברא אותו כך שעליו להזדקק לאכילה ושתיה וכדומה – עליו לשנות גם אותם, והשינוי – מהותי: הוא אוכל כדי שיוכל לעשות טוב, ללמוד תורה, לקיים מצוות – כדי שיהיה לו כח לעבוד את ה'. יתר על כן: הוא עובד את ה' בעצם אכילתו – על-ידי כך הוא מברך לפני האכילה ולאחריה, וכדומה.

דומה המצב בקשר לחודש האביב: לכאורה אין האדם מסוגל לעשות דבר בענין זה, שכן הקב"ה קבע "חוקות שמים וארץ", ואמר: "עוד כל ימי הארץ .. וקור וחום וקיץ וחורף .. לא ישבותו", והיהודי שומר ומצפה לחודש האביב על-מנת לעשות בו "פסח לה' אלקיך". הוא מבין, יתר על כן: הוא רואה, שהאביב הוא מחוקות הבורא אשר לא ישבותו. למעלה מזה: בשיא תוקפה של ההנהגה הטבעית (לפי חוקות שמים וארץ), בחדש האביב, אז "הוציאך ה' אלקיך ממצרים", דבר שהוא אחד מן הנסים הגדולים ביותר, ומהוה שיא תוקף של הנהגה נסית.

עבודת ה' בכל פרט: ראה טושו"ע או"ח סרל"א: בכל דרכיך דעהו .. כל מעשיך יהיו לשם שמים.

ושתיה וכדומה: להעיר ממחול: על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא (ב"ר ספ"ד).

אוכל כדי .. בעצם אכילתו: כטושו"ע שם: לשם שמים, בכל דרכיך דעהו*.

"חוקות שמים וארץ" .. "עוד כל ימי: ירמיה לג, כה. בראשית ח, כב.

ומצפה: ע"ד פרש"י בראשית לז, יא.

רואה, שהאביב: ע"ד הירוש' הובא בתוד"ה אמונת (שבת לא, א): שמאמין בחי

העולמים וזורע.

ההנהגה הטבעית .. נסית: ראה שמור"ד (פט"ו, יא): משכח הקב"ה בעולמו .. וכשכח

ביעקב ובניו כו'. עקדה שער לח בתחלתו.

הוספה לאחר זמן

(* בעצם אכילתו – על-ידי כך הוא מברך: היינו שהאכילה נעשה טפל לגבי (העיקר)

אמירת הברכה, ע"ד חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום (מנחות מג, ב), החיוב הוא אמירת

הברכה, ובתור תוצאה מזה – נהנה מעניני עוה"ז (אכור"ש וכיו"ב),

ומזה הלכה למעשה (מנחות שם, טושו"ע או"ח סי' רצ) אשר בכדי להשלים מאה

ברכות בשבת צ"ל אכילת פירות וכיו"ב, שהעיקר בזה הוא אמירת עוד ברכות, אלא בכדי שלא

תהי' ברכה לבטלה, צריך לאכול הפרי וכיו"ב, שאכילה כזו – היא טפלה לגבי העיקר –

אמירת הברכה. ועפ"ז יומתק ל' הרמב"ם (סוף הל' ברכות): ולעולם כו' וירבה בברכות

הצריכות. ועייג"כ שו"ע רבנו הזקן חאו"ח סרמ"ט קו"א סק"ד.

בכל המישורים של חיי יום-יום נתקל האדם בדברים המהווים "מצרים" – במשמעות של מיצרים והגבלות – המגבילים ומפריעים ליהודי מלפתח במלוא המדה את טבעו היהודי האמתי כיהודי-של-תורה. ההפרעות וההגבלות הן גם פנימיות – תכונות טבעיות והרגלים שנוצרו – וגם חיצוניות – כהשפעות הסביבה, והיהודי צריך להשתחרר מכבלים אלה וללכת אל "תעבדו את האלקים".

★ ★ ★

גם לגבי מי שעורך חשבון-נפשו וסובר שמצבו הרוחני הוא נחות מאד ואם כן, שואל הוא, איך אפשר לצפות שישתנה לגמרי "מעבדות לחרות ומאפלה לאור גדול" – גם לגבי זה ישנה הוראה ברורה מחג הפסח. הרי, כאמור, יציאת מצרים היתה מן הקצה אל הקצה: מהשתעבדות נחותה ביותר לעובדי-אלילים שפלים ביותר, לא זו בלבד שבני ישראל שוחררו מעבדות-פרך גשמית ומשעבוד רוחני (עבודה-זרה), כי אם מיד לאחר מכן – בשביעי של פסח – היו מסוגלים לומר, ואמרו: "זה א-לי", הם הצביעו, כביכול, באצבע, ולאחר מכן הגיעו להר סיני ושמעו מפי הגבורה: "אנכי ה' אלקיך", וקיבלו את כל התורה, שבכתב ושבעל-פה. מעבר מהותי ובלתי-רגיל, מן הקצה אל הקצה.

★ ★ ★

יעזור השי"ת שכל אחד ואחת, בתוככי כלל ישראל, ינצלו את הכחות שהקב"ה העניק לכל אחד מהם להתגבר על כל הקשיים וההפרעות – לצאת מכל ה"מצרים" וההגבלות, ולהגיע לחרות אמיתית ע"י התקשרות עם הקב"ה, באמצעות תורתו ומצוותיו,

חיי יום-יום .. להשתחרר: ראה תניא פמ"ז: כל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כו'.
להשתחרר .. תעבדון את האלקים: ע"ד מש"נ שמות ג, יב.
(עבודה-זרה): וכדחז"ל: משכו מעבודה זרה (מכילתא לשמות יב, כא).
"זה .. באצבע: רש"י שמות טו, ב. וראה תענית בסופה.
את כל התורה: ברכות ה, א ובכ"מ.
לצאת .. ע"י התקשרות: ראה תניא ספמ"ז ועיין בליקוטי לוי יצחק שם.

כולל — המצוה: "להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה",

ומגאולת הפרט — נזכה לגאולת הכלל, להגשמת הנבואה: "כימי

ליום הזה

המצוה

המצוה .. ובלילה: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג.

"להזכיר יציאת מצרים: להעיר מדחז"ל: כל זמן שאתם מזכירים אותי מעי הומים עליכם כו' זכרו נפלאותיו אשר עשה כו' בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו אמר דוד א"כ אני מזכירו למנצח לדוד להזכיר אלקים להצילני (ולאחר שאמר דוד למעלה) כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשנה וזרע עבדיו ינחלוה ואוהבי שמו ישכנו בה (מדרש תהלים ע'. הובא בפרש"י שם). **

ומגאולת הפרט .. הכלל: להעיר מאגה"ק ס"ד (ק"ה, סע"ב ואילך).

(*) (הטעם שלעיל בשו"ה בחיי יוסף מובא המ"מ ברמב"ם ובשו"ע אדה"ז, וכאן רק ברמב"ם — כי) שם — במכ' — הענין (וראי עיני במ"מ), משא"כ כאן הלי בדיוק במכ', ולמכ' אין שייך ונוגע (ואדרבא) הפרטים שבשו"ע (מה"ת וכו') — ולכן הובא הלי דהרמב"ם. (מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א — ניסן תשל"א)

הוספה לאחר זמן:

(** וי"ל שמכאן ראי' נוספת לדברי האומרים שאמירת הלל היא מה"ת (בה"ג במנין המצות. יראים סי' קכה. ר"ש בן גבירול מ"ע טז. סמ"ק סקמ"ו. ר' דניאל הבבלי בס' מעשה נסים לר"א בן הרמב"ם סי' א' — שגם נמנה במנין המצות; ולהרמב"ן בסהמ"צ שרש א' — שאינה נמנית במנין המצות, אבל היא מה"ת. וכווי העמודים (לס' יראים שם) שכן נראה דעת רש"י ור"ח וא"ח).

כאמרו דנפלאותיו שעושה עמכם בכל עת (לאו דוקא יצי"מ) — לא עשה כו' אלא בשביל שיהיו מזכירין נפלאותיו (שבפשוטו — הו"ע ההילול והשבח להקב"ה). ואעפ"י שהפסוק הוא בתהלים, ודברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן (חגיגה, י', ב. ב"ק ב, ב ועוד). וכש"כ מדברי קבלה אינם דברי תורה, הרי זהו רק גילוי מילתא (והטעם) דעשיית הנפלאות, וע"ד — ולא ממש — המוכא ככ"ק (שם): והאי מילף הוא (בתמי) גילוי מילתא הוא ובפרש"י שם. וראה סי' יראים שם: עד דלא אתי נביא גמרא גמירי לה ואתי נביא ואסמכי אקרא (דהשיר יהי' לכם — לשיטתי).

ומעלה יתרה כהראי' מכתוב זה לגבי פסוקי נ"ך המוכאים במדרש הגדול (פ' בא י, ב), כי אינו בל' הלכה ודין (שמדברי קבלה לא ילפינן). אלא בסגנון של סיפור דברים וגילוי מילתא בעלמא.

ולהעיר מהכלל דאין למדין מקודם מ"ת (ירוש' חגיגה פ"ג, ה"ח ועוד) — ובכ"ז במילתא דמסתברא וכיו"ב למדין (שעפ"ז מכואר בכ"מ הא שלמדין דאין מערבין שמחה בשמחה מהכתוב "מלא שבוע זאת וגו'" (ויצא כט, כז. ירוש' מו"ק פ"א ה"ז). ראה שד"ח כללים א, שכא. וש"נ).

ועוד להעיר שמדרש תהלים מסיים במעשה רב: אמר דוד כו'. ומה שלא הובא זה במדה"ג — הרי כו"ב מדחז"ל שלא הביאום.

צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קטז

"זהלכו גויים לאורך"

ב"ה, יום ה', ראש חודש ניסן, היתשליב
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו!

שלום וברכה!

חג הפסח, שהוא ראש וראשון לכל החגים, תופס מקום עקרי בחיים היהודיים. תוכנו של חג זה – שהוא: שחרור ובחירת עם ישראל על מנת להיות לעם-של-תורה, וכן אופן השחרור, על-ידי נסים גלויים, שהוכיחו בבירור ובבהירות שהקב"ה הוא לא רק בורא העולם כי אם גם בעל (הבית של)

**חג הפסח, כולל ומדגיש ענינים
עיקריים וכלליים, המשמשים
כהוראות יסודיות בחיי היום-יום
של הכלל ושל הפרט. על**

"כימי .. נפלאות": מיכה ז, טו.

קטז

יום ה', ראש חודש ניסן: כמו הקביעות בשנת צאת ישראל ממצרים (שבת פז, ב. שו"ע אדה"ז ר"ס ת"ל).

ראש וראשון: ר"ה ד, א.

שחרור .. על מנת: ראה שמות רבה פ"ג, ד. שם פכ"ד, ב. הובא בפרש"י שמות (ג, יב).

שהוכיחו .. בורא .. בעל (הבית): ס' החינוך מצוה כא. ולהעיר מהסידור (עם דא"ח)

שער החנוכה (רעא, ג) דע"י יצי"מ ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים. עיי"ש.

קטז: תרגום. המו"ל.

העולם, וכי ההשגחה האלקית היא על כל הפרטים ופרטי פרטים של הבריאה כולה – כל זה מהווה הרי "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו". לפיכך מזכירים אנו את יציאת מצרים בתפלותינו בכל יום, כמה פעמים ביום, כדי שיסודות אלה של אמונתנו יאירו, יחדרו, ויקיפו את חיי היום-יום שלנו.

עפ"י מובן שחג הפסח, על כל פרטיו, כולל ומדגיש ענינים עקריים וכלליים, הקשורים ביהודים, תורה ויהדות, ומשמיים כהוראות יסודיות בחיים היום-יומיים של הכלל ושל הפרט.

★ ★ ★

תורה, יהודים ויהדות בכלל – כפי שדובר פעמים רבות – אינם ענינים נפרדים, שכאילו על היהודי להתקשר עם התורה ולחיות חיי יהדות מזמן לזמן או בתקופות מסוימות, אלא שהם – כולי חד. בכל פרט מפרטי מהותו, הן בקשר לגופו והן בקשר לנשמתו, ובכל פרטי חייו היום-יומיים, צריך יהודי להיות חדור תורה ויהדות.

בעל .. העולם: ב"ר רפ"ט. יתרה מזו ראה אור תורה לה"מ וארא ד"ה וידבר כו' ויצוים שבחידוש העולם נתגלה חיצוניות העולמות כו' ויצ"מ הי' הכוונה שיתגלה פנימיות העולמות.

"יסוד גדול .. ביום: ס' החיניך שם.

יחדרו .. שלנו: ראה תניא רפמ"ז: וכל יום ויום. תו"א וארא נח, סע"א. בכל פרט .. חדור: ראה ברכות (סא, ב): דגים .. במקום חיותנו. יתרה מזו לדעת רשב"ג (מקואות פ"ו, מ"ז) אלא שאין הלכה כמותו – נת' בד"ה וראיתי אני, תרס"ב. – אבל הרי פסקינן כוותי' בהא דזכחים (כב, א). וכבר שקו"ט בזה בתויו"ט מקואות שם. והאריך בזה בס'

הוראות התורה להיות חדורים בכל פרט ופרט מחיי היהודי עד שיאיר ויורה דרך לעולם כולו, כש"הנקודה" היא: "משכו" – בקו של "סור מרע" – "לשחוט" כל עבודה זרה; "וקחו לכם" – בקו של "ועשה טוב" ^{אוצר החכמה} – להתמסר לדרך של חרות אמיתית, דרך התורה והמצווה, ולעשות זאת בגלוי עד שהדבר ישפיע על כל העולם מסביב, בחינת "אור גויים". דבר זה צריך לבוא באופן גלוי בתקופת "הלידה" של העם היהודי – בצאת ישראל ממצרים, זמן של חירות משלטון אומות העולם ועבודה-זרה. על ידי זה יבוא לגאולה פרטית, המהווה הכנה לגאולה הכללית.

אחת הנקודות שבזה היא: כשם שהתורה כוללת את כל העולם כולו, ובלשון חז"ל שהיא דיפתרא ופנקס (תכנית-בנין) של הבריאה כולה על כל פרטי, כך גם כל יהודי, גם כיחיד, שייך וכולל את העולם כולו. כלומר: על היהודי להשתדל, ובכחו ויכולתו לעשות ולהגיע לזה, שלא רק הוא יגיע לשלימות האפשרית שלו, אלא שגם כל העולם יבוא לשלימות. את זאת הוא עושה – במישרין ובעקיפין – ע"י חיים והנהגה ע"פ התומ"צ, ע"י קיום "בכל דרכיך דעהו", ע"י שיהי דוגמא חיי של התנהגות כמצווה מהשי"ת ועד שיהי "לאור גויים", למאיר ומורה-דרך לכל העמים, לכל העולם כולו.

הידיעה עד כמה נוגעת ההתנהגות האישית בחיי יום יום לשלימות שלו, לשלימות ביתו, לשלימות עם בניו כולו, ועד לשלימות כל הבריאה – ידיעה זו מעוררת ומגלה כחות נפשיים מיוחדים ועצומים להתגבר על כל ההעלמות והקשיים, שכן מה ערך לקשיים האישיים לעומת ההישגיים רבי-התיקף האמורים.

אם בתקופות שונות היי צריך עיון וחיפוש למצוא את התכונה של ה"לאור גויים" של היהודי – היי הדבר צריך לבוא באופן גלוי, ברור ובהיר

גולות עליות שם. חיבור לטהרה הלי מקואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשינויא דחיקא). ועוד, ואכ"מ.

שהתורה .. (תכנית-בנין): בראשית רבה בתחלתו – ולכן גם קיום וחיות העולם תלוי בתורה (ד"ה ה' לי בעוזרי, תרצ"א – בסה"מ קונטרסים ח"א – פ"ב).
כיחיד .. העולם כולו: ראה קידושין (מ, רע"ב): כל העולם. וברמב"ם הלי תשובה (פ"ג, ה"ד): כל העולם כולו.

להשתדל .. שגם כל העולם: ראה רמב"ם הלי מלכים (פ"ח, ה"י): ציוה משה רבנו מפי הגבורה כו'. ועפ"ז יומתק סיום פי"א מהל' מלכים להרמב"ם: ויתקן את העולם כולו כו', דלכאורה מהי שייכות כ"ז לס' יד החזקה. ובפרט האריכות הגדולה בזה (בדפוס רומי ר"מ, ונשמטה ע"י הבקורת דאו"ה בדפוסים שלאח"ז), ולכל היותר – היי צ"ל כתוב בפרק שלאחריו המדבר ב"מנהגו של עולם" בימות המשיח. – אלא שזהו המשך ל"ילחם מלחמת ה' .. והצליח .. ינצח כל האומות שסביביו" שאז מחוייב "לתקן את העולם כולו לעבוד את ה'" כו'.
"בכל דרכיך דעהו": שכל גופי תורה תלויין בזה (ברכות סג, א).

"לאור גויים": ישעי' (מב, ו) וראה רד"ק שם: השנית כו'. ולהעיר מפי' הראב"ע עה"פ כמופת הייתי לרבים ואתה מחסי עוז (תהלים עא, ז).

בתקופת "הלידה" והבראשית של העם היהודי – בצאת ישראל ממצרים, וה"אור" היי צריך להיות באופן שיגיע אל כל ה"גויים", ובענין הכולל ומקיף את כל חייהם.

בניי היו אז מוקפים ו"מובלעים" בתוך הגויים, וכמו שנאמר "לקחת לו גוי מקרב גוי", – הקב"ה הוציא את העם היהודי מקרב עם אשר משל (והנהיג בשלטונו) את כל אומות העולם.

– והציווי האלקי הראשון אל כל עם ישראל, ולאחר מכן אל כל יחיד, מיד בתחילת חדש הגאולה, ראש-חדש ניסן, היי: "משכו (– ידיכם מעבודה זרה), וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח".

לקחת כבש, שהיי העבודה-זרה של מצרים, ובשעה שעבודת העייז היתה יסוד כל פרטי החיים במצרים ובכל העולם, ולזבוח את העייז.

והציווי היי לעשות זאת לעיני כל, באופן שהכל ידעו על הדבר וישאלו, ובני ישראל יסבירו להם,

בכך היתה גם הוראה לבניי, ועל ידם (כ"אור גויים") לכל העמים, שגאולה אמיתית משעבוד גופני – צ"ל ביחד עם גאולה משעבוד רוחני.

התבוננות בתוכן חג הפסח, בכל שנה, כשמגיעים ימי ההכנה לפסח ויתר על כן – בימי חג הפסח עצמו, והרי "חוקת עולם תחגוהו" – "שבעת ימים" – חוק נצחי המקיף את כל שבעת ימי השבוע, את מכלול חיי היהודי בכל מצב בו הוא שרוי,

"הלידה" והבראשית: ראה יחזקאל טז וכמפרשים שם.
ו"מובלעים" .. גוי מקרב גוי: דברים (ד, לד). ובמכילתא בשלח (עה"פ ויושע): כאדם שהוא שומט את העובר. ועייג"כ שער הפסוקים להאריז"ל שמות בתחלתו: היו ממש בתוך קרבם.

עם .. כל אומות העולם: מסוף העולם ועד סופו (שמו"ר פט"ו, יר"ד).
אל כל עם .. ולאחר מכן אל כל יחיד: אל כל עדת ישראל .. ויקחו להם איש – כל אחד ואחד אלא ששלוחו של אדם כמותו (ראה מכילתא בא יב, ג).
"משכו .. זרה": בא (יב, כא) ובמכילתא שם. וראה מו"ג ח"ג רפמ"ו. צרור המור כאן: מצאתי כתוב כזו.

והציווי .. יסבירו להם: זח"ג רנא, א. שו"ע אדה"ז אר"ח ר"ס ת"ל.
"חוקת .. ימים": בא (יב, יד-טו).

— מדגישה ביתר שאת וביתר עז את כל פרטי יציאת מצרים שעל האדם להביא אותם בפועל בחייו הרוחניים.

וה"נקודה" היא:

אוצר החכמה

102457

"משכו" — בקו של "סור מרע" — "לשחוט" כל "עבודה זרה" ובפרט זו השלטת בזמן ובמקום של אדם זה.

"וקחו לכם" — בקו של "ועשה טוב" — למרות אורח החיים הקודם — להתמסר לדרך חדשה, דרך של חרות אמיתית, שהיא דרך התורה והמצווה ("חרות על הלוחות"), ולעשות זאת בגלוי ו"ביד רמה", עד שהדבר ישפיע על כל העולם מסביב, בחינת "אור גויים".

על ידי כל זה יבוא לגאולה פרטית, התגברות וחירות מכל עניינים המבלבלים ומפריעים להשגת שלימות עצמית, וגאולה פרטית זו הרי היא הכנה וחלק מן הגאולה הכללית, הגאולה האמיתית והשלימה של כל עם ישראל, שאז יתוקן כל העולם כולו בתיקון האמיתי והשלם, הן בקו של "משכו", להעביר גילולים מן הארץ, והן בקו של "קחו", שתתקיים הנבואה: "והלכו גויים לאורך",

בזמן בו "עליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה",

בביאת משיח צדקנו —

וכתפלת דוד מלך ישראל נעים זמירות ישראל בשם כלל ישראל ובשם כל אחד מישראל: הוי' לעזרתי חושה .. אלקים חושה לי —

ובפרט .. ובמקום: ראה זח"ג שם: ובגין דטלה כו'.

("חרות על הלוחות"): אל תקרי חרות אלא חירות (אבות ו, ב).

ו"ביד רמה" .. ישפיע: ראה תיב"ע ומכילתא לבשלח (יד, ח).

הנבואה .. יראה: ישעי' ס, ב"ג.

בזמן בו "עליך יזרח ה' גו': י"ל שהכוונה לכחינה גדולה יותר אפילו מבזמן יצי"מ —

וע"פ תורת הבעש"ט דגלות מצרים ה"י שחסר מהם הדעת להכריע שיש בורא אחד המחדש כו' אמנם כחי' דעת זה שנתגלה ביצי"מ ה"י כו' אך כו' בימוה"מ כו' יהי' נראה עין בעין כו' (תוי"י ס"פ וישלח. עיי"ש).

הוי' .. חושה לי: תהלים ע (ב, ו).

חושה .. במהרה: ביאת משיח, אלא שאופן היציאה מהגלות הוא לא בחפזון (ישעי' נב,

במהרה בימינו ממש.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

קיז

"לעבדה ולשמרה"

בי"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ב

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו בערב חג הפסח, החג המציין את "לידת" וראשית עם ישראל

מתעורר רעיון להתבוננות: מה ואיך צריך להיות אורח החיים של העם כדי

שישיג, בדרך הטובה והמהירה

ביותר, את התכלית והמטרה של

קיומו ומציאותו.

יציאת מצרים היתה קשורה

מלכתחילה בעבודת-עבד של

"תעבדון את האלקים", זוהי

השתתפותו של העם בענין של

הענין הוא רחב ורב-צדדי,

אך נתעכב כאן רק על נקודה

יב. וראה אוה"ת להצ"צ ד"ה וככה. המשך וככה — תרל"ז כסופו).

במהרה בימינו ומש: להעיר אשר הגאולה העתידה וביהמ"ק הג' שייכים לבחי' יעקב

(ראה שבת קיח, ב: כיעקב כו'. פסחים פח, א: כיעקב כו') וכיעקב הוא מהירות — מה זה

מיהרת (עיין ליקוטי לוי יצחק לזח"א רכט, ב). ו"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה

בסוף גלותן ומיד הן נגאלין" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה).

קיז

"לידת" וראשית: ראה יחזקאל טז וכמפרשים שם. וראה מכתב דר"ח ניסן, תשל"ב*.

קיז: תרגום חפשי. המשך ממכתב קטז. המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קטז. המו"ל.

"בהוציאך את העם ממצרים".
 ממבט ראשון, על יסוד אמונתנו
 שהבורא הוא עצם הטוב,
 ושטבע הטוב הוא להיטיב —
 מתקבל על הדעת ששיא
 השלימות הוא כאשר ישנו תענוג
 מירבי, בלי כל קושי, אז בא לידי
 ביטוי ה"טבע הטוב" במלוא
 המידה — למרות זאת מורה
 התורה ש"אדם לעמל יולד".
 ההסבר לכך: תענוגו של אדם
 נוצר דוקא כאשר הוא נעשה
 "שותף", ולא כאשר מקבל
 מתנת חינוך, ושלימות התענוג
 כאשר משיג דבר באמצעות
 עמל, וככל שגדל העמל —
 נעימים פירות ההשגים.

אחת: האם על העם לשאוף לכך
 שחיו יהיו במינימום של
 התאמצות ובמקסימום של
 נוחיות, או שיהיו חיי עמל
 ומקסימום של הישגים, חיים של
 עשיה רבה ותועלת רבה?

שאלה זו היא גם ביחס
 ליחיד, בחיו כיחיד.

למותר לציין שאין זו בעיה
 מופשטת, שכן בפתרון הבעיה
 כרוך הבסיס של קביעת דרך
 החיים של האדם, ואופן תגובתו
 על הנעשה אתו ומסביבו, אף
 בדברים שאינם תלויים בו
 ישירות, וכל-שכן בדברים
 התלויים בו באופן ישיר.

ממבט ראשון, ועל יסוד אמונתנו ותורתנו, תורת חיים ותורת אמת,
 שהבורא והמנהיג של העולם, ושל "עולם קטן — זה האדם", הוא עצם
 הטוב, ושטבע הטוב הוא להיטיב. הרי מתקבל, לכאורה, על הדעת ששיא
 השלימות הוא כאשר ישנו התענוג המירבי — תענוג אמיתי — בלי כל קושי
 ובלי עמל, אז בא לידי ביטוי "טבע הטוב להיטיב" במלוא המדה.

למרות זאת מורה לנו התורה, שהיא תורה-אור, ש"אדם לעמל יולד"

"עולם קטן — זה האדם": תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב).
 עצם... להיטיב: ראה עמק המלך שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה רפ"ד וראה
 ד"ה אתה אחד לאדמו"ר האמצעי (ברוקלין, תשכ"ה) ע"ד.
 ש"אדם לעמל יולד": איוב ה, ז. וראה סנה' צט, ב. ד"ה אדם לעמל, תרפ"ט.
 לעמל: ואף שלא ראה עמל בישראל שאין עבודתם בבחי' עמל כלל (לקו"ת בלק עב,
 א) הרי ביעקב צ"ל עמל ובכא"א ישנו בחי' יעקב (לקו"ת שם). ולהעיר מסד"ה והי' כי תבוא,

אפילו אדם הראשון, עוד לפני חטא עץ הדעת, הוצב בגן-עדן על מנת
 "לעבדה ולשמרה".

ההסבר לדבר, המסביר גם את הסתירה המדומה, ניתן אף הוא
 בתורה:

אכן מפני שהקב"ה רוצה שהאדם יהנה מן הטוב בשלימות, וטבעו של
 אדם הוא שיש לו תענוג אמיתי רק כאשר הוא נעשה "שותף" בפעילות והוא
 משיג את הדבר בעמל ויגיעה — אדרבה: כאשר הוא מקבל מתנת חנם

תרס"ו.

לעמל: אולי אפ"ל שלכן גם בריאות האדם תלוי בזה ש"ענה גופו וייגע כל יום
 בבוקר כו" (רמב"ם הל' דעות פ"ד ה"ב), וראה ב"ר (פל"ט, ח) בשעה שהי' אברהם מהלך כו'.
 "לעבדה ולשמרה": בראשית ב, טו ובראב"ע שם (אכל ראה שם בתיב"ע. וככה —
 תרל"ז פי"ח).

וטבעו של אדם: ועד שאדם רוצה בקב שלו מט' קבין של חברו (כ"מ לח, א)*.
 "שותף": להעיר ממחז"ל (שבת קיט, ב): כל המתפלל כו' כאילו נעשה שותף להקב"ה
 במע"ב. וראה או"ת להה"מ בראשית ד"ה כל האומר ויכולו**.

הוספה לאחר זמן:

(* לכאורה אפשר להקשות: הרי טבע זה שבאדם (שמתענג דוקא כשמשיג את הדבר
 בעמל ויגיעה) אינו מוכרח מצד עצמו, ורק לפי שכן הטביע (וברא) הקב"ה. וא"כ הדרא קושיא
 לדוכתה: מכיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, למה לא ברא את האדם באופן שיתענג גם כשמקבל
 מתנת חנם, ואז לא הי' צריך לעמל ויגיעה?

והביאור בזה: תכלית ושלימות הטוב הוא שהאדם יגיע לא רק לשלימות הכי אפשרית
 שבגדר הנבראים אלא שיעלה לדרגת דומה לבוראו (ולהעיר מב"ר פצ"ח, ג: מה הקב"ה בורא
 עולמות אף אביכם בורא עולמות) ולכן רצה הקב"ה שהאדם ישיג את עניניו לא מן המוכן, כ"א
 ע"י עשי' ועבודה, בכדי שיהי' [לא רק בשלימותו של "מקבל", שלימות של נברא, אלא גם]
 "משפיע" (מהווה), דומה לבורא. (ועד שעיי'ז ייעשה (כלשון חז"ל שבת קיט, ב) "שותף
 להקב"ה במעשה בראשית", ככל הבריאה).

וזהו עצמו הטעם לטבע הנ"ל — מה שאין האדם מתענג כשמקבל מתנת חנם.
 ואדרכא מתבייש בזה, "נהמא דכיסופא" — כי תפקידו ושלימותו הוא שיהי' לא "מקבל"
 כ"א דומה "לבורא". (משיחת י"א ניסן תשל"ב).

(** אעפ"י שבגמ' שבת שם איתא שנעשה שותף ע"י אמירה בלבד (ולא ע"י עמל
 ויגיעה) — הרי אמרו שם כאילו נעשה, משא"כ ע"י יגיעה ועמל י"ל שנעשה שותף. ממש.
 וכאילו — אפשרי גם ע"י אמירה לבד שהרי גם במע"ב לא בעמל בראם הקב"ה כ"א בעשרה
 מאמרות (אלא שדיבור הקב"ה חשיב מעשה). [וראה אוה"ת בראשית כרך ג' ע' 1012 סעיף ג'
 ואילך דמפרש מהי ואיך היא שותפות זו, ומש"כ שם "נעשה שותף להקב"ה ממש" — ממש
 קאי על הקב"ה ולא שותף ממש].

מהווה הדבר נחיתות בשבילו וזה נקרא "נהמא דכיסופא" (= לחם בזיון) – לפיכך שלימות התענוג היא כאשר הוא משיגו באמצעות עמל, וככל שגדול העמל – נעימים יותר פירות ההישגים.

★ ★ ★

כך היא גם בלידת העם היהודי. הסדר ביציאת מצרים היה, כפי שאמר הקב"ה למשה רבינו: "בהוציאך את העם ממצרים – תעבדון את האלקים על ההר הזה" (= הר סיני). למרות שיציאת מצרים היתה מתנה מן השמים, באופן של נסים גלויים ונפלאים ביותר, היתה קשורה מלכתחילה בעבודת-עבד של "תעבדון את האלקים", זו היא זכותו של העם, והשתתפותו שלו בענין זה של "בהוציאך את העם ממצרים".

★ ★ ★

וכשם שהדבר ביחס לכלל ישראל, כך הוא גם ביחס לכל יחיד. שאיפתו של כל יחיד צריכה להיות שיעשה ויפעל וישיג, ולא בעשיה סתם כי אם בעמל, אשר תורת האמת קוראת לו "עמל". רק אז הוא מתעלה מדרגת "אדם – עפר מן האדמה" לדרגת "אדם – אדמה לעליון", כביכול.

★ ★ ★

גם לידתו וחיוו של היחיד קשורים בנסים. אף כשנראה שהכל הוא "בדרך הטבע", כבר אמרו חכמינו ז"ל: "אין בעל הנס מכיר בנסו", אין

"נהמא דכיסופא": ראה ירוש' (ערלה פ"א ה"ג): דאכיל מן חברי' בהית (בוש) מסתכל ב' (וראה לקרית צו ו, ד). להעיר ממ"מ להב"י בראשית מהדר"ק ד"ה אור ליה"ש יד לטבת. "בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב. תעבדון: להעיר מתו"א משפטים (עו, א): יעבוד הוא לשון כו'. שיציאת מצרים .. מתנה: ראה ד"ה תודש הזה, ה'ש"ת סופ"ח (ושם שכן תהי' הגאולה העתידה).

היא זכותו: שמו"ר (פ"ג, ד) הובא בפרש"י עה"ת שם. "אדם .. האדמה": בראשית (ב, ז). "אדם – אדמה לעליון": עשרה מאמרות מ' אם כל חי ח"ב סל"ג. של"ה (כ, ב ועיי"ש שא, ב). "אין .. בנסו": ראה נדה לא, א. וכוח"ג (ר, סע"ב) בכל יומא.

אדם יודע כשהתרחש אתו נס. לפיכך מודים אנו לה' שלש פעמים ביום: "על נסיד שבכל יום עמנו".

וכפי שאומר דוד נעים זמירות ישראל (ומלך ישראל) בשמו של כל איש ישראל (ובשמו של כלל ישראל): ממעי אמי אתה גוזי (מסביר המדרש, שכנסת ישראל מתכוונת (גם) לומר: "שהוצאתני בשלום והוצאתני מיד מצרים") .. כמופת הייתי לרבים (מדרש: "כמה נסים עשית לי") .. אבוא בגבורות (בשנות הגבורות) .. ועד הנה אגיד נפלאותיך (מדרש: "בכל עת וזמן ורגע") .. תחייני (מדרש: "מן הגלות").

כלומר, כל חיי האדם, מן הלידה, וחיי עם ישראל, הם באופן של נסים תמידיים, למרות שלא תמיד הם נראים בגלוי, עד לנס הגאולה האמיתית של הפרט ושל כלל עם ישראל,

ועל-ידי מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות – בחיי יום יום של היחיד ושל הכלל בהתאם לציווי הקב"ה – מושגת תכלית השלימות של העולם כולו,

הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו בקרוב ממש, כשיקויים:

(ומלך .. כלל: כי "הנשיא הוא הכל" (רש"י חוקת כא, כא). וכרמב"ם (מלכים פ"ג, ה"ו) שלבו הוא לב כל קהל ישראל. ובשו"ת הרשב"א (ח"א סקמ"ח): המלך כציבור שהציבור וכל ישראל תלויין בו. ובאגה"ק רסכ"ט שמצות התלויות במלך "הוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם כו" – והרי במצות אלו ישנם התלויות בחכמתו, בינתו כו' ועד במעשה שלו. וס"ת שיוצאת ונכנסת עמו (סנה' כא, ב) – ה"ז פרט מצוה שבגופו. ממעי .. תחייני: תהלים עא ו-כ.

(מסביר המדרש: ע"ד הדרש נוסף על הפשט, שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו – וראה מפרשי התהלים שם.

(מדרש: תהלים (כאכער – ע"פ כת"י) שם.

הגאולה .. של הפרט .. כלל: ששייכים זל"ז וכתורת הבעש"ט (תולדות יעקב יוסף ריש דברים).

מעשינו .. הגלות .. תכלית השלימות: ראה תניא רפל"ז. לקוטי לוי יצחק בהערות לשם. השלימות של העולם כולו .. על ידי משיח: ישעי' יא, ו-ט. וראה עבודת הקודש ח"ב פל"ח מש"כ בדברי הרמב"ם בזה (מלכים רפ"ב). ד"ה כי פדה (אוה"ת בראשית סח"ג).

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מ. שניאורסאהן

ק"ח

"החודש הזה לכם ראש חדשים"^{אוצר החכמה}

ב"ה. ראש חודש ניסן, ה'תשל"ג

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לחודש ניסן, ולנקודתו המרכזית: חג הפסח, יש שייכות וקשר מיוחדים עם ראש החודש שלהם, הוא ראש-חודש ניסן, כפי שהדבר רמוז גם ב"מבוא" לחודש ניסן ולחג הפסח, זו פרשת החודש, הנקראת בתורה בשבת שלפני ראש-חודש ניסן (או בשבת-ראש-חדש ניסן).

לחודש ניסן וחג הפסח יש קשר לראש-החודש: את "פרשת החודש" קוראים ב(סמוך ל)ר"ח. כן — הפרשה נקראת בשם "החודש" אף שתוכנה נוגע לקרבן הפסח והלכות חג הפסח.

כל הפרשה נקראת בשם "פרשת החודש", למרות

"כימי .. נפלאות": מיכה (ז, טו). באוה"ת שם.

ק"ח

לחודש ניסן, ולנקודתו המרכזית: כשמו חודש של גאולה (שמו"ר פט"ו, יא. וראה ר"ה ד, א). אוה"ת להצ"צ ד"ה החודש הזה (ע' רסד). נקראת בשם "פרשת החודש": ראה מגלה כט, א ואילך. וברש"י (שם) ד"ה ברביעית:

ק"ח: תרגום חפשי. המשך למכתב ק"ז. המו"ל.

ש"החודש" (= הזה לכם) מהוה רק ההתחלה של הפסוק השני שבפרשה, ואילו תוכן הפרשה הוא בנוגע לקרבן הפסח וחג הפסח והלכותיהם. מובן מכך, שתוכן הפסוק אינו רק הקדמה לענין הפסח, אלא יש לו קשר מיוחד אתו.

נשאלת השאלה: במה מתבטאת התלות של "החודש הזה לכם גוי ראשון הוא לכם לחדשי השנה" – התחלת מנין חדשי השנה מחודש ניסן – בעניני הפסח? יתר כל כן: מאחר שלכל דבר בתורה יש תוכן פנימי עמוק – ודאי שביחס לענין הקשור בפסח (ויציאת מצרים) שהוא "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו" יש לתוכן זה משמעות כללית מרחיקת לכת.

שני "מסלולים" בלוח השנה: מנין אחד המתחיל בחודש תשרי, זמן בריאת העולם, המותאם לאורחות הטבע; ומנין שני המתחיל בחודש ניסן המדגיש את ההנהגה הניסית, שהרי הפסח ויציאת מצרים היו ניסים ונפלאות, למעלה מדרך הטבע לגמרי. מתוך שני אופני ההנהגה הקיימים – חודש ניסן הוא ראשון לכל חודשי השנה – גם כאשר בעין נראית ההנהגה הטבעית, הרי שלאמיתו של דבר הכל מונהג בהשגחה פרטית ואפילו דבר טבעי כקציר אינו תוצאה מחרישה שנעשתה לפני חצי שנה, כי אם ברכת ה' "עמל" שעל האדם להשקיע בא רק ליצור לבושים. כשאדם מתבונן בכל המתרחש יראה את ההשגחה הפרטית, עד לאופן של הנהגה ניסית.

★ ★ ★

יש לבני ישראל – על-פי התורה – שני סידורים כלליים בלוח השנה: אחד שתחלתו באחד בתשרי – ראש-השנה, ועוד אחד שתחלתו ב"החודש הזה", ניסן, שהוא ראשון לכל החדשים.

שם פרשת הפסח.

"החודש .. השנה": בא יכ, ב.

"יסוד .. ובאמונתנו": ס' החינוך מצוה כא.

שני סידורים כלליים: ראה ר"ה השנה בתחלתה. שמור"ר שם. לקו"ת להאר"ז"ל פ' ויצא ד"ה ענין הז' כוכבי לכת. שם פ' בא (בטעהמ"צ). ד"ה החודש הזה (הש"ת). ת.

המנין המתחיל בחודש תשרי מובן: זה הזמן של בריאת העולם, והוא מותאם לארחות הטבע כפי שקבע הקב"ה בעולם – "זרע וקציר" וגו' – הזריעה שזמנה בחודש תשרי, ולאחר מכן, בחודש ניסן, מתחיל קציר ^{אוצר החכמה} ₁₇₃₄₇₁₆₆ שעורים, ולאחר מכן (בתקופת חג השבועות) קציר חטים וכו'.

המנין של בני ישראל המתחיל בחודש ניסן מדגיש את ההנהגה הנסית, שלמעלה מדרך הטבע, בחיי בני ישראל, כפי שהדבר מוסבר מיד ע"י קשירת ענינו של ניסן כראש חדשים עם ענין הפסח, שהרי הפסח ויציאת מצרים היוו נסים ונפלאות, למעלה מדרך הטבע לגמרי.

שני אופני ההנהגה קיימים, אך ההוראה מפרשת החודש, שחודש ניסן הוא הראשון לכל חדשי השנה, היא שאיש ישראל צריך לדעת את האמת, שאפילו כאשר בעינינו הוא רואה רק את ההנהגה הטבעית, הרי כשיסתכל בעומק יתר יבין וייווכח שלאמתו של דבר מונהג הכל ע"י השגחה פרטית ובאופן נסי, עד שאפילו דבר טבעי כקציר שעורים וחטים וכו' אינו תוצאה מ"כוחי ועוצם ידי", מחרישה וזריעה חצי שנה לפני כן, כי אם "ברכת ה' היא תעשירי",

וכפי שהיה הדבר לגבי כל בני ישראל בלי יוצא מן הכלל, שביציאתם ממצרים היה להם יום יום את ה"מן", וגם אחר כך, כניסתם ל"ארץ נושבת", לארץ ישראל, היתה בתחלת חודש ניסן והם זכו בשדות וכרמים מוכנים לקצירה וכו'.

המנין המתחיל בחודש תשרי .. ניסן: ראה עקדה שער לת. וראה ד"ה החודש הזה,

תרס"ו.

"זרע וקציר" .. תשרי .. ניסן: ראה ב"מ קן. ב.

נסים ונפלאות: רמב"ם הל' חומ"צ רפ"ז. תפלת נשמת, וראה מא"א נ. כא.

קציר .. "ברכת ה': להעיר מהירושלמי (הובא בתוד"ה אמונת, שבת לא, א) שמאמין

בחי העולמים חורע.

"ברכת .. תעשירי": להעיר מהקדמת אדהאמ"צ לס' דרך חיים.

זכו .. מוכנים: דברים ו, יא (לא מזכיר בקרא בפ"י שדות – כי פשוט הוא מאחר

שנכנסו לארץ בניסן. וראה יהושע ה, יא).

במבט שטחי עלול להיראות כאילו מהוה האמור סתירה לסדר של "אדם לעמל יולד", מאחר שסוף-סוף אין העיקר עמלו של האדם כי אם הברכה האלוקית.

אך נוסף על כך שגם זה ציווי של הקב"ה: "אין סומכין על הנס" – הרי כבר הוסבר במכתב קודם שב"עמל" ישנן דרגות שונות, כפי שהעבודה בימי החול שונה מן העבודה ביום השבת שאז צריך להיות העמל בעניינים רוחניים, ובכלל: אפילו בעמל לפי משמעותו הפשוטה, של חרישה וזריעה בזמנים המתאימים וכו', בא העמל של האדם רק ליצור "לבושים" וכלים בדרך הטבע, אך עליו לדעת ולזכור שהברכה באה מאת הקב"ה.

היו זמנים בהם ראו בני ישראל באופן מוחשי נסים גלויים, כפי שהללו אירעו יום יום בבית המקדש. אבל אפילו בימי הגלות הנוכחיים, כאשר העולם עטוף בחשיכה, ואין הנסים נראים בעיני בשר, הרי זה רק כפי שאמרו חז"ל: "אין בעל הנס מכיר בנסו". אבל כל אדם, ובפרט יהודי, כשיתבונן בכל המתרחש אתו במשך זמן מסויים – יראה את ההשגחה הפרטית, עד לאופן של הנהגה נסית.

וזו ההוראה הכללית והיסודית מ"החודש הזה לכם ראש חדשים": כשבני ישראל עומדים ערב "יציאת מצרים", בראשית "חיים" חדשים, הן לכלל והן לפרט, נתן לנו אז הקב"ה סדר חדש – למנות את חדשי השנה החל מחודש ניסן זוקא. ההוראה מתורת אמת, שהיא תורת חיים (לחיי יום-יום), המהווה את התפיסה האמיתית והמושג היהודי של הנהגת

"אדם לעמל יולד": איוב ה, ז. סנה' צט, ב. וראה ד"ה זה שנת תרפ"ט.
 "אין סומכין על הנס": זח"א קיא, ב. וראה שם רל, ב. פסחים סד, ב.
 במכתב קודם: יא ניסן תשל"ב*.
 נסים .. בבית המקדש: אבות פ"ה מ"ה.
 "אין .. בנסו": נדה לד, א: מאי דכתיב עושה נפלאות כו' (כשינוי לשון). וראה רד"ה לעושה נפלאות תש"ד (תורת הבעש"ט).

(* נדפס לעיל מכתב קיז. המו"ל.

העולם, היא – לראות תמיד את ההשגחה הפרטית ואת ההנהגה שלמעלה מדרך הטבע, אפילו כשהיא מוסתרת ב"לבושים טבעיים".

★ ★ ★

את זאת גם הדגיש דוד המלך בהרבה מזמורי תהלים שאמרם כ"נעים זמירות ישראל" – עבור ובשם כל ישראל בכל הדורות – וכן במזמור "בך ה' חסיתי" (– לא רק בזמנים מסויימים, כי אם תמיד, בכל יום, ולפיכך (– "אל אבושה לעולם".

ודבר זה מביא להנהגה אשר נראה בבירור שהיא הנהגה נסית, עד שכל הדברים העלולים להפריע לחיים כפי הדרוש בכלל, ולתורה ולמצוות בפרט, הרי לא רק שהם מתבטלים, אלא "ונהפוך הוא", הם הופכים להיות כך שהם אף מסייעים לטוב ולהקלת החיים הנכונים, כסיום המזמור: "גם לשוני כל היום תהגה צדקתך, כי בושו כי חפרו מבקשי רעתי",

כל האנשים והדברים, שלא רק שלא היו מקודם מסייעים, כי אם אף ביקשו לעשות רעה, הרי לא רק שיהיו חסרי אונים ובטלים, אלא אף יבושו ביחסם הקודם.

★ ★ ★

ויהי רצון שחודש ניסן, חודש הגאולה, יביא לכל אחד שחרור וחירות מכל הדברים המצירים (גורמים לצרות ח"ו) או מהווים "מצרים" (= מגבילים), ושתהיה ההכנה הראויה ליום טוב של חג המצות, זמן חרותנו.

בכבוד ובברכת חג הפסח כשר ושמח,

מנחם שניאורסאהן

כל ישראל בכל הדורות: שעל כל אחד מהם נאמר כי חלק הוי' עמו גוי. וראה זח"ג (חצר, ב) דלא יהב להו לרכבא כו' ובלקוטי לוי יצחק לשם שהוא ע"ד האמור בהגדה: לא ע"י מלאך כו' ולא אחר.

"בך ה' חסיתי": תהלים עא, א. וראה לקו"ת אמור (לה, ג): יצי"מ כו' הוי' דוקא. המצירים: ראה ב"ר (פט"ז, ה) כל המלכיות נק' ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל.

"מצרים" (= מגבילים): אפילו מצרים דקדושה. וראה לקו"ת שה"ש כח, ד. אור תורה להה"מ עה"פ החודש הזה. ד"ה החודש הזה, תרכ"ו פ"ד.

קיט

"אין בעל הנס מכיר בניסו"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב הקודם, וכדי להבהיר יותר את ה"נקודה" שבוטאה בו
— ש"השגחה פרטית", לפי משמעותה היהודית האמיתית, היא כפשוטה:

**ישנה "הנהגה ניסית" הנראית
לעין, כמו ניסים הקשורים
ליציאת מצרים, ו"הנהגה ניסית"
המלוכשת בטבע — כנס פורים
וכל השתלשלות המאורעות; כמו
כן קיימים שני סוגים של
"הנהגה טבעית": זו הנראית
טבעית לגמרי — זריעה, קצירה
וכדומה, וזו שנראית בה בבירור
השגחה פרטית — וכינויה בפי
העולם: "הצלחה" "מזל"
"מציאה" וכדומה. בכך שהתורה
קבעה מנין שלפיו מתחילים כל**

בכל יום ובכל פרט, וש"הנהגה
נסית" אינה מוגבלת לנסים
גלויים בלבד, כי אם גם בחיי
יום-יום ישנה הנהגה נסית, אלא
ש"אין בעל הנס מכיר בנסו" —

מן הראוי להוסיף נקודות
מספר, וכן להביא לידי ביטוי את
הלקח מכל האמור, מלבד ידיעת
השקפת העולם היהודית — גם
ביחס למעשה בפועל, שכן
"המעשה הוא העיקר".

★ ★ ★

למכתב הקודם: דר"ח ניסן, תשל"ג*.
ש"השגחה... ובכל פרט: ראה תורת הבעש"ט בזה: ד"ה על כן יאמרו, תרצ"ו פ"ב
(בסה"מ קונטרסים ח"ב), ובמאמר שם: מזה יוצא לנו ענין עמוק בעבודה כו'. בהוספות לכתר
שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' קיט ואילך. וש"ג.

קיט: תרגום חפשי. המשך למכתבים קיז. קיח. המו"ל.

(*) נדפס לעיל מכתב קיח. המו"ל.

צ"ח 1234567

החדשים בחודש שתוכנו הוא
 ניסים גלויים של הקב"ה —
 מלמדת אותנו התורה שכך היא
 הנהגת הקב"ה בכל חדשי השנה,
 הן כשנראים נסים גלויים, הן
 כשנראים נסים בלבושים, הן
 כשנראית השגחה פרטית והן
 כשנראה רק הטבע. לפי זה מובן
 שבכל פרט בחיי האדם טמונה
 הוראה ממי שמשגיח עליו.
 בביאת המשיח תהיה הנהגה
 שהיא ניסית גם לעומת הניסים
 הגלויים שהיו בעת יציאת
 מצרים.

"הנהגה ניסית" עשויה
 להיות בשני אופנים: א. נסים
 גלויים ומוחשיים, כדוגמת
 הנסים שהיו קשורים ביציאת
 מצרים, כלומר נסים שהם
 למעלה מדרך הטבע לגמרי
 ומנוגדים לטבע ניגוד מוחלט. ב.
 נסים כדוגמת נס־פורים, שהיא
 "לבוש" בלבושי טבע.

הנסים של יציאת מצרים
 — החל באותות ומופתים
 במצרים, ועד לגאולת עם שלם,
 נער וזקן, בנים ובנות, לאחר

מאות שנות שעבוד בארץ שאפילו עבד אחד לא היה מסוגל לברוח משם,
 ונוסף לכך גאולה ביד רמה וברכוש גדול — נסים אלה מהווים מאורעות
 שהכל, בלי יוצא מן הכלל, ראו אותם בבירור ובהירות כנסים גלויים.

שונה היה הנס של פורים, אף שגם במקרה זה היו נסים — עד
 ל"ונהפוך הוא", הפיכה מוחלטת עד "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון
 ויקר" — הרי היה נס פורים מלוּבש בלבושי הטבע: אסתר נעשית מלכה,
 מרדכי יושב בשער המלך ומציל את המלך מהתנקשות בחייו, אסתר
 משתדלת אצל המלך לבטל את הגזירה וכו', כפי שמסופרים הפרטים
 במגילת אסתר, למרות שאפילו כל מאורע לכשעצמו, וכל־שכן הצטרפות

נסים גלויים .. בלבושי טבע: תר"א ק, א. שערי אורה ע' 118.
 מאות שנות שעבוד: כמש"נ ועבדום וענו אותם (לך טו, יג). סנה' צא, א. וראה שמו"ר
 פ"א, ח וי"ל.

שאפילו עבד אחד: מכילתא יתרו ית, יא.
 ל"ונהפוך הוא": להעיר אשר ונהפוך מן הקצה אל הקצה דאחשורוש בנוגע להמן —
 היה זה במשך משתה אחד (השני) דאסתר.
 "ליהודים .. ויקר": אסתר ח, טז. וראה רש"י מגלה טז, ב (וראה תרגום שם) —
 אשר על אורה זו תורה וכו' גזר המן ונהפוך הוא.

המאורעות בימים ההם ובזמן הזה, היה נס, כפי שאנו אומרים פעמים רבות: נסים ופורקן וגבורות ותשועות ונפלאות.

★ ★ ★

גם ב"הנהגה טבעית" ישנם שני אופנים: א. הנהגה שבאופן חיצוני היא טבעית לגמרי. ב. הנהגה שבה נראית בבירור ההשגחה הפרטית.

אוצר החכמה

דוגמה לאופן הראשון הוא הענין של "זרע וקציר": הזריעה ואחרי כן הקצירה מהוות תופעה טבעית לגמרי, עד כדי כך שעל מנת לראות בהן את ההשגחה האלקית יש להתבונן עמוקות, כיצד ההשגחה הפרטית מזמנת יחד תופעות טבעיות שונות – רוחות וגשמים והשפעות השמש – כל אחת במועדה הנכון, וכך הלאה.

האופן השני, של השגחה פרטית גלויה – או כפי שהעולם מכנה אותה בשם "הצלחה", "מזל", "מציאה", וכיוצא באלה, כינויים המבטאים רק את השליכה, את העובדה שאינם הישגי שכל האדם או עמלו, ותורת-אמת מגלה את האמת, שזו היא השגחה פרטית וברכת ה' בבני חיי מזוני – הוא:

נחת אמיתי בלתי רגיל מן הצאצאים, בריאות איתנה מתמדת, הצלחה בלתי רגילה בפרנסה וכיוצא בזה.

★ ★ ★

וזו הנקודה שהודגשה במכתב הקודם כלימוד מ"החודש הזה לכם":

שאנו אומרים: ב"ועל הנסים" (כנוסח אדה"ז בסידורו).
ב"הנהגה טבעית" .. שני אופנים: להעיר אשר שבעת ימי הכנין (דהעולם והטבע) הם חול ושבת (מל' וז"א – נגלות. משא"כ חו"ב – נסתרות). וראה ג"כ ד"ה והי' כי תבוא, תרס"ו.

רוחות .. השמש: ראה מים רבים, תרל"ו פצ"ט ואילך.
"הצלחה": ראה אוה"ת (כרך ב') ס"פ וישב.
בבני חיי מזוני: ראה זח"א מג, סע"ב. ל"ת להאריז"ל פ' תולדות. ביאוה"ז – לאדהמ"צ – לירדא קטו, א. לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רצט.
בריאות איתנה מתמדת: ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד ה"כ"א: כל כו' אלא א"כ כו' או כו' או כו' ושינוי וסת כו'. ב"מ (קז, ב): והסיר הוי' ממך כו'.

ע"י כך שהתורה קבעה בישראל מניין שלפיו מתחילים כל החדשים בחודש ניסן, חודש שתוכנו וענינו הוא "כי בו יצאת ממצרים" באמצעות נסים גלויים של הקב"ה, – מלמדת אותנו התורה שכך היא הנהגת הקב"ה בכל חדשי השנה, הן כשנראים נסים גלויים, הן כשנראים נסים בלבושים טבעיים, הן כשנראית השגחה פרטית והן כשנראה רק הטבע – תמיד צריך יהודי לדעת ולזכור שהקב"ה הוא בורא העולם והשליט היחיד והמלא על העולם, והוא המנהיג את כל העולם, על כל פרטיו ופרטי פרטיו, ועל-אחת-כמה-זוכמה – את ה"עולם קטן – זה האדם", כל אדם ביחוד, על כל פרטיו חיו היום יומיים.

לפי זה מובן מאליו שבכל פרט מחיו, יהא "קטן" ככל שיהא, טמונה הוראה – והדבר צריך להיעשות לפי ההוראה – ממי שהוא משגיח במיוחד על פרט זה, וכל דבר אינו מסוגל לשנותה, שכן הדבר "נמנה" מחודש ניסן, מהנסים הגלויים שביציאת מצרים.

בהמשך גם לזה שמובא במכתב הקודם, שדוד המלך ציין, בשמו של כל יהודי, בספר תהלים את הענין של השגחה פרטית תמידית, ומשום כך: "בך ה' חסיתי" – "אל אבושה" (ושני הדברים הללו –) "לעולם", ודבר זה מביא לידי כך ש"לשוני כל היום תהגה צדקתך" (וההשגחה הפרטית נראית בגלוי) "כי בושו כי חפרו מבקשי רעתי",

וההמשך לזה בא מיד – בקשר עם ההנהגה הנסית: "לשלמה, אלקים, משפטיך למלך תן וצדקתך לבן-מלך" – ההנהגה שהיתה בתקופת שלמה המלך: "ידין עמך בצדק" (כפי שהיו מפורסמים משפטי שלמה באופן העל-

בורא... והשליט: ראה ס' החנוך מצוה כא. ולהעיר שזהו ג"כ הרמזים דשבת ושביעית.

כל העולם... ופרטי פרטיו: כתורת הבעש"ט הנ"ל. וראה דרך חיים ספ"ט.

שבכל פרט... הוראה: ראה הפס"ד בטוש"ע או"ח סרל"א.

ניסן, מהנסים: להעיר מברכות נז, רע"א.

ציין... בספר תהלים: וכידוע ראיית אדה"ז לתורת הבעש"ט בהשגח"פ – מתהלים לו,

ז (ע"פ דרז"ל חולין סג, א) – רשימות הצ"צ לתהלים שם.

"לשלמה... אמן ואמן". תהלים עב, אי"ט.

שלמה המלך... המלך המשיח: מפרשי התהלים שם וכמדורז"ל.

משפטי שלמה: כמדורש תהלים עה"פ משפטיך למלך תן – שהי' שלמה דן כיוצרו.

טבעי) כשגם כל מלכותו בכללה היתה באופן של למעלה מדרך הטבע (מח"מ 1234567) לגמרי, עד שבלי כל מלחמה היה: "וירד (= וישלוט) .. עד אפסי ארץ" עד "כל גויים יעבדוהו".

ומזמור זה הוא גם רמז, כפי שחכמינו ז"ל מסבירים, לזמנו והנהגתו של המלך המשיח, כאשר הטבע יתרומם לדרגה של למעלה מדרך הטבע, עד שבמקום הסדר של "זרע וקציר" — של זריעה תחלה, ולאחר מכן קצירה, ולאחר מכן ביצוע של שורת מלאכות, כדישה, טחינה, לישה ואפיה, עד שנוצר "ולחם לבב אנוש יסעד" — יהיה אז "יהי פסת בר בארץ", שמשמעותו על-פי חז"ל, לפי הפירוש המתייחס למלך המשיח, היא, ש"ארץ ישראל תוציא גלוסקאות וכלי מילת",

ההנהגה בעולם תהיה כה נסית, עד שאפילו לגבי נסי יציאת מצרים היא תיחשב כנס, וכפי הפירוש לפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים — אראנו נפלאות", שאפילו לגבי נסי יציאת מצרים יראו אז "נפלאות", פלא על פלא.

ועיין ר"ה כא, סע"ב.

שבלי כל מלחמה: דה"א כב, ט.

הטבע יתרומם: ומש"כ הרמב"ם הל' מלכים רפ"ב (משא"כ להראב"ד שם) — ראה רדב"ז שם (ולא זכיתי להבין תירוצו דא"י שאני — שהרי הרמב"ם שולל ביטול מנהגו של עולם. ואולי יל"פ כוונתו שיהי' בא"י לא כחור ביטול מנהגו של עולם, כ"א הנהגה נסית דבנ"י — ע"ד המן וכו' בהיותם כמדבר. אבל גם עפ"ז צריך לחלק בין תחלת ימוה"מ (כל' הרמב"ם לקמן וכדלהלן) שהרי בימי בן כוזיבא לא היתה כזאת — ראה הל' מלכים פ"א ה"ג). ולפענ"ד — כיון שמרז"ל בשבת (דלהלן) א"א לפרשו כמשל שהרי מסיים לגלג כו' אחוי לי' כו' — עכצ"ל דס"ל להרמב"ם דשתי תקופות בימוה"מ. וכיון דבן כוזיבא טעו בו שהוא המלך המשיח (ראה הל' מלכים שם) אף שלא נראה חידוש בעולם — מכריח מזה הרמב"ם שהכתובים (ומרז"ל) המדברים בתחלת יציאת חוטר מגזע ישי גו' — משל הם. וידועים דברי הר"מ (זח"ג קכה, רע"א) דמסטרייהו דע"ה לית כו' אלא שעבוד מלכיות בלבד. וראה עה"ק ח"ב פל"ח. אבל עייג"כ פיה"מ להרמב"ם פ' חלק (שמפרש דשבת הג"ל דלא כפשוטו). מאמר תחיית המתים. (דמש"כ דמשל הן אין זה החלטי כו' ואם הוא כפשוטו הרי יהי' נס כו' כעין אמרם לא הזיק נחש ועקרב בירושלים). ובחסידות בכ"מ דאין בין עוה"ז לימוה"מ אלא ש"מ, מ"מ וגר זאב גו' (כפשוטו) וכמו חמורו דרפכ"י (שכזה אאפ"ל נס — דלמה יעשה נס זה) — ראה ש' האמונה בסופו (לאחר תחה"מ). וככה בתחלתו. ועוד.

ש"ארץ ישראל .. מילת": שבת ל, סע"ב.

הפירוש לפסוק: מיכה ז, טו. אוה"ת ע' ס"ג וס"ט.

ויהי רצון, שכשם שקירוב בוא המשיח הוא ע"י "היום אם בקולו תשמעו", התנהגות בהתאם לציווי הקב"ה, דבר הרמוז גם בתחלת המזמור: "משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך", שכן כל יהודי דומה למלך ולבן-מלך,

יקיים כל אחד וכל אחת בחיי יום-יום את ה"משפטים" וה"צדקה" כפי שדורש הקב"ה, ומ"היום", ודבר זה ימהר ויביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ויתקיים האמור בסיום המזמור: "אלקי ישראל" (שהוא) "עושה נפלאות לבדו" (יהא) "וימלא כבודו את כל הארץ, אמן ואמן".

בכבוד ובברכה לחג הפסח כשר ושמח
ולקיום היעוד בקרוב ממש: כימי צאתך
מארץ מצרים אראנו נפלאות

מנחם שניאורסאהן

ה"משפטים" וה"צדקה": כולל הכל וכמש"נ דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט (וירא יח, יט. וראה אור"ת שם).

"עושה נפלאות לבדו": להעיר שע"ז דרז"ל (נדה לא, א) שאין בעל הנס מכיר בנסו. אמן ואמן: להעיר מהא דהאומר הן הן (בלי הפסק) הוי שבועה (שכועות לו, א). וראה אור"ת להה"מ ס"פ בהר.

לחג הפסח כשר ושמח: כי מצותו במצות — וצ"ל ושמרתם את המצות — וכד' כוסות י"ן המשמח אלקים ואנשים. וראה לקוטי לוי"צ — אגרות (ע' קצז) שכשר ר"ת כמוצא שלל רב לרמז על כירור הניצוצין שהוציאו ישראל ממצרים כמ"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול, שמח הו"ע הד' כוסות, מוחין דאבא, דאימא כמ"ש בפע"ח*.

(*) ראה לקמן בהוספות שבסוף הספר (הוספה ג) "מצה שיכולה לבוא לידי חימוץ" ס"ג, השייכות המיוחדת דקרא דושמרתם גוי' להענין ד"כמוצא שלל רב". המו"ל.

קב

"לקחת גוי מקרב גוי"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ד

ברוקלין, נ.י. אוצר החכמה

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח, זמן חירותנו, אינו רק הראשון בין שלוש הרגלים (פסח, שבועות וסוכות), כי אם גם ה"בסיס" לכל החגים. כך הרי חג השבועות,

זמן מתן תורתנו, קשור ישירות עם חג הפסח, וחג הסוכות מהווה תזכורת והמשך לחג הפסח, זכר לסוכות שבהן הושיב ה' את בני ישראל בהוציאו אותם מארץ מצרים.

**מצב ישראל לפני גאולת מצרים
היה של לאום בעל שפה משלו,
תלבושת משלו, ארץ משלו
(גושן) וכולי; יחד עם זאת הם
היו כעובר בנטן אמו, שהוא דבר
חי ושלים אך אינו מציאות
לעצמו — הם היו כה נטמעים
בין המצרים, עד שהיה אפשר
לדמות שהם עובדים את האליל**

בהתחשב במקום המרכזי שתופס חג הפסח בחיים היהודיים — ברור שהלקחים מן

הראשון: בזמן ובמעלת ראש לרגלים (ר"ה ד, א. פיה"מ ור"ח שם).
ה"בסיס": כמש"נ אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארמ"צ (יתרו כ, ב ובפרש"י (מהמכילתא)

(שם).

וחג הסוכות .. זכר: ויקרא (כג, מג) ובפרט שזהו חלק המצוה (כ"ח לטווא"ח ר"ס

תרכ"ה, שו"ע אדה"ז שם).

קב: תרגום חפשי. המו"ל.

המצרי, הטלה. אז החלה הגאולה בכך שבני ישראל שחטו לעיני המצריים את הכבש והוכיחו שאינו אלא לאכילה, זאת לאחר ההכנה של "ראשו על כרעיו ועל קרבו" — לא למכור לעבדות את "ראשו" — ע"י התמכרות לסביבה הרעיונית, "קרבו" — בהגררות אחר התאוות, או "כרעיו" — נטיות נמוכות יותר.

החג הזה הם עיקריים וכלליים במדה נעלה ביותר, והרי — ככל עניני התורה (— במובן "הוראה"), שהם נצחיים — הם בני תוקף לכל הזמנים ולכל המקומות.

מזה מובן שאפילו פרט מסויים בעניני החג עשוי לשמש כהוראה יסודית. כל-שכן שהדבר אמור לגבי ענין כללי מתוך עניני

החג, וכל-שכן וקל-וחומר שכך הוא לגבי ענין הקשור בעצם תוכנו של החג, והוא — העובדה שחג הפסח הוא זמן חירותנו.

בדבר זה עצמו — ענין הגאולה וההשתחררות ממצרים — טמונת הוראות רבות, ועל אחת מהן נתעכב כאן. הכוונה לגבי אופן הגאולה — הפלא העצום שבשחרור בני ישראל מן השעבוד שבו היו נתונים במצרים, וכפי שהדבר מודגש במדה חזקה בתורה:

"הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי, במסות באותות ובמופתים גוי, ככל אשר עשה לכם ה' אלקיכם במצרים לעיניך".

★ ★ ★

מצב ישראל לפני הגאולה היה של — "גוי בקרב גוי". דבר זה מבטא שתי נקודות: בני ישראל היו בארץ מצרים, עוד לפני הגאולה, במצב של "גוי", לאום על-פי כל המובנים המקובלים, בעל שפה משלו, ארץ משלו (ארץ גושן) שבה חיו ופעלו, וכך הלאה. אלא שיחד עם זאת היו כגוי "בקרבו" גוי, כפי שחכמינו, זכרונם לברכה, מתארים זאת: כעובר בבטן אמו

עיקריים וכלליים במדה נעלה ביותר: וכפרט עפמשנ"ת כס' החינוך מכ"א: יסוד גדול עמוד חזק בתורתנו וכאמונתנו.
 "הנסה .. לעיניך": ואתחנן ד, לד.
 מתארים זאת: מכילתא לבשלח יד, ל. מדרש תהלים לקו, ד. יל"ש ואתחנן, שם.
 עייג"כ ש' הפסוקים ר"פ שמות.

לפני הלידה. גם העובר בבטן אמו הוא, בעצם, דבר חי, שלם ומתפתח, בעל גוף מושלם שיש לו ראש וכל האיברים. ברם, לאמיתו של דבר, אין הוא מהווה כלל כל מציאות עצמאית, אין לו שכל ורגש משלו, לכל מקום שהאם הולכת — לשם הולך העובר אוטומטית, הוא ניזון רק במזון שהאם אוכלת, וכך הלאה.

כך היה גם מצבם של בני ישראל במצרים לפני הגאולה. הם אמנם היו "עם" מכל הבחינות, כאמור, ואפילו עם ארץ מיוחדת, ארץ גושן, הם היו "מצויינים", שונים מן המצריים בשפה מיוחדת, תלבושת מיוחדת וכו', אבל הם היו כה משועבדים וכה נטמעים בין המצריים, עד שהיה אפשר לדמות שהם עובדים את העבודה זרה, האליל המצרי, שהיה הטלה. ואז בא הענין של "לקחת לו גוי מקרב גוי", שראשיתו היתה בעובדה שבני ישראל לקחו לעיני המצריים, כבש, בשעה שכאמור היו הכבשים ה"עבודה-זרה" של ארץ מצרים, והוכיחו שאינו אלא כבש לאכילה, הנאכל לאחר שהוא "מוכן" על-ידי אש (כמצווה ע"י הקב"ה), לאכילה "ראשו על כרעיו ועל קרבו".

אין לו: עיין סנה' צא, ב: נשמה מאימתי כו' מאימתי יצה"ר כו'. ובמפרשים שם. זח"א ר"פ וישב. ס' חסידים ס"י תתשל"ז. רש"י בראשית ח, כא (ובמפרשיו שם). "מצויינים" .. זכו: ראה מפרשי הגש"פ שם. ולהעיר משו"ת צ"צ יו"ד סצ"א (ובהשמטות בח"ו).

עד שהיה: ראה יל"ש שם. זח"ב קע, ב.
 שראשיתו: כדו"ל עה"פ משכו וקחו (כא יב, כא. תיב"ע. מכילתא, שמו"ר שם). וראה לקו"א להה"מ ד"ה משכו (סקכ"ד). ובאו"ת שם. ועיין ג"כ בס' עבודת הלוי (להרה"צ וכו' ר"א מסטראשעלא) ד"ה להבין כו' שבת הגדול ואילך.
 היו הכבשים: בכלל, אבל לא השה שלקח. ועיין זח"ג רנא, א.
 "ראשו .. קרבו": בא יב, ט.

הוספה לאחר זמן:

לקחו .. כבש: ע"ד הרוב (תוד"ה מאל"י פסחים ג, ב), אף שיכול להביא גם מן העזים (כא יב, ה), ורוב עד כ"כ — ש"בסדר קרבן פסח" אף שמתחיל ש"מכיא מן הכבשים או מן העזים" ממשך וכולל בהאימורים גם האל"י — שאינה אלא בכבש (פסחים צו, ב. וראה היעבץ בסידורו). ולכאורה י"ל שמפני הוספת האל"י ה"י רובם מקריבים כבש — קרבן משובח יותר: ובכל אופן צ"ע מהא (סוף כריחות) דביש לו כבש או עז איזה שירצה מקריב, אף שקרבן צ"ל "מן היפה המשובח ביותר" (רמב"ם הל' איסורי מזבח בסופן). ואולי זהו שמסיים הרמב"ם "שבאותו המין שיביא ממנו" אבל ממין למין אחר אינו מחוייב, אף שלכאורה הטעם דכל חלב לה' מחייב ג"ז. ואכ"מ.

כאן אנו למדים הוראה:

אדם עלול להשלות את עצמו ואת שמסביב לו שהוא, כביכול, אדם עצמאי, בעל שכל משלו ורגש משלו, וכדומה, וכאשר אומרים עליו שהוא משועבד ועובד ל"עבודה-זרה" של הסביבה הנכרית ושל העמים שמסביבו – הוא טוען שהוא בן-חורין ובלתי תלוי.

– כיצד יכולה להיווצר הנחה כזו וטעות חמורה כזו? – אלא שדבר זה עצמו הוא תוצאה מן "המכירה העצמית" לעבדות: הרדיפה אחרי הלך הרוח הרעיוני של הסביבה ושל גויי הארץ ("ראשו"), או אחרי סיפוק תאוות הכבוד או תאוות אחרות (הנכללות בנושא הכללי של תאוות האכילה, "קרבו") או אחרי אינסטינקטים נמוכים יותר ("כרעיו"), או אחרי כולם יחד – עד שאינו אלא כבחינת "עובר במעי אמו", אם כי בהיותו משוחד מקנאה, תאוה וכבוד, או, כנ"ל, "ראשו על כרעיו ועל קרבו" – אין הוא חש כלל בגלותו הנוראה בשפלותה כ"עבד לעבדים", לעובדי עבודה זרה, ועד כדי כך שהוא משלה את עצמו כאילו הוא אדם בן חורין.

בא חג הפסח ומלמדנו שאפילו במצב כמתואר לעיל – הרי אם רק יזכור האדם את "ויאמר ה' אל משה", את תורת משה, יהיה מסוגל לבצע את "ושחטו אותו", טביחת ה"עבודה-זרה" שלו, ולשרפה "צלי אש, ראשו על כרעיו ועל קרבו", לשרוף את הכל באש של "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", עד שיהיה אצלו "כלה שארי ולבני, צור לבני וחלקי – אלקים לעולם", שגופו ונשמתו כלים תמיד לאלקות.

ויהא אז הענין של "לקחת לו גוי מקרב גוי", הקב"ה יהפוך אותו מן הקצה אל הקצה, מן העבדות השפלה ביותר אל החירות האמיתית, ככתוב:

מקנאה .. וכבוד: אכות פ"ד, מכ"א.

"ויאמר .. אותו": בא יב, א. יב, ו.

לשרוף .. לבבך: ודחז"ל בשני יצריך (ברכות רפ"ט. ובירוש' שם ספ"ט דאברהם עשה יצה"ר טוב דכתיב ומצאת את לבבו (שתי לכות) נאמן לפניך). וראה תורת הבעש"ט במרו"ל איזהו גבור הכובש (כש"ט הוצאת קה"ת – בהוספות סצ"א).

באש של "ואהבת .. מאדך": כי פרשה א' דק"ש היא רצוא וכנאמר בה בכל מאדך (לקו"ת ואתחנן יג, ב. סידור שער הק"ש. בשעה שהקדימו תרכ"ו. ועוד).

"ואהבת .. מאדך": ואתחנן ו, ה.

"כלה .. לעולם": תהלים עג, כו. וראה יהל אור שם. ד"ה כנשר יעיר. תרע"ה.

"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה". — יציאת מצרים וחירות אמיתית קשורות בעבודת ה', כפי שחכמינו ז"ל אומרים: "עבדי הם (בני ישראל הם עבדי ה', וממילא —) "ולא עבדים לעבדים".

הרי מצות-עשה מן התורה על כל יהודי להזכיר ולזכור את יציאת מצרים בכל ימי השנה, בימים ובלילות. עליו לעשות את כל התלוי בו, שלא ישאר הדבר בזכרון בלבד, כי אם שיבוא לידי הגשמה בחיי יום יום. אז עוזר הקב"ה להשתחרר מ"מצרים" ולהגיע לעצמאות וחירות אמיתית, וההשתחררות באה באופן של "אותות ומופתים" עד — "לעיניך", בצורה ברורה ומשמעותית עד שהדבר נראה לעינים.

יברך ה' ויצליח, שחג הפסח יעורר את כל אחד לערוך הערכה נכונה ובלתי מוטעית של המצב בו הוא נמצא לגבי "זמן חירותנו", הן כפרט והן כחלק מן הכלל, בחייו האישיים ובחייו והתנהגותו החברתיים, ושמצות זכירת יציאת מצרים ביום ובלילה בכל ימות השנה תחזק ותעמיק את הגאולה ואת החירות.

שכן בזה, כבכל ענייני טוב וקדושה, יש תמיד מקום לקיים את הציווי "מעלין בקודש".

"בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב.

"עבדי .. לעבדים": קידושין כב, ב. וש"נ.

מצות-עשה: רמב"ם הל' ק"ש פ"א, ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז.

הוספה לאחר זמן:

שיבוא לידי הגשמה בחיי יום יום: שהרי בכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים (תניא רפמ"ז).

"מעלין בקודש": כנרמז כלשון מרז"ל זה (ברכות כח, א), אף שאין זה פירושו. כפרט .. הכלל: להעיר מאגה"ק ס"ד (קח, סע"ב ואילך).

הוספה לאחר זמן:

מעלין בקודש: יש מקשין ע"ז מדעת האחרונים דרשאי אדם להוריד עצמו משררותו אף דיש בה גם קדושה (הובאו בשד"ח כללים מ, כלל קצד בסופו) — ושאני התם דחששו שאין ראויים לכך ואיך ישתרר?!

ומגאולת הפרט נזכה בקרוב לגאולת כלל ישראל, ובאופן שהיה בגאולה הראשונה – "במסות באותות ובמופתים" גוי, ולמעלה מזה – כהבטחה: – "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", שאפילו לגבי הנסים של יציאת מצרים יהיו אלה נפלאות,

בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קכא

"ביד רמה"

בי"ה, ראש חודש ניסן, ה'תשל"ה
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

"כימי צאתך .. שאפילו לגבי .. נפלאות: מיכה ז, טו. אוה"ת שם. ד"ה כי בחפזון,

תש"ח.

חג הפסח כשר ושמח: כי מצותו במצות – וצ"ל ושמרתם את המצות – וכד' כוסות יין המשמח אלקים ואנשים. וראה לקוטי לוי"צ – אגרות (ע' קצז) שכשר ר"ת כמוצא שלל רב לרמז על בירור הניצוצין שהוציאו ישראל ממצרים כמ"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול, שמח הו"ע הד' כוסות, מוחין דאבא, דאימא כמ"ש בפע"ח*.

קכב

* ראה לקמן בהוספות שבסוף הספר (הוספה ג) "מצה שיכולה לבוא לידי חימוץ" ס"ג, השייכות המיוחדת דקרא דושמרתם גוי להענין ד"כמוצא שלל רב". המו"ל.

קכא: תרגום חפשי. המו"ל.

שלוש וברכה!

נקודת השיא של חודש ניסן – חודש הגאולה – היא חג הפסח, המצויין בנוסח התפלה כ"זמן חרותנו".

במשמעותה הפשוטה פירושה של המלה "חרותנו" – החרות שלנו, בלשון רבים – הוא שחרורם של הרבים, כלומר של כל היחידים שהם בני עמנו. ברם, אנו רואים כי את המושג "זמן שמחתנו", המופיע אף הוא באותו נוסח, מפרש רבנו הזקן כך שלשון הרבים משמעותה (גם): שמחת בני ישראל ושמחת הקב"ה (= שמחתנו המשותפת וההדדית שלנו ושל הקב"ה).

מכאן למדים לגבי המושג "זמן חרותנו", בלשון רבים, שמשמעותו (גם): שחרור בני ישראל מגלות מצרים וגם שחרורה של השכינה, כביכול, כפי שהענין מתבטא במלים: "כהושעת גוי ואלקים כו",

בדומה ל"זמן שמחתנו" גם הביטוי "זמן חרותנו" – משמעותו שחרור בני ישראל מגלות מצרים וגם שחרורה של השכינה; שחרור האלוקות, כביכול, שבכל יהודי, הנפש האלקית שהיא "חלק אלוך" ממעל ממש". הדבר מושג ע"י התנהגות באופן של חרות אמיתית. צריך תמיד לשאוף להתעלות מהמצב הקודם, לצאת מה"מצרים" וההגבלות הקודמות. מאחר שהקב"ה הוא אין סוף, גם כל עניני התורה הם אינסופיים ויש לעלות בקדושה בלפנים משורת הדין, וזהו שלימותה של חירות ו"ביד רמה" דווקא. חירות ורחבות זו צריכה להתבטא בשני הקוים של "טוב לשמים" (בין אדם למקום) ו"טוב לבריות" (בין אדם לחבירו).

נקודת השיא... הפסח: כשמו חודש הגאולה – שהייתה בפסח. וראה ר"ה (ד, א) דגם לר"ח ניסן שייכות מיוחדת לרגל דפסח. חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא. וראה אזה"ת להצ"צ עה"פ החודש הזה (ע' רסד ואילך).

מפרש רבנו הזקן: לקו"ת דרושים לשמע"צ (פח, ד. פד, א). במלים: בס' הושענות ד"ה כהושעת. וראה ירוש' סוכה פ"ד, ה"ג. מגלה כט, א. ד"ה מצה זו תר"ם כתחלתו.

והוצאתי (ה' חלומה) אתכם (א' סגולה, ת' רפוי') – נקוב: והוצאתי (ה' שרוקה) אתכם (א' חרוקה, ת' דגושה). [כלומר: את הפסוק "והוצאתי אתכם", שקריאתו המקובלת היא במשמעות הוצאת ישראל ממצרים על ידי הקב"ה, אפשר לקרוא גם במשמעות של הוצאת הקב"ה, כביכול, ממצרים יחד עם בני ישראל]. פירוש הדברים הוא ששחרור ישראל, כעם וכיחיד, הוא כפול: שחרור בני ישראל ושחרור השכינה, כביכול, האלקות שבכל יהודי, הנפש האלקית שהיא "חלק אלוקי ממעל ממש",

דבר המשתקף, ואף – יתר על כן – מושג, על-ידי כך שיהודי מתנהג באופן של חרות אמיתית (משום שהיא מבוססת על תורת אמת) ושל רחבות בשני תחומי החיים שלו,

בהתאם לביטוי, בקשר לכללות חיי האדם: "טוב לשמים וטוב לבריות",

חרות ורחבות בעניינים של "טוב לשמים" (בין אדם למקום), וחרות ורחבות בעניינים של "טוב לבריות" (בין אדם לחבירו).

★ ★ ★

להבהרת יתר של הדברים האמורים:

הענין של "יציאת מצרים" ו"זמן חרותנו" מכיל לקחים והוראות רבות, לכלל ישראל ולכל יהודי בפרט, בכל הזמנים ובכל המקומות, כפי שזה בכל עניני התורה, שהיא תורה – הוראה נצחית.

והוצאתי .. והוצאתי: ראה לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' פב.
השכינה: מלשון ושכנתי בתוכם (תניא פנ"ב וראה שם פי"ז).
"חלק .. ממש": תניא רפ"ב, וראה סד"ה גדולים מעשה צדיקים, תרפ"ה.
מושג, על-ידי כך: ראה סוטה (ט, ב): וכן לענין הטובה ובתור"ה מרים (שם יא, א).
רש"י עה"ת ס"פ בהעלתך.
לביטוי: קדושין מ, א.
וטוב לבריות: אף הרחוקים כו' (תניא פ' לב).
תורה – הוראה: זח"ג נג, ב.

ההוראה מיציאת מצרים – שאנו מצווים להזכירה בכל יום – היא שיהודי צריך תמיד לשאוף להשתחרר מגלות מצרים, ובכלל מ"מצרים", מכל המיצרים וההגבלות המצירים לישראל: הוא מסוגל להיות טוב יותר, עדין יותר – אך אין הוא אז ממקומו, היום כאתמול וכשלשום.

מובן מאליו שבראש ובראשונה באה היציאה מ"גלות מצרים ערות הארץ", ה"סור מרע" (מצוות לא-תעשה) וה"ועשה טוב" (מצוות עשה) בפועל בחיי יום יום,

אך יחד עם זה – הרי בכל מצות עשה שיהודי מקיים ובכל מצות לא-תעשה שהוא נשמר ממנה – יש "על פי דין" ויש "לפנים משורת הדין", שגם זה מהווה ציווי של תורתנו הנצחית. ומאחר שכל העניינים של תורה ומצוות, טוב וקדושה, נובעים וניתנים מן הקב"ה, שהוא אין-סוף, הרי גם הם אין-סופיים ובלתי מוגבלים: ככל שמצבו של יהודי ביהדות, בתורה ובמצוות, הוא טוב – עשוי הוא להיות, ולכן חייב הוא להיות, טוב יותר ונעלה יותר, כפי הציווי: "מעלין בקודש". אם אין הוא מתאמץ, אם אין

להזכירה בכל יום: ביום ובלילה (רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז ר"ס סז. ועוד).

להזכירה .. לשאוף: בל' התניא רפמ"ז: בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. ועפ"ז מובן הרמב"ם (הל' מצה פ"ז, ה"ו): בכל דור ודור חייב אדם להראות א"ע כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים. ולהעיר שהרמב"ם מוסיף ג"כ להראות (אף שיש מביאין נ"א – לראות) – ראה פסחים קט"ז, ב. – וכ"כ בשו"ע אדה"ז סתע"ב ס"ז; אבל בנוסח ההגדה בהרמב"ם ובאדה"ז – לראות! מכל המיצרים: ראה סידור ש' התפלין (ח, ד): פי' ענין יצי"מ. ובכ"מ. המצירים לישראל: ע"פ כ"ד פט"ז, ד. מהווה ציווי: ב"מ ל, ב. ובכ"מ. "מעלין בקודש": ברכות כח, א. ובכ"מ. וראה ד"ה ויגש תרס"ח (המשך תרס"ו ע' תצא ואילך)*.

* הטעם שציוין למאמר זה דוקא (אף דהענין דעליית הנשמה ע"י ירידתה למטה מבואר בכ"כ מקומות בדא"ח), כי יש במאמר זה מה שלא הוזכר ברוב המאמרים: ברוב המקומות מבואר דירידת הנשמה ממקורה, אלקי נשמה כו' טהורה היא, היינו אצ"י כו' וכיו"ב, והעלי' שלה היא למעלה מאצ"י או שהעלי' – לאשתאבא בגופא דמלכא; במאמר הנ"ל (והמשכו במאמרים שלאח"ז) מבואר שעליית הנשמה היא לפנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שלפני הצמצום, ומפרש (ראה בארוכה בד"ה בשעה שהקדימו והמשכו בד"ה אין עומדין בהמשך שס) "טהורה היא" על טהירו עילאה

י הביאור בזה ראה לקו"ש חייב ע' 39 ואילך. המו"ל.

הוא **עמל** להתעלות מעלה מעלה, למעלה מן ההרגל שנעשה טבע (מסגרת קבועה ונוקשה) – חסרה אצלו שלימותה של החרות.

★ ★ ★

וזו אחת מן ההוראות היסודיות של יציאת מצרים, זמן חרותנו: הגאולה ממצרים היתה כפולה – שחרור גופני של בני ישראל משעבוד מצרים, יחד עם שחרור רוחני של הנשמה היהודית, ככתוב: "משכו וקחו לכם" – "משכו ידיכם מעבודה זרה",

ושני הדברים היו בצורה של "ביד רמה", חירות במלוא המדה,

ורק אז, ביציאתם ממצרים, החלו בני ישראל להתעלות מיום ליום מעלה-מעלה, עד שהגיעו לדרגה העליונה ביותר של חרות, כפי שחכמינו ז"ל אומרים: "חרות על הלוחות" – "חירות על הלוחות" (יחד עם הלוחות ובהם ניתנה החרות).

★ ★ ★

ויהי רצון, שכשם שביציאת מצרים אז היו "ובני ישראל יוצאים ביד רמה", כך יהא גם היום, אצל כל יהודי ובכל מקום, סידור חיי יום-יום באופן של חרות מלאה ומושלמת, ושהדבר ייעשה **ביד רמה**, בעוז ובשמחה,

"משכו .. זרה": שמות יב, כא. וכמכילתא שם. תיב"ע, ועוד.

"חרות .. חירות: עירובין נד, א. *

ועליית הנשמה ע"י ירידתה למטה (שהיא צורך עליו למעלה משרשה ומקורה (שם ע' תקב ואילך)) היא למעלה גם מטה"ע. ומזה נלמד גם לענין ד"מעלין בקודש" דאפי' במדר' טה"ע ישנו ציווי זה. וראה לקמן מכתב קכז "הוספה לאחר זמן".

(* הטעם שצויין לש"ס עירובין (נד, א) ולא לאבות פ"ו, ב שהוא ברייתא (אבל ד"שנו חכמים בלשון המשנה):

בעירובין קאי בלוחות הראשונות כמפורש שם

משא"כ באבות שם בא כראי' "שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בת"ת. היינו שקאי על

העוסק בתורה בכל הזמנים, עאכו"כ לאחרי שבירת הלוחות ראשונות (שנשתכחה תורה כו). ומוכח דה"חירות" המדובר באבות הוא למטה הרבה מבחי' "חירות" שבעירובין.

והנה בהמכ' הובא המד"ל על המצב שלאחר יצי"מ וכו', ובכ"ז החירות הייתה: "עד שהם ..

קבלת התורה". והיינו דרגא הכי נעלית ב"חירות" (ולכן צויין לעירובין דוקא).

ובקרוב ממש נזכה כולנו למצב של "אך טוב לישראל", ולצאת מן הגלות הנוכחית, "בנערינו ובזקנינו גוי, בבנינו ובבנותינו גוי, לא תשאר פרסה", ולצעוד ביד רמה לקבלת פני משיח צדקנו בגאולה האמתית והשלמה.

בכבוד ובברכת חג הפסח — זמן חרותנו —
כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קכב

"טוב לשמים וטוב לבריות" — שלימותם בשילובם

בי"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ה
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש-חודש ניסן, שבו נידון הענין של "זמן חרותנו" במשמעותו הכפולה: חרות בני ישראל וחרות השכינה, כביכול, כפי שהדבר מצויין בפסוקים ומאמרי חז"ל רבים, שהרי כשבני ישראל נמצאים בגלות, נמצאת גם

כל פעולה, הן בקו של "טוב לשמים" והן בקו של "טוב

"אך טוב לישראל": תהלים עג, א.

"בנערינו .. פרסה": שמות י"ד, ט. (ולמעשה מפע"ח שער תהמ"צ פ"ו סד"ה מה נשתנה). שם, כו. ובשמו"ר רפי"ח: אפילו .. טלף אחד. וראה צוואת הריב"ש (סי' קט) — הוצאת קה"ת, כתר ש"ט (סרי"ח) ואור תורה להה"מ ד"ה התורה חסה על ממונם של ישראל.

קכב: תרגום חפשי. המשך למכתב קכא. המו"ל.

לבריות" — עליה לכלול את שני הקווים, באופן של חירות אמיתית וללא הגבלה. בד בבד עם עריכת הסדר תוך הכרת הטוב לקב"ה על הגאולה — "טוב לשמים" — עליו למשוך אל הסדר את אלה שאינם מסוגלים לערוך בעצמם את ה"סדר"; עליו לקיים "והגדת לבוך" לכל סוגי הבנים, כולל "בוך" — אלו התלמידים. כמו כן בעת פעולותיו ב"טוב לבריות", החירות והשלימות בהם היא רק כאשר אין פעולות אלה מוגבלות בהבנתו ושכלו שלו, אלא נובעות מכך שהוא "טוב לשמים", בציוויו ובכוחו הבלתי מוגבל של הקב"ה. בדרך משולבת זו יש להתעסק בכל שלושת ה"עמודים": הן ב"תורה", הן ב"גמילות חסדים" ואף ב"עבודה".

השכינה (בגלות) אתם ("גלו למצרים — שכינה עמהן"), משום כך גם הגאולה היא באופן של "גוי ואלקים". במכתב גם הובהר כיצד צריכה החרות האמיתית להתבטא בחיים — בשאיפה מתמדת לחרות ולרחבות, הן ביחסים שבין אדם למקום ("טוב לשמים") והן ביחסים שבין אדם לחברו ("טוב לבריות"), (בין אדם לאלקים, בין אדם לגוי),

— נתעכב כאן על נקודה עמוקה יותר בנידון, והיא: בנוסף לחרות ולרחבות בשני התחומים האמורים — דורשת החרות האמיתית שכל פעולה, הן פעולה בקו של "טוב לשמים" והן פעולה בקו של "טוב לבריות" — תכלול בקרבה את

שני הקווים, ובאופן של אי-הגבלה ורחבות בשניהם,

— דבר שהוא גם, דרך אגב, צעד להעמקת והשלמת הענין של אחדות אמיתית בכל הבריאה — שזו הרי משימתו של ישראל, כיחיד וכעם: "גוי

("גלו... עמהן"): מגילה כט, א. ספרי למסעי לה, לד (ומסיים: לאדום שכינה עמהם. וידוע הדיוק שבכ"מ בדא"ח מביא גלו למצרים ובכ"מ — גלו לבבל, ובכ"מ — גלו לאדום). שכל פעולה: לכאורה קשה ממ"ש (בצוואת הריב"ש ו) באור"ת להה"מ ד"ה צדיק כתמר, אבל ראה שם ד"ה מותר להתגרות דגם צדיק זה עוסק בגמ"ח. ויתרה מזו — דמתגרים בו כו' עיי"ש. וראה זח"א סז, ב. ולהעיר גם מהפס"ד (רמב"ם הל' תשובה פ"ג, ה"ד) דצריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו הוא וכן כל העולם חציו זכאי וחציו כו' עשה מצוה אחת הרי הכריע א"ע ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה.

אחד — בארץ, על-פי הפירוש: גוי העושה (מגלה) את ה"אחד" (גם) בעניני "ארץ" (דברים ארציים וגשמיים).

★ ★ ★

ולדוגמא — החל בחג הפסח, אנו רואים שכאשר יהודי ניגש לערוך את ה"סדר", באופן הטוב ביותר של "טוב לשמים" — חדור בהכרת טובה לקב"ה על הגאולה וכשהוא חי מחדש את גאולתו העצמית, לפי הנוסח: "אשר גאלנו" (יחד עם —) "וגאל את אבותינו" — עליו לפתוח את ה"סדר" בהכרזה על "כל דכפין" ו"כל דצריך", למשוך מיד אל הסדר את אלה שאינם מסוגלים לערוך בעצמם את ה"סדר".

יתר על כן: כל סדר ההגדה מבוסס על "והגדת לבנך" — לספר לזולת (ולהשפיע עליו),

— והרי משמעות "לבנך" היא — לכל הבנים, לכל "ארבעה הבנים",

וכן, לפי פירוש חכמינו ז"ל: "לבניך — אלו התלמידים", הכוונה, אף כאן, אינה לבניו שלו בלבד, כי אם גם לכל אחד שאפשר להשפיע עליו ולקרבו ליהדות.

הפירוש: אגה"ק ס"ט.

הנוסח: בברכת (שבמקום ברכת) הנסים דחה"פ (רש"י בס' האורה. אבודרהם). פסחים

קטז, ב.

(יחד עם—): ואדרכא מקדימה לגאל את אבותינו.

לפתוח את ה"סדר": קודם ל"והגדת לבנך" (ובתור הקדמה לזה — שלכן נכלל כסימן

"מגיד").

מבוסס .. לבנך: שלכן נקראת הגדה (אבודרהם).

"והגדת לבנך": שמות יג, ח. וראה פרש"י שם יג, ה. (ובהגדה) שבבן הכי קטן —

שאינו יודע לשאול — הכתוב מדבר. וכירוש' פסחים (פ"י, ה"ד) שהוא למטה מבן טיפשו.

לזולת (ולהשפיע עליו): או על עצמו בתור "זולת" וכהפס"ד דשוא"א"ע מה נשתנה ..

ואח"כ עונה. וראה פרש"י עה"פ זכור את יום השבת (שמות כ, ח): תנו לב (וידועים דברי

הרמב"ם הל' חומ"צ רפ"ז (ובסהמ"צ מ"ע קנו) דלמדים זכור דיצי"מ מזה דשבת. וראה פסחים

קז, ב. שמו"ר ס"פ בא. מפרשי הרמב"ם שם).

"ארבעה הבנים": שכולל כל העולמות (אריז"ל בסידורו ובכ"מ. וראה לקוטי לוי"צ

לזח"א ע' פח).

"לבניך — אלו התלמידים": דברים ו, ז ובספרי שם (הובא בפרש"י שם).

הוא הדבר גם בקשר לחג השבועות, זמן מתן תורתנו, שבהתאם לפירוש האמור לגבי "זמן חרותנו", הכוונה גם כאן: **התורה שלנו**, שנתן לנו הקב"ה, ^{אוצר החכמה} ותורת ה', התורה והמצוות שהקב"ה בכבודו ובעצמו, כביכול, שומר אותן, כפי שהמדרש מסביר את הפסוק: "מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל", שהם **דבריו, חוקיו ומשפטיו**, דברים, חוקים ומשפטים שהקב"ה מקיים. גם בענין זה של תלמוד תורה, הרי "תלמוד תורה כנגד כולם", כשאדם לומד את תורת ה', התורה שהקב"ה משתעשע בה "וקורא כנגדו" – לא די בכך שהוא לומד בעצמו, אלא, כאמור, צריך להיות "ושננתם לבניך – אלו התלמידים". יתר על כן: האופן הנעלה ביותר בתלמוד-תורה הוא – תלמוד תורה דרבים, ואימתי אדם מסוגל להבין היטב את התורה – כאשר הוא לומד עם הזולת, "מתלמידי יותר מכולם".

כך גם בקשר לחג הסוכות, שמיני עצרת ושמחת-תורה, זמן שמחתנו, אשר משמעותו, כפי שהוסבר, השמחה הכפולה: שמחת בני ישראל (בקב"ה ובתורה) ושמחת הקב"ה והתורה (בישראל) – צריכה השמחה הזאת, ככל שמחת החג בכלל, להיות באופן של "ושמחת בחגך, אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", שהשמחה תקיף לא רק את האדם עצמו כי אם גם את בני-ביתו, עד לכל הסביבה כולה, עד אף ל"גרי" ולכל אלה העומדים עדיין "בשעריך".

שהמדרש מסביר: שמור"ר פ"ל, ט.
 "מגיד .. לישראל": תהלים קמז, יט. ובסידור בפסו"ד ד"ה זה: מגיד ל' המשכה ממהות למהות שלא בדרך עילה ועלול.
 משתעשע בה: משלי ח, ל. תניא קו"א סד"ה דוד זמירות. לקו"ת ד"ה זה. סד"ה ויצא, תרס"ו. – ולהעיר שבכתוב (שם) ג"כ ב' הענינים: שעשועים גוי לפניו גוי את בני"א. וראה סד"ה ואהי' אצלו, תר"ל.
 "וקורא כנגדו": תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד. וראה לקו"ת נצבים סד"ה כי המצוה הזאת.
 תלמוד תורה דרבים: להעיר משו"ע אדה"ז או"ח ספ"ט, ס"ז. סק"ו, ס"ד. סר"צ, ס"ד. הלי' ת"ת פ"ד, ס"ד.

"מתלמידי יותר מכולם": תענית ז, א.
 "ושמחת .. בשעריך": דברים טז, יד.

כך גם בשטח של "טוב לבריות", אימתי ישנה בו החרות האמיתית – כשהוא (גם) "טוב לשמים", שכן אם הפעולה שהוא עושה בין אדם לחברו באה מצד שכלו שלו או מצד הרגש שלו – הרי היא מוגבלת ומכוונת בהתאם לשכל המצומצם והרגש המצומצם שלו. הוא עושה זאת בגלל ה"טבע" שלו, ונובעת מן המסגרת הטבעית שלו, כפי שהוסבר הענין בהזדמנויות שונות.

★ ★ ★

וכשם שזה בקווים של תורה וגמילות-חסדים, כאמור, כך גם בקו של עבודה – זו תפילה.

כידוע, הוסדרו תפלות יום-יום במקומם של הקרבנות, כשלפי פשוטו של דבר הכוונה לקרבן התמיד, הוא הקרבן היום-יומי שהוקרב בבית-המקדש בבוקר ובערב. קרבן התמיד – יחד עם היותו עולה, "כליל לה'", היה צריך להיות קרבן צבור, בהשתתפות והתאחדות כל בני ישראל, ע"י "מחצית השקל", (שתרם כל אחד מבני ישראל),

– ובמיוחד לפי המוסבר בספרי-מוסר, שאחד הרמזים במחצית השקל, הוא שיהודי מגיע לשלימות רק כשהוא מתאחד עם יהודי אחר. דבר זה מודגש עוד יותר ע"י ההוראה שכשיהודי עומד להתפלל, אפילו ביחידות, עליו לומר לפני התפלה: "הריני מקבל עלי מצות עשה של: ואהבת לרעך כמוך".

★ ★ ★

החרות האמיתית .. "טוב לשמים": יתרה מזה בכתר ש"ט (ס"ו. ד"ה והדבר) דע"י תקריבון אלי מברר ספקות כו'.
מוגבלת ומכוונת בהתאם: להעיר מד"ה אשר ברא, תרפ"ט פ"ד ואילך.
תפלות .. הקרבנות .. התמיד: ברכות כו, ב. וגם מוספים.
פשוטו .. קרבן צבור: אבל יש גם תפלת נדבה והיא במקום קרבן יחיד (טושו"ע או"ח סק"ז). כן להעיר שתפלת ערבית שכנגד איברים ופדרים שלא נתעכלו דקרכים כל הלילה – גם דקרבן יחיד דינם כן.
"כליל לה'": שמואל א ז, ט.
בספרי-מוסר: כינה לעתים ועוד.
לומר .. "הריני מקבל .. כמוך": אדה"ז בסידורו (משא"כ בפע"ח ש"ה פ"א "שיקבל

כיוון שהגאולה מן הגלות הנוכחית תהיה "כימי צאתך מארץ מצרים", אשר כאמור, היתה באופן של "כהושעת גוי ואלקים", מובן מזה שההתנהגות והמדה המקרבות את הגאולה היא – ההשתדלות לעשות בשני התחומים, ב"טוב לשמים", לסייע לגאולת "שכינתא מגלותא" (= השכינה מן הגלות), וב"טוב לבריות", ששום יהודי לא ילך, חלילה, לאיבוד, בגלות,

אמ"ת 1234567 — באמצעות העבודה בכל שלשה הקווים של תורה, עבודה וגמילות-חסדים, בחרות אמיתית, כפי המוסבר לעיל.

ויהי רצון, שעלידי כך שבני ישראל יהיו "כולנו כאחד", יראו מיד ובגלוי את ה"ברכנו אבינו", ויקויים מיד "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", עלידי ה"עבודה" של "גוי אחד בארץ", – ואלקים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ, בגאולה האמיתית והשלימה עלידי משיח צדקנו.

איור החכמה

בכבוד ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

עליו"). וראה שיחת ל"ג בעומר תש"ח (לקו"ד ח"ג) כזה מהבעש"ט, הה"מ ואדה"ז.
 "כימי .. מצרים": מיכה ז, טו. וראה אוה"ת עה"פ (ע"פ הזהר ומד"ר, עיי"ש) בסופו
 — דיהיו נפלאות גדולות יותר מביצי"מ.
 "כולנו .. אבינו": בברכת שים שלום, סיום וחותרם כל תפילת עמידה. ראה תניא פ' לב.
 "ביום .. אחד": זכרי' יד, ט.
 ואלקים .. הארץ: תהלים עד, יב. ובכ"ר (פט"ו, ג) דמתקן השכר קודם הפעולה. מקדם.

קכג

הפצת היהדות — במיוחד בל"ג בעומר

ב"ה, יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
פ' וספרתם לכם גוי שבע שבתות,
היתשלי"ה. ברוקלין, נ"י.

לכל בני ובנות ישראל
בכל מקום ומקום
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת יום הסגולה, ל"ג בעומר הבע"ל, יום שמחת רבי שמעון בן
יוחאי, עליו נאמר: ביום זה כוי מצוה לשמוח שמחת רשב"י ואם דר בא"י
ילך לשמוח על קברו ושם ישמח
שמחה גדולה,

**ביום הילולא דרשב"י, בפרט
כאשר הוא חל ביום השלישי
שהוכפל בו "כי טוב" — זהו
הזמן המתאים ביותר להוסיף
במצוות שהן "טוב לשמים וטוב
לבריות" גם יחד, והשפעה על
הזולת שיקיים מצוה, שזהו בגדר
של גמילות חסדים. ההתעסקות**

אשר בשנה זו חל הוא ^{אזכור החמטה} ביום
שהוכפל בו כי טוב — טוב
לשמים וטוב לבריות,

בודאי אשר הזמן גרמא —
ביום זה עצמו ובהכנה לזה
ותוצאה מזה בימים הסמוכים לו

וספרתם... שבע שבתות: לכאורה אף שמברכים בכל לילה כי כל לילה היא מצוה בפ"ע
וי"א שגם אינן תלויות זב"ז — המצוה דכל לילה היא לא רק לספור ולדעת שהוא יום א' וכו'
לעומר, אלא גם לדעת (לכוון) — כחלק מקיום המצוה, ע"ד הידיעה שזהו יום א' וכו' לעומר)
שזהו חלק מ(ספירת) ז' שבועות. וראה ס' החינוך מצוה שו: משרשי המצוה כו'. — אבל לע"ע
לא מצאתי זה בשום מקום. וראה ר"ן סוף פסחים: וזה ודאי דרך מדרש כו'.
עליו ואחר: משנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ו-ז. והמ"ח לא העתיק רק דברי האריז"ל
(אדמו"ר הזקן) — הובא בפס"ד לאדמו"ר הצ"צ ליו"ד סקט"ז). — וראה שדי חמד אס"ד מע'
א"י ס"ו. פאת השדה שם. וש"נ.
שהוכפל... לבריות: ראה אור החורה להצ"צ בראשית לר, א ואילך.

במבצעים הקדושים הם הדרך
להפצת היהדות. מבצעים אלו
קשורים במיוחד עם בעל
ההילולא דל"ג בעומר.

לפניו ולאחריו – להרבות
(בכמות ובאיכות) בשמחה של
מצוה, ובפרט במצוות שהן טוב
לשמים ולבריות גם יחד, כולל
הפצת המצוות, היינו השפעה על

הזולת שיקיים המצוה (או שיוסיף בהידור קיומה), שהפצת מצוה אינו
שתהי' היז גמילות חסדים,

ואם כרגיל (ומוכרח) בהשפעה האמורה – מביא ראיי לדבריו מדברי
תורה, או מודיע מדיני המצוה – היז ג"כ מצות תלמוד תורה,

אשר שתיהם – הם מצות דטוב לבריות.

וכאן המקום לעורר עוה"פ ועוה"פ ע"ד הנדבר זה משך זמן אודות
כמה מבצעים, הערה והארה גם בשייכות להרשב"י בעל ההילולא דל"ג
בעומר במיוחד:

מבצע תורה – שהרי התורה היא אומנתו של הרשב"י וחבריו.

מבצע תפלין – עליהן נאמר בחיבורא דילי – דהרשב"י – דאיהו
ספר הזוהר: כל מאן דאתעטר בעטרא קדישא עילאה דא איקרי מלך
בארעא וקוב"ה מלך ברקיע.

במצוות .. גמילות חסדים .. תלמוד תורה: פאה כתחלתה. פיה"מ שם. ד"ה כל המרחם
(תרמ"ט) ומכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר בס' המאמרים תש"ט.
בעל ההילולא דל"ג בעומר: סי' שער הל"ג בעומר. ובשו"ת דברי נחמ"י (לתלמיד
אדה"ז) חאו"ח סל"ד ס"ז: כבר נתפרסם בכל העולם מכמה דורות ענין הילולא דרשב"י בל"ג
בעומר.

התורה .. וחבריו: שבת יא, א. וראה ירוש' ברכות פ"א ה"ב. זח"ג רל"ח, ב. ובחור"א
מקץ (לח, ד) שזהו בחי' מלך.

וחבריו: להעיר ממקדש מלך בשם הרמ"ז לזח"ג (קעט, ב): טעם נכון למה שקראם
תמיד* חברייא שכך החסדים הם מיוחדים בתכלית היחוד כו' אי נמי כו' לרמוז למ"ש בס'
הגלגולים כו' את והב בסופה.

בחיבורא .. הזוהר: זח"ג קכד, ב.

כל .. בדקיע: זח"ג רסט, ב.

(*) בפרט בזהר.

מבצע מזוזה – עליי נאמר בזוהר: כד בר נש אתקין מזוזה לפתחא דביתא .. אתעטר בעטרוי דמאריי ולא קרבין לפתחא דביתי זינין בישין.

מבצע צדקה – עליי נאמר שם: כל מאן דחס על מסכני ברעותא דליבא .. שליט על כל בריין דעלמא.

מבצע בית מלא ספרים – דתורה ותפלה – דכל מאן דאשתדל באורייתא ובפולחנא דקוב"ה דחלתי ואימתיי הוא על כלא, כדאיתא בזוהר.

מבצע נרות שבת קודש: – אשר אמר ר"ש .. יקרא עילאה היא לה (למדלקת הנר) .. למזכי לבנין .. (אשר) יסגון שלמא בארעא כו'.

ויה"ר אשר עיי הפעולות כמתאים בכל האמור, בתוככי כל עניני התורה ומצותי,

מתחיל ממבצע תורה (הנגלה והפנימית) – היפך ביטול תורה, אשר עייז אתאריך יומא דמשיחא מן גלותא דא,

וכפי שנאמר: ואלקים מלכי מקדם פועל ישועות בקרב הארץ

נוכה בקרוב ממש לגאולה האמתית והשלימה עיי מלך המשיח, אשר

אז,

כד .. בישין: זח"ג רסה, ב.

כל .. דעלמא: זח"א יג, ב.

דתורה ותפלה: שייכות דתפלה לתורתו אומנתו דוקא – ראה או"ת להה"מ ד"ה הבנים

יזצאים (קיג, ד).

כדאיתא בזוהר: זח"א קצא, א.

אמר ר"ש .. בארעא: זח"א מח, א ואילך.

הנגלה והפנימית: ראה מאמר ל"ג בעומר ושלאחריו בהמשך והחרים דרשב"י הי

הממוצע להמשיך בהתנאים שפע הפנימיות, להמשיך אור התורה להתנאים בבחי' סחים וגליא.

וראה ד"ה הילולא דרשב"י תרע"ח. סד"ה שאו מרום תרפ"ח. וראה כתר ש"ט סד"ה המכיר את

מקומו (יא, ב).

אתאריך .. דא: ז"ח בראשית ה, ד.

ואלקים .. הארץ: תהלים עד, יב. וראה פרש"י שם (עד, ב): עמך קנית קדם לפני בריית

העולם.

לא ילמדו עוד איש את רעהו גוי כי כולם ידעו אותי וכביאור הרשב"י:
 דהא רוחא דילהון כו' ידיע כלא חכמה ובינה עצה וגבורה (רוח) דעת ויראת
 הוי'.

בכבוד וכברכה

מנחם שניאורסאהן

קכד

הכנה למתן תורה

ב"ה, יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
 פ' נשא את ראש,
 ה'תשל"ה. ברוקלין, נ"י.

לכל בני ובנות ישראל
 בכל מקום ומקום
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביום זה, התחלת שלשת ימי הגבלה והכנה לקבלת התורה, אוריין
 תליתאי ביומא תליתאי,

לא ילמדו... אותי ירמי' לא, לג. רמב"ם הלי' תשובה ספ"ט. ליקוטי לוי יצחק לזח"ג ע'
 רט.

וכביאור הרשב"י: זח"ג קל, ב.
 חכמה... הוי' ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ ישעי' יא, ב. וש"נ. וראה ד"ה והניף... ונחה
 .. והריחו גוי' ה'תשי"א.

קכד

יום... טוב: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם ריש פאה. אור התורה בראשית (לג,
 א), משפטים (איקנו ואילך).

התחלת... הגבלה: שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תצ"ד (משכת פז, א).
 הגבלה והכנה: הגבול אומר להם כו' ואתה (משה) תזהירם כו' מזרזים את האדם קודם
 המעשה כו' (רש"י יתרו יט, יב. שם, כד).
 אוריין... תליתאי: שבת פח, א. וראה ר' נסים גאון שם. אור תורה להה"מ ד"ה במדרש
 ביום הזה (לג, ג).

הרי הזמן גרמא לעורר
עוה"פ על ההוספה בלימוד
התורה, בכל שלשת הבחינות
המרומזות בפסוקים דמתן
תורה: והר סיני עשן כולו גוי
ויעל עשנו גוי:

עולם (מקום) — לימוד
התורה בכל בית ובכל מקום),
שנה (זמן) — להרבות בכמות
הזמן המוקדש ללימוד התורה),
נפש (חיות) — הוספה באיכות
הלימוד שיהי בחיות יותר
ובמילא ידע ושיג בעומק יותר),

זה הזמן לעורר אודות הוספה
בלימוד התורה בשלושת
הבחינות "עש"ן" המרומזות
בפסוקים דמתן תורה: עולם —
בכל מקום, שנה — להרבות
בכמות זמן הלימוד, נפש —
הוספה באיכות הלימוד. על
הלימוד "למלא" כל שלושת
לבושי הנפש, מחשבה, דיבור
ומעשה, לימוד המביא לידי
מעשה. זוהי גם הזדמנות
להוספה במבצעים הקדושים
הקשורים לענין התורה.

ועד שכל שלשת לבושי הנפש — מחשבה, דיבור ומעשה — יהיו
"ממולאים" בתורה, שבמחשבתו ישיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס
התורה, ודיבורו יהי כמש"נ ודברת בס ולא בדברים אחרים והמעשה — כי
מדבר בכח גדול וכמחז"ל עה"פ כל עצמותי תאמרנה — שהלימוד צ"ל ערוך
בכל רמ"ח איברים,

נוסף על מעלת הלימוד היטב — שמביא לידי מעשה קיום כל המצוות
כולן,

המרומזות .. עשנו: ד"ה והר סיני תרכ"ח (.. בפ"י הראב"ד לס' יצירה כו' ורבינו
אאזמ"ר כו' ששנה הם כו' ומסתמא שמע כן מהמגיד כו' ולפי' ס"י כו'). וראה ד"ה פור
תרצ"ב ס"ב.

ידע וישיג: להעיר מרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד (ה"ח"ט): נפש כו' היודעת ומשגת כו'
יודעת ומשגת כו'. ועד"ז בהל' תשובה פ"ח ה"ג.
שלשת .. התורה: ראה תניא רפ"ד. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א סוס"ד.
שבמחשבתו .. התורה: להעיר מתורת הכעש"ט שבמקום שהרצון ומח' מלוכש שם שם
הוא כולו (אוה"ת במדבר א' תמב. ד"ה רפאנו תרח"ץ). וראה ירוש' ברכות ספ"ו: הסיע דעתו
כמי שהוא שינוי מקום. ובזח"ג רמז, כ: אדם דאיהו מחשבה.
דברת .. אחרים: יומא יט, כ. הל' ת"ת שם פ"ג ה"ה"ז.
מדבר .. איברים: תניא רפ"ז. עירובין נד, רע"א.
הלימוד היטב .. כולו: הל' ת"ת שם פ"ד. ה"כ.

ועד שכל שלשת העניינים דנר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת
מוסר — יהיו בו בשלימותם,

וזוכים לברכה המשולשת בתורה — בפרשת שבוע זה: יברכך גוי יאר
גוי ישא גוי שלום,

ובקרוב ממש — למילוי הבקשה: זכור עדתך קנית קדם גאלת שבט
נחלתך הר ציון זה שכנת בו,

בביאת משיח צדקנו, מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד
אביו כפי תושב"כ ושבע"פ ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה כוי ויבנה
מקדש (השלישי) במקומו ויקבץ נדחי ישראל.

בברכה — בנוסח הידוע —
לקבלת התורה
בשמחה ובפנימיות

מנחם שניאורסאהן

נ.ב.

ע"פ מחז"ל מצוה גוררת מצוה — כאן המקום לעורר גם ע"ד שאר
המבצעים: מבצע תפלין ומבצע מזוזה — אשר בפרשיות שבהן נאמר
והוכפל הציווי דת"ת "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך".

דנר .. מוסר: משלי וא"ו, כג. שערי אורה בהקדמה. אוה"ת עה"פ. קונטרס עץ החיים.
לקוטי לוי"צ לזח"א ע' רטז.
המשולשת .. שלום: נשא וא"ו, כד-כו. וראה לקו"ת נשא כז, א.
שלום: ובספרי שם: זה שלום תורה. וראה רמב"ם סוף הל' חנוכה.
זכור .. בו: תהלים עד, ב.
מלך .. ישראל: ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
כפי תושב"כ ושבע"פ: בא בהמשך למש"כ שם סוף ה"ג (אלא שהושמט ע"י הצנזור):
וכל המוסיף או גורע כוי ה"ז בודאי רשע ואפיקורס, ועפ"ז גם יומתק סיום הרמב"ם כאן: ..
ישראל ה"ז משיח בודאי.
בשבתך .. ובקומך: דברים וא"ו, ז. יא, יט.

פ' וישראל עושה חיל, ה'תשל"ה קכה

מבצע צדקה – "אשר על ידה נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה",

מבצע בית מלא ספרים (דתורה ותפלה – שלימוד התורה שאחרי התפלה הוא נעלה ביותר),

מבצע נרות שבת קודש ויו"ט – ע"פ מחז"ל דנר מצוה מביא תורה אור.

ויה"ר שיעשה כאו"א בכהנ"ל בשמחה – ובלשון ברכת נר חה"ש זמן מתן תורתנו – שמודים ומברכים ה' נותן התורה: שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה.

קכה

"נר מצוה ותורה אור"

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, פ' וישראל עושה חיל ח' תמוז, ה'תשל"ה.

צדקה .. ככה: תו"א כתחילתו (א, ב). וראה אוה"ת שם שהפ"י אלף דוקא (ולא גוזמא כעירובין ב, ב. תוד"ה תליטר ברכות כ, א. ועוד).
התורה שאחרי התפלה: ראה ברכות ה, ב. ובתוס' (רא"ש ור' יונה) שם שרש"י אוסר ללמוד קודם התפלה. אבל ראה לקו"ת ברכה צו, ב.
נרות .. אור: ראה כהאריז"ל (שער הכוונות וכו') במקומו בארוכה וזה סוד כי נר מצוה וכו'.

מחז"ל .. אור: שבת כג, ב.
ברכת נר חה"ש: שקודמת לברכת קידוש.

קכה

שלישי .. טוב: ב"ר פ"ד, וא"ו (הובא בפרש"י בראשית א, ז).
שהוכפל .. טוב: טוב לשמים וטוב לבריות (אוה"ת בראשית לד, א. משפטים א'קנו ואילך).
פ' וישראל עושה חיל: פ' השבוע גם באה"ק (משא"כ – פ' חוקת, שבאה"ק היתה כשבוע לפני).

לכל בני ובנות ישראל
בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

תורת מנחם

שלום וברכה!

בימים הסמוכים ליב־יג תמוז, ימי גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרו על עבודתו במס"נ בהרבצת התורה בכל המדינה שהי' בה אז רוב מנין ורוב

בנין דאחב"י – כולל פעולות רבות ועצומות בנוגע לקיום מצותי, כידוע ומפורסם,

גאולה ע"י ובאופן דפועל ישועות בקרב הארץ,

ונשען על דבריו במכתבו לתגיגת גאולה זו בפעם הראשונה (בשנת תפ"ח) אשר לא אותו "בלבד גאל הקב"ה ביי"ב תמוז, כ"א גם כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה",

ומעורר (בהמשך מכתבו) "לחיזוק התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו" – ומצרף לו מאמרו ד"ה עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרו"י ביניהם,

לקראת חג הגאולה בפעם הראשונה קרא בעל הגאולה במכתבו להתחזק בעסק התורה וביהדות, וגם צירף "מאמר" מיוחד שתחלתו במאמר חז"ל: "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרו"י ביניהם"; זהו אם כן הזמן המתאים לביצוע שליחותו של בעל הגאולה, להוסיף ביתר שאת וביתר עז בהרבצת תורה ויהדות. הדברים אמורים בנוגע לכל מצוה, ובמיוחד בנוגע למצוות שיש ביניהן שייכות לתורה. קשר מיוחד לתורה אנו מוצאים במבצעים הקדושים: מבצע תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה, מבצע בית מלא ספרים, מבצע נרות ש"ק ויום טוב.

ליב .. תמוז: שהוא גם יום הולדת (כשנת תר"ם) של בעל הגאולה. דפועל .. הארץ: תהלים עד, יב. בקרב: ראה רש"י ובחיי לווארא ח, יח. במכתבו .. מאמרו: נדפסו בס' המאמרים תרפ"ח ע' קמו"קנב.

הרי הזמ"ג ושליחותי עבידנא לעורר ע"ד פעולות ביתר שאת ויתר עז בהרבצת התורה והוספה בזה, הלוך והוסיף ואור – בתורה אור, וגדול לימוד שמביא לידי מעשה – נר מצוה – בעצמו ובסביבתו הקרובה וגם הרחוקה, וזכות הרבים מסייעת. ואמחז"ל בזכותא דאורייתא יפקון ישראל מן גלותא, ^{הנה"ה}

ומודגש בזה ענין ההוספה דוקא, מתאים להצווי דמעלין בקודש – שהרי כל הוספה בתורה וכן במצות – גוררת עוד הוספה וכמחז"ל מצוה גוררת מצוה, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו דיום הגאולה הראשון ד"ה הוי' לי בעוזרי (בסיומו) – הם (בירורי המצות) העוזרים האמתיים של האדם, כולל (כמובן) – במילוי תפקידו "לשמש את קונו" ע"י התומ"צ.

★ ★ ★

והנה בכל מצוה – הדברים הנ"ל אמורים, אבל ביותר הוא בנוגע למצות שיש ביניהן שייכות.

ובזה זירוז מיוחד לכאו"א מבניי – שכולם חייבים בלימוד התורה – כולל נשים ובנות, שגם הן מברכות ברכות התורה ואומרות אשר קדשנו במצותיו וציוונו על דברי תורה (או – לעסוק בד"ת) – גם ע"ד הוספה בהמבצעים הידועים, שלכאו"א מהם שייכות מיוחדת לתורה, וכמדובר כבר כ"פ:

ביתר שאת ויתר עז: עיין לקוטי לוי יצחק לתניא ע' לז.
 וגדול .. מעשה: קדושין מ, סע"ב. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ב.
 בזכותא .. גלותא: זח"ג רע, א.
 דמעלין בקודש: ברכות (כח, א) וש"ג. וראה זח"ג קס"ב, ב.
 מצוה גוררת מצוה: אבות פ"ד מ"ב.
 ד"ה הוי' לי: נדפס בס' המאמרים – קונטרסים ח"א דף קעט. וראה ג"כ לקו"ת שמע"צ ד"ה זה.
 לשמש את קונו: משנה סוף קדושין.
 חייבים בלימוד התורה: להעיר מירושלמי פאה (פ"א ה"א) וכל חפצים כו' (וכמראה הפנים שם). ופי' בד"ה במדרש פ' נח (ס' המאמרים תרכ"ו בסופו): נבין דעת הירושלמי כו'.
 שגם הן מברכות: שו"ע או"ח סו"ס מז. ואשה מוציאה לאנשים (פמ"ג שם מש"ז סק"א, אבל ראה ביהגר"א).
 על .. בד"ת: שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

מבצע תורה: הרי מדתו של הקב"ה מזה כנגד מדה, אלא שכמה פעמים ככה – הצלחה רבה בלימוד התורה.

מבצע תפלין ומבצע מזוזה: – אשר בפרשיות שבהן נאמר והוכפל הציווי דת"ת "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך", וציווי התורה ה"ז נתינת כח.

מבצע צדקה – אשר על ידה נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

מבצע בית מלא ספרים (דתורה ותפלה – שלימוד התורה שאחרי התפלה, הוא נעלה ביותר, ובפרט שהתפלה ה"ה בהקדמת כובד ראש וכמש"נ: השתחוו לה' בהדרת קודש).

מבצע נרות שבת קודש ויו"ט – ע"פ מחז"ל דנר מצוה מביא תורה אור.

★ ★ ★

ויה"ר שכאו"א – בתוככי כאחב"י – שליט"א ילך מחיל אל חיל

אוצר החכמה

תורה .. תפלין: שייכותם מיוחדת עיין ד"ה תפלין דמארי עלמא (תרנ"ג), ד"ה איתא במדרש תהלים הידוע, ועוד.

וציווי .. כח: וגם הבטחה, כי לא ידח ממנו נידח ובודאי יעשה תשובה כו' (הל' ת"ת שם פ"ד סוס"ג. תניא ספל"ט).

צדקה .. ככה: תו"א בתחלתו (א, ב).

התורה שאחרי התפלה: ראה ברכות ה, כ. לקו"ת ברכה צו, ב.

שהתפלה .. קודש): ברכות ל, ב.

כובד ראש: עיין או"ת להה"מ ד"ה אין עומדין (קח, ג). שם ר"פ ויגש. אדהאמ"צ בסידורו ריש שער התפלה (יט, ג).

השתחוו .. קודש): תהלים כט, ב. שם צו, ט. דהי"א טז, כט. והנה בתוס' (ברכות שם)

מסקנתו שהכוונה למזמור כט, אבל ביל"ש הובא במזמור צו (והרי מחברו – מהקדמונים).

וי"ל טעמו – דהכתוב במזמור כט פירשוהו חז"ל (שהביאו התוס') דקאי על ברכה השלישית

וכובד ראש צ"ל לפני כל התפלה. ותמיהת התוס' דהו"ל להביא רא' מהמשך הכתוב חילו

מלפניו (כן הוא בתוס' שלפנינו – וא"כ כוונתו להכתוב בדה"י, וצע"ג) כל הארץ יתרוך דזה

קאי על "כל הארץ" ולא דרגת היראה דהמתפלל.

נרות .. אור: ראה בכתהאריז"ל (שער הכוונות וכו') במקומו בארוכה: ח"ס כי נר מצוה

כו'.

מחז"ל .. אור: שבת כג, ב.

ילך מחיל .. והחסידות .. יקויים היעוד: דכשיפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה קאתי

בלימוד התורה הנגלה והחסידות ובקיום מצותי, עדי יקויים היעוד
דברשת שבת יום הגאולה: וישראל עושה חיל.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה
בכל האמור

מנחם שניאורסאהן

קכו

"פסח" — דילוג וקפיצה

ב"ה, ראש-חודש ניסן, ה'תשל"ו
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
אשר בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

שמו של חג או של מאורע, ושל כל דבר שהוא, כפי שהוא בלשון
הקודש, אם ניתן על-ידי התורה, או נקבע על-ידי מנהג ישראל, שאף מנהג
ישראל תורה הוא — מבטא
(השם) תוכן עיקרי של החג, או
של הדבר, כמוסבר במקומות
רבים.

החג, שהוא "ראש לרנלים"
בחודש שהוא "ראש חדשים",
נקרא בתנ"ך, בתפילות ובברכות

מלכא משיחא (אגה"ק דהבעש"ט הידועה).

וישראל עושה חיל: בלק כד, יח. וראה זח"ג ס"פ בלק. רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

קכו

ראש-חודש ניסן: חל כיום שחל בו (יום הא' ד) פסח, יום יצי"מ.
מנהג ישראל תורה הוא: ראה תוד"ה נפסל מנחות כ, ב. ירושלמי יבמות רפ"ב. רמב"ם
הל' ממרים פ"א ה"ב.

במקומות רבים: ראה: תניא ח"ב פ"א: ופי' הבעש"ט כו'. אור תורה ס"פ בראשית.

ועוד.

קכו: תרגום חפשי. המו"ל.

הפסח

כך גם בקשר לשם "חג הפסח" — החג של החודש, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה.

בענין זה בולט הדבר יותר, על-ידי כך שבתנ"ך, וכן בתפלות ובברכות, נקרא החג בשם "חג המצות", ובכל זאת מקובל ונפוץ בכל מקום, כמנהג ישראל, השם "חג הפסח".

בשים לב לכך שחג הפסח הוא "ראש לרגלים", וחודש ניסן — שחג הפסח חל בו ומהווה את הנקודה המרכזית שלו — הוא "ראש חדשים" — מדגיש הדבר יותר את משמעותו של השם "פסח" עבור כל החגים ועבור כל השנה.

בשם "חג המצות", ועם זאת מקובל ונפוץ השם "חג הפסח". משמעותו של המושג "פסח" הוא דילוג וקפיצה: דורות רבים היו בני ישראל במצרים, בהיותה המדינה המפותחת ביותר ב"תרבות" ו"קידמה" בכל התחומים, ואף שלטה בעולם כולו. יחד עם זאת הייתה שקועה בשפל מוסרי עמוק. כדי לצאת ממצב זה אל מצב מנוגד של חרות אמיתית, בקבלת התורה, בשלימות באחדות הבורא וביחס לזולת — דרוש בהכרח "דילוג" מירבי, "פסח". עוד בהיותם במצרים נצטוו לעבוד את ה' בדרך של קפיצה. לכל יהודי ניתנו הכוחות הדרושים "לדלג" מעניניו הגשמיים, ואף החומריים, אל תכליתו הרוחנית (האיכותית), ובאופן של חירות.

"חג המצות" .. הפסח: כן נקרא בכל התורה, ואנו קורין אותו פסח — כי השי"ת מספר שבחן של ישראל שלא התמהמהו ולא אמרו היאך נצא למדבר ואנו מספרים שבחו של השי"ת אשר פסח גוי' (קדושת לוי, פ' בא). וי"א שהנהיגו השם חה"פ — זכר למקדש (עטרת זקנים), אבל ראה שמות (לד, כה): זבח חג הפסח — ובת"א שם (אלא שבתיב"ע (ולא משמע כן דעת רש"י כיון שלא פירש כלום) שם: תרבי נכפת פיסחא*), ובת"י שם: יו"ט קדמיא דפסחא. ולהעיר דברמב"ם וכו' השם הוא: "הלכות חמץ ומצה", אבל בטוש"ע וכו' — "הלכות פסח".

"ראש לרגלים": ר"ה ד, א. וראה רש"י שם ד"ה רגל "הנכנס באחד בניסן".
 "ראש חדשים": בא יב, א. וראה ד"ה החדש תרכ"ו פ"ד ופ"ט — ושם מזח"ב ע, א. אה"ת שם.

"ראש חדשים": — סתם, וגם ראשון לחדשי השנה (נת' בד"ה החודש הזה — ה'ש"ת). יותר: ובפרט ע"פ פירוש הדיוק "ראש" (ולא "תחלת" וכיו"ב) כעטרת ראש בתחלתו.

(* אלא שצ"ע וחיפוש הזוהי גירסא הנכונה, שהרי כן מתרגם קרא "חלב חגי" (משפטים כג, יח) וכאן כתוב "זבח חג הפסח".

במיוחד לאור הציווי המוטל עלינו להזכיר את יציאת מצרים, שהיא ה"נקודה" של זמן חרותנו – חג הפסח, בכל יום, הן ביום והן בלילה,

– מובן מזה שבחג, ולכן גם בשמו "חג הפסח", ישנה חשיבות גדולה לכל יהודי בכל יום.

★ ★ ★

פירושו של המושג "פסח" הוא על-פי האמור בתורה: "ופסח ה'" (הקב"ה ידלג),

וכפי שהדבר מוסבר באופן ברור יותר בפירוש רש"י: "פסח על שם הדילוג .. ואתם עשו כל עבודותיו .. דרך דילוג וקפיצה".

מדוע קשורה יציאת מצרים בדילוג וקפיצה דווקא?

אחד ההסברים לכך הוא:

יציאת מצרים באה לאחר גלות מצרים כגאולה ושחרור ממצרים.

דורות רבים חיו בני ישראל במצרים, עד שהגיעו למצב של עבדות. העבדות הגיעה למדה כזו, עד שכפי שמספרים לנו חז"ל היו יהודים שסירבו לצאת ממצרים. עד כדי כך היו שקועים בעבדותם.

מצרים היתה המדינה המפותחת ביותר באותה תקופה, בתחומי המדע, הטכנולוגי והפילוסופי וכו' – כל מה שהעולם מכנה בשם "תרבות" ו"קידמה".

להזכיר .. בלילה: ברכות יב, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס סז. ועוד.

פירושו .. "פסח": ע"פ קבלה: ג' טעמים (אופנים) – "פה סח" "טעם ד' לפי שפסח לשון דילוג" (סי' האריז"ל. ועוד). וראה ליקוטי לוי יצחק לזח"ג אחרי (רעז ואילך). "ופסח ה'": בא יב, כג. וראה טעם ד' הנ"ל. בפירוש רש"י: בא יב, יא.

דילוג וקפיצה: חילוקם ע"ד ההלכה וע"ד החסידות ראה: אהלות פ"ח מ"ה. וירושלמי ביצה פ"ה ה"ב. לקו"ת שה"ש טו, ב. אוה"ת שם. שמשפדים לנו חז"ל: שמו"ר פי"ד, ג. תנחומא וארא סי"ד. ועוד (הובא ברש"י בא י, כב).

המפותחת ביותר: ראה מרז"ל ע"ד חכמת מצרים (מ"א ה. יו"ד).

היא אף שלטה על העולם כולו.

אך יחד עם זאת היתה שקועה בשפל מוסרי עמוק, כידוע ממקורות שונים, עד שנקראה בשם "ערות הארץ".

ומגלות מצרים זו – וממצרים בכלל – היו צריכים בני ישראל להשתחרר ולצאת ביד רמה, שחרור מלא, הן גשמי והן רוחני,

ומיד לאחד מכן – תוך זמן קצר – להתרומם לדרגה הרוחנית העליונה ביותר – לקבלת התורה,

שהרי זו היתה מטרת יציאת מצרים, כאמור בתורה (אשר ה' אמר אל משה): "בהוציאך את העם ממצרים – תעבדון את האלקים על ההר הזה", בהר סיני לקבל את התורה ומצוותי,

החל בעשרת הדברות, שהראשונים בהם הם: "אנכי ה' אלקיך" ו"לא יהי לך אלקים אחרים", שהקב"ה הוא אל אחד ויחיד ואין מקום כלל לאלוקים אחרים, והציווי העשירי הוא: "לא תחמוד .. כל אשר לרעך", שלא זו בלבד שאסור לקחת משהו השייך לזולת אלא אף אסור להתאוות לזה,

שלטה על העולם: מכילתא בשלח יד, ה. זח"ב ו, א. (ומגילה יא, א – שלשה מלכו כו' – י"ל דשאני פרעה דלא מלך אלא לכבודם של ישראל, ראה זח"ב (יז, א), או משום דלא כתיב להדיא שמלך בכל העולם, וע"ד תוס' שם).

היתה .. עמוק: יותר מכל הארצות (ואפילו מארץ כנען – ראה תו"כ אחרי יח, ג וכפרש"י ורמב"ן שם. ומש"כ ברא"ם שם וכו', אולי י"ל דכנען נתקלקלו לאחר זמן גלות מצרים).

"ערות הארץ": מקץ מב, יב. ראה ערכי הכינויים לבעהמ"ס סה"ד מע' ערוה. ביד רמה: בשלח יד, ח.

"בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב. וכפרש"י שם שבזכות תעבדון גוי נגאלו. "אנכי .. לרעך": יתרו כ, ב"ד. ולהעיר ממרו"ל שבעשה"ד נכללה כל התורה כולה. אסור להתאוות: דג"ז אסור מה"ת, ואדרבא זהו עיקר המצוה (ראב"ע, בחיי ועוד), אלא שנגמר העבירה שאז עובר על הלאו: משעה שנפתה בלבו – עובר בלא תתאוה (שנאמר בדברות האחרונות), וכשלקח החפץ עובר גם בלא תחמוד – אדה"ז בשו"ע הל' גזילה ס"ה, מרמב"ם שם פ"א ה"י"ב, טושו"ע חו"מ סשנ"ט ס"י"ב – והוא ממכילתא עה"פ, זח"ג רסא, א (ומשם בארה לשקו"ט דהסמ"ע שם ס"ק יח). וי"א אשר גם בלא לקח החפץ עובר גם בלא תחמוד (ראה הדעות בזה – שד"ח כללים מע' לא תחמוד. תו"ש עה"פ). ואכ"מ.

— והרי בשתי נקודות אלה — אחדות הבורא, ודרגת השיא ביחסים שבין אדם לחברו — טמון הניגוד המלא והמוחלט אל, להבדיל, הקרוי בשם "תרבות" של מצרים (אז, ובכל הזמנים).

מכך ברור שיציאה ממצב קיצוני כזה של גלות מצרים עד להשגת הקוטב הקיצוני השני של חרות אמיתית (וגם פנימית), עד לקבלת התורה בנכונות מלאה של "נעשה (קודם ל)ונשמע", כלומר של קבלת תורת הקב"ה ומצוותיו עוד בטרם הובנו במדה המלאה — חייבה והביאה בהכרח את ה"דילוג" המירבי האפשרי, "פסח — דרך דילוג וקפיצה".

ודבר זה היי עוד בהיות בני ישראל במצרים: בראש-חודש ניסן ציוה הקב"ה לאמור לכל עדת ישראל על הפסח וכל פרטיו, כולל, כאמור, העובדה שכל עבודותיו צריכות להיות "דרך דילוג וקפיצה",

עד שבליל חג הפסח, חמשה עשר בניסן, היי "ופסח ה'", שהקב"ה בכבודו ובעצמו נגלה עליהם עוד בהיותם במצרים והוציאם מעבדות לחרות.

בכך מתבטא גם רעיון היסוד של יהודים ויהדות בכל הזמנים ובכל המקומות: למרות שיהודים שרויים בגלות, גלות בעולם גשמי, ובחלקו גם חומרי, והם "מעט מכל העמים" בכמות,

וכן בחיים הפרטיים — הזמן המוקדש לעניינים גשמיים (אכילה, שתי, שינה, פרנסה וכו') הוא רב יותר בכמות מן הזמן המוקדש לעניינים רוחניים: תורה, תפלה ומצוות,

בכל זאת צפוי מכל יהודי שיצא מכל ענייני הגלות וידלג ויגיע לחירות אמיתית, לדרגה העליונה של גאולה, אפילו כשמבחינה חיצונית הוא עדיין בגלות,

"נעשה .. (ל)ונשמע": משפטים כד, ז. שבת פח, סע"א.
 בכבודו ובעצמו: (כן הוא בסי' האריז"ל (בהגש"פ), אבודרהם, ז"פ סי' של"ה, יעב"ק)
 — מלכות דאין סוף ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (כתבי כ"ק אדמו"ר ג"ע).
 "מעט מכל העמים": ואתחנן ז, ז.

ולכל אחד ואחת נתונה ההבטחה שניתנו להם הכוחות הנחוצים לבצע את הדילוג והקפיצה – כוחות שמעניק הקב"ה בכבודו ובעצמו.

★ ★ ★

הלקח האמור הוא, כפי שצויין, הן ב"יוס" והן ב"לילה" – הן בשביל המצוי במצב של אורה אמיתית, והן בשביל זה שמצוי עדיין, מסיבות שונות, במצב של אפילה.

לראשון – מזכיר ודורש חג הפסח, שגם בהיותו בדרגת אור עילאית ביותר, אסור לו לעמוד במקומו, כי אם לעלות עד לקפיצה לדרגה עילאית יותר. מאידך, המצוי בדרגה נחותה ביותר נדרש שלא להישאר במצב זה, אפילו רגע אחד, כי אם "לקפוץ" ממצבו ולהגיע לגאולה ולחרות אמיתית,

ובשניהם – ובכל המצויים בין שתי הדרגות הללו – מושג הדבר על-ידי "תעבדון את האלקים על ההר הזה", על-ידי "נעשה ונשמע", על-ידי לימוד תורה וקיום המצוות בחיי יום יום, וכאמור – נתונה בכך לכל אחד עזרת הקב"ה, שהוא "פועל ישועות בקרב הארץ" (– בתוך ובקרב המצב ה"ארצי").

★ ★ ★

ויהי רצון שה"פסח – דילוג וקפיצה" יבוצעו ויושלמו במצב של חרות, הכוללת חרות מכל הדברים המפריעים לביצוע תכלית החיים האנושיים,

שיהיו חיים כפי הדרוש, חיים בהתאם לכוונה האלקית,

נתונה ההבטחה: כהודעת חז"ל (במדב"ר פי"ב, ג) שאינו מבקש אלא לפי כחן. אסור לו לעמוד: כי צ"ל דוקא כדבעי ליה למיעבד (כתובות סז, א). אפילו רגע אחד: להעיר שביצי"מ לא עכבן המקום כהרף עין (מכילתא הובא בפרש"י בא יב, מא).

"פועל .. הארץ": תהלים עד, יב.
 (– בתוך ובקרב: ראה רש"י וארא ח, יח.

וחרותו של כל אחד כפרט, הגאולה הפרטית עוד בהיותנו בגלות, תחיש את השלמת החירות של כל ישראל בכל מקום, ותביא את מילוי ההבטחה, "תרוממנה קרנות צדיק" – "עשר קרנות כו' קרן מלך המשיח כו'" – הגאולה האמיתית והשלמה על ידי משיח צדקנו ובקרוב ממש.

בברכת לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קכז

לידת עם ישראל

ב"ה, ראש חודש ניסן, ה'תשל"ז.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ראש־חודש ניסן, היום הראשון של חודש הגאולה, שהוא גם, לפי קביעות ימי השבוע, היום שבו חל הראשון לימי חג הפסח, זמן חרותנו – הוא היום שבו התבשרו בני ישראל, כי קרבה שעת יציאת

בר"ח ניסן התבשרו בני ישראל

הגאולה הפרטית: ראה אגה"ק ס"ד.
"תרוממנה קרנות צדיק": תהלים עה, יא. וראה כתר ש"ט (סי' שה – כהוצאת קה"ת).
קרנות: ראה רשב"א לע"י חולין ס, א. לקו"ת שמיני (יט, ב). אוה"ת לישעי' (ע' קלו ואילך).

"עשר .. מלך המשיח: מדרש תהלים שם.

קכז

ראש חודש .. חג הפסח: להעיר ממכילתא (הובא בפרש"י שמות יב, כח) דמכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם כאילו עשו (אבל מדייק רש"י מר"ח – ולא בר"ח).
ראש־חודש .. התבשרו: דאף שהראהו הלבנה "עם חשכה" (רש"י שם יב, ב) – כיון

קכז: תרגום חפשי. המו"ל.

כי קרובה שעת יציאת מצרים.
יום זה אף נקבע כ"ראש השנה
למלכים ולרגלים", כי ביום זה
התבשר עם ישראל על עתידו
נעם שהוא "ממלכת כהנים וגוי
קדוש", להיות עבד מלך —
שהוא מלך, ע"י קיום מצוותיו
של הקב"ה, ולהמשיך עי"ז
קדושה — "מקרא קודש" —
אלו הרגלים. יחזקאל הנביא
המשיך את יציאת עם ישראל

מצרים, תוך כדי קביעת יום
היציאה והגאולה (החמשה-עשר
לחודש), וכהכנה לכך קיבלו את
המצוות של קרבן פסח, מצה
ומרור ואת כל ההוראות
וההכנות לגאולה ממצרים.

התורה אף קבעה את ראש
חודש ניסן כ"ראש השנה למלכים
ולרגלים", שלגביו יתכן לומר
שהדבר קשור עם העובדה

שקדש אותו היום לר"ח, עכצ"ל שלדינא עדיין יום הוא (צפע"נ: מהד"ת כז, ג. עה"ת בא יב.
ב). ועפ"ז יומתק דשינה רש"י מל' המכילתא ותנחומא "בלילה", וכתב "עם חשכה". —
ולהעיר דלהרמב"ם ריש הל' קדה"ת הראהו כמראה הנבואה (נתבאר בצפע"נ שם). — ולהעיר
מהשקו"ט באחרונים ע"ד זמן מולד הלבנה בחדש שהוא (נסמנו בתו"ש בא יב, כ ס"ק כז).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא.

היום שבו התבשרו: וגם לבניי נאמר בר"ח (פסחים ו, ב תוד"ה ממאי)*.

התבשרו... ממצרים: דכ"ז הי' בר"ח וכל' רש"י (ממכילתא) דברי היום בר"ח שיקחוהו

כו' (יב, ג)**.

(החמשה-עשר לחודש): דקיימא סיהרא באשלמותא (ראה זח"א קנ, רע"א. שמו"ר

פט"ו, כו).

וכהכנה לכך: ראה שמו"ר (פט"ו, ג) דגם "אל משה ואל אהרן" שבתחלת הציווי הוא
הכנה (זכות) להגאולה. — שייכות "ראש חדשים ראשון הוא גוי" לגאולה — ראה ד"ה החדש
הזה תרכ"ו ס"ו ואילך. ד"ה התודש הזה, הי"ש"ת. וככ"מ.

ניסן... עם ישראל: להעיר מאו"ת להה"מ ד"ה החודש הזה לכם.

כ"ראש השנה למלכים ולרגלים: ר"ה בתחלתה.

למלכים ולרגלים... עם ישראל: להעיר דהוא ר"ה רק למלכי ישראל ולא דאו"ה (ר"ה

ח, א). ולהעיר דבירושלמי ר"ה שם ילפינן דהוא ר"ה למלכים ולרגלים מדכתיב ב"פ לכם.

הוספה לאחר זמן:

(* והיינו שהי' אז דבור (עכ"פ) — או דגם דבור (דקביעת חודש) של גאולה

כבשמו"ר (פט"ו, יא). וראה הערה שלאח"ז.

** החידוש בזה ע"ז שהובא כההערה שלפנ"ז מתוס' פסחים: בתוס' פסחים י"א —

ר"י — דרק קדה"ח נאמר אז [ואז ניתא בפשט"ח, שהרי "הזה" פירושו שבעת אמירתו "זה" —

הראה לו באצבע. ומתרץ רש"י שעכ"פ הי' זה סמוך "עם חשכה"]. ועפ"ז כיון שאח"כ נאמר

דברו גוי בעשור — "ולא הי' מדבר עמו אלא ביום" עכצ"ל שאמירה זו הייתה לאחר ר"ח. וראה

רש"י שבהערה א. וכרש"י כאן חידוש גדול שכל פרשה זו נאמרה וגם לבניי בר"ח, היינו קודם

שהראה לו!

ממצרים להולדתו של תי"ק,
 שמיד לאחריה מתחילה
 ההתפתחות. הולדת עם ישראל
 כעם היתה קשורה בעצמאות
 ואי־תלות מבחינה רוחנית
 וגשמית עד ליכולת להתגבר על
 שעבוד של מאות שנים — כך
 צריך להיות גם לגבי הולדת כל
 ילד יהודי, שחינוכו מתחיל מיד
 שפוקח את עיניו, להכשירו
 כחלק מעם שהוא "ממלכת
 כהנים וגוי קדוש", ובאופן של
 "יד רמה!"

שבחודש זה נולד עם ישראל כעם,
 ובראש־חודש בישר להם הקב"ה
 על כך והבטיחם להיות עם שהוא
 "ממלכת כהנים וגוי קדוש",
 מלוכה וקדושה. שני אלה צועדים
 יחד: להיות כהן ועבד מלך, עבדו
 של הקב"ה, על־ידי קיום
 מצוותיו, שהרי "עבד מלך —
 מלך", ולהביא לתוך החולין של
 העולם — קדושה, "מקרא
 קודש" — רגלים.

★ ★ ★

יחזקאל הנביא המשיל את יציאת עם ישראל ממצרים להולדתו של
 תינוק, שמיד לאחריה מתחילים גידול התינוק והתפתחותו הגופנית
 והרוחנית, דבר המהווה הנחת היסוד לכל החיים.

הולדת עם ישראל — היציאה הגופנית והרוחנית ממצרים
 וההתפתחות הדרושה לאחר מכן — היתה כרוכה בקשיים בלתי רגילים.
 מצרים היתה אז אמנם הארץ החזקה והמפותחת ביותר בכל תחומי
 העוצמה והמדע, וכיוצא בזה, אך, יחד עם זאת, גם הנחותה ביותר במוסר
 ובאמונה. בהתנהגות מוסרית וביחסי אנוש עמדה אז מצרים במקום הירוד
 ביותר, ואמונתם היתה בדרגה השפלה ביותר של עבודה זרה.

"ממלכת כהנים וגוי קדוש": יתרו יט, וא"ו. ובזכות זה יצאו ממצרים (פרש"י שמות ג,
 יב). — וראה לקוטי לוי"צ לתנ"ך ואגרות ע"י סו, רט.
 כהן ועבד: כי "לשון כהונה שירות הוא" (רש"י תצוה כח, ג).
 "עבד מלך — מלך": ספרי דברים א, ז. וראה שבועות מז, ב.
 ולהביא .. רגלים: ראה זח"ג צד, א ואילך. סידור ד"ה והגדת לכנך. ובכ"מ,
 יחזקאל הנביא המשיל: טז, ד ואילך. וראה תו"א וארא נה, א. תו"ח ואוה"ת שם.
 החזקה והמפותחת: מושל בכיפה (מכילתא לכשלח יד, ה. וראה זח"ב ו, א). ע"ד חכמת
 מצרים ראה זח"א קכה, סע"א.
 הנחותה .. ובאמונה: ויקרא יח, ג. ובמדרז"ל שם.

אחרי מאות שנים של שעבוד גופני ורוחני במצרים, היו צריכים בני ישראל לעבור תהליך מהפכני מוחלט ולהגיע, תוך זמן קצר ביותר, עד לעבר הצד שהוא שונה באופן קיצוני לגמרי, להבדיל, ולהיות מוכנים ומתאימים לקבלת התורה בהר סיני ולהגיע לדרגת שיא הן באמונה בה' אחד והן ביחסים שבין אדם לחברו, כפי שהדבר מתבטא בעשרת הדברות, החל ב"אנכי ה' אלקיך" וגו', עד "לא תחמוד... כל אשר לרעך", ולבצע את כל האמור בהתנהגות יום-יומית בפועל ממש.

אך למרות כל הקשיים הבלתי רגילים, הצליחו בני ישראל לעבור ממצב של עבדות עמוקה עד לחרות עילאית ביותר. הדבר הושג על-ידי כך שעוד בהיותם במצרים, ערב צאתם, עמדו בני ישראל ביד רמה בביצוע כל ההוראות האלוקיות בקשר עם קרבן הפסח, דבר שדרש מסירת-נפש להתנער באופן פומבי מעבודת האלילים של מצרים, כפי שמסבירים חכמינו זכרונם לברכה: "משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם קרבן פסח לה'", ולאחר חידוש הברית הנצחית עם הקב"ה על-ידי ברית מילה החרוטה בגוף ומקדשת אותו.

במלים אחרות: הולדת ישראל כעם היתה קשורה בדרגת שיא של עצמאות ואי-תלות – עוד תוך כדי היותם במצרים – הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית.

★ ★ ★

ב"אנכי... לרעך": יתרו כ, ב. כ, יד. ולהעיר מזה"ג (רנז, ב) ולקו"ת פנחס (פ, ב) דאנכי לא אתרמוז לא כו'. מפ"י הראב"ע שם ב"לא תחמוד".
 עבדות עמוקה... לחרות עילאית: בל' הכתוב מעבודת פרך (שמות א, יד) ליד רמה (שם יד, ח). ובמדדו"ל שם.
 להתנער באופן פומבי: זח"ג רנא, א. ולהעיר משו"ע רבנו הזקן חאו"ח ר"ס תל.
 "משכו... וקחו: שמות יב, כא. במכילתא שם.
 ולאחר חידוש... מילה: ראה יחזקאל טז, ו. ובמכילתא (הובא בפרש"י שמות יב, וא"ו) שملו באותו הלילה*.
 ומקדשת אותו: וכמש"נ בבשרכם (בראשית יז, יג). ולהעיר משו"ע אדה"ז חאו"ח מהד"ת סוס"ד.

הוספה לאחר זמן:

(* — במכילתא לא פורש שהי' באותו הלילה, כי מפורש הוא בכתוב דעליו דריש: (כיום הולדת אותך) ואעבור עליך ואראך מתבוטסת בדמיון. וכן מובן גם מהסדר בל' המכילתא: דם פסח ונאח"כ) דם מילה — ע"פ המד"ר (שמור"ר פי"ט, ה. שהש"ר פ"א, יב (ג)) שרית פסחו דמשה הביא למלחם.

אחת ההוראות הכלליות מן האמור היא:

וכפי שהיה הדבר בהולדת העם היהודי כך צריך להיות בהולדת כל ילד יהודי.

הורים יהודיים צריכים לדעת שחינוכו של ילד יהודי מתחיל ברגע שהילד נולד ופוקח את עיניו. הם צריכים להתחיל מיד בהכשרת הילד להיות חלק שוה-זכויות של "ממלכת כהנים וגוי קדוש". ולמרות שחיים בעולם של קשיים – שחלקם הגדול הם, אגב, רק בדמיון – הרי כשניצבים "ביד רמה" מצליחים שיהא החינוך על טהרת הקודש, כשם שהצליחו במצרים, ובמיוחד לאחר שהדרך סלולה כבר.

ויותר מזה: "בכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים" – כל אחד ואחת, גם מבוגרים בכלל, צריכים להתמסר לחינוכם העצמי הם בתורה ובמצוות, לחנך את עצמם להתעלות מתמדת דרגה אחר דרגה בכל הענינים של טוב, יהדות, תורה ומצוות, בהתאם לציווי: "מעלין בקודש". גם כאן קיימת ההבטחה: "יגעת – ומצאת".

★ ★ ★

בעולם של קשיים: להעיר מע"ח שמ"ב ספ"ד. תניא ספ"ו. שם פכ"ד. ספל"ג. "בכל יום .. ממצרים": תניא רפמ"ז (משנה פסחים פ"י, מ"ה). "מעלין בקודש": ברכות כח, א. וראה ד"ה ויגש תרס"ח ואילך (דשם נתבאר שעליית הנשמה (ע"י הירידה) היא לפנימיות ועצמות או"א"ס כ"ה שלפני הצמצום, ומפרש (כארוכה בד"ה בששה"ק והמשכו בד"ה אין עומדין בההמשך שם) "טהורה היא" על טהירו עילאה* ועליית הנשמה ע"י ירידתה למטה (שהיא צורך עלי' למעלה משרשה ומקורה (שם ע' תקב ואילך)) היא למעלה גם מטה"ע**). ומזה נלמד גם לענין ד"מעלין בקודש" דאפי' במדרין טה"ע ישנו ציווי זה).

"יגעת – ומצאת": מגילה ו, ב.

הוספה לאחר זמן:

(* הטעם שהובא מד"ה אין עומדין שם ולא מלקו"ת בחקותי ((מז, א) וכללות הדרוש שם), כי בד"ה בששה"ק והמשכו נתבאר הכו"כ דרגות בטהורה היא משא"כ בבחוקותי – הנ"ל – שהוא בקיצור.

ובלקו"ת דברים א, א נאמר רק "מבחי" טהירו עילאה" (וצ"ע דסמיך לי' בראתה – דמפרש בלקו"ת בריאה יש מאין!).

(** ראה ג"כ אוה"ת – להצ"צ – דברים ע' רט.

ויהי רצון, שכל אחד ואחת בתוך כלל ישראל יעשה את כל האמור באופן של "ביד רמה", והדבר יחיש את קיום ההבטחה "תרוממנה קרנות צדיק", המוסבת גם על כל ישראל, ככתוב: "ועמך כולם צדיקים", וכן את קיום ההבטחה: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ובברכת חג הפסח כשר ושמח

ה'תשס"ג

מנחם שניאורסאהן

אוצר החכמה

קכח

"שלשה דברים .. פסח, מצה ומרור"

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשל"ז
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש-חודש ניסן, בו מדובר על המשמעות של חודש ניסן ויציאת מצרים בקשר עם העובדה שאז נולד עם ישראל כעם, ועל

"תרוממנה קרנות צדיק": תהלים עה, יא. מדרש תהלים שם. כחר ש"ט ד"ה וכל קרני (סי' שה).

"ועמך כולם צדיקים": ישעי' ס, כא.
"כימי צאתך .. נפלאות": מיכה ז, טו.
קכח

שאז נולד .. כעם .. ילדי ישראל: יחזקאל טז, ד. ובסוטה (יא, ב) דורש אותו הכתוב על ילדי ישראל. ובשבת (קכט, סע"ב) גם להלכה למעשה.

קכח: תרגום חפשי. המשך למכתב קכו. המו"ל.

עם לידת עם ישראל נחוץ היה לספק לו מזון. ב"מזון" ישנם שלושה סוגים: מזון הדרוש להתפתחות, מזון מזיק שממנו צריך להימנע, ומזון שאינו הכרחי אך מוסיף כח והנאה. שלושת הסוגים מסומלים ב"מצה", "מרור" ו"קרבן הפסח" — המהווים עיקר ביציאת מצרים ובסיפור יצי"מ. פרטים אלה קיימים גם במזון הרוחני לנשמה, בהתייחס לעם ישראל ב"לידתו" — כמו גם בהתייחס לחינוכו של הילד, המתחיל עם לידתו, ובהמשך שלבי התפתחותו צעד אחר צעד תוך הזנת הנפש (או הימנעות) בסוגי ה"מזון" השונים.

הלקח שבדבר בשבילנו, בקווים כלליים, לגבי לידת וחינוך ילדי ישראל, וכן של מבוגרים (שכן ביחס לדברים שיש ללמוד ולהשיג בהתפתחות הרוחנית — הרי הם בבחינת "ילדים") —

נתעכב כאן על נקודות מספר באשר לפרטים מסויימים מן הלקח האמור, שצריכים להקיף את החינוך של ילדי ישראל (ומבוגרים) — כפי שהם רמוזים בפרטי יציאת מצרים וחג הפסח.

★ ★ ★

עם לידת עם ישראל, לפני הגיעו לארץ הנושבת, היתה הרי הנחיצות הראשונה לספק לו

מזון, "מזון" במשמעותו הנרחבת, הכוללת את כל צרכי האדם (מזון, לבוש, אוהל — בית — להגנה מפני חום ומטר וכו'), ומזון, במשמעותו הפשוטה.

בקשר ליציאת מצרים וחג הפסח התבטא בתורה הענין של מזון בשלשת הדברים: פסח (קרבן פסח), מצה ומרור (כמוזכר גם במכתב הקודם). אף הקשר שביניהם מודגש בכתוב: "על מצות ומרורים יאכלוהו" (את קרבן הפסח).

"מזון" .. כל צרכי האדם: להעיר מסנהדרין לח, סע"א. (מזון, לבוש .. בית: ראה לקו"ת דברים (ט, ג ואילך) ובכ"מ. מים רבים תרלו"ו בתחלתו. חום ומטר: ראה ישעי' ד, ו. ירוש' סוכה פ"א ה"א. "על מצות ומרורים יאכלוהו": במדבר (ט, יא) — כן הוא בפסחים (קטו, א), בנוסח ההגדה (כורך) ובכ"מ. וכבר העירו דהכתוב מדבר בפסח שני!

כל שלשת הדברים הללו מהווים עיקר ביציאת מצרים, וכן בסיפור יציאת מצרים (והלקח ממנו), כפי שהדבר מודגש במשנה של ההגדה והסדר של פסח: "כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור", יש לשוחח ולהסביר על שלשת הדברים הללו.

גם בלידתו של ילד – הנחיצות הראשונה היא לספק לו מזון, הן במשמעותו הנרחבת והן במשמעותו הפשוטה.

במזון ישנם שלשה סוגים: מזון הדרוש להתפתחות הטבעית, ויש בו הכרח חיוני, מזון מזיק אשר יש להמנע ממנו ואף להלחם בו, ומזון שלמרות שאינו הכרחי ביותר הוא מוסיף כח והנאה.

שלשת הסוגים האמורים רמוזים בשלשה הדברים: פסח, מצה, מרור.

מצה – "הא לחמא", והרי "לחם לבב אנוש יסעד". במובן רחב כולל המושג את כל עניני הסעודה.

מרור – בנוגע לעניננו – רומז על דברים בלתי רצויים, שצורך והכרח לחוש במרירותם, וממילא יש להילחם בהם.

פסח – הנאכל "על השובע", דבר הבא להוסיף טעם והנאה. לכן יש לאכול את קרבן הפסח באופן של גדולה – "כדרך שהמלכים אוכלין".

הדברים האמורים באים ליד ביטוי מודגש יותר בשוני שבין ההוראות הקשורות בקיום שלש מצוות אלה:

"כל שלא .. ומרור": פסחים קטז, סע"א. בנוסח הגדה הרמב"ם "ומרורים". וכ"כ בנוסח הברכה (הל' חומ"צ פ"ח. ובאותו הפרק גם בל' יחיד).
פסח. מצה ומרור: ראה כתבי הארז"ל במקומם. – ולהעיר מלקוטי לוי"צ לזח"ג (ע' רעח ואילך).

מזון .. הכרחי .. והנאה: להעיר מטאור"ח סר"ז. שו"ע אדה"ז שם.
"לחם .. יסעד": תהלים קד, טו. וראה לקו"ת שה"ש כד, ד ואילך. אוה"ת שם. ובכ"מ.
"לחם .. הסעודה: דניאל ה, א (רש"י ויצא לא, נד).
לחוש במרירותם: פסחים קטו, ב. ולהעיר מצפע"נ לרמב"ם הל' חומ"צ פ"ו ה"ב.
הנאכל "על השובע": רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"ג (ממכילתא בא יב, ח).
קרבן .. אוכלין": רשב"ם (פסחים קיט, ב) ד"ה כגון. וראה תולין קלב, ב תוס' סד"ה

איז שם.

החיוב לאכול מצה ישנו, מן התורה, בתוקף שוה בכל התקופות ובכל המקומות, הן בחוץ-לארץ בזמן הגלות והן בירושלים בזמן שבית-המקדש קיים.

החיוב לאכול מרור קיים אף הוא בכל התקופות ובכל המקומות, אך לא באותו תוקף כבזמן הקרבת קרבן הפסח, כשקדושת הקרבנות דרשה זהירות מיוחדת.

חיובו של קרבן הפסח ישנו רק בזמן ובמקום של בית המקדש, כלומר בזמן ובמקום שבהם היו שרויים בני ישראל במצב של "שובע".

משמעותם של פרטים אלה ביחס לחינוכו של ילד, ובמשמעות העמוקה יותר של "מזון" כלומר ¹²³⁴⁵⁶⁷ המזון הרוחני של הנשמה, הרי ההכרח החיוני הראשוני של הילד הוא שיקבל את מזון-חייו היום-יומי, שהוא – תורה ומצוות, הנקראים "לחם", ככתוב: "לכו לחמו בלחמי" (שתי פעמים "לחם" – כנגד: תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, נגלה שבתורה ופנימיות התורה, תורה ומצוות).

ביחס לזה יש להבטיח שלימוד התורה וקיום המצוות יהיה באופן של "מצה", בקבלת-עול והתבטלות, בלי תערובת חמץ, המגביה את העיסה ומביאה לידי התפשטות והתגדלות.

בד בבד יש לשמור על הילד מהשפעות בלתי רצויות מן החוץ, וזאת על-ידי הטפת מוסר וכיוצא בזה, אך כל זה רק באופן של "שמאל דוחה",

מצה .. מן התורה .. מרור .. לא באותו: פסחים קכ, א. וש"נ לפוסקים.
 חיובו .. ישנו רק: אפילו למ"ד דאפשר להקריב פסח בזמ"ז (כמה מהם צוינו בתר"ש מילואים לחי"ב) אין חיוב בזה. והעדר המעשה – רב. וראה לקו"ש כרך י"ב ע' 216 ואילך.
 "לכו לחמו בלחמי": משלי ט, ה.
 "מצה" .. והתבטלות: לקו"ת צו (יג, ג). שער האמונה בכ"מ.
 והתבטלות .. בהנאה ובעונג: ואין בזה סתירה, כי יודע שהוא ערום וערי' אלא שואעבור עליך גוי' (ראה לקו"א להה"מ סרי"ב). וי"ל דזהו למטה הרבה מהדרגא דתענוגו הוא תענוג הארון שבהמשך רס"ו (ע' שי ואילך).
 הילד .. "שמאל דוחה" .. "ימין מקרבת": סוטה מז, א. ולפנ"ז: לעולם תהא שמאל דוחה

היינו שהדחיה תהיה ביד כהה, כמרומז במרור, ולא באותו תוקף ובאותה מדה של "ימין מקרבת", של התזונה היום-יומית ב"לחם" וב"סעודה" של תורה ומצוות.

וכשמחנכים את הילד (והאדם את עצמו) באופן האמור, צעד אחר צעד, מדרגה לדרגה, הרי הוא משביע עצמו בתורה ומצוות, ובכל רגע של ה"שובע" – מתגלה אצלו הענין של "ושכנתי בתוכם", כשבתוך לבו מתגלה משכן ומזבח להקב"ה, ואז לומד הוא תורה ביתר עוז ומקיים מצוות ביתר הידור – ועושה זאת בהנאה ובעונג אמיתי, כמרומז בקרבן הפסח.

ויהי רצון שכל אחד ואחת יעשה בכל האמור "בזריזות נפלאה", כפי שהיה ב"פסח מצה ומרור" בעת יציאת מצרים, "ואכלתם אותו בחפזון".

והדבר יחיש את מילוי ההבטחה: "ויהי בשלם סוכו (= שבית המקדש יהיה בירושלים) ומעונתו בציון", ונקריב את קרבן הפסח כהלכתו ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים – בגאולתנו ובפדות נפשנו, בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

וימין מקרבת.

מתגלה .. "ושכנתי: אבל תמיד ישנו במציאות. ראה יומא נו, ב (הובא בפרש"י עה"ת ויקרא טז, טז).

בתוכם, כשבתוך לבו: כדיוק הלשון בתוכם ולא בחוכו (של"ה ש' האוחיות אות ל. מס' תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א – שכה, ב. שכו, ב. ועוד. ראשית חכמה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו)). וראה כתר ש"ט סו"ס שיט (מב, ג ואילך).

"בזריזות נפלאה": ראה תניא אגה"ק סכ"א.

"ואכלתם אותו בחפזון": שמות יב, יא. נת' בארוכה בר"ה וככה (באוה"ת. המשך תרל"ז. ועוד) ד"ה כי בחפזון תשי"ח ועוד. ונוסח ההגדה דהרמב"ם בתחילתו: נוסח ההגדה .. מתחיל על כוס ב' ואומר בכהילו יצאנו ממצרים.

"ויהי .. בציון": תהלים עז, ג. ובחרגום שם. יל"ש שם.

בשלט: ראה תוספתא ברכות ספ"א. זח"א פו, ב (ובביאוה"ז לאדהאמ"צ ולהצ"צ שם).

זח"א קעב, ב.

מן הפסחים ומן הזבחים: כיון שחל פסח במוצש"ק (אדה"ז בהגדה שבסידורו. וראה שו"ע שלו סתע"ג, סמ"ט הדעות בזה. וע"פ מסקנת אדה"ז בסידורו מתורץ זה שנמצאת גירסא זו בכ"מ).

בגאולתנו ובפדות נפשנו: סיום ברכת אשר גאלנו (פסחים קטז, ב). וראה כל בו ואבודרהם (בסיום פ"י ההגדה) ד"פדות נפשנו" – מדבר ביצי"מ, דמוכירין שתיהן (בגאולתנו) בימות המשיח.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קכט

"בחביבותא תליא מילתא"

ב"ה, פסח שני,

ב' פ' אמור גוי ואמרת,
ה'תשל"ז. ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לקראת יום ל"ג בעומר הבע"ל, יום הילולא דרשב"י ויום שמחתו,

פסח שני: ענינו ראה אוה"ת בהעלותך (ע' שסז) וב"היום יום" ביומו: ענינו איז — עס איז ניטאָ קיין "פאַרפּאַלען", מען קען אלע מאָל פאַריכטען.

פסח שני, ב': כשחל תענית האחרון דכה"ב בפ"ש (כבשנה זו) האם מתענין — ראה שו"ת מהרש"ם ח"ו סל"ב (ובהערות לשם — ירושלים, תשכ"ח). ליקוטי מהרי"ח פ"ש. וש"נ*. אמור גוי ואמרת: להזהיר גדולים על הקטנים (פרש"י עה"פ. וראה יבמות (קיד, ב) דבכל בני כן הוא).

ל"ג בעומר: ענינו וטעמיו מפורשים בפוסקים ע"ד הנגלה (טוש"ע או"ח סתצ"ג וכשו"ע אדמו"ר הזקן שם). וכן ע"ד הסוד (פע"ח שכ"ב, פ"ז. ועוד), וע"ד החסידות (דרושי ל"ג בעומר — בסידור, המשך והחרים, ד"ה וספרתם לכם, אמור תרס"ו, ד"ה אני לדודי תש"ד. ועוד).

יום שמחתו: במשנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ו: כיום ל"ג בעומר... מצוה לשמוח שמחת רשב"י. והמ"ח לא העתיק רק דברי האריז"ל (דברי אדמו"ר הזקן — הובאו בפס"ד לאדמו"ר הצ"צ ליו"ד סקט"ז). וראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז (הובא בעט"ז לשו"ע או"ח

הוספה לאחר זמן:

(* עיין בלקו"ד ח"ג תקכ. א.

הרי הזמן גרמא לעיין
בתורתו, כולל ג"כ – לעיין
בפרשת ימי חייו,

שהרי חיי צדיק עלי אדמות
– תורה והוראה הם ולמדים
מהם דברים הרבה, ובפרט אשר
הכוונה בזה להמסופר אודות כ"ז
בש"ס, זוהר ומדרשים – תורה
שבעל פה, שענינה לא סיפורים
ח"ו, כ"א הוראה שניתנה למשה
מסיני,

לעיין על מנת ללמוד מזה,
כל אחד ואחת, בנוגע לעצמו ועד
– למעשה בפועל, שהרי גדלות
הלימוד הוא שמביא לידי מעשה.

לקראת יום ל"ג בעומר יש לעיין
בתורתו ובפרשת חייו של
הרשב"י וללמוד מכך למעשה.
המבצעים הקדושים הידועים
קשורים במיוחד לתורתו של
רשב"י, וכמבואר בספר ה"זהר"
על כל אחד מהם העינים
הנעלים השייכים לו. דגש מיוחד
יש לשים על ענין חינוך
התלמידים אשר בזה היה לבעל
ההילולא יחס מיוחד, עד שנקראו
על ידו בשם "חברים". יש
לעורר את התלמידים בתורה,
בצדקה, ובציפיה לגאולה.

★ ★ ★

כאמור דברים הרבה ישנם בהאמור – ללמוד ואח"כ ללמד ולעשות,
ונתעכב בזה על נקודה עקרית, אשר בעל ההילולא עצמו הדגישה וייחדה
בנוגע לעצמו, ובלשונו "חדי ר"ש ואמר התם כו' (אבל) אן בחביבותא תליא

סתצ"ג). ולהעיר שעפ"ז מפורש ג"כ ענין השמחה (ולא רק מניעת אכלות) וטעמה "שמחת
רשב"י" (עיין זח"ג רפז, ב. רצא, סע"א). ומזה מענה להשקר"ט בזה בשו"ת חת"ס חיר"ד
סרל"ג. שו"ת שם ארי' האו"ח סי"ד ועוד. וראה ג"כ נ"כ שו"ע או"ח סתצ"ג. – ומה שהקשו
דהא אדרכא בהסתלקותן של צדיקים מתענין, י"ל – ע"פ נגלה – דשאני ל"ג בעומר
דרשב"י צוה לשמוח בו (עיין בפע"ח שם) ועפמש"כ במהרי"ו (הוכא בש"ך יו"ד סשמ"ד
סק"ט) הדין דשומעין לו. ואכמ"ל.

חיי צדיק עלי אדמות: ש"אינם חיים בשרים כ"א חיים רוחניים" (אגה"ק סכ"ז
בהביאור).

חיי צדיק .. תורה והוראה: להעיר מסוכה כא, ב.

תורה .. לא סיפורים ח"ו: ראה זח"ג קנב, א.

בש"ס .. מסיני: ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח.

גדלות הלימוד .. מעשה: הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד, ה"ב ואילך.

ובלשונו: זח"ג קכח, א. וראה ליקוטי לוי יצחק לשם.

מילתא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך וכתיב מאהבת ה' אתכם וכתיב אהבתי אתכם וגו',

ומזה ההוראה בנוגע לפועל, פעולה עם בניי, עליהם אמר רשב"י אתם קרוים אדם – "בחביבותא תליא מילתא", **מבצע אהבת ישראל**, לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן,

וכתוצאה מידיה, הרי עוזרו בכל המצטרך לו הן בגשם והן ברוח, עאכו"כ בדבר המביאו לחיי עוה"ז ולחיי עוה"ב – השתדלות שילמוד התורה ומצותי ויקיימם בפועל – **מבצע חינוך ומתוך אהבה**, וכהוראת רשב"י שקרא לתלמידיו חברייה,

מתחיל בחינוך והשפעה בנוגע לתורה, וכהוראת חיי רשב"י וחבריו, אשר תורתן אומנתן – **מבצע תורה**

לימוד המביא לידי מעשה, וכמחז"ל אשר (גם) לרשב"י צ"ל דוקא "למד ע"מ לעשות" – המצות, **מבצע תפלין**, אשר הוקשה כל התורה כולה (המצות) לתפלין, וכל תרי"ג מצות רמוזין בה, כמש"כ בזהר,

מבצע מזוזה – הכוללת והשקולה כנגד כל המצות ובלשון הזהר "ועל ידה לא ינשי ב"נ דזכרנא דקוב"ה לעלמין כו' למעבד פקודי דמאריי",

אתם קרוים אדם: יבמות סא, א. זח"כ פו, א. אהבת ישראל: ראה קונטרס אהבת ישראל. וראה או"ת להה"מ ר"פ אמור דאפילו כשמוכיחים צ"ל דבקים במדת החדס וכאם לאו כו'. לכל .. קטן: תניא פ' לב. מבצע חינוך .. צדקה: ומוכן אשר בכ"ז נכלל ותוצאה מהם **מבצע בית מלא ספרים** – **יבנה וחכמי**.

חבריה: כו"כ פעמים בזהר. וראה מק"מ לזח"ג קעט, ב בשם הרמ"ז. תורתן אומנתן: שבת יא, א. מבצע תורה: שייכות מיוחדת לל"ג בעומר – עפמש"כ כד"ה וספרתם לכם, אמור תרס"ו הנ"ל ובכ"מ, אשר כל"ג בעומר הוא מ"ת דפנימיות התורה. וכמחז"ל .. לעשות: ירושלמי ברכות פ"א ה"ב. הוקשה .. לתפלין: קדושין לה, א. וכל תרי"ג .. כמש"כ בזהר: ח"ג רכח, ב. מזוזה .. כל המצות: סידור רהע, א. ובלשון הזהר .. דמאריי: ח"ג רסג, ב.

מבצע צדקה – אשר היא שקולה כנגד כל המצות ואמר רשב"י אשר צדקה כובשת על מדת הדין ועל הפורענות כדי שלא יבוא לעולם,

ובודאי אשר מיוסד על אהבת ישראל – יוסיף אומץ בהשתדלות אשר תהיי הורתו של כאו"א מישראל בטהרה וקדושה – ע"י **מבצע טהרת המשפחה**

ואשר גם לאתר זה יהיי (גם) גופו טהור וקדוש – ע"י **מבצע כשרות האכו"ש**,

ובפרט ע"פ דברי הזוהר דכל המקדש עצמו למטה הקב"ה מקדשו מלמעלה.

ובבוא ערב שבת קודש – **ביום ל"ג בעומר הבע"ל** – וכל ערב שבת ויום טוב הבע"ל – תפעול ההשתדלות **במבצע נש"ק**. אשר כל נשי ובנות ישראל – בלשון הזוהר "בעיא בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת דהא יקרא עלאה היא לה וזכו רב לגרמה למזכי לבנין קדישין דיהון בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא ויסגון שלמא בארעא ויהיבת לבעלה אורכא דחייך".

★ ★ ★

ויה"ר אשר ע"י כהנ"ל – בתוככי כללות התומ"צ, קיום "בקולי תשמעו" – וע"י סיומו מבצע נש"ק ביום הששי, שמירת נרות של שבת, תקיים בקרוב ההבטחה אני מראה לכם נרות של ציון,

כי ביום הששי זה אלף הששי יחזר הקב"ה אחרי אבדתו כנסת ישראל ובאו האובדים בארץ אשור דא צדיק (צדיקו של עולם) וכנסת ישראל, כי

צדקה .. כל המצות: נתבאר בתניא פל"ז.
 כובשת .. לעולם: תנחומא (באבער) נח, ח.
 הזוהר .. מלמעלה: ויקרא כד, ב.
 בעיא .. דחייך: זח"א מת, ב.
 קיום "בקולי תשמעו": ראה סנהדרין צת, א.
 שמירת נרות .. של ציון: ילקוט שמעוני ר"פ בהעלותך.
 ביום הששי .. כדברי רשב"י: זח"א רנו, א. מגילה כט, א.
 ובאו האובדים: ראה כתר ש"ט (ואו"ת להה"מ) ד"ה איזהו שוטה המאכד מה.

כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן – כדברי רשב"י –

ויהי כ"ז במהרה בימינו ממש, ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון, בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

נ.ב.

ע"פ המוזכר למעלה גודל החביבות דרשב"י לתלמידיו עד שקרא אותם בקביעות "חברייא", ועד כדי כך שבכ"מ שהזכירום חז"ל יחד ה"ז בתואר "רשב"י וחבריו" – הרי זה גם הדגשת שייכות חינוך תלמידים ל"ג בעומר, ולהזכירם בכל עת ובפרט ביום זה, על גודל המעלה של "תורתן אומנתן" – ומזכרון למעשה, שילמדו על אתר פסוקים מתושב"כ ומאמרי רז"ל מתושבע"פ, וכן יתרמו לצדקה,

להסבירם הבטחת ה' ע"י ישעיהו נביאו: ציון במשפט (בתורה) תפדה ושבי בצדקה.

ולעוררם על הצפ"י להגאולה ע"י משיח צדקנו, שמחכים לו בכל יום שיבוא, וכמאמר רשב"י האמור: כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן כו' (וכשנגאלין) שכינה עמהן שנאמר ושב ה' אלך את שבותך.

ויהי .. בציון: תהלים עו, ג.

רשב"י וחבריו: שבת יא, א.

תלמידים .. ישעיהו: שאמר: הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל מעם ה' צבאות השכן בהר ציון. ובפרש"י: הם התלמידים שחביבין עלי כבנים יהיו לאותות ולמופתים שתתקיים תורה בישראל על ידם. (ישעי' ת, יח). וראה ס' השיחות: ה'תש"ב (ע' סו). שמח"ת ה'תש"ג. שם ע' 46, 140.

במשפט (בתורה): לקו"ת דברים א, ב.

ושב .. שבותך: דברים ל, ג. וכרש"י שם: ואתם תלוקטו לאחד אחד כנ"י.

קל

עבודת הקרבנות וההכנות לזה

בי"ה, כ"ט אדר שני, ערב ראש חודש ניסן, ה'תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

היום הזה, ערב ראש-חודש ניסן, המסיים את חודש אדר וקושר אותו עם חודש ניסן, יש לו משמעות מיוחדת, כמוסבר להלן, ולכן יש לו גם הוראה מיוחדת בחיי יוס-יום של יהודי, ככל עניני התורה (במובן של "הוראה").

ביום זה הסתיים החודש של תרומת "מחצית השקל" כאשר בית המקדש היה קיים, ומיד למחרת צריך להיות הקרבן מתרומה חדשה. פירושו של דבר שבר"ח ניסן החלה שנה חדשה בקשר לעבודה בבית המקדש שנעשית בשליחותו של כל יהודי. בהנהגת הבריאה שע"פ טבע, מתחילה השנה בחודש תשרי, אז מתחזקת ההנהגה האלוקית הטבעית, כשהאלוקות

דברי הקדמה לעניננו: בעם ישראל – חיים נורמליים מלאים, שהם חיים על פי התורה בשלימותה, קשורים, בזמן ובמקום, בזמן של בית-המקדש ובמקום של ארץ הקודש. אז אפשר לקיים בפועל גם את המצוות התלויות בזמן ובמקום האמורים, וכן אפשר אז לקיים

משמעות .. ולכן .. הוראה: שהרי גדול תלמוד שמביא לידי מעשה (קידושין מ. ב.).
התורה .. "הוראה": זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית כשם הרד"ק.

קל: תרגום. המו"ל.

מוסתרת ומתכסה בעולם.
 ההנהגה הניסית קשורה לחודש
 ניסן, "חודש הגאולה",
 שמשמעותו פריצת גורי הטבע
 והשיחרור מהגבלותיו. זהו גם
 מענינם של "בית המקדש"
 וה"קרבנות" — מן הבחינה
 הרוחנית — לרומם את היהודי
 למעלה מן הטבע. לקרבו
 ולקדשו. כדי להתחיל שנה
 חדשה בהתנהגות שלמעלה מן
 הטבע, מתכוונים חודש קודם
 באמצעות מחצית השקל, כלומר,
 על ידי ההרגשה והתחושה שכל
 מה שהאדם עושה אינה אלא
 "מחצית" ואת השאר משלים
 הקב"ה. הדברים הללו קיימים גם
 ב"מקדש" הפרטי, הרוחני,
 וב"קרבנות" הרוחניים הפרטיים,
 גם כאשר אין בית המקדש קיים,
 במיוחד בשנה מעוברת.

את כל המצוות באופן נעלה
 יותר.

המשמעות המיוחדת של
 יום ערב ראש-חודש ניסן קשורה
 בעובדה שביום זה הסתיים
 החודש של תרומת "מחצית
 השקל", על-ידי כל אחד מבני
 ישראל בארץ ישראל ובחוץ-
 לארץ, שהחל בראש-חודש אדר,
 ומיד למחרת, ביום הראשון
 בניסן, צריך להיות: "חדש והבא
 קרבן מתרומה חדשה". מן
 הקופה שנאספה מחדש —
 חודשה הקרבת קרבנות הצבור,
 החל בקרבנות יום-יום (קרבן
 התמיד וכו'), וכך בשאר
 הקרבנות של שבת, ראש-חודש,
 המועדים וכו', במשך כל השנה,
 עד לראשון בניסן הבא.

פירוש הדבר הוא, איפוא, שבראש-חודש ניסן החלה שנה חדשה בקשר

המצוות .. באופן נעלה יותר: ראה ספרי עקב יא, יז. רמב"ן עה"ת אחרי יח, כה. ובכ"מ.
 ועיקר השלימות בזה — בגאולתנו בימיה"מ ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז
 ואילך.

הסתיים החודש: אף שבמקומות רחוקים התחילו לפני זה (ראה ב"ב פ"ג מ"ב י"לכו
 ויודיעוהו שנה") והגיעו לאחרי זה (שקלים ספ"ג).

"מחצית השקל": כהבא לקמן בזה — ראה רמב"ם הל' שקלים. ולהעיר אשר הרמב"ם
 בספרו קבע הלכות אלו לא בספר עבודה או קרבנות, כ"א בס' זמנים בין הל' שופר סוכה ולולב
 והל' קדוה"ת. ואולי י"ל הטעם כי מחצה"ש היא מצות היחיד (ולא שהצבור שהוא המחויב
 בקרבנות צבור — מחויב להחרים את היחיד) אחת בשנה לפני ר"ח ניסן. והל' קדוה"ת נאמרו
 בר"ח ניסן ומחצה"ש בראשונה הייתה (לאחרי שופר דר"ה) למחרת יוהכ"פ. — כן להעיר
 ממש"כ הקדמתו לפיה"מ טעם סידור מקום מס' תגיגה.

"חדש והבא .. חדשה": ר"ה ז, א. מגילה כט, ב.

שבראש-חודש ניסן .. בבית המקדש: ולהירושלמי (שקלים כתחלתה, ר"ה שם) כן הי' גם

להקרבת קרבנות הצבור בבית המקדש, שנעשתה בשליחות עם ישראל כולו וכל יהודי במיוחד.

אחד ההסברים לכך שדוקא מראש-חודש ניסן החל סדר חדש בקשר לעבודה בבית-המקדש, הוא – משום שהקב"ה קבע בראש-חודש ניסן את חודש ניסן – חודש הגאולה – כראשון לכל חדשי השנה ("החודש הזה לכם ראש-חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"), ובד בבד צוה כיצד להתנהג בקרבן-הגאולה, קרבן הפסח.

לכאורה, תחלת השנה, ראש-השנה, מהווה היום הראשון לחודש תשרי. ברם, זאת בהתאם לסדר בריאת-העולם, כפי שהקב"ה ברא את העולם ומנהיג אותו "בדרך הטבע" – כאשר במבט שטחי נראה שהכל מתנהל באופן "טבעי", משום שהאלקות מסתתרת ומתכסה, כביכול, בעולם ובטבע ("עולם" במובן של "העלם", ו"אלקים" – ["בראשית ברא אלקים"] – בגימטריא: "הטבעי") – בכל ראש-השנה מתחדשת ומתחזקת ההנהגה האלוקית הטבעית.

הגאולה

אלא שישנה הנהגה אלוקית נוספת, הנהגה נסית, הנעלית מן הטבע, ופורצת את כל הגבלות העולם. הנהגה זו קשורה בחודש ניסן, ולפיכך נקרא חודש זה בשם "חודש הגאולה", שלפי פשוטם של דברים הוא קשור ביציאת מצרים, גאולת עם ישראל כולו מן השעבוד במובנו הפשוט, מעבדות מצרים,

במשכן וכ"כ בפרש"י בש"ס (שבת פז, ב) ד"ה ראשון לעבודה – משא"כ לפרש"י עה"ת תשא (ל, טו) שכדרכו מפרש ע"פ פשוטו של מקרא. ונמצא כן כו"כ בפרש"י עה"ת. (ומש"כ ברא"ם שם, טז (קרוב לסופו) – לא זכיתי להבין). ואכ"מ.
וכל יהודי במיוחד: ראה פרש"י קורח טז, טו (מתנחומא). רמב"ם הל' תמורה פ"א ה"א בסופה. צפע"ג כללים מע' קרבן צבור (קכג).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך.

("החודש הזה .. השנה"): כא יב, ב.

("עולם" .. "העלם": לקר"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

ו"אלקים" .. "הטבע": פרדס שי"ב פ"ב. שעהיוה"א רפ"ו.

ההנהגה .. הטבעית .. הנהגה נסית: עקידה פ' כא עה"פ החודש גוי' (שער לח). הוכא

ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרג"ד. תרס"ו. תרע"ח (דפ' החודש). ועוד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 148 ואילך.

ובמשמעות עמוקה יותר – השחרור מן ההגבלות ("מצרים" במובן של מיצרים וגבולים) של הטבע, וכן הגאולה האישית של כל יהודי במיוחד,

דבר שעל-פי הטבע היי בלתי אפשרי לגמרי, אלא שהקב"ה הראה ועשה "את כל הנסים האלו: הוציאנו מעבדות לחרות", וכו'.

זה גם ענינם של "בית המקדש" והקרבנות – לרומם את היהודי למעלה מן הטבע, ולקרבו לאלקות, לעשות אותו ואת ביתו ואת כל השייך אליו – קודש,

עד שגם מדותיו ותכונותיו ה"טבעיות", תהיינה מזוככות נעלות ומקודשות, עד שכל התנהגותו היוס-יומית נעשית – לשם שמים.

אך אסור לו להמשיך ולעמוד באותו מצב קודם, ככל שיהיי טוב מצב זה – כי אם צריכה להיות התחדשות, אותה הוא מבצע בכוחות שצבר עד עתה,

צריכה להתחיל שנה חדשה גם בהתנהגותו שלמעלה מן הטבע, ולשם כך הוא מתכוון בחודש הקודם, באמצעות תרומת מחצית השקל, עד ערב

("מצרים" .. מיצרים וגבולים): ראה תו"א ע"א, ג ואילך. ובכ"מ.

הגאולה .. של כל יהודי: ראה תניא פמ"ז.

שעל-פי הטבע .. בלתי אפשרי: כי "לא היי עבד יכול לכרוח ממצרים" (מכילתא הובא בפרש"י יתרו יח, ט). וראה מכילתא שם ר"פ ששקולה יצי"מ כנגד כל הנסים כו'. ולהעיר מכתהאריז"ל בפ"י מה נשתנה הלילה הזה.

"את כל הנסים .. לחרות" וכו': הגש"פ – מפסחים קטז, ב במשנה.

"בית המקדש" .. לרומם: כמדורז"ל (חגיגה ב, א) כדרך שכא לראות כך בא לראות.

וראה בס' טעהמ"צ דעלי' לרגל. ועוד. וראה תוד"ה כי מציון (ב"ב כא, א).

והקרבנות .. לרומם .. ולקרבו: דאמאי איקרי קרבן אלא מפני שמקרב (ס' הבהיר ס"ו מו

קט). ועייג"כ זח"ג ה, א. של"ה מס' תענית (ריא, ב). פע"ח שער התפלה פ"ה). וראה ד"ה טעמה תש"ט פ"ב. ד"ה באתי לגני השי"ת פ"ב.

מדותיו .. ה"טבעיות": ראה כתר ש"ט (הוצאת קה"ת) ס"ו כד. לקו"ד כ"א נו, א ואילך

(הובא ונתכאר ב"התמים" חו' ג' ע' סו ואילך).

התנהגותו .. לשם שמים: אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח

סרל"א. שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ב. תניא רפ"ז.

שנה חדשה .. באופן מחודש .. בדרגה נעלית יותר: כהציווי "מעלין בקודש" (ברכות כח,

א. וש"נ). והעלי' משנה לשנה היא באופן מיוחד, שהרי בכל שנה נתחדש ויורד "אור חדש עליון יותר שלא היי מאיר עדיין מימי עולם" (אגה"ק סי"ד).

ראש-חודש ניסן, כדי שהקרבן הראשון בבית-המקדש בחודש ניסן יקרב מיד באופן מחודש, וההתחדשות שבה הוא נוטל חלק תחדור בקרבו באור וקדושה גדולים יותר בחיי יום-יום, בדרגה נעלית יותר בהשוואה לשנה החולפת.

כפי שהוסבר פעמים רבות, הרי למרות שבית-המקדש והקרבנות אינם קיימים עתה (עד שיתוקנו שוב בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו) – בית-המקדש הפנימי והרוחני – שהוא הלב היהודי והבית היהודי, בית-הכנסת ובית-המדרש – קיים, וכך גם ההבטחה האלוקית: "ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחת",

וכן ה"קרבנות" הרוחניים היום-יומיים – התקרבותו של כל יהודי אל הקב"ה (על-ידי תפלה, תורה ומצוות),

שכן כל אלה הם דברים הנעלים מן הטבע, למעלה מן הזמן ומן המקום, ולכן גם למעלה מן הגלות.

ברם, ככל שעניינים אלה בוצעו בעבר במדה טובה – הרי כשמתחילה שנה חדשה, ומבחינה רוחנית רחבה יותר כשמתחיל יום חדש שאז נעשה "בריאה חדשה", צריך היהודי לחדש ולהעלות את ה"מקדש" ואת ה"קרבנות" הפנימיים שלו.

באור: שזהו ענין ביהמ"ק כמדרז"ל עה"פ חלוני שקופים אטומים (ויק"ר פל"א, ז. ובכ"מ. וראה מנחות פו, ב).

בית-הכנסת ובית-המדרש: ראה מגילה כט, א: ואהי' להם למקדש מעט אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

בית-המקדש .. והרוחני .. הלב: סה"מ תש"ח ע' 132 ואילך.

"ושכנתי בתוכם: תרומה כה, ח.

"ושכנתי בתוכם – בתוך כל אחד ואחת": ר"ח שער האהבה פ"ו (קרוכ לתחלתו). של"ה

שער האותיות אות ל'. מס' תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א – שכה, ב. שכו, ב. לקו"ת ר"פ נשא. ובכ"מ.

ה"קרבנות" הרוחניים .. תפלה: ראה ברכות כו, ב: תפלות כנגד תמידין תקנום. וראה

ד"ה טעמה, באתי לגני הנ"ל.

תפלה, תורה ומצוות: ג' דברים שעליהם העולם עומד (אבות פ"א מ"ב) וכללות כל

המצוות (ל' צוותא וחיבור).

יום חדש .. "בריאה חדשה": ראה שו"ע אדה"ז או"ח מהדר"ק רס"ד.

וההכנה לכך בפועל היא על-ידי תרומת "מחצית השקל" שלו, שתוכנה – גיוס כל משאביו ואפשרויותיו על-מנת להעלות ולרומם גם את התנהגותו העל-טבעית לדרגה גבוהה עוד יותר, בידעו שכל שהוא עושה אינו אלא "מחצית", ואת המחצית השני נותנים לו מלמעלה ("הקב"ה עוזרו"). מזה הוא שואב כוח לבצע את ה"קפיצה" וה"פסיחה" כדי לחדש את המקדש הפנימי שלו, ואת כל ה"קרבות" שיביא במשך כל השנה הבאה מדי יום ביומו, ודבר זה גם מסייע לו שכל החלטותיו הטובות תתבצענה בפועל ובשלימות.

במיוחד הדברים אמורים בשנה זו שהיא "שנת עיבור", כשנוסף עוד חודש, נוספו כוחות מיוחדים כדי להשלים את כל מה שחסר במשך השנה החולפת והשנים הקודמות, כפי שהוסבר בענין בהרחבה פעמים רבות בקשר עם שנת העיבור.

ויהי רצון שההתבוננויות האמורות – באופן שתבואנה לידי מעשה בפועל שהוא העיקר – דבר המהווה גאולה פרטית, של יציאה והתעלות למעלה מן הסדר הרגיל של "הרגל נעשה טבע שני", כפי שהיא מתבטאת

"מחצית השקל" .. אינו אלא "מחצית": ראה תר"א הוספות קיב, א ואילך. אוה"ת תשא ע' א'תתקז ואילך. א'תתקיא. וראה לקו"ש ח"ג ע' 927.

("הקב"ה עוזרו"): סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב. וראה תניא רפי"ג. וראה (כנוגע ליצי"מ) כתר ש"ט (הוצאת קה"ת) סי' יד. וראה אוה"ת (בא (כ"ז) ע' ב'תרלג ואילך) ע"ד חצות לילה דיצי"מ.

ה"קפיצה" וה"פסיחה": ושייך לפסח ד"קרוי פסח על שם הדילוג כו" (פרש"י בא יב, יא. ועד"ז בפרש"י שם, יג).

"שנת עיבור": ובפרט שכשנה זו נשלם המחזור קטן, דאז "ישלמו שני החמה עם שני הלכנה" (רמב"ם הל' קדוה"ח רפ"י).

שהוסבר .. בהרחבה: ראה כארוכה מכתב כללי דוא"ו תשרי תשל"ח (לקו"ש חי"ד ע' 477 ואילך)*.

מעשה .. העיקר: ראה אבות פ"א מ"ז.

"הרגל נעשה טבע שני": שבילי אמונה נ"ד ש"ב. וראה שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו. תניא פי"ד (וראה ג"כ פמ"ד).

(* נדפס לעיל ח"א מכתב מה. המו"ל.

בחיי יוס־יוס של יהודי — תקרב את הגאולה הכללית, הגאולה האמיתית והשלימה, הקשורה אף היא בתודש ניסן — "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל" — ובחג הפסח, זמן חרותנו,

— הגאולה הראשונה של עם ישראל, שהיא גם הכנה והקדמה לגאולה האחרונה והנצחית — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",

וכשם שביציאת מצרים, עליי נאמר: "אתה האֵל עושה פלא (— עוד בהיותם בגלות מצרים —) — גאלת בזרוע עמך", יהא כן גם עתה ובקרוב ממש, "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון", שיבנה בית־המקדש ב"שלם" (ירושלים), ותחודש הקרבת הקרבנות בפועל, כולל קרבן־הפסח, כפי שאנו אומרים ב"הגדה", מיד עם ראשית חג הפסח: "שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים" (מקרבן החגיגה ומקרבן הפסח),

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל": שמו"ר שם. ואף שבגמרא (ר"ה יא, א) יש פלוגתא בזה — הרי במדרש (שם) הכריע סתם שבניסן עתידין להגאל (אוה"ת בא ע' רנט. ד"ה החודש ה'ש"ת בתחלתו).

"כימי צאתך .. נפלאות": מיכה ז, טו. וראה או"ת להה"מ ר"פ וארא.

"אתה האל .. עמך": תהלים עז טו-טז.

"ויהי בשלם .. בציון": שם עז, ג ובתרגום שם.

הגאולה .. והנצחית: שאין אחריי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים שם).

ב"שלם" (ירושלים): ראה ראב"ע שם: היא ירושלים אולי נקראה כן כי היא שלימה כו'.

וראה תוספתא ברכות ספ"א. זח"א פו, ב (ובכיאוה"ז לאדהאמ"צ ולהצ"צ שם). שם קעב, ב.

תוד"ה הר — תענית טז, א. אוה"ת לך ד"ה ומלכי צדק. לקוטי לוי"צ לזח"א ע' פו.

"שמחים בבנין עירך .. הפסחים": ברכת "אשר גאלנו" (מפסחים שם).

קלא

ניסים גלויים המשפיעים על העולם כולו

ב"ה, יום ג', י"א ניסן, ה'תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדינו בחודש ניסן, ימים ספורים לפני חג הפסח, ובהמשך למדובר על המשמעות הכללית של חודש זה, חודש ניסן, בכך שהוא מציין ומבטא

את ההנהגה הנסית האלקית (כפי שהדבר גם רמוז בשמו של החודש: "ניסן" — מלשון "נס"), וההוראה שישנה מכך לגבי ה"הנהגה הנסית" היום-יומית של כל יהודי: לצאת, בכל הקשור לתורה ומצוות, ממסגרת של

קיימים ניסים המלוזבים בטבע
היכולים להתפרש במבט שטחי
כ"התרחשות טבעית מוצלחת",
וקיימים ניסים גלויים באופן
בולט. קיימים ניסים ליחיד, ניסים
לרבים ונסים שמשפיעים על

יום ג': שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות — נתבאר בארוכה בהגש"פ (קה"ת תשל"ו) ע' שסו ואילך*.

ובהמשך למדובר: מכתב מיום כ"ט אדר שני, ערב ראש חודש ניסן ש.ז. **
"ניסן" — מלשון "נס": ראה ברכות (נז, רע"א) ובפרש"י שם ד"ה חנינא: נוני"ן הרכה נסים רבים. — ואף ששמות החדשים עלו בידם מבבל (ירוש' ר"ה פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח, ט) הרי נזכרו ניסן וכו' במג"א. ויתרה מזו הרי דרו"ל טט בכתפי פת באפריקי (סנה' ד, ב — הובא בפרש"י עה"ת ס"פ בא). וראה כתובות (י, סע"ב).

קלא: תרגום. המשך למכתב קל. המו"ל.

(*) נדפס לעיל מכתב קכב. המו"ל.

(**) נדפס לעיל מכתב קל. המו"ל.

העולם כולו. בחודש ניסן
התרחשו כל שלושת הסוגים.
הלקח מכך לכל יהודי בחיי היום
יום להתנהגות "ניסית", על-
טבעית, גלוייה ועלייה
מההגבלות, ובצורה שלא תהיה
זו הנהגה "ניסית" המתרחשת
אצלו בלבד, אלא שמשפיעה על
העם כולו ועל העולם כולו.
עבודת היהודי צריכה להיות הן
בין אדם למקום, הן בין אדם
לחבירו, והן בהשפעה על העולם
בקיום ז' מצוות בני נח.

הגבלות, דבר המהווה גם תוכנו
 הפנימי של "יציאת מצרים",
 יציאה מ"מצרים" וגבולות —
 נתעכב בזה על פרטים
 מסויימים בענין האמור, שהרי
 גם הפרטים — ככל הפרטים
 שבתורה ("תורה" — מלשון
 הוראה) — מהווים הוראות
 והדרכות בחיי יום-יום.

★ ★ ★

בנסים עצמם ישנם סוגים

שונים:

ישנם נסים ה"מתלבשים" בלבושי הטבע —

כדוגמת נס פורים, שבמבט שטחי עשוי מישהו להשלות עצמו, כאילו
 ביטול גזירת המן הרשע הושג רק על-ידי השתדלותה של אסתר המלכה,
 ולפני כן — הצלת אחשורוש ע"י מרדכי, המלכת אסתר למלכה, וכו',
 כמסופר במגילת אסתר, שכל אחד ממאורעות אלה לכשעצמו נראה
 כ"התרחשות טבעית" מוצלחת, וכולם יחד הכשירו את הקרקע למפלתו של
 המן עד ל"מהפכה" המוחלטת של פורים ("ונהפוך הוא"). ברם, למותר
 להדגיש שכל המאורעות הללו על כל פרטיהם מהווים המשכים של חטיבה

תוכנו הפנימי .. מ"מצרים" וגבולות: ראה תניא פמ"ז. תו"א עא, ג ואילך. ובכ"מ.
 ("תורה" — מלשון הוראה): זח"ג נג, כ. גו"א ר"פ בראשית כשם הרד"ק.
 בנסים: להעיר מהשקו"ט במו"נ ח"ב פכ"ט. וראה צפע"נ עה"ת שמות דף, ו. וש"נ.
 נסים .. בלבושי הטבע .. נסים גלויים: ראה רמב"ן עה"ת לך יז, א. דרשת הרמב"ן עה"פ
 תורה ה' תמימה ע' קנ"ג ואילך (הוצאת שאוועל). ובארוכה — תו"א מג"א צג, א ואילך. ק, א.
 שערי אורה ע' 118. הגש"פ ע' שנב ואילך*. ובכ"מ.
 ("ונהפוך הוא"): אסתר ט, א.

שכל המאורעות .. החזל מן .. בתחילת המגילה .. חלק מנס פורים: ראה פרש"י מג"א ט,

(* נדפס לעיל מכתב קיט. המו"ל.

אחת, החל מן המאורעות המסופרים בתחילת המגילה, וכל אחד מהם, כפי שהתברר מאוחר יותר, היווה, בהשגחה פרטית של הקב"ה ובאופן של נסים נסתרים (המתלבשים בטבע), דרגה בהכנת והגשמת ה"ונהפוך הוא", חלק מנס פורים.

סוג שני של נסים הוא — נסים גלויים, שהם באופן בולט למעלה מן הטבע, כדוגמת נסי פסח ויציאת מצרים, כמסופר בתורה. כפי שחכמינו מדגישים שבדרך הטבע לא היי מסוגל כלל אפילו עבד אחד ויחיד לברוח ממצרים, ואילו בפסח יצא ממצרים ביד רמה עם שלם של שש מאות אלף אנשים מבוגרים לבד מנשים וטף. ועוד לפני כן, כהכנה לכך — "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים".

עוד חלוקה ישנה בסוגי הנסים: נס שאירע ליחיד (ומשפחתו), נס דרבים — עד לעם ישראל כולו, ונס שאירע והשפיע על העולם שמסביב.

בחודש ניסן ויציאת מצרים, המהווים דוגמא לנסים בכלל, היו בהם עצמם כל שלשת סוגי הנסים האמורים: עשרה נסים נעשו לאבותינו

כו. שם, כט. נתבאר בשיחת ש"פ תצוה, שושן פורים ה'תשל"ז סי"ב. סכ"ב ואילך. שכל המאורעות .. בהשגחה פרטית: ראה תורת הבעש"ט כד"ה על כן יאמרו תרצ"ו פ"ב (סה"מ קונטרסים ח"ב שע, ב). ובמאמר שם: מזה יוצא לנו ענין עמוק בעבודה כו'. הוספות לכש"ט (הוצאת קה"ח) לג, א ואילך. וש"ג.

וכל אחד מהם, כפי שהתברר .. בהשגחה פרטית .. נסים: ראה תו"א שם צג, רע"ד. ק, א: נראה בחוש שכל הסיבות היו רק למעלה מהטבע. אוה"ת מג"א (ע' ב'שלו): אבל מ"מ ראו אפילו כל אפסי ארץ .. שהוא ישועת אלקינו שסיבב כמה סיבות .. והוא בחי' גילוי ממש מלמעלה מהטבע רק שמתלבש בהטבע ואין הלמעלה מהטבע נראה וכו'.

כמסופר בתורה: "במסות כאותות וכמופתים גוי" (ואתחנן ד, לד). ובכ"מ. שחכמינו מדגישים: מכילתא עה"פ יתרו ית, יא. הובא בפרש"י שם, ט. ביד רמה: בשלח יד, ח.

שש מאות אלף .. לבד מנשים וטף: בא יב, לו. וראה תיב"ע (ומדרז"ל) עה"פ. "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים": אכות פ"ה מ"ד.

נס .. ליחיד .. נס דרבים .. לעם ישראל כולו: ראה טושר"ע או"ח סרי"ח. ונאספו הדעות בזה באנציקלופדיא תלמודית ערך כרכות הראי'.

נס .. על העולם שמסביב: ובה כמה אופנים — ראה סד"ה מצה זו תרע"ה — המשך תער"ב ח"ב ע' תתקלא ואילך. ובכ"מ.

ויציאת מצרים .. דוגמא לנסים בכלל: ונוסף ע"ז ששקולה יצי"מ כנגד כל הנסים (מכילתא ויל"ש ר"פ יתרו).

ויציאת מצרים .. כל שלשת: וי"ל שגם נסים המלוכשים כו' היו אז וכמו שרק במכה

במצרים – לעם היהודי כולו, מתוכם היו נסים ליחיד, כגון במכת חושך, כאשר יהודי יחיד נכנס לבית המצרי שהי' חשוך ואילו אצלו – אצל היהודי – הי' אור וראה את הכל, נוסף לכך הרי נאמר "והרביתי את אותותי ואת מופתי בארץ מצרים", עד ל"שמעו עמים ירגזון", עמי העולם כולו.

ההוראה והלקח מכל האמור לכל אחד ואחת: דובר על "הנהגה נסית" (נעלית מהגבלות) של יהודי בחיי יום-יום. נוסף על משמעות הדבר לו עצמו (ולמשפחתו) – הרי, בהיותו חלק מן העם היהודי, שהוא "קומה אחת שלימה", יש לדבר השפעה ישירה על עם ישראל כולו. יתר על כן – כפי שחכמינו ז"ל מסבירים את המלים הראשונות שבתורה, "בראשית ברא אלקים", שבשביל שני דברים הנקראים "ראשית" – ישראל והתורה – ברא ה' "את השמים ואת הארץ", את העולם וכל אשר בו. יש, איפוא, להתנהגותו של יהודי השפעה על השמים ועל הארץ ועל כל אשר בס. וכשהנהגתו של יהודי היא "הנהגה נסית" – הרי הוא מעורר את

השלישית אמרו החרטומים שאצבע אלקים היא (וארא ח, טו).
 לבית המצרי .. חשוך .. אצל היהודי – הי' אור: שמו"ר פי"ד, ג. תנחומא בא ג. וראה ג"כ פרש"י בא י, כב. ועד"ז מצינו במכת דם (שמו"ר פ"ט, י. וש"ג).
 "והרביתי .. מצרים": וארא ז, ג.
 ל"שמעו עמים ירגזון": בשלח טו, יד.
 העם היהודי, שהוא "קומה אחת שלימה": ראה ירוש' נדרים פ"ט ה"ד. לק"ת ר"פ נצבים. דרמ"צ מצות אהבת ישראל.
 שחכמינו ז"ל מסבירים: תנחומא (כאבער) פיסקא ג' וה'. לק"ט ר"פ בראשית. פרש"י ר"פ בראשית. וראה גם ב"ר רפ"א. ויק"ר פל"ו, ד.
 שני דברים .. "ראשית" – ישראל והתורה: ירמ"י ב, ג. משלי ח, כב.
 יש .. להתנהגותו של יהודי השפעה על השמים: להעיר מתורת הה"מ (או"ת קיב, ב) על מאמר המשנה (אבות פ"ב מ"א) "דע מה למעלה ממך" – "דע שכל מה שלמעלה הכל הוא ממך".
 יש .. להתנהגותו של יהודי השפעה על השמים ועל הארץ ועל כל אשר בס: להעיר מזח"א לד, ב. לקוטי לוי"צ לשם. נתבאר בשיחת שבת בראשית ה'תשל"ו סט"ו ואילך.
 השפעה .. ועל כל אשר בס: ויתרה מזו זהו תכלית ירידת הנשמה למטה (תניא פל"ז).
 וראה המשך תער"ב ח"א ס"פ פ"ח ואילך בזה (והשייכות לנסים).
 וכשהנהגתו של יהודי .. מעורר את ההנהגה .. האלקית: דמדתו של הקב"ה מדה כנגד

ההנהגה הנסית האלקית, הן לעצמו והן לכלל ישראל, והן לעולם כולו, ו"ממשיך" (מביא למטה) את הברכות האלקיות, אף הן בלי הגבלה.

בפירוט יתר: עבודת היהודי (על-ידי תורה, תפלה ומצוות) את הקב"ה, בלי הגבלות, "הנהגה נסית", צריכה להיות הן במצוות שהן בין אדם למקום, והן במצוות שהן (גם) בין אדם לחברו, החל במצות "ואהבת לרעך כמוך", והן במצוות הקשורות בלא-יהודי ובישוב העולם בכלל,

כולל גם ציווי השם לעשות ככל האפשרי למען קיום שבע מצוות בני נח, בכל הסתעפויותיהן, שהן המצוות האלקיות המהוות יסוד לכל חברה אנושית.

ועל-ידי כל האמור מסייע היהודי להעלות ולרומם את העולם מהגבלותיו החומריות והגשמיות, בהתאם לרצון הבורא.

מדה (סוטה ט, כ). וראה תורת הבעש"ט עה"פ ה' צלך דכמו שהצל עושה מה שהאדם עושה כך הכורא ב"ה כביכול עושה מה שהאדם עושה (כש"ט — הוצאת קה"ת — הוספות אות ס'. וראה ג"כ אור"ת להה"מ — הוצאת קה"ת — פ, ג. הוספות אות יט).

תורה, תפלה ומצוות): ג' דברים שעליהם העולם עומד (אבות פ"א מ"ב). (גם) בין אדם לחברו: שגם הן ציוויי המקום הן, ויתרה מזו (עיקר) קיומן צ"ל מפני שהן ציוויי המקום ויתרה מזו — גם ב"ג המקיים אותן צ"ל מפני שכך צוה המקום ע"י משה (רמב"ם הל' מלכים ספ"ח).

"ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט, יח. וראה קונטרס אהבת ישראל בארוכה. במצוות הקשורות בלא-יהודי ובישוב העולם בכלל: ראה לקו"ש ח"ה ע' 158, 404

ואילך.

ציווי השם לעשות .. למען קיום שבע מצוות בני נח: רמב"ם שם. ועפ"ז יומתק סיום פי"א מהל' מלכים להרמב"ם: ויתקן את העולם כולו כו'. דלכאורה מהי שייכות כ"ז לס' יד החזקה. ובפרט האריכות הגדולה בזה (בדפוס רומי ר"מ, ונשמטה ע"י הבקורת דאו"ה בדפוסים שלאח"ז), ולכל היותר — ה" צ"ל כתוב בפרק שלאחריו המדבר ב"מנהגו של עולם" בימות המשיח. — אלא שזהו המשך ל"לחם מלחמת ה' .. והצליח .. ינצח כל האומות שסביביו" שאז מחוייב "לתקן את העולם כולו לעבוד את ה'" כו'.

זלרומם את העולם: שזהו ג"כ הכנה אשר בזמן כיאת משיח — וגר זאב עם כבש גו' (ישע"י יא, ו) וברד"ק שם: כי בימות המשיח יתחלפו טבעי החיות. ובארוכה בד"ה כי פדה (אוה"ת בראשית כ"ג ס"פ נח) וש"ג. המשך וככה תרל"ז פצ"ד ואילך. ומ"ש ברמב"ם שם רפ"ב — ראה הגש"פ ע' שנה*.

(* נדפס ג"כ לעיל מכתב קיט. המו"ל.

ויהי רצון, שכל אחד ואחת יבצעו, בכח ובהתלהבות ובחיוניות של חודש ניסן, ובמיוחד של חג הפסח, את ה"קפיצה" (שהיא אחת המשמעויות של "פסח" – פסיחה ודילוג), לדלג אל מחוץ לכל הגבלות העולם.

ובכח של חודש הגאולה וזמן חירותנו – להאיר ולהחדיר גם את כל עניניו הטבעיים (אכילה, שתי' וכו') בחיי יום יום של השנה כולה, ולעשות זאת בשמחה וטוב לבב.

ודבר זה יהוה הכנה לבואה המידי, בלי הגבלות, כפסק הידוע של הרמב"ם "ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין" – של הגאולה האמיתית והשלימה של כל ישראל ושל כל אחד מישראל, על-ידי משיח צדקנו.

ו"אתה האל עושה פלא הודעת בעמים עוזך" –

שתבוא גם הגאולה לעולם כולו ולאנושות כולה, כמובטח מראש: "השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה" – ו"אז אהפוך אל

ה"קפיצה" אחת המשמעויות של "פסח": ראה פרש"י בא יב, יא: "קרוי פסח על שם הדילוג כו" (ועד"ז בפרש"י שם, יג). – ולהעיר ממש"כ בכתהאריז"ל (סידורו, פע"ח, סה"כ – במקומו) בפי' "פסח".

ובכח של .. זמן חירותנו – להאיר .. השנה כולה: וכפרט ע"פ מש"כ כשיחת חגה"פ תש"ג (סה"ש חש"ג ע' 75): חג הפסח ווערט נמשך שטענדיק [= נמשך לעולם]. להאיר ולהחדיר גם את כל עניניו הטבעיים (אכילה, שתי' וכו'): וכמ"ש כל מעשיך יהיו לשם שמים, ובכל דרכיך דעהו – אבות פ"ב מי"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז סקנ"ו ס"ב. תניא רפ"ז.

ולעשות זאת בשמחה וטוב לבב: ראה רמב"ם סוף הל' לולב: השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא כו'. ולהעיר מההמשך וככה הנ"ל (פ"ה ואילך, פצ"ז ואילך) כו"כ דרגות בשמחה.

לבואה המידי: להעיר אשר הגאולה העתידה וביהמ"ק הג' שייכים לבחי' יעקב (ראה שכת קיח, ב: כיעקב כו'. פסחים פח, א: כיעקב כו') וכיעקב הוא מהירות – מה זה מיהרת (עיין לקוטי לוי"צ לזח"א רכט, ב).

כפסק .. של הרמב"ם: הל' תשובה פ"ז ה"ה.

ו"אתה האל .. עחך": תהלים עז, טו.

ו"אתה .. הודעת .. שתבוא: כימי צאתך מארמ"צ שאתה גו' גאלת בזרוע עמך. "השמים החדשים .. אני עושה": ישעי' סו, כב. וראה לקו"ת שה"ש עה"פ. אוה"ת לישעי' שם.

ו"אז אהפוך .. שכנס אחד": צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכס אחד", שכל העולם יזכה לגאולה האמיתית, לתיקון ולשלימות.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

אוצר החכמה

קלב

יחיד וצבור כאחד

בי"ה, עש"ק, שבת הגדול ה'תשל"ט
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

כיוון שחודש ניסן, וכן הענין המרכזי שבו – והוא חג הפסח, חג המצות – שניהם מהווים "ראשית": על חודש ניסן נאמר "ראשון הוא

שכל העולם .. לגאולה .. לתיקון ולשלימות: להעיר מהרמב"ם שם: ולתקן [כן הוא בדפוס רומי (ולא כבדפוסים ששלטה בהם יד הבקורת "ויתקן")] את העולם כולו כו'. ולהעיר אשר אינו אומר "כל העולם כולו" כיון אשר "יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות גוי" (דניאל יב, ב).

ולשלימות: כמדורו"ל דלכן ואלה תולדות פרץ מלא (ב"ר פי"ב, ו).

קלב

עש"ק .. ה'תשל"ט: להעיר אשר קביעות שנה זו היא כבשנת יצי"מ (כהמסקנא בשו"ע אשר ביום ה' יצאו ממצרים).

שבת הגדול: ראה תוד"ה ואותו שבת (פז, ב). טושו"ע או"ח ר"ס ת"ל. לקו"א להה"מ סקכ"ד. או"ת עה"פ משכו וקחו.

שחודש ניסן .. הענין המרכזי שבו .. הפסח: כשמו – חודש של גאולה (שמו"ר פט"ו, יא).

"ראשון .. השנה": כא יב, ב. וראה אוה"ת עה"פ. ד"ה החודש, תרכ"ו.

קלב: תרגום. המו"ל.

לכם לחדשי השנה", וחג הפסח הוא ראשון לרגלים – מובן על כן ששניהם מכילים יותר הוראות, והוראות בעלות אופי יותר כללי, מאשר שאר הימים המיוחדים של השנה. הדבר מודגש באופן בולט גם בכך שענינים רבים בחיים היהודיים קשורים ומוסברים כ"זכר ליציאת מצרים".

אחת ממשמעויות היסוד של חג הפסח היא – היותו נחשב כ"יום ההולדת" של עם ישראל. לפיכך קשור הדבר גם בכל אחד בתור חלק מן העם.

כללית, חיון של אדם הם דו-צדדיים: כיחיד, וכחלק מעמו, מדינתו, עירו, סביבתו וקהילתו. למרות שבמבט ראשון שני צדדים אלה מהווים ניגודים זה לזה – הרי מוסדרים חיון של האדם בצורה כזו ששתי

חג הפסח נחשב ל"יום ההולדת" של עם ישראל. חיון של אדם הם דו צדדיים: כיחיד, וכחלק מעמו. שני צדדים אלה משלימים זה את זה. הדבר גם משתקף בקרבן הפסח: ישנם "קרבנות יחיד" ו"קרבנות ציבור" ובקרבן הפסח אנו מוצאים את האיחוד והמיזוג משתי הבחינות, המופיעות בהדגשה שאינה מצוייה בשאר הקרבנות. הוא נאכל רק ליחידים שנמנו עליו, ומאידך קרב ע"י כל בני ישראל באותו זמן; גם ה"חבורות" מאפיינים את המיזוג של "ציבור" ו"יחיד". מאפיין זה קיים גם בכך שהוכן "על ראשו על כרעיו ועל קרבו" כאחד – למרות המרחק והשוני. הדרגות השונות שבעם ישראל צריכות להתאחד ולהשלים זה את זה. היחיד צריך להתאחד עם הציבור וגם עם הזולת היחיד. הכוח לזה הוא בהיותו קרבן "פסח" –

הפסח .. ראשון לרגלים: ר"ה, ד, א.

שענינים רבים .. כ"זכר ליציאת מצרים": הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו (חינוך מצוה כא). ולהעיר שמצווים אנו לזכור יצי"מ בכ"י ביום ובלילה (טור אר"ח סי' סו וסי' רלו. שו"ע אדה"ז סי' סו סי"ב וסי' סז ס"א).

כ"זכר ליציאת מצרים": להעיר מזח"ב, מ, ב.

כ"יום ההולדת" של עם ישראל: יחזקאל קאפיטל טז ובמפרשים. וראה מכתב כללי דר"ח ניסן תשל"ז*.

(* נדפס לעיל מכתב קכז. המו"ל.

ע"י דילוג וקפיצה מהמיגבלות
 והרגש העצמי.

הבחינות — ה"פרט" וה"כלל"
 — תופסות מקום בד-בבד
 כמציאות הרמונית ומתואמת,

פחות או יותר, כשהשאיפה והמטרה היא שתשלמנה זו את זו עד כדי להיות
 מציאות יחידה אחת.

אצל יהודים, שמהם נדרשת ומצופה שלימות ואחדות בכל הענינים,
 נעשית השאיפה והמטרה האמורה לעיל — לעיקר וליסוד.

שתי הבחינות האמורות משתקפות גם בקרבן-פסח, שעליו נצטוו בני
 ישראל במצרים בתחילת חודש הגאולה, בראש-חודש ניסן, כהכנה עיקרית
 ליציאת מצרים.

בקרבנות ישנם — "קרבנות יחיד" ו"קרבנות ציבור". כלומר: שהיחיד
 מקריב כיחיד. וקרבנות של ציבור, הכולל "יחידים" רבים, כשכל יחיד
 מהווה חלק מן הציבור, והוא (היחיד) מיוצג בהם באמצעות תרומתו
 האישית לאוסף הכספים למטרה זו.

בקרבן-פסח אנו מוצאים את האיחוד והמיזוג משתי הבחינות, שכן
 הוא מהווה, בעת ובעונה אחת, גם קרבן יחיד וגם מעין קרבן-ציבור, "בא
 בכנופיא", ושתי הבחינות מופיעות בהדגשה שאינה מצויה בשאר הקרבנות.

אצל יהודים .. נדרשת .. שלימות: להעיר מכתוכות (סז, א) דצ"ל כמאן דבעי ליי
 למיעבד דוקא.

האמורות: כהכא לקמן ראה בארוכה הגדש"פ ע' שנד ואילך. שסג ואילך.
 בקרבן-הפסח שעליו נצטוו .. בראש-חודש ניסן: בא (יב, ג). מכילתא ופרש"י עה"פ.
 בקרבן-הפסח .. כהכנה עיקרית ליציאת-מצרים: מכילתא ופרש"י עה"פ בא שם, ה.
 ולקיתתו היתה כעשור בחודש — שבת הגדול דשנה ההיא. ולדעת הצפ"נ (עה"ת בא יב, ג"ד)
 גם נתקדש אז.

חודש הגאולה .. ניסן: שמו"ר שם. וראה אה"ת בא ע' רנט.
 "קרבנות יחיד" ו"קרבנות ציבור": ראה פיהמ"ש להרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים.
 וקרבנות של ציבור .. כשכל יחיד .. מיוצג בהם: ראה במדב"ר פי"ח י. פרש"י עה"פ
 קורח טז, טו. רמב"ם הל' תמורה פ"א ה"א בסופה. ובארוכה — מפענ"צ פ"ד ס"ב וס"ד, וש"ג.
 בקרבן-פסח .. קרבן יחיד .. מעין קרבן-ציבור: ראה פיהמ"ש שם: והמין הרביעי קרבן
 יחיד דומה לקרבן ציבור והוא קרבן פסח.
 "בא בכנופיא": יומא נא, א. פרש"י פסחים סו, סע"ב.

[מקור: חפ"ק]

כקרבן-יחיד היה קרבן הפסח קבוע, ונאכל רק לה"מנויים" עליו, אותם יחידים שנמנו על הקרבן והתאחדו לקבוצה אחת להקרבתו ולאכילתו של קרבן זה. לאחרים אין חלק בו, ואסור שיהיה להם חלק בו, ואילו בקרבנות-יחיד אחרים (כגון קרבן שלמים, וכיוצא בהם) היה אפשר לצרף לאכילתו את כל הרוצה.

מאידך, שימש קרבן הפסח מעין קרבן-ציבור, ציבור במלוא המובן, שכן כל בני ישראל היו צריכים להקריב באותו הזמן ובאותו האופן, ונוסף לכך בא הדבר בהדגשת יתר, שלא כבקרבנות ציבור אחרים, שבהם היה הציבור מיוצג על-ידי נציגים, "אנשי מעמד", ואילו קרבן הפסח הוקרב ב"כנופיא", באופן שכל הציבור היה במקום באופן אישי, וכך גם בקשר לאכילתו, שכולם היו צריכים לאכול את קרבן-הפסח ובו-בזמן ובאופן דומה (צלי אש) וכו', דבר שאיננו מוצאים בקרבן ציבור אחר.

★ ★ ★

בקרבן הפסח גופא יש עוד נקודה, שיש לה גם משמעות לגבי הקשר בין היחיד לבין הציבור. הכוונה היא לכך, שאת קרבן הפסח היה צורך להכין "ראשו על כרעיו ועל קרבו". ההבדל והמרחק בין הראש לבין הכרעיים וכו' מובן וברור, ולמרות זאת נדרש שכל החלקים יוכנו יחד ובאופן דומה. ההוראה מזה היא, שלמרות שיש בציבור דרגות שונות – ואף מרוחקות ביותר – של יחידים, למן דרגת ה"ראש" עד לדרגת ה"רגלי"

קרבן הפסח .. רק לה"מנויים": זכחים נו, ב. במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ב. ואסור: כי הר"ש משאנץ (לתו"כ צו ז, יט) דמתיר יחיד הוא בזה. בכיבוד הר"פ פערלא לרס"ג מל"ת קעה (קצד, ד ואילך) כ' שגם הרמב"ם ס"ל כהר"ש משאנץ. וראה תו"ש בא (חי"א) במילואים סי"א (וש"נ) ובחי"ב. בקרבנות-יחיד אחרים: וגם כשחיתתו חלוק שצ"ל דוקא ע"י שלוחו (ראה קידושין מא, ב. מנ"ח מצוה ה' בסופו). "אנשי מעמד": תענית כו, א במשנה. ספרי ופרש"י עה"פ פינחס כח, ב. רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ו.

(צלי אש): בא שם, ח.

"ראשו .. קרבו": שם, ט. פסחים עד, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י. דרגות שונות .. ה"ראש" .. ה"רגל" .. חייבים .. יחד .. לתרום .. לציבור: לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ. וראה גם קונטרס אהבת ישראל.

— חייבים בכל זאת לכלול כולם יחד כדי ליצור "ציבור", וכל אחד חייב לתרום את מלוא חלקו לציבור.

כיצד משיגים את התאחדות היחיד עם היחיד, והיחיד עם הכלל? — דבר זה מתבטא גם בשם "פסח", שאחד ממשמעויותיו היא — דילוג וקפיצה. קפיצה ודילוג על פני המחיצות השונות שבין יהודי למשנהו, ובין היחיד לבין הציבור, עד שכולם מתאחדים לקומה אחת שלימה של עם ישראל כולו.

לשם כך דרושה, ראשית-כל, "קפיצה ודילוג" על פני המיגבלות של השכל והרגש העצמי, להתרומם ולהתעלות מעל לכל ההפרעות והמכשולים, הפנימיים והחיצוניים, עד לכדי השגת החרות הרוחנית המלאה: חרות ושחרור עצם מהותו של היהודי — "הנקודה היהודית" שבקרבו, כפי שהדבר נקרא תכופות. כך מתקשר יהודי לשרשו ולמקורו, וליהודי שני ולבני ישראל כולם.

— שזה, כידוע, תוכנה של "יציאת מצרים" ברוחניות.

במונחים מעשיים פירוש הדבר הוא, שלכל יהודי ניתנו הכוחות, ולכן מצופה ממנו, להתרומם ולהתעלות מעל לאינטרסים האישיים והצרים שלו, לטובת האינטרסים של הציבור שמסביבו, של כל קהילתו ושל כלל ישראל כולו. מאידך מתחייב הציבור כולו — עד לכלל ישראל — למען כל פרט ופרט, ששום יהודי אחד ויחיד לא ילך ח"ו לאיבוד, והיחיד והציבור פועלים יחד ככל האפשר להוציא את כל אחד ואת כולם מ"מצרים" שלהם, בכל צורה שהיא. וגאולת הכלל תלויה בגאולת היחיד כיחיד.

"פסח" .. "קפיצה ודילוג": "קרוי פסח על שם הדילוג וכו'" — פרש"י עה"פ בא שם, יא (ועד"ז שם, יג). סידור האריז"ל במקומו.
מתקשר יהודי לשרשו .. בני ישראל כולם: ראה תניא פל"ב.
"יציאת מצרים" ברוחניות: תניא פמ"ז. שער האמונה בכ"מ. ועוד.
מתחייב הציבור .. למען כל פרט .. לא ילך ח"ו לאיבוד: ראה ירושלמי תרומות ספ"ח. רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"ה. וראה סנהדרין לז, א כמשנה.
מ"מצרים": מל' מיצרים וגבולים — תו"א יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ. — ולהעיר

חכמינו ז"ל מסבירים, שהגאולה מן הגלות הנוכחית תהיה באותו אופן כשל הגלות ממצרים, כשכל ישראל – "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", בלי יוצא מן הכלל, יצאו ממצרים, מבלי שנשאר שם אפילו יהודי אחד ויחיד. שלא כגאולות מבבל, פרס ומדי ויוון – כשנותרו יהודים בגלות. בגאולה העתידה, על ידי משיח צדקנו יהיה "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ושום יהודי לא ישאר בגלות. דבר זה מדגיש שוב את העובדה שגאולת כלל ישראל קשורה בגאולת היחיד.

★ ★ ★

ויהי רצון, שמאחר ועתה הוא הזמן המתאים ביותר להתכונן לגאולה האמיתית והשלמה, יעשה כל אחד ואחת בכל האמור במלוא המדה, כשהצעד הראשון הוא, כבקרבת הפסח הראשון במצרים: "משכו וקחו" – למשוך ידים ולהתרחק מעבודה־זרה, גם מ"עבודה־זרה" במשמעותה הפנימית, שהיא כל דבר שהוא "זר" ונכרי לדרך של יהדות ותורה, ולעשות בכיוון זה, הן ביחס לו עצמו והן ביחס לסביבתו, עד לסביבה השלימה, הציבור כולו, לסייע לכל יהודי שאפשר להגיע אליו, ולהכניסו אל תהליך ההכנה האמורה אל הגאולה, על ידי תורה ומצוות, עליהן נאמר: "ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל", ולהיות בטוחים בהצלחה בכל האמור, תוך זכירת "מקדם פלאך" (הנפלאות שהקב"ה עשה בימי קדם – בימי "צאתך מארץ מצרים"), זכירה באופן של "והגיתי בכל פעלך ובעלילותיך אשיחה".

מלקוטי לוי"צ לזח"ב (ע' פא ואילך).

חכמינו ז"ל מסבירים: ראה לקר"ש ח"א ע' 1 ואילך. וש"נ.

"בנערינו .. ובבנותינו": בא י, ט.

"כימי .. נפלאות": מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ.

לגאולה האמיתית והשלמה: גאולה שאין אחרי גלות – תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים

קטז, ב.

"משכו וקחו" .. ולהתרחק מעבודה־זרה: בא יב, כא. שמר"ר פט"ו, ב (בסופה). מכילתא

עה"פ. ועוד.

מ"עבודה־זרה" במשמעותה הפנימית: ע"ד תורת הבעש"ט ("באם) וסרתם (מאת ה', מיד)

ועבדתם אלקים אחרים" (צוואת הריב"ש סע"ו). ראה תניא פכ"ד. קונטרס ומעין מאמר ב'

ואילך.

"ויקם .. בישראל": תהלים עת, ה. וראה ד"ה ויקם עדות ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 51

ואילך).

"מקדם פלאך" .. "והגיתי .. אשיחה": תהלים עז, יב"ג.

וכל האמור יחיש עוד יותר את קבלת פני משיח צדקנו, 'בנערינו
ובזקנינו בבנינו ובבנותינו', בגאולה האמיתית והשלימה.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קל"ג

האריו"ל החי

ב"ה, בין המצרים, ער"ח מנחם אב,
יום שלישי שהוכפל בו כי טוב, טוב לשמים וטוב לבריות,
פי ציון במשפט תפדה ושבי בצדקה,
היתשל"ט. ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

אחד"ש וברכה!

ומענין תקופה זו וימים אלה:

בטח אין כל צורך לבאר רציניות המצב בהווה בעולם וכן – בנוגע
למצב עמנו בניי שליטי"א בכ"מ, הן באהקת"ו והן בחו"ל, הן בגשמיות והן

בין המצרים: רש"י איכה (א, ג). וראה רשימות הצ"צ לשם – נדפסו באור התורה
נביאים וכתובים ח"ב (ע' אלה).
בין המצרים .. תפדה: עיין יל"ש ירמי' רמז רנט: עלה כו' נכוּדנצר כו' ע"מ שיבוא כו'
והפכתי אבלם לששון (נת' בד"ה כונה ירושלים, תרכ"ט).
יום .. כי טוב: עיין פרש"י לבראשית (א, ז) בסופו – דגם העבר נעשה טוב. וראה אור
התורה בראשית (לג, א ואילך). שם משפטים (ע' א'קנו. א'קסא ואילך).
שהוכפל .. לשמים .. לבריות: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה פ"א, מ"א.
מכתב כ"ק אדנ"ע (בסה"מ תש"ט ע' יח). מכ' ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שם.
ציון .. בצדקה: ישעי' (א, כז) – חותם הפטרת פי דברים.

ברוחניות, ובמיוחד בנוגע לפועל
 – מצב הדורש לעורר וביחד עם
 זה לעודד – את כל אחד ואחת
 מבניי שליטי"א להיות איתן
 בבטחוננו בהשם, אשר הנה לא
 ינום ולא יישן שומר ישראל,
 ובלשון נעים זמירות ישראל "אך
 טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי",

המצב הרציני, הן בארץ הקודש
 והן בחוץ לארץ, דורש לעורר
 את הבטחון בה'. יש להתעורר
 בלימוד תורת בית הבחירה,
 בצדקה ל"מקדש מעט" ובקיום
 המצוות בהידור. "ויהפכו ימים
 אלו לששון ולשמחה".

וביחד עם זה לעורר את כאו"א להוספה ביתר שאת וביתר עז בכל
 עניני יהדות, התורה ומצוותי, והמעשה הוא העיקר: לימוד התורה (הנגלה
 והפנימית) בחיות, קיום מצוותי בהידור, כולל הציוויים דכל מעשיך לשם
 שמים ובכל דרכיך דעהו,

ולימוד מיוחד שהזמן גרמא, ע"פ משי"נ ציון במשפט (תורה) תפדה
 ושביי בצדקה, לקבוע (ובמקום שכבר ישנם – להוסיף ב) שיעורי תורה
 בהלכה ופסי"ד

ובאם אפשר – בתורת בית הבחירה בית מקדשנו,

בבטחוננו בהשם: להעיר מתורת הבעש"ט עה"פ והי' הוי' מבטחו שגם הכלי יושלח לו
 מלמעלה (כש"ט ח"ב סמ"א – הוצאת קה"ת).
 לא ינום .. ישראל: תהלים קכא, ד.
 אך טוב .. חיי: שם כג, ו.
 אך .. ירדפוני: היפך ("והפכתי" – של) רודפי השיגוה (כ"אך" ימים של) בין
 המצרים.

המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז.
 הציוויים דכל מעשיך .. דעהו: אבות פ"ב מי"ב. משלי ג, ו. רמב"ם הל' דעות ספ"ג.
 טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.
 ציון: הוא בחי' ממעמקים קראתיך (פי' האריז"ל הובא בס' זהר הרקיע – לקר"ת
 דברים א, ג).

במשפט (תורה): לקר"ת ר"פ דברים. וכאוה"ת שם ד"ה ציון במשפט.
 במשפט .. בצדקה: עייג"כ או"ת להה"מ ס"פ שופטים.
 (תורה) .. בהלכה ופס"ד: כהמשך בלקר"ת שם (א, ג): אין הגליות מתכנסות אלא
 בזכות המשניות.

תורה .. בצדקה: טוב לשמים, טוב לבריות.
 ובאם אפשר – בתורת .. מקדשנו: כי ע"י הלימוד כ"צורת הכית ותכונתו ומוצאיו
 ומובאיו וכל צורתיו גוי" (יחזקאל מג, יא) "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הכית"

ובצדקה – באם אפשר – בצדקת מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות (כולל – ישיבות כו'),

וע"פ מרז"ל ודאי אשר תשובה ותפלה וצדקה מעבירין כו' ועד אשר אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא, לטוב הנראה והנגלה.

ואף שבטח עושים ומעשים בכ"ז – הרי ע"פ מחז"ל אין מזרזין אלא למזורז, ארשה לעצמי לעורר וכו' עדכ"ז, ובלשון רבנו הזקן בכיו"ב, לעורר "להעדפה וזהירות וזריזות יתרה ביתר שאת ויתר עז כפולה ומכופלת למעלה מעלה".

ויה"ר שתיכף בקבלת ההחלטות טובות בכ"ז יקויים, כההבטחה לדניאל "מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין גוי נשמעו דבריך", והרי פס"ד הוא בשו"ע אורח חיים,

ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה ולמועדים טובים – ובעגלא דידן,

וכימי צאתנו מארץ מצרים, שאז הקים הוי"י "עדות (מצוות) ביעקב ותורה שם בישראל" וצווה להודיעם לבניהם לדור אחרון –

יראנו נפלאות בגאולתנו האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

(תנחומא צו יד).

מקדש .. מדרשות: מגלה כט, א.

תשובה .. מעבירין: פיוט ונתנה תוקף, ע"פ ב"ר פמ"ד, יב.

אתהפכא .. למיתקא: זח"א ד, א. וראה שערי אורה בתחלתו.

אין מזרזין אלא למזורז: מכות כג, א. וראה במדכ"ר פ"ז, ו.

ובלשון רבנו הזקן: אגה"ק סוס"ז. וראה לקוטי לוי יצחק – לתניא – ע' לז.

מן היום .. דבריך: דניאל י, יב.

בשו"ע אורח חיים: סו"ס תקעא.

ויהפכו .. טובים: רמכ"ם בסיום הלי' תעניות – מזכרי' ח, יט.

וכימי צאתנו: שכדוגמת זה אראנו נפלאות – בגאולה העתידה (מיכה ז, טו).

עדות .. אחרון: תהלים עח, ה"ו.

עדות (מצוות): ראה רד"ה ויקם עדות היש"ת (כסה"מ היש"ת ע' 51).

משיח צדקנו: שילמד תורה את כל העם, והי' צדק אזור מתניו ע"ד וילבש צדקה כו'

– ראה אוה"ת לישע"י. שיחת שמח"ת תר"ץ ח"ג (לקו"ד ח"א).

קלד

"יום שהוכפל בו כי טוב"

ב"ה, ראש חודש ניסן, חודש הגאולה,
יום ג' פ' ויקרא, יום שהוכפל בו כי טוב,
היתש"מ. ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

הנקודה המרכזית של גאולת מצרים – "בהוציאך את העם ממצרים"
– היא, הרי, כאמור בהמשך הכתוב: "תעבדון את האלקים על ההר

ראש חודש ניסן: אותו יום נטל עשר עטרות (שבת פז, סע"ב וראה תוד"ה עשר שם.
תו"ש לפקודי מ סק"ט. ויש"ג) – הוכא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני מסדר עולם (פ"ז). ובירוש'
שקלים בתחלתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות צבור (כולל – דאותו היום). וע"ד
החסידות – ראה דרושי דא"ח עה"פ ויהי ביום השמיני.

ניסן: שצירופו הוי' כסדרו (כתהאריז"ל בכ"מ. משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה). וראה
או"ת להה"מ בא ד"ה החודש הזה. וראה רד"ה החודש הזה תרכ"ו. וצע"ק למה דוקא בצירוף
דניסן אין לערב כו' ואולי מפני שהוא שם כסדרו. ובד"ה החודש הזה אעת"ר (ריש ע' סד):
ועיקר ההמשכה הוא בחדש ניסן דהצירוף הוא ש' הוי' כסדרן והיינו אמיתית הגילוי דש' הוי'
שם העצם. וכע' סה: דכשהגיע ניסן היינו שכבר נמשך הגילוי מלמעלה בחי' הגילוי דעצמות
או"ס.

חודש הגאולה: שמור"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש היש"ת.
יום .. טוב: ראה אוה"ת בראשית (לג ב, ואילך). שם משפטים (ע' א'קנו. א'קסא

ואילך).

פ' ויקרא: דכפשוטן של כתובים בא בהמשך לס"פ פקודי, שנקרא בו ביום. וכ"כ
בתנחומא ר"פ ויקרא. וראה לקו"ת ד"ה ויקרא רס"ב. וצע"ק מגיטין ס, סע"א.
שהוכפל .. טוב: ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק
אדנ"ע כס' מאמרים תש"ט ע' יח. מכ' ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שם. ועיין פרש"י לבראשית
(א, ז) בסופו – דגם העבר נעשה טוב.

"בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב. וראה פרש"י עה"פ (משמור"ר פ"ג, ד): וששאלת מה

קלד: תרגום. המו"ל.

בענין כללי כיציאת מצרים יש
ללמוד הוראה גם מה"קביעות"
השנתית שלה, המדגישה ענינים
מיוחדים, ולא רק מכללות
המצוה. השנה חל חג הפסח, וכן
ראש חודש הגאולה, ביום
השלישי שבשבוע, היום
שהקב"ה ציין אותו ב"טוב
לשמים וטוב לבריות". על חג
הפסח להכניס חיוניות בשני
הקווים של "בין אדם למקום"
ושל "בין אדם לחבירו". בכך
נעשית התאחדות בין הבורא
("שמים") לבין הנברא
("בריות"). שני הדברים
מתאחדים לדבר אחד: "ואהבת
את ה' אלוקיך" מחייב חיוניות
יתר ב"ואהבת לרעך כמוך",
והמצוות שבין אדם לחבירו
מוזכרים את האדם וע"י קיומן
מגיע לדרגה נעלית יותר
ב"ואהבת את ה' אלוקיך".

הזה". כלומר – המטרה היא
כדי לעבוד את ה' באופן של
חירות מלאה, על-ידי קבלת
התורה מסיני, לימודה וקיום
מצוותי בפועל, שהרי "המעשה
הוא העיקר". בד בבד משפיעה
כל עשיי שעל-פי התורה על מהלך
נפשו של לומד התורה ומקיים
המצוות, והיא מעדנת ומזככת
אותו הן בשכלו והן במדותיו,
כפי שהרמב"ם – מורה הנבוכים
של דורו ושל כל הדורות הבאים
– מדגיש במקומות רבים.

מובן, שמאחר שכל מצוה
וכל המצוות ניתנו מן הקב"ה,
שהוא אין-סוף, הרי גם ההוראות
וההשפעות של כל מצוה וכל ענין
בתורה הן אין-סופיות. וככל
שמצוה מסויימת היא יותר
כללית ובלתי מוגבלת – כך
עמוקים יותר, רחבים יותר
ומרובי-גוונים יותר הם הענינים
הקשורים במצוה זו.

זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה
על ההר הזה כו'. וראה לקוטי לוי יצחק אגרות ע' רל.
חירות מלאה: ראה זח"ב קיג, סע"ב ואילך. עירובין נד, א. שמור"ר פמ"א, ז (בתחלתו).
חירות, על-ידי קבלת התורה מסיני. לימודה: ראה אבות פ"ו מ"ב: חרות על הלוחות,
א"ת חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה.
"המעשה הוא העיקר": אבות פ"א מ"ז.
כל עשיי... מעדנת ומזככת אותו: ראה ב"ר רפמ"ד "לצרף בהם את הבריות". ובעכוה"ק
חלק העבודה פ"ג עוד מוסיף על הרמב"ם במור"ג דלקמן. וראה ד"ה אמרת ה' צרופה תרצה
– בס' הקונטרסים ח"ב.
כפי שהרמב"ם... מדגיש במקומות רבים: מו"נ ח"ג פכ"ז. ח"ב ספ"מ. ח"ג פנ"ב. ועוד.

להוראות הנלמדות מן המצוה עצמה מיתווספת גם ההוראה הנלמדת מן ה"קביעות" השנתית שלה, כלומר, ממשמעותו של היום בשבוע שבו חל התאריך של קיום המצוה, דבר המשתנה, כמובן, משנה לשנה.

למרות שההוראה הכללית קיימת תמיד בכל תוקפה, באה ה"קביעות" השונה והמיוחדת של המצוה ומדגישה ענינים מיוחדים במצוה זו במדה בולטת וחזקה יותר.

אם הדברים אמורים ונוגעים לכל מצוה ולכל ענין בתורה – על אחת כמה וכמה שזה כך באשר לענין כללי כיציאת מצרים, שאותו אנו מזכירים פעמיים בכל יום בתפלה, ובימי חג הפסח – באופן בולט במיוחד ובמדה המחייאת את כל ימי השנה.

השנה חל חג הפסח, ה"קביעות" של היום הראשון של החג, וכן ראש־חודש, היום הראשון של החודש – שהוא חודש הגאולה – ביום השלישי שבשבוע, "יום שהוכפל בו כי טוב", היום שהקב"ה ציין אותו ב"טוב" כפול: "טוב לשמים וטוב לבריות". אחת ההוראות הכלליות מעובדה זו, איפוא, היא – שהשנה צריך חודש זה, ובמיוחד חג הפסח, זמן חירותנו,

ההוראה .. ממשמעותו של היום בשבוע: כתורת הכעש"ט שבכל דבר שיהודי רואה או שומע ישנה הוראה בעבודת השם (היום יום ט' אייר (ע' נב). כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות אות קכד"קכט. וש"ג). ולהעיר מזח"ג צד, ריש ע"ב: כל יומא ויומא עביד עבידתאי. ה"קביעות" .. היום בשבוע: ועד"ז משינוים בקביעות דימי החודש דש"פ החודש וכיו"ב.

באשר לענין כללי כיציאת מצרים: ראה חינוך מצוה כא: כי הוא (יצי"מ) יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ואמונתנו. וראה מכילתא ומפרשי התורה בקישור שני הענינים "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". זח"ג קח, א. תניא פמ"ז. כיציאת מצרים .. מזכירים פעמיים בכל יום: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז אר"ח סס"ז ס"א.

הפסח .. המחייאת את כל ימי השנה: ראה שיחת חגה"פ תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 75): חג הפסח ווערט נמשך שטענדיק [= נמשך לעולם].

ה"קביעות" של היום הראשון של החג, וכן ראש־חודש: שכן הוא תמיד – דר"ח (דכל חודש) – חל לעולם בהיום בשבוע שחל בו יום החמשה עשר בחודש – דקיימא סיהרא באשלמותא.

להכניס חיוניות יתר ותוספת בשני הקווים של "בין אדם למקום" ושל "בין אדם לחבירו", בעבודה שבכל יום בשנה.

★ ★ ★

נקודה פנימית יותר בענין זה של "טוב לשמים וטוב לבריות" היא שעל-ידי-כך נעשית התאחדות במדה החזקה ביותר בין שני דברים מנוגדים לכאורה: בין הבורא ("שמים") לבין הנברא ("בריות"). כך גם בין הנבראים עצמם, שלכל אחד מהם רצון ואינטרסים משלו, כשעל-ידי "טוב לבריות" נעשה שלום ואחדות ביניהם, עד למשמעות המושלמת ביותר של "שלום", כשע"י מיתוספת שלימות אצל כל אחד מן הצדדים.

אוצר החכמה

מן האמור אף מובן שהמדובר על "טוב לשמים וטוב לבריות" אין פירושו שהם נשארים דברים שונים ונפרדים, כי אם הם נעשים כעין דבר אחד, וכפי שאמר אדמו"ר הזקן ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא "כלי" ל"ואהבת את ה' אלקיך".

— גם כאשר ממבט ראשון הדבר נראה רק כענין של "טוב לשמים", הרי מאחר שהוא נובע מ"ואהבת את ה' אלקיך", חייבת האהבה להתבטא בקיום מצוותיו, ובחיוניות גדולה של קיום הכלל הגדול בתורה: "ואהבת לרעך כמוך" — "טוב לבריות".

מאידך: מאחר שהמצוות (כולל ובפרט אלו שבין אדם לחברו) מצרפות ומזככות את האדם, את מהלך נפשו, שכלו ומדותיו, כאמור, הרי ע"י קיומן מגיעים לדרגה הנעלית של "ואהבת את ה' אלקיך" — ("טוב לשמים") —

שלכל אחד מהם רצון ואינטרסים משלו: ראה ברכות נח, א. סנהדרין לו, סע"א. לח, א.

ובכ"מ.

וכפי שאמר אדמו"ר הזקן: סה"ש הי"ש"ת ע' 3. וראה קונטרס אהבת ישראל (ברוקלין,

ה'תשל"ו).

ש"ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט, יח.

ל"ואהבת את ה' אלקיך": ואתחנן ו, ה.

ש"ואהבת לרעך כמוך" .. הכלל הגדול בתורה: תו"כ ופרש"י עה"פ.

מ"ואהבת את ה' אלקיך", חייבת .. ובחיוניות: ראה תניא רפ"ד.

"ואהבת .. לבריות": ראה תניא פל"ב.

"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", שכן כוחות הנפש הזדככו והם נמשכים לרוחניות ולאלקות.

★ ★ ★

זו גם אחת ההוראות היסודיות של יציאת מצרים, שמטרתה היתה מתן תורה, כך הדבר רמוז גם בראשית עשרת הדברות: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

פירוש הדבר במלים פשוטות: לאחר שבני ישראל היו כמה דורות במצרים, במצב של "עבדים לפרעה" הן מבחינה גופנית והן מבחינה נפשית – נהפכו מן הקצה אל הקצה בכיוון להשגת החירות האמיתית. לא רק שהשליכו מעליהם את אלילי מצרים ואת כל הלך-הרוח המצרי, אלא שאף הקדישו את כל הכוחות ואת ה"רכוש גדול" שהביאו ממצרים כדי לבנות משכן לו, יתברך, ובכך נעשה שלום בין כל הבריאה לבין הבורא, עד כדי "ושכנתי בתוכם", שנעשתה לו, יתברך, דירה בתחתונים.

★ ★ ★

ויהי רצון שכל אחד מאתנו בתוך כלל ישראל יתברך ב"חג פסח כשר ושמח" – ביטוי שגם בו משתקף ה"טוב לשמים" (פסח כשר) וה"טוב לבריות" (פסח שמח), שכן כדי ששמחת החג תהיי שלימה ומליאה יש לשמח ולדאוג ל"כל דכפין" ו"כל דצריך".

"בכל .. מאדך": ואתחנן שם.
 "אנכי ה' אלקיך .. מצרים": יתרו כ, ב. וראה פרש"י עה"פ (ממכילתא): כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי.
 שהשליכו מעליהם את אלילי מצרים: וכמ"ש משכו וקחו לכם – משכו ידיכם מע"ז (בא יב, כא ובמכילתא עה"פ).
 ה"רכוש גדול" שהביאו ממצרים: לך טו, יד – וראה בכורות ה, ב. תנחומא בשלח כה.
 פרש"י עה"פ בא יג, יג.
 משכן .. נעשה שלום בין .. הבריאה .. הבורא: ראה במדכ"ר רפי"ב: עכשיו שנעשה המשכן .. שלום כיני ובין בני ובפס"ד פ"ה, יא מוסיף: נעשה שלום בעולם.
 "ושכנתי בתוכם": תרומה כה, ת. וראה של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב.
 ששמחת .. ומליאה: ויתרה מזו ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. שו"ע אדה"ז שם סתקכ"ט סי"א.
 "כל דכפין" .. דצריך": שהתחילו לדרוש וללמוד (שיעשו) בזה ("מעות חטים")

ועל-ידי קיום אהבת ישראל במלוא המדה תבוטל הסיבה לגלות הנוכחית, ונזכה לקיום ההבטחה האלוקית "כימי צאתך מארץ מצרים": "ויביאם אל גבול קדשו גוי ויבן כמו רמים מקדשו גוי" (= הקב"ה יביא את כל עם ישראל לארצו הקדושה, ויבנה את בית המקדש כמו השמים הרמים), "ואנחנו עמך וצאן מרעיתך נודה לך לעולם", משום שתהי' זאת גאולה נצחית, גאולה שאין אחרי' גלות, הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו ובקרוב ממש.

בכבוד ובברכת חג כשר ושמח
ובשורות טובות בכל האמור

מנחם שניאורסאהן

שלושים יום לפני החג (שו"ע אדה"ז הל' פסח סתכ"ט ס"ג), וכפרט מר"ח ניסן (רשב"ג בפסחים ו, רע"ב. ואלו ואלו דא"ת. וראה ד"ה החודש הזה תרכ"ו, פ"ד). ומכריזים עד"ז עוה"פ בתחילת אמירת ההגדה.

הסיבה לגלות הנוכחית: יומא ט, ב. וראה לקו"ת מטות ד"ה החלצו, ובכ"מ. "כימי צאתך מארץ מצרים": מיכה ז, טו. ואדרבא אראנו נפלאות עוד יותר (ראה ש' האמונה פט"ז ואילך. רשימות הצ"צ עה"פ ממדרז"ל ומפע"ח). "ויביאם .. מקדשו: תהלים עת, נד. שם, סט. "ואנחנו עמך .. לעולם": שם עט, יג. גאולה שאין אחרי' גלות: ראה תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

קלה

"כל יומא עביד עבידתיה"

בי"ה, י"א ניסן,

ערב שבת פ' צו, שבת הגדול,
היתש"מ. ברוקלין, נ.י.אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש חודש ניסן, בו דובר על ההדגשה המיוחדת של חג הפסח הנוכחי על הענין של "טוב לשמים וטוב לבריות", בהקשר עם כך שהיום (בשבוע) של יציאת מצרים, שהוא יום תחלת החג, וכן היום שחל בו ראש-חודש שהוא יום תחלת כל חודש הגאולה — הם השנה ביום

**הבריאה נבראה מסוגים שונים,
מינים שונים, ופרטים רבים שאין
אחד דומה למשנהו. כך גם הזמן
כולל ימים, שבועות, חדשים**

י"א ניסן: נשיא לכני אשר, ראה ליקוטי לוי"צ אגרות ע' תי"ד.
פ' צו: אין צו אלא ל' זירוז מיד ולדורות (תו"כ ופרש"י ר"פ צו). וראה אוה"ח הקדוש (ו, ב): וכדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרז לישראל כו' עיי"ש.
שבת הגדול: ראה תוד"ה ואותו (שבת פז, ב). טוש"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס ת"ל. לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).
שבת הגדול: שהיא השבת שלפני החג, ו"נהגו כדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו... והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון" (שו"ע אדה"ז סתכ"ט ס"ב. וש"נ).
בהמשך למכתב מראש חודש ניסן: וראה גם מכתב י"א ניסן היתשל"ה* (הגש"פ — קה"ת תשל"ט — ע' תפ ואילך).

קלה: תרגום חפשי. המשך למכתב קלד ולמכתבים נ"נא בחלק א. המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קכב. המו"ל.

ושנים — כשלכל אחד תכונות ומשימות מיוחדות. על יהודי מוטלת המשימה לתקן את הבריאה באמצעות הנהגתו היום-יומית לפי רצון הבורא. השנה החלה ביום השבת, והשנה כולה היא שנת השמיטה, שבת לה'. מנוחת יום השבת והשנה השבתית מהתעסקות בפרנסה — ניתנו לצורך התעמקות ב"טוב לשמים". ויחד עם זאת אנו מוצאים בהם ציונים מיוחדים בענינים של "טוב לבריות". המשותף ביום השבת, שנת השבע וחג הפסח, שבשלשתם המטרה היא לקבוע בליבנו שהקב"ה ברא את העולם ואת הארץ והוא ארון העולם — כשהדבר משריש ביהודי את האמונה בבורא עולם, ולעשיה בתחומי "טוב לשמים וטוב לבריות" כאחד.

שלישי (בשבוע), "יום שהוכפל בו כי טוב",

— ידובר כאן בנקודה נוספת בענין זה:

כללית, נראה הבריאה בהפרדה ל"ארבעה עולמות" של — דומם, צומח, חי, מדבר, וכל אחד מאלה מורכב מסוגים שונים, כל סוג — ממינים שונים, כל מין כולל פרטים רבים, וכל פרט נברא "בצביונו" (בדמותו המיוחדת), עד שקשה למצוא שני פרטים שיהיו דומים לגמרי בכל הבחינות. אשר בנוגע לעולם ה"מדבר" (האדם) הודגש שהקב"ה "טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו" — במראה ובדעת וכו'.

דומם, צומח חי, מדבר: כנגד ד' אותיות שם הוי' (ע"ח ריש שמ"ב. סוף ש"נ. ועוד. תניא פל"ח — ג, ב). ולהעיר שכיר"ד נכלל הקוץ שעל היר"ד (אגה"ת פ"ד), ומזה מוכן גם במדבר. מסוגים שונים .. ממינים .. פרטים: ראה תו"א וארא (נו, ב) עה"פ (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך הוי'. וברשימות הצ"צ (יהל אור) לתהלים שם (ע' תד): שלכד ריבוי הנבראים עוד זאת כל נברא יש בו ריבוי בחי' שהוא ביבשה ובים. וראה ד"ה שבחי ירושלים (הב') תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שפו ואילך).

"בצביונו": ר"ה יא, א. חולין ס, א. וראה פרש"י ד"ה בצביונם — ר"ה שם. שקשה למצוא שני פרטים .. דומים: ראה ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ט: אפי' תינתא או חיטתא לא דמיא לחכירתא (בפני משה שם: אין .. של שדה ואילן זה דומק לשל אחר. אבל ראה ת"י יומא רפ"ו ד"ה שני).

דומים .. בכל הבחינות: ועפ"ז יומתק שביומא שם צ"ל לימוד למראה בפ"ע ולקומה בפ"ע (ונפק"מ להלכה שאפילו למצוה לא בעינן שוין בקול). וצ"ע מאי שנא מסנה' עא, א. הודגש: סנהדרין לז. סע"א כמשנה. שם לח. א כגמרא. ירושלמי שם.

כך גם ביחס לזמן – אותו ברא הקב"ה והפרידו בימים, שבועות, חדשים ושנים, ולכל יום, שבוע, חודש ושנה ישנן התכונות המיוחדות לו וכן (משום כך) משימות מיוחדות. בלשון חז"ל: "כל יומא ויומא עביד עבידתיה" (= כל יום ויום עושה את עבודתו שלו).

אחת הכוונות היסודיות של כל השינויים שישנם בעולם, אשר ברא אלקים, שהקב"ה ברא אותם כך ולא אחרת, היא, כפי שהתורה – תורת אמת – גילתה, לעשות – "לתקן": כדי שהאדם ילמד מן הדברים המשתנים שבעולם שמסביבו, איך לתקנם (כלומר, לשפרם) "בכל יומא ויומא" באמצעות הנהגתו היום-יומית לפי רצון הבורא, ועל-ידי כך להביא תיקון לכל הבריאה, להביא ליד גילוי את האחדות הפנימית של כל הבריאה, והגשמת כוונת הבורא לעשות לו, יתברך, דירה בתחתונים, שהיא האחדות הפשוטה.

הנקודה המיוחדת שבה מתייחדת השנה הנוכחית משנים אחרות – כפי שהדבר הוסבר בהרחבה במכתבים שמראשית השנה ה'תש"מ – היא

לזמן .. ברא: שגם הזמן נברא מחודש כו' כשאר כל הנבראים (הה"מ, הובא בסי' עם דא"ח שער הק"ש רד"ה להבין פ"ר דק"ש).

בלשון חז"ל: זח"ג צד, ב. ובזח"א רסד, ב: מלמד שכל יום ויום יש לו כחו. וראה שו"ת הרשב"א ח"א סתכ"ג.

אשר .. לעשות: בראשית ב, ג.

לעשות – "לתקן": ראה ב"ר פי"א, ו ובפרש"י שם. וראה אוה"ת בראשית (כרך ג) ע'

תקיד ואילך.

ילמד מן הדברים המשתנים שבעולם: להעיר מתורת הכעש"ט שבכל דבר שיהודי רואה

או שומע ישנה הוראה בעבודת השם (היום יום ט' אייר (ע' נב). כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות ס' קכז-קכט. וש"נ).

באמצעות הנהגתו היום-יומית .. להביא תיקון לכל הבריאה: להעיר מרמב"ם הל' תשובה

פ"ג ה"ד: עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה.

להביא .. האחדות הפנימית של כל הבריאה: ראה תו"א וישב כז, ד. וראה כש"ט סש"צ

(הוצאת קה"ת נו, סע"ב ואילך).

האחדות הפנימית של כל הבריאה: כיון שכולם נבראו ע"י הוי' אחד – הוי' (גם) לשון

מהוה (שעהייה"א רפ"ד. וראה זח"ג רנו, ב. פרדס ש"א פ"ט), וכמ"ש מה רבו מעשיך הוי'.

דירה בתחתונים: ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

האחדות הפשוטה: ראה תו"ח נח עג, ב. ובכ"מ.

שהשנה החלה ביום השבת, שאז חל ראש-השנה, ושהשנה כולה היא שנת השבע, שנת השמיטה, שבת לה', שנה שבתית.

ובהמשך לענין שהוסבר (במכתב מראש חודש ניסן) בדבר ההתאחדות של "טוב לשמים וטוב לבריות", הרי ענין זה דוקא מתבטא, אף ביתר שאת, בתוכן המשותף של יום השבת ושנת השבת:

ביום השבת נדרש יהודי שהמנוחה מכל המלאכות תנוצל להתעמקות ולחיזוק ההתקשרות עם הקב"ה, על-ידי הקדשת הזמן "הפנוי" ליותר תורה ויותר תפלה, הן בכמות והן באיכות, "טוב לשמים". בד בבד הוא נדרש: "תשבות למען ינוח שורך וחמורך וינפש בן אמתך והגר" — "טוב לבריות".

כך גם בשנה השבתית, שבה היהודי משתחרר מעיסוק-הפרנסה העיקרי שלו [שהרי בשנים כתיקונן, כשבני ישראל ישבו על אדמתם, איש תחת גפנו ותחת תאנתו, היתה הפרנסה העיקרית בשדה ובכרם] היה הזמן

ביום השבת .. שנת השמיטה: דשייכים זל"ז וכמחז"ל שבת לה', כשם שנאמר בשבת בראשית (ת"כ (הובא בפרש"י) בהר כה, ב. וראה ראב"ע ורמב"ן ועוד שם).
שנת השמיטה: שייכות דשנת השמיטה לענין "שלישי" — ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רלט ואילך.

שבת לה': בהר כה, ב"ד.

השבת .. ולחיזוק ההתקשרות עם הקב"ה, על-ידי .. תורה .. תפלה: ראה תניא (קו"א) בסופו: פנימיות השבת היא הכוונה כתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד כו'.
השבת .. הקדשת הזמן "הפנוי" ליותר תורה: ראה ירושלמי שבת פט"ו ה"ג. יל"ש ר"פ ויקהל. טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סר"צ ס"ב (ס"ג). וראה המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו ע' תקצד.
השבת .. ליותר תורה .. באיכות: ראה זח"ב קעד, רע"א ובניצוצי אורות שם. וראה שעה"פ להאריז"ל עה"פ (יתרו כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו: לחדש בו דברי תורה.
שבת .. תורה: ראה זח"ג צה, רע"א. תורת לוי"צ למס' תענית ע' ג.
שבת .. ויותר תפלה: ראה ירושלמי שם. תו"א הוספות קיג, א"ב. סידור הנ"ל רצז, ד. אגה"ק ס"א (קג, א). לקו"ת ברכה ד"ה וה"י מדי תודש.
"תשבות .. והגר": משפטים כג, יב.

בשנה השבתית .. היה הזמן הפנוי צריך להיות מנוצל לענינים שהם "שבת לה": ראה ספורנו עה"פ בהר שם: שתה"י כל השנה הכטלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו .. שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'. ובסד"ה כי תבואו תר"ל (סה"מ תר"ל ע' קלח) דכל השנים כללות נש"י א"א להם להיות בעבודתם כהסנהדרין כיון שהם טרודים לחרוש ולזרוע כו' אבל בשביעית היתה עבודתם כמו הסנהדרין כו'.
בשנים כתיקונן .. היתה הפרנסה העיקרית בשדה: ראה שיחת ח"י אלול תשל"ט סכ"ז.
איש .. תאנתו: מ"א ה, ה. וכן לעת"ל — מיכה ד, ד.

הפנוי צריך להיות מנוצל לעניינים שהם "שבת לה'", כאמור, "טוב לשמים", ויחד עם זה היה עליו להפקיר לכל השנה את שדותיו וכרמיו לשם "ואכלו אביוני עמך, ויתרם תאכל חית השדה", וכן הוא משחרר את בעל-חובו מן החוב שבידו. כשם שביציאת מצרים יצאו כולם מעבדות לחרות ו"צידה לא עשו להם", הקב"ה זן וכילכל אותם עד שנכנסו לארץ טובה ורחבה.

★ ★ ★

כן משתקף התוכן המשותף של יום השבת, שנת השבת וחג הפסח, זמן חירותנו, בכך שבשלתם — בכל אחד מהם לחוד ובכולם יחד — המטרה היא לקבוע בלבנו ובמחשבתנו את ענין "חידוש העולם": שהקב"ה ברא את השמים ואת הארץ ואת כל אשר בהם בששה ימים והוא האדון לכל העולם. כשם שכל יום בשבוע — יום ראשון בשבת, יום שני בשבת וכו' — ועל אחת

"ואכלו .. השדה": משפטים שם, יא.

משחרר .. החוב: ראה טו, ב. ונוהג גם בזמן הזה, ובכל מקום — רמב"ם הל' שמיטה ויב"ל פ"ט ה"ג. טוש"ע חו"מ ר"ס סז. שו"ע אדה"ז הל' הלואה סל"ד. — ועד"ז נאמר אצל עבד עברי ואמה עברי, שיוצאים בשנה השביעית שלהם (ראה טו, יב. וראה גם משפטים כא, ב), ובשמור"ר פ"ל טו: אמר הקב"ה כשם שבראתי את עולמי ל' ימים ונחתי בשביעי כך יעשה עמך ו' שנים ויצא בן חורין. וראה בפ"י מהרז"ו שם. וראה רמב"ן ורבינו בחיי עה"פ משפטים שם. תו"א ותו"ח סד"ה ואלה המשפטים. אוה"ת משפטים ד"ה כי תקנה (ס"ע א'עז ואילך). — ובזח"ג קח, א: ובההוא נייחא דארעא אצטרכו עבדין נייחין. וראה תו"ש למשפטים כא ס"ק ע. וש"נ. ואכ"מ*.

ו"צידה לא עשו להם": בא יב, לט.

זן וכילכל אותם עד שנכנסו לארץ טובה ורחבה: בשלח טז, לה.

יום השבת .. הפסח: יע"ן רמב"ם הל' חומ"צ רפ"ז: מ"ע כו' בנסים ונפלאות כו' כמש"נ זכור את יוה"ש (ולא העתיק חיבת לקדשו). בסהמ"צ שלו מ"ע קנו. שמור"ר פי"ט, ז "לזכור את יוה"ש זכר ל'מע"ב כו' כך היו זוכרים הנסים שעשיתי לכם במצרים כו" ומוסיים למה כי בחזק יד הוציאך ה' ממצרים. — ועפ"ז מתורצת קושית האחרונים מה מלמדנו הזכור דיוה"ש**.

יום השבת, שנת השבת .. הפסח .. לקבוע .. "חידוש העולם": חינוך מצוה כא. מצוה לא-לב. מצוה פד. ובנוגע לפסח — ראה גם סידור (עם דא"ח) שער החנוכה (רעא, ג) דע"י יצ"מ ידעתי כי גדול הוי' מכל האלקים, עיי"ש.

הפסח .. "חידוש העולם": ויתירה מזו ראה או"ת להה"מ (כו, ג): כחידוש העולם נתגלה חיצוניות העולמות כו' ויציאת מצרים ה' הכוונה שיתגלה פנימיות העולמות. שכל יום .. ה"זכור ושמור": ראה רמב"ן עה"פ יתרו כ, ח.

(י) ראה בארוכה לקו"ש חכ"ב ע' 143 ואילך. המו"ל.

(**) ראה בארוכה הגדש"פ ע' תטו ואילך. המו"ל.

כמה וכמה יום שבת־קודש עצמו – מזכיר לנו את ה"זכור ושמור" את "יסוד היסודות ועמוד החכמות", כך גם כל שנה משנות השמיטה, ועל אחת כמה וכמה שנת השבע, שנה לה', מחזקת בנו את האמונה שבורא העולם הוא גם אדון העולם, ושכל הפירות שהארץ מוציאה משנה לשנה, אינם בכוחם שלהם, כי אם בכוחו של זה המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. כך גם בכל פרנסה – אינה על ידי "כוחי ועוצם ידי" כי אם הקב"ה הוא הוא "הזן את העולם כולו בטובו".

כל האמור משריש ביהודי, במדה החזקה ביותר, את שני הדברים: את האמונה וההתקשרות לבורא העולם ומנהיגו, ואת עשייתו ככל האפשרי שכל אשר מסביבו יהיו במצב של חירות אמיתית (חירות מכל הדאגות) ומנוחה, במלוא המדה של "טוב לשמים וטוב לבריות" כאחד.

ומחג המצות, זמן חירותנו, צועדים – תוך ספירת הימים בגעגועים – אל היום המצופה של שלימות אמיתית של חירות, זמן מתן תורתנו, החל בעשרת הדברות, מ"אנכי ה' אלקיך" עד "לא תחמוד .. כל אשר לרעך", "טוב לשמים וטוב לבריות", וכל זה "בדיבור אחד".

ויהי רצון שכל אחד מאתנו, איש ואשה וילד, בתוך כלל ישראל, יחוג את חג יציאת מצרים, זמן חירותנו, באופן שהדבר יאיר ויחיה את כל אחד

"יסוד היסודות ועמוד החכמות" (שהוא) ממציא כל הנמצא (כן הוא בדפוס רומי וכו') כו' משמים וארץ כו' (רמכ"ם בתחלתו). ולהעיר מהמשך תרס"ו ע' תלא.
 השמיטה .. מחזקת .. שבורא העולם .. אדון העולם. ושכל הפירות שהארץ מוציאה .. אינם בכוחם שלהם: ראה חינוך שם (מצוה כא): שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות .. לא בכחה וסגולתה כו'. ושם מצוה שכח: שיראה ממעשה האדם בכל ענין שנה זו (דשמיטה) כאילו אין דבר מיוחד ברשותו רק שהכל ברשות אדון הכל.
 בכל פרנסה .. הקב"ה: להעיר מדברי אדמו"ר מהר"ש: גם העולם ניזון ממן כי כאו"א אינו מרויח לפ"ע ההוצאה לפי חשבון אף בהגדולים ורק ניזונים ממן כו' (סה"מ תש"ט ע' 21).
 אינה על ידי "כוחי ועוצם ידי": עקב ח, יזית, וראה סמ"ג מל"ת סד.
 בעשרת הדברות .. "בדיבור אחד": מכילתא יתרו כ, א (הובא בפרש"י עה"ת שם).
 ספירת הימים בגעגועים: ראה ר"ן סוף מס' פסחים.
 מ"אנכי ה' אלקיך" .. "לא תחמוד .. כל אשר לרעך": יתרו שם, ב"יד.

מימות השנה, ויביא לתוספת בכל הענינים של "טוב לשמים וטוב לבריות", במלוא המדה של חירות אמיתית, ודור זה יקדים ויזרז את "קץ שם לחושך" (הגלות) ואת החירות המלאה של כל אחד ושל כלל ישראל כולו, בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו ממש, ונהיה "שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך", "ואנחנו עמך וצאן מרעיתך גודה לך לעולם, לדור ודור נספר תהלתך".

בכבוד ובברכה

השם המסופר

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"קץ שם לחושך": איוב כח, ג. וראה ד"ה ראשית גוים, פר"ת.
 "שמחים .. בעבודתך": ברכת "אשר גאלנו" (בהגש"פ) מפסחים קטז, כ במשנה.
 "ואנחנו .. תהלתך": תהלים עט, יג.
 לדור ודור נספר: להעיר מסנה' (צט, א): 'ימוה"מ כו' רבי אומר ג' דורות. וראה תנחומא
 ס"פ תצא. פיהמ"ש שם.

קלו

"איכא מילתא דבעי לתקוני"

[מגן]

ב"ה, יום ד' פ' אמור גוי ואמרת
פסח שני, ה'תש"מ
שנה השביעית, שבת להוי,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

יום ד' פ' אמור: וכשיעור היומי בחומש: מועדי הוי' גוי' פסח להוי'.
אמור גוי' ואמרת: ר"פ אמור. וארז"ל (תו"כ כאן. יבמות קיד, סע"ב. וש"צ — הובא
בפרש"י עה"ת) להזהיר גדולים על הקטנים. וראה לקו"ת ואו"ת להה"מ עה"פ.
פסח שני: כך נקרא בכ"מ, מתחיל ממשנה פסחים צב, ב (ובגמרא שם צג, א), רמב"ם
הל' ק"פ פ"ה, ועד לסידור רכנו הזקן (לפני ובא לציון). ובחולין (קכט, ב): כתוב במגילת
תענית (פ"ב) פסחא זעירא כו'. וכ"ה במשנה (חלה בסופו. ר"ה ית, סע"א): פסח קטן. וראה חיי
אנשי שם חלה שם (מרמ"ז). ועוד.

פסח שני: ענינו "עס אין ניטאָ קיין פֿאַרפֿאַלען". מען קען אַלע מאָל פֿאַריכטען" (היום
יום י"ד אייר). ולהעיר שזהו ענינו בתור תשלומין (דפסח ראשון). והוי גר שנתגייר בין פ"ד
לפ"ש חייב בפ"ש (רמב"ם הל' ק"פ פ"ה ה"ז)*. וי"ל שגם זה — סיבתו טענת למה נגרע. —
וג"ז דוגמא (מה"ת) שהמסובב גדול מהסיבה**.

פסח... שנה השביעית, שבת: שכמה ענינים משותפים בהם (ראה המכ' כללי די"א ניסן
תש"מ*** וש"נ). — עיין רמב"ם הל' חומ"צ רפ"ז: מ"ע כו' כנסים ונפלאות כו' כמש"נ זכור
את יוה"ש (ולא העתיק תיבת לקדשו). בסהמ"צ שלו מ"ע קנז. שמו"ר פי"ט, ז "לזכור את
יוה"ש זכר למע"ב כו' כך היו זוכרים הנסים שעשיתי לכם במצרים כו'", ומסיים "למה כי
בחזק יד הוציאך ה' ממצרים". — ועפ"ז מתורצת קושית האחרונים מה מלמדינו הזכור
דיוה"ש****.

קלו: תרגום חפשי. המו"ל.

* וראה לקו"ש חיי"ח ע' 126 ואילך. המו"ל.

** ראה לקו"ש חיי"ז ע' 135 ואילך. המו"ל.

*** נדפס לעיל מכתב קלה. המו"ל.

**** וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 68 ואילך. המו"ל.

כיון שאנו מתקרבים ליום הבהיר והמאיר, ל"ג בעומר, "הוד שבהוד", יוס-הילולא-שמחה של התנא רבי שמעון בן יוחאי, אשר רבו, רבי עקיבא, אמר עליו: "אני ובוראך – (בלבד) – מכירים כוחך".

– ראוי להתבונן בנקודה אחת, לפחות, מן הכוחות הבלתי-ניתנים-למדידה של רשב"י, נקודה שיש לה שייכות מיוחדת לכל יהודי, אפילו ליהודי פשוט ביותר, ועל-אחת-כמה-זוכמה לבעל מדריגה.

כידוע, נאלץ רשב"י להסתתר במערה במשך שתיים-עשרה שנה, ולאחר מכן עוד שנה, בגלל תקיפותו בהחזקת היהדות בתקופת הגזירות הרומאיות. כאשר סוף סוף הוא יוצא לחרות – הרי אחד מצעדיו הראשונים הוא שהוא שואל: "איכא מילתא דבעי לתקוני"? (= האם יש

עם התקרבותנו ליום "ל"ג בעומר", עלינו להתבונן בעובדה שכאשר סוף סוף יצא הרשב"י לחרות – לאחר 13 שנה של ישיבה במערה, שקוע בחול, ויסורים גדולים – הרי הוא מיד השקיע את עצמו בתיקון דרך, כדי למנוע צער ליהודים. בכוחו של כל יהודי לעשות ברוח זו ולהצליח. על יהודי להורות דרך ברוחניות לזולתו, ע"י הפצת יהדות, תורה ומצוות, כולל תורתו של רשב"י, פנימיות התורה. נקודה נוספת: רשב"י פותח את ספר הזוהר באימרה שהעולם ניצול בזכות קול הילדים הלומדים תורה. בחינוך תורני אמיתי לילדי ישראל מתאחדות שתי הנקודות.

דבר שיש לתקנו? ומיד משקיע עצמו בתיקון הדבר, למרות שדיבר שם רק

והמאיר... "הוד שבהוד": שפ"י (גם) אור. וראה פרש"י עה"ת פינחס כז, כ. ל"ג בעומר: ראה בעניניו בלקוטי לוי"צ אגרות לל"ג בעומר. ל"ג בעומר, "הוד שבהוד": נת' בארוכה בסי' אדהאמ"צ ד"ה עד הגל הזה. סד"ה ובי' ענין נחל איתן (בהמשך והחרים תרל"א) ובכו"כ דרושי רבותינו נשיאינו ועד לכ"ק מו"ח אדמו"ר ד"ה אני לדודי תרצ"ו (תש"ח) ועוד. יוס-הילולא-שמחה: ראה משנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ז: שמחה גדולה. הילולא-שמחה: ראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י תרע"ח. ובכ"מ. "אני... כוחך": ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב (בסופה). וראה לקו"ש ח"ז ע' 346 ואילך. הכוחות הבלתי-ניתנים למדידה: להעיר ממחז"ל שנו מידותי שמידותי תרומות מתרומות מידותיו של רע"ק (גיטין סז, א). כידוע... בפועל: שבת לג, ב. ושם. וראה תקוני זוהר בתחלתו.

על מניעת הצורך להקיף דרך ארוכה – הרי מאחר שהיה זה ענין של צער ליהודים – משפיע עליו הדבר עד כדי כך שהוא משקיע השתדלות וזמן על תיקון הדבר למעשה בפועל.

– אדם שישב שלש-עשרה שנה במערה, שקוע בחול, יוצא סוף-סוף לחופש, כשהוא סובל יסורים גופניים גדולים, במה הוא מתחיל את דרכו? – הוא מתחיל מיד לחקור מה יש לתקן, והוא – העיקר המעשה – מתמסר אל הדבר עד לביצועו בפועל ממש!

מובן שאי אפשר כלל להידמות לרשב"י ושכמותו, אך מאחר והסיפור הוא חלק מן התורה, תורה שבעל-פה, והרי "תורה" היא מלשון "הוראה", ודאי הדבר שבכוחו של כל יהודי למלא את ההוראה, לעשות ברוח זו ובכיוון זה ולהצליח, במיוחד לאחר שרשב"י הורה את הדרך וסלל אותה.

אם עשיית טובה ליהודי בגשמיות, ואפילו רק לחסוך לו דרך מיותרת, ערכה כה גדול, – על אחת כמה וכמה כשאפשר להורות ליהודי את הדרך, ולחסוך לו דרך מיותרת, ברוחניות, "אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", ללכת בדרך ה' ולחנך את הילדים בדרך זו, על-ידי הפצת יהדות, תורה ומצוות, כולל תורתו של רשב"י בספר

משקיע... וזמן: אף שתורתו אומנתו (שבת יא, א. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ד-ה). וראה אגה"ק ס"ך (קלא, סע"א).

לחקור: שזהו עוד יותר מהמאורע (זח"ג נט, ב) דכד כו' אתו לר"ש כו' ואתי מיטרא. העיקר המעשה: אבות פ"א מי"ז.

שאי אפשר כלל להידמות לרשב"י: ע"ד מ"ש בתניא פמ"ד (סג, א) בנוגע למשה רבינו: מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לכו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדריגת אהבת רעיא מהימנא. ולהעיר שרשב"י "הי' ניצוץ משה" "ונתעלה לאותו אור שקבל משה כשעלה לקבל לוחות שניות" (עמה"מ סב, ד. וראה גם סידור שם דש, ב. שז, ב. ובכ"מ). וראה זח"ג קלב, ב. הובא ונתבאר בד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י תרע"ט (סה"מ תרע"ט ע' תיט ואילך). "תורה" .. "הוראה": זח"ג נג, ב.

ודאי .. למלא: כמחז"ל (במדב"ר פי"ב, ג) שאינו מבקש אלא לפי כוחן. לאחר .. וסלל: ע"ד הבי' בביקעת גינאי נהרא (חולין ז, א) כיון שבא לאחרי קרי"ס. "אשר .. ומשפט": וירא יח, יט.

צדקה ומשפט" .. תורה ומצוות: ראה ד"ה ציון במשפט (לקר"ת דברים. אוה"ת שם). הפצת .. פנימיות התורה .. שיש לה שייכות מיוחדת לדורנו: כי, כמ"ש האריז"ל, דוקא כדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה – אגה"ק רסכ"ו (קמב, ב). תורתו של רשב"י .. פנימיות התורה: ראה סד"ה להבין הנ"ל (ע' תכ): ענינו הי' לגלות

הזוהר שלו, פנימיות התורה, ובמיוחד לאחר שיש לה שייכות מיוחדת לדורנו, דור "עיקבתא דמשיחא", שכן "האי ספר הזוהר יפקון ביה מן גלותא ברחמים" (= בספר הזוהר הזה יצאו בני ישראל מן הגלות ברחמים).

כאן מגיעים לנקודה שניה הקשורה ברשב"י, במה שרשב"י מתחיל ופותח את "חיבורא דילך דאיהו ספר זוהר", את החיבור שלו שהוא ספר הזוהר.

— מיד בתחלת הקדמת ספר הזוהר נאמר: "בראשית. רבי שמעון פתח: הנצנים נראו בארץ כו', מאן מקיים עלמא כו'? קל ינוקי דלעאן באורייתא, ובגין אינון רביין דעלמא — עלמא אשתזיב" (— בראשית, ר' שמעון פתח: הניצנים נראו בארץ .. מי מקיים את העולם? .. קול הילדים הקטנים הלומדים תורה, ובגללם העולם ניצול).

בחינוך תורני נאמן ואמיתי של ילדי ישראל — מתאחדות שתי הנקודות האמורות.

אוצר החכמה

בחי' פנימיות התורה כו', וזהו שא' (זח"ג קלב, ב) ואנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע משום דבמשה חי' תעלומות חכ' בעולם וברשב"י חי' בהתגלות כו'.
"האי .. ברחמים": זח"ג קכד, ב (ע"פ הגירסא באגה"ק שם).
"חיבורא .. הזוהר: זח"ג שם.

רבי שמעון .. ינוקי: להעיר ממכות יו, ב: דילידת אימא כר' שמעון תילד.
הנצנים נראו בארץ: שה"ש ב, יב.

עלמא אשתזיב": הוספה על זה אשר "אין העולם מתקיים אלא בשביל הכל תינוקות של בית רבין" (שבת קיט, סע"ב). וכבר העירו ממחז"ל עה"פ הקול קול יעקב והידים כו' בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשו (כ"ר פס"ה, כ. זח"א קעא, א. ועוד).
בחינוך: שייכות מיוחדת דענין החינוך (תלמידים) לרשב"י — ראה בסה"מ תרכ"ז (ס"ע רעד ואילך).

בחינוך .. של ילדי ישראל: להעיר שהבעש"ט קודם שנתגלה חי' עוזר — באהעלפער — למלמד תשב"ר ואומר עמהם אמן, אמן יהש"ר וכו' (סה"ש תש"א ע' 156, ובכ"מ). ועד"ז הה"מ קודם שנתגלה חי' מלמד (לקו"ד כרך ב רו, א ואילך).

בחינוך .. מתאחדות .. הנקודות: כולל ג"כ א) שגם הקטנים יתעסקו בהפצת היהדות, תורה ומצוות (כמעשה דר' חייא — כתובות קג, ב). ב) ילמדו פנימיות התורה, וכדברי הרשב"י כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינן לאשכחא טמירין דחכמתא (זח"א קיח, א. ועיי"ש קיז, א). וראה זח"א צב, סע"ב שכן חי' בדורו של הרשב"י ינוקי גילו סתרי תורה. וראה קדושת לוי פי' חי'.

וכל המרבה הרי זה משובח – עד שכל ילד יהודי יקבל חינוך זה ויהא "שומר דרך ה'" במלוא המדה, "לדור ודור נספר תהלתך" – לכל הדור של הצאצאים, ולכל הדור של צאצאי הצאצאים "נספר" (באמצעות דיבור וחינוך מתאים) את תהלות ה'.

ויהי רצון שיעשו את כל האמור – בתוככי הפצת כל התורה ומצוותיה – ובשמחה, שמחה גדולה, וזכות ל"ג בעומר, יום שמחתו של רשב"י, אשר רשב"י רצה שכל ישראל ישתתפו בשמחתו, ודאי תעמוד לכל אחד ואחת שיעשו בעניני התורה והמצוות בכלל, והדברים האמורים במיוחד, וכשעושים בשמחה משיגים תוצאות ביתר הצלחה, וזכות הרבים מסייעת.

בכבוד ובברכה להצלחה רבה

מנחם שניאורסאהן

"לדור .. תהלתך": תהלים עט, יג.
 הצאצאים .. צאצאי הצאצאים: ואח"כ ע"ד מאחז"ל "מכאן ואילך (התורה) מחזרת על אכסניא שלה" (ב"מ פה, א).
 ובשמחה, שמחה גדולה: ראה רמב"ם הל' לולב בסופן. ובתניא פכ"ו: בשמחה וגו' ונודע לכל פי' האריז"ל על פסוק זה.
 שמחה גדולה: מ"ה מס' אייר פ"א מ"ז. וראה לקו"ד כרך ג (תקכג, א) הנהגת אדהאמ"צ בל"ג בעומר.
 רשב"י רצה .. בשמחתו: פע"ח שער ספה"ע פ"ז. ועפמש"כ במהרי"ו (הובא בש"ך יו"ד ששמ"ד סק"ט) הדין דשומעין לו. ואכמ"ל.
 רשב"י רצה: להעיר גם מדברי רשב"י בנוגע לר' אברהם הלוי שנהג כל השנה כו' ובכ"ו לא היה צ"ל בל"ג בעומר (פע"ח שם. הובא בעט"ז לשו"ע או"ח סתצ"ג).
 שמחה .. הצלחה: כנראה במוחש. ואחז"ל שמחה פורץ גדר.

קלז

"ועשו לי מקדש"

ב"ה, ראש חודש ניסן, ה'תשמ"א

ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לכל יום מימי השנה יש משמעות, תוכן ולקח — משלו, אך ישנם ימים שלהם ישנה משמעות מיוחדת במינה משום האירועים החשובים

ראש חודש: הכולל כל ימי החודש כראש הכולל כל איברי הגוף (עט"ר בתחלתו).
ומובן שבמיוחד ימים מיוחדים שבו — חה"פ. וראה ר"ה (ד, א): באחד בניסן כו' רגל שבו כו'.

ראש חודש ניסן: אותו יום נטל עשר עטרות (שבת פז, סע"ב וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סקי"ט. וש"נ) — הובא בפרש"י עה"ת: ר"פ שמיני (מסדר עולם (פ"ז)), נשא ז, יב. שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. ובירושלמי שקלים בתחלתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות צבור (כולל — דאותו היום). וע"ד החסידות — ראה דרושי דא"ח עה"פ ויהי ביום השמיני. לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני. והוא תחלת הנהגה נסית (עקידה פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד, תרס"ו, תרע"ח (דפ' החודש). ועוד).

חודש ניסן: שצירופו הוי' כסדרו (כתהאריז"ל בכ"מ. משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה). וראה או"ת להה"מ בא ד"ה החודש הזה. וראה רד"ה החודש הזה תרכ"ו (וצע"ק למה דוקא בצירוף דניסן אין לערב כו' ואולי מפני שהוא שם כסדרו. ובד"ה החודש הזה אעת"ר (ריש ע' סד): ועיקר ההמשכה הוא בחודש ניסן דהצירוף הוא ש' הוי' כסדרן והיינו אמיתית הגילוי דש' הוי' שם העצם. ובע' סה: דכשהגיע ניסן היינו שכבר נמשך הגילוי מלמעלה בחי' הגילוי דעצמות אוא"ס).

ניסן: ראה ברכות נז, רע"א: נסי נסים.

לכל יום יש משמעות, תוכן ולקח — משלו: שהרי "כל יומא ויומא עביד עבידתיי" — זח"ג צד, ב (וראה לקו"ש חיי"ב ע' 100 הע' 38). ובזח"א רס"ד, ב: מלמד שכל יום ויום יש לו כחו.

ולקח: ובמכש"כ מתורת הבעש"ט שכל מה שהאדם רואה ושומע הוא הוראה מלמעלה בעבודתו להשם (כש"ט הוספות קכח-ט. וש"נ).

ימים שלהם ישנה משמעות מיוחדת: להעיר מענין יומין זכאין ש"מגלגלין זכות ליום

קלז: תרגום. המו"ל.

שני מאורעות עיקריים התרחשו
בר"ח ניסן: א) בני ישראל נצטוו
במצווה הראשונה של קידוש ^{אוצר החכמה}
החודש. ב) הוקם המשכן.
מאורעות אלו, שניתנו בזמנים
מנוגדים של עבדות וחירות —
מהווים המשך אחד. במצרים
ניתן להם הכוח להיות בני חורין
באמצעות המצוות המרוממות
אותם למעלה מהמצרים
והגבולים — מה שבא לידי
ביטוי גדול יותר באמצעות
עשיית מקדש ו"דירה" לקב"ה.
כל יהודי נתון במצב כפול, של
חירות — מצד נשמתו, ועבדות
— מצד הגוף. הגוף והנפש
יוצרים יחד הרמוניה של אדם
שלם, זאת כאשר מגבירים את
הנשמה המאירה גם את הגוף.
גופו של יהודי ביחס לנשמה הוא

הקשורים בהם. הזכרונות
שמעוררים ימים מיוחדים אלה
— מעוררים הדים והשלכות
אצל כל אדם חושב עד לידי
מעשה בפועל: "נזכרים —
ונעשים". יום מיוחד כזה הוא —
ראש-חודש ניסן.

★ ★ ★

שני מאורעות עיקריים ^{המחמ"ט}
התרחשו בתאריך זה, ראש-חודש
ניסן, ועליהם מסופר בפירוט
בתורה: בתורה שבכתב, וביתר
פירוט והרחבה בתורה שבעל-פה.
המאורע הראשון התרחש
כאשר בני ישראל היו בגלות
(מצרים). ביום זה נצטוו:
"החודש הזה לכם ראש-חדשים"
(פרשת החודש), ראשית כל

זכאי וכו' (תענית כט, א). וראה זח"א רד, א.
הזכרונות... מעוררים הדים: ובלשון הכתוב בנוגע למצות תפילין (שהוקשה כל התורה
כולה לתפילין — קידושין לה, א): לזכרון גוי למען תהי' גוי' (בא יג, טו).
אצל כל אדם חושב: ובפרט כל אחד ואחת מבני"ש שהם "עם חכם ונבון" (ואתחנן ד, ו).
לידי מעשה בפועל: שהוא העיקר (אבות פ"א מ"ז).
"נזכרים — ונעשים": אסתר ט, כח. וגם פעולתו למעלה והשפעתו לאח"ז למטה
(האריז"ל עה"פ הובא בספר תיקון שובבים להרמ"ז. ובתוספת ביאור בלב דוד להחיד"א
פכ"ט).
ביום זה נצטוו: פסחים ו, ב ובתוד"ה ממאי שם. פרש"י (ממכילתא) עה"פ בא יב, ג.
וראה פרש"י (ממכילתא) עה"פ שם, כח: כיון שקבלו עליהם (מר"ח) מעלה עליהם הכתוב
כאילו עשו. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים (קה"ת תשל"ט) ע' תצ*.
"החודש... חדשים": בא יב, ב. וראה אוה"ת עה"פ. מאמרי דא"ח ד"ה החודש (תרכ"ו);

* נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

כמו הירח ^{אוצר החכמה} ביחס לשמש, ממנה מקבל את אורו. וכשם שמר"ח ואילך גדל אור הירח — כך ככל שפועלים יותר בציווי של "עשיית מקדש", שניתן בר"ח — גדלה השפעת הנשמה על הגוף.

המצוה הראשונה (קידוש החודש) שאותה קיבל עם ישראל כעם, ובד בבד, מיד לאחר מכן, הלכות קרבן הפסח וחג הפסח, עם פרטיהם ופרטי-פרטיהם.

המאורע השני התרחש בראש-חודש ניסן שבא מיד

לאחר אותו ראש-חודש ניסן האמור. היה זה כאשר בני ישראל היו כבר בני חורין במלוא המשמעות, במצב של חירות ואור גדול וליד הר סיני. באותו יום ראש-חודש ניסן הוקם המשכן-מקדש במלוא קדושתו ותפארתו, החלו אז את כל העניינים שהיו קשורים במשכן בכלל, ובפרט הקרבת הקרבנות של שנים עשר נשיאי שבטי ישראל, למן ה"קרבנות" (עגלות ובקר) שהביאו כל השנים-עשר יחדיו ביום הראשון, ראש-חודש ניסן, ולאחר מכן — "נשיא אחד ליום, נשיא אחד ליום" (למרות שכולם היו ראויים להביא קרבנם

ה'ש"ת. ועוד).

המצוה הראשונה (קידוש החודש): ובלשון רש"י ר"פ בראשית (מדרוז"ל): שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. כעם: רבותינו בעלי התוספות עה"ת ר"פ בראשית. וראה רע"ב שם. וראה רמב"ם הל' מלכים רפ"ט: בא אברהם כו' ויצחק כו' ויעקב כו' עמרם כו'. מיד לאחר מכן: בא שם בפסוק שלאחריו ואילך. בראש-חודש ניסן שבא מיד לאחר אותו ראש-חודש ניסן האמור: בחודש הראשון בשנה השנית כאחד לחודש (פקודי מ, יז). חירות ואור גדול: נוסח ההגדה (מפסחים קטז, ב). וליד הר סיני: ראה עירובין נד, א. שמו"ר פמ"א, ז. זח"ב קיג, סע"ב ואילך. המשכן-מקדש: כמש"נ ועשו לי מקדש (תרומה כה, ת. וראה עירובין ב, א). במלוא קדושתו ותפארתו: כי באותו היום העמידו ולא פרקו ושרתה בו שכינה (פרש"י שמיני ט, כג. נשא ז, א. ע"פ תנחומא פקודי יא. במדב"ר פי"ב, טו. ועוד), ואז "וכבוד ה' מלא את המשכן" (פקודי מ, לד). הקרבת הקרבנות .. (עגלות ובקר): נשא ז, ב. ואילך. שכולם .. ביום הראשון): ראה במדב"ר פי"ב, כא: לא הי' משה יודע כיצד יקריבו אם כולם כאחד כו'. ויתירה מזו — במדב"ר פי"ג, ט (הובא ונתבאר בלקו"ת נשא כט, ב): העלה עליהם הקב"ה כאילו כולם הקריבו ביום ראשון*.

* ראה לקו"ש חכ"ג ע" 53 ואילך. המו"ל.

ביום הראשון). גם עניינים אלה – הן בקשר להקמת המשכן והן בקשר לקרבנות הנשיאים – מסופרים בתורה בהרחבה גדולה, כשבכך מודגשת חשיבותם.

שני מאורעות אלה – למרות שאירעו, כאמור, בשני מועדים נפרדים ובשני מקומות נפרדים, נפרדים ומנוגדים: עבדות – וחירות, מצרים – והר סיני, הרי הם, יחד עם זאת, קשורים בקשר הדוק, כך שהם מהווים המשך אחד.

הנקודה הפנימית שבדבר היא:

עוד בהיותם בגלות (מצרים) קיבלו בני ישראל את הכח להיות בני חורין מלאים ואמיתיים, על-ידי כך שהקב"ה העניק להם את המצוות, היוצרות ברית נצח ואיחוד בין בני ישראל לבין הקב"ה, איחוד המעמיד אותם מעל לכל "המיצרים והגבולים" של הגבלות וסדרי העולם. דבר זה מובא מן הכח אל הפועל ומתחזק באמצעות "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", הן לפי המשמעות הפשוטה של המלים והן לפי תוכן העמוק יותר והפנימי: בני ישראל וכל אחד מישראל, עושים בקרבם ובסביבתם מקדש ו"דירה" להקב"ה, כך שהשכינה האלקית שוכנת בכל לב יהודי ובכל בית

עוד .. בגלות (מצרים) .. את הכח להיות בני חורין .. על-ידי כך שהקב"ה העניק להם את המצוות: להעיר ממכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יב, ו: לא היו בידם מצוות להתעסק בהם כדי שיגאלו .. ונתן להם שתי מצוות כו'. נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך. המצוות .. ברית .. ואיחוד: מצוה מלשון צוותא וחיבור (לקו"ת בחוקותי מה, ג. ובכ"מ).

ברית נצח: להעיר מתניא פכ"ה (לב, א): ויחוד זה (שע"י התומ"צ) למעלה הוא נצחי לעולם ועד.

"ועשו .. בתוכם": תרומה כה, ח.

תוכן העמוק יותר: ראה של"ה סט, א. ובכ"מ. ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) מב, סע"ב ואילך. תו"ח שמות תמג, א. ו"דירה": דנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים (ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו).

שהשכינה האלקית שוכנת .. גם בזמן הגלות: ד"כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם .. במקדש ועשו לי מקדש" – מדרש שמואל פי"ט. ויק"ר פ"ב, ב (וראה גם ספרי עה"פ

יהודי – גם בזמן הגלות, כאשר בית-המקדש הגשמי אינו קיים (באופן זמני).

ההוראה מן האמור לכל יהודי, איש ואשה, באשר למעשה בפועל בחיי יוסי-יוס, היא:

כל יהודי, בכל הזמנים ובכל המקומות, חי ושרוי בשני המצבים שאותם מזכיר לנו התאריך ראש-חודש ניסן: עבדות וחירות.

מבחינת הנשמה, שהיא חלק אלוקה ממעל ממש, היהודי הוא תמיד בן חורין, ואינו יכול להיכנע לשום אדם ולשום דבר, מלבד לקב"ה עצמו, האומר: "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם – ולא עבדים לעבדים", ויותר מזה: "עבד מלך – (כמלך) מלך".

ברם, מבחינת הגוף שרוי האדם במצב של עבדות. הגוף דורש ומכריח – טיפול, הזנה, הלבשה וכו', דבר זה רותם את האדם בעול של השגת אמצעי המחיה והקיום של הגוף הגשמי, של הפרנסה; ובמיוחד כשמתווסף לכך, שעבוד כפשוטו, של גלות.

יחד עם זאת אין הגוף והנפש שני עולמות שונים ונפרדים, כי אם יוצרים יחד "עולם" אחד, "עולם קטן – זה האדם", אדם שלם (לא מפוצל ומשוטט), שאצלו חיים בשלום הגוף והנשמה גם יחד, חיים הרמוניים. התורה מלמדת אותנו כי דבר זה מושג על-ידי הגברת הנשמה על הגוף,

בהעלותך יא, טז), הובא ונתבאר בלקו"ת במדבר ט, ג ואילך. ובנדוד – סה"מ תש"ח ע' 132 ואילך.

חלק .. ממש: תניא רפ"ב.

תמיד בן חורין: ראה שיחת ג' תמוז תרפ"ז (סה"מ קונטרסים ח"א קעה, ב. לקו"ד כרך

ד תרצב, א).

"כי .. לעבדים": בהר כה, נח. וראה קידושין כב, ב. כ"מ י, א.

"עבד מלך – (כמלך) מלך": שבועות מז, ב. ספרי ופרש"י עה"פ דברים א, ז.

הגוף .. עבדות: ראה תניא פמ"ז. ובכ"מ.

"עולם .. האדם": תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א). וראה לקו"ת במדבר

ה, א.

הגברת הנשמה על הגוף: ראה תניא פל"ב: יסוד ושרש כל התורה הוא להגבי' כו'.

והארת הגוף ב"נר מצוה ותורה אור", עד שהגוף והנפש הבהמית, משעבדים עצמם, בחשק ובחפץ לב, אל הנשמה. האדם משיג את דרגת עבודת ה', של "בכל לבבך – בשני יצריך".

זו גם אחת ההוראות של "קידוש החודש", שלגביה נאמר כי "ישראל מונין (ודומין) ללבנה". ללבנה אין אור משלה, וכל אורה בא מן השמש. כך גם גופו של יהודי בהתייחסותו לנשמה הרי הוא כמו הירח, המאיר רק כשמשתקף בו אור החמה. וכשם שאור הירח הולך וגדל תמיד, מראש-חודש עד ש"קיימא סיהרא באשלמותא" (= הירח קיים בשלמותו), ביום חמשה עשר לחודש, כך הולך וגדל ומתגבר תמיד אורו של כל יהודי ושל כל היהודים, האור של "נר מצוה ותורה אור", בהתאם לדרישה וההבטחה האלקית: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", יחד עם ה"קרבנות" שיהודים מביאים, משני הסוגים, כמו עגלות וקערות מצד אחד וקרבן עולה מצד שני, שבזמן הגלות הם מתבטאים בתפלות ומצוות, החל מן המצוה הכללית – מצות הצדקה, ובמיוחד צדקה למוסדות תורה ותפלה, הנקראים בשם "מקדש מעט", וכל זה באופן של "מעלין בקודש", להעלות ולהגדיל – עד

ב"נר .. אור": משלי ו, כג.

שהגוף .. בחשק: ראה לקו"ת ויקרא (כ, ד ועוד). דרושי דא"ח עה"פ משכני אחרין

נרוצה.

"בכל .. יצריך": ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ. וראה כש"ט

(הוצאת קה"ת) הוספות סי' צא.

"ישראל מונין (ודומין) ללבנה": סוכה כט, א. כ"ר פ"ו, ג. וראה אוה"ת בראשית (ד, ב

ואילך. ובכ"מ).

ללבנה אין אור משלה: כי "סיהרא לית לה מגרמה כלום" (זח"א קפא, א. ועוד). וראה

שבת קנו, סע"א.

ש"קיימא סיהרא באשלמותא": זח"א קנ, רע"א. שמו"ר פט"ו, כו.

לדרישה וההבטחה: דציוויים שבתורה הם (גם) לשון עתיד (תו"א ס"פ תשא כנוגע

ואהבת).

משני הסוגים: עולה (למעלה), תפלות – לשמים; עגלות, צדקה – לבריות.

בתפלות: שבמקום קרבנות תקנום (ברכות כו, א).

המצוה הכללית – מצות הצדקה: ראה מפרשי המשנה אבות (פ"א מ"ב) ועל גמ"ח.

אגה"ק סל"ב: וכל הגוף נכלל בימין כו' צדקה. תניא פל"ז.

למוסדות .. "מקדש מעט": מגילה כט, א.

שהדבר מביא קץ וסוף לחושך הגלות, ומגיעה הגאולה האמיתית והשלימה,
 "בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל".

★ ★ ★

ויהי רצון שכשם שהחל מהיום, ראש־חודש ניסן, מתחיל החודש,
 שהתורה, תורת אמת, קוראת לו: "חודש הגאולה" – כך ייגאלו כל אחד
 ואחת מכל הדברים המבלבלים ומפריעים, שאז פועלים בכל העניינים
 האמורים של "מעלין בקודש", בהתמסרות יתר, בחיוניות יתר ובלבביות
 יתר, המביאים לשלימות המעשה, דיבור ומחשבה, וזה מהווה הכנה קרובה
 לכך שמראש־חודש הגאולה של שנה זו, שנת "הקהל את העם האנשים
 והנשים והטף", מתחילה ההגשמה השלימה של "ואנחנו עמך וצאן מרעיתך
 נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך".

ובמהרה בימינו ממש נקבל את פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית
 והשלימה.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
 ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"מעלין בקודש": ברכות כח, א. ובכ"מ.
 "בניסן .. ליגאל": ר"ה יא, א. שמו"ר פט"ו, יא.
 ניסן .. "חודש הגאולה": שמו"ר שם. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש
 הי"ש"ת.
 שמראש־חודש הגאולה .. "הקהל": להעיר ממדרש הגדול עה"פ דברו אל כל עדת
 ישראל (בא יב, ג): מלמד שפרשה זו נאמרה בהקהל. וראה תו"ש שם. וש"נ.
 "הקהל .. והטף": וילך לא, יב.
 "ואנחנו .. תהלתך": תהלים עט, יג.

קלח

הפיכת גשמיות לרוחניות

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו ימים ספורים לפני חג-הפסח, דבר הדורש להתבונן יותר ויותר
בהוראות חג-הפסח, עד למעשה בפועל ברות "זמן חירותנו" – רצוי
להרחיב את הדיבור בנקודות
מספר הבאות במכתבי מיום
ראש-חודש ניסן, ובהמשך אליו.

★ ★ ★

הנקודה האמורה, שתפקידו של
יהודי ליצור יחידה אחת מגופו
ונפשו, ל"דירה לאלוקות", באה
לידי ביטוי בקרבן הפסח. ישנם
קרבות שהם "לגבוה", ישנם
אלה שיש בהם חלק לכהנים,
ואלה שבהם חלק גם לבעלים.
בקרבן פסח החלק העיקרי הוא
לבעלים, כשהדגש הוא על
האכילה. האכילה היא ענין גשמי
הקשור לשעבוד לגוף, אך

במכתב האמור התעכבנו על
שני אירועים חשובים מאד
בתולדות עם ישראל, הקשורים
בתאריך ראש-חודש ניסן.
הראשון – עוד בהיותנו בגלות
(מצרים), כאשר קיבלנו את

י"א ניסן: גשיא לבני אשר, שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שכחר הקב"ה בישראל¹ מכל
האומות כמ"ד ובך בחר ה"א להיות לו לעם סגולה (במדב"ר פי"ד, יוד). וראה לקוטי לוי"צ
אגרות ע' שכד"שכה. תיד. תיט.

הוספה לאחר זמן:

(1) ואז קבע להם חודש של גאולה (שמו"ר פט"ו, יא) ניסן.

קלח: תרגום. המשך למכתב קלו. המו"ל.

כשהאכילה אינה לצורך גשמי
אלא מפני ציווי הקב"ה, הריהי
ביטוי של חירות וקרבת פסח. גם
לאחר מתן תורה, כשדרגת בני
ישראל ברוחניות היתה בשיאה,
ניתן הצייווי לעשות משכן
משלושה עשר חומרים גשמיים.
בעת קיום כל מצוה הגוף שמח
בשמחת הנשמה. יחזקאל הנביא
ניבא כי בראש חודש ניסן יטהר
ויחנך בית המקדש השלישי. בנין
ביהמ"ק השלישי תלוי גם הוא
בעבודתינו בהפיכת הגשמיות
לרוחניות. זו גם הסיבה לגלות
ולקשייה.

המצוה הראשונה כעס – מצות
קידוש-החודש, ויחד עם זה את
המצוות וההלכות של קרבן-
הפסח וחג-הפסח. האירוע השני
– בראש-חודש ניסן שלאחר כך,
כאשר עם ישראל כבר הי' במצב
של חירות, לאחר מתן-תורה, ליד ^{אוצר החכמה}
הר-סיני, וביום זה הוקם
המשכן-מקדש והחלה הקרבת
הקרבת של שנים-עשר נשיאי
השבטים, בשמם של כל בני
ישראל, לחנוכת המזבח.

מן האמור הסקנו
(תמציתית) שלמרות ששני
האירועים התרחשו בשני מצבים

שונים ומנוגדים (עבדות – וחירות, מצרים – וסיני) – יוצרים הם המשך
אחד ושלימות אחת. דבר זה מהווה דוגמא לחייו של יהודי בכלל המורכב

נשיאי השבטים, בשמם של כל בני ישראל: כאו"א דשכטו. וגם באו ונצטרפו כולם ביחד.
– ראה במדב"ר (פי"ד, א כסופו) שהי' קרבן יחיד (וצוה הי' שיקריבום גם בשבת. היינו
דהוראת שעה היתה לא רק כעצם קרבנות הנשיאים (שאין בזה חידוש כ"כ, כיון דכל ענין
המילואים (החינוך) הוראת שעה הוא). אלא גם – בהל' שבת. ושם (פי"ג, ב כסופו) דהקרבתם
בשבת שלא כהוגן (וראה צפע"נ לרמב"ם הל' מעה"ק פ"ב הט"ו)). – וי"ל (שלא לאפושי
במחלוקת² דלכל הדעות הביאום בתור נשיא שהוא הכל (פרש"י עה"פ חוקת כא, כא), כל
השכט (ולכן צ"ל לימוד מיוחד שלא גבה משכטו (במדב"ר פי"ג, ז, הובא בפרש"י עה"ת נשא
ז, יב) דאיברי קהל³)*.

הוספה לאחר זמן:

(2) אף שמוכרח לומר דמדרשות חלוקות הן בנדו"ז – מ"מ, מתאים יותר לומר דפליגי
באם שכט אפרים איקרי קהל (כבהערה שלאח"ז) מאשר לומר (א) דחידוש הוא כאן – דהוראת
שעה היתה (גם בהל' שבת), (ב) והיפך הסוגיא מו"ק (ט, א) דילפינן מיני', ומעשה רב דחנוכת
ביהמ"ק. וראה שו"ת תת"ס או"ח סר"ח.

(3) הוריות (ד, ב ואילך). ומדרשים הנ"ל פליגי האם שכט אפרים איקרי קהל (וראה
צפע"נ ושו"ת חת"ס שם).

(*) ראה בכ"ז לקו"ש חכ"ג ע"י 42 ואילך. המו"ל.

מנשמה ומגוף: מבחינת הנשמה היהודי הוא תמיד בן-חורין ואילו מבחינת הגוף קיים שעבוד והכרח לשרת אותו בסיפוק כל צרכיו. התורה, תורת חיים ותורת אמת, מלמדת אותנו שהשגת מצב שהגוף והנשמה יחיו יחד בשלום ויגיעו לשלימות האמיתית – אפשרית רק על-ידי הגברת הנשמה על הגוף, כך שהנשמה תאיר את הגוף ב"נר מצוה ותורה אור" עד שהגוף מוכן וחפץ לקבל את מרותה של הנשמה. כך משיג היהודי את החירות המלאה מן הגלות הכפולה, מגלות הנשמה בגוף ומן הגלות במובנה הפשוט, ודבר זה מביא מיד את הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

אוצר החכמה

★ ★ ★

הנקודה האמורה, שתפקידו של יהודי הוא ליצור יחידה אחת מגופו ונפשו ולעשות את העולם ל"רשות היחיד", לא לדבר בפני עצמו כי אם ל"דירה" לאלקות, באה לידי ביטוי והדגשה מיוחדת בענין של קרבן-הפסח. בכלל, ישנם סוגים שונים של קרבנות: אלה שהם כליל "לגבוה", לקב"ה, כגון קרבן-עולה, אלה שבהם יש חלק גם לכהנים, ואלה שבהם יש חלק גם לבעלים.

הנשמה .. תמיד בן-חורין: להעיר מתניא ספכ"ד: וגם בשעת החטא היתה כאמנה אתו ית' רק שהיתה בבחי' גלות ממש כו' בראשו כו'. וראה אגה"ק סכ"ה (קל"ט, סע"ב ואילך). וצע"ק.

תורת חיים ותורת אמת: תורה (הוראה – זח"ג נג, ב) בחיים ומודיעה (ומאירה – תורה אור) את האמת.

שהגוף והנשמה .. יחד: ראה ג"כ מכתב לחה"פ תשכ"ב* (הגש"פ עם לקוטי טעמים – קה"ת תשל"ט – ע' תי).

החירות .. מגלות הנשמה .. הגאולה האמיתית: ראה אגה"ק ס"ד. תניא פל"ז. וראה תורת הבעש"ט (הובאה בתוי"י ר"פ דברים).

מגלות הנשמה בגוף: ראה תניא פל"א. פמ"ז.

ולעשות את העולם ל"רשות היחיד": ראה תניא ספל"ג. וראה סד"ה ואהבת, תרכ"ו (ע' קצא). ובכ"מ.

העולם .. לא לדבר בפני עצמו: כהפי' א"ל עולם ולא העולם (לקו"ת תבוא מב, ד. ובכ"מ).

סוגים שונים של קרבנות: ראה פיהמ"ש להרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים.

"לגבוה" .. לבעלים: להעיר מתו"כ (הובא בפרש"י ויקרא ג, א) שלום למזבח ולכהנים ולבעלים.

קרבן-עולה: דרק עורו (– הטפל) לכהנים (צו ז, ח).

* נדפס לעיל מכתב קו. המו"ל.

קרבת־הפסח הוא שונה מכל אלה בכך שלבעלים שייך החלק העיקרי, וההדגשה העיקרית היא על אכילתו (היכן יאכלוהו, כיצד יאכלוהו, עם מה יאכלוהו, וכו'), וכביטוי חכמינו ז"ל: "לא בא מתחילתו אלא לאכילה".

כאן יש להבין: אכילה לכשעצמה היא, הרי, ענין גשמי, הקשור עם הגוף והוא ענין של עבדות ושעבוד לגוף, כאמור, ולמרות זאת נעשית האכילה לדבר עיקרי בקרבן־הפסח שתוכנו הוא דווקא – חירות! ברם, היא הנותנת: כאשר אוכלים את קרבן־הפסח לא מפני תחושת רעב ולא מפני שהוא טעים, כי אם משום שכך ציווה הקב"ה, ולפי כל פרטי הדינים שקבע הקב"ה, נעשית האכילה – לדבר רוחני וקדוש, לא ביטוי של עבדות, כי אם, ההיפך הגמור, ביטוי של חירות, חירות הנשמה והגוף גם יחד. וכפי שצויין, חירות זו מושגת גם בתוך הגלות (אפילו במצרים).

★ ★ ★

כך גם בקשר למשכן ולהקרבת הקרבנות, שהיו לאחר מתן־תורה. למרות שבמתן־תורה עמדו בני ישראל בדרגת שיא של רוחניות, עד למצב

אוצר החכמה

קרבת־הפסח .. שלבעלים שייך החלק העיקרי: אף שיש בו גם חלק "לגבוה" האימורים על המזבח (פסחים סד, ב).

(היכן .. כיצד .. עם מה יאכלוהו: בבית (חבורה) אחד (בא יב, מו), צלי אש ומצות על מרורים (שם, ח).

וכביטוי חכמינו ז"ל: פסחים עו, ב (כמשנה). רמב"ם הל' ק"פ פ"ד ה"ב. ומ"ע מיוחדת באכילתו וזמנה מיוחד (ולא בזמן שחיטתו ככל הקרבנות). וחידוש בבית הלוי (ח"א ס"ב) ד"אינו שייך כלל לעשיית הקרבן! וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים (קה"ת תנש"א) ח"ב ע' שמג ואילך.

אכילה .. ענין גשמי: ראה חגיגה טז, א.

כאמור: בהמכתב דר"ח ניסן*.

לא מפני תחושת רעב: ואדרבא הפסח נאכל על השוכע דוקא (פסחים ע, א. טושו"ע (ואדה"ז) אר"ח ר"ס תעז).

נעשית האכילה .. ביטוי של חירות: שלכן צריך לאכול בהסיבה. וצע"ק מההמשך בשו"ע אדה"ז שם: שאכילת כ"ף הקדשים צ"ל דרך חשיבות וגדולה .. כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים. ואכ"מ.

האכילה – לדבר .. וקדוש: וכברכתו אשר קדשנו כמצותיו וצונו לאכול את הפסח. – ולהעיר מרמב"ם הל' דעות פ"ה ה"א: החכם ניכר .. במאכלו וכו'.

מתן־תורה .. רוחניות: ולהעיר דאז פסקה זוהמתן – שבת קמו, א. זח"א נב, ב. וראה

(י) נדפס לעיל מכתב קלו. המו"ל.

של "פרחה נשמתם" מהבהק זיו ההתגלות האלקית – הרי יחד עם הלוחות ^{אוצר החכמה} (השניות) קיבלו את הצו: "ועשו לי מקדש", לעשות משכן-מקדש לשכינה האלקית מזהב וכסף, שלושה-עשר (חמשה-עשר) החומרים הגשמיים. וכאשר בסופו של דבר הוקם המשכן, "ביום החודש הראשון באחד לחודש" (ראש-חודש ניסן), ראו הכל ונוכחו לדעת כי אוהל-מועד גשמי של קרשים ויריעות וכו' נעשה למשכן ומקדש לשכינה האלקית ("וכבוד ה' מלא את המשכן"). כיצד נעשה דבר גשמי לכלי לרוחניות וקדושה, ולא לכלי בלבד, כי אם לרוחניות וקדושה עצמן? – על-ידי כך שהקב"ה ציווה: "ויקחו לי תרומה – לי לשמיי", ויהודי מקיים את הציווי האלקי והוא מפריש ומרים מרכושו ומקדש אותו לקב"ה בזריזות ובשמחה, כדי לקיים את "ועשו לי מקדש – לי לשמיי", נעשה הדבר לדירה אמיתית לקב"ה, "ושכנתי בתוכם".

כך גם בכל מצוה ובכל המצוות שיהודי עושה בשמחה ובטוב לבב, כך שהגוף שמח בשמחת הנשמה ובלבו עונג שעל ידו ובאמצעותו מתבצעות כל

תניא פל"ו.

"פרחה נשמתם": שבת פח, ב. שמו"ר פכ"ט, ד. תניא שם.
 יחד עם הלוחות (השניות) קיבלו את הצו: תנחומא תרומה ח. פרש"י עה"פ תשא לא, יח. לג, יא. וי"א שנצטווה בהמשך למ"ת (לוחות הראשונות) – זח"ב רכד, א.
 הצו .. מזהב וכסף: תרומה כה, ת. כה, ג ואילך.
 שלושה-עשר: תנחומא שם ה. שהש"ר פ"ד, יג. פרש"י (ודעת זקנים מבעה"ת) ר"פ תרומה. זח"ב קמח, א.
 (חמשה-עשר): בחיי עה"פ תרומה שם, ז. כלי יקר עה"פ שם, ג. וראה זח"ב קלה, א.
 "ביום החודש הראשון .." ("וכבוד ה' מלא: פקודי מ, ב. שם, לד"לה.
 לרוחניות וקדושה עצמן: עד שגם בפירוק ובנסוע המשכן הוזהרו ולא יגעו אל הקודש ומתו (במדבר ד, טו).
 "ויקחו לי תרומה – לי לשמיי": תרומה כה, ב ובפרש"י (להעיר מתנחומא. וכת"י כת"י: ויפרשון לשמיי. וראה מפרשים שצויינו בתו"ש עה"פ). וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 908 ואילך. חט"ז ע' 284 ואילך.
 מפריש ומרים: כבי הפירושים כ"תרומה" הפרשה (פרש"י, ת"א ותיב"ע ר"פ תרומה) והרמה (זח"ב קמז, א).
 בכל מצוה ובכל המצוות .. בשמחה ובטוב לבב: כמ"ש "עבדו את ה' בשמחה" – תהלים ק, ב. וראה רמב"ם סוף הל' לולב. ונודע לכל פירוש האריז"ל עה"פ (תבוא כח, מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב (של"ה ס"פ תבוא שפן, א. ועוד). וראה תניא פכ"ו: מקרא מלא דיבר הכתוב תחת כו'.
 שהגוף .. על ידו ובאמצעותו מתבצעות כל המצוות במעשה בפועל: ראה תניא פל"ז.

המצוות במעשה בפועל – אז מתקיים הכתוב "אחר־ך נרוצה" (= נרוץ אנחנו, בלשון רבים), הנשמה והגוף יחדיו רוצים וחפצים לעשות דירה לו, להקב"ה, יתברך.

★ ★ ★

נוסף לשני האירועים הנזכרים, החשובים מאד, הקשורים עם תאריך ראש־חודש ניסן, ישנו עוד ענין חשוב הקשור עם ראש־חודש ניסן, וקשור גם עם המקדש ועם חג־הפסח. על אירוע זה מסופר בנבואתו של יחזקאל, אותו נביא שהסביר את משמעות יציאת מצרים כהולדתו של עם ישראל:

"בראשון באחד לחודש (= ראש־חודש ניסן) גוי וחטאת את המקדש (= תטהר ותחנך את בית המקדש) גוי, בראשון בארבעה עשר יום לחודש (= ביום ארבעה־עשר לחודש זה) יהיה לכם הפסח, חג שבועות ימים מצות יאכל (= תעשו את קרבן־הפסח, חג, שבעת ימים תאכלו מצות)". לאחר מכן נמנים הקרבנות שאותם יש להקריב.

נבואה זו באה בהקשר עם בית־המקדש השלישי שיבנה על־ידי משיח צדקנו, והרי עניני ימות המשיח ושלימותם תלויים "במעשינו ועבודתינו", בהתנהגות בני ישראל, במיוחד בדורות האחרונים של הגלות, באשר לכל עניני היהדות: תשובה, תורה ומצוות, ולפי ביטוי חכמינו ז"ל: "זכו" –

"אחר־ך נרוצה" (= נרוץ .. בלשון רבים): שה"ש א, ד. לקו"ת ויקרא ב, ד. דרושי דא"ח

עה"פ.

בנבואתו של יחזקאל: מה, יח ואילך.

שהסביר: ביחזקאל קאפיטל טז. וראה מפרשים שם. וראה תו"א ר"פ וארא. תו"ח

ואוה"ת שם.

שבעת ימים: ראה מצו"צ עה"פ: שבועות כמו שבעת בלא וא"ו.

נבואה זו באה בהקשר עם בית־המקדש השלישי: רמב"ם הל' מעה"ק ספ"ב. וראה לח"מ

שם. וכ"ה פשטות הכתובים ביחזקאל שם (ראה פרש"י ורד"ק עה"פ יחזקאל מה, יח (רד"ק שם,

כב). פרש"י עה"פ שם מג, כב).

עלידי משיח צדקנו: רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

עניני ימות המשיח .. "במעשינו ועבודתינו": תניא רפ"ז. וראה לקוטי לוי"צ הערות

לתניא שם.

ביטוי חכמינו ז"ל: סנהדרין צח, א. וראה שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ד

ואילך.

כאשר יהודים עושים את מעשיהם באופן של "זכות" (שמשמעותה גם טהרה ובהירות, זו פתוחה) ושלימות, הרי כל העניינים האמורים הם באופן של שלימות.

המושג "מעשינו ועבודתינו" מבטא עמל ויגיעה, שכן כדי להפוך גשמיות — לרוחניות, עד לאופן של שלימות (כאמור), כפי הביטוי "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא" (= הפיכת החושך לאור והמר למתוק), נדרש עמל רב וקשה. ברם, דבר זה עצמו הוא חלק מן השלימות, שכן זה מעניק ליהודי תחושת עונג, על כך שהשיג והשתכר בעמלו, ולא שקיבל סתם מתנה באופן של "נהמא דכסופא" (= לחם בושה). והרי זה אחד ההסברים לענין הגלות בכלל, הן גלות הנשמה בגוף והן הגלות כפשוטה. במיוחד כשהעיסוק הוא של הפיכה לאור את החושך הכפול והמכופל של ימים אחרונים אלה של הגלות, ועשייתו לאור גדול, שעל-ידי כך מגבירים עוד יותר את ה"זכו", שהגאולה העתידה לבוא מיד על-ידי משיח צדקנו באה באופן של "כימי צאתך מארץ מצרים", ויותר מזה: "אראנו נפלאות" — לגבי "צאתך מארץ מצרים", בנסים גדולים יותר מביציאת מצרים.

לפיכך, אין כל פלא בכך שבימים אחרונים אלה של הגלות ישנם, תכופות, נסיונות וקשיים גדולים מאד בחיי יום-יום שעל פי התורה

"זכו" .. הרי: וי"ל דלכן בנבואת יחזקאל אינו מפורט, דלא ככפרשת החודש ובנוגע למשכן (וברמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ב: וכל אלו הדברים וכיוצא בהן לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו, שדברים סתומין הן אצל הנביאים) כיון שתלוי בזכו (ובדרגת דזכו) ולא זכו. "מעשינו ועבודתינו" מבטא עמל ויגיעה: מלשון מעשין על הצדקה ועבדות — וראה סה"מ קונטרסים ח"א קט, ב ואילך.

"אתהפכא .. למיתקא": זח"א ד, א (הובא כתיבא ספ"י). תו"א מקץ מב, א. אוה"ת שם (ע' 1910 ואילך). — ולהעיר מישע"י ה, כ.

"נהמא דכסופא": ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. הגש"פ הנ"ל (קה"ת תשל"ט) ע' תנח ואילך ובהערות שם*. וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 94 ואילך. "כימי צאתך מארץ מצרים", ויותר מזה .. בנסים גדולים יותר: מיכה ז, טו. אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ח מפע"ח.

(* נדפס לעיל מכתב קיז. המו"ל.

והמצוות. מאידך גיסא הרי ודאי וברור הדבר שכיוון שהקב"ה "אינו מבקש אלא לפי כוחם" – ודאי העניק את הכוחות והאפשרויות להתגבר על כל הקשיים והמכשולים, כך שגם בהיותם בחושך הגלות הרי "לכל בני ישראל היה אור במושבותם", ועומדים במצב של "ביד רמה", יהודים גאים וזקופי קומה בכל עניני יהדות יום-יום, וכל זה עוד מוסיף בה"ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

על כל זה כבר הצביע דוד מלכא משיחא, נעים זמירות ישראל, בקשר עם יציאת מצרים ("גפן ממצרים תסיע"), באמרו בפסוק שלפני כן: "אלקים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה". הקב"ה בכבודו ובעצמו משיב אותנו ("השיבנו" גם במובן של תשובה) ומאיר פניו אלינו ושולח לנו את ישועתו. כלומר, גם כאשר נמצאים בגלות, כשעוד זקוקים לישועה, מביא הקב"ה אורה לכל יהודי ולכל היהודים, וכולם יחד נושעים ונגאלים, ובאופן כפי שהדבר נשנה, ומתחזק, בסיוס מזמור זה בתוספת שם הוי': "הוי' אלקים

"אינו מבקש אלא לפי כוחם": ראה במדב"ר פי"ב, ג.
 "לכל בני ישראל היה אור במושבותם": בא י, כג.
 "ביד רמה": בשלח יד, ח. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.
 בה"ואחרי כן יצאו ברכוש גדול": לך לך טו, יד. וראה בכורות ה, ב. תנחומא בשלח כה.
 פרש"י עה"פ בא יג, יג.
 נעים זמירות ישראל: ש"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ב, ד (בתחלתו), שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".
 בקשר עם יציאת מצרים: אבל במזמור זה מרמז גם על שאר הגליות (פרש"י בתחלת המזמור).
 ("גפן ממצרים תסיע"): תהלים פ, ט. וראה שמור"ר פמ"ד, א. ד"ה זה חרפ"ז (סה"מ קונטרסים ח"א קעו, ב ואילך).
 בפסוק שלפני כן: תהלים שם, ח.
 הקב"ה בכבודו ובעצמו משיב אותנו: להעיר מאוה"ת (נ"ך כרך ב' ע' א'צו) עה"פ השיבנו ה' אליך.
 ("השיבנו" גם במובן של תשובה): ראה ראב"ע עה"פ שם, ד. דהא כהא תליא, שע"י שישראל עושין תשובה מיד הן נגאלין (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה).
 בסיוס מזמור זה: פסוק כ. ו"הכל הולך אחר החיתום" – ברכות יב, א.
 הוי' .. במדת הרחמים: ספורנו עה"פ שם. וראה ב"ר פל"ג, ג. שמור"ר פ"ג, ה. ויק"ר פכ"ט ג. וראה שערי אורה (להר"י גיקטליא) שער ג' וה'.

צבאות השיבנו האר פניך ונושעה" – במדת הרחמים, ובשיא של התגלות,
כפי שהדבר מתבטא בהוי" – שם העצם.

איור החכמה

★ ★ ★

ויהי רצון, שכל אחד ואחת מאתנו, בתוככי כלל ישראל, יגלה את
האלקות, הנמצאת אצל כל אחד ואחת, במלוא המדה, שעלידי כך תהיה
מיד האפשרות לנצל את כל הכוחות והאפשרויות שניתנו לו (ולת), ולהיות
בשורות הראשונות של צבאות ה', ויקויים (כימי צאתך מארץ מצרים):
"בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל גוי על צבאותם" בגאולה
האמיתית והשלימה עלידי משיח צדקנו בקרוב ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קל"ט

"בזעקך יצילוך קיבוציד"

ב"ה, יום א' פ' בחוקותי,
י"ג אייר, שנת הקהל,
ה'תשמ"א. ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

שם העצם: כ"מ ה' עכו"ם פ"ב ה"ז. פרדס שי"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים
מ"ב פכ"ח. ובכ"מ.

"בעצם .. על צבאותם": בא יב, נא, וראה ד"ה באתי לגני השי"ת רפי"א.

מצב הרוחני והגשמי – בעולם כולו, בנוגע ליהודים ובנוגע ליהדות,

הלא יציב בכלל וההולך ומתדרדר ר"ל, השם ירחם ברחמיו הרבים,

בודאי אין דורש ביאור באריכות ואפילו – לא בקיצור, כי גלוי הוא עתה לכל, אפילו לאלו שעד עתה הרי מסיבות שונות ומשונות עצמו עיניהם ואטמו אזניהם משמוע ומראות את הנעשה סביבם – כולל בסביבתם ממש.

ואפילו לאלו, שע"ד לשון הרמב"ם (מורה הנבוכים בדורו ובכל הדורות) בספרו יד החזקה היו נרדמים בתרדמתם ושכחו האמת בהבלי הזמן,

על המצב ההולך ומתדרדר ר"ל לעוררנו להוסיף בפעולות טובות. ההוראה ברורה בפרשת היום: "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם גו' ונתתי שלום בארץ גו' והתהלכתי בתוכם גו' ואולך אתכם קוממיות". כן יש ללמוד מכך שזהו יום הי"ג בחודש, ובשנת הקהל. יש להקהיל ולכנס אנשים, נשים וטף, בכל הזדמנות אפשרית, ובכל אסיפה שהיא לקשר זאת עם אמירת תורה, תפילה בציבור ונתינת צדקה. בקשה נפשית מיוחדת להתאחד כאחד במצות "ואהבת לרעך כמוך".

ואין צורך ולא זה המקום לכתוב אודות זה, שהרי, אדרבא, חובת כל אחד ואחת וזכותם לשמח את לב כאו"א והלוך והוסיף בזה –

בעולם כולו: משא"כ המדובר בסוף סוטה: בעקבות משיחא כו' – שהוא בנוגע ליהודים.

ליהודים.. ליהדות: שזה תלוי בזה וכבפרשתנו (בשיעור היום): אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גו'.

השם ירחם ברחמיו הרבים: וכברכת יוצר: אלקי עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו כו'. ברחמיו הרבים: ענינם ע"פ תורת החסידות – ראה תו"א משפטים (עט, ב). שם בשלח (סג, ב). אמרי בינה שער הציצית ס"ט בסופו. אוה"ת וארא (ע' ב'תקעא). סה"מ תש"א ד"ה אלקי עולם (ע' 27 ואילך). ובכ"מ.

לשון הרמב"ם: ה'ל' תשובה פ"ג ה"ד. וראה המשך יו"ט של ר"ה תרס"ו בתחלתו. סה"מ תש"ב ע' 5 ואילך. ובכ"מ.

חובת כל אחד ואחת וזכותם לשמח את לב כאו"א: להעיר מתענית כב, א: הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו.. אנשי ברוחי אנן ("שמחים ומשמחים בני אדם" – פרש"י ד"ה ברוח). ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סי' נח. ועוד.

בכ"ז בודאי גם זה, מצב זה, לטובה בטוב הנראה והנגלה – ע"י שנתעורר ונוסיף בכל השייך לטוב האמיתי, אין טוב אלא תורה ומצוותי ובמעשה בפועל כי המעשה הוא העיקר,

לוצר החכמה

ואם בכל זמן ובכל מקום תורתנו הנצחית היא תורה אור ותורת חיים, המאירה לאדם דרכו בחיי יום יום ע"י הוראות (תורה – הוראה) כלליות ופרטיות, על אחת כו"כ במצב בלתי רגיל ביותר וביותר. ויפה שעה אחת קודם.

והוראה ברורה ומאירה בתורה בפרשת היום, היום יום ראשון בשבת פ' בחוקותי: אם בחוקותי תלכו (שתהיו עמלים בתורה) ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם גוי ונתתי שלום בארץ גוי והתהלכתי בתוכם גוי ואולך אתכם קוממיות,

ויום השלשה עשר (בחודש) הרי מדגיש הוא עוד יותר זכות שלש עשרה מדות שנאמרו בציבור בתפלת הבוקר ובתפלת המנחה,

והשנה שנת הקהל – מדגישה ההכרח להקהל את העם האנשים והנשים והטף ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת, ובזעקך יצילוך קיבוציך.

★ ★ ★

גם זה .. לטובה: ראה תענית כא, א. וראה אגה"ק סוסי"א.
 אין טוב אלא תורה: אבות פ"ו מ"ג. ועוד.
 המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מ"ז.
 תורתנו הנצחית: ראה תניא רפ"ז. ועוד. עד"ז ובנוגע להלכה לפועל – ראה צפע"ג כללי התומ"צ ע' נצחיות התורה.
 תורה – הוראה: זח"ג נג, ב.
 אם בחוקותי .. ונתתי גשמיכם גוי ונתתי שלום בארץ גוי והתהלכתי בתוכם גוי ואולך אתכם קוממיות: פרשתנו כו, ג"ג.
 אם בחוקותי .. ונתתי גשמיכם: ראה אוה"ת להה"מ ר"פ בחוקותי.
 שתהיו עמלים בתורה: תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ.
 ונתתי גשמיכם: עיין רמב"ן עה"פ.
 ויום השלשה עשר .. מדגיש: להעיר מזח"א א, א: מה שושנה אית בה תליסר עלין וכו'.
 וראה ביאורו"ז לאדמו"ר האמצעי (ולהצ"צ ח"ב) בתחלתו.
 זכות שלש עשרה מדות: ראה ר"ה יז, ב. פרש"י עה"פ תשא לג, יט. וראה אוה"ת תשא (ע' ב'מה. ב'נט ואילך).
 הקהל .. והטף ושמרו .. הזאת: וילך לא, יב.
 ובזעקך יצילוך קיבוציך: ישעי' נז, יג. וראה ב"ר ר"פ פד. יל"ש עה"פ (רמז תפח).

והצעה למעשה בפועל – להקהיל לעתים תכופות, וימי סגולה בזה
ה"ה ימי הקריאה בתורה, שהם גם ימי כניסה, ובפרט – כהוראות הרב
מרא דאתרא או המדריך הרוחני וכו', כינוסי תורה שתהי' בתחלתם או
בהמשך שלהם תפלה בציבור ונתינת צדקה ברבים – שלשה דברים
שעליהם העולם (כפשוטו, וגם העולם קטן זה האדם) עומד וקיים,

בכל אסיפות או כינוסים באיזו תכנית ולאיזו מטרה שתהי' –
להכניס בסדר היום אמירת דברי תורה, תפלה בציבור ונתינה לצדקה,
וכמובן – בתור עיקר, שהרי המדובר בתומ"צ, שבשבילם נברא העולם
והאדם וכל צבאיהם ועניניהם.

וכ"ז שייך גם בטף באופן המתאים להם, ובלשון הכתוב "על פי
דרכו", ולכן גם מוכרח בנוגע לטף, עליהם נאמר אל תגעו במשיחי, הבל
שאין בו חטא שבשבילם העולם מתקיים,

וברוב המקומות בטח בקל יותר לערוך זה בשבילם בבתי הספר בס
לומדים.

וימי סגולה .. ימי הקריאה: להעיר מרוקח הגדול סי' שיט (כדיני ברכות שם): והוא
רחום לפיכך תקנו לומר בשני ובחמישי משום קרא דכתיב דרשו ה' בהמצאו, לדרוש את ה' ב'
ה' מצאו. וראה פע"ח שער קרה"ת פ"א.
ימי כניסה: מס' מגילה בתחלתה.
ונתינת צדקה ברבים: ראה אגה"ק סכ"ג: עסק התומ"צ בעשרה כו' הנעימות כו'
בתומ"צ ברבים דוקא.
שלשה דברים שעליהם העולם .. עומד וקיים: אבות פ"א מ"ב. שם מי"ח.
העולם קטן זה האדם: תנחומא פקודי ג. תקו"ז חס"ט קרוב לתחלתו (ק, ב. קא, א).
וראה זח"א קלד, ב. סה"מ תרכ"ו ע' קכו.
תומ"צ שבשבילם נברא העולם והאדם וכל צבאיהם ועניניהם: ראה פרש"י ר"פ בראשית.
ובלשון הכתוב: משלי כב, ו.
עליהם נאמר: דה"א טז, כב. שבת קיט, ב.
העולם מתקיים: ויתירה מזו בהקדמת הזהר בתחלתה: ר"ש פתח הנצנים נראו בארץ כו'
מאן מקיים עלמא כו' קל ינוקי דלען באורייתא ובגין אינון רביין דעלמא עלמא אשתזיב.
ולהעיר ממחז"ל עה"פ הקול קול יעקב כו' בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים
ידי עשו (כ"ר פס"ה, כ. זח"א קעא, א. ועוד).

ובקשה נפשית, בכל לשון של בקשה – לאחד את כבניי ועד –
לאיחוד אמיתי מיוסד במצות תורת אמת ואהבת לרעך כמוך, עיי קיום
מצוה זו במעשה בפועל, וכל המרבה היז משובח.

★ ★ ★

ובעמדנו ימים ספורים לפני יום הלי"ג בעומר, יום שמחתו של ר'
שמעון בן יוחאי שאמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין, ובכל
שנה ושנה ביום ההילולא כ"עת פטירתו כו' מאיר חסד הי כו' ופועל ישועות
בקרב הארץ" – מתעורר זכותו ביתר שאת וביתר עז לפעול ישועות,
ועד לישועה השלימה – ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה,
בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח. וראה קונטרס אהבת ישראל.
יום שמחתו: ראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר סיון פ"ו מ"ו. ושם מ"ז:
שמחה גדולה.

ר' שמעון בן יוחאי: ראה המשך והחרים תרל"א ע' מט ואילך.
שאמר: סוכה מה, ב. וראה לקוטי לוי"צ לפסוקי תנ"ך ומחז"ל (ע' ק' ואילך).
עת פטירתו... הארץ: אגה"ק סכ"ח. וראה סידור שער הלי"ג בעומר דש, סע"ב ואילך.
שו, ב.

ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה: תהלים פ, כ. וראה מכתב כללי די"א ניסן
שנה זו בסופר* ובהערות שם.
בגאולה האמיתית והשלימה: הבאה ע"י דישראל "טועמים" "מהאי חיבורא דילך דאיהו
ספר הזהר" (ר"מ זח"ג קכד, ב. וראה אגה"ק סכ"ו).

(* נדפס לעיל מכתב קלח. המו"ל.

קמ

כל קהל עדת ישראל¹²³⁴⁵⁶⁷

ב"ה, מוצש"ק פי ויק"פ, כ"ה אדר,
מברכים חודש ניסן,
פי החודש, היתשמ"ב.
ברוקלין, נ"י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

עם בואנו מימי הפורים אנו נכנסים הרי אל ההכנות לחג הפסח.
במיוחד כשאנו עומדים לאחר שבת-מברכים חודש ניסן, פרשת החודש,

מוצש"ק .. חודש ניסן: שייכות מוצאי ש"ק לחודש ניסן: היא "סעודתא דדוד מלכא
משיחא" (סידור האריז"ל (להר"ש מרשקוב) במקומו. פע"ח סוף שער השבת), ניסן הוא חודש
הגאולה (שמור"ר פט"ו, יא).

כ"ה אדר: להעיר מירמי' נב, לא דאז "נשא גו' את ראש יהויכין" — ובפרש"י שם
(מסדר עולם פכ"ח).

כ"ה אדר: דאז ישבו שולחנות במקדש בכדי שיוכלו להקריב מתרומה החדשה בניסן
(שקלים פ"א מ"ג).

כ"ה אדר .. ניסן: לדעת ר' יהושע שבניסן נברא העולם — הוא יום ראשון דששת ימי
בראשית (ר"ה יא, רע"א. תוד"ה לתקופות — שם ח, א). וראה תוד"ה כמאן (ר"ה כז, א). שער
הכוונות להאריז"ל ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים — פ"ו). וראה
לקו"ש חט"ז ע' 484-483 ובהערות שם.

כ"ה אדר .. פי החודש: יש לומר, כ"ה אדר הוא בחינת "כ"ה", ופי' החודש הזה הוא
בחינת "זה", וכשחל פי' החודש ככ"ה אדר — הוא יחוד "זה" ו"כה" (ראה לקו"ת נצבים מז, ב.
ד"ה החודש הזה תרכ"ו).

חודש ניסן: מעלתו ראה ג"כ אוה"ת עה"פ החודש גו'. וכד"ה החודש הזה אעת"ר
(סה"מ אעת"ר ע' נו, וראה שם ע' סד): ענין החודש הזה לכם שהוא גילוי בחי' עצמות אוא"ס
שלפני הצמצום שאינו כא בכחי' צמצום והגבלה כלל כו'. ד"ה החודש היש"ת. ועוד.
מימי הפורים .. ההכנות לחג הפסח: טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח ר"ס תכט. וש"נ.
במיוחד .. לאחר .. פרשת החודש: ראה פסחים ו, ב: שהרי כו' בר"ח כו' החודש הזה.

קמ: תרגום. המו"ל.

ובאים ^{לציר החסיד} במגע, שכתוצאה ממנה באה השפעה, עם רוח קרבן הפסח ויציאת מצרים שבפרשה המיוחדת שנקראה בשבת זו.

חכמינו זכרונם לברכה קושרים את גאולת הפורים עם גאולת הפסח, למרות ששתי הגאולות שונות לגמרי זו מזו. יש להן, למרות זאת, קווי אופי אחידים, שאחד מהם הוא ההדגשה על זכירת ושמירת ימים אלה לדורי דורות. בקשר לפסח אומרת התורה (בפרשת החודש): "והי' היום הזה לכם לזכרון גוי' לדורותיכם", ובקשר לפורים: "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור גוי'".

כבר הודגש תכופות כי הענין של זכרון, כפי שהוא בתורה ובחיים היהודיים בכלל,

חו"ל קושרים את גאולת הפורים עם גאולת הפסח. בשניהם ההדגשה היא על זכירת ימים אלה לדורות. זכרון של אירוע חייב להביא להסקת הוראות מעשיות. במצות קרבן פסח היתה כל חבורה כיחידה עצמאית, ובד בבד קיימו כולם את אותה מצוה באותו זמן, וכל בני ישראל יצאו יחד כעם אחד מן הגלות. גם במגילת־אסתר מודגש שגם במצב של "מפורד ומפורד" — היהודים הם בכל זאת "עם אחד". גם במצוות הפורים צריך כל אחד לשמוע בעצמו את המגילה, אך הכוונה היא לקרב ולאחד "איש" ו"רעהו". ע"י "כנוס את כל היהודים", "ליהודים היתה אורה ושמחה". ספר תורה חייב להיות מורכב ממאות אלפי אותיות נפרדות, יחד עם זאת אסור

— נתבאר ע"פ דא"ח כסה"מ תרכ"ו ס"ע מד ואילך. חכמינו .. קושרים .. הפורים .. הפסח: ראה מגילה ו, סע"ב: מסמך גאולה (דפורים) לגאולה (דפסח).

ששתי הגאולות שונות: ע"ד התסידות — ראה אוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקנז, ב ואילך. הדגשה על זכירת: ביצי"מ פעמים בכל יום וכו' בפורים — שאינן בטלין לעולם (ראה רמב"ם הל' מגילה בסופן).

"והי' .. לדורותיכם": בא יב, יד.

היום הזה: מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ.

"והימים האלה .. בכל דור ודור גוי'": אסתר ט, כח.

זכרון, כפי שהוא בתורה .. ללמוד ולהסיק: ובלשון הכתוב בנוגע למצות תפילין (שהוקשה כל התורה כולה לתפילין — קידושין לה, א): "לזכרון גוי' למען תהי' תורת גוי' (בא יג, טו). "תורה" הוא מלשון הוראה — זח"ג נג, ב.

אינו ציון סתמי של אירוע חשוב,
וכיו"ב, כי אם העיקר הוא
שמאותו אירוע שהתרחש בעבר
יש ללמוד ולהסיק הוראות
מעשיות להיום ולמחר.

**שיחסר בה אפילו אות אחת. כל
יהודי הוא עולם מלא, אך הוא
חלק מעם אחד. שליחותו
הפרטית מהווה חלק מכלל
ישראל.**

אף באשר להוראות ישנן נקודות זהות בין פסח ופורים, ועל אחת מהן
נתעכב כאן.

מצות קרבן פסח מחייבת שכל יהודי יקח לו שה לקרבן, עברו ועבור
בני ביתו ("ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית"). בכך התייחד כל
יהודי, כל משפחה וכל חבורה, בנפרד מן הצבור כיחידה עצמאית, **עולם**
בפני עצמו. בד בבד היו כולם **מאוחדים** ב"כל עדת ישראל", אשר יחד
קיבלו אותו ציווי מן הקב"ה, לעשות אותה מצוה, באותו זמן ובאותו אופן.
הדבר מודגש פעם נוספת: "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל", כמצוה

הוצאת המגילה

שהתרחש בעבר יש ללמוד .. להיום: להעיר מתורת הבעש"ט על המשנה (מגילה רפ"ב)
"הקורא את המגילה למפרע" (כש"ט — הוצאת קה"ת — הוספות סי' עח).
הוראות מעשיות: שהרי המעשה הוא העיקר (אבות פ"א מ"ז). וכל הכתוב: נזכרים
ונעשים.

קרבן פסח .. שכל יהודי .. כיחידה עצמאית .. היו כולם מאוחדים: ראה פיהמ"ש
להרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים: והמין הרביעי קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור והוא קרבן
פסח. בהבא להלן — ראה ג"כ לקו"ש חי"ז ע' 436 ואילך*. וש"נ.
בנפרד .. מאוחדים: ושניהם בדוקא וביחד. וי"ל ע"ד הצחות שנרמז בחיבור פ' ויקהל
(קהל דוקא) ופקודי (כאו"א בפ"ע דוקא).

("ויקחו .. לבית"): בא יב, ג.

שה .. עדת ישראל: להעיר מאוה"ת בא (ע' רפא): וישראל נקרא שה פזורה כו' ויקחו
להם איש שה לבית אבות כחי' שה פזורה ישראל כו'.

ב"כל עדת ישראל": בא שם.

מודגש פעם נוספת: בא שם, ו.

כמצוה הקשורה ביציאת מצרים: ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם. נתבאר

בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך.

(* נדפס לעיל מכתב קלב. המו"ל.

הקשורה ביציאת מצרים, הגאולה מן הגלות הראשונה כאשר כל בני ישראל יצאו יחד מן הגלות כעם אחד, וביד רמה,

זו הגאולה המורה גם על הגאולה השלימה, הגאולה מן הגלות הנוכחית, האחרונה.

כך גם מודגש במגילת אסתר שבה מסופר נס הגאולה של פורים, שאף כאשר שרויים היהודים בגלות במצב של "מפוזר ומפורד בין העמים", וכל יהודי הוא עולם בפני עצמו, הם בכל זאת "עם אחד", זאת משום ש"דתיים שונות מכל עם", באורח חייהם ובחוקי התורה הם שונים מכל העמים.

וגם במצוות הפורים כבקרבן הפסח: כל אחד צריך לשמוע בעצמו את המגילה, לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים וכו', אך הכוונה (הנשמה) של המצוה היא לקרב ולאחד "איש" ו"רעהו", "אביונים" וגם "זרעם", מנער ועד זקן טף ונשים, כך שהכל רואים שהם "עם אחד",

הגדה

ביציאת מצרים .. כאשר כל בני ישראל יצאו יחד מן הגלות: בארוכה ראה לקר"ש ח"י ע'

*438 וש"נ.

וביד רמה: בשלח יד, ח.

זו הגאולה המורה גם על הגאולה השלימה: כמש"נ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" בגאולתנו העתידה (מיכה ז, טו). וראה ד"ה כימי צאתך תש"ח רפי"ב: דכגאולת מצרים התחדש ענין עקרי והוא פתיחת הצנור דגאולה. וראה שמור"ר פ"ג, ו. פרש"י עה"פ שמות ג, יד. וראה לקו"א להה"מ ד"ה מים רבים (כהוצאת קה"ת — נו, ד): וכן הי' במרע"ה .. שרצה לעשות הגאולה להיות גאולה שלימה וכו'.

הגאולה השלימה: שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב).

"מפוזר .. העמים" .. "עם אחד" .. מכל עם": אסתר ג, ח.

הם .. "עם אחד": ראה שערי אורה ד"ה וקבל היהודים ספי"א: ונעשים כחי כלל א'

כאיש א' ממש.

לשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: אסתר ט, כב.

הכוונה (הנשמה) של המצוה: דמצוה וכוונתה הם כגוף ונשמה — תניא פל"ח.

לקרב ולאחד: מטעמי מצות משלוח מנות וכו' הוא — אחדות ישראל, היפך וביטול

הטענה ד"מפוזר ומפורד" — ראה מנות הלוי לר"ש אלקבץ על מג"א. של"ה שכט, ב. מגילת

סתר"פ עה"פ אסתר ט, יט. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסז.

"אביונים": וגם במוכן הרוחני — ראה פע"ח שער הפורים פ"ו.

מנער ועד זקן טף ונשים: לשון הכתוב — אסתר ג, יג.

(*) נדפס לעיל מכתב קלב. המו"ל.

ובהתאם להכנה לכל זה, שהיא, כאמור במגילה: "לך כנוס את כל היהודים".

ועלידי כל זה נעשה (עוד כשנמצאים בגלות) – "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר".

בתורה עצמה, שהיא "חיינו ואורך ימינו", מודגשת הנקודה האמורה בהבלטה מיוחדת: ספר-תורה מורכב ממאות אלפי אותיות נפרדות, כשכל אות חייבת להיות מופרדת משאר האותיות, אך יחד עם זאת עליהם להוות "תורה אחת", ותורה אחת זו כשרה ושלימה – כאשר לא חסרה בה אפילו אות אחת ויחידה. פירוש הדבר שבאות אחת, ובכל אות, תלויה שלימות התורה כולה.

ההוראות מן הנקודה הכתובה לעיל – הוראה שצריכה לחדור ולהקיף את חיי יום יום בכל הפרטים של כל יהודי, איש ואשה – היא: כל יהודי הוא **עולם מלא**, ויש לו שליחות מיוחדת מן הקב"ה, בורא

"לך כנוס את כל היהודים": שם ד, טז. וראה מנות הלוי עה"פ.
 (עוד כשנמצאים בגלות): כשם ש"ליהודים היתה אורה וגו'" שבמגילה הי' כמצב
 ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן" (מגילה יד, א).
 "ליהודים .. ויקר": אסתר ח, טז. וראה מגילה טז, ב.
 "חיינו .. ספר-תורה: מו"ק כה, א: למה זה דומה לס"ת.
 ספר-תורה מורכב ממאות אלפי אותיות: 304,805 אותיות (משנת אברהם בפתיחה. וש"נ.
 וראה ניצוצי זהר לז"ח עד, ד (במילואים – קכו, ב)).
 כשכל אות חייבת להיות מופרדת משאר האותיות: "מוקפת גויל" – מנחות כט, א.
 רמב"ם הל' תפילין פ"א הי"ט. טוש"ע יו"ד סרע"ד ס"ד. או"ח סל"ב ס"ד. שו"ע אדה"ז או"ח
 שם ס"ה.
 כשכל אות .. מופרדת .. יחד עם זאת .. "תורה אחת": בארוכה ראה קונטרס "סיום
 והכנסת ספר תורה" ע' 11 (לקו"ש ח"כ ע' 418 ואילך).
 אות אחת ויחידה: תקו"ז תכ"ה. וראה נוב"י מהר"ת או"ח סק"ט. אבני נזר יו"ד ח"ב
 ששע"א.

כל יהודי הוא עולם מלא: סנהדרין לו, סע"א (במשנה).
 כל יהודי .. ויש לו שליחות מיוחדת מן הקב"ה: כמחז"ל (קידושין פב, א) אני נבראתי

האדם, שליחות שעליו לבצע אותה במלוא המדה ולפי האפשרויות שניתנו לו, כיחיד, מבלי להסתמך על השני, השלישי, או כלל ישראל, שיבצעו את השליחות עבורו.

מצד שני עליו לדעת כי הוא חלק מ"עם אחד" המורכב ממיליוני יהודים, כן ירבו, שהתברכו להיות "ככוכבי השמים לרוב".

— במובן עמוק יותר הרי זה עם אחד המורכב מיהודי כל הדורות, למן מתן תורה ועד אחרית הימים.

ברור, איפוא, ששליחותו מהווה חלק מכלל ישראל וקשורה אליו, וטובה הכלל מכריעה חישובים אישיים ואינטרסים אישיים.

מכך מובן גם שכאשר יהודי עושה לטובת הציבור, לטובת עם אחד, המקיף את כל הדורות, הוא שואב כוחות מן המעיין הבלתי נדלה של "עם עולם", והוא מצליח, ודאי, בכך, ועל-ידי זה גם בכל העניינים האישיים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ויהי רצון שכל אחד ואחת יהיה חדור, בפועל ממש, ברעיון ובזכרון האמור, בשני קצותיו: הוא (או היא) מהווה עולם מלא, והוא (או היא) צריך ליצור עולם יהודי מלא, אך יחד עם זאת — גם חלק מעם אחד של כל הדורות, המעניק לכל יהודי, איש ואשה וילד, כוחות אדירים, יחד עם הזכות העצומה והאחריות לכלל ישראל, ולפיכך אין הוא מתפעל משום קושי בביצוע השליחות האלוקית, ובמיוחד לאור העובדה שהקשיים הם פרטיים-אישיים שלו, ואילו הטובה היא לכלל ישראל כולו,

לשמש את קוני. ולהעיר ממחז"ל (סנהדרין שם) כא"א חייב לומר בשבילי נברא העולם. — ועיין תניא פל"ז (מח, ב): "ירדתו לעוה"ז כו' הוא כדי כו' וכמ"ש (בע"ח כו'). במלוא המדה: כדכעי ל"י למיעבד דוקא (כתובות סז, א). ולפי האפשרויות שניתנו לו: ראה במדב"ר פי"ב, ג: וכשאני מבקש איני מבקש אלא לפי כחן.

"ככוכבי השמים לרוב": דברים א, י. וראה לך לך יג, טז. כל הדורות: שכולם עמדו (נשמותיהם) בקבלת התורה (פדר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ו. תנחומא יתרו יא). ולהעיר ממחז"ל דציבור אינו מת (הוריות ו, א). וראה צפע"ג (להרגציזבי) כללים ע' צבור.

ליצור עולם יהודי מלא: להעיר מסה"מ תרכ"ז ס"ע רנט ואילך.

והפעולות הטובות של כל יחיד בנפרד ושל כל בני ישראל יחד מצטברות ומתמזגות, וה"כולנו כאחד" מביא ל"ברכנו אבינו באור פניך", שאבינו בשמים מברך את כולנו כאחד באור פניו, עד שמתקיים היעוד: "ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה", בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו בקרוב בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
כולל בהכנות לזמן חירותנו
ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קמא

"גוי אחד בארץ"

ב"ה, א' פ' ויהי ביום השמיני,
י"א בניסן, נשיא לבני אשר, היתשמ"ב
ברוקלין, נ.י.

וה"כולנו .. פניך": ראה תניא פ' לב.
כולנו כאחד .. בגאולה: להעיר מתנחומא נצבים א (כסופו): אין ישראל נגאלין עד
שיהיו כולן אגודה אחת .. כשהן אגודים מקבלין פני שכינה.
ה' .. ונושעה": תהלים פ, כ"ף.

קמא

ויהי ביום השמיני: (ע"פ מחז"ל (יומא כח, א. תמיד פ"ג מ"ב. ירושלמי יומא פ"ג
ה"א) לומר "עד שהוא בחברון", כלשון לעורר זכות (ירושלמי שם. פרש"י יומא שם, ב))
שאותו היום נטל עשר עטרות (פרש"י עה"פ מסדר עולם (פ"ז). וראה שבת פז, סע"ב. פרש"י
עה"פ נשא ז, יב). וראה ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח, תש"ד.
י"א בניסן, נשיא לבני אשר: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכד-שכה. תיד. תיט.
נשיא לבני אשר: שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שכחר הקב"ה בישראל מכל האומות
כמ"ד (ראה יד, ב) ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם סגולה וגו' (במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה
ד"ה ביום עשתי עשר יום די"א ניסן תשל"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך) ותשל"ב).

קמא: תרגום. המשך למכתב קמ. המו"ל.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב ממוצש"ק מברכים חודש ניסן, ומאחר שאנו עומדים
כבר לאחר שבת הגדול ונכנסנו לשבוע של חג המצות, זמן חירותנו, ודאי
השעה מתאימה להתעמק בעניני

חג הפסח בכלל, ובמיוחד באותן
נקודות שנידונו במכתב האמור,
בחלק מהן לפחות,

החל בנקודה המרכזית,
שיציאת מצרים, כלומר הגאולה
מגלות מצרים, קשורה בגאולה
השלימה מן הגלות הנוכחית,
וכאמור: "כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות", הקב"ה
מבטיח לעם ישראל, כי כפי שהי
בימי יציאת מצרים כך גם יראה
נפלאות בגאולה האחרונה,

**גאולת מצרים קשורה לגאולה
העתידה. "כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות". אף
שהיציאה ממצרים היתה ביום
אחד, נאמר "ימי" — משום
שהמעבר מעבדות לחרות אינו
חד־פעמי, כי אם תהליך
מתמשך. חירות רוחנית, הוא
ענין של התבוננות יוסי־ומית.
כשם שביציאת מצרים לא נותר
אף יהודי בגלות, כך גם כאשר
משיח צדקנו יוציאנו מן הגלות.
גם בגאולת הפרט — לא יישאר**

לאחר שבת הגדול: שהוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש
הלכות פסח בשבת שלפניו .. והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר
יעשון" (שו"ע אדה"ז אר"ח סתכ"ט ס"ב. וש"נ).

שבת הגדול: ראה תוד"ה ואותו — שבת פז, ב. טושו"ע (ואדה"ז) אר"ח ר"ס תל.
לקר"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. אר"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).

חג המצות: ראה הגש"פ עם לקוטי טעמים וכו' (קה"ת תשל"ט) ע' תפר בהערה*.
הפסח: להעיר שבשנה זו הקביעות דניסן וחג הפסח היא כימי צאתך מארץ מצרים —
בחמישי כשבוע (שבת שם. שו"ע אדה"ז שם).

"כימי .. נפלאות": מיכה ז, טו.

בגאולה האחרונה: שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב).

(* נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

בגלות פרט אחד ממכלול הכוחות
השונים של הנפש. ביציאת
מצרים מודגש הענין של
"ציבור", יהודים בתור עם
וכ"צבאות השם" — כך בגאולה
העתידה ההדגשה היא על "כלל
ישראל", "קהל גדול ישובו
הנה". יש לתת ביטוי "במעשינו
ובעבודתינו" לעובדה שעם
ישראל הוא עם אחד, גם בדברים
הגשמיים, שגם הם נעשים על
פי תורה אחת. ב"סדר" מכנסים
את כל הבנים — שכל אחד
לעצמו הוא "אחד", עד לקריאה
המשותפת "לשנה הבאה
בירושלים"!

הגאולה האמיתית והשלימה על-
די משיח צדקנו. בהקשר לזה אף
אומרים חכמינו זכרונם לברכה:
"בניסן נגאלו ובניסן עתידין
ליגאל", כשם שהגאולה
הראשונה היתה בחודש ניסן, כך
גם הגאולה האחרונה, מן הגלות
הנוכחית האחרונה, תהיה בחודש
ניסן. וכפי שמסבירים חכמינו
זכרונם לברכה, אף יעלו
הנפלאות של הגאולה האחרונה
על הנפלאות של יציאת מצרים.

★ ★ ★

ידועה השאלה: מדוע נאמר

בפסוק "כימי צאתך", בלשון

רבים, והרי היציאה ממצרים היתה במשך יום אחד, וכפי שהדבר נאמר גם
באשר למצוה של זכירת יציאת מצרים: "זכור את היום הזה (לשון יחיד)
אשר יצאתם ממצרים"?

— אחד ההסברים לכך הוא שלמן היום שבני ישראל יצאו ממצרים,
מ"בית עבדים", יצאו מן "הגדר" של עבדות ונעשו בני-חורין, אך המעבר
מעבדות לחירות אינו דבר חד-פעמי, כי אם פעולה נמשכת. זה תהליך

אומרים חכמינו: ר"ה יא, א. שמור פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. המשך

מ"בית עבדים" ופ"קל"ד ואילך. ד"ה החודש הש"ת.

שמסבירים חכמינו זכרונם לברכה: ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו בד"ה מהר"י ז"ל.

אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפ"ח).

ידועה השאלה: זח"ג קעו, א. ד"ה כימי צאתך תש"ח.

"זכור... ממצרים": בא יג, ג. ובפרש"י שם ע"פ המכילתא. ומסיים במכילתא (בפרטי

הזכירה): בלילות מנין שנאמר למען תזכור גוי' כל ימי חיך כו'. וראה רמב"ם הל' ק"ש פ"א

ה"ג. אדה"ז בסידורו (שש זכירות). ואכ"מ.

מ"בית עבדים": בא שם. ועוד.

מן "הגדר" של עבדות: ס' גבורות ה' (למהר"ל מפראג) פרק סא.

הדורש התבוננות תכופה ומתמדת במשמעות הענין של יציאה מעבדות לחירות, והסקת המסקנות המתאימות מכך, מסקנות הצריכות לבוא לידי ביטוי לא רק במחשבה ובדיבור, כי אם בעיקר בתחושה עמוקה וחודרת, המקיפה את כל האדם, עד לידי מעשים בפועל, בכל הפרטים ופרטי הפרטים של ההתנהגות היום-יומית.

לפיכך, למרות שהיציאה ממצרים, של כל ישראל, ושל כל אחד מהם בתור יחיד, התקיימה במשך יום אחד – הרי ההשתחררות האמיתית והשלימה, היציאה לחירות רוחנית, גם מן ה"מיצרים וגבולים" (כפי שמתפרש המושג "מצרים" במקורות), היא ענין של התבוננות וזכירה יום-יומית, כאמור: "בכל דור ודור, וכל יום ויום, חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים", דבר התואם את החובה לזכור ולהזכיר את יציאת מצרים בכל יום, ובאופן שבו צריכה להתקיים זכירה של תורה: "נזכרים ונעשים", זכירה שתוצאותיה מעשים, כפי שהדבר הודגש תכופות, גם במכתב האמור.

נקודה משותפת, מיוחדת במינה, בין גאולת מצרים לבין הגאולה העתידה במהרה בימינו, היא – שבשני האירועים מדובר על גאולה של עם ישראל כולו: כשם שביציאת מצרים לא נותר אף יהודי אחד ויחיד בגלות מצרים, כך גם בגאולה העתידה, כאשר משיח צדקנו יוציאנו מן הגלות, לא יישאר אף יהודי אחד, איש ואשה וילד, בגלות.

היציאה לחירות רוחנית, גם מן ה"מיצרים וגבולים": ראה תניא פמ"ז. תו"א יתרו ע"א, ג ואילך. ובכ"מ.

כאמור: פסחים קטז, ב (במשנה).

וכל יום ויום .. היום: הוספת (ביאור) כ"ק אדה"ז בתניא רפמ"ז. ובביאור יותר – שער האמונה לאדהאמ"צ לט, א ואילך. – וראה הגש"פ הנ"ל ע' תלד בשוה"ג*. החובה .. ולהזכיר את יציאת מצרים בכל יום: ביום ובלילה (ברכות יב, ב (במשנה)). רמב"ם שם. טור או"ח סי' סו וסי' רלו. שו"ע אדה"ז או"ח סס"ז ס"א. וראה לעיל בהערה ד"ה זכור).

"נזכרים ונעשים": ל' הכתוב – אסתר ט, כח.

גאולה של עם ישראל כולו: ראה לקו"ש חי"ז ע' 438** וש"ג.

(*) נדפס לעיל מכתב קיב. המו"ל.
(**) נדפס לעיל מכתב קלב. המו"ל.

ומגאולת הכלל לגאולת הפרט – שהרי, כפי שהוסבר, גם היחיד מהווה "כלל", "עולם מלא", המורכב מנשמה וגוף, מכוחות רבים ושונים, רוחניים ופיזיים, גלויים ונסתרים, המתבטאים במחשבות, דיבורים ומעשים. אף פרט אחד, משום יהודי יחיד, לא יישאר בגלות כי כל פרט כזה יגיע למצב של חירות אמיתית ומלאה, בכל הפרטים ומכל הבחינות.

– הרי הגאולה השלימה העתידה, הן של הכלל והן של הפרט, תלויה "במעשינו ועבודתינו", בפעולות ובעבודת השם של כל יהודי ושל כל היהודים במשך זמן הגלות, ובמיוחד בתקופה האחרונה של הגלות, תקופת "עקבתא דמשיחא". ואם תמיד ישנה ההבטחה של "הקב"ה עוזרו", עזרתו של הקב"ה מובטחת לאדם בכל מעשה טוב שהוא מחליט לבצע, והקב"ה מעניק לו את כל הכוחות הדרושים לכך – על אחת כמה וכמה בתקופה שבה אנו מתקרבים ממש לימים של "אראנו נפלאות", נפלאות גם באופן ובמדה של "הקב"ה עוזרו".

נקודה נוספת שאנו מוצאים במשותף הן בגאולה ממצרים והן בגאולה העתידה, היא השאיפה והפעילות של כל יהודי למלא את שליחותו האלוקית במלוא המדה – הן כיחיד, כעולם מלא, והן כחלק מן העם כולו, "עם עולם" המורכב מכל דורות בני ישראל עד סוף כל הדורות (כפי שנכתב באריכות במכתב האמור). בענין זה ישנן תקופות שונות: תקופה שבה ההדגשה היא יותר על הפעילות של האדם כיחיד, ותקופה שבה ההדגשה היא יותר על פעילותו כחלק מן הציבור.

כללית, מודגש ביציאת מצרים הענין של "ציבור", יהודים כעם

ומגאולת הכלל לגאולת הפרט: ששייכים זל"ז, כתורת הבעש"ט (תוי"י ריש דברים). כפי שהוסבר: במכתב הנ"ל.

"עולם מלא": סנהדרין לז, סע"א (כמשנה). וראה לקו"ת במדבר ה, סע"א ואילך. הגאולה... תלויה "במעשינו ועבודתינו": תניא רפ"ז. וראה לקוטי לוי"צ בהערות לתניא

שם.

"הקב"ה עוזרו": סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב. וראה תניא רפי"ג. וראה (כנוגע ליצי"מ) כש"ט (הוצאת קה"ת) סי"ד. וראה אוה"ת בא כרך ז ע' בתרלג ואילך – ע"ד חצות לילה דיצי"מ.

וכ"צבאות השם", למרות שבראשיתה של גלות מצרים, וכן מאוחר יותר, לאחר יציאת-מצרים ומתן-תורה, אנו מוצאים הדגשה בחלוקת בני ישראל למשפחות, שבטים, דגלים, כהנים ולויים וישראלים וכו', כשבכל אלה קיימת גם החלוקה של עשרת הסוגים למן "ראשיכם שבטיכם וגו'" ועד "שואב מימך".

כך גם באשר לגאולה העתידה – ההדגשה היא על איחוד והתאחדות כל אחד עם הכל ל"כלל ישראל", כפי שהדבר מצויין בפסוק: "קהל גדול ישובו הנה", וכפי שחכמינו ז"ל אומרים במדרש: "אין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת".

המסקנה מן האמור, במעשה בפועל – שהרי "המעשה הוא העיקר" – היא: באותו חלק של "מעשינו ועבודתינו" הקשור ישירות לגאולה הזאת, הגאולה השלימה, צריך יהודי להיות חדור בשאיפה ובפעולות המתרכזות באופן מיוחד במתן ביטוי גלוי לעובדה שכל היהודים הם "עם אחד", אפילו כשהם עדיין "מפוזר ומפורד בין העמים", מאחר שהוא "גוי אחד בארץ", כלומר – שאחדותו מתבטאת לא רק בעניינים רוחניים כתפלה בצבור, לימוד תורה ברבים וכו', כי אם גם בדברים גשמיים-ארציים ("בארץ"), כאכילה ושתייה, מסחר, פרנסה וכו'. בכל הדברים "בכל מעשיך" ו"בכל דרכיך" מתגלה שעם ישראל הוא "גוי אחד", משום שכל יהודי מתאחד עם כל היהודים על-ידי כך שגם עניניו הגשמיים נעשים על פי

וכ"צבאות השם": בא יב, מא.

עשרת הסוגים למן "ראשיכם שבטיכם וגו'" ועד "שואב מימך": ר"פ נצבים. וראה לקר"ת שם (מזח"ב פכ, א).

"קהל גדול ישובו הנה": ירמ' לא, ח. – אף ד"תלוקטו לאחד אחד" (ישעי' כז, יב). במדרש: תנחומא נצבים א (בסופו).

"המעשה הוא העיקר": אבות פ"א מ"ז.

"עם אחד" .. "מפוזר ומפורד בין העמים": אסתר ג, ח.

"גוי אחד בארץ": ש"ב ז, כג. דה"א יז, כא. וראה אגה"ק ס"ט. תו"א תולדות כז, ד.

מקץ לה, א. ויקהל פז, סע"ג.

"בכל מעשיך" ו"בכל דרכיך": אבות פ"ב מ"ב. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות

ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקניו ס"ב. וראה רמב"ם שם רפ"ה.

"תורה אחת", תורה זהה לכל יהודי ולכל היהודים. אז הרי לא זו בלבד שהשוני הקיים בין יהודים לסוגיהם, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "שואב מימיד", אינו מפריע חלילה, לאחדות, כי אם, להיפך, הדבר מנוצל לכך שכל סוג משלים את הסוג השני ואת כל הסוגים. הדבר מביא גם לשלימותו של כל יחיד כ"עולם מלא", יחד עם השלימות של "עם אחד", ושתייהן במלוא המדה – דבר שהוא, כאמור לעיל, תנאי והכנה עיקרית לגאולה השלימה בקרוב ממש.

נקודה זו מודגשת גם, מיד עם תחלת ימי חג המצות, ב"סדר של פסח", הקשור באכילה (מצה) ושתייה (ד' כוסות), והוא קשור "כנגד ארבעה בנים": מכנסים את כל הבנים ליד שולחן הסדר לשם קיום סדר הפסח כהלכתו. למרות שלפני כן היו מחולקים לארבעה סוגים שונים ונפרדים: "אחד חכם" וכו'. כשכל סוג הוא "אחד" לעצמו, עם סדרי הנהגתו העצמאיים וכו' – הרי כאשר מקיימים עם כולם יחד אותו "סדר", ומסבירים להם את המשמעות של פסח, מצה ומרור, ושל ענין יציאת מצרים מעבדות לחירות, מתבטלת ההפרדה, וכולם נעשים כאחד, עד שמסיימים את ה"סדר" בהכרזה – מצד כולם יחד, בקול רם, בהתרגשות ובשמחה – של ההבטחה האלוקית: "לשנה הבאה בירושלים!" –

אין בכך סתירה, חס וחלילה, לצפייתנו למשיח צדקנו "אחכה לו בכל יום שיבוא", שכן הכוונה היא שה"סדר" הבא יהיה בעליה לרגל לירושלים

משלים .. כל הסוגים: ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

"כנגד ארבעה בנים": הגש"פ פיסקא "ברוך המקום", מירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

מכילתא ס"פ בא.

ומסבירים להם את המשמעות של פסח, מצה ומרור: שהרי "כל שלא אמר ("שלא פירש

טעמן" –) שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור" – פסחים קטז, סע"א ואילך (במשנה) וברשב"ם שם. הגש"פ פיסקא "רכן גמליאל".

מעבדות לחירות: הגש"פ פיסקא "לפיכך", מפסחים שם, ב.

"אחכה לו בכל יום שיבוא": אני מאמין עיקר הי"ב בפיה"מ להרמב"ם

ר"פ חלק.

הכוונה היא: ראה הגש"פ הנ"ל ע' שע.

עיר הקודש, לבית המקדש, "מקדש אדניי כוננו ידיך", המקדש השלישי שאותו יבנה הקב"ה בעצמו, בקרוב בימינו ממש, לאחר היום הנוכחי –

ונראה, עין בעין, כי "אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו", הקב"ה, שהוציא והעלה, את כל יהודי במיוחד ואת כל עם ישראל יחד, ממצרים, הוא ימלא, "כימי צאתך מארץ מצרים" את כל משאלות וצרכי כל יהודי וכל היהודים, באופן של "הרחב", "בני, חיי ומזוני – רויחיי" (בנים, חיים ומזונות – כולם ברווחה), שכן הדבר בא על-ידי כך ש"השם אלקי צבאות יאר פניו אלינו" – באמצעות "באור פניך",

וכאמור בסיום המזמור: "ויאכילהו מחלב חטה ומצור דבש אשביעד", הקב"ה מאכיל אותו בשומן של חיטה (כלומר, מיטב דכל הצרכים החיוניים), ומן הצור הוא משביעו, באופן של שביעות רצון, ב"דבש" (כלומר, כל ענייני תענוג),

בהתאם להבטחה האלוקית: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב בימינו ממש.

בכבוד ובברכת חג הפסח
כשר ושמח, זמן חירותנו

מנחם שניאורסאהן אוצר החכמה

"מקדש אדניי כוננו ידיך": בשלח טו, יז.
יבנה הקב"ה בעצמו: זהר ח"א כת, א. ח"ב נט, סע"א. קח, סע"א. ח"ג רכא, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 185 וש"נ בהע' 39.
"אנכי... ואמלאהו": תהלים פא, יא. וראה רשימות הצ"צ עה"פ (יהל אור ע' רצד ואילך. ובקובץ "י"א ניסן – שנת השמונים" ע' 28 ואילך. וראה שם ע' 46).
הרחב פיך... כל משאלות... רויחיי: ראה פרש"י וספורנו (ועוד). ובירושלמי תענית פ"ג ה"ו: לא תהא מיצר פיך כו' אלא הרחב כו' והקב"ה ימלא משאלותיך. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 241 הערה 4.

ש"השם אלקי צבאות יאר פניו: ע"פ תהלים פ, כ"ף.
בסיום המזמור: פסוק יז. והכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).

קמב

הקשר בין "זמן חירותינו" ל"חג המצות"

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב,
 פי ויקרא אל משה,
 ראש חודש ניסן, היתשמי"ג
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. וראה אוה"ת (כראשית לג, ב. ועוד) שמקשר זה עם טוב לשמים וטוב לכריות — קידושין מ, א. וראה פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע כסה"מ תש"ט ע' יח (השני). מכ' ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שם. ובפרש"י שם בסופו — דגם העבר נעשה טוב.
 פ' ויקרא אל משה: להעיר אשר בפשוטן של כתובים בא בהמשך לס"פ פקודי, שנקרא בו ביום, "בחודש הראשון גו' באחד לחודש", ר"ח ניסן. וכ"כ בתנחומא ר"פ ויקרא. וצע"ק מגיטין ס, סע"א. שפרשת ויקרא גו' לא נימנית בין השמונה פרשות שנאמרו ביום שהוקם בו המשכן.

ויקרא אל משה: והתורה היא נצחית ובכל נפש מישראל יש בה מבחינת משה ושייך כ"ז עכשיו (לקו"ת סד"ה ויקרא אל משה).
 ראש חודש: הכולל כל ימי החודש כראש הכולל כל איברי הגוף (עט"ר בתחלתו).
 וראה ר"ה (ד, א): באחד בניסן כו' רגל שבו כו'.
 ראש חודש ניסן: אותו יום נטל עשר עטרות (שבת פז, סע"ב וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סקי"ט. וש"נ) — הובא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני (מסדר עולם (פ"ז)), נשא ז, יב. שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. וכירושלמי שקלים בתחלתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות צבור (כולל — דאותו היום).

ראש חודש ניסן: ע"ד החסידות — ראה דרושי דא"ח עה"פ החודש הזה (אוה"ת. תורת שמואל תרכ"ו. ועוד) ועה"פ ויהי ביום השמיני. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני. חודש ניסן: וצירופו ישמחו השמים ותגל הארץ (משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה). ראשית הנהגה נסית בכל השנה (עקידה פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד, תרס"ו, תרע"ח, (דפ' החודש). ועוד). ראש חודש ניסן .. הפסח: שמאז ואילך אפי' לדעת רשב"ג (פסחים ו, א) שואלין

קמב: תרגום. המו"ל.

פעמים רבות צויין כי כל חג מכיל הוראות כלליות ופרטיות, לא רק לימי החג עצמו, כי אם גם לכל ימי כל השנה, ^{אוצר החכמה}

ובמיוחד חג הפסח — הראשון לכל החגים.

דבר זה אמור ביחס לכל פרטי החג, אך במדה גדולה יותר לגבי קווי היסוד שבו, ועל אחת כמה וכמה — אותם שאינם משתנים, והם תקפים הן בזמן שבית המקדש קיים והן בזמן הגלות, וכן בכל מקום.

נתעכב, איפוא, בזה על ענינים מיוחדים הקשורים לשנים משמות חג הפסח: "זמן חרותנו" ו"חג המצות". שני שמות אלה הם המוזכרים תכופות, אף ככינוי לחג, בתפלות וברכות וכו', והם משקפים את עניני החג התקפים בפועל גם בזמן הזה ובכל מקום.

השמות "זמן חירותנו" ו"חג המצות" תקפים בכל מקום וגם בזמן הזה. (בניגוד לשמותיו האחרות של החג) ויש ללמוד מהם הוראות בהתאם. "זמן חירותנו" משמעותו החירות שלנו, חירות רוחנית, במטרה להתעלות למצב של "תעבדון של האלוקים על ההר הזה" — מתן תורה. ע"י התורה והמצוות משיגים חירות אמיתית, וזאת ע"י אהבת ואחדות ישראל. "חג המצות" מורכב מהחיוב לאכול מצה — הקשור לשיעור ולזמן מסויימים, ומאיסור חמץ — שאיסורו אפילו במשהו ובכל משך ימי חג המצות. החמץ רומז לגאווה שהוא שורש לכל הנטיות הבלתי רצויות, ואת הגאווה יש לשלול לגמרי. יש לעשות

ודורשין בהלכות החג:

כל חג... הוראות... לכל ימי כל השנה: להעיר מלקו"ת ברכה צח, ב. ובמיוחד חג הפסח: ראה שיחת חג הפסח תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 75) "באמת מאירה הארת כל המועדים בכל יום, נאך חג הפסח וזערט נמשך שטענדיק" — נתבאר בלקו"ש ח"ה ע' קעג ואילך. ולהעיר, אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא: יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו (חינוך מצוה כא).

הפסח — הראשון לכל החגים: ר"ה שם. פיה"מ להרמב"ם ור"ח שם. לשנים משמות: ראה ג"כ הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וכיאורים ע' קנז ואילך. משמות: ענין השם — ראה שער היחוד והאמונה פ"א. או"ת להה"מ ס"פ בראשית.

ועוד.

מה-שאינ-כן השם "חג הפסח" – הקשור עם קרבן הפסח, הנוהג בפועל רק בזמן הבית, או "מועד חודש האביב"^{הפסח} – הקשור רק עם חצי הכדור שלנו (כולל – ארץ מצרים), הצפוני.

"בדיקת חמץ" ו"ביעור חמץ" כדי להבטיח שמירה חזקה. מכאן מקור כוחותיו של היהודי ל"חירות" הרוחנית המושלמת, באופן שחודר ומוזכר יום יום, ופעמיים ביום.

מה, אם כן, הקשר של תוכן ה"חירות" וה"מצות" ומשמעותם, וכן ההוראה שבהם והשפעתם, לכל השנה ולכל יום בשנה?

– זמן חרותנו, אין פירושו רק חרות ושחרור עמנו, בני ישראל, צבאות השם, משעבוד גשמי במצרים של פעם, אלא גם, כפשוטו, חרות (האמיתית) שלנו, השחרור של כל אחד ואחת מאתנו.

וכפי שמוסבר ענין "יציאת מצרים" בתורה שבכתב ובתורה שבעל-פה, וב"הגדה" עצמה, החל בכך ש"לא את אבותינו בלבד גאל הקדוש ברוך הוא ממצרים, אלא אף אותנו גאל עמהם", ושהכוונה והתכלית (הפנימית) של יציאת מצרים היתה – "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", היינו מתן תורה בהר סיני. שהרי רק על-ידי תורה ומצוות

השם "חג הפסח": ראה מכ' דר"ח ניסן תשל"ו וכהערות שם* (נדפס בהגש"פ שם ע' תפר).

"מועד חודש האביב": משפטים כג, טו. תשא לד, יח. חצי הכדור .. הצפוני: שכחצי הדרומי – אז חדש הסתיו. צבאות השם: כא יב, מא. וראה בארוכה תו"א תו"ח ואוה"ת ד"ה כעצם גוי צבאות גוי. וב"הגדה": פסקא בכל דור ודור. וראה פסחים (קטז, ב): בכל דור כו' צריך שיאמר ואתנו הוציא גוי.

"בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב. ובפרש"י שם (משמו"ר פ"ג, ד): ושאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים דבר גדול יש לי על הוצאה זו שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף ג' חדשים שיצאו ממצרים.

רק על-ידי תורה .. חרות אמיתית: אבות פ"ו מ"ב. וראה גם שמו"ר פמ"א, ז. ויק"ר פי"ח, ג. זח"ב קיג, סע"ב ואילך. ז"ח צז, ב. ועוד. רק על-ידי תורה .. חרות .. מהשפעות חיצוניות: שהתורה נעשית לו חומה כדחז"ל עה"פ

(* נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

משיג יהודי חרות אמיתית, שחרור (גם ועיקר) משעבוד רוחני, הן מהשפעות חיצוניות (ובמיוחד – לא להתפעל מן העולם החיצוני, ולהשתחרר מהשתעבדות של נחיתות ושפלות לגבי העולם הלא-יהודי וכו'), והן מנטיות פנימיות והרגלים, ה"מצרים" (= "מיצרים וגבולים", הגבלות), המפריעים ליהודי להגיע למלוא שלימותו – השלימות העצמית יחד עם שלימות העם, על-ידי אהבת ואחדות ישראל אמיתית.

אחת ההפרעות החזקות ביותר לאמור (השלימות הבאה מאהבת ואחדות ישראל אמיתית) היא העובדה ש"אדם קרוב אצל עצמו", דבר העלול להביא לידי כך שיעשה הבדל גדול ויבנה מחיצה בינו לבין יהודי אחר, חס ושלום.

מכאן מובן, אגב, מדוע קשור זמן חרותנו (מיד עם תחלת סדר של פסח, הנהוג בדרך חרות) עם ההכרזה: "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח (= כל הרעב יבוא ויאכל, כל הצריך יבוא ויערוך הפסח), מזמינים אל שולחן הסדר לא רק קרובים וידידים, אלא כל דכפין וכל דצריך, יהודים ללא הבדל, באהבה אמיתית, אהבת כל ישראל (לא רק לקרובים וידידים).

לפיכך היה ב"זמן חרותנו" הראשון, מיד עם תחלת הדיבור אל פרעה – התנאי של "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", ולאחר מכן, ביציאת מצרים, יצאו כל בני ישראל, בני כל השבטים, ממצרים, מבלי שנשאר יהודי

אני חומה זו תורה (פסחים פז, א). וראה ד"ה אני חומה (ס' המאמרים קונטרסים כרך א' ע' 422 ואילך).

מנטיות .. והרגלים: ראה דרושי דא"ח עה"פ לך לך מארצך וממולדתך ומכית אביך. ה"מצרים" (= "מיצרים וגבולים": ראה תו"א יתרו עא, ג ואילך. ועוד. אהבת ואחדות ישראל: ראה שיחת ליל שמחת תורה תשמ"ג. על-ידי תורה .. אהבת ואחדות ישראל: להעיר מתורת הבעש"ט על המשנה אבות (פ"ב מ"ב) כל תורה שאין עמה מלאכה (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות ס"י פו. וש"נ). ש"אדם קרוב אצל עצמו": סנהדרין ט, סע"ב. וש"נ. סדר .. בדרך חרות): שו"ע אדה"ז ס' תעב ס"ז. יהודים ללא הבדל: ולהעיר מהנאמר בהגדה כנגד ארבעה בני דברה תורה – שכוללים כל סוגי עם בני ישראל. – ראה הגש"פ שם ע' רה. "בנערינו .. ובנותינו": בא י' ט.

אחד ויחיד בגלות – כולם ללא הבדל ובאותו הרף עין, באותו רגע.

הענין של "חג המצות" מורכב משני חלקים: החיוב לאכול מצה, והשלילה של אכילת חמץ, עד ל"בל יראה ובל ימצא".

בין שני אלה קיים הבדל: חיוב אכילת מצה יש לו שיעור ומדה בכמות ובזמן (יוצאים ידי חובה באכילת "כזית מצה", ובלילות הראשונים של חג הפסח, שכן אפשר לאחר מכן להסתדר ב"מצה עשירה", מביצים וכיוצא בזה, או במאכלים אחרים כגון – בשר ודגים וכיוצא בזה, ובלבד שלא יהא חמץ). אך איסור החמץ הוא מוחלט וכולל אפילו משהו חמץ וכל רגע (זמן כלשהו) של כל משך ימי חג המצות.

בכך יש רמז והוראה לחיי הנשמה של יהודי, בהתאם לתכונות הטבעיות של החמץ ושל המצה.

טבעו של החמץ הוא שהבצק תופח ומתרומם יותר ויותר, דבר הנותן טעם מיוחד בלחם האפוי. מצה מתהווה מן ההיפך המוחלט: לא ניתן לבצק לתפוח ולהתרומם כלל וכלל.

בספרים מוסבר כי החמץ רומז לגאווה וגסות הרוח החודרות, רחמנא ליצלן, לחיי יום-יום. יחד עם זה מוסבר כי מידת הגאווה מהווה שורש

ובאותו הרף עין: מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יב, מא. ל"בל יראה ובל ימצא": כן הוא בכ"מ (פסחים ה, ב. רמב"ם הל' חו"מ פ"א ה"ד. טושו"ע סתמ"ב. שו"ע אדה"ז סתל"א. ועוד) בשינוי מלשון וסדר הכתוב: לא ימצא (בא יב, יט) לא יראה (שם יג, ז).

חיוב אכילת מצה: טור או"ח ס' תעה. שו"ע (אדה"ז) שם ס"ז (סל"ב). ב"מצה עשירה": טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח ס' תסב. משהו חמץ: פסחים ל, רע"א. רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ה. טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח ר"ס תמז. וכל רגע: ראה שו"ע אדה"ז שם ר"ס תלא. ר"ס תמה: וכל רגע ורגע (וראה שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ג).

רמז והוראה .. של החמץ ושל המצה: ראה לקו"ת צו ד"ה ששת ימים (הא') פ"ג. שה"ש יד, ד ואל"ך. וראה גם אוה"ת דרושים לחג הפסח (ויקרא כרך ב) ע' תנח. ועוד. בספרים מוסבר: ראה מקומות שנשמנו בהערה הקודמת. הגאווה מהווה שורש ומקור לכל הנטיות הבלתי רצויות: בלקו"ת שה"ש שם: וכידוע

ומקור לכל הנטיות הבלתי רצויות, וכאמור: "תועבת ה' כל גבה לב", וכפי שחכמינו זכרונם לברכה אומרים כי על אדם שיש בו גסות הרוח אומר הקב"ה: "אין אני והוא יכולים לדור בעולם", ועוד מאמרי חכז"ל ברוח זו.

לפיכך, אחד הטעמים לכך (אף שאת כל ציוויי השי"ת יש לקיים כציווי אלוקי ולא משום טעמים אחרים) שאיסור חמץ הוא אפילו במשהו – הוא כדי לרמוז שגאווה וגסות הרוח יש לשלול לגמרי.

יתר על כן, כיוון שהאדם עוסק ב"חמץ" כל השנה, כשהוא עוסק לפרנסתו, "ששת ימים תעבוד", בעולם גשמי של חולין, עם השפעות של חול, הרי כמעט בלתי נמנע שלא תתגנב אליו מחשבה של "ישות", "אני ולי", וכיוצא בזה. ובמיוחד לאור הרגש הטבעי האמור של "אדם קרוב אצל עצמו" – עלול להיות שהתנהגות זו לא זו בלבד שתהיה אצלו ל"טבע שני", אלא שאף תיקבע בלבו הנחה שהיא מוצדקת וישרה, כביכול. יש צורך, איפוא, להבטיח את השמירה מפני האמור, במדה חזקה ביותר.

משום כך הרי כשמגיע ערב פסח על האדם לבצע בו עצמו "בדיקת חמץ" ו"ביעור חמץ" יסודיים, לבער כליל את ה"חמץ" שהצטבר במשך כל השנה, גם אם הוא בכמות זעירה ואפסית, "משהו", ולאחר מכן לשמור בקפדנות את עצמו ואת כל ביתו מ"משהו חמץ" במשך כל השבוע של חג

שבחי גסות נקרא אבי אבות הטומאה שהוא מקור כל התאוות כו'. וראה סה"מ תרכ"ז ע' רטו. ועוד. ולהעיר מכש"ט סי' שעו. שם סי' כח. רלח. או"ת להה"מ סי' קפט. ועוד.

"תועבת ה' כל גבה לב": משלי טז, ה.

שחכמינו זכרונם לברכה אומרים: סוטה ה, ב.

כל ציוויי... כציווי אלוקי: ראה אוה"ת ויקרא כרך ג' ריש ע' תשצח (ושם בקשר

למצות אכילת מצה במיוחד). וראה סה"מ תש"א ע' 60. ובכ"מ.

שגאווה... יש לשלול לגמרי: רמב"ם הל' דעות פ"ד ה"ג. רבנו יונה לאבות פ"ד מ"ד.

שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה סוס"א. סקנ"ו ס"ג. נתבאר בארוכה באוה"ת ויקרא (כרך ב') ע' תמא ואילך.

כיוון שהאדם עוסק ב"חמץ"... יש צורך... להבטיח את השמירה: ראה שו"ע אדה"ז שם

סת"א ס"ד, ור"ס תמז.

"ששת ימים תעבוד": יתרו כ, ט.

ל"טבע שני": דהרגל נעשה טבע שני – שבילי אמונה נ"ד ש"ב. וראה שו"ת הרמ"ע

מפאנו סל"ו. תניא ספ"ד (וראה גם פמ"ד – סג, ב).

לשמור... מ"משהו חמץ": ראה באר היטב או"ח ר"ס תמז: האריז"ל כתב הנוהר ממשהו

חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. – נתבאר בשיחת אחש"פ ופסת שני ה'תש"מ.

הפסח (בתוספת יום־טוב שני של גלויות ביום השמיני – בגלות), הכולל יום ראשון, יום שני, וכך הלאה, כל יום מימי השבוע, עד לאופן – ש"לא יראה ולא ימצא".

כל זה, יחד עם חיוב אכילת מצה, מלמד ונותן כח לכל יהודי לעמוד איתן נגד השפעות של עולם החולין, וכן להתגבר על הנטיות הבלתי רצויות העצמיות, כדי להגיע באמת ל"זכר ליציאת מצרים", למדה הגדולה ביותר של חרות אמיתית בכל יום מכל ימי השנה.

★ ★ ★

החיוב של הזכרת יציאת מצרים קיים בכל יום, ויתר על כן – פעמיים ביום: הן ביום (כאשר שורר האור) והן בלילה (כאשר בחוץ שורר החושך).

כיון שחוגגים את חג המצות, זמן חרותנו, כפי הראוי, מסייעת ההזכרה לכך שכל הפעילויות של חיי יום־יום נעשים חדורים בתוכן הפנימי של חג המצות וזמן חרותנו: היהודי משתחרר מכל ההגבלות והבלבולים ומבצע את שליחותו של הקב"ה – "תעבדון את האלקים", "אני נבראתי לשמש את קוניי" – על־ידי קיום תורה ומצוות, ובמיוחד את המצוה שהיא כלל גדול בתורה: "ואהבת לרעך כמוך", ומקיים גם בכל עניני הרשות, פרנסה וכו', את "בכל דרכיך דעהו", ו"כל מעשיך לשם שמים", טוב לשמים וטוב לבריות, וכל זה – בשמחה ובטוב לבב.

הזכרת יציאת מצרים .. בכל יום .. פעמיים ביום: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז סס"ז ס"א. אבל ראה פע"ח שער חהמ"צ פ"ו. סי' האריז"ל סדר ההגדה – נתבאר בהגש"פ שם ע' רג ואילך.

מסייעת ההזכרה: כפי' האריז"ל עה"פ והימים האלה נזכרים ונעשים (ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים. הובא ונתבאר בספר לב דוד (להחיד"א) פכ"ט).

"אני נבראתי לשמש את קוניי": משנה וגמרא קידושין בסופה.

כלל גדול בתורה: "ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט, יח. תר"כ הובא בפרש"י עה"פ. ויתירה מזו – זו היא כל התורה כולה (שבת לא, א). וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל. "בכל .. לשם שמים": אבות פ"ב מ"ז. משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טשו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

משום שכשם שזה היה ב"זמן חרותנו" הראשון כך תמיד – "אנכי הי'
אלקיך המעלך מארץ מצרים", הקב"ה בכבודו ובעצמו לא רק שהוא מוציא
אותך אלא אף מעלה ומרומם אותך מן (ועל-ידי) הגלות של ארץ מצרים.

★ ★ ★

ויהי רצון שלכל אחד ואחת מאתנו, בתוך כלל ישראל, יהיה חג
המצות כשר באמת, בגשמיות וברוחניות, וחרות אמיתית מכל העניינים
המפריעים את מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

וזה יהיה הכנה קרובה ממש לחרות המלאה שהגאולה השלימה
והאמיתית תביא לכל יהודי ולכל היהודים, ויתקיים: "מהר והביאנו
לשלום מארבע כנפות הארץ", "והיו עיניך רואות את מוריד" (השם),
ובאמצעות היהודים – כל העולם כולו: "והלכו גוים לאורך", "ונגלה כבוד
ה' וראו כל בשר וגו'" "פחד ה' והדר גאונו".

בכבוד ובברכה

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"אנכי הי' אלקיך המעלך מארץ מצרים": תהלים פא, יא.
(ועל-ידי) הגלות: כי ירידה זו צורך עלי' היא, עלי' גדולה של "אנכי מעלך גם עלה"
(תו"א תו"ח אוה"ת ריש שמות. ועוד).
"מהר .. הארץ": ברכת "אהבת עולם".
"והיו .. מוריד": ישעי' ל, כ. וראה – ובכל הכא לקמן – תניא פל"ו.
"והלכו .. לאורך": ישעי' ס, ג.
"ונגלה .. כל בשר וגו'": שם מ, ה.
"פחד ה' והדר גאונו": ע"פ ישעי' ב, יט. שם כא.

קמג

"חמיץ ומצה"

בי"ה, יום הששי ערש"ק פי צו, שבת הגדול,
י"א ניסן, היתשמ"ג
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש-חודש ניסן, שבו נידונו מספר נקודות-יסוד
בקשר להוראות המיוחדות הנלמדות מחג המצות, זמן חרותנו,

יום הששי: בראשית א, לא. בו נברא אדם (הראשון) לשמש את קונו. — ולהעיר, אשר
ביום זה נאמר כ' פעמים "טוב", ובפעם הב' — "טוב מאד".
יום הששי .. ניסן: להעיר מהמובא בספרים (תרא"ג מהרש"א ע"ז ג, א. שעה"כ ענין
הקידוש (דליל שבת). ועוד) "יום הששי ויכולו השמים" ר"ת הוי' כסדרו — שבזה עילוי
צירופו של חודש ניסן, דרך הוא כסדרו (משנת חסידים מס' חסידים בתחלתה. נת' בסה"מ
תרכ"ו ד"ה החודש. ועוד).

יום הששי .. היתשמ"ג: ראה רמב"ן עה"פ שם ב, ג: "ששת ימי בראשית הם כל ימות
עולם", ויום הששי הוא רמז לאלף הששי.

פ' צו: אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות (תו"כ ופרש"י ר"פ צו). וראה אוה"ח
הקדוש (עה"פ צו, ו, ב): וכדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה
לזרז לישראל כו', עיי"ש.

שבת הגדול: טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס תל. וש"נ.

שבת הגדול .. ניסן: דאה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ח עה"פ משכו
וקחו (ל, סע"א ואילך).

י"א ניסן: נשיא לבני אשר, שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל
האומות (במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה ד"ה כיום עשתי עשר יום די"א ניסן תשל"א (סה"מ מלוקט
ח"ג ע' צט ואילך) ותשל"ב). וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכד. שם ע' תיט. — לקח לו גוי
מקרב גוי בעת יצי"מ (ואתחנן ד, לד).

קמג: תרגום. המשך למכתב קמב. המו"ל.

יהודי נדרש לעמוד בתוקף מול השפעות החולין, ומצד שני עליו להרחיק כל תחושה של גאווה. מכיון שכל רגע קשור בעבודת הבורא, אי אפשר לו כלל להתחשב עם העולם, וכיון שמבצע שליחותו של הקב"ה הריהו נותן לו את התוקף הדרוש. יחד עם זאת הריהו חדור במחשבה שבנטיה קלה מן השליחות הוא "אין ואפס", וככל שהוא עומד איתן יותר לבצע את השליחות האלקית, הרי יותר נשללת בעיניו הגאווה. בפעילותו של האדם במשך היום מודגשת מציאותו, וכל כולו נתון לפעולותיו. יחד עם זאת הוא פותח את היום באמירת "מודה אני לפניך מלך". כדי להבטיח שלא יוצר מצב של חומץ, קבעה התורה זמן מסויים בשנה, שמקיף את כל ימי השבוע, בו החמץ אסור באופן מוחלט, ואז נעשית המצה הביטול הבסיס לכל פעולותיו במשך השנה, תוך ניצול מלוא כוחותיו, ומגיע

ובהתחשב בחשיבות העליונה של החג הזה, כראש וראשון לכל החגים,

מן הרצוי להסביר נקודות מסויימות במעט הרחבת והעמקת יתר,

— החל בענין המשמעות הרוחנית של חמץ ומצה, אשר החמץ (בהתאם לטבע של בצק חמץ — לתפוח ולהתרומם) מסמל גאולה וישות, ואילו המצה (היפוכו המוחלט של החמץ) — עניוות במלוא המדה, עד לביטול היש. בענין זה מלמדת ההוראה כי איסור חמץ הוא אף ב"משהו", שגאווה וישות יש לשלול לגמרי וכך מגיעים לדרגת ביטול היש, שאז ניתן להשיג חירות רוחנית אמיתית, במלוא המשמעות של חג המצות וזמן חרותנו, ולבצע בפועל, במלוא המדה, את השליחות האלקית שניתנה לכל יהודי, איש ואשה: "אני נבראתי לשמש את קוניי",

וראשון לכל החגים: ר"ה ד, א. פיה"מ להרמב"ם ור"ח שם. כראש: ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א. ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו. וככ"מ. המשמעות הרוחנית של חמץ: להעיר מזח"ב קפכ, א: מאן דאכיל חמץ בפסח כמאן דפלה לכר"ם איהו. ולהעיר, אשר גסות הרוח שקולה כע"ז ממש (תניא ספכ"ב. וראה סוטה ה, א). — ולהעיר מהצד השוה דחמץ וע"ז, דשניהם מצוה לבערם, אסורים במשהו ועוד. במלוא המדה: ראה כתובות סז, רע"א. "אני נבראתי לשמש את קוניי": משנה וגמרא קידושין בסופה.

להישגים על־טבעיים, בבחינת
 "ניסן".
 כפי שהענין הוסבר בקווים
 כלליים במכתב הקודם.

מכך מובן שהאדם נדרש להביא לידי ביטוי ולפתח שתי תכונות
 (ומדות רוחניות):

מצד אחד דורשת ממנו התורה, שהיא תורת־חיים, המורה דרך בחיי
 יום יום, ותורת־אמת, שיעמוד בשיא התוקף מול השפעות של חולין,
 המפריעות לבצע את מטרת בריאתו (לעבוד את ה' באמצעות התנהגות יום־
 יומית על פי התורה והשולחן־ערוך), ועד כדי מסירות־נפש.

מצד שני דורשת אותה תורת־חיים ותורת־אמת לשלול ולהרחיק כל
 תחושה של גאווה וישות, ואף את זאת עד כדי שלימות מוחלטת, כפי הביטוי
 "ונחנו מה".

נשאלת, איפוא, השאלה: כיצד יכולים שני דברים אלה – המנוגדים
 לכאורה – להיות באדם אחד, בו בזמן, ובעוצמה ואמיתיות מלאות
 (וזרות)?

מיותר להדגיש כי התשובה לשאלה זו צריכה להיות מובנת ומשכנעת
 גם לאדם פשוט ביותר, שכן שתי התכונות נדרשות מפל יהודי, וגם הגדול
 שבגדולים נזקק להסבר בכך, ואדרבה: להסבר עמוק יותר, שכן השלימות
 הנדרשת ממנו היא באופן נעלה ביותר, לפי דרגתו.

★ ★ ★

התורה .. המורה: ראה זח"ג נג, ב.
 שיעמוד בשיא התוקף: ראה אבות פ"ה מ"כ. טור או"ח בתחלתו. רמ"א או"ח בתחלתו.
 שו"ע אדה"ז מהדו"ת רס"א. וראה שם מהדו"ק ס"ג.
 מסירות־נפש: היינו שמוסר כל כוחות שלו למילוי שליחותו – בתוקפן שלמעלה
 ממדידה והגבלה – "מאודך" ותוקף שלך.
 "ונחנו מה": בשלח טז, ז"ת. וראה תו"א נו, א. סה"מ תר"ל ע' רכט ואילך. ובע' רל:
 דהנה משה ישנו ג"כ בכ"א מישראל שהם בבחי' ונחנו מה. ובכ"מ. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת)
 סשצ"א. או"ת להה"מ ר"פ קרח (מו, סע"ב).
 נשאלת .. השאלה: בהבא לקמן ראה – באופן אחר קצת – לקו"ש חכ"ב ע' 160
 ואילך.

התשובה לשאלה – היא: "היא הנותנת", כיוון שכל יום וכל רגע של מציאותו של היהודי קשור בעבודת הבורא, שהיא היסוד והתכלית של בריאת האדם, "אני נבראתי לשמש את קוניי", להשכין אלקות בעולם באופן גלוי, מובן שמעשי החולין שאינם תואמים את התכלית האמורה – אסור לו, ויתר על כן: כיוון שנברא לשימוש זה – אי אפשר לו כלל, להתחשב עם העולם, ונותן לו התוקף הדרוש להיות כך כיוון שזו שליחותו של הקב"ה, שהוא בורא ואדון העולם כולו.

וכפי שמספרת התורה כי זו היתה הנהגתו של היהודי הראשון, "אחד היי אברהם", שנקרא "העברי" על שהיה בזמנו אחד ויחיד מן "עבר האחד" בענין זה, וכל העולם כולו מן העבר השני, ובסופו של דבר ניצח וביצע את כל מה שהיה צריך. וכוח זה הנחיל בירושה לכל יהודי ולכל היהודים עד סוף כל הדורות.

לפיכך, כשיהודי מתבונן שכל מציאותו היא שמוטלת עליו שליחותו של הקב"ה, יחד עם הכוחות שהקב"ה מעניק לו לשם ביצוע שליחות זו, צריך הדבר להיות בד בבד עם המחשבה – "כשאני לעצמי מה אני": לכשעצמו בדרכו שלו – אפילו בנטיה הקלה ביותר מן השליחות האלקית הרי הוא "אין ואפס". ומשום כך, ככל שהוא עומד איתן יותר לבצע את השליחות האלקית, באמצעות תורה ומצוות בכל תחומי החיים היוס-יומיים, הרי יותר נשללת בעיניו כל מחשבה של "אני ולי", של גאווה וישות.

במלים אחרות: כאשר שתי התכונות האמורות מבוססות על יסוד אחד ויחיד של "אני נבראתי לשמש את קוניי", הרי הן לא רק לא מנוגדות זו לזו, כי אם, אדרבה, מחזקות זו את זו.

כל זה אמור כפי שהדבר מובן בשכל ובמחשבה. ברם, כשהדברים מגיעים ליד מעשה בפועל – "מתערב" בזה הטבע של האדם, שבו ברא

"אחד היי אברהם": יחזקאל לג, כד.

"העברי" .. "עבר האחד": לך לך יד, יג. ב"ר פמ"ב, ח.

בירושה לכל יהודי: ראה תניא פי"ח.

"כשאני לעצמי מה אני": אבות פ"א מ"ד.

אותו הקב"ה, אשר "הרגל נעשה טבע שני" (או, כביטוי המובא לפעמים, "הרגל נעשה טבע" – סתם), כמוזכר גם במכתב הקודם.

חיי האדם, כולל גם חיי היהודי, קבועים כך שבכמות מקדיש האדם יותר זמן וכוח לפעילויות כגון אכילה, שתיה, פרנסה, שמירת הבריאות, מנוחה וכיוצא באלה, שבהן עומדת מציאותו העצמית בהדגשה, ובשעה שהוא עוסק בהם, במעשה, בדיבור, ואפילו במחשבה, הוא עושה זאת תוך כדי שימוש בידיו, רגליו, ראשו וכו', בכוחותיו העצמיים שלו.

יתר על כן: אפילו בעניני תורה ומצוות יש חלק נכבד הקשור בדרישת התורה שהאדם ינצל כוחותיו ואפשרויותיו שלו במלוא המדה: "כל עצמותי תאמרנה". עליו ללמוד תורה ביקוד אש, לעמול ולהבין בשכלו, ולמצוא בה סיפוק (רוחני) ועונג.

כך גם בעשיית המצוות, כולל צדקה וגמילות חסדים שהם שקולים כנגד כל המצוות. למרות שהדרגה הנעלית ביותר היא "מתן בסתר", צריך הדבר להיות "בכל לבבך ובכל נפשך", ובהזדמנויות מסויימות אף, יתר על כן, יש להזדקק להלכה של "מצוה לפרסם עושי מצוה", ובמיוחד כאשר על-ידי כך הוא משיג את המעלה של "יתן ויתנו אחרים", כשגם אחרים נוהגים כמוהו.

אמנם יחד עם זאת הוא פותח את כל יום ויום באמירת "מודה אני לפניך מלך", שהוא מודה ומכיר כי הקב"ה הוא "לפניך מלך", לא רק מלך

"הרגל נעשה טבע שני": שכיילי אמונה נ"ד ש"ב. פתח יצחק בערכו. וראה תניא ספי"ד.

פט"ו (כא, א).

"הרגל נעשה טבע": תניא פמ"ד (סג, ב).

יותר זמן כו': ראה הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש ד"ה דע כי הקדמונים חקרו. "כל עצמותי תאמרנה": תהלים לה, י. עירובין נד, רע"א. תניא פל"ז (מז, א). צדקה וגמילות חסדים... שקולים כנגד כל המצוות: ירושלמי פאה פ"א ה"א. תניא פל"ז (מת, ב). וראה גם אגה"ק סל"ב.

שהדרגה הנעלית ביותר היא "מתן בסתר": ב"ב ט, ב.

"מצוה לפרסם עושי מצוה": רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג משו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. מג"א בשו"ע או"ח סקנ"ד סקכ"ג. שקו"ט בזה בהעמק שאלה בראשית שאלתא ג. סק"ד. פתח העמק ס"א סקי"ב.

"יתן ויתנו אחרים": אבות פ"ה מי"ג.

העולם, כי אם גם מלכו שלו שלפניו הוא עומד, ובמשך היום יש לו קביעות עתים לתורה, תורת השם, ולתפלה, שאז הוא יודע "לפני מי אתה עומד" וכו', אבל מאחר שכל הדברים האלה הם, בכמות, פחות מעניני רשות ועניני חול, הקשורים ב"חמציות", כאמור לעיל, מביא הדבר לידי "טבע שני" חמוץ.

לכן, כדי להבטיח את הדבר, ויתרה מזה – כדי לנצל ענין זה עצמו בכיוון הטוב, קבעה תורת החיים (כאחד מן הטעמים) זמן מסויים בשנה שבו החמץ אסור באופן מוחלט במובן הפשוט, אסור במשהו, אסור במשך שבעה-שמונה ימים רצופים המייצגים את כל ימי הראשון בשבוע, השני בשבוע וכל שאר ימי השבוע של כל השנה, עד לאופן של "בל יראה ובל ימצא". דבר זה מדגיש ומשפיע על האדם להישמר מ"חמץ" במובן הרוחני, ולרוות את נפשו ב"מצה" במובן הרוחני, עד שהתוכן העמוק יותר של המצה, שהוא ענין ההתבטלות לקונו, נעשה בסיס בלעדי ויחיד לכל פעילויותיו בכל הימים והשבועות של השנה כולה. יחד עם זה הוא מנצל את כשרונותיו וידיעותיו במלוא המדה ומלוא העוצמה, לפי ההוראה המוזכרת לעיל של "כל עצמותי תאמרנה", כשכל רמ"ח האברים נוטלים חלק בשימוש לקונו: לימוד התורה, עבודת התפלה וקיום המצוות בהידור.

לאמור, מתווספת עוד הוראה ולקח מן העובדה שחג המצות, זמן חרותנו, קשור עם חודש ניסן, חודש הגאולה: השתרור, לא רק מ"מצרים"

"לפני מי אתה עומד": ראה ברכות כח, ב.
 שבעה-שמונה ימים רצופים... ב"מצה": ראה ב"מ"א להצ"צ ע' צו ובסה"מ תרס"ח ע' קצא: צ"ל אכילת מצה גם בהששה ימים ויש בזה קצת מצוה.
 המייצגים את כל ימי הראשון בשבוע, השני וכו': להעיר מהמבואר בכתבי האריז"ל (שעה"כ דרושי ר"ה (לפני דרוש הא'). סידור האריז"ל במקומו. מ"ח מס' ימי תשובה פ"א מ"ג) בענין ז' הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שיש בהם כל ז' ימי השבוע, שכיום הראשון בשבוע שכימים אלו מתקנים ומעלים את ימי הראשון דכל השנה, ועד"ז כיום ב' וכו'.
 לימוד התורה, עבודת התפלה וקיום המצוות: שהם ג' הקוים שעליהם העולם עומד (אבות פ"א מ"ב).
 חודש הגאולה: שמור"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש תרכ"ו. הי"ש"ת. ועוד.

של העבר, כי אם גם מכל המיצרים וההגבלות, הן חיצוניות והן פנימיות, עד לאופן על-טבעי (נס), כפי שהדבר רמוז בשמו של החודש "ניסן", מלשון "נס", למעלה מן הטבע.

ההוראה המיוחדת הנלמדת מכך היא, כי כאשר יהודי מתנהג, בתוקף המלא של "כל עצמותי תאמרנה" יחד עם ההתבטלות המלאה והביצוע המלא של שליחותו האלקית בחיי יום-יום שלו, יש לו הצלחה בלתי רגילה, יתירה לאין-ערוך ממדת העמל והיגיעה שהשקיע בדבר, כפי שחכמינו ז"ל מבטאים זאת במאמר הקצר "יגעת – ומצאת", ההצלחה מן היגיעה היא באופן של "מציאה", דבר יקר שנמצא, למשל, ברחוב, שערך הדבר גדול לאין-ערוך וללא יחס לגבי העמל של ההתכופות והרמת הדבר והבאתו לרשותו.

הצלחה על-טבעית זו קשורה במיוחד עם חודש ניסן, משום שבחודש זה הנהיג הקב"ה הנהגה נסיית, בהוציאו את עם ישראל, את כל היהודים, מגלות מצרים, והבטיח שכאשר יהודי יקבל על עצמו החלטות לבצע "יציאת-מצרים" עם עצמו ועם סביבתו, מסייע לו הקב"ה למעלה מדרך הטבע, "כימי צאתך מארץ מצרים", שאז היה "המעלך מארץ מצרים", וכפי

"ניסן", מלשון "נס": ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י שם ד"ה חנינא: נונ"ן הרבה נסים הרבה. — ואף ששמות החדשים עלו בידם מכבל (ירוש' ר"ה פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח, ט) הרי נזכרו ניסן וכו' במג"א. ויתרה מזו הרי דרז"ל טט בכתפי פת באפריקי (סנה' ד, ב — הובא בפרש"י עה"ת ס"פ בא). וראה כתובות (י, סע"ב)*.

"יגעת — ומצאת": מגילה ו, ב.

באופן של "מציאה": ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1165.

שבחודש זה .. הנהגה נסיית: ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש גו' (שער לת). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. רד"ה החודש תרנ"ד, תרס"ו, תרע"ח (דפ' החודש). ועוד.

"יציאת-מצרים" עם עצמו: ראה תניא פמ"ז.

"כימי צאתך מארץ מצרים": מיכה ז, טו. וראה אוה"ת עה"פ.

"המעלך מארץ מצרים": מיכה ז, טו. וראה אוה"ת עה"פ.

"המעלך מארץ מצרים": תהלים פא, יא. וראה שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ג.

(י) וראה לקו"ש חכ"ג ע' 214 ואילך. המו"ל.

שהדבר בא לידי ביטוי בהבטחה: "אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה – מלמעלה".

הדבר גם רמוז בתורה: "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם", הקב"ה אומר לכל בני ישראל (שהאמירה מהווה נתינת כוח), כי העניק לכל אחד ואחת כוחות אלקיים לרומם את עצמו, ואת כל אשר מסביבו, להיות בדרגת "אלקים – מלאכים", ו"בני עליון", בניו של הקב"ה. יש רק לרצות!

★ ★ ★

ויהי רצון, שכל אחד ואחת, בתוך כלל ישראל, יתכוון ויחוג את חג המצות זמן חרותנו כפי הראוי ובשלימות, דבר הכולל גם "נטילה" והבאה לידי פועל את הלקחים וההוראות של החג לכל הימים ולכל יום של כל השנה, הן בנוגע אליו ובניביתו והן בנוגע לסביבתו – על-ידי הצגת דוגמא חיה ועל-ידי דברים היוצאים מן הלב, עד שמקיימים במלוא המדה את "כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח" גם במובן הרוחני, ובכל השנה, שכל אחד ואחת דכפין ודצריך, שחסרה להם שלימות בהנהגה היום-יומית לפי הוראות חג הפסח, מקבלים את העידוד הדרוש והסיוע המלא להשגתה, החל בכך שכל אחד ואחת, "בנערנו ובזקנינו", ובמיוחד כל הילדים וכל ילד – יזכו, במובן הפשוט ביותר, לחג כשר ושמח, בגשמיות וברוחניות גם יחד,

ולהתכוון לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור,
ולחג כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

בהבטחה: יומא לט, א. וראה המשך תרס"ו ע' רסה.
 "אני... כולכם": תהלים פב, ו. וראה שמו"ר פל"ב, א. שם, ז. ובמפרשים עה"פ. –
 להעיר אשר זהו בשירו של יום השלישי (ר"ה לא, רע"א), יום הראשון דחהמ"צ בשנה זו.
 "אלקים – מלאכים": פרש"י עה"פ. תרגום ועוד רבים.
 ו"בני עליון", בניו: יש לפרש גם ע"ד "בני חורין".
 ועל-ידי דברים היוצאים מן הלב: דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב כו' – ספר הישר לר"ת סי"ג, הובא בשל"ה סט. א.

קמד

"נותן התורה"

ב"ה, ימי הגבלה לזמן מתן תורתנו, היתשמי"ג
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה! אגרות מלך

בימי סגולה אלה, בודאי ינצלו כל אחד ואחת ימים אלה המיוחדים
לתוספת הכנה לקבלת התורה, להתכוון ביתר שאת וביתר עז לקראת
היום הגדול – יום אשר עמדת
לפני הוי"ו אלקיך בחורב" –
לקבל תורת עולם שלא תהי'
מוחלפת.

**מתן תורה היה תכלית הכוונה
של יציאת מצרים, להיות עבדי
ה' ולא עבדים לעבדים. האותות**

ימי הגבלה: ראה פדש"י יתרו יט, טו. וציזוי דהגבלה נאמר יום לפני זה (שכת פז,
רע"א). וראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תצד. וראה שיחת ליל א' דחגה"ש תש"ח אות י"א ואילך
(סה"מ חש"ט ס"ע קעג ואילך). – רגיל הלשון שלשה ימי הגבלה (אף שי"ל שהוא אשיגרא
דלשון הכתוב הנ"ל, אף ששם המדובר ע"ד פרישה שנצטוו למחרת ציווי דהגבלה) וי"א ב'
ימים ויום הג' הוא יום מ"ת, דפשיטא שלא עלו בהר וכו' – אבל ע"ע לא מצאתי ע"ד
ארבעה ימי הגבלה. ואכ"מ.

זמן מתן תורתנו: ראה ירושלמי (ר"ה פ"ד ה"ח): בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת
אין כתיב חטא אמר להן הקב"ה מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא
חטאתם מימיכם. – עיין שו"ע אדה"ז שם בריש הסימן, והוא מהגמרא (ר"ה ו, ב): עצרת
פעמים חמשה פעמים ששה פעמים שבעה. וי"ל אשר זהו ע"פ הכלל דהתורה על הרוכ תדבר
(מ"ג ח"ג פל"ד). ואכ"מ.

מתן תורתנו: בזח"ג (צז, א ואילך) ובכתהאריו"ל בכ"מ – בפשיטות שהוא בחה"ש.
וכן הוא בכ"מ בדרושי חסידות (וראה לקמן הערה ד"ה התחילו סופרים). וגם בש"ס "הכל'
מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שנתנה בו תורה" (פסחים סח, ב. הובא בשו"ע אדה"ז
שם סי"ח). וראה תו"ש חט"ז במילואים (סל"א).

בימי סגולה אלה: ראה שו"ע אדה"ז שם בסוף הסימן: ונוהגין... שלא להתענות ושלא
לומר חנון מר"ח כו'.

יום... בחורב: ואתחנן ד, י.

שלא תהי' מוחלפת: עיקר הט' מי"ג העיקרים. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל'

**והמופתים והחסדים שראו
במצרים ואחר כך, הפליאו את
האהבה והיראה להקב"ה, ועדיין
לא היה די בזה, וכשהגיעו
שלשת הימים שלפני מתן תורה
היו צריכים להוספה בהכנה, כדי
לקבל את התורה בשמחה
ובפנימיות. מכאן מובן עד כמה
דרושה הכנה למתן תורה. ובודאי
מעניק הקב"ה לצורך כך את
הכוחות הדרושים. מעין שלושת
ימי הגבלה ישנו בכל יום, שהרי
גם יציאת מצרים וגם נתינת
התורה קיימים בכל יום.**

וצא ולמד כיצד התכוונו
אבותינו לקראת היום הזה, החל
מאותו יום בשורה שנתבשר משה
רבנו "בהוציאך את העם
ממצרים תעבדון את האלקים על
ההר הזה", כלומר שמתן תורה
בהר סיני הי' תכלית הכוונה של
יציאת מצרים, מעבדות לחירות,
להיות עבדי השם ולא עבדים
לעבדים, כולל גם לא עבדים
ל"א-ל זר (יצה"ר) אשר בקרבך"
— שאך זוהי חירות האמיתית
והשלימה;

ומובן אשר כל האותות והמופתים שראו במצרים ועל הים, שהיו
באופן דנגוף למצרים ורפוא לישראל, הפליאו וכוונו מוחם ולבם לאביהם
שבשמים באהבה וביראה, כמים הפנים לפנים, כמו שהפליא בנושא זה
אדמו"ר הזקן בספרו תניא קדישא, במשל הידוע ממלך גדול ורב המראה
אהבתו הגדולה והעצומה להדיוט כו';

ומיד למחרת יציאתם ממצרים ביד רמה — התחילו סופרים הימים

מלכים פי"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפרק חלק יסוד החשיעי. וראה לקו"ש חכ"ג ע'
33.

בהוציאך .. הזה: שמות ג, יב.

שמתן תורה .. תכלית הכוונה: שמו"ר פכ"ט, ג. וראה מכילתא עה"פ יתרו כ, ב
וכפרש"י שם.

להיות עבדי השם ולא עבדים לעבדים: קידושין כב, ב. וש"נ. פרש"י עה"פ משפטים
כא, ו.

לא"ל זר: ראה שבת קה, ב. זח"ג קו, ב.

דנגוף למצרים: ופשיטא להיצה"ר.

דנגוף למצרים ורפוא לישראל: זח"ב לו, א. וראה אוה"ת כא ד"ה ועבר ה' לנגוף את
מצרים גו' (כרך ז ע' ב'תרלג ואילך). ד"ה זה בסה"מ תרע"ח (ע' רלט ואילך). תש"ו (ע' סט
ואילך). ד"ה ועברתי בארמ"צ גו' תש"ה (ע' קלו ואילך).

בספרו תניא קדישא: פמ"ו (סה, א).

ביד רמה: כשלח יד, ח.

התחילו סופרים הימים והשבועות בגעגועים וכו': ראה מו"נ ח"ג פמ"ג. חינוך מצוה שו.

והשבועות בגעגועים ובתשוקה וצמאון לאותו יום סגולה, אשר בו ירד הקב"ה על הר סיני לעיניהם ויתן להם חמדה גנוזה שלו, והיו מעלין בקודש מיום ליום בהכנה למאורע זה, וכ"ז ע"פ הוראות (ועידוד וזירוז ועזר) משה רבינו, רועה ישראל, רעיא מהימנא מעודו ועד היום הזה;

ובינתיים עוד הפלא הקב"ה חסדו והאכילם לחם מן השמים (מ) והוציא להם (והשקם) מים מסלע (בארה של מרים), והושיבם והקיפם ענני הכבוד, והוליכם במדבר – הרחק מכל הבלי העולם הזה וכו' –

ולאחרי כל הכנות אלו ועוד, לא היי די בזה, וכשהגיעו שלשה ימים קודם מתן תורה, עדיין היו צריכים להוספה בהכנה יתירה – בשלשת ימי הגבלה – לעלות למדריגה הכי עליונה, בכדי לקבל את התורה, תורת השם, בשמחה ובפנימיות.

ומכאן מובן – ובמכל שכן וקל וחומר – איך צריכה להיות ההשתדלות וההכנה לקבלת התורה בדורותנו אלה, שהיא היא התורה שניתנה בהר סיני.

אבל מכיון שתורתנו, תורת אמת, אומרת, שהקב"ה אינו מבקש אלא לפי כוחו של האדם (ולא למעלה מכוחותיו), בודאי נתן לכל אחד ואחת כל הכוחות וכל הדרוש אשר בבוא ימי ההגבלה וזמן מתן תורתנו – יקיים ויעשה כ"ז (ובשלימות כרצון נותן התורה), ועל האדם רק להוציאם מן הכח אל הפועל.

מדרש ("הגדה") הובא בעיטור (סוף הלכות מצה ומרור), ונעתק בשו"ת הרשב"א (ח"ג סרפ"ד). ר"ן סוף פסחים. ועוד. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 114.
הימים והשבועות: מנחות סו, א. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רח.
חמדה גנוזה: שבת פת, ב.

מעודו ועד היום הזה: ראה שמו"ר פ"ב, ד (עה"פ (שמות ג, א) ומשה היי רועה): כל מי שכתוב בו היי מתוקן לכך כו'. וראה סוטה יג, סע"ב: מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש. ולהעיר מתו"ח שמות (שפד, רע"ב): משה ידבר... לשון הוה בחמידות... וגם לע"ל משה ידבר כו'.

ענני הכבוד: בזכותו של אהרן (תענית ט, א. במדב"ר פ"א, ב) היינו שהלכו ע"י שלשת הרועים משה ואהרן ומרים (זכרי' יא, ח. תענית ובמדב"ר שם. וראה ספר הערכים חב"ד ערך אהרן מרים ומשה ס"ב וש"ג).

שהקב"ה אינו מבקש אלא לפי כוחו של האדם: במדב"ר פי"ב, ג.

ואמר הכתוב ה' עוז לעמו יתן (ואין מקרא יוצא מיד פשוטו), וביארו ופרשו חכמינו ז"ל אין עוז אלא תורה – זאת אומרת, שעוד קודם נתינת התורה ניתנו הכח והעוז לקבלת ולקיימה ובשלימות.

אמנם שלשת ימי הגבלה זמן מתן תורתנו באים אחת בשנה, אבל מעין הכנה יתירה זו ומעין מתן תורה ישנם בכל יום, וכידוע הביאור בדיוק הלשון שבחותם ברכת התורה, בברכות השחר בכל יום וכן בעלי לתורה – "נותן התורה", בלשון הווה, שבכל יום היא נתינת התורה מחדש, ובמילא מובן שצריכה להיות הכנה לזה, ואחז"ל וציוו – בכל יום יהיו בעיניך (כ)חדשים ממש,

וזהו בדוגמת "בהוציאך את העם ממצרים" חג הפסח, זמן חרותנו, אשר זכר ליציאת מצרים השנתי הוא בחג הפסח ובתחילתו, ונוסף לזה יש חיוב זכירת יציאת מצרים בכל יום, פעמים בכל יום (לרבות הלילות), והזכרון השנתי (באופן דכל זכרון שבתורה – דנזכרים ונעשים) הוא שמוסיף חיות ואור בזכרון שבכל יום ויום,

ה' עוז לעמו יתן: תהלים כט, יא.

ואין מקרא יוצא מיד פשוטו: שבת סג, א. וש"נ.

ופרשו חכמינו ז"ל: ראה זבחים קטז, סע"א ובפרש"י שם ד"ה עוז. ויק"ר פל"א, ה. יל"ש בשלח רמז רמד. שהש"ר פ"ב, ג (ג). מדרש תהלים עה"פ ח, ג. וראה אר"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) תהלים ס"י רנח (עו, ד ואילך). תר"ח שמות (שסו, ב ואילך). וככ"מ. ובשלימות: ראה כתובות סז, רע"א.

מתן תורתנו .. אחת בשנה .. ומעין .. בכל יום: ראה ד"ה ועשית חג שבועות תש"ה

(פמ"ה).

מעין הכנה יתירה זו: ובפרט ע"פ זח"ג (קעט, ב): מאן דאשתדל באורייתא כאילו קאים

כל יומא על טורא דסיני וקביל אורייתא.

מעין הכנה יתירה זו .. בכל יום: להעיר מכש"ט (הוצאת קה"ת) ס"י שב (לט, ג): ענין

נעשה ונשמע שהוא בכל אדם ובכל זמן.

"נותן התורה", בלשון הווה: לקו"ת סוכות פא, ג. וראה שם תזריע כג, א. סה"מ תר"ל

ע' ריא.

ואחז"ל .. (כ)חדשים: פרש"י תבוא כו, טז. וראה ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ ואתחנן ו,

ו. פרש"י עה"פ יתרו יט, א. עקב יא, יג.

זכירת יציאת מצרים .. פעמים בכל יום (לרבות הלילות): ברכות יב, ב במשנה. רמב"ם

הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז סימן סז סעיף א.

דנזכרים ונעשים: ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב דוד

(להחיד"א) פכ"ט.

— כן הוא בנוגע לנתינת התורה וקבלת התורה (וימי ההגבלה) השנתיים (אחת בשנה) בחודש השלישי ומהם נשפע שפע רב ומוסיפים חיות ואור בקיום הציווי יהיו בעיניך (כ)חדשים — בכל יום ויום, כל משך היום.

★ ★ ★

ויהי רצון אשר כל אחד ואחת ישלימו את כל ההכנות, ובפרט בימי ההגבלה, ועד — סיום שבע שבתות תמימות, ויקבלו התורה בשמחה ובפנימיות בזמן מתן תורתנו,

ובאופן האמור, שיומשך ויפעול בכל יום ויום של כל ימות השנה,

ובקרוב ממש יקויים היעוד: "קומה אלקים שפטה הארץ (במשפט תורתנו, אשר היא משפט אלקים — משפט איהו רחמים) כי אתה תנחל בכל הגויים" — וכמשי"נ "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכס אחד",

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ובברכת חג שבועות שמח
ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות

מנחם שניאורסאהן

שבע שבתות תמימות: אמור כג, טו.

קומה .. הגויים: תהלים פכ, ח.

משפט איהו רחמים: תקו"ז בהקדמה ("פתח אליהו").

כי אז .. אחד: צפני' ג, ט. ועיין רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

קמה

מדרכי התשובה

ב"ה, ר"ת מנחם אב,
יום מיתת אהרן כהן גדול, ה'תשמ"ג.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יתיו

שלום וברכה!

ידועה תורת הבעש"ט, אשר בכל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע
הוא הוראת הנהגה בעבודת השם, וזהו ענין העבודה, להבין ולהשכיל מכל
דרך בעבודת השם,

**על ימים אלו להיות זוכרים
ונעשים. לפשפש במעשיו
ולחזור בתשובה, להיות
מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום
ורודף שלום, בפרט בימים אלו
כתיקון לסיבת החורבן — שנאת**

ידועה תורת הרב המגיד
ותורת רבנו הזקן — פירושם
בדברי חכמים במשנתם: דע מה
למעלה ממך — דע אשר כל מה
שלמעלה הכל הוא ממך,

ר"ח: שכולל כל ימי החודש (ראה עט"ר כתחלתו).

יום מיתת אהרן: מסעי לג, לח.

מיתת .. כה"ג: אשר אז ישוב מעיר מקלטו אל אחוזתו (מסעי לה, כח), ור' מאיר אומר
אף לשרדותו (ספרי עה"פ), ואלו ואלו דא"ח. ולכל הדעות — ישוב אל כבוד אבותיו (פרש"י
בהר כה, מא) — כדיני עבד — ועד כ"כ שכהן עבד בזמן עבודתו אינו נרצע (קידושין כא, ב.
וש"נ).

וכאו"א מבני ע"י קבלתו התורה — ה"ה ממלכת כהנים.

תורת הבעש"ט: היום יום ע' נב. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקכ"ח ואילך.
תורת הרב המגיד: או"ת על אגרות חז"ל ד"ה דע (או"ת (הוצאת קה"ת) קיב, ב).
תורת רבנו הזקן: היום יום ע' נג.
במשנתם: אבות פ"ב, מ"א.

חינם. יש לערוך סיום מסכת בט'
 הימים, בהשתתפות שומעים
 רבים, ולהזכיר על אהבת ישראל
 וצדקה.

ידועה תורת אדמו"ר
 האמצעי, המובנת גם בפשטות
 מספרי הח"ן, אשר השם "הוא
 עצם הטוב ומטבע הטוב
 להיטיב",

שמכל זה מובנת ג"כ פרשת ימים אלה, ימי בין המצרים ובתוכם
 וסיומם — תשעת הימים, אשר חותמם — יום התשיעי במנ"א, ימי אבל,
 וכביאור הרמב"ם בספרו, שהוא "הלכות הלכות", אשר אבלות מדרכי
 התשובה, ובלשונו: יפשפש במעשיו ויחזור בתשובה,
איבר החכמה
 ובפרט כשמצטרף עם תענית — ימי תעניות שבהם, ראשם וסופם, יז
 בתמוז וט' באב — שמדרכי "התשובה הוא",

והתחלת ט' הימים הרי היא באחד בחדש החמישי, המזכיר, ובלשון
 הכתוב: וימת שם (אהרן) בחדש החמישי באחד לחדש,
 ומובן אשר כוונת ומטרת הזכרון (ובפרט — זכרון הקשור ונכתב
 בתורתנו תורת חיים, הוראה בחיים אשר נצחיית היא (גם) בתור הוראה)
 שיהיו ימים אלה נזכרים ונעשים, התשובה שתבוא ע"י ההתבוננות בתוכן

תורת אדמו"ר האמצעי: ד"ה אתה אחד (קה"ת תשכ"ה) ע' ד.
 מספרי הח"ן: בד"ה אתה אחד שזהו מאמר הע"ח. לע"ע לא מצאתיו בע"ח — ואולי
 הדיוק "בענין", ולא ה' ממש. אבל ג"ז צ"ע ממש"כ בהמשך תרס"ו (בתחלתו ובד"ה אם
 בחוקותי). אין לתרץ ע"פ מש"כ בד"ה יו"ט של ר"ה, תרנ"ט בתחלתו, ובד"ה איתא במדרש
 תהלים, תרנ"ג (נדפס בספר המאמרים ה'תש"ח ע' 273) — כי בשני מקומות הנ"ל המדובר
 במדות שלמטה ממוחין (תורה), וכאן המדובר בענין כל יכול. — נמצא בעמה"מ ש' שעשועי
 המלך רפ"א. ש' היחוד והאמונה פ"ד. שומר אמונים ויכוח ב' ס' יד. ולהעיר משו"ת ח"צ סי"ח.
 בין המצרים: דעקא מי"ז עד ט"ב (איכ"ר עה"פ א, ג. ועד"ז בפע"ח וכו' במקומו.
 וראה פי' הבעש"ט (כש"ט קרוב לסופו) לפי שהיו בספק כו').

וכביאור הרמב"ם: ה' אבל פי"ג, הי"ב.
 הלכות הלכות: רמב"ם בהקדמתו ליד החזקה.
 "התשובה הוא": רמב"ם ה' תעניות בתחלתן (ה"א"ד). שם רפ"ה.
 תורתנו .. הוראה: זח"ג נג, ב.
 בתורתנו .. נצחיית: תניא רפי"ז.
 נזכרים ונעשים: ל' הכתוב — מג"א ט, כח. וראה לב דוד (להחיד"א) פכ"ט (ע"פ
 מש"כ הרמ"ז בס' תיקון שובבים). ולהעיר ממשנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס ובסו"ס

ימים אלה — תביא למעשים טובים בהתאם לזה, באותם הימים ובפעולה נמשכת בכל הימים שלאחרי זה, מעשים אשר הורה אהרן הכהן.

מעלות אהרן כה"ג, מעשים ופעולות שלו — הרי מבוארים הם בתוה"ק, תושב"כ ותושבע"פ, בריבוי מקומות

ומהם קבעו חכמים במשנתם, מה היא הדרך להיות מתלמידיו של אהרן ונצטוונו ע"ז וכלשונם: הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה,

ששייכות בזה לימים אלה במיוחד — התבוננות בענין החורבן והגלות וסבתם — שנאת חנם, ותשובה ע"ז ע"י אהבת ישראל ועד לדרגת אהבת חנם, ופדי' מן הגלות ובטולו ע"יז, וע"י (הוספה עוד יותר ב) לימוד התורה ובצדקה, וכמשי"נ בנבואת ישעי', שנקרא כן ע"ש הישועה והגאולה; ציון — אלה ישראל — במשפט (תורה) תפדה ושבי' בצדקה (וה"ה באה ומביאה אהבה מזה לזה, של העשיר והעני)

— ועפ"יז גם טעם נוסף להבקשה וההתעוררות לעריכת ועשיית סיום-מסכת בטי הימים, ומה טוב בכל יום (ובטי באב — בלימוד המותר)

מבוא פתחים) ס"ה בארוכה.

במשנתם .. הוי: אבות פ"א, מי"ב. וראה תניא פ' לב.

וסבתם — שנאת חנם: יומא ט, כ.

אהבת ישראל: ראה קונטרס אהבת ישראל. וראה גם ספר מאמרי אדה"ז — על פרשיות התורה ומועדים (ח"ב) דרושים ל"ג בעומר ד"ה להבי' ענין ל"ג בעומר (ע' תקצא, וראה ע' תקצב ואילך).

נבואת ישעי': ישעי' א, כז.

ישעי' .. הישועה והגאולה: פרש"י ומצו"ד ישעי' מט, א. ובזהר תצוה (קעט, ב): ישעי' שמא גרים לפורקנא. וראה רשימות הצ"צ לאיכה (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' אינט) ישעי' מלשון וישע ה' כו' (ובאגה"ק ס"ג: ישועה היא מלשון וישע ה'). וראה ב"ב יד, ב.

ציון — אלה ישראל: ע"פ ירושלמי תענית פ"ד סה"ב. מגילה פ"ג סה"ו. וכ"ה בזח"ג לה, א. וראה ד"ה ציון במשפט תפדה, לקו"ת ר"פ דברים, אוה"ת דברים כרך ה' ע' א'תתקפט, אוה"ת לישעי' עה"פ. סה"מ תרס"ט ע' רכב ואילך.

במשפט (תורה): לקו"ת שם סעיף ג' בתחלו.

בצדקה .. אהבה מזה לזה: ישעי' לב, יז. וראה אגה"ק סי"ב.

סיומ"מסכת: להעיר מהנהגת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שהי' נוהג "לעשות סיומים" בט' ימים שבין ר"ח לט' באב, אף שלא הי' סועד אח"כ בבשר ויין (מסיפורי כ"ק מו"ח אדמו"ר — ס' המנהגים — מנהגי חב"ד ע' 46).

בהשתתפות שומעים רבים ולהזכיר בכל פעם ופעם גם ע"ד אהבת ישראל וצדקה.

ומיתת אהרן כה"ג אוהב "כל בית ישראל", כאו"א מבני ישראל שבכל דור ודור, ועד שהוא ובניו – מברכים את בניי: יברכך גוי יאר גוי ישא גוי וישם לך שלום – פועלת "ישועות בקרב הארץ" ועד לישועה הכללית והאמתית – גאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ויקוים היעוד: אתה (השם) תנחל בכל הגוים,

וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה עוד יותר ויותר – באופן דאחישנה וארו עם ענני שמיא.

בכבוד ובברכה להצלחה בכהני"ל ואשר במהרה בימינו ממש יהפכו ימים אלה להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה

מנחם שניאורסאהן

כל בית ישראל: חקת כ, כט. וראה פרש"י עה"פ.
 ישועות בקרב הארץ: תהלים עד, יב. וראה אגה"ק סכ"ח.
 משיח: ראה לקוטי לוי"צ לפסחים (ע' קו) אשר ד' אותיות של השם משיח כנגד ד' מינים, שהם כ"ף סוגי בניי, ונעשים כולם מצוה אחת, וכנדו"ד – תיבה ושם אחד.
 אתה .. הגוים: תהלים פב, ח.
 וגדולה צדקה .. הגאולה: ב"ב י, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב). אגה"ק ס"ד.
 דאחישנה: סנהדרין צח, א. ירושלמי תענית פ"א ה"א. זח"א קטז, ב ואילך. שערי אורה ד"ה יביאו לבוש פצ"ר.
 דאחישנה .. ענני: ע"ד פתגם הידוע דאדמו"ר מהר"ש – שהשנה מאה שנה להסתלקותו – מלכתחילה אריבער (אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"ץ ח"א מכתב שמ).
 וארו .. שמיא: דניאל ז, יג. סנהדרין שם.
 יהפכו .. ושמחה: רמב"ם סוף הל' תעניות, וחותם: והאמת והשלום אהבו.

קמו

השמש והירח ומשמעותם

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב,
ראש-חודש ניסן, ה'תשד"מ.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו משבת פרשת החודש ובעמדנו ביום ראש חודש ניסן – עולה מיד ברעיון הפעם הראשונה שבה נאמר ראש-חודש ניסן בתורה, בפרשה זו,

יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. וכאזה"ת (בראשית לג, ב. משפטים ע' א'קנז. ועוד) מקשר זה עם טוב לשמים וטוב לכריות – קידושין מ, א. וראה פיה"מ להרמב"ם פאה בתחילתה. מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בסה"מ ה'תש"ט ע' יח (השני). מכ' ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שם. וכפרש"י שם בסופו – דגם העבר נעשה טוב.
ראש-חודש: הכולל כל ימי החודש, כראש הכולל כל איברי הגוף (לקו"ת ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו). וראה ר"ה (ד, א): באחד בניסן כו' רגל שכו כו'.
ראש-חודש ניסן: אותו היום נטל עשר עטרות – שבת פז, סע"ב (וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סק"ט. וש"נ), הוכא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני (מסדר עולם פ"ז), נשא ז, יב. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. ובירושלמי שקלים בתחילתה שכו ביום נתרמה התרומה לקרכנות ציבור (כולל – דאותו היום). ע"ד החסידות – ראה דרושי דא"ח עה"פ החודש הזה (אוה"ת, תורת שמואל תרכ"ו. ועוד) ועה"פ ויהי ביום השמיני. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני.

חודש ניסן: שהוא חודש הגאולה – שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך.
ד"ה החודש ה"ש"ת. ניסן: ראה ברכות נו, רע"א: נסי נסים.

בבואנו משבת: דמיני' מתברכין כולהו יומין (זח"ב סג, ב. פח, א), שבהם גם ר"ח ניסן. ושבת זו היא גם שבת מברכים ר"ח ניסן. וי"ל ד"יחדשהו הקב"ה קאי על "חודש (ניסן)", היינו שיחדש כל החודש (ניסן).

פרשת החודש: מגילה כט, א ואילך.

קמו: תרגום. המו"ל.

כאשר היום הזה נקבע כיום הראשון של החודש הראשון, חודש יציאת מצרים, זמן חרותנו.

התורה מספרת כי באותו יום, שבועיים לפני יציאת מצרים, קיבל עמנו, עם ישראל, את המצוה הראשונה: **קידוש החודש** — לקדש את היום הראשון של כל חודש לפי המולד של הלבנה, יחד עם שאר הפרטים שבלוח היהודי, כולל **עיבור השנים**. לפי הלוח שלנו נקבעים ימי החודש וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה, עם "שנה מעוברת" אחת לאחרי שנתיים או שלוש שנים, כאשר מתווסף עוד חודש כדי להשוות ולהשלים את מספר

התורה מספרת כי בראש חודש ניסן, שבועיים לפני יציאת מצרים, קיבל עם ישראל את המצוה הראשונה של קידוש החודש, לקדש את החודש ושאר הפרטים של הלוח העברי על פי מולד הלבנה, כולל עיבור השנים — כדי להשוות ולהשלים את מספר הימים שחסר בשנת הלבנה לעומת שנת החמה. בשנה מעוברת מתבטא בפועל הענין של קידוש החודש ועיבור השנים. השמש והלבנה נבראו כדי להאיר על הארץ ולשמש את האדם, שתכליתו לשמש את קונו. השמש זורחת ומאירה יום יום באותו אופן, לעומתה הלבנה מתחדשת מדי חודש. השמש מייצגת אחידות ויציבות, והלבנה

התורה מספרת: בא יב, א ואילך.

שבועיים: פרוס החג. וראה דעת רשב"ג (פסחים ו, א). — וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם.

המצוה הראשונה: שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל (פרש"י בראשית א, א). וראה תנחומא באָבער בראשית יא. יל"ש עה"פ בא שם (רמז קפז). גירסת מדרש לקח טוב ר"פ בראשית. — ולהעיר, שכמדרשים הנ"ל ליתא "שהיא מצוה ראשונה", אבל משמע שזוהי הכוונה. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 59 ואילך. וש"נ. הראשונה: ועד כדי כך עד ש"לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה" (ראה בהנסמן בהערה הקודמת).

המצוה... קידוש החודש... כולל עיבור השנים: סהמ"צ לרס"ג מ"ע נו. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע קנג. אבל הבה"ג (וכ"ה לדעת הסמ"ג מ"ע מו, מז) וכן הרמב"ן (כהשגותיו לשורש הא' דסהמ"צ להרמב"ם) מונים עיבור שנים למצוה בפ"ע. וראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג שם. תו"ש בא (כרך ג' ע' ד' ואילך).

וחדשי השנה לפי מהלך הלבנה: רמב"ם ריש הל' קידוש החודש.

לאחרי שנתיים או שלוש שנים... להשוות ולהשלים: רמב"ם שם פ"א ה"ב. שם פ"ד

ה"א"ב.

— תמורה והתחדשות. ישנם ענינים בעבודת השם החוזרים ונשנים מדי יום ביומו ללא הבדל, ויחד עם זאת חייבת להתווסף מדי יום התלהבות מחודשת בכל עניני היהדות.

הימים ש"הצטברו" בגלל העובדה ששנת הלבנה קצרה משנת החמה. כך חל חודש ניסן תמיד באביב, בהתאם לציווי התורה לחוג את הפסח דוקא ב"חודש האביב", באותו פרק

זמן של שנת החמה שבו יצאו בני ישראל ממצרים. וממילא חלים גם שאר חגי השנה במועדיהם הנכונים לפי שנת החמה.

בד בבד, באותו יום של ראש-חודש ניסן, ציווה הקב"ה לבני ישראל על קרבן הפסח וחג הפסח, ועל הדרך שבה צריכים בני ישראל לחגוג את חג "זמן חרותנו", לא רק כחרות משעבוד גופני, כי אם גם — ובעיקר — ב"זמן חרותנו" במובן הרוחני, השתחררות מן ההשתעבדות הרוחנית למצרים של אז ול"מצרים" שבכל הזמנים ובכל המקומות.

זו הוראה עיקרית בתורה ("תורה" — מלשון: הוראה) והרי התורה היא נצחית, וכל הוראותיה הן נצחיות ותקיפות בכל הזמנים ובכל מקום שבו נמצאים יהודים, ובמיוחד ההוראות הקשורות בחג הפסח, זמן חרותנו, החג המהווה הכנה למתן-תורה ולקבלת התורה.

לציווי התורה: משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א. וראה סנהדרין יג, א"ב. ר"ה כא, א. רמב"ם שם פ"ד ה"א.

בד בבד .. ציווה: וראה מכילתא עה"פ וילכו ויעשו (בא שם, כח), הובא בפרש"י שם: מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם וכו'.

בד בבד .. הפסח: להעיר מפרש"י (מגילה כט, א) ד"ה ברביעית (כנוגע לפרשת החודש) — ששם פרשת הפסח.

ציווה .. על קרבן הפסח וחג הפסח: בא שם, ג ואילך.

חרותנו" במובן הרוחני: להעיר משמו"ר פמ"א, ז: חירות מן גליות .. ממלאך המות .. מן היסורין. ראה ז"ח ר"פ יתרו. זח"ב מ, א. וראה גם תקו"ז תקנ"ו (צז, סע"ב). וראה גם בהנסמן להלן הע' ד"ה כפי שחכמינו מסבירים.

ול"מצרים" שבכל הזמנים: להעיר מכ"ד פט"ז, ה: כל המלכיות (הגליות) נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל.

("תורה" — מלשון: הוראה): זח"ג נג, ב.

התורה היא נצחית וכו': רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פי"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד התשיעי. וראה גם תניא רפ"ז. ובכ"מ.

החג המהווה הכנה למתן-תורה ולקבלת התורה: שמות ג, יב: בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. ולהעיר מפרש"י שם (משמו"ר פ"ג, ד): זכות יש לישראל

כיון שהשנה הנוכחית היא שנה מעוברת, המבטאת בפועל את ענין המצוה של קידוש החודש ועיבור השנים, כאמור לעיל, הרי עתה הזמן המתאים להתבונן במשמעות הענין של שנה מעוברת, אשר – ככל ענין אצל יהודים – הדבר קשור בראש ובראשונה עם יהדות, תורה ומצוות בחיי יום יום.

במיוחד הדברים אמורים ביום הראשון של חודש ניסן, שעד ליום זה היה בית־הדין יכול "לעבר" את השנה, לעשות שנה פשוטה – שנה מעוברת.

ראש חודש הגאולה "גואל" אותנו גם מספק זה, ומעניק את הוודאות ואת הכוח לנכונות "לקבל" את מצוות הפסח וקרבן הפסח, וכעבור שבועיים לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג, וממילא גם את ספירת העומר זכו – עבודת השם של כל העתיד.

בהתחשב בכך שכבר דובר פעמים מספר בנושא זה של שנת־עיבור, נתעכב כאן רק על נקודה אחת בענין זה ושייכותה המיוחדת לעבודת השם, שהרי עבודת השם היא היסוד לחרות אמיתית, כפי שחכמינו מסבירים שבן־

שיצאו ממצרים כו' שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה. ^{תורת החכמה}
 שהשנה הנוכחית היא שנה מעוברת: עיבור ושלימות במספר ימים הכי גדול שאפשר להיות בשנה, שפ"ה. וראה ל"ת להארז"ל ר"פ וארא. קה"י ערך שפה. וש"נ.
 להתבונן .. קשור .. עם יהדות: וכפרט ע"פ תורת הבעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות סי' קכו. קכט. וש"נ. "היום יום" ט' אייר). תורת הה"מ (לקו"א – הוצאת קה"ת – סי' ריג).

שעד ליום זה: רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ד הי"ד. ועיי"ש באריכות לשונו.
 ואת הכוח: וי"ל שהוא ע"ד הגאולה בעתה או אחישנה (סנהדרין צח, א): וכנוגע לקידוש החודש – ע"י בי"ד או שכבר קדשוהו שמים (ר"ה כד, א).
 הכוח: להעיר שגם בשנה מעוברת – בר"ח ניסן דוקא "נוכרים ונעשים" דברי פ' החודש והפסח.

לצאת מ"מצרים" על כל משמעויות המושג: ראה בהגמ"ן להלן הע' ד"ה כפי שמוסבר.
 דובר פעמים מספר: ראה מכ' וא"ו תשרי ה'תשל"ח (נדפס בלקו"ש חי"ד ע' 478 ואילך), וא"ו תשרי תשד"מ* (לקו"ש חכ"ד ע' 632 ואילך), ועוד – בארוכה.
 כפי שחכמינו מסבירים: אבות פ"ו מ"ב. וראה גם שמור"ר פמ"א, ז. ויק"ר פי"ח, ג. זח"ב קי"ג, סע"ב ואילך. ז"ח צו, ב. ועוד.

* נדפסו לעיל ח"א מכתבים מה. סט. המו"ל.

חורין אמיתי, אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה וחי על-פי התורה.

★ ★ ★

כפי שצויין לעיל – קשור ענין עיבור השנים ביחודו של הלוח היהודי שלנו. הבסיס לכך הוא העובדה ש"ישראל מונין ללבנה". הלוח היהודי מבוסס על הלבנה אך מביא בחשבון גם את השמש, דבר המבטיח שחג הפסח ושאר החגים יחולו במועדיהם המדוייקים.

שניהם – השמש והלבנה – נבראו כדי "להאיר על הארץ", ולשמש את האדם, שתכליתו ויעודו הם – "אני נבראתי לשמש את קוני".

כשנתבונן נראה כי קיים הבדל בין האופנים שבהם מאירים השמש והלבנה את הארץ: השמש זורח ומאיר יום יום באותו אופן, ללא כל שינוי. לעומתו הלבנה מתחדשת מדי חודש (ומכאן גם השם "חודש") בהופעתה, או ב"היוולדה" ("מולד הלבנה"), בראשית החודש, תחילה כרצועה צרה חצי-עגולה, והיא הולכת ומתמלאת ומגביהה אורה מיום ליום עד שהיא מגיעה לשלימותה ושיא אורה, ביום ארבעה-עשר חמשה-עשר לחודש.

שעוסק בתורה וחי: ראה ב"ח לטואר"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר וד"ה ונוסחא. ט"ז לשו"ע שם סק"א. סה"מ קונטרסים ח"א רנח, א ואילך. תרפ"ח ע' קיב. שם ע' ככו. לקו"ש ח"ד ע' 1230 ואילך.

כפי שצויין לעיל: בהבא להלן ראה בארוכה מכתב הנ"ל תשד"מ. וש"נ. ש"ישראל מונין ללבנה: סוכה כט, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ג. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש ג' תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' מח ואילך). עם הגהות – באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. וברמב"ם ריש הל' קידוש החודש: והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה, – נתבאר בלקו"ש חכ"ו ע' 66 ואילך.

שניהם .. נבראו כדי "להאיר על הארץ": בראשית א, טו. ולשמש את האדם: ועד שהשמש ממתקת הפירות והלבנה מבשלת הפירות (פרש"י ברכה לג, יד). וראה ברכות ו, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א שם. הקדמת פיהמ"ש להרמב"ם ד"ה אח"כ ראה להסתפק.

"אני נבראתי לשמש את קוני": משנה וגמרא סוף מסכת קידושין. (ומכאן גם השם "חודש"): לקוטי לוי"צ הערות לזח"ב ע' שלט. וראה אוה"ת לר"ה א' שנג.

כרצועה צרה חצי-עגולה: ראה פיה"מ להרמב"ם ר"ה פ"ב מ"ט (כן היא החלוקה במשניות ד"כת"י המקורי" דהרמב"ם – הוצאת קאפח). וצ"ע בצפ"נ להראגאצ'ובי (לרמב"ם הל' קדה"ח בתחלתן) דראיית הלבנה בקדה"ח היא דמיונית ולא אמיתית. וראה מפענח צפונות ס"ע רלו ובהוספות שם שהאריך, וש"נ.

ביום ארבעה-עשר חמשה-עשר לחודש: שהרי מילוי ושלימות הלבנה הוא "חצי כ"ט י"ב

במילים אחרות: השמש והירח מסמלים שני כוחות. השמש מייצגת אחידות ויציבות, והלבנה – תמורה והתחדשות.

שני גורמים אלה קיימים גם בעבודת ה', ולמרות שהם, לכאורה, עניינים הפכיים ומנוגדים, הרי דווקא שניהם יחד הכרחיים ודרושים להשגת שלימות בעבודת השם.

ביאור הדבר:

ישנם עניינים בעבודת השם החוזרים ונשנים מדי יום ביומו ללא הבדל. כך – לדוגמא, פותח כל יהודי את יומו, מיד עם הקיצו משנתו, באמירת "מודה אני לפניך", הוא מכיר ומודה לה' "מלך חי וקיים", על שהעניק לו חיים וכוחות רעננים לעבדו, כך גם מצוות קריאת-שמע וקבלת עול מלכות שמים, הברכות והתפילות הנאמרות בכל יום, כך גם מצות לימוד תורה, אהבת ישראל וכו', שיהודי חייב לקיימן בכל יום ומדי יום.

אך יחד עם זה חייבת להתווסף מדי יום התלהבות מחודשת בכל עניני היהדות, ובפרט בעניינים החוזרים ונשנים מדי יום, בדיוק כאילו באו היום מפי הגבורה.

התלהבות חדשה ושמחה באה בימים של שבת ויום-טוב, וכו', כאשר מתווספות תפילות מיוחדות ומצוות מיוחדות הקשורות רק עם ימים מיוחדים אלה, כגון: הדלקת נרות וקידוש בשבת ובחגים, אכילת מצה בזמן חרותנו וכו' – באופן עד שקדושת השבת מורגשת גם בימי החול, ותוכן כל

תשצ"ג (מן המולד) (רמב"ם שם פ"ו ה"ג. ב"י וטואו"ח סתכ"ו ד"ה ומ"ש רבינו. ב"ח שם ד"ה אר"י וכו') – בין י"ד לט"ו.

אהבת ישראל: שהיא כלל גדול בתורה (תו"כ הובא בפרש"י עה"פ קדושים יט, יח). יתירה מזו – זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא (שבת לא, א). וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל.

בדיוק כאילו באו היום מפי הגבורה: וכל' חז"ל: בכל יום יהיו בעיניך חדשים כאילו בו ביום נצטוית עליהם – פרש"י עה"פ תבוא כו, טז. וראה פרש"י עה"פ עקב יא. יג. – ובפרש"י עה"פ יתרו יט, א – בנוגע לתורה. ספרי ופרש"י עה"פ ואתחנן ו, ו. שו"ע אדה"ז אר"ח סי' סא סעיף ב' (וש"נ) – בנוגע לק"ש. וראה ד"ה ביום השני תרפ"ב פ"ב ואילך (סה"מ קונטרסים ח"ב תסה, ריש ע"ב ואילך). ד"ה וכל העם רואים היש"ת פ"ה ואילך. ד"ה ואהי אצלו אמון היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 116 ואילך).

שקדושת השבת .. בימי החול: ראה פע"ח שער השבת פכ"ד: להמשיך אור הסעודות

חג חודר לחיי כל ימי השנה, כפי שמוסבר שענין "יציאת-מצרים" קיים בכל יום — ההשתחררות מכל המיגבלות הפנימיות והחיצוניות המפריעות לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב, חרות אמיתית.

ויהי רצון שהחל מראש-חודש ניסן, והלוך ומוסיף בימים הבאים, יתבוננו עמוקות כל אחד ואחת בכל האמור, ובכל הענינים הקשורים עם חג המצות, זמן חרותנו, אשר, כאמור, כל זה נוגע להתנהגות היום-יומית של כל השנה כולה.

ודבר זה גם יחיש ויקרב את הגאולה האמיתית והשלימה של כל יהודי ושל כל היהודים, ועלידי כך גם הגאולה לכל עמי העולם, ויתקיים: "כי אתה תנחל בכל הגוים", "וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" (שהקב"ה ישלוט בכל העמים, וכל העמים ידעו שהקב"ה לבדו-שמו הוא האלקים, השליט העליון על כל הארץ).

בכבוד ובברכה

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

לכל סעודות השבוע, וכנגד התפלות .. להמשיך .. לכל התפלות של כל השבוע. ולהעיר מדעת הרמב"ן (יתרו כ, ח) בפ"י זכור את יום השבת לקדשו, ש"היא מצוה שנזכור תמיד בכל יום את השבת". וראה לקו"ש ח"ט ריש ע' 222 ובהערות שם.

ותוכן כל חג חודר לחיי כל ימי השנה: להעיר מלקו"ת ברכה צח, ב. בפרט בנוגע לחג הפסח — ראה שיחת חגה"פ תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 75): באמת מאירה הארת כל המועדים בכל יום, נאור חג הפסח ווערט נמשך שפענדיג (= אלא שחג הפסח נמשך תמיד). — נתבאר בלקו"ש ח"ה ע' 173 ואילך ובהערות שם. ולהעיר, אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא "יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו" — חינוך מצוה כא.

כפי שמוסבר: תניא פמ"ז. תו"א וארא נו, ב ואילך. בשלח סד, א-ב. יתרו עא, ג ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ת, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך). ובכ"מ. "יציאת מצרים" קיים בכל יום: ומזכירין יצי"מ בכל יום, ביום ובלילה — רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז אר"ח סי' סז.

הגאולה לכל עמי העולם: ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א. "כי אתה תנחל בכל הגוים": תהלים סיום וחותם מזמור פב. "וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ": תהלים סיום וחותם מזמור פג.

קמז

"וזרח בחושך אורך ואפלתך כצהרים"

ב"ה, יום וא"ו, ערב שבת-קודש – שבת-הגדול,
 י"א ניסן, ה'תשד"מ.
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו ביום ערב שבת הגדול, ימים ספורים לפני חג הפסח, כאשר
 השנה מתחיל החג ומסתיים ביום ג' בשבוע, שהוכפל בו כי טוב (וכך גם

יום וא"ו: בו נברא אדם (הראשון) לשמש את קונו (משנה וגמרא סוף מסכת קידושין).
 ויום ברכתו (כתובות ה, א).

יום וא"ו .. ניסן: להעיר מהמובא בספרים (חדא"ג מהרש"א ע"ז ג, א. שעה"כ ענין
 הקידוש (דליל שבת). ועוד) ד"יום הששי ויכולו השמים" (בראשית א, לא) ר"ת הוי' כסדרו –
 שבזה עילוי צירופו של חודש ניסן, דרך הוא כסדרו (משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה. נת'
 ברה"ה החודש תרכ"ו – סה"מ תרכ"ו ע' לו ואילך. ועוד).

יום וא"ו .. ה'תשד"מ: ראה רמב"ן עה"פ שם ב, ג: "ששת ימי בראשית הם כל ימות
 עולם", ויום הששי הוא רמז לאלף הששי.

ערב שבת: להעיר, דיום א' דפסח נקרא שבת (אמור כג, יא).
 שבת-הגדול: ראה תוד"ה ואותו – שבת (פז, ב). טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס תל.
 וש"נ. וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ח עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).
 י"א ניסן: נשיא לכני אשר, שהקריב קרבנו ע"ש הבחירה שכחר הקב"ה בישראל מכל
 האומות (במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה ד"ה ביום עשתי עשר יום די"א ניסן תשל"א (סה"מ מלוקט
 ח"ג ע' צט ואילך) ותשל"ב). – לקח לו גוי מקרב גוי בעת יצי"מ (ואתחנן ד, לד). וראה
 לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכד. שם ע' תיט.

בעמדנו ביום ערב שבת הגדול: שהוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים
 שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו .. והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם
 המעשה אשר יעשון" (שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ב. וש"נ).
 מתחיל החג ומסתיים: ו"נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן" – ספר יצירה פ"א מ"ז.

קמז: תרגום חפשי. המשך למכתב קמו. המו"ל.

היום, יום הששי שבו נאמר פעמיים "טוב").

נתעכב על נקודה נוספת בקשר עם חג המצות, זמן חרותנו, בהמשך למכתב הקודם, מראש-חודש ניסן.

★ ★ ★

אחת הנקודות בהן שונה חג הפסח משאר החגים היא העובדה שנוסף לקביעת החודש והיום, שבהם חל חג המצות, דבר שישנו גם בשאר החגים, מציינת התורה בדיוק את הרגע של הגאולה מגלות מצרים — "בחצי הלילה" — ואת הרגע של יציאת מצרים — "בעצם היום הזה", "בחצי היום":

התורה מציינת את הרגע המדוייק של הגאולה: "בחצי הלילה" — כשהחושך בשיאו, ואת הרגע המדוייק של היציאה ממצרים: "בעצם היום" — בחצי היום" — כשהאור בשיאו. לילה ויום מסמלים חושך ואור רוחני. השמש הוא "המאור הגדול לממשלת היום" והירח הוא "המאור הקטן לממשלת הלילה". יש דברים שהם חובה, אלה הם התורה והמצוות, על ידם מאיר את עצמו היהודי ב"נר מצוה ותורה אור", במאור הגדול; אך קיימים ענייני רשות, כאכילה ושתייה, המקבלים את אורם מן התורה בהיותם להיות לשם שמים — וכפי שהירח מקבל את אורו מהשמש, בשניהם

וחסתיים ביום ג': בחוץ-לארץ.

שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. וראה מכי ר"ח ניסן שנה זו הע' ד"ה יום ג' זכר*.. ולהעיר, אשר גם ה"ראש" דחודש ניסן, שבו חג הפסח, חל לעולם ביום שבו חל יום ראשון דחג הפסח. ובשנה זו — ביום ג'. יום הששי .. פעמיים "טוב": בראשית א, כה. שם, לא. חזקוני עה"פ שם, לא. וראה רמב"ן שם. ולהעיר אשר: א) "טוב" השני — קאי על (מעשה) כל הששת ימים. ב) נאמר בו "טוב מאד". וראה שיחת ש"פ עקב ה"תשמ"ג**.. התוועדות י"א ניסן תשד"מ***. לקביעת החודש והיום .. בשאר החגים: וגם בחג-השכועות תלאו הכתוב ביום החמשים דראשון דחה"פ (אמור כג, טז). הגאולה .. "בחצי הלילה" .. יציאת מצרים — "בעצם היום הזה": ראה ברכות ט, סע"א. פרש"י עה"פ ראה טז, א. וראה לקו"ש ח"ו ע' 69. "בחצי הלילה": בא יב, כט. "בעצם היום הזה": שם, מא, נא.

(*) נדפס לעיל מכתב קמו. המו"ל.

(**) סליח (התוועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1912) ואילך. המו"ל.

(***) נדפס בהתוועדויות תשד"מ ח"ג ע' 1423-4. המו"ל.

צריכה להיות "יציאת מצרים" רוחנית. במיוחד יש לשים דגש על הנטיות הטבעיות החזקות, בחינת "חצי הלילה", שבהם תתחיל הגאולה הרוחנית. גם ב"חצי היום", עניני תורה ומצוות, אף כשהם בשיאם — צריכה להיות "יציאת מצרים", לקיימם תוך פריצת הגדרים והמיצרים, ובכל מצב לשאוף להתעלות. זו הסיבה להזכרת יציאת מצרים ביום ובלילה.

בחצי הלילה — בדיוק — חל רגע הגאולה, ולא זו בלבד שפרעה מלך מצרים לא החזיק יותר את בני ישראל (גלות) מצרים, אלא שהגלות בטלה לגמרי, ויתר על כן הוא עצמו ציווה על בני ישראל וביקשם לצאת ממצרים, והמצריים מיהרו וסייעו לבני ישראל לעזוב את מצרים ככל המוקדם.

כך גם בתחילת ההכנות

לקרבן־פסח, כאשר כל יהודי אמר למצריים בבטחון החלטי כי מגיעה יציאת מצרים — השפיע הדבר באופן דומה, שהבכורים שבהם (שהם ממילא החזקים שבהם, כדוגמת "חצי הלילה" שהיא נקודת השיא של אפילת הלילה) נלחמו ודרשו לבטל את הגלות ולשחרר את בני ישראל, דבר שהביא לידי "למכה מצרים בבכוריהם", כפי שהדבר מצויין מדי שנה על ידי קביעת השבת שלפני יציאת מצרים כ"שבת הגדול".

"בפעם היום הזה" — "בחצי היום" — בדיוק, יצאו בני ישראל

"בחצי היום": ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"ה. תוספתא פסחים פ"י, ו. ספרי עה"פ האזינו לב, מח. פרש"י עה"פ שם. — נתבאר בלקו"ש חי"ט ע' 339 ואילך. בחצי הלילה — בדיוק: ראה ברכות ד, א. הובא בפרש"י עה"פ בא יא, ד. וראה יל"ש עה"פ שם (רמז קפו). לקו"ש חכ"א ע' 55 ואילך. וראה אוה"ת בא (כרך ז) ע' ב'תרגל ואילך. כרך ח ע' ב'תתקנ ואילך. ד"ה ועבר ה' לנגוף את מצרים תרע"ח (ותש"ו) פ"ב (סה"מ תרע"ח ע' רמא ואילך. תש"ו ע' 71 ואילך). לקו"ש ח"ג ע' 866. שהגלות בטלה לגמרי: ראה גבורות ה' (למהר"ל מפראג) פס"א, דבגאולת מצרים קבלו כנ"י מעלה עצמית דבני חורין ואין המקרה דגלות שלאח"ז מבטל זה כלל. — ועייין זח"ב מ, א.

ציווה על בני ישראל וביקשם .. לעזוב את מצרים ככל המוקדם: בא יב, לא"ג. כאשר כל יהודי אמר למצריים וכו': בהבא להלן — ראה תוד"ה ואותו — שבת פז, ב. כ"י לטור או"ח ר"ס תל. שו"ע אדה"ז שם. שהבכורים .. החזקים: ראה תרגום אונקלוס עה"פ ויחי מט, ג: חילי וריש תקפ"י. ו"בעצם היום" — "בחצי היום" — בדיוק: ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם.

ממצרים, ביד רמה, יהודים בני חורין וגאים.

"לילה" ו"יום" הם תופעות מנוגדות המסמלות את המושגים המנוגדים של "חושך" ו"אור" במובן הרוחני.

ובמיוחד "בחצי הלילה" – הרגע החשוך ביותר בלילה. ו"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום.

וכל זה קשור עם המשמעויות הסמליות של "לבנה" ו"שמש", שהוזכרו במכתב של ראש חודש ניסן.

נוסף להבדל הבולט בין השמש לבין הירח, כפי שהוזכר במכתב הקודם, שהשמש מסמל יציבות ואי-שינוי והירח מסמל תמורה והתחדשות, ודוקא שניהם יחד הכרחיים כדי להגיע לשלימות בעבודת השם, מתווסף הבדל עיקרי ביניהם, ובלשון הפסוק – השמש הוא "המאור הגדול לממשלת היום", והירח הוא "המאור הקטן לממשלת הלילה". פירוש הדבר הוא כי אלה שני אופנים שונים ומנוגדים ב"להאיר את הארץ". ככל שתהיה מדת האור של זריחת הירח, ואפילו היא ב"אשלמותא" (במלוא שלימותה),

מא: כיון שהגיע הקץ לא עכבן המקום כהרף עין.
ביד רמה: בשלח יד, ת. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.

"לילה" ו"יום" .. "חושך" ו"אור": ראה פסחים ב, א. ירושלמי ברכות פ"ח ה"ו. כ"ר פ"ג, ו. חגיגה יב, א. וראה ד"ה זה היום תרפ"ח בתחלתו (סה"מ תרפ"ח ע' קנג. תש"ח ע' 239). ספר הערכים-חב"ד ערך אור – ביחס ליום. וש"ג.
ו"בעצם היום" – הרגע המאיר ביותר ביום: ראה ספר הליקוטים דא"ח (צ"צ) ערך יום סכ"ד (ס"ע שעט ואילך).

שהשמש .. אישינוי .. "המאור הגדול: ראה אוה"ת בראשית ה, א: השמש נק' המאור הגדול שמקבל מבחי' גדול הוי' ולגדולתו אין חקר כפי שמאירה למעלה מהצמצום ע"כ נק' המאור הגדול ולכן אין בהשמש שינויים ותמיד מאירה. ראה רש"י ר"פ וישלח לב, ט. ובלשון הפסוק: בראשית א, טז.

ב"להאיר על הארץ": שם, טו.
ב"אשלמותא": בין י"ד לט"ו בחודש – ראה מכ' ר"ח ניסן שנה זו הע' ד"ה ביום ארבעה-עשר חמשה-עשר*. וראה זח"א קג, רע"א. ח"ב פה, א.

(* נדפס לעיל מכתב קמו. המו"ל.

הרי זה בכל זאת לילה, "ולחושך קרא לילה", וככל שתהיה מדת זריחת השמש, אפילו בראשית היום או בסופו, כאשר אורו חלש ביותר – הרי זה בכל זאת יום – "ויקרא אלקים לאור יום".

הבדל זה נשתקף גם בעבודת השם. כפי שמוסבר בתורתנו, תורת חיים (– הוראה בחיים). עבודה זו כוללת את כל חיי היום יום של היהודי עם כל ("כל" – ממש) פרטיו, כפי הביטוי: "בכל דרכיך דעהו", לדעת ולשמש את הקב"ה בכל הדרכים והמעשים – ובזה ישנם שני סוגים כלליים, תחומים: "מצוה" ו"רשות". יש דרכים ועניינים שהיהודי חייב לעשות, משום שהקב"ה ציווה לעשות אותם, אלה הם כל עניני התורה והמצוות. בשעה שיהודי לומד תורה ומקיים מצוות, הרי הוא מאיר – את עצמו ואת סביבתו ואת העולם כולו – באור האלוקי של "נר מצוה ותורה אור". בין אם הוא עושה זאת בהתלהבות רבה ובין אם לפעמים בהתלהבות פחותה, הרי זה תמיד "נר מצוה ותורה אור" – ה"מאור הגדול" בעבודת ה'.

הסוג השני הוא עניני "רשות", כאכילה ושתייה וכיוצא בהן, שהרי אכילה ושתייה לכשעצמן, בשביל האדם עצמו, אינן מצוה (מלבד בשבת ויום טוב, בפיקוח נפש וכו'). ולמרות שעניני הרשות צריכים וחייבים להיות על פי התורה, "תורה אור", הרי אינם עומדים ביחס והשוואה לתורה ומצוות.

"ולחושך קרא לילה" .. "ויקרא אלקים לאור יום": בראשית שם, ה.

תורת חיים (– הוראה בחיים): ראה זח"ג נג, ב.

"בכל דרכיך דעהו": משלי ג, ו (וראה ברכות סג, א). רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע

או"ח סרל"א (ומסיים בשו"ע שם: ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד. ובטור שם: נמצא עובד את בוראו כל ימיו). שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב (וש"ג). וראה או"ח להה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה.

דעהו" .. לשמש: ראה תניא ספ"ג.

הרי הוא מאיר – את עצמו .. ואת העולם כולו: להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד

(מקידושין מ, ריש ע"ב): צריך כל אדם שיראה עצמו .. עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

"נר מצוה ותורה אור": משלי ו, כג.

עניני "רשות": ראה בארוכה מכ' ערב ח"י אלול ה'תשמ"ג* (לקו"ש חכ"ד ע' 621

ואילך). וש"נ.

בשבת ויום טוב: ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב. שם ר"ס תקכט. וש"נ.

שעניני הרשות .. הרי אינם .. ביחס והשוואה לתורה ומצוות: ראה בארוכה ד"ה וירד ה'

(*) נדפס לעיל ח"א מכתב סז. המו"ל.

הם מקבלים את אורם, "המאור הקטן", מן התורה "המאור הגדול", כשם שהירח מקבל אורו מן השמש.

במיוחד בעניני רשות, כאכילה ושתיה וכיוצא בהן, הקשורים עם נטיות טבעיות חזקות, נדרשת השתדלות מיוחדת שיהיו לשם שמים, אם אפילו במצוות קיימת אפשרות של "מצות אנשים מלומדה", כאשר השיגרה (ההרגל) היא לא רק הפרעה ל"מעלין בקודש", אלא אף לעצם קיום המצוות כראוי – על אחת כמה וכמה בעניני רשות, כאשר ההרגל עלול ח"ו לגרום לירידה, עד לעשיית ההיפך: "זולל וסובא" וכו'. לפיכך דרושה בעניני רשות עירנות מיוחדת והשתדלות מיוחדת, להחדיר בהם יותר "לשם שמים", יותר אור, עד למלוא השלימות של "סיהרא באשלמותא", למרות שגם אז הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם לאחר מכן עניני "שמים" – ובינתיים הרי זה עדיין "לילה", רשות.

וגם זו אחת מן ההוראות שבהדגשה של "בחצי הלילה", הרומזת, כאמור, לעניני רשות, שהם ביחס לתורה ומצוות כיחס הלילה ליום –

תרס"ב וד"ה בראשית תש"ה (פ"ל), שהבירור שמדברי הרשות מגיע רק בבחינת "לבוש מלכות", ודוקא ע"י המצוות ממשיכים בחינת "כתר מלכות" (ראה גם תו"א מג"א צא, סע"ב. שערי אורה סד, א).

שהירח מקבל אורו מן השמש: להעיר גם מזח"א רלו, סע"ב. ובכ"מ.

בעניני רשות .. לשם שמים: כמארז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים" – אבות פ"ב מי"ב. רמב"ם וטושו"ע שם. וצע"ק שבשו"ע אדה"ז שם השמיטו (אכל מציין בפנים לעיין באדר"נ פי"ז ובח"פ להרמב"ם פ"ה, שבשניהם מקושר הנ"ל עם "בכל דרכיך דעהו" – שהובא בשו"ע אדה"ז שם).

הקשורים עם נטיות טבעיות חזקות. נדרשת השתדלות מיוחדת: ולהעיר מתורת הה"מ (אור"ת הוספות סי' מ', מלקו"ת ואתחנן ט, ד): שאע"פ שארז"ל (ראה תו"כ ס"פ קדושים) אל יאמר אדם אי אפשי בכשר כו' אלא אפשי ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי, היינו במי שלא חטא מעולם, אבל הבע"ת צ"ל כל מיני רע ואיסורים מאוסים אצלו ושיאמר אי אפשי כו' בכדי שלא יפול ח"ו. וראה לקו"ת שם.

"מצות אנשים מלומדה": ישע"י כט, יג. וראה תו"א ר"פ וארא. המשך תרס"ו ע' שיד-שטו. סה"מ קונטרסים ח"ב שטז, ב.

השיגרה (ההרגל) .. הפרעה .. לעצם קיום המצוות: שלכן, כשעובד רק לפי רגילותו נקרא "אשר לא עבדו" – חגיגה ט, ב. תניא פט"ו. המשך תרס"ו שם.

ל"מעלין בקודש": ברכות כת, א. וש"נ.

הרי זה עדיין רק "לשם שמים", הוא יעשה בהם לאחר מכן כו': וע"ד החילוק בין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו" – ראה לקו"ש ח"ג ע' 907. שם ע' 932. ח"י ע' 104 ואילך. – אף שבכ"ל "בכל דרכיך" כולל גם מעשיך לשם שמים (ראה רמב"ם ושו"ע שם).

אוצר החכמה

שאפילו "בחצי הלילה", בגשמיות שבגשמיות שבעניני הרשות, הוא חייב להשתחרר לגמרי מן הגלות (השעבוד אל) "מצרים" (חומריות, ואל הגבלות הגשמיות).

כך גם הענינים הרמוזים ב"חצי היום", כל עניני "נר מצוה ותורה אור" שבהם עומד האדם במלוא התוקף של האור – צריכה להיות הזהירות שתהיה "יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות והמדידות, כולל הגבלות ומדידות דקדושה, שיצא משביעת רצונו מעצמו וממצבו. ואדרבה: ככל שתהא דרכו נעלית ורמה – הוא חייב להגיע לדרגה גבוהה יותר. צריך שיהיה, כפי שאומרים כל יום – ביום בנפרד ובליילה בנפרד: "בכל מאדך", "מסירת נפש", "מסירת הרצון", מסירה מוחלטת של רצונו אל הקב"ה.

ודבר זה רמוז בהדגשה של "בעצם היום הזה", ב"חצי היום": אפילו כאשר האדם עומד בדרגא נעלית מאד של אור בכל עניני "נר מצוה ותורה אור", הוא צריך, חייב, לקיים "יציאת מצרים" כדי להגיע לדרגא נעלית עוד יותר.

ובלשון הכתוב: "ילכו מחיל אל חיל", מ"חיל" – כלומר: מצב שאין לו בו כל חסרון, ואדרבה: השם נתן לו "כח לעשות חיל", אך יחד עם זה

"יציאת מצרים", יציאה מן ההגבלות... כולל הגבלות... דקדושה: ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נז, ב ואילך. בשלח סד, אי"ב. יתרו עא, ג ואילך. לקו"ת כמדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ח, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך). ובכ"מ. שיצא משביעת רצונו וכו': ראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ. "היום יום" ל' סיון (ע' סו).

"בכל מאדך": ואתחנן ו, ה. וראה תו"א מקץ לט, גיד. דרמ"צ קכג, ב. קס, ב. ד"ה צאינה וראינה תר"ס. ובכ"מ. וראה ספר הערכים-חב"ד ערך אהבת ה' – ככל לבכך, נפשך ומאדך ס"ד. וש"נ.

"מסירת נפש". "מסירת הרצון": תו"א שם לו, ב. ובכ"מ. אפילו כאשר האדם עומד בדרגא נעלית... להגיע לדרגא נעלית עוד יותר: להעיר מתורת הכעש"ט (כש"ט – הוצאת קה"ת – הוספות סי' יד. וש"נ) עה"פ (שמות ג, ב"ג) וירא מלאך ה' אליו גו' אסורה נא גו' – בסיום וחותם התורה שם. ובלשון הכתוב: תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.

השם נתן לו "כח לעשות חיל": עקב ה, יח.

נתן לו את הציווי (ואת הכוח לכך) שמטרתו, עבודתו להי' **כדבעי**, בשלימות, היא לא לעמוד בדרגא אחת, ככל שתהיה זו דרגא נעלית, כי אם דווקא הליכה ממחיל אל חילי: גם לאחר שהשיג, בעזרת הקב"ה, את דרגת "עושה חיל", אין הוא נח והוא משתדל להשיג "חילי נעלה יותר.

על פי האמור יובן גם ביתר עומק החיוב להזכיר את יציאת מצרים בכל יום, הן ביום והן בלילה, לכאורה: כיון שכבר הוזכרה וקוימה אתמול "יציאת מצרים", הן בענינים של "יום" (נר מצוה ותורה אור) והן בענינים של "לילה" (עניני רשות), מה שייך לקיים היום שוב את "יציאת מצרים"?

אך ההסבר הוא, כי מאחר שהגיע יום חדש, הרי המצב של יום אתמול, ככל שהוא טוב, הוא בסוג של "מצרים" לגבי המצב הנעלה, החדש, שניתן להגיע אליו ביום החדש, וגם מ"מצרים" זה, צריכים וחייבים לצאת, וגם בזה – ביד רמה.

ויהי רצון, מאחר ואנו נמצאים עדיין ב"לילה" של הגלות, ויתר על כן – באפילה של היחושך יכסה ארץ, עקבתא דמשיחא,

נוכה בקרוב ממש לגאולה אמיתית, באופן שבו קויימה הגאולה ממצרים – עוד בהיות בני ישראל במצרים בחצי הלילה, ובכל סערת ההתלהבות והשמחה עד ש"פקע הגג" – ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים, יציאה כפשוטה, ביד רמה ובעצם היום הזה,

הציווי .. (ואת הכוח: שהרי אינו מבקש אלא לפי כוחן – כמדב"ר פי"ב, ג. כדבעי: ראה כתובות סז, דע"א.

החיוב להזכיר .. יציאת מצרים: רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז

סעיף א.

לכאורה וכו': ראה גם ד"ה בכל דור ודור די"א ניסן ה'תשמ"א.

ב"לילה" של הגלות: ראה תו"א שמות נ, סע"ד ואילך: דהנה ארז"ל מזכירין יצי"מ בלילות, פי' בכל הגליות ושעבוד הדומות ללילות. וראה גם תו"א וישב כח, ג"ד.

ה"יחושך יכסה ארץ": ישעי' ס, ב. ובמצו"ד עה"פ: רצה לומר צרות יתרכבו בעולם ..

יאיר לך אור הישועה.

עקבתא דמשיחא: ראה סוף מס' סוטה. ושם: בכל יום ויום מרוכה כו'.

ש"פקע הגג": פסחים פה, סע"ב (בפסח דורות – שמקורו ונצטוו עליו בר"ח ניסן

בפסח מצרים – בא יב, יד; שם, יז ובפרש"י).

ודבר זה שימש הכנה והקדמה ליציאת מצרים: להעיר ממכילתא (הוכא בפרש"י) עה"פ

על ידי שנחזק את הבטחון שהי גואל ישראל, ונחזק עוד יותר את התשוקה אל "לישועתך קוינו כל היום", כשכל יום, במשך כל היום ובכל רגע מן היום, מקווים ומתפללים ללא הרף שתבוא הישועה על ידי דוד מלכא משיחא, אוצר החכמה
1234567

ודבר זה ימהר עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, באופן של "וזרח בחושך אורך, ואפלתך כצהרים",

כפי ההבטחה שבגאולה הנוכחית יהיה "אראנו נפלאות" – נפלאות אפילו ביחס לאותות ומופתים של "כימי צאתך מארץ מצרים"; אז עברו כמה שעות מ"בחצי הלילה" ועד "בעצם היום הזה", ואילו עתה יהפוך המצב של "אפלתך" – שיא החושך של הגלות – מיד ל"צהרים".

ויקויים מיד "קומי אורי כי בא אורך, וכבוד ה' עליך זרח", "והלכו גויים לאורך", "לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף, כי ה' יהיה לך לאור

בא שם, ו. – נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ז ע' 114 ואילך. "לישועתך קוינו כל היום": תפילת העמידה – ברכת את צמח דוד וכו'. וראה לקו"ש ח"כ ע' 459. חכ"ה ע' 274.

כשכל יום: גם בשכת ויו"ט (אף שלא באופן של צער, שחסר לו כו') – נוסף ע"ז שגם אז אומרים בכל תפלה "ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים".

מקווים ומתפללים ללא הרף שתבוא הישועה: וכמו שאומרים (כמה נוסחאות ד) תיקון חצות: עד מתי! וראה שיחת ש"פ משפטים וש"פ תשא תשד"מ. ראה מדרש תהלים עה"פ (תהלים פג, ב) "אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל", הובא ונתבאר באוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ (ע' רחצ). ראה גם ד"ה ויקם עדות דש"פ אחרי, שבת הגדול תשד"מ. "וזרח בחושך אורך, ואפלתך כצהרים": ישע"י נח, י. ובמצו"ד כאן: כהיות בעולם חשכת הצרות יזרח אורך ולא תהי נכלל עמהם וכו'.

כצהרים: ראה רד"ק עה"פ: כמו הצהרים שהוא חזק אור היום.

"אפלתך" – שיא החושך: ראה בא י, כב. ובפרש"י.

כפי ההבטחה: מיכה ז, טו.

נפלאות אפילו ביחס לאותות ומופתים של "כימי צאתך מארץ מצרים": ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (בד"ה מהר"י ז"ל). אוה"ת נ"ך עה"פ. וראה לקו"ש חכ"ז ע' 314 הע' 5. מיד: רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה. וראה לקו"ש שם בהערות 10-11.

"קומי אורי... והלכו גויים לאורך", "לא יבוא עוד שמשך": ישע"י ס, א. ג, כ. וברד"ק שם:

כי בא אורך, הגיע זמן ישועתך שהוא לך אורה גדולה.

וכבוד ה': ראה מצו"ד עה"פ.

"והלכו גויים לאורך": ובמצו"ד עה"פ: ר"ל ממך ילמדו דרכי ה' ואתה תאיר עיניהם.

וראה גם רד"ק עה"פ.

עולם", "וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" ("כל העוים ידעו כי שמו של הקב"ה לבדו הוא א"ל עליון – השליט העליון על כל הארץ").

המשנה

בכבוד ובברכה

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קמח

"זכר ליציאת מצרים"

ב"ה, ערב־שבת־קודש ראש־חודש ניסן
פ' ויקרא אל משה, פ' החודש,
ה'תשמ"ה. ברוקלין, נ.י.

"וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ": תהלים סיום וחותם מזמור פג.

קמח

ערב־שבת־קודש: ראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ הערה ד"ה ערב שבת קודש* (לקו"ש חכ"ד ע' 641).

ערב־שבת־קודש.. ה'תשמ"ה: ראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה ערב שבת קודש.. ה'תשד"מ. שבת.. ראש־חודש: להעיר מהצד השווה שביניהם מהפטורת שבת זה (פ' החודש): שער החצר הפנימית.. יהי' סגור ששת ימי המעשה וכיום השבת יפתח וכיום החודש יפתח (יחזקאל מו, א). וראה ד"ה החודש באוה"ת בא (ע' רנג), עטר"ת (הא' – ע' קצו ואילך). ראש־חודש ניסן: אותו היום נטל עשר עטרות – שבת פז, סע"ב (וראה תוד"ה עשר. תר"ש לפקודי מ סק"ט. וש"ג), הובא בפרש"י עה"ת ר"פ שמיני, נשא ז, יב (מסדר עולם) (רבא – פ"ז)). וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סתכ"ט ס"ט. ובירושלמי שקלים בתחלתה שבו ביום נתרמה התרומה לקרבנות ציבור (כולל – דאיתו היום). ע"ד החסידות – ראה דרושי דא"ח עה"פ החודש הזה (אוה"ת בא ע' רנא ואילך. סה"מ תרכ"ו ע' לו ואילך. ועוד) ועה"פ ויהי ביום השמיני. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ר"פ שמיני.

חודש ניסן: וצירופו ישמחו השמים ותגל הארץ, הוי' כסדרו (משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"א הערה ד"ה חודש ניסן** (לקו"ש חכ"ב ע' 243)) ואת שלו – אלף (אותיות פלא) דאד' (אוה"ת בא ד"ה החודש הזה ע' רנז).

קמח: תרגום. המו"ל.

* נדפס לעיל ח"י מכתב עא. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קלו. המו"ל.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

אוצר החכמה

שלום וברכה!

בעמדנו ביום ערב־שבת־קודש ראש־חודש ניסן – דבר בעתו הוא להתבונן במשמעותו של חודש ניסן, חודש הגאולה, אשר התורה מציינת אותו – בקריאה של "פרשת החודש", בשבת הנוכחית – כ"ראש חדשים" וכ"ראשון לחדשי השנה".

ר"ח ניסן והיום הראשון של חג הפסח חלים השנה בשבת. הנקודה של "זמן חירותנו" היא

ניסן: ראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ג הערה ד"ה ניסן – לשון נס* (לקו"ש שם ע' (277).

פ' ויקרא אל משה: להעיר אשר (בפשוטן של כתובים) בא בהמשך לס"פ פקודי שהי' "בחודש הראשון גו' באחד לחודש" (פקודי מ, יז), ר"ח ניסן. וכ"כ בתחומא ר"פ ויקרא. וראה לקו"ת ד"ה ויקרא רס"ב. שיחת ש"פ ויקרא שנה זו. וצע"ק מגיטין ס, סע"א, שפרשת ויקרא גו' לא נימנית בין השמונה פרשיות שנאמרו ביום שהוקם בו המשכן. – הובא גם בפרש"י עה"ת (נשא ה, ב) – היינו שכן הוא בפש"מ. וי"ל דבש"ס לא חשיב הפפורש בקרא. – ובספרי זוטא (נשא ז, יא): חמשה עשר פעם נדבר עם משה ביום אחד, ואיזה זה יום שהוקם המשכן. ואלו הן אדם כי יקריב מכם קרבן וכו'.

ויקרא אל משה: ויקרא לשון חיבה (פרש"י עה"פ. וראה ספרא כאן) אל משה אשר כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה כו' רעיא מהימנא (תניא רפמ"ב).

פ' החודש: מגילה כט, א ואילך. ובפרש"י שם ד"ה ברביעית: ששם פרשת הפסח. ה'תשמ"ה: ראה שיחת ליל א' דחג הסוכות שנה זו.

דבר בעתו: ובפרט דאז לכו"ע, אפילו לדעת רשב"ג (פסחים ו, סע"א), "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח". וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם. סה"מ תרכ"ו ד"ה החודש ס"ד (ס"ע מב ואילך).

חודש ניסן .. כ"ראש חדשים": ראה ד"ה חודש הזה באוה"ת עה"פ. סה"מ תרכ"ו שם. סה"מ תרע"ח (הב' – ע' רכד ואילך), עטר"ת (הב' – ע' שכג ואילך), ה'ש"ת (ע' 19 ואילך). ועוד.

חודש הגאולה: שמו"ד פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש ה'ש"ת. ועוד.

התורה מציינת: בא יב, ב.

כ"ראש חדשים": ראה ד"ה החודש תרנ"ד (ע' קלא ואילך), תרס"ו (ע' קנו ואילך), עזר"ת (ס"ע קלד ואילך), תרע"ח (הב' – ע' רכד ואילך). וע"ד המבואר בנוגע ל"ראש חודש"

* נדפס לעיל מכתב קמג. המו"ל.

השחרור המוחלט מכל שעבוד
ודאגה, כדי לקבל את התורה. גם
שבת קודש ענינה המנוחה
וההשתחררות מכל המלאכות
של ימי החול, להתמסר לעניני
קדושה.
מלבד ענין החירות הרוחנית,
שעלינו ללמוד מן השבת והפסח
וליישם בחיינו — קיים בשבת
גם ענין העונג, שהוא ביטוי מלא
של "יציאת מצרים". הצד
המשותף של העונג והחירות
הוא שנשתי תחושות אלה
מקיפות וממלאות את כל חלקי
האדם ופרטיו. באותה מדה
חייבים רגשות אלה להקיף את
כל חלקי כלל ישראל שהוא

ראש-חודש ניסן חל השנה
ביום השבת, וכך ממילא גם
היום הראשון של חג הפסח.
ראוי, איפוא, להתעכב על מספר
נקודות משותפות של חג הפסח
ויום השבת, תוך הדגשה על
ההוראות שישנן מכך למעשה
בפועל ועד לחיי יום-יום.

הנקודה המרכזית של חג
הפסח היא היותו "זמן
חירותנו", החג של השתחררותנו
מעבדות ושעבוד מצרים, של
יציאת מצרים באופן של
"יוצאים ביד רמה" — שחרור
מלא ומוחלט מכל סוגי עבדות

שהוא כולל כל ימי החודש, כראש הכולל כל איברי הגוף (לקו"ת ר"ה נת, א. עט"ר בתחלתו).
ומובן שכולל במיוחד ימים מיוחדים שבו, ובנדוד — חה"פ. ובשל"ה (שיג, ב. הובא בסד"ה
החודש תרכ"ו (ע' נט)): כי כל החודש כולו הוא כמו ר"ח .. כל יום הוא כמו ר"ח. וראה ר"ה
ב, א. ד, א: באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים כו' רגל שבו כו'.

כ"ראש חדשים" .. וכ"ראשון לחדשי השנה": ראה גם ד"ה הנ"ל תרס"ה (ס"ע קט
ואילך). אעת"ד (ע' נו ואילך), עטר"ת הנ"ל.

מספר נקודות משותפות של חג הפסח ויום השבת: עוד נקודות משותפות — ראה מכתב
י"א ניסן ה'תשמ"מ* (לקו"ש חי"ז ע' 447). וש"נ.

תוך הדגשה על ההוראות שישנן מכך למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר — אבות
פ"א מ"ז.

"זמן חירותנו": כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש חי"ז ע' 71 ואילך.
יציאת מצרים .. כדי לקבל את התורה: כמ"ש (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלקים על ההר הזה. ולהעיר מפרש"י שם (משמור"ר פ"ג, ד): זכות יש לישראל
שיצאו ממצרים כו' שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה.

"יוצאים ביד רמה": בשלח יד, ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם:
בגבורה גבוהה ומפורסמת.

שחרור מלא ומוחלט: ראה זח"ב מ, א. ז"ח ר"פ יתרו. גם תקו"ז תנ"ו (צז, סע"ב).

* נדפס לעיל מכתב קלה. המו"ל.

ושעבוד ודאגות – כדי לקבל את התורה והמצוות ולהיות גוי קדוש בחיי יום-יום.

"קומה שלימה", ויש לנקוט אמצעים כדי להביא את כולם לסדר.

גם הנקודה המרכזית של שבת-קודש היא "תשבות" ו"לקדשו" – מנוחה והשתחררות מכל המלאכות של ימי החול, ושיהיה "שבת לה' אלוקיך", להתמסר לגמרי לענייני קדושה – שיהיה "עונג לנפשנו בדרכי ה'".

ובמיוחד כיוון ששבת היא "זכר ליציאת מצרים", אשר נוסף למשמעותם הפשוטה של הדברים – כרוך בכך התוכן הפנימי: יציאה מ"מצרים" והגבלות. שחרור הרוחניות מכל המיגבלות וההשפעות של הגשמיות, שהרי הגשמיות מטבעה מגבילה ומצמצמת את הרוחניות,

כי אם, אדרבה, שהגשמיות תהא טפלה ו"כלי" לרוחניות, ובחיי האדם בכלל – שהגוף יהיה טפל וישמש כלי אמיתי לנשמה.

גוי קדוש: יתרו יט, ו. "תשבות": משפטים כג, יב. וראה רמב"ם הל' שבת בתחלתן (ורפכ"א). צפע"נ (להרגצובי) שם. וראה לקו"ש חכ"א ע' 68 ואילך. ו"לקדשו": יתרו כ, ח. ואתחנן ה, יב. "שבת לה' אלוקיך": יתרו שם, י. ואתחנן שם, יד. "עונג .. ה'": רמב"ן יתרו כ, ח. עיי"ש. "זכר ליציאת מצרים": ואתחנן ה, טו. – וראה מו"נ ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן שם, יב). חינוך מצוה לב. וראה שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט. התוכן הפנימי: ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נז, ב ואילך. בשלח סד, א"ב. יתרו עא, ג ואילך. לקו"ת במדבר ג, א. י, ג. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"א (לט, א ואילך). סידור שער התפילין (ח, ד). ד"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך). ובכ"מ. וראה ז"ח ר"פ יתרו. זח"ב מ, א. שהגשמיות תהא טפלה ו"כלי" לרוחניות: ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 48 ובהערה 46 שם. שהגוף יהיה טפל .. לנשמה: להעיר מתניא פכ"ט (לו, א). רפל"ב. ח"ב פ"ו (פ, סע"ב). ולהעיר מרדב"ז לרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד (בשיעור היומי דש"ק ר"ח ניסן*) – לפי החלוקה דג"פ ליום): אין המשל הזה צודק אלא א"כ אנו רואין את כל ישראל כאילו הם גוף אחד, ואע"פ שגופין מחולקין הם כיון שגשמותיהם ממקום אחד חוצבו הרי הם כגוף אחד כי הנשמה היא עיקר.

(* במחזור הראשון. המו"ל.

ומכאן נובעת ההוראה העיקרית של "זמן חירותנו" – והשבת היא "זכר" לכך ומחזקת עוד יותר את הדבר – שהחירות הרוחנית תשתקף ותשרור בחיי יום-יום של כל יהודי, כך שיהיה ניכר שהנשמה יחד עם הגוף עובדים את ה' – "תעבדון את האלוקים" – וביד רמה.

בשבת מתווספת עוד נקודה: הענין של "עונג שבת" שהוא מצוה מיוחדת ועיקרית של השבת דווקא, זהו רגש פנימי עמוק של תענוג שהיהודי חש כאשר מגיעה השבת והוא מוציאו מן ה"שעבוד" של ימי החול ומעמידו בעולם של רוחניות וקדושה, כאשר אפילו צרכים גשמיים כגון אכילה ושתיה ודומיהן הופכים לקיום של מצוות "ה' אלוקיך", לתענוג רוחני

שהנשמה יחד עם הגוף: להעיר מתורת הכעש"ט – כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי' טז. וש"נ. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשכ"ב (הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים וכו' – קה"ת תשל"ט – ע' תי ואילך). ר"ח וי"א ניסן ה'תשמ"א* (לקו"ש חכ"ב ע' 245 ואילך. שם ע' 249). וש"נ.

"תעבדון את האלוקים": שמות ג, יב.

"עונג שבת": ראה טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רמב.

מצוה .. ועיקרית: ראה אדה"ז בשו"ע סרמ"ב: ומ"מ צריך להזהר בהם (ככבוד ועונג שבת) מאד שחמורים ד"ס יותר מד"ת וכו'.

של השבת דווקא: כמש"נ וקראת לשבת עונג (ישעי' נח, יג. וראה תו"א ע, ב ואילך. לקו"ת דרושי חה"פ (צו יא, ד ואילך) ועוד. וראה ד"ה ונחה, אחש"פ תש"ט ס"ע 130) אפילו לגבי יו"ט (כולל חה"פ) שענינם ושמחת בחגיך. ולהעיר משו"ע אדה"ז ר"ס רמ"ב ובקו"א שם סק"ב. שם ר"ס תקכט. שער המלך (על הרמב"ם) הל' מעשר פ"ה הכ"ב. צ"ח ביצה לה, א. ובחח"ס לשבת קיא, מפרש ברמב"ם רפ"ל דהל' שבת דעונג בשבת הוא דאורייתא, משא"כ ביו"ט דעונג אינו מפורש בו, ומצות אכילה ביו"ט מדאורייתא מ"ושמחת".

לענין התענוג

השבת .. אכילה ושתיה: ראה סי' האריז"ל (להר"ש מרשקוב) בכוונת אכילה בשבת: וכל המאכל אשר אוכל בשבת .. אינו הולך לחיצונים .. אלא כולו נבלע באיבריו. – וראה אוה"ת בשלח ע' תרמא ואילך. סהמ"צ להצ"צ צ, א. שם צב, סע"א ואילך. השבת .. אכילה ושתיה: להעיר מספר השיחות ה'תש"ג ע' 144 ואילך.

מן ה"שעבוד" של ימי החול: להעיר ממחז"ל (מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב, ובספר מנחה כלולה) עה"פ (יתרו כ, ט) "ששת ימים תעבדו" – "זו מ"ע". וראה לקו"ש ח"י"ז ס"ע 245 ואילך ובהערות שם.

אפילו צרכים גשמיים .. הופכים לקיום של מצוות "ה' אלוקיך": ראה בארוכה מכתב ערב ח"י אלול ה'תשמ"ג** (לקו"ש חכ"ד ע' 622 ואילך). וש"נ.

(*) נדפסו לעיל מכתבים קו. קלו. קלת. המו"ל.

(**) נדפס לעיל ח"א מכתב סז. המו"ל.

אמיתי. ודבר זה אינו בא על-ידי מלחמה וכפיה, כי אם "בשובה ונחת", על-ידי קורת רוח משיבת נפש, עד שגם הגוף חש את הטעם והעונג של הרוחניות.

יחד עם כך שהשבת היא "זכר" ליציאת מצרים – מביא הדבר גם עונג ועל-ידי כך את הביטוי המלא של "יציאת מצרים" בפועל.

נקודה משותפת בענין העונג והחירות היא – ששני אלה חודרים ומקיפים את כל חלקי, פרטי ועניני האדם, למן הנעלים ביותר ועד לנחותים ביותר, הן של הנשמה והן של הגוף.

שאם לא כן – חסר בשלימות התענוג והחירות.

וכשם שהדבר הוא במקרה של יחיד כך זה באשר לכלל ישראל, שהוא "קומה אחת שלימה", כגוף אחד שלם המורכב מחלקים שונים, מראש ועד כף רגל,

איור התמיכה

ודבר זה אינו בא על-ידי מלחמה וכפיה: ראה לקו"ת ויקרא (ב, סע"ד. ועוד). דרושי דא"ח עה"פ משכני אחריך נרוצה. מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"א* (לקו"ש חכ"ב ע' 246). "בשובה ונחת": ל' הכתוב – ישעי' ל, טו. ולהעיר מאוה"ת בא (ע' שה ואילך) שם נתבאר שייכות פסוק זה ליצי"מ ושבת.

שגם הגוף חש הטעם והעונג של הרוחניות: להעיר ממחז"ל שאינו דומה אור פניו של אדם בשבת כו' (ב"ר פי"א, ב. וראה מכילתא עה"פ יתרו כ, יא. וראה נו"כ השו"ע אה"ע סס"ב ס"ח). ולהעיר מתו"ח ויקהל תרלב, א: כמו שהעיד ע"ז אחד מן גדולי חכמי הרופאים, שבליל שבת ויומו יש שינוי גדול בדפק שביד הישראל, מחמת הארת אור העונג העצמי דיחידה כו'. וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 55 ואילך.

בשבת .. עונג .. "יציאת מצרים": להעיר מפיי"הה"מ על מארז"ל (שבת קיח, א) כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו – לקו"א (הוצאת קה"ת) סקכ"ג. אות לד, ב (כהוצאת קה"ת תש"מ – סצ"ז). וראה לקו"א סקנ"ט. או"ת ל, ג"ד (כהוצאה הנ"ל – ספ"ה). העונג והחירות .. חודרים ומקיפים את כל חלקי .. האדם: בנוגע לעונג – להעיר מגיטין נו, ב (שמדובר בעצם דעקב הרגל).

"קומה אחת שלימה": לקו"ת ר"פ נצבים. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1141 ואילך. מראש .. כף רגל: כלי הכתוב: ראשיכם .. שואב מימך (נצבים כט, ט"י) עשר סוגים (זח"ב פב, א. הובא בלקו"ת שם).

* נדפס לעיל מכתב קלו. המו"ל.

בא, איפוא, חג הפסח ומדגיש כי "זמן חירותנו" חייב להקיף את כל חלקי כלל ישראל, מ"כולנו חכמים" ועד ל"שאינו יודע לשאול", כולל התינוקות (על-פי המובן הפשוט וכן גם ה"תינוקות" מבחינה רוחנית) שיש לנקוט אמצעים שונים כדי שלא יישנו בשולחן הסדר.

אורח"ח 1234567

★ ★ ★

ויהי רצון, שמאחר ואנו נכנסים בתודש ניסן, חודש הגאולה, יעזור ה' ויצליח, שכל אחד ואחת, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", יעשו את כל ההכנות הדרושות לקבלת החג של זמן חירותנו במלוא ההיקף של חירות ועונג, שיחדרו ויחיו את כל הענינים עד לחיי יום-יום, בכל יום ובכל הימים של כל השנה — "כל ימי חייך" לפי שני הפירושים של חכמינו ז"ל: "הימים

קמח"ה

"זמן חירותנו" חייב להקיף את כל חלקי כלל ישראל: וע"ד שהי' ביצי"מ, שיצאו כל בני מצרים. וראה לקו"ש חי"א כתחלתו. וראה מכתב עש"ק, שבת הגדול ה'תשל"ט (לקו"ש חי"ז ע' 435 ואילך). י"א ניסן ה'תשמ"ב* (לקו"ת חכ"ב ע' 262 ואילך). מ"כולנו חכמים": שהרי "אפילו כולנו חכמים כו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים כו'" — הגש"פ פיסקא עבדים היינו.

ועד ל"שאינו יודע לשאול": שהרי דברה תורה (גם כנגד) שאינו יודע לשאול — הגש"פ פיסקא ברוך המקום, מירושלמי פסחים פ"י ה"ד. מכילתא (הוכא בפרש"י) ס"פ בא. ה"תינוקות" מבחינה רוחנית: ראה סה"ש תש"ד ס"ע 38: עס קען זיין זקנים מיט גראַע בערד אַכער גאַר יונג.

שיש לנקוט אמצעים שונים כדי שלא יישנו בשולחן הסדר: שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תעב. וכפסחים קח, סע"ב ואילך: מחלקים להן (להתינוקות) קליות ואגוזים בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו (אבל בשו"ע אדה"ז שם סו"ס תעב: ב"י פסח קודם עשיית הסדר כדי שיראו שינוי וישאלו כו', ולא הזכיר "שלא ישנו". — ואולי י"ל כי כבר נשללה השינה ע"י הקדמת הסדר — שם ר"ס תעב. וראה שם סכ"ג). ולהעיר מהשינויים שעושים לפני ובעת הסדר בכדי להתמיה את התינוקות שישאלו — שו"ע אדה"ז שם סל"א. סתע"ג סי"ד-טו. סל"ח. ס"מ. וש"נ. "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו": וכמו שהי' בימי צאתך מארמ"צ — בא, י, ט. זמן חירותנו .. שיחדרו .. ובכל הימים של כל השנה: ראה שיחת חג הפסח תש"ג (סה"ש תש"ג ע' 75): "באמת מאירה הארת כל המועדים בכל יום, נאָר חג הפסח ווערט נמשך שטענדיק" — נתכאר בלקו"ש ח"ה ע' 173 ואילך. ולהעיר, אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא: יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו (חינוך מצוה כא). "כל ימי חייך": ראה טז, ג.

שני הפירושים של חכמינו ז"ל: הגש"פ פיסקא אמר ר"א, מברכות יב, ב (במשנה). וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים בהערות על פיסקא זו.

(*) נדפסו לעיל מכתבים קלב. קמא. המו"ל.

ולהביא הלילות", "בעולם הזה ולהביא לימות המשיח".

ודבר זה יהווה הכנה קרובה לקיום היעוד: "וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ" (שכל עמי הארץ ידעו כי ה' לבדו – שמו עליון ושליט על כל העולם),

הכנה קרובה למילוי תפלתנו בכל יום להגשים את אשר "קוינו כל היום" – הגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שהיא באופן של "בשובה ונחת תושעון", בקרוב בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

אוצר החכמה

11111111

מנחם שניאורסאהן

ולהביא הלילות" .. לימות המשיח: וידוע הרמז בזה ("להביא" ולא "לרבות" וכיו"ב – שעי' הזכירה כדבעי בימים – "מביאים" הזכירה אפילו בלילות, ובהזכירה כדבעי בעוה"ז מביאים ימות המשיח (ובמילא גם הזכירה אז – שהרי היא סיבתם). לימות המשיח: וי"ל דכולל כל הדרגות והתקופות הכלולות בהם והבאות אחריהם: זמנא דמלכא משיחא כו' (ועד) השמים החדשים והארץ החדשה (ישעי' סו, כב. זוהר פרשתנו טז, סע"א). וראה לקוטי לוי יצחק לזוהר שם. "וידעו .. הארץ": תהלים סיום וחזרתם מזמור פג. (שכל עמי הארץ ידעו: כי מלאה הארץ דעה גו' (ישעי' יט, ט. רמב"ם בסיום וחזרתם ספרו).

"קוינו כל היום": וכיון שגם אתמול ושלשום קוינו ונתקיים "ומיד נגאלין" רק היום – הרי על הוי' גואלינו להוסיף גם טובת הנאה שנדחה ע"ע. ע"ד פס"ד הרמב"ם בשיעור יום זה (ה' עדות פכ"א ה"ב). – ולהעיר אשר שבת ופסח – מהמצות שנקראים "עדות" (ראה רמב"ן עה"פ ואתחנן ו, כ. ועוד), וכן מהקרא מפורש ואתם עדי (ישעי' מג, י. שם, יב) – נת' בביאורה"ז בהוספות (קלט, א ואילך). "בשובה ונחת תושעון": ישעי' ל, טו. נחבאר בהמשך וככה תרל"ז בחזתמו.

קמט

"מחיל אל חיל"

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב,
 פ' ויהי ביום השמיני,
 נשיא לבני אשר,
 י"א ניסן, ה'תשמ"ה
 ברוקלין, נ.י.

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז. וראה מכתב ו' תשרי ה'תשד"מ
 הערה ד"ה יום שלישי שהוכפל בו כי טוב* (לקו"ש חכ"ד ע' 632).
 פ' ויהי ביום השמיני: שכשנה זו קוראים אותה (ראשיתה עד "שני") שמונה פעמים,
 וידוע הפתגם בזה כפי חסידי פולין (הובא ונת' בלקו"ש ח"ז ע' 297): שמיני שמונה שמנה (פ'י
 שהשנה שקורין בה שמונה פעמים פ' שמיני תהי' שמנה).
 ויהי ביום השמיני: (ע"פ מחז"ל (יומא כח, א. תמיד פ"ג מ"ב. ירושלמי יומא פ"ג
 ה"א) לומר "עד שהוא בחברון", בלשון שמעורר זכות (ירושלמי שם. פרש"י יומא שם, ב.)
 שאותו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב (וראה תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סק"ט.
 וש"ג), הובא בפרש"י עה"ת ריש פרשתנו. נשא ז, יב — מסדר עולם (רכא — פ"ז).
 השמיני: שייכותו לתענוג — ראה ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח (ע' רסט ואילך).
 תש"ד פ"י ואילך (ע' 191 ואילך), תש"ה (ע' 167 ואילך). וראה גם לקו"א להה"מ (הוצאת
 קה"ת) ס"י רס (סח, כ). או"ת צה, ב (כהוצאת קה"ת תש"מ — ס"י שסה). אוה"ת דרושים
 לשמע"צ ע' איתתיו ואילך. ועוד.
 השמיני: ונטל עשר עטרות. ולהעיר ממרו"ל דכינור (שבביהמ"ק) דימוה"מ של ח'
 נימין ודלעת"ל של עשר נימין (ערכין יג, ב. וראה כלי יקר ריש פרשתנו, הובא ונת' באוה"ת
 ריש פרשתנו (ע' כה). ד"ה ויהי ביום השמיני הנ"ל. סד"ה זה תרע"ה — המשך תער"ב ח"ב ע'
 תתקנא).
 נשיא לבני אשר: שו"ע אדה"ז או"ת הל' פסח סתכ"ט סט"ו. וראה שם ס"ט. וראה
 לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג"שכה. שם ע' תיט. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ג הערה ד"ה י"א
 ניסן** (לקו"ש חכ"ב ע' 273).
 אשר: מלשון אושר ותענוג (תו"א תולדות ית, סע"ב. שמות נג, ב. תצוה פא, א. לקוטי
 לוי"צ שם ע' תיט. ועוד).

קמט: תרגום. המשך למכתב קמח. המו"ל.

* נדפס לעיל ח"א מכתב סט. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמג. המו"ל.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום ערב־שבת־קודש ראש־חודש ניסן, ובעמדנו ימים ספורים לפני חג הפסח, מן הראוי להתעמק במספר נקודות שהועלו במכתב האמור, התעמקות באופן, כפי שהודגש גם במכתב האמור, שהדבר יבוא לידי ביטוי עד לידי מעשה בפועל, וככל ענייני טוב וקדושה, צריך להיות הדבר באופן של "מעלין בקודש".

★ ★ ★

גם לאחר שמשיגים חירות ועונג בשלימות, נדרש ושייך הענין של "מעלין בקודש" ו"לכו מחיל אל חיל", ובאופן של התעלות לאין ערוך ממצבו הקודם — דבר זה אנו למדים מהשבת עצמה, שהרי אנו מוצאים מושג של "שבת שבתון", שבת לגבי שבת; גם בשבת עצמה רמת התענוג עולה במשך הזמן עד לדרגא של "רעווא דכל רעווין". כך הדבר גם לגבי מצב של חירות רוחנית, שאף כשהיא מושלמת יכולה ודרושה עליה; הן ב"סור מרע"

במכתב הקודם דובר על המשמעות המיוחדת של "קביעות" הלוח בשנה זו, כאשר היום־טוב הראשון של חג הפסח בא יחד עם יום שבת קודש, דבר המדגיש את הנקודות הזוהות

ימים ספורים: להעיר, שארבעה ימים הם ימי ביקור לתמיד (פסחים צו, א. וש"נ) ולקרוב פסח גם בפסח דורות — פסחים שם. מכילתא זפרש"י בא יב, ו (ומסתימת לשון רש"י משמע, שהוא דין גם בפסח דורות). וראה אנציקלופדי תלמודית ע' בקור מומים (ע' קסג), וש"נ. תורה שלמה פרשתנו מילואים לכרך י"א סי' יב. — וי"ל שיש מעין זה בעוד ענייני קדושה וכפרט כחה"פ. ולהעיר ממ"ש בעט"ז לשו"ע או"ח ר"ס תקפא: והטעם שעומדים בכל פעם (בסליחות) ד' ימים לפני ר"ה משום דאיתא (ירושלמי ר"ה פ"ד ה"ח) בכל הקרבנות נאמר והקרבנות ובר"ה נאמר ועשיתם שיעשה אדם עצמו קרבן בר"ה ולהכי צריך ד' ימים לביקור מפני המומין כו'.

"מעלין בקודש": ברכות כח, א. וש"נ. זח"ג קסב, ריש ע"ב. וראה לקו"ש ח"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש. וש"נ. מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה מעלין בקודש* (הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים וכו' — קה"ת תשל"ט — ע' תצג).

(*) נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

— להגיע למצב שהרע מושלל ואינו עולה כלל על הדעת, והן ב"עשה טוב" — להגיע לידיעת ה' ולמצב שאינו חפץ אלא בקב"ה בעצמו, כשבוזה דרגות לאין שיעור עד ל"כמים לים מכסים".

שבשניהם — בפסח ובשבת, ובמיוחד את הקשר בין ענין החירות שבפסח לבין ענין העונג שבשבת, שהצד השווה שבהם הוא שהן ההשתחררות מדברים בלתי רצויים והן העונג בעניני טוב וקדושה צריכים להיות

בשלימות. והרי פירושה של "שלימות" הוא שאין להסתפק במיעוטו של הדבר, ואפילו לא ברובו של הדבר, כי אם בשלימות — במלוא המדה, שאם לא כן חסר בעצם הדבר, הן של החירות והן של העונג.

כאן מתעוררת שאלה, ולא רק מסוג של "ישאלך בנדך" כי אם, לכאורה, גם שאלה אפילו של "כולנו חכמים": לאחר שהושגו חירות אמיתית ועונג אמיתי **ובשלימות** — איך אפשרי אז הענין של "מעלין בקודש", של "ילכו מחיל אל חיל", ובמיוחד כאשר זו הוראה **תמידית** לכל יהודי ולכל היהודים, מבוססת על תפלתו והוראתו של נעים זמירות ישראל בספר התהלים, והיא מובאת כפסק-דין בשולחן-ערוך, בהסתמך על מקומות רבים בתורה שבעל-פה?

— ובמיוחד כאשר מודגש כאן הביטוי "ילכו", שמשמעותו רבה לאין-ערוך מצמיחה והתפתחות סתם ב"עולם הצומח", שבו הצמיחה מהווה אכן

בעניני טוב וקדושה צריכים להיות בשלימות: ראה כתובות סז, רע"א. "ישאלך בנדך": כלי הכתוב בנוגע לחג הפסח — בא יג, יד. ועיקר הוא בפסח (בהתחלתו) — ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתע"ג סי"ד. הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' טו. וראה הגש"פ פיסקא ברוך המקום, מירושלמי פסחים פ"י ה"ד. מכילתא (הוכא בפרש"י) עה"פ.

"כולנו חכמים": ל' הגש"פ פיסקא עבדים היינו. וראה הגש"פ, ירושלמי ומכילתא שבהערה הקודמת.

הוראה תמידית: כמחז"ל שצ"ל באופן שאין להם מנוחה (ברכות בסיומה. וש"נ). נעים: פ"י ג"כ עונג (אגה"ק סכ"ט (קמט, א). לקו"ת בשלח א, סע"ב. סה"מ תש"ט ע' 130. ועוד. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה). מצו"צ עה"פ ש"ב כג, א).

נעים זמירות ישראל: ש"ב שם. וראה שהש"ר שם שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל". בספר התהלים: פד, ח.

בשולחן-ערוך: אדה"ז או"ח סקנה" ס"א. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ד ע' 173 ואילך. שיחת כ' מנחם-אב תש"י.

סימן לחיים וחיוניות (ובזה דומה האדם לצומח – "כי האדם עץ השדה"), אלא שזו צמיחה לגובה ולאורך ולעומק אבל תוך כדי הישארות במקום.

מצב זה אין להשוותו לדרגת החי, שיש לו את כוח ההליכה – "יילכו" – ממקום אחד למקום טוב ונעלה יותר; על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בהליכת-שלימות של אדם, שהקב"ה העניק לו את הכוח והאפשרות להתרומם מעלה מעלה בכמות ובאיכות, עד כדי השתנות עצמית ולהיות בריה חדשה, ועד לדרגת "אדם – אדמה לעליון", כפי שהוסבר פעמים רבות שזו היא תכלית העבודה של אדם (מלשון "אדמה לעליון" – להידמות, כביכול, אל הקב"ה) אשר הקב"ה ציווה עליו (והעניק לו יחד עם זה את הכוח): "והלכת בדרכיו", ללכת, כביכול, בדרכיו של הקב"ה.

ולא מדובר כאן ביחידי סגולה, שכן ההוראה של "והלכת בדרכיו" ו"יילכו מחיל אל חיל", ככל הוראות השולחן-ערוך, הם לכל היהודים, שהרי "תורה אחת לכולנו".

מתחזקת אם כן השאלה: לאחר שהושגו חירות ועונג בשלימות, כל אחד ואחת לפי מלוא הכוח וההשגה שלו, כיצד יש כאן מקום (וכך גם – בכל ענייני טוב וקדושה) לעלות יותר, עוד ועוד, ובמיוחד באופן של הליכה?

"כי האדם עץ השדה": שופטים כ, יט. וראה תענית ז, א. לקו"ש חכ"ד ע' 115 ואילך. לגובה ולאורך ולעומק: ראה בארוכה מאדהאמ"צ (אמ"כ פתח השער פ"ג"ד. שער היחוד בתחילתו) שזהו כולל הכל. וראה פרדס שער טעם האצילות פ"א.

בהליכת-שלימות של אדם: להעיר מאו"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) עכ, ב עה"פ (תהלים קכו, ו) הלוך ילך (בהוצאת קה"ת תשל"ט – סרמ"ב). תו"א וישב ד"ה כה אמר ה' גוי ונתתי לך מהלכים (ל, סע"א ואילך). ובסיום הדרוש שם (שם, ד): אבל לע"ל... יהי הכל בחי הליכה. אוה"ת בהעלותך ע' תיא. ועוד.

ולהיות בריה חדשה: ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ד ס"א.
 "אדם – אדמה לעליון": (ל' הכתוב – ישעי' יד, יד). ראה יבמות סא, רע"א. של"ה ג, א, כ, ב, רסח, ב, שא, ב, עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג.
 (והעניק לו יחד עם זה את הכוח): כמרז"ל שאינו מבקש לפי כחו אלא לפי כחן – במדב"ר פי"ב, ג.

"והלכת בדרכיו": תבוא כח, ט. וברמב"ם (ספר המצוות (ובמנין המצוות שבריש ספר הי"ד) מ"ע ח. הל' דעות פ"א ה"ה"ו) מנה ציווי זה כמנין המצוות (וראה שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ג). – וראה לקו"ש ח"ד ע' 1130 ואילך. ח"ג ע' 280 הע' 3.

התשובה לשאלה זו רמוזה בלשון הכתוב: "שבת שבתון", "שבת בשבתו", שיש ענין של שבת שהוא "שבת לגבי שבת", וכך גם בעונג וחירות.

למרות שעונג שבת נמשך בכל שעות השבת – קיים בכל־זאת בזה ענין של "מחיל אל חיל": בתחלת השבת קשור העונג בעיקר עם הענין של "תשבות", המנוחה מן המלאכות של ימי החול, אשר ככל שגדול העונג הרי הוא בכל־זאת מוגבל והוא בהתאם להיקף ועול המלאכות של כל אחד בימי החול שלו, והוא זוכרן וחושב בהן. ביום השבת בבוקר, כאשר הושג כבר התענוג של המנוחה, בא עונג נעלה יותר, הקשור בעיקר עם "שבת לה' אלוקיך" (אלקות), ולאחר מכן – עד לדרגה הנעלית ביותר שבעונג, של "רעווא דכל רעווין" בזמן המנוחה, שהוא עונג אפילו ביחס לעונג של "רעווין" – עונג רוחני – מבלי להיזכר כלל, ואפילו באופן של רושם בעלמא, בגשמיות ועניני עולם כלל, כי אם אך "לה' אלוקיך", ובענין זה גופה – הרי זה באופן של "והלכת": נוסף לאמונה בה' – צריך להיות "לידע שיש שם מצוי" בכלל, ולאחר מכן בפרט ובפרטי־פרטיות, עד ל"ירזי

"שבת שבתון": תשא לא, טו. ועוד. וראה לקו"ת דרושי יוהכ"פ ד"ה שבת שבתון (ע, ב ואילך). אוה"ת שבת שובה (כרך ה) ע' ב'קכא. שם ע' ב'קכז.

"שבת בשבתו": הפטורת שר"ח (ישעי' סו, כג). וע"פ פי' אדה"ז בלקו"ת ברכה צז, ג"ד. וראה בהנסמן כמראי מקומות לשם (בהוצאת קה"ת ה'תשד"מ). ד"ה אבות מלאכות תר"ל (ע' רמד ואילך). את שבתותי ה'ש"ת פ"ד (ס"ע 85 ואילך). ובכ"מ.

בתחלת השבת וכו': בהבא לקמן – ראה גם לקו"ת בהר מכ, ג ואילך. ד"ה כגוונא דשבת הגדול' תקס"ח (סידור קסט, א"ב. סה"מ תקס"ח ס"ע קנב ואילך. ביאוה"ז להצ"צ תרומה (כרך ב) ע' תתיא). ד"ה ר"ש הוי אמר הכי אתקיננו סעודתא כו' (סידור קעד, א ואילך. ביאוה"ז להצ"צ יתרו (כרך ב) ע' תשצא ואילך). ד"ה אלה תולדות נח תקס"ז (אוה"ת נח נז, א ואילך. ביאוה"ז להצ"צ נח ע' יג ואילך). שער האמונה פט"ו ואילך. המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. המשך תער"ב ח"ב ד"ה ראה אנכי (ע' א'ק) ומאמרים שלאחריו. ועוד. – ולהעיר מל"ת להאריז"ל פ' תשא עה"פ (תשא שם, יג) ואתה תדבר גו' את שבתותי תשמרו.

"תשבות": משפטים כג, יב. וכרמב"ם הל' שבת בתחילתן (ורפכ"א). צפע"נ (להרגצובי) שם. וראה לקו"ש חכ"א ע' 68 ואילך.

"שבת לה' אלוקיך": יתרו כ, י. ואתחנן ה, יד.

"רעווא דכל רעווין": ראה המשך תרס"ו ע' תקמה. סה"מ ה'ש"ת שם (ע' 86). ובכ"מ. מבלי להיזכר כלל. בגשמיות: להעיר מכש"ט (הוצאת קה"ת) סח"ב (נט, ד): ועיקר יום השבת הוא להתדבק בהש"י על ידי תורה ותפלה ולזה קורא בזהר (ח"ב רה, סע"א) האי יומא יומא דנשמתיך איהו ולא יומא דגופא כו'.

"לה' אלוקיך": יתרו שם. ואתחנן שם.

"לידע שיש שם מצוי": רמב"ם ריש הל' יסודי התורה. וראה בארוכה "הדרן" על ..

דרזין", "לטייל בפרדס" – ועד ל"דעה את ה' כמים לים מכסים".

דוגמא פשוטה לכך אנו מוצאים בעונג של חכם גדול, השקוע תמיד בענינים שכליים ויש לו בהם את העונג הגדול ביותר, אבל כאשר עולה בדעתו דבר-שכל חדש לגמרי, רעיון חדש, יש לו מזה עונג גדול לאין-ערוך מאשר לפני כן,

כך גם בענין החירות: כאשר עבד משתחרר מעבדות, ובמיוחד מעבודת פרך, כפי שזה היה ביציאת מצרים, ונוסף לכך הרי זה "ביד רמה" – ודאי הדבר שזה "חיל" אמיתי של חירות. למרות זאת נשאר אז מורא שמא ירדפו אחריהם המצרים וישעבדו אותם שוב, כפי שהתברר אכן בפועל שהחשש הפך למציאות. אבל לאחר קריעת ים סוף, כאשר ראו בני ישראל שכל המצרים אבדו והמורא שהמצרים ישלטו בהם בטל לגמרי – חשו "חיל" וחירות במדה חזקה יותר מלפני כן, וחירות רבה יותר ועמוקה יותר – בהר סיני, החירות של "והייתם לי סגולה" (ויתר על כן –) "ממלכת כהנים וגוי קדוש", ועוד יותר – בקבלת התורה.

הרמב"ם (קה"ת, י"א ניסן תשמ"ה). לקו"ש חכ"ו ע' 114 ואילך.
 "לטייל בפרדס": ל' הרמב"ם שם ספ"ד. וראה הדרן ולקו"ש שבהערה הקודמת.
 ל"דעה את ה' כמים לים מכסים": ישע"י יא, ט. וראה "הדרן" ולקו"ש הנ"ל.
 עולה בדעתו... רעיון חדש... עונג גדול לאין-ערוך: ע"ד צהבו פניו של ר' אבהו שמצא תוספתא חדתא (ירושלמי שבת פ"ח ה"א. נח' בשערי אורה שער החנוכה (יב, ב). המשך תרס"ו ע' כח. שם ע' רלג. סה"מ תש"ט ע' 130. ועוד).
 "ביד רמה": בשלח יד, ח. ת"א ופרש"י שם.
 נשאר אז מורא: ראה בשלח יד, י. פרש"י עה"פ שם, ה. וראה לקו"ש ח"ז ע' 270 ובהערות שם.

כפי שהתברר אכן בפועל: בשלח שם, י.
 כאשר ראו... שכל המצרים אבדו: ראה בשלח שם, ל ובפרש"י.
 "והייתם לי סגולה": יתרו יט, ה.
 "ממלכת כהנים וגוי קדוש": יתרו שם, ו. וראה בעה"ט עה"פ. וראה אגדת בראשית פע"ט [פ]: "שכולם נקראו כהנים כסיני שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים... כל אחד ואחד מהן כאילו כהן גדול כו".

בקבלת התורה: דאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה (אבות פ"ו מ"ב).
 וראה שמור"ר פמ"א, ז. ויק"ר פי"ח, ג. זח"ב קיג, סע"ב ואילך. ז"ח צז, ב. ועוד.

על פי המוסבר לעיל מובן עוד יותר הענין של "מחיל אל חיל" בעבודת ה', שכן ה"חיל" והתוקף הראשון בזה הוא – "סור מרע", חירות מדרכי מצרים, מרע בפועל, כך שכאשר האדם בא לידי נסיון יש לו את הכוח והתוקף לשלוט על עצמו שלא לעשות ענין של רע, לא רק במעשה ובדיבור אלא אף לא במחשבה. אך ישנו "חיל" נעלה יותר ב"סור מרע", כאשר הרע מושלל אצלו לגמרי ואף אינו עולה על הדעת לגמרי, משום שהוא כבר בדרגה של "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך – בשני יצריך", שהיצר הרע אצלו אינו רק כבוש ונשלט, אלא אף השתנה, כך שגם הוא נוטל, יחד עם היצר הטוב, חלק ב"ואהבת את ה'". ובין שתי הדרגות האמורות ב"סור מרע" ישנן דרגות רבות ללכת מחיל אל חיל באהבת ה' ובעבודת ה', למעלה ולמעלה יותר ויותר.

כך גם ישנו הענין של "מחיל אל חיל" בכיוון של "ועשה טוב": הקב"ה, מקור כל הברכות, מבטיח: "בחוקותי תלכו גוי ונתתי גשמיכם גוי", שכאשר יהודי הולך בדרכי ה', הליכה מחיל אל חיל, נותן לו הקב"ה את כל צרכיו הגשמיים וגם הרוחניים ובשפע. דרגה ו"חיל" גבוהים יותר – כאשר "ונתתי גשמיכם" וגוי אינה אצלו מטרה לעצמה כלל, כי אם רק

"סור מרע" .. "ועשה טוב": תהלים לד, טו.
 מדרכי מצרים: ראה פרש"י עה"פ אחרי יח, ג (מתו"כ עה"פ): שמעשיהם של מצרים .. מקולקלים מכל האומות כו'. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ח.
 לא רק במעשה .. אף לא במחשבה: להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ג. תו"א מג"א צט, ריש ע"ב.

"ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך: ואתחנן ה', ה.
 בשני יצריך": ברכות נד, א (במשנה). ספרי הובא בפרש"י עה"פ.
 השתנה: ראה ירושלמי ברכות ספ"ט. תניא פ"א. פ"י. ועוד.
 ובין שתי הדרגות .. דרגות רבות: תניא פ"י.
 "בחוקותי תלכו גוי ונתתי גשמיכם גוי": בחוקותי כו, ג"ד.
 שכאשר יהודי הולך: ראה דרושי דא"ח עה"פ אם בחוקותי תלכו – לקו"ת בחוקותי מה, א ואילך. אוה"ת בחוקותי (כרך ב) ע' חרלד ואילך. שם (כרך ג) ע' תחקא ואילך. שם ע' תחקא ואילך. ד"ה זה תר"ל (ע' קלט ואילך). ה"ש"ת פ"ד ואילך (ס"ע 90 ואילך). ועוד.
 נותן לו הקב"ה: ואחז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים ג, ב. וש"ג. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג). וראה לקו"ש ח"כ ע' 45 ואילך.

תורת מנחם

אמצעי ודרך להקל את ההליכה מחיל אל חיל בקיום התורה והמצוות. בסגנון שונה ובמלים אחרות: הוא מנצל את הברכות של "בני, חיי ומזונא" – וכולם באופן של "רוויחא" – כדי לעשות רוחניות יותר ויותר, "רוויחא" יותר, עד שהוא מגיע אל ה"חיל" של "לחזות בנועם ה'", ועד ל"חיל" הגדול ביותר – הליכה של אדמו"ר הזקן: "מי לי בשמים ועמד לא חפצתי בארץ" גוי, שאין הוא רוצה לא תענוגות רוחניים ("בשמים") ולא תענוגות גשמיים ("בארץ") ולא כל אשר בגדר "עמד" (טפל אל הקב"ה) – הוא רוצה אך ורק את הקב"ה עצמו.

ובדוגמת מה שכותב הרמב"ם בסיום חיבורו "משנה תורה", שבימות המשיח יהיו "כל המעדנים", כל סוגי העונג, "כעפר", והשאיפה בעולם תהיה אך ורק "לדעת את ה'".

ומובן שבידיעת ה' ישנן דרגות לאין שיעור, החל מ"יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון" – התחלת החיבור,

– עד ל"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" – סיום החיבור,

להקל .. בקיום התורה והמצוות: ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"א. סוף הל' מלכים ומלחמותיהם.

"בני, חיי ומזונא": ואע"ג דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא – ראה מו"ק כח, א. זח"א רז, סע"ב. תקו"ז ת"ע (קכז, א). מקומות שנסמנו ב"שערי זהר" (להר"ר מרגליות) למו"ק שם. צוואת אדני"ע (חנוך לנער ע' 48).

"רוויחא" .. לעשות רוחניות יותר: ראה בארוכה מכתב ערב ח"י אלול ה'תשמ"ג* (לקו"ש חכ"ד ע' 622 ואילך), ובהנסמן שם בהערה ד"ה אכילה, שתיה וכו'. "לחזות בנועם ה'": תהלים כז, ד. – וראה ד"ה ונחה, אחש"פ חש"ט פ"כ (סה"מ תש"ט ע' 130) וד"ה מרגלא בפומי דרב פכ"ו (שם ע' 136).

של אדמו"ר הזקן: הובא בשרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (דרמ"צ קלה, סע"א). "מי לי בשמים: תהלים עג, כה.

שכותב הרמב"ם בסיום חיבורו "משנה תורה": בסיום וחותם הל' מלכים. ולהעיר, אשר בשנה זו מסיימן הלכות אלו בי"א ניסן (לפי החלוקה דג' פרקים ליום). "משנה תורה": שמו אשר קרא לו המחבר וטעמו עמו – הקדמת הרמב"ם לספרו קרוב לסופה.

המעדנים" .. "כעפר": ראה "הדרן" הנ"ל ח"ב סכ"ו ובהערה 103 שם. "לדעת את ה'": ס' הרמב"ם שם.

(*) נדפס לעיל ח"א מכתב סז. המו"ל.

ובמיוחד כיון שהידיעה היא "כפי כוח האדם", לפי כוחו והשגתו של כל אדם, והרי כוח האדם אינו שווה בכל, ואפילו באדם אחד אין הכוח שווה בכל הזמנים, הוא גדל וצריך להתעלות דרגה אחר דרגה, כמוזכר לעיל.

כך גם בעבודת התפלה ישנן דרגות רבות מאד, בכוונת התפלה ובדביקות, ובאופנים השונים: "עבודת עבד" או "עבודת בן", דביקות של בן שהוא בבחינת "תינוק" עד לדביקות של "בן חכם ונבון", ובאדם זה עצמו אינו דומה, כאמור, כוח האדם מתפלה לתפלה, ובאותו יום ובאותה תפלה ישנה גם העליה מ"מודה אני לפניך" עד "שמע ישראל" (מסירת נפש), וכך הלאה, כל שלבי העליה ב"סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה".

★ ★ ★

ויהי רצון שכל אחד ואחת, איש ואשה, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו" בתוך כלל ישראל — ינצלו במלוא המדה, כאמור במכתב הקודם, את "כוח האדם" שהקב"ה נותן מידו המלאה, הפתוחה, הקדושה והרחבה, כדי להשיג את מלוא המדה של חירות, חירות מכל דאגה ומכל הדאגות של כל העיניים המבלבלים, יחד עם עונג במלוא המדה, ובמיוחד כאשר יש לכך נתינת כוח מיוחדת משבת, "שבת בשבתו", יחד עם זמן חירותנו, החל מ"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו וגאלם",

"כפי כוח האדם": רמב"ם שם.

"עבודת עבד" .. בן: ראה תניא פמ"א (נז, א). ובארוכה — המשך חרס"ו ע' קנו-קנח. שם ע' שכ ואילך. ועוד.

"תינוק": ע"ד לשון רבי שמשון דקינן: אני מתפלל לדעת זה התינוק (שורש מצות התפלה רפ"ח).

העליה מ"מודה אני וכו': ראה גם מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ* (לקו"ש חכ"ד ע' 646) ובהערות שם.

העליה ב"סולם מוצב ארצה: ויצא כח, יב. דא צלותא (זח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תקו"ז ת"י מה). וראה בהנסמן במכתב הנ"ל הערה ד"ה ארבעת השלבים.

"בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו": וכמו שה"י בימי צאתך מארמ"צ — בא י, ט. מידו המלאה .. והרחבה: נוסח ברכת המזון.

מ"נגלה עליהם מלך .. וגאלם: הגש"פ פייסקא מצה זו. וראה לקו"ת צו ד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו כו' ס"ג (יב, ב ואילך). סידור רחצ, ד ואילך.

בכבודו ובעצמו: הגש"פ פייסקא ויוציאנו. וראה המשך תע"ב ח"ב ס"ע תתקכד.

(*) נדפס לעיל ח"א מכתב עא. המו"ל.

וכמו אז – להתחיל מיד ב"ספירה", לספור את הימים, בצפיה מתי יבוא כבר היום המבורך של "תעבדון את האלוקים על ההר הזה", וכמו במתן-תורה, במעמד הר סיני, כך יהיו הדברים "חדשים" ממש בשלימות – בזמן מתן תורתנו, בסיום ימי הספירה, בחג השבועות של שנה זו,

ספירה יחד עם ההליכה מ"חיל" (של "נגלה עליהם" באותה שעה, בזמן חירותנו – להליכה על ידי עבודה עצמית, למעלה ולמעלה יותר ויותר עד –) אל "חיל" של שלימות כל העולם כולו,

המתחילה עם הגאולה האמיתית והשלימה של בני ישראל על ידי משיח צדקנו,

ומיד לאחר מכן שלימות העולם כולו – כהבטחת הקב"ה, המובאת בסיום ספר "משנה תורה" להרמב"ם: "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכס אחד",

– "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור,
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

וכמו אז – להתחיל מיד .. לספור את הימים: ראה ר"ן סוף פסחים. בהנסמן בלקו"ש חכ"ב 114 הערה 2.

"תעבדון את האלוקים על ההר הזה": שמות ג, יב.
 "חדשים": גירסת רש"י עה"ת (יתרו יט, א. וראה גם עקב יא, יג. תבוא כו, טז).
 העולם כולו: רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 "אז אהפוך .. אחד": צפני' ג, ט. רמב"ם שם.
 ולעבדו: בצפני' שם "לעבדו".
 "ומלאה .. מכסים": ישעי' יא, ט. סיום הל' מלכים וסיום כל הספר.

קנ

"כי בחפזון יצאת . . ."

ב"ה, יום ה' פ' תזריע,

ראש חודש ניסן, ה'תשמ"ו

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

יום ה' פ' תזריע: שהתחלתה מצות מילה וביום השמיני ימול (ולהעיר, אשר בשיעור היומי דלימוד הרמב"ם — ג' פרקים ליום — מתחילים ללמוד היום הלכות מילה), שמצוה זו עיקר בהקרכת ואכילת קרבן פסח (בא יב, מג ואילך) שנצטווה עליו בר"ח ניסן (פסחים ו, ב ובתוד"ה ממאי שם. פרש"י (ממכילתא) עה"פ בא שם, ג. וראה פרש"י (ממכילתא) עה"פ שם, כח: כיון שקבלו עליהם (מר"ח) מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז* — הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת ה'תשמ"ו) ע' עדרת). יום ה' . . . ראש חודש ניסן: ועד"ז יום א' דחה"פ שנה זו — חל ביום ה' בשבוע, כמו הקביעות דשנת יציאת בניי מארמ"צ (שבת פז, ב. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תל. וראה גם סתצ"ד ס"א).

ראש חודש ניסן: שאותו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב (וראה שם תוד"ה עשר. תו"ש לפקודי מ סקי"ט. וש"נ). הובא בפרש"י ר"פ שמיני. נשא ז, יב — מסדר עולם (רבא — פ"ז). וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה ראש חודש ניסן** (הגש"פ הנ"ל ע' תשסא).

חודש ניסן: צירופו ישמחו השמים ותגל הארץ, הוי' כסדרו (משנת חסידים מס' ניסן בתחלתה. וראה או"ח להה"מ (הוצאת קה"ת) בא ד"ה החודש הזה (ל, א). וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"א הערה ד"ה חודש ניסן*** (הגש"פ הנ"ל ע' תשי). ואות שלו — אלף (אותיות פלא) דאד' (אוה"ת בא ד"ה החודש הזה ע' רנז).

ניסן: לשון נסי ניסין (ע"פ ברכות נז, רע"א. וראה חדא"ג מהרש"א שם). וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ג הערה ד"ה ניסן**** (הגש"פ הנ"ל ע' תשמ).

קנ: תרגום. המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

*** נדפס לעיל מכתב קלז. המו"ל.

**** נדפס לעיל מכתב קמג. המו"ל.

שלום וברכה!

כפי שהודגש פעמים רבות מהווה כל ענין בתורה (שמוכנה – הוראה) הוראה ולקח בחיים היהודיים. במיוחד הדברים אמורים כאשר מדובר

בענין כללי או מצוה כללית, ועל אחת כמה וכמה כאשר הענין הוא – חג הפסח, הראשון משלושת החגים הכלליים (פסח, שבועות סוכות), ראשון לא רק בזמן כי אם גם מבחינה זו ששני החגים האחרים מהווים המשך לחג הפסח.

לפיכך מובן מדוע חג הפסח כה עשיר באוצרות ובהוראות מעשיות, עם פרטים רבים ופרטי פרטים, הן בתורה שבכתב והן בתורה שבעל-פה.

והיום – ראש חודש ניסן – הוא ודאי הזמן המתאים להתבונן ולהתעמק בהם.

★ ★ ★

יציאת מצרים היתה בחיפזון של בני ישראל וחיפזון של המצרים אשר נבעו מחפזון השכינה. הקב"ה הוא שהאיץ. גם השם פסח קשור עם חפזון ודילוג. יחד עם זאת היה זה ב"יד רמה", ואחר כך היו עוני הכבוד ולא נחפזו. שני ענינים בהנהגת האדם "סור מרע" ו"עשה טוב". כשקיים חשש של רע צריך לברוח מיד. כאשר בני ישראל הבינו עד כמה שפל הוא הרע של מצרים, הם אצו רצו כדי לברוח מהר ככל האפשר. יחד עם זה התנהגו ב"יד רמה" בכל הנוגע ל"עשה טוב". לעתיד לבוא כשלא יזדקקו ל"סור מרע" – או אז "לא בחפזון תצאו ובמוסה לא תלכון".

בתורה .. הוראה): ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית. זח"ג נג, ב. ובפרט עפ"י תורת הבעש"ט שכל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע הוא הוראת הנהגה בעבודת השם (היום יום ע' נב. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סי' קכז-קכט. וש"נ). בענין כללי .. (פסח: ובמיוחד אשר ענין זכר ליציאת מצרים הוא: יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו (חינוך מצוה כא).

הפסח, הראשון .. החגים: ר"ה ד, א.

שני החגים האחרים .. המשך לחג הפסח: שבועות: כדכתיב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (שמות ג, יב. וראה פרש"י עה"פ משמו"ר פ"ג, ו); סוכות: כדכתיב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצ (אמור כג, מג. וראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סתרכ"ה).

הזמן המתאים .. ולהתעמק: כי בכל"ל הרי שלשים יום לפני הפסח (מפורים ואילך – שו"ע אדה"ז חאו"ח ר"ס תכט) שואלין ודורשין בהלכות הפסח. וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם. סה"מ תרכ"ו ד"ה החודש ס"ד (ס"ע מב ואילך). ועוד.

במכתבים קודמים נכתב על הוראות מסויימות מחג הפסח; כאן נתעכב על אחד העניינים היסודיים של חג הפסח, שהרי יציאת מצרים היא "יום ההולדת" של עם ישראל כעם; וממילא גם של כל יהודי בפרט, בתוך כלל ישראל.

עם יציאת מצרים החל ונקבע סדר חדש – "סדר פסח כהלכתו" – לעתידו של העם היהודי לדורי דורות. וחג הפסח גם מזכיר שאת הסדר הזה יש לזכור תמיד, "זכר ליציאת מצרים", בחיים היום-יומיים, הדבר צריך להשתקף ב"סדר פסח כהלכתו" האישי של כל יהודי ושל כל היהודים – אנשים, נשים וטף.

דרך אגב: זה גם אחד ההסברים לכך שלפי נוסחאות ומנהגים שונים אין אומרים בסיום הגדה של פסח: "חסל סידור פסח כהלכתו",

שכן "סדר" זה אינו מסתיים; להיפך, הוא רק החל עתה, כמו בילד חדש שנולד, ובחשבוך-נפש מוגבר בכל יום הולדת (ימי הפסח) כאשר מתבגרים בשנה נוספת. –

יציאת מצרים היתה בחפזון, "בבהילו יצאנו ממצרים", והחפזון החל עוד לפני "ואכלתם אותו בחפזון", ועד כדי כך שהדבר התבטא גם בדברים חיצוניים, כמו "מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם",

יציאת מצרים היא "יום ההולדת" של עם ישראל כעם: ראה יחזקאל קאפיטל טז ובמפרשים שם. תו"ח ר"פ וארא. תו"א ואוה"ת שם. לזכור תמיד, "זכר ליציאת מצרים": ראה ואתחנן ה, טו. – וראה מו"נ ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן שם, יב). חינוך מצוה לכ. וראה שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט.

אין אומרים בסיום הגדה של פסח: "חסל סידור פסח כהלכתו": ראה שיחת חג הפסח ה'תש"ג (ספר השיחות ה'תש"ג ע' 75. נעתק בהגש"פ (הוצאת קה"ת) בסופה). נתבאר בהגש"פ הנ"ל ע' קפב ואילך.

סידור: כן הוא בכל הסידורים וכו'. וצע"ג הל' "סידור" ולא סדר, כמו שנדפס "סדר קרבן פסח" וכיו"ב.

יציאת מצרים היתה בחפזון: ראה טז, ג.

"בבהילו יצאנו ממצרים": התחלת נוסח ההגדה להרמב"ם. וראה תרגום אונקלוס עה"פ ראה שם: בבהילו נפקתא מארעא דמצרים. ועד"ז בתיכ"ע.

"ואכלתם אותו בחפזון": בא יב, יא. וראה שמו"ר פי"ט, ו.

"מתניכם .. בידכם": בא שם. וראה המשך וככה תרל"ז פ"ד. סה"מ תער"ב-תרע"ו ע'

והחפזון של בני ישראל היה יחד עם החפזון של המצריים, ושני החפזונות נבעו, כביכול, מחפזון השכינה – הקב"ה, כביכול, הוא שהאיץ.

גם השם "פסח" קשור בחפזון: פסיחה, דילוג.

יחד עם כך היתה יציאת מצרים – ביד רמה, גאולה על-ידי ש"נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו וגאלם", גאולה שלימה, ומיד לאחר "ברח העם" – היו ענני הכבוד ולא נחפזו.

ועוד, ועיקר: מציינים כמעלה ויתרון שהגאולה על-ידי משיח צדקנו

קד ואלך.

והחפזון של בני ישראל .. של המצריים .. מחפזון השכינה: ברכות ט, א. מכילתא עה"פ בא שם. יל"ש עה"פ (רמז קצט). יל"ש ישעי' עה"פ (ישעי' נב, יב) כי לא בחפזון תצאו (רמז תעו). ובתיב"ע עה"פ בא שם: ככהילו דשכינת מארי עלמא. וראה ד"ה וככה באוה"ת בא ע' רצא ואלך. שם ע' רצח ואלך. כרך ח ע' ב'תתקלד ואלך. המשך וככה תרל"ז בתחילתו (פרקים א"ג) ובסופו (פק"ט ואלך). ד"ה וככה תער"ב (סה"מ תרע"ב-תרע"ו ע' קנח ואלך). ד"ה כי בחפזון תש"ח פ"א"ב (סה"מ תש"ח ע' 151 ואלך). ד"ה וככה תשל"ז. יציאת מצרים .. בחפזון .. ביד רמה: להעיר מאוה"ת בא (רצא, א). וככה, תרל"ז (כתחלתו): בחפזון .. מדת מלכות שהיא מדת לילה והיציאה כלילה זהו עצמו ענין החפזון כו', וכזה יש לתרץ דהא כתיב ר"פ מסעי ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה אשר יד רמה זהו היפך החפזון, אלא כי זה הי' ביום היינו ממחרת הפסח ומדת יום א"צ לחפזון. השם "פסח" .. פסיחה, דילוג: ראה פרש"י עה"פ בא שם: הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה כו' ואתם עשו כל עבודותיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וראה תו"ח שמות רה, א. סה"מ אעת"ר ע' סו ואלך. ובכ"מ. פסיחה, דילוג: ראה לקו"ת שה"ש (טו, סע"ב) עה"פ (שה"ש ב, ח) "מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות" (פסוק השייך ליצי"מ – מדרשים דלעיל הערה ד"ה והחפזון. וראה לקו"ת שם ד"ה קול דודי (יד, סע"ב ואלך)) – כביאור החילוק בין דילוג לקפיצה (ממשנה אהלות פ"ח מ"ה וירוש' ביצה פ"ה ה"ב). ביד רמה: בשלח יד, ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת. ולהעיר מאוה"ת בא ע' רצא. המשך וככה תרל"ז בתחילתו. ש"נגלה .. וגאלם: הגש"פ פיסקא מצה זו. וראה לקו"ת צו ד"ה להבין מ"ש בהגדה מצה זו, ס"ג (יב, ב ואלך). בכבודו ובעצמו: הגש"פ פיסקא ויוציאנו. וראה המשך תער"ב ח"ב ס"ע תתקכד. "בוח העם": בשלח יד, ה. ענני הכבוד: סוכה יא, סע"ב. מכילתא עה"פ בא שם, לו. נתחומא עה"פ שם (סי' ט). מכילתא עה"פ בשלח יג, כ. תו"כ עה"פ אמור כג, מג. תיב"ע, ת"א ופרש"י עה"פ אמור שם. מציינים: מכילתא ויל"ש דלעיל הערה ד"ה והחפזון. שמור"ר פי"ט, ו. ד"ה וככה וד"ה כי בחפזון שבהערה הנ"ל. שהגאולה על-ידי משיח צדקנו .. "לא בחפזון: להעיר מאוה"ת שה"ש (כרך ג' ע' תתפד)

תהיה באופן של "לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו", ויש להתכוון לכך בהתנהגות מתאימה ודומה.

ההסבר לענין האמור, ובמיוחד באשר למעשה בפועל, וכ"זכר" תמידי, — שכן העיקר הוא שההוראות יבואו לידי פועל, ובמיוחד בקשר לחג הפסח, שהרי "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים" (לחוש ולחיות את הדבר) —

הוא כדלהלן:

אוצר החכמה

בהנהגה הכללית של האדם, ובמיוחד של יהודי, ישנן שתי נקודות מרכזיות: הענין של "סור מרע" והענין של "ועשה טוב" ("לא-תעשה" ו"עשה").

"סור מרע" — היכן ומתי שקיים חשש של רע יש מיד לסור ולהסתלק מזה, חג הפסח מזכיר לנו ומדגיש כי צריך להיות "ברח" לברוח מכך.

— כאשר בני ישראל במצרים הגיעו, ובמיוחד על-ידי אכילת קרבן הפסח ובאופן של מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, לדרגה שבה הבינו עד כמה שפל הוא הרע של מצרים, הם "נולדו", ובהגיע ההזדמנות הראשונה לברוח משם לא הסתפקו בכך שפרעה גירש אותם, הם אצו רצו ביתר מרץ כדי לברוח מהר ככל האפשר.

שגם אז יהי מעלת הדילוג, ובאופן נצחי כל תמוט עולם ועד.
"לא בחפזון תצאו: ישעי' נב, יב.

ובמיוחד באשר למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר (אבות פ"א מ"ז).
"חייב אדם... ממצרים": הגש"פ פ"א פ"א ב"ב, ומוס"פ.
ומבאר כזה כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא (ר"פ מז): בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים. וראה הגש"פ הנ"ל ע' תכד ואילך.
"סור מרע" .. "ועשה טוב": תהלים לד, טו. להעיר מכש"ט סי' פט. סה"מ תרפ"ד ע' קצה ואילך.

צריך להיות "ברח" לברוח מכך: ראה תניא ספ"א.
בני ישראל במצרים .. הבינו .. הרע של מצרים: בסה"מ תש"ד ע' 159: כל ישראל הכירו את הרע דזוהמת קליפת מצרים וכאונות נפשם ברחו מן הרע. ואף שיציאת מצרים מצד אתעדל"ע — נגלה עליהם ממה"מ הקב"ה — מ"מ ההתעוררות לברוח מן הרע באה מצד נפה"א שלהם, והגילוי דנגלה עליהם פעל בהנה"ב (אוה"ת בא ע' רצג).

ויחד עם זה היו בכיוון והלך־רוח של "ביד רמה" – בכל העניינים של "ועשה טוב".

וזו היא הנקודה של "יציאת מצרים" שיהודי צריך לחיות אותה מחדש בכל יום – להשתחרר מן הרע של "מעשה ארץ מצרים" ומן הגלות הרוחנית – כולל גם ה"מיצרים" וההגבלות של העולם ושל ה"עולמיות", כפי שהדבר מוסבר בהרחבה בספרים.

★ ★ ★

בזה מתבטא גם ההבדל הכללי בין הגאולה ממצרים לבין הגאולה לעתיד לבוא. למרות ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (וגם – נפלאות גדולות יותר) – תהיה עם זאת הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של "לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" –

כיון שיקויים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", לא יזדקקו ל"סור מרע", ועבודת ה' תהיה אז בכיוון של "ועשה טוב" בלבד, כפי שהרמב"ם מסיים את חיבורו הגדול (מעין הפתיחה): ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד... כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

★ ★ ★

"מעשה ארץ מצרים": אחרי יח, ג. וראה תר"כ, פרש"י ורמב"ן עה"פ. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ח.
 כולל גם ה"מיצרים" וההגבלות: ראה תניא פמ"ז. ובהנסמן במכתב עש"ק י"א ניסן ה'תשד"מ הערה ד"ה יצי"מ* (הגש"פ הנ"ל ע' תשנז).
 ש"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות": מיכה ז, טו.
 (וגם... גדולות יותר): ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (כד"ה מהר"י ז"ל). אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז"ח (ע' תפז).
 "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ": זכר"י יג, ב.
 לא יזדקקו: ראה אגה"ק סו"ס כו.
 כפי שהרמב"ם מסיים את חיבורו הגדול: ספר "משנה תורה" (שמו אשר קרא לו המחבר, וטעמו עמו – הקדמת הרמב"ם לספרו קרוב לסופה) סיום וחוחם הל' מלכים.
 כי מלאה הארץ דעה את ה': ישע"י יא, ט.

(* נדפס לעיל מכתב קמז. המו"ל.

ויהי רצון, שהחל מהיום ממש, ובמיוחד שהוא יום זכאי – ראש חודש ניסן, חודש הגאולה – יהא אצל כל אחד ואצל הכל – "ילכו מחיל אל חיל", בימים הבאים, כל אחד וכל אחת בכל המוזכר לעיל, והדבר יתבטא בהתנהגות יום-יומית וישפיע על כל השנה.

וכל זה יחיש עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, "יראה אל אלקים בציון", בקרוב בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קנא

תשס"ג

".. מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם"

ב"ה, י"א ניסן, מוצאי שבת הגדול,
ה'תשמ"ו. ברוקלין, נ.י.

חודש ניסן, חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, י"א.
"ילכו מחיל אל חיל" .. "יראה אל אלקים בציון": תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה.
שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ.
ולחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ – אגרות (ע' קצו).

קנא

י"א ניסן: נשיא לבני אשר (שו"ע אדה"ז אר"ח סתכ"ט סט"ו. וראה שם ס"ט. וראה לקוטי לוי"צ – אגרות ע' שכג-שכה. שם ע' תיט. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר – הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים (קה"ת תשמ"ו) ע' תשסז). – וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה י"א ניסן* – הגש"פ הנ"ל ע' תשנ"ג.
שבת הגדול: ראה תוד"ה ואתו – שבת פז, כ. טושו"ע (ואדה"ז) אר"ח ר"ס תל. וש"נ. וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. אוה"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).
– הוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו .. והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו" (שו"ע אדה"ז אר"ח סתכ"ט ס"ב. וש"נ) וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה ימים ספורים (הגש"פ הנ"ל ע' תשסז).

קנא: תרגום. המשך למכתב קנ. המו"ל.

(* נדפסו לעיל מכתבים קמו. קמט. המו"ל.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום ראש-חודש ניסן, שבו דובר על החשיבות המיוחדת של ההוראות והלקחים מכל הפרטים ופרטי-הפרטים של חג הפסח בנוגע למעשה בפועל –

החיפזון בקשר עם יציאת מצרים הוא בשלוש בחינות, אלו הם שלושה תחומים בנפש האדם שצריכים להעשות בזריזות ובחיפזון במקרה הצורך: "מתניכם חגורים" – המתנים המעמידים את כל הגוף, זוהי השלימות העצמית, שעליה להיות בהנהגה הראויה; "נעליכם ברגליכם" – שבאמצעותם בא האדם במגע עם האדמה בהליכה או בעמידה (ודרכם שומר על רגליו מפני הגבשושים ושאר המזיקים), זהו המגע עם הסביבה וסלילת הדרך לאחרים; "מקלכם בידכם" – חלק העולם אשר קשה להגיע אליו ללא אמצעות המקל, עליו לעשות כל מאמץ

תוך הבאה בחשבון כי חג הפסח הוא הראשון בשלושת החגים הכלליים (פסח, שבועות וסוכות) – ראשון לא רק בזמן, אלא גם מבחינה זו ששני החגים האחרים הם המשך של חג הפסח,

ויותר מזה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בחג השבועות, חג מתן תורה, כבר מיד בתחילת מתן תורה ועשרת הדברות: "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים".

וכן בחג הסוכות – "בסוכות תשבו גוי למען ידעו

החשיבות המיוחדת: עייג"כ ל"ת להאריז"ל, שער (וספר) הליקוטים להאריז"ל ר"פ

שמות.

בא לידי ביטוי... "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים": יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו. – הדגשת השייכות ביותר, כיון שהול"ל אשר בראתי שו"א (ראב"ע עה"פ יתרו שם. ד"ה למען תזכור בס' מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' תא ואילך (וראה בהנסמן בהערות שם). ד"ה אנכי ה' אלקיך עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שס ואילך). ד"ה החודש היש"ת פ"ב ואילך (סה"מ היש"ת ע' 20 ואילך). ועוד.

"בסוכות תשבו גוי: אמור כג. מב"מג.

להגיע אליו בעזרת המקל
המסמל את כוח השלטון, גם זה
צריך להעשות בזריזות.

דורותיכם כי בסוכות הושבתי
את בני ישראל בהוציא אותם
מארץ מצרים, הידיעה היא חלק
מן המצוה של "בסוכות תשבון",

ועד לענין של זכירת יציאת מצרים "כל ימי חיידך", כל יום וכל הימים,
להביא הלילות.

והרי כל זכירה של תורה באה, כידוע, לידי פועל – "נוכרים ונעשים",
— ראוי, איפוא, להתעמק עוד יותר בנקודה המרכזית של המכתב
האמור – הענין של החפזון, בקשר ליציאת מצרים, הן כהכנה לאכילת
קרבן פסח, ובשעת אכילתו, עוד כאשר היו בני ישראל במצרים, והן בשעת
היציאה ממצרים, שהיתה באופן של חפזון: ברח העם.

דובר במכתב הקודם שענין החפזון ביציאת מצרים מהווה הוראה על
החפזון הנדרש בתחום של "סור מרע", לברוח מהר ככל האפשר מכל רע
בכלל, ומן הרע של מצרים – "כמעשה ארץ מצרים" וכו' – בפרט.

ולמרות שגם בכיוון של "ועשה טוב" נדרשת זריזות, ואדרבה: עיקר

הידיעה היא חלק מן המצוה: ב"ח לטור או"ח הל' סוכה ר"ס תרכה. ועד"ז בב"ח או"ח
ס"ח (ד"ה ונקראים ציצית). וראה גם שו"ע אדה"ז או"ח הל' סוכה סתרכ"ה.
"כל ימי חיידך": ראה טז, ג.

להביא הלילות: הגש"פ פיסקא אמר ר"א, מברכות יב, ב (במשנה). ירושלמי ברכות
פ"א ה"ו. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים בהערה ד"ה להביא הלילות. וראה רמב"ם
הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סי' סז סעיף א.
"נוכרים ונעשים": אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר תיקון שובבים, הוכא ונתבאר בספר
לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

בנקודה המרכזית של המכתב האמור: רשימת נקודות שנתבארו במכתבי ניסן שקדמו –
ראה הגש"פ הנ"ל במפתחות שכתחילת הספר (ע' XIV-XI)*.
ברח העם: בשלח יד, ה.

"סור מרע" .. "ועשה טוב": תהלים לד, טו. וראה ד"ה לכן אמור תרע"ח (סה"מ תרע"ח)
ע' קלט ואילך).

"כמעשה ארץ מצרים": אחרי יח, ג.
זריזות: וראה אגה"ק סכ"א. – וראה ד"ה וככה באוה"ת בא ס"ח (ע' דש ואילך):

(*) נדפס לעיל בתחילת הספר. המו"ל.

גדול בזה הוא שלא לדחות ו"להחמיץ" את המצוה כפי שחכמינו ז"ל לומדים מ"ושמרתם את המצות" (קרי: "ושמרתם את המצוות") – בכל זאת לא מגיע הדבר לחומרה שישנה בהיעדר חפזון ב"סור מרע", כאשר דוחים או משהים את הברירה מכל אשר מהווה היפוכו של טוב, כמובן.

יש להתבונן בכך שהציווי על החפזון בקשר עם יציאת מצרים מופיע בתורה בשלוש בחינות: מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, כפי שמוזכר במכתב הקודם. בפשטות הרי אלה סימנים חיצוניים של חפזון, אבל במשמעות עמוקה יותר כוללים "פרטים" אלה הוראות כלליות חשובות ביותר.

נקדים: חיי אנוש עלי אדמות, והרי העיקר אצל האדם הוא חיי הרוחניים, חלוקים, באופן כללי, לשלושה תחומים, ובכל אחד מהם נדרשת הדרגה הגבוהה ביותר של שלימות שאליה מסוגל כל אחד להגיע, לדרגה זו

אוצר החכמה

המשך וככה תרל"ז בסיומו (פקל"ד) חילוק דזריזות וחפזון – משל"ה (שער האותיות אות מ – סט, ב) וכו'.

זריזות .. עיקר גדול: ראה אנציקלופדיא תלמודית ערך זריזין מקדימין למצות שלדעת כמה זהו חיוב גמור כאלו נכתב בתורה. וראה המשך וככה שם.
כפי שחכמינו ז"ל לומדים .. את המצות: בא יב, יז. מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ. לא מגיע הדבר .. חפזון ב"סור מרע": ראה ד"ה שובה ישראל תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' יט). ד"ה ויחלום תש"ח ס"ד ואילך (סה"מ תש"ח ע' 83 ואילך). ולהעיר מההלכה "אם נודמן לו להפריש מדבר איסור במרחץ או כבה"כ מפריש אפי' בלה"ק ובענין קודש" (שו"ע אדה"ז אור"ח ספ"ה ס"ד. משבת מ, ב. רמב"ם הל' ק"ש פ"ג ה"ה. שו"ע שם ס"ב).
מתניכם .. בידכם: בא שם, יא.

חיי אנוש עלי אדמות .. לשלושה תחומים: לתוכן המבואר להלן – ג' אופנים דעבודה*: בנוגע לעצמו, בנוגע לסביבה הקרובה, בנוגע לסביבה הרחוקה (העולם) – להעיר משבת נד, סע"ב.

העיקר אצל האדם הוא חיי הרוחניים: ראה תניא פכ"ט (לו, א). ר"פ לב. שעהיוה"א פ"ו (פ, סע"ב). רדב"ז לרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"ה* (הגש"פ הנ"ל ע' תשסג) ובהערות שם.
נדרשת .. שלימות: ראה כתובות סז, רע"א.

(* וצדיקים דומים לבוראם – ממכ"ע סוכ"ע ושלמעלה משניהם (לקו"ת ר"ה דרושי מ'י זכרונות ושופרות (נח, ב ואילך)).

(* נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

ניתן להגיע, בראש ובראשונה על ידי חירות, השתחררות מכל הדברים והתכונות הבלתי-אנושיים, מדברים שליליים המפריעים לאדם או לפחות מגבילים אותו בדרכו לשלימות.

שלושת התחומים הם: ראשית, להגיע לשלימות עצמית, המקיפה את האדם בשלימותו, ואת כל הנהגתו, הן ב"סור מרע" והן "ועשה טוב".

כל זה רמוז ב"מתניכם חגורים". אנו רואים בפשטות ש"המתנים הם דבר המעמיד כל הגוף עם הראש הניצב ועומד עליהם". כל זה צריך וחייב להיעשות בחפזון וזריזות.

התחום השני בחיי האדם הוא הקשר שלו עם אנשים אחרים ועם כל הסביבה: לעשות ולפעול בעזרה וסיוע לאנשים שאתם הוא בא במגע, להביא שלימות בחייהם, ובכלל להכניס אלקות וקדושה בכל הסביבה, בשני הקווים של "סור מרע" ו"עשה טוב".

דבר זה רמוז ב"נעליכם ברגליכם". הרגלים הם אותו חלק בגוף האדם עצמו שבאמצעותו עומד האדם והולך, ובא "במגע" עם האדמה.

על האדמה מצויים גבשושים שונים חדים ובולטים, או קוצים, נחשים ועקרבים. הכרחי לכן לנעול נעלים לרגלים, כדי שיהיה אפשר ללכת לכל מקום דרוש, כדי לעשות כל דבר דרוש ולא להינזק.

על ידי חירות: כשמו דחגה"פ (כנוסח התפלה והקידוש) "זמן חירותינו" (וראה הגש"פ הנ"ל ס"ע תקז ואילך). וראה מכתב הנ"ל שם.

ב"מתניכם .. בחפזון וזריזות: ראה אוה"ת שם.

מתניכם .. עליהם: אגה"ק רס"א. וראה אוה"ת שם ס"י (ע' שו ואילך). המשך וככה

הנ"ל בתחילתו (פ"ד).

הקשר שלו עם אנשים אחרים: ד"האדם מדיני בטבע" — מו"נ ח"ב רפ"מ. וראה

רמב"ם הל' דיעות רפ"ו.

בכל הסביבה: שהרי נצטוונו לעשות לו ית' דירה בתחתונים (ראה תניא רפ"ו,

מתנחומא נשא טז. ועוד).

ב"נעליכם ברגליכם": ראה בארוכה המשך וככה הנ"ל פק"ח ואילך.

בגוף האדם: ועד"ז בחלק ה"רגלים" שבכל אבר (וענין).

גבשושים שונים .. נעלים לרגלים: ראה המשך וככה הנ"ל ר"פ קיג. וראה תענית כג. כ.

ישנו עוד יתרון לנעלים: בעזרת הנעלים ברגלים ניתן לסלול דרך, עד כדי כך שלא יזדקקו להם לאחר מכן, ואפילו אחרים יכולים להתהלך על הדרך – בלי נעלים.

החלק ה-1

הנמשל של "נעליכם ברגליכם" – על כל הפרטים ופרטי הפרטים, בחיים הרוחניים של האדם – מובן, יחד עם ההדגשה שגם בתחום זה צריך האדם לפעול בחפזון וזריזות, כאמור לעיל.

★ ★ ★

התחום השלישי בחיי האדם קשור באותו חלק מן העולם אשר, לכאורה, אין לו שייכות אליו. הוא רחוק ממנו, בפשטות או מבחינה רוחנית, והוא לא מסוגל להגיע אליו. ברם, "חייב אדם לומר: בשבילי נברא העולם" – הכרחי, איפוא, למצוא דרך להשפיע גם על חלק זה, כדרך שהכרחי להזדקק למקל כדי להגיע לדבר שאי אפשר להגיע אליו ביד.

דבר זה רמוז ב"מקלכם בידכם". כללית, ישנם שני סוגי "מקל": "מקל נועם" ו"מקל חובלים". "מקל" הוא, בדרך כלל, סימן של כוח ושלטון, עד לשיא של שלטון: מלך מושל בכיפה (המולך על כל העולם).

שני הדברים – "מקל נועם" ו"מקל חובלים" – ישנם גם בחיים הרוחניים של האדם, וכללות הדבר: בנוגע להנהגה של "ועשה טוב", או בנוגע ל"סור מרע".

וכ"ז – בחפזון וזריזות דוקא –

★ ★ ★

"נעליכם ברגליכם" .. בחיים הרוחניים: ראה תו"ח בשלח רכא, כ ואילך. אוה"ת שה"ש כרך ג' ע' תתקפז ואילך.

כל .. העולם: סנהדרין לז, סע"א (כמשנה). רמב"ם הל' סנהדרין פ"ג הי"ב. "מקל" .. חובלים: זכרי' יא, ז. וראה סנהדרין כד, א. וראה בארוכה המשך וככה הנ"ל בסיומו (פרק קטז ואילך).

"מקל" .. סימן .. ושלטון .. מלך: ראה ע"ז רפ"ג (הובא בהמשך הנ"ל ר"פ קכז. וראה שם פק"ט). וראה זח"ג רנא, א: ומקלכם בידכם לאתכפייא כל דתלן דמצראי תחות ידיהו. "מקל" .. בחיים הרוחניים: ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סי' שכה (מו, ג). וע"פ קבלה – ראה תורת לוי"צ ע' שעג ואילך.

יהודי צריך להיות "מושל בכיפה", ב"עיר קטנה — זה הגוף" שלו, ולא להתפתות, חס וחלילה, לטענת היצר הרע כאילו הדבר מהווה דרגה גבוהה מדי עבורו. ואם חומריות גופו, או חומריות העולם, מפריעה לו בכך, יש לו ההוראה, שהיא גם נתינת כוח, ובעין יפה, מן הבעל-שם-טוב המבוססת על הפסוק "כי תראה חמור שונאך וגו' עזוב תעזוב עמו". עליו לעבוד ולעמול לזיכוך חומריותו. עד שהיא חדלה להיות "חמור שונאך", כי אם, אדרבה, "עמו", הוא משתמש בכחות של ה"חמור" — "למשאוי", "רובץ בין המשפתיים", כדרשת חז"ל — להתמדה בלימוד התורה, ו"גדול לימוד שמביא ליד מעשה" — הידור בקיום המצוות — עד שהוא משיג דברים אשר אילו לא היה מנצל גם את הכחות האלה, לא היה מסוגל להשיגם.

ויהי רצון שתקויים במהרה בימינו ממש התפלה בספר תהלות נעים זמירות ישראל "הראנו ה' (— שנראה מיד בתחלה) חסדך וישעך תתן לנו" (כולל) "ישעו לשכון כבוד בארצנו".

"עיר קטנה — זה הגוף": קהלת ט, יד. נדרים לב, ב. יל"ש עה"פ (רמזו תתקעט). וראה תניא פ"ט (יד, רע"א).

ההוראה .. מן הבעל-שם-טוב: "היום יום" כ"ח שבט. כש"ט הוספות סי' טז. וש"נ. ובעין יפה: דכל הנותן בעין יפה הוא נותן — רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד (מב"ב סה, א). הל' זכ"י ומתנה פי"א הכ"ב (מב"ב עא, סע"א). ועוד.

הפסוק: משפטים כג, ה.

ה"חמור" — "למשאוי": ע"ז ה, ב.

"רובץ בין המשפתיים": ויחי מט, יד. ב"ר פצ"ח, יב. ועוד.

ו"גדול לימוד שמביא לידי מעשה": קידושין מ, ב. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"א. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

בספר .. בארצנו": תהלים פה, ח"יו"ד. — וזה המזמור לעד כי הכבוד לא ה' בבית שני (ראב"ע שם, יו"ד. ועד"ז בעוד כתובים דהמזמור כפי' שם. ובכמה מפרשים).

נעים זמירות ישראל: ש"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) — שאמר ה"זמירות (כשם כל) ישראל".

"הראנו ה': דוקא (מדת הרחמים וכו') חסדך וישעך.

(— שנראה מיד: קדושת לוי פ' ואתחנן (פד, ב). וראה גם שם ר"ה צג, ד. — הובא ב"מקדש מעט" לתהלים עה"פ.

לשכון כבוד: משא"כ בבית שני דואכבדה חסר ה' כתיב (יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א) ואפילו בבית ראשון לא ה' "לשכון" לנצח. ויתרה מזו אמר קרא (ירמי' לב, לא) למז

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

אוצר החכמה

בכבוד ובברכה להצלחה
ולבשורות טובות בכל האמור,
ולחג הפסח כשר ושמח

ארו"ח 1234567

מנחם שניאורסאהן

קנב

"מדלג על ההרים"

ב"ה, קמי שבתא פי ויקהל פקודי ופי החודש,
כ"ה אדר, היתשמ"ז.
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

היום אשר בנו. וראה ביאורה"ז בתחלתו.

ושמח: בשלימותה, ועמך ישמחו בך (תהלים פה, ז. וע"ד דחז"ל עה"פ (תהלים סו, ו) הפך ים ליבשה גוי שם נשמחה בו — בו דוקא (ראה שהש"ר עה"פ (שה"ש א, ד) נגילה ונשמחה בך (פ"א, ד קרוב לסופה): בך בהקב"ה. וראה תו"א בשלח סד, סע"ב: שם נשמח בו ממש במהותו ועצמותו ממש. ועד"ז בשער האמונה ספני"ו. ד"ה ששת ימים תאכל מצות לאהאמ"צ (ס' מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' רכ). ועוד. נתבאר בארוכה בתו"ח בשלח ד"ה ואתה הרים את מטך (קעח, א ואילך)).

קנב

קמי שבתא: פסחים קו, סע"א. גיטין עז, א. וראה רמב"ם הל' גיטין פ"ט הכ"ג. שו"ע אה"ע סקמ"ד ס"ו. ובשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח: ג' ימים האחרונים נקראים ימים שלפני שבת הבאה.

פי ויקהל פקודי ופי החודש: נקודה משותפת בשתי פרשיות אלו — בשתייהן מדובר ע"ד ראש חודש ניסן (נתבאר בהתוועדות דש"פ ויק"פ, פ' החודש שנה זו). כ"ה אדר: בו נברא העולם לדעת ר' יהושע — ר"ה יא, רע"א. תוד"ה לתקופות — שם ח, א (ובנוגע לתקופות כן ההלכה — ר"ה יב, א). וראה תוד"ה כמאן — ר"ה כז, א. שער הכוונות להאריז"ל ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים — פ"ו). וראה לקר"ש חט"ז ע' 483-4 ובהערות שם.

קנב: תרגום. המו"ל.

שלום וברכה!

בעמדנו קמי שבתא דפי החודש, שבת מברכים חודש ניסן, ראשון
לחדשי השנה, אשר הנקודה המרכזית שבו הוא חג הפסח, זמן חירותנו, הרי

אוצר החכמה

זה ודאי הזמן המתאים לחזק את ההכנות לפסח, הכנות גם, ובמיוחד, במובן הרוחני, להתבונן בעניניו הכלליים והפרטיים של הראש והראשון שבחגים, להתבונן במה שיש ללמוד מהם ולהביא במעשה בפועל בחיי יום-יום של כל השנה.

★ ★ ★

כמדובר פעמים רבות יש בכל יום-טוב ענינים שהם משותפים בכל הימים-טובים וענינים שבהם כל יום-טוב שונה משאר הימים-טובים.

נתעכב כאן, על ענין מיוחד שאנו מוצאים רק בתג הפסח ולא

חג הפסח מסמל את החיפזון עד לאופן של דילוג. ברוחניות מתקדמים בשלבים, ילד הלומד אלף-בית מתקדם באופן של "הליכה", אחר-כך לומד "לרוץ" לדבר מצוה, אחר-כך מתקדם לעבודת ה' באופן של "קפיצה ודילוג", תוך יציאה מהמצרים וההגבלות בחיפזון. הקב"ה נתן אפשרות של בחירה, ולכן קיימת התנועה של ריצה וקפיצה גם בצד הלא רצוי. כדי להכיר בדרך בה יש לבחור קבעה התורה שלושה סימונים של ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים. השלושה נמצאים בדרך כלל ביחד, כאשר יהודי מכיר את מהותו הרי הוא חש בוושה בפני הקב"ה, מרחם על נשמתו הנמצאת בגלות בגוף,

וראה בהערות למכתב מוצש"ק פ' ויק"פ, כ"ה אדר ה'תשמ"ב* בתחלתו (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת ה'תשמ"ו ואילך — ע' תשכב). דפי החודש .. הפסח: מגילה כט, א ואילך. וכפרש"י שם ד"ה כרכיעית: ששם פרשת

הפסח.

ראשון לחדשי השנה: בא יב, ב.

זמן חירותנו: כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש ח"יז ע' 71 ואילך.

והראשון שבחגים: ר"ה ד, א.

במעשה בפועל: כי המעשה הוא העיקר — אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א).

ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).

י) נדפס לעיל מכתב קמ. המו"ל.

וחש במה שחסר לזולת וכתוצאה בחגים אחרים: הענין של חפזון
מכך גומל עמו חסד. עד כדי אופן של דילוג, כפי

שהדבר מצויין בשמו של החג

(לפי אחד מפירושו העיקריים): "פסח – על שום שפסח", שבת בני ישראל
ניצלו מבין בתי המצריים באופן של דילוג, וכפי שהדבר רמוז, ביחס לכללות
הגאולה מגלות מצרים, בפסוק "קול דודי הנה זה בא (= הנה בא הקב"ה
להביא את הגאולה) מדלג על ההרים".

דובר כבר פעמים רבות, שהענינים בעולם הרוחני משתקפים בעולם
הגשמי, וב"עולם קטן – זה האדם" בפרט.

ובענינו, בכל הקשור ליהודים, לכל יהודי גם כפרט וכיחיד, ידוע
ש"אינו מבקש אלא לפי כחן" (הקב"ה דורש מכל אחד בהתאם לכוחות
שהעניק לו לפני כן), ולפיכך יש ללכת מן הקל אל הכבד. כך גם בדבר הנידון
ישנם כמה אופנים של תנועה: הליכה, ריצה, דילוג, קפיצה.

הענין של חפזון: ענין ולימוד נוסף מחפזון דחג הפסח – במכתב דחגה"פ ה'תשל"ו;
ה'תשמ"ו* (הגש"פ – קה"ת ה'תשמ"ז – ע' תרסח ואילך. שם ע' תתפג ואילך). ועוד.
חפזון: כמ"ש (בא יב, יא) "ואכלתם אותו בחפזון"; "כי בחפזון יצאת מארץ מצרים"
(ראה טז, ג). וראה בהנסמן בהערות למכתב ר"ת ניסן ה'תשמ"ו** (הגש"פ הנ"ל ע' תתפה).
"פסח – על שום שפסח": משנה פסחים קטו, ריש ע"ב. הגש"פ פיסקא פסח שהיו
אבותינו אוכלים. ובפרש"י עה"פ בא שם: הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה כו'
ואתם עשו כל עבודותיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וראה תו"ח שמות
רה, א. סה"מ אעת"ר ע' סו ואילך. ובכ"מ.
"קול דודי: שה"ש ב, ח. ושייך ליצי"מ – ראה פרש"י עה"פ. מכילתא עה"פ כא שם.
יל"ש עה"פ בא שם (רמז קצט). יל"ש ישעי' עה"פ (ישעי' נב, יב) כי לא בחפזון תצאו (רמז
תעו).

בעולם .. וב"עולם קטן – זה האדם": וצ"ל השתדלות שיסייע זל"ז – כמרומז בחיבור
ויקהל (קהל) ופקודי (דוקא כל פרט בפ"ע) לפרשה אחת.
וב"עולם קטן – זה האדם": תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט קרוב לתחלתו
(ק, ב. קא, א).

ש"אינו מבקש אלא לפי כחן": תנחומא נשא יא. במדכ"ר פי"ב, ג.
דילוג, קפיצה: ראה לקו"ת שה"ש (טו, סע"ב) עה"פ מדלג על ההרים מקפץ על
הגבעות, כביאור החילוק בין דילוג לקפיצה (ממשנה אהלות פ"ח מ"ה וירושלמי ביצה פ"ה
ה"ב).

(* נדפסו לעיל מכתבים קכו. קנ. קנא. המו"ל.

(** נדפס לעיל מכתב קנ. המו"ל.

אוצר החכמה

כאשר ילד נולד אין הוא תחילה בגדר של הליכה, ועל אחת כמה וכמה בגדר של ריצה וקפיצה. במשך הזמן הוא מתחיל לצעוד וללכת, מאוחר יותר הוא מסוגל גם לרוץ, ולאחר מכן גם לקפוץ.

כך גם ברוחניות – בחינוך של ילד, מאלף-בית למקרא, משנה כו' וקיום המצוות והנהגה טובה: הוא מתקדם כל העת באופן של "הליכה" עד שהוא נעשה ל"רץ לדבר מצוה", והוא ממשיך להתקדם ולעלות גם למעלה מזה מדרגה לדרגה עד לאופן של "קפיצה", לדרגה הנעלית ביותר של יציאת מצרים – ברוחניות, "יציאה ממצרים וגבולים", כך שאת כל הענינים של תורה ועבודה וגמילות חסדים הוא עושה בשלימות ובזריזות הגדולה ביותר, דבר שהוא חפזון דקדושה, ובקדושה.

★ ★ ★

כיוון שהקב"ה רוצה שאדם יעשה את כל הנדרש ממנו באופן של בחירה, כפי שהתורה אומרת "ובחרת בחיים" – והכרחי הרי שתהיינה גם אפשרויות אחרות, בלתי רצויות – איפשר איפוא הקב"ה גם מציאות של חפזון של היפך הקדושה.

לפיכך, על ידי ההעלם וההסתר של העולם, ובמיוחד בזמן הגלות, יתכן שאדם ימצא צידוק להיות רץ לכיוון בלתי רצוי, לדברים בלתי רצויים, עד כדי לשקוע ר"ל בקנאה, תאוה וכבוד, וחושך הגלות הוא גדול כל-כך עד שהוא מרמה את עצמו בצידוקים משונים, עד שמלביש אותם בלבוש של טוב – אשר, אדרבה, כל מה שהוא חושב, אומר ועושה הוא טוב וכו'.

בחינוך... משנה כו': אבות ספ"ה: בן חמש (שנים) למקרא, בן עשר למשנה כו', רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתו.
 "לרץ לדבר מצוה": ראה אבות פ"ד מ"ב. שו"ע (ודאדה"ז) או"ח ס"צ ס"ב (סי"ג).
 וראה לקר"ש ח"י ע' 371 ואילך.
 יציאת מצרים ברוחניות: ראה תניא פמ"ז, ובהנסמן במכתב עש"ק י"א ניסן ה'תשר"מ הערה ד"ה יצ"מ* (הגש"פ הנ"ל ע' תשנז).
 "ובחרת בחיים": נצבים ל, יט.
 בקנאה, תאוה וכבוד: שמוציאין את האדם מן העולם – אבות פ"ד מכ"א.

(* נדפס לעיל מכתב קמז. המו"ל.

אבל הקב"ה שהוא עצם הטוב הרי אינו רוצה שאנשים יהיו שרויים בחושך, ונתן, איפוא, את התורה (מלשון הוראה), "תורת חיים", ו"תורה אור", המלמדת את האדם איך לנהוג, עד לחיי יום-יום, ומאירה את כל העניינים באופן מאיר ובהיר, כדי שהאדם יוכל וירצה לבחור לו את הדרך הנכונה, ובחרת בחיים.

וכדי להקל את הבחירה, קבעה התורה שלושה סימנים להכיר לפיהם באדם אם הוא אומר, מוסר, כהלכה את מה שהתורה אומרת ומצוה.

שלושת הסימנים הם: **ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים**. תכונות אלה נמצאות ב**כוח** בכל היהודים ובכל יהודי, אבל "בכוח" אינו "סימן". "סימן" הוא כאשר הדבר נראה **בפועל** ממש, כל אימת שהוא נוגע לפועל, ובמקרה זה – כאשר זה מתבטא בהנהגה יום-יומית בפועל.

או שהוא אומר שלא כהלכה, להיפך מן התורה וסימניו: עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ("בעלמא", "הרחוקים מתורת ה' ועבודתו") ואינו גומל להם חסד.

התורה (מלשון הוראה): ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גר"א ר"פ כראשית בשם הרד"ק. וראה זהר שבהערה הבאה.
 "תורת חיים": ראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה כגין דאורי וגלי במאי דהוה סתים כו', חיים – דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.
 ו"תורה אור": משלי ו, כג.

שלושת הסימנים הם: ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים: כן סדרם הרמב"ם הל' איסור"ב פי"ט הי"ז. אבל בגמרא (יבמות עט, א) הסדר: רחמנים ביישנים וגומלי חסדים. ולהעיר, שכהסדר ברמב"ם – כ"ה בדב"ר פ"ג, ד. וכ"ה בבית שמואל אה"ע ס"ב סק"ה. ובבמדב"ר פ"ח, ד (כב, ד); ירושלמי קידושין פ"ד ה"א – הסדר הוא כמו בגמרא יבמות. וראה לקמן במכתב. – נתבאר בהתוועדות ש"פ ויק"פ, פ' החודש שנה זו.

ענינים ע"פ חסידות – ראה תורת הבעש"ט על מאחז"ל זה (ספר השיחות ה'תש"ג ע' 161. כש"ט הוצאת קה"ת הוספות סי' פ): פי' הבעש"ט במארז"ל שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים. הרחמנים שבני מרחמים על הנשמה שירדה מרום מעלתה בעמדה לפני ה' בגן ה' וירדה בסתר המדרגות להתלבש בגוף אשר מעפר יסודו וסופו לעפר. ביישנים שהם מתביישים מנר אלקים אשר על ראשם ומטיבים מעשיהם בקיום המצות. גומלי חסדים דנשמת אדם העליון אשר על דמות הכסא תלמדם להעלות את גופם וכל צרכיו, נוסף על חלקם בעולם, כפי גזירת ההשגחה העליונה במקום וזמן, לזככם ולהאירם באור תורה ועבודה. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שלא.

עזות פנים .. ואינו גומל להם חסד: רמב"ם הל' איסור"ב שם. טוש"ע אה"ע ס"ב ס"ב. ואכזריות: ברמב"ם לפנינו: או אכזריות אבל בכת"י תימן: ואכזריות. וכ"ה בהוצאת

כרגיל ישנם שלושת הסימנים ביחד, כפי שאנו רואים שמי שהוא ביישן באמת – משום שהוא יודע שכל מהותו של יהודי היא הנשמה האלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש, המחיה אותו – הרי הוא חש יראת-בושת עמוקה, הוא חש את ה"דע לפני מי אתה עומד", בתפילתו, וכן גם בלימודו, וכן גם, להבדיל, באכילתו וכו', משאו ומתנו. ממילא הרי הוא בד בבד גם רחמן – הוא מרחם על עצמו, על נפשו האלוקית הנמצאת בגלות בגוף, ובוודאי שהוא בעל רחמנות על הזולת, שכן הוא מבין והוא חש את החסר לזולת, וממילא הרי הוא גומל חסד ומסייע לזולת ברוחניות ובגשמיות.

כך גם במי שמתחיל בגמילות חסדים באמת, הרי הדבר קשור ברגש של רחמנות, וכך גם ברגש של ביישנות, כאשר הוא רואה בהזולת מעלות טובות ואינו שוכח את החסרונות שלו, ובכלל ועיקר – את העובדה שהוא (תוך כדי ידיעתו את מצבו האמיתי לפי חשבון הצדק שהוא עורך בקשר לעצמו) שלוחו של הקב"ה למסור להזולת את החסדים והצדקה שהקב"ה יעד עבורו.

פרענקיל – עפ"י כתבי יד. וכ"ה הגירסא בטושו"ע שם. ולהעיר מרמב"ם שם פי"ב הכ"ד: לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם.

^{אוצר החכמה} הבריות ("בעלמא" הרחוקים .. ועבודתו"): תניא פ' לב.

כרגיל .. ביחד: להעיר מבית-שמואל אה"ע ס"ב סק"ה: וכל שאין לו ג' סימנים אלו אין ראוי לדבק בו, צ"ל שאין לו ג' סימנים כלל, אבל אם יש א' מסימנים אלו ראוי לדבק בו. ובעץ יוסף לעין יעקב ליכמות שם: והוא אמר זה מסברא דנפשי, והוא מפורש בכמדבר רבה פ"ח, ד (כב, ד): ואלו אין בהם אחד מאלה מיד עמד וריחקם. וביפה תואר שם. – ולהעיר – מלשון הרמב"ם הל' איסור"ב פי"ט הי"ז: ובגבעונים .. לפי שהעיוז פניהם ולא נתפייסו ולא רחמו .. ולא גמלו – היינו שלא הי' בהם אפילו סימן א'. חלק אלוקה ממעל מחש: תניא רפ"ב.

ה"דע לפני מי אתה עומד" בתפילתו: ראה ברכות כח, ב.

באכילתו וכו', משאו ומתנו: ראה רמב"ם הל' דיעות פ"ג ה"כ"ג. שם רפ"ה. טושו"ע אר"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז אר"ח סקניו ס"ב. וראה אר"ח להה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה לי (בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך – סרני"ב).

נפשו האלוקית .. בגלות בגוף: ראה תניא פל"ז (מח, סע"א). פמ"ז. אגה"ק ס"ד.

ובכ"מ.

שלוחו של הקב"ה: ראה תנחומא ויגש ו. לקר"ת ר"פ ויקרא. ד"ה ויצב שם מזבח תרמ"ד (סה"מ – ליקוט – ע' יג ואילך), תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' נו ואילך). ועוד. שלוחו של הקב"ה כו': ראה אור החיים עה"פ (משפטים כב, כד) אם כסף תלוה. אלשיך עה"פ משלי יח, טז. ד"ה ארשב"ג תר"צ פ"ג (סה"מ קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם סה"מ תרנ"ה ע' כב. ועוד. וראה "היום יום" טו אייר.

ויהי רצון, שבהכנות לחג הפסח, כימי צאתך מארץ מצרים, הרי כשם שלבני ישראל היה "אור במושבותם" עוד בהיותם במצרים, ערב הגאולה, כך כל אחד ואחת בתוך כלל ישראל יחזקו עוד יותר בנפשם בחיי יום-יום את שלושת המדות-הסימנים הברורים והמאירים, ודבר זה יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חפזון, כימי צאתך מארץ מצרים, כאשר הקב"ה לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין" ומיד לאחר ה"הרף עין" – "בשובה ובנחת תושעון", "לשכון כבוד בארצנו",

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו

ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה

ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז, טו.

"אור במושבותם": בא י, כג.

יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חפזון: היינו, שהגאולה תבוא מהר, בחפזון, אבל עצם הגאולה תהי', כדלקמן, "בשובה ונחת תושעון" – "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" (ישעי' נב, יב מכילתא ויל"ש דלעיל הערה ד"ה קול דודי. שמו"ר פי"ט, ו. ד"ה וככה שבהערה דלהלן ד"ה בשובה ונחת תושעון).

לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין": מכילתא הובא בפרש"י עה"פ בא יב, מא.

"בשובה ונחת תושעון": ישעי' ל, טו. וראה ד"ה וככה (אוה"ת בא ע' שה. כרך ח ס"ע

ב'תתקמא ואילך). המשך וככה תרל"ז בסופו.

"לשכון כבוד בארצנו": תהלים פה, יו"ד.

ולחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצו.

קנג

יתבררו ויתלבנו הדברים

ב"ה, ערב שבת קודש פי' צו, שבת הגדול,
 י"א ניסן, נשיא לבני אשר,
 היתשמ"ז. ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יוויו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום קמי שבת קודש מברכים חודש ניסן, שבו דובר
 על תוכן העניין של חפזון, הקשור בחג הפסח וביציאת מצרים, שהוא

ערב שבת קודש .. י"א ניסן: ראה מכתב יום וא"ו, עש"ק י"א ניסן ה'תשד"מ הערה ד"ה
 "יום וא"ו .. ניסן** (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת ה'תשמ"ו ואילך) ע'
 תשנג).

פי' צו: ל' זירוז מיד ולדורות — תו"כ (הובא בפרש"י) ריש פרשתנו. וראה אוה"ח
 הקדוש פרשתנו (ו, ב): ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרז
 לישראל כו', עיי"ש. וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ריש פרשתנו (לח, א-ב. בהוצאת קה"ת
 ה'תשמ"מ ואילך — סי' קח).

שבת הגדול: ראה תוד"ה ואותו — שבת פז, ב. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס תל.
 וש"נ. וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ת עה"פ משכו וקחו (ל, סע"א ואילך).
 — הוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו
 .. והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון" (שו"ע אדה"ז או"ח
 סתכ"ט ס"ב. וש"נ).

נשיא לבני אשר: שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתכ"ט סט"ו. וראה שם ס"ט. וראה
 לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג-שכה. שם ע' תיט. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר
 (הגש"פ הנ"ל ע' תשסז). — וראה מכתב י"א ניסן ה'תשד"מ הערה ד"ה י"א ניסן** (הגש"פ
 הנ"ל ע' תשנג).

קנג: תרגום. המשך למכתב קנב. המו"ל.

(* נדפס לעיל מכתב קמז. המו"ל.

** נדפסו לעיל מכתבים קמט. קמז. המו"ל.

אחד מן הנקודות המיוחדות שבהן שונה חג הפסח מכל שאר החגים. כפי שהדבר מתבטא בשמו של החג – "פסח" – (במשמעות של "דילוג"), ובמיוחד כפי שמושג זה בא ומתבטא ב"חפזון דקדושה" בחיים היוס-יומיים היהודיים על פי התורה והמצוות –

ראוי להוסיף בזה עוד נקודות אחדות.

★ ★ ★

כבר דובר פעמים רבות שהתורה מקיפה את כל עניני העולם, בהתאם לתוכן מאמר חז"ל: "אסתכל באורייתא וברא

החיפזון והזריזות ניכרים היטב גם בהכנות לחג הפסח. יהודים, במיוחד עקרות-בית, ילדים וילדות, מתמסרים להכנות לחג הפסח ומבצעים זאת בזריזות ובחיפזון. יש להכיר היטב את המדות של "ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים" – המשתקפים בכל מקום ובכל זמן, המהווים סימנים לצד הטוב. את תקופתינו מאפיינות תופעות והתפתחויות בלתי רגילות בתחומים שונים, הן בצד הטוב והן בצד השלילה, הבאים כולם באופן של חיפזון. בימים אלה יש לברר מהו "חמץ" ומהו "מצה", לפעול בזריזות כדי לזרז את הגאולה.

עלמא" – הקב"ה הסתכל, כביכול, בתורה ולפיה ברא את העולם. כלומר, התורה היא "תכנית הבניה" האלוקית שעל פיה נברא כל העולם ומתקיים, ובאופן גלוי וברור יותר – העולם היהודי, ועד – לעולמו של כל יהודי בפרטי פרטיות.

על פי זה מובן עוד יותר מדוע כל הענינים של החיים היהודיים היוס-יומיים, קשורים בתורה ומצוות, ועל אחת כמה וכמה בימי הקדושה, שבת ויום טוב, וההכנות אליהם, ובמיוחד כל הענינים הקשורים לחג הפסח – שהוא הראש והראשון של כל החגים.

"אסתכל באורייתא וברא עלמא": זח"ב קסא, א"ב.

התורה .. "תכנית הבניה": ב"ר בתחילתו. וראה זהר שם.

לעולמו של כל יהודי: עולם קטן זה האדם – תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז

תס"ט קרוב לתחלתו (ק. ב. קא. א).

הקשר האמור מתבטא עד למעשה בפועל, על ידי מעשה המצוות ומנהגי ישראל, שגם הם "תורה", מנהגים שנתקבלו על ידי כלל ישראל, מנהגים של רבים בישראל, או של קהילה קדושה בישראל וכו'.

באשר לחג הפסח – ישנה הדגשה של חפזון וזריזות. אנו רואים, אכן, לדוגמא, שיהודים, ובמיוחד בעלות-בית יהודיות, וכן ילדים וילדות, מתמסרים להכנות לקראת חג הפסח כבר ימים לפני כן, ואפילו "יחידי סגולה" הנוהגים לעבור ל"דירת פסח" לחג הפסח, מוצאים הכנות רבות שיש לעשותן בקשר לחג הפסח, והם מבצעים אותן בחפזון ובזריזות.

באופן האמור קיים גם הקשר עם שתי נקודות שהודגשו לאחרונה במיוחד, בדיבור וגם בכתב:

שלש המדות-הסימנים – "ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים", אינם מוגבלים וקשורים במקום וזמן מסויים. אצל ביישן אמיתי משתקפת מדת הביישנות בהתנהגותו בכל מקום ובכל רגע, וכך גם ברחמן ובגומל חסד. באשר לנקודה השניה, בענין חודש ניסן, צויין כי החודש, חודש

עד למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר – אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).

ומנהגי ישראל, שגם הם "תורה": ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). ושם: מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז כמהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא ע' 153: והמנהג תורה היא. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

"יחידי סגולה" .. הנוהגים .. ל"דירת פסח": להעיר מדרכי חיים ושלום (מנהגי בעל המנחת אלעזר) הל' פסח סתקע"ב: בכל ימי הפסח הי' בביתו בית תבשיל מיוחד (שהי' סגור כל השנה עם כל הכלים) ונפתח משנה לשנה לימי הפסח. לעבור: לא ראיתי ולא שמעתי רכותינו נשיאינו נוהגים כן.

שתי נקודות שהודגשו לאחרונה .. בדיבור: בהתוועדויות דפורים: י"ז אדר (כ"יחידות") וש"פ ויק"פ, פ' החודש מבה"ח ניסן.

שלש המדות-הסימנים – "ביישנים, רחמנים, גומלי-חסדים": יכמות עט, א. רמב"ם הל' איסו"ב פ"ט הי"ז. וראה במכתב הקודם בהערות*.

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש היש"ת. ועוד.

(* נדפס לעיל מכתב קנב. המו"ל.

הגאולה, מתייחס וקשור לגאולה השלימה, הגאולה של באחרית הימים, הגאולה האחרונה, הגאולה הנצחית, שהתורה אומרת בקשר לכך "עת קץ, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים".

אנו רואים בזמננו – תקופה שיש בה הסימנים של אחרית הימים (כפי שהם מובאים בתורה) – תופעות והתפתחויות בלתי רגילות בתחומים וכיוונים שונים: בצד הטוב – תוקף וזריזות בלתי רגילים, וכן – בעניינים בלתי רצויים, הצריכים עדיין להתברר ולהתלבן עד לשלימות (גם מוחלטת) בהם, שאף הם באו ובאים באופן של חפזון, בפתאומיות ובאופן בלתי צפוי.

מגיעים חודש הגאולה, התחלת ניסן וערב פסח, ומזכירים לנו שעומדים ביציאה מגלות "מצרים", ובבירורים האחרונים, לברר מה הוא "חמץ" ומה הוא "מצה", ויש לבער את החמץ, מוקדם ככל היותר, "לאור הנר", באור הנשמה – "נר השם נשמת אדם" – לחפש גם את החמץ החבוי, לזרוק ולבטל את כל מה שהוא ההיפך מטוב ומקדושה.

וצריכה להיות השתדלות של כל אחד לחזק בו וסביבו ובעולם – את החפזון דקדושה ואור, ויתר על כן – לזרו את הגאולה השלימה על ידי משיח צדקנו, וכפי שאנו מתפללים את תפלת דוד, יחד עם דוד נעים זמירות

חודש הגאולה .. וקשור לגאולה .. באחרית הימים: כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל – ר"ה יא, א. שמור"ר שם. וראה אוה"ת שם. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד ואילך. ד"ה החודש הנ"ל.

באחרית הימים: ישעי' ב, ב. וראה שם קאפ. יא"ב. רמב"ם סוף הל' מלכים וחותם ספרו.

הגאולה הנצחית: גאולה שאין אחרי' גלות – תוד"ה ה"ג ונאמר, פסחים קטז, ב, ממכילתא עה"פ בשלח טו, א.

"עת קץ. יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים": דניאל יב, ט"ז. וראה ד"ה יתבררו ויתלבנו בסה"מ תקס"ג ח"ב ע' תשסח. תו"ח ד"ה ויהיו חיי שרה פי"ז יח (קכה, ב ואילך). ועוד. הסימנים של אחרית הימים: ראה סוף מס' סוטה. סנהדרין צז, א. לבער את החמץ .. "לאור הנר": ריש מס' פסחים.

"לאור הנר", באור הנשמה: ראה ד"ה אור לארבעה עשר הי"ש"ת. הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים קטע ד"ה בדיקת חמץ.

"נר השם נשמת אדם": משלי כ, כז. וראה תניא פי"ט. דוד נעים זמירות ישראל: שמואל"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) – שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".

ישראל: "תפלה לדוד גו' כי עני ואביון אני", למרות שהוא דוד המלך הרי הוא ביישן וחש באמת לאמיתו כי הוא "עני ואביון", ומתחנן לפני ה': "שמרה נפשי" (בתחום של "סור מרע") ו"הושע עבדך" (בתחום של "עשה טוב"), וכל זה במלוא השלימות, עד לידי "שמח נפש עבדך", עבודת השם בשמחה ובטוב לבב,

וממשיכים גם בהקשר לעולם – "כל העולם" "כל גויים אשר עשית יבואו וישתחוּ לפניך ה'",

– לזרו זאת על ידי מעשינו ועבודתינו, לקיים את ציווי ה', ובלשון הרמב"ם: "צוה משה רבנו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח", שהיהודים יפיצו בין העמים את שבע המצוות האלוקות לבני נח עם ענפיהן.

יעזור ה' ויצליח שכל ההכנות לפסת, כולל אלה שנידונו במכתב זה ובמכתב הקודם, יבוצעו באופן שישפיעו בגלוי גם בכל ימי השנה ובכל העניינים, "בכל דרכיך" ו"כל מעשיך", באופן של חפזון וזריזות. והחפזון

"תפלה לדוד גו': תהלים פו, א.
 "שמרה נפשי" .. ו"הושע עבדך": שם ב.
 "שמרה נפשי" (בתחום של "סור מרע"): ד"כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה" – עירובין צו, א. וש"נ.
 "שמח נפש עבדך": תהלים שם, ד.
 עבודת השם בשמחה ובטוב לבב: ראה רמב"ם סוף הל' לולב. תניא פכ"ו. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 639 הערה ד"ה קיום המצוות בשמחה*.
 בשמחה .. וזריזות: ראה אגה"ק סכ"א: בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו כו'. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סקס"ט.
 "כל העולם": כלשון הרמב"ם בסוף ספרו.
 "כל גויים אשר עשית: תהלים שם, ט.
 מעשינו ועבודתינו: תניא רפ"ז. וראה לקוטי לוי"צ הערות לספר התניא שם.
 ובלשון הרמב"ם: הל' מלכים פ"ח ה"י. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 132 ואילך.
 "בכל דרכיך" ו"כל מעשיך": משלי ג, ו. אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות פ"ג ה"ב"ג. טושו"ע או"ח סר"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(*) נדפס לעיל ח"א מכתב ע. המו"ל.

דקדושה כאן למטה "ממשיך" – מדה כנגד מדה – את החפזון של "עת קץ", ומיד לאחר מכן, "לא עכבם אפילו כהרף עין", את הגאולה של "כימי צאתך מארץ מצרים" באופן של "אראנו נפלאות",

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו
ממש.

בברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קנד

האר"י ז"ל החי

ב"ה, יום ועש"ק, פי איכה אשא לבדי, פי חזון,
ה' מנחם אב, יום הסתלקות האר"י ז"ל,
ה'תשמ"ז, שנת השמיטה. ברוקלין, נ.י.

אוצר החכמה

מדה כנגד מדה: סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ת, ב ואילך, ובמדתו של הקב"ה –
כמ"פ ככה (סוטה יא, א ובתוד"ה מרים שם, מתוספתא סוטה פ"ד, א).
"לא עכבם אפילו כהרף עין": מכילתא הובא בפרש"י עה"פ בא יב, מא. מכילתא שם,
מב.

"כימי צאתך מארץ מצרים": מיכה ז, טו.
באופן של "אראנו נפלאות": ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (כד"ה מהר"י ז"ל).
אוה"ת נ"ך עה"פ קס"זח (ע' תפז). ד"ה כימי צאתך די"א ניסן ה'תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב
ע' לז ואילך).

קנד

ועש"ק: שהוכפל בו טוב, ועוד יותר, בפעם הב' – טוב מאוד (כראשית א, כה. שם,
לא).

איכה אשא לבדי: פרשתנו א, יב. וראה איכ"ד (פתיחתא יא בסופה. פ"א א) שייכותה
לאיכה ישבה דירמ"י. וי"ל שהוא ע"ד הקדמת רפואה למכה. ובפרט שירמ"י משבט לוי וכהן
(ירמ"י בתחלתו) וניצוץ דנשמת משה (מג"ע אופן פה. קה"י בערכו).
פ' חזון: ראה אוה"ת (להצ"צ) לאיכה בסופו: ומחזון ותחזינה עינינו כו'; ושם בהערה
תורת הגה"צ וכו' הרכ מברדיטשוב נבג"מ בענין שבת חזון.
חזון: ראה תקו"ז תל"ט בסופו (ובתניא פי"ד מהקדמת תקו"ז דילג חזים). ולהעיר
מל"ת להאר"י ז"ל לך עה"פ ותרדמה.
ה' מנחם אב .. האר"י ז"ל: בשנת של"ב (שה"ג להחיד"א בערכו. ובכ"מ). וראה תענית

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

ביום זה, יום הסתלקות האריז"ל החי,

**יום זה הוא שעת הכושר
להתבונן בארחותיו של האריז"ל,
ונתינת כח ללכת בדרכים אלו.
הזירו בלימוד פנימיות התורה
בכתבי האריז"ל תורו הגאולה.**

שעת הכושר היא במיוחד
להתבונן בדרכים הישרים אשר
— בל' רבנו הזקן באגרת הקודש
שלו — הורנו **מדרכיו** (שלו)
ונלכה **בארחותיו** (שלו),

שהרי ודאי זהו אחד הטעמים שדוקא דרכים וארחות אלו גילה וגילו
תלמידיו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל.

ואף כי "מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו" לאמר שיעבוד עבודת
הקודש של "עיר וקדיש מן שמיא נחית הרב הגדול האלקי החסיד"
האריז"ל,

"מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו מרוב טובו ואורו מאיר לכללות
ישראל בכל דור ודור", וביחד עם גילוי ופרסום הנהגות אלו וההוראות —
ה"ז ג"כ נתינת כח וסיוע רב ללכת בדרכים וארחות אלו, מעין עבודת
הקודש האמורה.

(כו, א): בה' באב בני פרעוש בן יודא.
באגרת הקודש: סי' זך — **לנחמם** בכפליים לחושי' על פטירת כו' מוהר"ר מ"מ נ"ע
(מהאראדאק).

מדרכיו .. בארחותיו: החילוק — ראה זח"ב רטו, א. לקו"ת שה"ש יב, ב.
ואף .. לבו: ראה תניא פמ"ד.

עיר וקדיש .. החסיד: הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות הקדמה א.
עיר .. נחית: ראה דניאל ד, י. ובל"ת להאריז"ל ובס' הליקוטים (שם ד, יד). פסחים לג,

א.

מ"מ .. ודור: תניא שם (כנוגע למשה רבנו. וידוע שהאר"י הי' ניצוץ מרע"ה — שה"ג
שם. ובכ"מ).

ללכת בדרכים וארחות אלו: ראה ע"ד ב"ג מדרכים אלו המובאים בכתהאריז"ל —
מכתב אור ליום ה' מנ"א ה'תשל"ב (לקו"ש ח"ט ע' 252).

והעיקר — שתביא ההתבוננות למעשה בפועל, שהמעשה הוא העיקר.

ואבינו שבשמים ימלא משאלות לבב כאו"א שׁי לטובה בגו"ר,

בתוך בקשות ותפלות כאחבנׁי שליטׁא בכׁמ שהם, בחוׁל ובאהׁק,
 ׁאשר נשבע הׁ לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם, ארץ
 אשר ׁתמיד עיני הׁ אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנהׁ,

כאחבנׁי כולנו כאחד, שהרי הקדמת התפלה היא, כהוראת הארׁי,
 קבלת מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך,

ובפרט ובמיוחד התפלה שלש פעמים ביום זה (ובכל ימי החול דכל
 השנה כולה): את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח כוׁ (אשר לזה) קווינו כל
 היום, ובהמשך אלׁי (ובפׁע — בשוׁיׁט):

רצה הׁ אלקינו בעמך ישראל כוׁ והשב העבודה לדביר ביתך כוׁ
ותחזינה עינינו בשובך לציון **ברחמים** —

ויהפכו ימים אלה ׁלהיות ימים טובים וימי ששון ושמחהׁ.

וזריזות במעשינו (תורה ומצוות — ובזה גמׁח) ועבודתנו (תפלה)

שהמעשה הוא העיקר: אבות פׁא מיׁז. תקרׁז תנׁב (פז, סעׁא). תׁס (צג, ב). תׁע
 (קלג, ב. קלד, א).

ׁאשר נשבע .. אחריהםׁ: פרשתנו דברים א, ח.

לתת להם: מכאן לתתהׁמ מן התורה (סנהדרין צ, ב ובפרשׁי שם). ויׁל דכיון
 שממשיך ׁלזרעם אחריהםׁ — מוכח שעׁי הנתינה להם לעתׁל איגלאי מילתא למפרע
 שקבלוה קודם לזרעם.

ארץ .. שנהׁ: עקב יא, יב. וראה ארׁת לההׁמ (הוצאת קהׁת) הוספות סׁי קסד־קסה.
 הקדמת התפלה .. כמוך: מגׁא ואדהׁז שוׁע ארׁת רסמׁו (סיׁא) בשם סׁ הכוונות.
 אדהׁז בסידורו. נתבאר בסׁ מאמרי אדהׁז על פרשיות התורה (כרך ב) עׁ תקצא ואילך. סהׁש
 תׁש עׁ 157. וראה מקומות המצויינים בסוׁס מאמרי אדהׁז הנׁל (עׁ תתקמא טור בׁ דׁה
 קודם). וראה לקוׁש חכׁה עׁ 374.

ואהבת לרעך כמוך: קדושים יט, יח.

ויהפכו ימים אלה: עׁפ ירמיׁ לא, יב.

ׁלהיות .. ושמחהׁ: רמבׁם סוף הלׁ תעניות. וחותם (ומעתיק גם): **והאמת והשלום**

אהבו.

ימים טובים: כן הוא ברמבׁם דפוס רומי וכוׁ (מתאים להמשך: וימי ששון). ולא
 ככדפוסים הרגילים ׁיום טובׁ.

במעשינו .. ועבודתנו: תניא רפלׁז. וראה לקוטי לויׁצ לתניא שם.

בכלל, ובלימוד פנימיות התורה: זוה"ק כו' כתבי האריז"ל וכו' בפרט (וכפי שהאריך תלמידו הרח"ו),

ובמיוחד בשנה זו שנת השמיטה, אשר ע"י "עשו את השמיטין" (בכל זמן ובכל מקום, ע"פ המבואר בשו"ע) מתקיים: רצית השם ארצך שבת שבת יעקב,

תזרו ותביא הגאולה האמיתית והשלימה — גאולת העם בשלימותו, הארץ בשלימותה והתומ"צ בשלימותן — באופן דאחישנה, וארו עם ענני שמיא,

ותקויים התפלה: הושע עבדך, שמח נפש עבדך, פנה אלי וחנני, עזרתני ונחמתני.

ותחזינה עינינו — עם הנבחר — בבית הבחירה, מקדש אדני כוננו

(תורה .. גמ"ח) .. (תפלה): ג' דברים שעליהם העולם עומד (אכות פ"א מ"ב). ומצוות — ובזה גמ"ח: ראה מפרשי המשנה לאכות שם. ובירושלמי פאה פ"א ה"א דצדקה וגמ"ח שקולות כנגד כל מצוותי של תורה. תניא פל"ז.

ובלימוד פנימיות התורה .. הגאולה: להעיר ממענת משיח להכעש"ט על שאלתו אימתי אחי מר, בעת שיחפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה כו' (אגה"ק דהכעש"ט — נדפסה בס' בן פורת יוסף. התחלת כש"ט).

ובלימוד .. זוה"ק: ובאופן דמיני' יתפרנסון בהכנה והשגה (תק"ז ת"ו בסופו. ובהקדמת מקדש מלך לזהר: יתפרנסון .. כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו'. בכסא מלך לתק"ז שם).

שהאריך: בהקדמתו על שער ההקדמות הקדמה א' (נדפסה גם בע"ח ווארשא תרנ"א. בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בסופו. ועוד). — וראה אגה"ק סכ"ו (קמב. ב). וראה קונטרס עה"ח הנ"ל ע' 49 ואילך.

"עשו את השמיטין" .. רצית השם ארצך: תהלים פה, ב ובמדרש תהלים עה"פ. והתומ"צ בשלימותן: כי אז דוקא יהי' הלימוד והקיום בשלימות (רמב"ם בסופו. תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. ועוד).

דאחישנה: ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א. ירושלמי תענית פ"א ה"א. זח"א קטז, ב ואילך. שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פצ"ו.

דאחישנה .. ענני שמיא: ע"ד פתגם הידוע דאדמו"ר מהר"ש (אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ח"א ע' תריז): מלכתחילה אריבער.

וארו .. שמיא: דניאל ז, יג. סנהדרין שם.

התפלה: תהלים פו, ג"ז.

מקדש .. ידוך: בשלח טו, יז ובפרש"י שם. וראה פרש"י סוכה מא, סע"א. ועוד. יל"ש

ידיד, ביהמ"ק הנצחי.

איור החכמה

בברכה

מנחם שניאורסאהן

נ.ב.

מובן וגם פשוט אשר הנ"ל, השייך במיוחד ליום ההסתלקות דהאריז"ל, בתקפו הוא בכל ימות השנה, אלא שיום סגולה הוא, ראש ומוסיף כח בהם וכו' – ובדוגמת זכר ליצי"מ ביום צאתם מארמ"צ (יום א' דחה"פ) וחיובו הוא בכל ימות השנה.

תהלים רמז תתמח בסופו.

במיוחד ליום ההסתלקות: ראה אגה"ק סכ"ז-כ"ח.

(יום א' דחה"פ): וכו' עצמו כלילה ההוא נגלה עליהם ממה"מ הקב"ה בכבודו ובעצמו וגאלם (הגש"פ פיסקא ויוציאנו ומצה זו). וי"ל שהוא ע"ד הקדמת רפואה למכה – ויבכו העם כלילה ההוא (שלח יד, א) שגרמה בכיית ליל תשעה באב* (תענית כט, א) ולעת"ל יהפכו לימים טובים וימי ששון ושמחה. וי"ל שההקדמה מאפשרת ומביאה "אחישנה".

(* וכידוע ה"סימן לקביעות המועדים מימות הפסח .. א"ת כו' ביום א' של פסח יהי לעולם ט' באב" (טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ג. הובא בסידור תורה אור (קה"ת, תשמ"ז) סט, ב). וראה פתיחתא לאיכ"ר (יח) ובמפרשים שם השייכות דל"ף פסח ול"ף ת"ב.

קנה

"גוי מקרב גוי"

בי"ה, ערב־שבת־קודש ראש־חודש ניסן,
 פ' ויקרא אל משה, פ' החודש,
 שנת ה'תשמ"ח, שנת הקהל.
 ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ראש־חודש ניסן, שהוא היום הראשון של חודש הגאולה, והיום בשבוע

ערב־שבת־קודש: שהוכפל בו טוב — כראשית א, כה. שם, לא. חזקוני עה"פ שם, לא.
 וראה רמב"ן שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה עש"ק*.
 שבת .. ראש־חודש: ראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה** (הגש"פ
 עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' תססא).
 ראש־חודש ניסן: שאותו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב. וראה מכתב הנ"ל
 הערה ד"ה ראש חודש ניסן (הגש"פ הנ"ל שם).
 חודש ניסן: ראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל שם).
 ניסן: לשון נסי נסים — ע"פ ברכות נו, רע"א ובפרש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם.
 וראה מדרש לקח טוב עה"פ (בא יב, ב) החודש הזה לכם: ניסן שבו נעשו נסים לישראל.
 פ' ויקרא אל משה: ראה לקו"ת ר"פ ויקרא. וראה מכתב הנ"ל הערות ד"ה פ' ויקרא אל
 משה וד"ה ויקרא אל משה.
 פ' החודש .. הפסח: מגילה כט, א ואילך. ובפרש"י שם ד"ה כרביעית: ששם פרשת
 הפסח.
 ראש־חודש .. התבשרו: בא יב, א ואילך. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה
 זה*** (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).
 חודש הגאולה: שמור"ר פט"ו, יא. וראה אוה"ת בא ע' רסד ואילך. ד"ה החודש הזה

קנה: תרגום. המו"ל.

* נדפס לעיל ח"א מכתב עא. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

*** נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

שבו חל גם היום הראשון של חג הפסח, זמן חירותינו – הוא היום שבו

התבשרו בני ישראל שעומדים לפני יציאת מצרים ואף נקבע יום היציאה והגאולה (יום חמשה עשר לחודש), וכהכנה לכך – קיבלו את המצוות של קרבן הפסח, מצה ומרור וכל ההוראות וההכנות לגאולה ממצרים.

התורה גם קבעה את ראש-חודש ניסן כ"ראש השנה למלכים ולרגלים", שניתן לומר שהדבר קשור גם עם העובדה שבחודש ניסן נולדו בני ישראל כעם,

יציאת עם ישראל ממצרים מהווה את לידתו. העובר בהיותו בבטן אמו הוא דבר שלם, חי ומתפתח, אך אין הוא כלל מציאות לעצמו, הוא ניזון ו"הולך" בתלות מלאה באמו. מיד עם היוולדו הוא מתחיל להתנועע וכו', ומתחילה התפתחותו המושלמת, גופנית ורוחנית. גם בני ישראל היו "עם" מבחינות שונות, מצויינים בלשונם ולבושם ועוד, יחד עם

תרע"ח (הכ'). ה'ש"ת. ועוד. וכניסן נגאלו וכניסן עתידין ליגאל – ר"ה יא, א. שמור"ר שם. וראה אוה"ת שם. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד ואילך. ד"ה החודש הזה ה'ש"ת. זמן חירותינו: כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש חי"ז ע' 71 ואילך (הגש"פ הנ"ל ס"ע תקו ואילך). וראה גם מכתב יום ג', ר"ח ניסן ה'תשמ"ג* (הגש"פ הנ"ל ע' תשלד ואילך).

היום שבו.. התבשרו.. מצרים: ראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערות ד"ה יום אשר.. נצטוו וד"ה נצטוו.. ממצרים, וכשוה"ג שם** (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).

(יום חמשה עשר לחודש): דבי קיימא סיהרא באשלמותא – ראה זהר ח"ב פה, א. רטו, א. שמור"ר פט"ו, כו. ובדיוק יותר: אמצע של כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים מן המולד (האמיתי – ואכ"מ) – רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ו ה"ג (מהשיעורים ברמב"ם דימים אלו – לפי החלוקה דג"פ ליום). ב"י לטואר"ח סתכ"ו ד"ה ומ"ש רבינו. ב"ח שם ד"ה אר"י וכו'.

וכהכנה לכך.. קרבן הפסח: ראה מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, ו. נתבאר בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפי בא – ע' 114 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' רכד ואילך). וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז הערה ד"ה הכנה לכך** (הגש"פ הנ"ל ע' עדרת).

ראש-חודש ניסן.. כ"ראש השנה למלכים ולרגלים: ר"ה בתחלתה. ובגמרא שם (ד, א): רגל שבו ראש השנה לרגלים.

למלכים ולרגלים.. בני ישראל: להעיר דהוא ר"ה רק למלכי ישראל ולא דאוה"ע (ר"ה ח, א). ולהעיר, דבירושלמי ר"ה שם ילפינן דהוא ר"ה למלכים ולרגלים מדכתיב ב"פ ל'כב.

(*) נדפס לעיל מכתב קמב. המו"ל.

(**) נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

ובראש־חודש הודיע והבטיח להם הקב"ה על כך – עם שהוא "ממלכת כהנים וגוי קדוש", מלוכה וקדושה, דברים ההולכים יחד; להיות כהן ועבד המלך – הקב"ה על־ידי קיום מצוותיו, והרי "עבד מלך – מלך", – ולהביא אל תוך חולין העולם קדושה, מקרא קודש – "רגלים".

זאת היו משועבדים בין המצרים ונדמה היה בדברים עיקריים שהם חלק מן המצרים. ברגע הגאולה נתעלו לחירות והחלו את עצמאותם והתפתחותם הרוחנית. על יהודי להשתחרר מכל שעבוד גשמי ו"למשוך" את עצמו מכל ענין של עבודה זרה, להתעסק בעבודת קרבן הפסח, על כל משמעויותיו.

אוצר החכמה

יחזקאל הנביא משווה את יציאת עם ישראל ממצרים (חג הפסח – זמן חירותינו) ללידת ילד:

העובר, בהיותו בבטן אמו, לפני היוולדו, הוא דבר שלם, חי ומתפתח, עם גוף מושלם, עם ראש ועם כל האברים והגידים. ברם, לאמיתו של דבר אין הוא כלל מציאות לעצמו, הוא ניזון ממה שאמו אוכלת, הוא "הולך"

"ממלכת כהנים וגוי קדוש": ונעשו כן בפועל "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", כמתן תורה – יתרו יט, ו. ובזכות מתן תורה יצאו ממצרים – פרש"י עה"פ שמות ג, יב (משמור"ר פ"ג, ד). – וראה לקוטי לוי"צ לתנ"ך ריש ע' סו. אגרות ע' רט. להיות .. ועבד .. הקב"ה: וזה נעשה ונתגלה ע"י יציאת מצרים, כמ"ש "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (בהר כה, מב. ובראב"ע שם); "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (בהר שם, נה). משא"כ בעלת בנים – שמות ד, כב.

כהן ועבד: לשון כהונה שירות הוא (פרש"י עה"פ תצוה כה, ג). וראה לקו"ש חיי"ח ע' 19 ואילך, ובהערות שם.

"עבד מלך – מלך": תנחומא צו יג (הובא בפרש"י עה"פ כהעלותך יב, ח). ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ דברים א, ז. פרש"י עה"פ לך לך טו, יח. ב"ר פט"ז, ג. וראה שבועות מז, ב. ולהביא .. קדושה, מקרא קודש: ראה זח"ג צד, א ואילך. סידור (עם דא"ח) סדר ההגדה ד"ה והגדת לבנך (רצו, ד ואילך). ובכ"מ. מקרא קודש: אמור כג, ב. שם, ד.

יחזקאל הנביא משווה: קאפיטל טז. וראה תו"א ר"פ וארא. תו"ח וארא צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות קרבן פסח פ"ב ואילך (דרמ"צ עז, סע"ב ואילך). ובכ"מ. אין הוא כלל מציאות: עיי' סנהדרין צא, ב; נשמה מאימתי כו' מאימתי יצה"ר כו'.

אוטומטית להיכן שאמו הולכת, וכיוצא בזה.

אך מיד עם רגע היוולדו של העובר – הוא מתחיל להתנועע, קולו נשמע וכו', וכללית מתחילה אז התפתחותו המושלמת, התפתחות מסוג חדש, הן גופנית והן רוחנית.

כך היה גם אצל בני ישראל במצרים לפני הגאולה:

הם היוו "עם" מבחינות רבות ביותר, עד כדי כך שהיו "מצויינים", שונים מן המצריים בלשונם לבושם וכו', עד כדי כך שהיו אפילו בארץ נפרדת, ארץ גושן, אבל יחד עם זאת היו משועבדים ו"בלועים" בין המצריים – עד כדי כך שהי' נדמה שגם בדברים עיקריים הם "בקרוב גוי", כמו המצריים.

וברגע הגאולה – נתקיים "לקחת לו גוי מקרב גוי", בני"י נלקחו "לו", אל הקב"ה ועלידי הקב"ה, להיות לו – "גוי", מתוך מצב של עבדות עמוקה עד לחירות נעלית ביותר, עד כדי להיות עם ה', מוכנים להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש" בחיי יום יום.

★ ★ ★

ובמפרשים שם. זח"א ר"פ וישב (קעט, א"ב). ספר חסידים סי' תתשלז. פרש"י עה"פ נח ח, כא (וכמפרשיו שם).

ממה שאמו אוכלת: נדה ל, ב.

קולו נשמע: כמ"ש רז"ל (ראה נדה מב, ב) שהוא סימן הלידה ד"שמעי לולד דצויץ". וראה תר"א ר"פ וארא.

"מצויינים" .. שונים .. לבושם: הגש"פ פיסקא במתי מעט. וראה מפרשי ההגדה שם. ולהעיר משו"ת צ"צ יו"ד סצ"א (ובהשמטות בח"ו).

עד כדי כך: וראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא עה"פ בשלח יד, כח. ילקוט ראובני שם, כז.

"לקחת לו גוי מקרב גוי": ואתחנן ד, לד. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשל"ד* (הגש"פ הנ"ל ע' תרנו). וש"נ.

מתוך .. עבדות .. לחירות נעלית: ראה גם מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ו** (הגש"פ הנ"ל ע' עתר ואילך).

לחירות נעלית: ראה זח"ב מ, א. ז"ח ר"פ יתרו. וראה גם תקו"ז תנ"ו (זצ, סע"ב).

(*) נדפס לעיל מכתב קכ. המו"ל.

(**) נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

כמו בכל ענין של תורה ומצוות, הרי נוסף ללקח הכללי יש כאן גם לקח והוראה לכל יחיד, למשפחה ולכל – העם היהודי.

אחת ההוראות העיקריות לכל אחד ולכל אחת – היא:

חג הפסח מזכיר ומלמד להשתחרר מהשתעבדות ל"עבודה זרה", עבודתה של הסביבה הזרה, ולהיות בן חורין, חירות אמיתית על-ידי חיים לפי ההוראות של תורתנו, תורת חיים, תורת אמת:

"משכו" – למשוך עצמו, לסגת ולהתנער מכל דבר שהוא "עבודה זרה", זר לתורה וליהדות.

"וקחו" – ולקחת, הרבה יותר ועמוק יותר, תורה ומצוות, ובאופן שכל ההתנהגות, עד פרטי פרטים, תהיה בהתמסרות מוחלטת אל הקב"ה: "ראשו על כרעיו ועל קרבו", הכל, מן הכח הנעלה ביותר (הראש, השכל) עד לכוחות הנמוכים ביותר (המעשה), נעשה ל"קרבן פסח לה'", חדור באותה אש (אש דקדושה), הבוערת תוך כל כולו,

וכך משתקף הדבר גם בחיי האדם, שמ"ראשו" – העניינים החשובים ביותר שלו – עד ל"כרעיו" – העניינים שאותם הוא מחשיב לקטנוניים – כולם הם באופן של "צלי אש", באש של "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך".

וכפי שצויין לעיל – כל זה בחייו של היהודי, כיחיד, כמשפחה, וגם וחשוב ביותר – כחלק מכלל ישראל.

בכל ענין של תורה .. והוראה לכל יחיד: ושלא בערך מזה (שע"פ תורת הבעש"ט) כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע יש בו הוראת הנהגה בעבודת השם – "היום יום" ט איר. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סי' קכז"ט. וש"נ.

"משכו" – .. לסגת .. "עבודה-זרה" .. "וקחו" – ולקחת .. תורה ומצוות: בא יב, כא ובמכילא עה"פ. מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ שם, ו. וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד (כת, ד ואילך). או"ת ל, סע"א ואילך (בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך – סי' פד (א)). "ראשו .. קרבו": בא יב, ט. פסחים עד, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י. תוך כל כולו: וי"ל שנרמז בהציווי (בא שם) אל תאכלו ממנו נא. "צלי אש": בא שם.

"ואהבת .. ובכל מאודך": ואתחנן ו, ה.

כפי שהוזכר לעיל הרי כבר בראש-חודש ניסן נצטוו בני ישראל על קרבן פסח ויציאת מצרים. "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל שנה ושנה" – אך בכוחות רעננים ומחודשים ובאפשרויות גדולות יותר.

ויהי רצון, שכל אחד ואחת (אנשים, נשים וטף – ובמיוחד השנה שהיא "שנת הקהל", שנה של "הקהל את העם האנשים והנשים והטף") בתוך כלל ישראל, יבצעו את כל האמור, ובאופן של "ביד רמה".

וכל זה גם מזרז את קיום בקשת דוד מלכא משיחא, נעים זמירות ישראל:

"הושע עבדך" – עד – "שמח נפש עבדך", ומיד – "פנה אלי וחנני", תן לי במלוא החן שלך, נתינה, ועד "והושיעה". הושע כל יהודי, האנשים והנשים והטף, בכל, הן בגשמיות והן ברוחניות,

עד – ובמהרה בימינו ממש – הישועה הכללית, הגאולה האמיתית והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

"והימים האלה .. בכל שנה ושנה": אסתר ט, כת. וראה ספר תיקון שובבי"ם להרמ"ז, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט.

"שנת הקהל": ראה מכתב וא"ו תשרי ש.ז. * (סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 682 ואילך), ובהערה שם ד"ה שנת הקהל.

"הקהל .. והטף": וילך לא, יב.

"ביד רמה": בשלח יד, ת. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת. ולהעיר מאוה"ת בא ע' רצא. המשך וככה תרל"ז בתחילתו.

בקשת דוד: תהלים פו: ב, ד. טז.

דוד .. נעים זמירות ישראל: שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) – שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".

"כימי צאתך .. נפלאות": מיכה ז, טו. וראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (כד"ה מהר"י

ז"ל). אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ז"ח (ע' תפז). ד"ה כימי צאתך די"א ניסן ה'תשמ"ב (סה"מ – מלוקט ח"ב ע' לו ואילך).

ולחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצז.

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פד. המו"ל.

קנו

שבת, מז בחודש האביב, בשנת תשמח!

ביה, י"א ניסן, נשיא לבני אשר,
יום ג' שהוכפל בו כי טוב
פי' ויהי ביום השמיני,
שנת ה'תשמח, שנת הקהל,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום עש"ק ראש-חודש ניסן שבו דובר על נקודות
אחדות בקשר למשמעות של "יציאת מצרים", ושאת ההוראות הראשונות

י"א ניסן: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג-שכה.
נשיא לבני אשר: שו"ע אדה"ז הל' פסח סתכ"ט ס"ו. וראה שם ס"ט. וראה לקוטי
לוי"צ שם. ושם ע' תיט. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשד"מ הערה ד"ה י"א ניסן; מכתב י"א ניסן
ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר* (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו
ואילך — ע' תשנג. שם ע' תשסז).
יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו). ובאוה"ת (כראשית לג,
א ואילך. משפטים ע' א'קנו. ועוד) ובמכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (נדפס בסה"מ
ה'תש"ט ע' 19 (השני) ואילך. אגרות-קודש שלו ע' קלה ואילך) מקשר זה עם טוב לשמים
וטוב לבריות (קידושין מ, א).
פי' ויהי ביום השמיני: ראה הערות למכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה בתחלתו** (הגש"פ עם
לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' תשסז).
שנת הקהל: ראה מכתב וא"ו תשרי ש.ז. הערה ד"ה זה (סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 682
ואילך)***.

קנו: תרגום. המשך למכתב קנה. המו"ל.

(* נדפסו לעיל מכתבים קמו. קמט. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמט. המו"ל.

*** נדפס לעיל ח"א מכתב פד. המו"ל.

הנלמדות היא להשתחרר מכל "עבודת זרה", מכל העבודות הזרות השונות, שהן זרות-עוינות ליהדות, הן החיצוניות (של הסביבה) והן הפנימיות – כפי שהדבר מודגש במיוחד על ידי הענין של קרבן-הפסח –

כדאי להוסיף את ההדגשה, שההתבוננות בכל העניינים האלה צריכה להיות באופן שהדבר יבוא לידי מעשה בפועל בחיי יום-יום, בהתאם ליסוד התורה: "המעשה הוא העיקר", שאי אפשר לצאת ידי חובה בלימוד בלבד, ואפילו לימוד המביא להסקת פסק הדין הלכה למעשה, דבר שהוא הכרח גמור לכשעצמו כדי לדעת "את המעשה אשר יעשו" – צ"ל וחיוב להיות מעשה בפועל ממש,

וכדי שמעשה המצוות יהא כראוי, עליו להיעשות בשלימות בפרטי פרטים, כמוסבר בשולחן-ערוך בלשון צחה וברורה.

היום הראשון של חג הפסח חל השנה ביום השבת. בדומה ליום השבת, ענינו על יציאת מצרים הוא לשבות מכל עניני החול, להשתחרר מ"עבודה זרה", כל ענין זר לקדושה. קביעותו של יום הראשון של חג הפסח היא ביום חמשה עשר בחודש, כאשר הירח בשיא השלמות. מצות קידוש החודש אף היא, ניתנה ביציאת מצרים. הדבר משקף את תולדות עם ישראל. מיד עם העלם הלבנה – מגיע מולד הלבנה; הירידות שהיו לעם ישראל הם לצורך עליה ו"היוולדות" מחדש, עד ל"קיימא סיהרא באשלמותא". גם חודש האביב מסמל את ההתעוררות מתרדמת החורף. קביעות חג הפסח בעונה של תשמח ותשמח, גם היא צריכה לבוא לידי פועל, באופן של "הקהל" את כל חלקי העם לקהל גדול אחד, באמצעות תורה אחת.

בהתאם לזה נתעכב כאן על פרטים מסויימים, הקשורים השנה במיוחד בקביעות-הזמן של היום הראשון של חג המצות, זמן חירותנו,

"המעשה הוא העיקר": אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).

חג המצות: כן נקרא בחושב"כ (משפטים כג, טו. תשא לד, יח. אמור כג, ו. ראה טז, טז). וראה הערה במכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ו בתחלתו* (הגש"פ הנ"ל ע' תרסח). וראה לקו"ש

* נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

ובפרטי פרטות: קביעות הזמן של היום בשבוע, קביעות הזמן של היום בחודש, קביעות הזמן של היום בשנה.

★ ★ ★

היום הראשון של חג הפסח חל השנה ביום השבת, שנקודתה המרכזית (של שבת) היא – "תשבות", חירות ומנוחה מכל המלאכות של ימי החג, שיהא היום "שבת להוי" אלוקיך", על ידי התמסרות מוחלטת לענייני "הוי" אלוקיך", לענייני קדושה.

והרי זה הוא גם הענין של "יציאת מצרים", כמוסבר לעיל, במובן של השתחררות מ"עבודה זרה", כאשר מושג זה, עבודה זרה, כולל כל דבר שהוא זר ומנוכר לאלקות, לתורה ומצוות, והיא היפוכה של קדושה, ובפרטי פרטות, כפי הרמז בקרבן הפסח: "ראשו על כרעיו ועל קרבו".

במיוחד כיון אשר השבת עצמה היא "זכר ליציאת מצרים", ויותר מ"זכר" סתם כי אם בפרוטרוט: כשיהודי משתחרר מכל ההשפעות וההגבלות הגשמיות של חולין, ומתמסר ומשקיע עצמו אל תוך הקדושה, עוסק בעניינים רוחניים הרי זו "יציאת מצרים", יציאה מ"מצרים" ומהגבלות.

★ ★ ★

ח"י ע' 71 ואילך (הגש"פ הנ"ל ס"ע תקז ואילך).
 הפסח .. השבת: עוד נקודות משותפות בין פסח לשבת נוסף על שבקרא נקרא פסח – שבת (אמור כג, טו. וראה מנחות סה, ב. ת"כ עה"פ) – ראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"מ; עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה* (הגש"פ הנ"ל ע' תשז ואילך. שם ע' תשסב ואילך).
 שנקודתה המרכזית (של שבת) היא – "תשבות": ראה רמב"ם הל' שבת בתחלתן (ורפכ"א). צפע"נ (להרגצובי) שם. וראה לקו"ש חכ"א ע' 71 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' תיח ואילך). וראה גם מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה** (הגש"פ ע' תשסב ואילך). וש"נ. "תשבות": משפטים כג, יב.
 "שבת להוי" אלוקיך": יתרו כ, י. ואתחנן ה, יד.
 "ראשו .. קרבו": בא יב, ט. פסחים עד, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י. – ראה מכתב דער"ח ניסן***.
 "זכר ליציאת מצרים": ואתחנן שם, טו. – וראה מו"נ ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן שם, יב). חינוך מצוה לב. וראה שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט.
 "יציאת מצרים" .. מ"מצרים" ומהגבלות: ראה תניא פמ"ז. וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן

(* נדפסו לעיל מכתבים קלה. קמח. המו"ל.

(** נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

(*** נדפס לעיל מכתב קנה. המו"ל.

קביעות הזמן, של היום הראשון של חג הפסח, בחודש – יום החמשה עשר לחודש האביב – מדגיש את הענין של "קיימא סיהרא באשלמותא" (כאשר הירח מגיע לשיא השלימות), והדבר נראה בגלוי בפרטי פרטות: בנוגע לבני־אדם, האנשים והנשים והטף, ובנוגע לדברים שהירח מאיר אותם ומבהיר באורו את הצבע, הגוון, הצורה שלהם וכיוצא בכך, עד לכל הפרטים.

אגרות מלך

את מצוות "קידוש החודש" קיבלו בני ישראל עוד בהיותם במצרים, בראש־חודש ניסן בשנת ב' אלפים תמ"ח (לפני 3300 שנה), ויחד עם כך קבע הקב"ה כי "ישראל מונין ללבנה", אצל יהודים נמנים החדשים לפי הירח: ענין זה (של "ישראל מונין ללבנה") משקף את תולדות עם ישראל, היסטוריה של שינויים, של גלות וגאולה, של ירידות ועליות,

ה'תשמ"ה* (הגש"פ הנ"ל ע' תשסג). וש"נ.
 הפסח... לחודש האביב: משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א. וראה סנהדרין יג, א"ב. ר"ה כא, א. רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ד ה"א. וראה אוה"ת משפטים ע' א"קפ ואילך. ד"ה כי תבואו גו' ושבתה וד"ה קדש ישראל לה' חר"ל (סה"מ חר"ל ע' קלג ואילך. שם ע' רח ואילך). — ראה לקמן הערה ד"ה הגאולה מגלות.
 "קיימא סיהרא באשלמותא": ראה זהר ח"ב פה, א. רטו, א. שמו"ר פט"ו, כו. את מצוות "קידוש החודש"... במצרים: בא יב, א ואילך. וראה הערות למכתב ר"ח ניסן ה'תשד"מ כתחילתו** (הגש"פ הנ"ל ס"ע תשמו ואילך).
 "קידוש החודש": ראה ל"ת להאריז"ל פ' בא בטעהמ"צ (ד"ה מצות קידוש חודש). (לפני 3300 שנה): ל"ג פעמים מאה שנה — ראה שיחת יום ה' פ' תצוה, ז' אדר שנה זו (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 280 ואילך). וש"נ. — מעלת מספר ל"ג ראה גם לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג"ד.
 "ישראל מונין ללבנה": סוכה כט, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ג. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' מח ואילך. ועם הגהות — באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך). ד"ה זה במאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"א ע' קכ ואילך. ובסה"מ תרס"ג ע' ע ואילך. ובכ"מ.
 נמנים החדשים לפי הירח: רמב"ם ריש הל' קידוש החודש. וראה לקו"ש חכ"ו שיחה א לפ' בא (ע' 63 ואילך).
 משקף את תולדות עם ישראל: ראה גם לקו"ש חי"ט ע' 448.

* נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמו. המו"ל.

ובאופן שמיד ותיכף לאחר העלם אור הלבנה — מגיע מולד הלבנה, "היוולדות" מחדש עם כוחות ואור מחודשים, ומובטחים לבני ישראל, שהם "עתידים להתחדש כמותה", ועד ל"סיהרא באשלמותא", הגאולה.

הגאולה מגלות מצרים היתה בחודש האביב — בתקופה שבה אפילו הטבע מתעורר לחיים לאחר "תרדמת" החורף ומתחדש בכוחות רעננים. מאז, במשך 3300 שנה, היו גלויות וגאולות, חלו ירידות ועליות, אבל זו הדרך לשלימות מושלמת עוד יותר, על ידי "ירידות-צורך-עליה", עד שתבוא הגאולה השלימה בתכלית והנצחית, ו"בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל", הגאולה הסופית והמוחלטת, שיא השלימות, עד שאין בכלל מקום לגלות ולירידה, "סיהרא באשלמותא" במלוא המידה.

וקביעות הזמן של חג הפסח בשנה היא — שהשנה היא "שנת הקהל", שנת "תשמח" ו"תשמח". דבר זה מדגיש עוד יותר, שכל ההוראות והענינים של חג הפסח צריכים לבוא לידי פועל באופן של "הקהל" (של כל פרטי הפרטים): "את העם, האנשים, והנשים והטף" ל"קהל גדול" (בלשון יחיד) אחד, שכולם חדורים בתחושה של "יחיד", של התאחדות: כל פרט שבפרט

"עתידים להתחדש כמותה": ברכת קידוש לבנה, מסנהדרין מב, א.
 ל"סיהרא באשלמותא", הגאולה: וכזה גופא יהיו כמה דרגות ע"ד החילוק עתה בר"ח, יום ב' בחודש וכו'. ודוגמתו גם עתה: ט"ו כרוכ החדשים, בניסן ותשרי, במנ"א.
 הגאולה מגלות מצרים .. בחודש האביב: ראה מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יג, ד.
 וראה מכתב י"א ניסן ה'תשכ"ה וי"א-ניסן ה'תשל"א* (הגש"פ הנ"ל ע' תרה ואילך. שם ע' תרלא ואילך).

"ירידות-צורך-עליה": ראה גם כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סרפ"א (לו, ד). ועוד.
 לקר"א להה"מ (הוצאת קה"ת) ס"י (ו, ג). ועוד.

הגאולה .. והנצחית: גאולה שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב, ממכילתא עה"פ בשלח טו, א).

ו"בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל": ר"ה יא, א. וראה גם שמור"ר פט"ו, יא.
 "הקהל" .. והטף: וילך לא, יב.

ל"קהל גדול" .. אחד: ראה לקו"ש חיי"ט ע' 300. שם ע' 305. שם ע' 615 ואילך**.
 כל פרט שבפרט .. ומתאחדים לקהל אחד: להעיר שעד"ז הוא בקרבן פסח שהוא "קרבן יחיד (דוקא אבל) דומה לקרבן ציבור" — פיה"מ להרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים. וראה

(*) נדפסו לעיל מכתבים קט. קטו. המו"ל.

(**) נדפס לעיל ח"א מכתב נג. המו"ל.

נשאר מציאות נפרדת, "אנשים" או "נשים" או "טף", אבל יחד עם זה – כולם יחד מתקשרים ומתאחדים לקהל אחד, גוי אחד, גוי שה' אחד הועיד אותו, באמצעות "תורה אחת" שלו, והוראותיה בפרטי פרטיות, להיות ל"ממלכת כהנים וגוי קדוש".

כדי לבצע זאת מוכרח להיות "להבדיל בין הקודש ובין החול", אצל כל אחד ואצל סביבתו על-ידי "להורות את בני ישראל את כל החוקים אשר דיבר ה' אליהם ביד משה".

ויהי רצון שכל עניני הפסח, בכל הפרטים ופרטי הפרטים, יבואו לידי מעשה בפועל ממש, באופן של שמחה כפולה, "תשמח" ו"תשמח", השמחה של עצמו ולשמח את כל האנשים והנשים והטף שמסביב.

וכל זה – כפי שהתורה מבטיחה – מחיש עוד יותר את הגאולה

בארוכה מכתב עש"ק שכת הגדול ה'תשל"ט; מוצש"ק מברכים חודש ניסן ה'תשמ"ב* (הגש"פ הנ"ל ע' תרצו ואילך. שם ע' חשכג). וש"נ.

גוי אחד: שמואליב ז, כג. דברי הימים-א יז, כא. וראה אגה"ק ס"ט (קיד, א). והוראותיה בפרטי פרטיות: שבכל המצות, וגם בכל דרכיך (שצ"ל דעהו) וכ"ל מעשיך (שצ"ל לשם שמים).

ל"ממלכת כהנים וגוי קדוש": יתרו יט, ו. וכאגדת בראשית פע"ט [פ]: שכולם נקראו כהנים בסיני שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים... כל אחד ואחד מהן כאילו כהן גדול כו'. וכבעה"ט עה"פ: אלו זכו ישראל היו כולם כהנים גדולים, ולע"ל תחזור להם שנה (ישעי' סא, ו) ואתם כהני ה' תקראו.

"להבדיל... להורות... ביד משה": פרשתנו (שמיני) יו"ד, י"א. – סיום וחותם דשיעור יום זה.

"להבדיל... החול": שהוראת התורה היא גם נתינת כח והבטחה. וי"ל הרמז בהלכה (רמב"ם הל' אישות פרק טו"ב בתחלתו – שיעור היום לפי החלוקה דג"פ ליום): אין דין קדימה במטלטלין – כשיהודי עושה מכל עניניו וגם מעצמו מטלטלין מעוה"ז החומרי לעוה"ז ש"נשמח" העולם גוברת בו ומנהיגתו, בטלה טענת אקדמי' טעניתי' (זח"ב קע, א). מחיש עוד יותר את הגאולה: זריזות בהציאה מן הגלות, והגאולה עצמה באופן ד"בשובה ונחת תושעון" (ישעי' ל, טו) – "כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו"ן" (שם נב, יב) – מכילתא עה"פ בא יב, יא. שמו"ר פי"ט, ו. יל"ש עה"פ בא שם (רמז קצט). יל"ש ישעי' עה"פ כי לא בחפזון תצאו (רמז תעו). וראה ד"ה וככה באוה"ת בא כרך א ע' שה. כרך ח ס"ע ב'תתקמא ואילך. המשך וככה תרל"ז בסופו.

(* נדפסו לעיל מכתבים קלב. קמ. המו"ל.

האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו ובנין בית המקדש במקומו, ותחזינה עינינו – כולנו אנשים נשים וטף – "כהנים בעבודתם ולויים בשירם ובזמרם",

ובלשון התהלים, שהיא הוראה ובפרטי פרטים, בעבודת כל אחד מישראל: "לבני קורח" (שחידוש וההוראה שלהם היא עבודת התשובה וש"אין לך דבר העומד בפני התשובה", כמסופר על ידי חז"ל) "מזמור" – ויש לזמר ולשבח לה' "בכלי" – כלומר בכל השייך לאדם) "שיר" – כך גם בפה, כלומר בגופו ובעצמו, ובאופן שמרגישים כי –) "יסודתו" – כל זה חדור כי הוא מיוסד ומבוסס) "בהררי" – בדרגות העליונות ביותר של –) "קודש".

בכבוד ובברכה
לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ובנין בית המקדש במקומו: ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 "כהנים .. ובזמרם": ע"פ תפלת מוסף דיר"ט.
 ובלשון התהלים: התחלת מזמור פז דתהלים. – להעיר מהמנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו – מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בקובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214. אגרות-קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא.
 "לבני קורח" .. עבודת התשובה .. כמסופר על ידי חז"ל: ראה סנהדרין קי, סע"א. תנחומא קרח יא. זח"ג נו, ב.
 וש"אין לך דבר: כי מקום נתכצר להם בגיהנם (סנהדרין ותנחומא שבהערה הקודמת) למטה גם מפתחו של גיהנם (ראה עירובין יט, א).
 וש"אין לך דבר העומד בפני התשובה: ירושלמי פאה פ"א ה"א (ד, ב). רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. זח"ב קו, א. מדרש הנעלם בז"ח ס"פ בראשית (יט, ד). ועוד.
 "מזמור" .. "בכלי" .. "שיר" .. בפה: לקר"ת ברכה ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית (הא' – צח, ג); ד"ה זה בסידור (עם דא"ח) שער החנוכה רעז, ג"ד (וראה אוה"ת וישב כרך ה תתקו, א). וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' רפכ ואילך.
 "קודש": מלה בגרמ"י (זהר ח"ג צד, ב). נתבאר בסידור (עם דא"ח) סדר סעודת שבת ה, ג ואילך).

קנו

תורת המוסר

ללכת בדרכי האריז"ל

ב"ה, אור ליום ג' שהוכפל בו כי טוב,
 פ' אלה הדברים אשר דבר משה,
 יום חמישי לחודש מנחם אב,
 שנת ה'תשמח, שנת הקהל,
 ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מצו"ב העתק המכ"י מאור ליום האמור משנת ה'תשל"ב,

**מי הוא זה ואיזה הוא אשר ערב
 לבו לומר שיעבוד עבודת הקודש
 של "עיר וקדיש מן שמיא נחית
 הרב הגדול האלקי החסיד
 האריז"ל"? — אך אפס קצהו**

אשר תוכנו בכל תוקפו גם
 בשנה זו, ואדרבא, בכל שנה ושנה
 הרי מקיימים הציווי להעלות
 בקודש, חמשה עשר מעלות מאז
 שנת ה'תשל"ב,

שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו). ובארה"ת (בראשית לג, א
 ואילך. ועוד) מקשר זה עם טוב לשמים וטוב לבריות (קידושין מ, א).
 אלה הדברים: פרשתנו א, א.
 משה: גואל ראשון הוא גואל האחרון (ראה שמור"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שעה"פ
 להאריז"ל פ' ויחי. חו"א ר"פ משפטים), גאולה באופן דה' אלקיכם ההולך לפניכם גו' כאשר
 ישא איש את בנו (שיעור היומי בחומש — דברים א, ל-לא).
 יום חמישי לחודש מנחם אב: יום הסתלקות האריז"ל.
 שנת הקהל: ראה מכתב וא"ו תשרי שנה זו, ובהערה שם ד"ה זה*.
 העתק המכ"י .. ה'תשל"ב: נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 251 ואילך. וראה ג"כ מכתב יום
 ועש"ק פ' חזון, ה' מנחם אב ה'תשמ"ז***.
 הציווי להעלות בקודש: ברכות כח, א. וש"נ. זח"ג קסב, ריש ע"ב.
 חמשה עשר מעלות: ראה מדות פ"ב מ"ה בסופה ("כנגד ט"ו מעלות שבתהלים").

* נדפס לקמן אחרי מכתב זה. המו"ל.

** נדפס לעיל ח"א מכתב פד. המו"ל.

*** נדפס לעיל מכתב קנד. המו"ל.

ורמו מיוחד בשנה זו, בנוגע לתומ"צ עליהם נאמר משמחי לב – שהיא שנת תשמה (בעצמך, וכל או"א מבניי שיכול להשפיע עליהם, האנשים והנשים והטף, כמרומז ג"כ בפרט בשנה זו שהיא שנת הקהל את "האנשים והנשים והטף").

מאיר לכללות ישראל בכל דור:
בתורה: "לטרוח ולהתיש כחו בהלכה"; במצות: "לא היה קמצן כלל בענין הצדקה"; בתומ"צ בכלל: "יהיה שמח בעשיית המצות". כל אדם מחוייב לקיים כל המצוות ולטרוח בפרדס התורה.

וע"פ ההוראה, שהיא גם נתינת כח, המעשה הוא העיקר יה"ר שיבוא כהני"ל במעשה בפועל ובהקדם ובזריזות המתאימים, ועוד ועיקר – שתבוא בפועל ממש ובמהרה בימינו ממש גאולתנו האמיתית והשלימה, ויקויים היעוד "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון", ויהפכו ימים אלה "להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה", בביאת משיח צדקנו.

בברכה לבשו"ט

מנחם שניאורסאהן

עליהם נאמר משמחי לב: תהלים יט, ט. שו"ע או"ח בהל' ימים אלה (סתקנ"ד ס"א). הקהל .. "האנשים והנשים והטף": וילך לא, יב. המעשה הוא העיקר: אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"כ (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א). ובזריזות: ראה אגה"ק סכ"א. – ולהעיר מענין שקדים המתוקים (מעשרות פ"א מ"ד. וראה לקו"ש בין המצרים תשמ"ז. וש"נ). "ולציון .. עליון": תהלים פז, ה. ויהפכו ימים אלה: ע"פ ידמי' לא, יב. "להיות .. ושמחה": רמב"ם סוף הל' תעניות. וחותם (ומעתיק גם): והאמת והשלום אהבו.

ימים טובים: כ"ה ברמב"ם דפוס רומי וכו' (מתאים להמשך: וימי ששון), ולא ככדפוסים הרגילים "יום טוב".

ב"ה*, מוצש"ק חזון,
 אור ליום ה' מג"א
 ה'תשל"ב. ברוקלין נ.י.

שלום וברכה!
אוצר החכמה

ביום זה, יום הסתלקות האריז"ל החי, ובפרט במלאת ארבע מאות שנה
 להסתלקות,

שעת הכושר היא במיוחד להתבונן בדרכים הישרים אשר — בל' רבנו
 הזקן באיגרת הקודש שלו — הורנו מדרכיו (שלו) ונלכה באורחותיו שלו,
 שהרי ודאי זהו אחד הטעמים שדוקא דרכים ואורחות אלו גילה וגילו
 תלמידיו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל.

ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לכו לאמר שיעבוד עבודת הקודש
 של "עיר וקדיש מן שמייא נחית הרב הגדול האלקי החסיד" האריז"ל

מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו מרוב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל
 בכל דור ודור" וביחד עם גילוי ופרסום הנהגות אלו וההוראה — ה"ז ג"כ

ש"ק חזון: ענין שבת חזון מהררלו"צ מברדיטשוב — ראה ברשימות לאיכה ע' מה.
 חזון: ראה תקו"ז תל"ט בסופו (ובתניא פי"ד מהקדמת תקו"ז דילג חזוים). ולהעיר
 מל"ת להאריז"ל לך עה"פ ותדמה.

אור ליום: ראה השגת הראב"ד על המאור ריש פסחים.
 יום הסתלקות האריז"ל: ה' מג"א של"ב (שה"ג להחיד"א. ובכ"מ). וראה תענית (כו, א):
 בה' באב בני פרעוש בן יודא.

ארבע מאות שנה: ראה תו"א וישלח (כד, ג). סנה' צט, א.
 באיגרת הקודש: סי' זך — לנחמם בכפליים לתושי' על פטירת כו' מוהר"ר מ"מ נ"ע
 (מהארדאק).

מדרכיו .. באורחותיו: החילוק ראה זח"ב רטו, א. לקו"ת שה"ש יב, ב.
 ואף .. לבו: ראה תניא פמ"ד.
 עיר .. החסיד: הרח"ו בהקדמתו לשער ההקדמות.

עיר .. נחית: ראה דניאל ד, י. ובל"ת להאריז"ל ובס' הליקוטים (שם ד, יד). פסחים לג,
 א.

מ"מ .. דור: תניא שם (בנוגע למשה רבנו. וידוע שהארי"י הי' ניצוץ מרע"ה — שה"ג

(*) נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 251 ואילך. וראה ג"כ מכתב יום ועש"ק פי' חזון, ה' מנחם אב
 ה'תשמ"ז, לעיל מכתב קנד. המו"ל.

נתינת כח וסיוע רב ללכת בדרכים ואורחות אלו, מעין עבודת הקודש האמורה.

והנה ב"ג' מדרכים ישרים אלו והנהגותיו הכלליים הנזכרים
בכתהאריז"ל:

בתורה: ראיתי למורי זלה"ה מתגבר כארי בכח בעת שהי' עוסק בהלכה עד
שהי' נלאה ומזיע כו' נקרא התורה תושי' שמתשת כחו של העוסק בה
ולכן ראוי לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה.

במצות: ובענין הצדקה והמצות לא הי' קמצן כלל כו' וכמ"ש בזוהר פ' תרומה
(וז"ל הזהר שם: האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה כו' לא ישתדל ביי'
ברקנייא וכמגנא אלא כו' באגר שלים. עיי"ש).

בתומ"צ כולם: יהי' שמח בעשותו אותה המצוה כו' וז"ס הפסוק תחת אשר לא
עברת את ה"א בשמחה ובטוב לבב.

ויה"ר שההתכוונות בכהנ"ל — נוסף על ההתכוונות במש"כ האריז"ל
בהקדמת שער המצות אשר האדם מחוייב לקיים כל המצות וכל זמן שלא
השלימם — נשמתו חסרה ועליו נאמר כל אשר בו מום לא יגש, וכן בעסק
התורה — לטרוח בפשט רמז דרוש סוד — בכל בחי' מהם אשר יוכל להשיג,
לטרוח ולעשות לו רב שילמדנו.

תביא ההתכוונות למעשה, קיום כהנ"ל בפועל ומתוך שמחה אמיתית,

שם. ובכ"מ).

ראיתי .. בהלכה .. בהלכה: שער המצות בפרשתנו (ואתחנן). ל"ת להאריז"ל שם
(בשעהמ"צ) — עד"ז. וראה ד"ה ואברהם זקן (כהמשך רס"ו).

נקרא .. כחו: סנה' כו', ב. וראה תו"א ר"פ יתרו. תו"ח ואוה"ת שם.

ובענין .. תרומה: ש' המצות ר"פ עקב. ועד"ז כל"ת (בטעהמ"צ) פ' ראה.
הזהר שם: קכח, א.

יהי' .. לבב: שהמ"צ בהקדמתו. וראה תניא פכ"ו.

יהי' שמח: האריז"ל הי' "שמח מאד בעשיית המצות ולכך זכה לרוה"ק" (תו"א תולדות

כ, ב). השייכות לרוה"ק — ראה ירוש' סוכה רפ"ה ונ' בלקו"א להה"מ ד"ה וסוכה תהי'.

שמח .. המצות: ביאור גודל המצות — ראה וככה הגדול, תרל"ז פ"ט"טז. וראה ג"כ

רמב"ם סוף הל' לולב. לקוטי לוי"צ לתניא ס"ע יג.

בשמחה ובטוב לבב: ביאור שייכותם — ראה אוה"ת תבוא (ע' תתשו ואילך). ד"ה

אלקים א"לי, תש"ג.

במש"כ האריז"ל: וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א סוס"ד. אגה"ק סכ"ט.

וכן בעסק התורה: הל' ת"ת שם.

— ובודאי יצליח וכמש"נ כך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם —

וזה גם ימהר קיום היעוד אשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, כביאת
משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

בברכה

מנחם שניאורסאהן ארו"ח 1234567

קנח

"כשמש זכירח"

ב"ה, יום חמישי פ' תזריע,

ראש־חודש ניסן, ה'תשמ"ט

ברוקלין נ.י.

בך .. לעולם: תהלים עא, א.

חסיתי: בטחתי (מצודת ציון) וראה פי' הבעש"ט עה"פ ברוך הגבר גוי' מבטחו (בס'
אוה"מ פ' בהעלתך).

יהפכו .. לשמחה: עפ"י היעוד בירמי' לא, יב: והפכתי אכלם לששון. וראה יל"ש
ירמי' רמז רנט: עלה כו' על מנת כו' והפכתי גוי'. רשימות הצ"צ לאיכה ע' כו. אוה"ת מסעי (ע'
א'שפד ואילך). (ובלי הכתוב זכרי' ח, יט: יהי' לששון גוי' — י"ל דבזכרי' הרי מדובר בזמן
בית שני (כאמרו "לבית יהודא" — ראה רד"ק שם) שחסרו בו ה' דברים (יומא כא, ב)). וראה
ט"ז לשו"ע או"ח ר"ס תק"ג. יד אפרים שם, ובסליחות לי"ז תמוז — הפך לנו לששון
ולשמחה. ובס' השיחות קיץ ה'ש"ת (ע' קנז): זאל נדחה ווערן כאמת ויהפך לששון ולשמחה.

קנח

יום חמישי פ' תזריע: ראה מכתב יום ה' פ' תזריע ר"ח ניסן ה'תשמ"ו הערה ד"ה זה*
(הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ז — ע' תתפג).

ראש־חודש ניסן: שאתו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב פרש"י ר"פ שמיני.
וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה** (הגש"פ הנ"ל ע' תשסא).

ראש־חודש ניסן: דאז לכו"ע, אפילו לדעת רשב"ג (פסחים ו, סע"א) "שואלין ודורשין
בהלכות הפסח קודם הפסח". וראה שקלים רפ"ג וכירושלמי שם. וראה ד"ה החודש תרכ"ו ס"ד
(סה"מ תרכ"ו ס"ע מב ואילך).

חודש ניסן: ראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה זה** (הגש"פ הנ"ל שם).

ניסן: נסי נסים — ע"פ ברכות נז, רע"א וכפרש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם. וראה

קנח: תרגום. המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קנ. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

לוצר החכמה

שלום וברכה!

ראש־חודש ניסן חל תמיד באותו יום בשבוע שבו חל גם היום הראשון של חג הפסח. השנה הרי זה היום החמישי בשבוע, הוא היום בשבוע שבו היתה יציאת מצרים.

בשנה מעוברת יש את הכוח לחבר את השמש והירח. השמש יום והירח — לילה. לשמש אור עצמי, ולירח — אור שמשתקף מהשמש. השמש "משפיע" והירח "מקבל". שנת העיבור מלמדת שיש קשר בין

חג הפסח הוא הראשון שבכל החגים, ובמיוחד של שלוש רגלים, פסח שבועות וסוכות, ראשון בזמן וגם בחשיבות כפי שהדבר מתבטא גם בכך שהשבת והחגים הם "זכר ליציאת

מדרש לקח טוב עה"פ (כא יב, ב) החודש הזה לכם: ניסן שבו נעשה נסים לישראל. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ג הערה ד"ה זה * (הגש"פ הנ"ל ע' תשמ"ג).
ה'תשמ"ט: להעיר מהרמזו בסימנה של שנת תשמ"ט — "ואשר יהי לך את אחיך תשמט ידיך" (ראה טו, ג), שהקב"ה משמט כל החובות דבניי ("אחיך", שנקראו אחים למקום, כמ"ש "למען אחי ורעי" — תהלים קכב, ח. קה"ר פ"ד, ח (כתחילתה). זח"ב קכב, רע"א. ועוד. רש"י שבת לא, א ד"ה דעלך, משמור"ר ר"פ כז), וכשבטלה סיבת הגלות ("חובות" דבניי, "חטאינר") בטל המסובב, הגלות, ובאה הגאלה האמיתית והשלימה תיכף ומיד.
היום החמישי בשבוע, הוא היום בשבוע שבו היתה יציאת מצרים: שבת פז, ב. שו"ע אדה"ז אר"ח הל' פסח ר"ס תל. וראה גם שם סתצ"ד ס"א.
החמישי בשבוע: ובחור"ל ה"ה יום אחש"פ וסעודת יו"ט — יחד כל בניי אוכלי שמורה מהדרין לאכול מצה שרוי.

הפסח הוא הראשון... של שלושה רגלים: ר"ה ד, א.
שבועות וסוכות: שהם המשך לחג הפסח — ראה מכתב יום ה' פי' תזריע ר"ח ניסן ה'תשמ"ו, ובהערה שם ד"ה שנים אחרים; מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ו** (הגש"פ הנ"ל ריש ע' תתפד. שם ע' תתפט)

שהשבת... "זכר ליציאת מצרים": ואתחנן ה, טו. — וראה מו"ג ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן שם, יב). חינוך מצוה לב. וראה שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט.

* נדפס לעיל מכתב קמג. המו"ל.

** נדפסו לעיל מכתבים קנ. קנא. המו"ל.

מצרים": פסח הוא היסוד של כולם.

שלושת החגים הללו קשורים זה בזה בתוכן אחד, קווים ודינים זהים, השייכים לכל אלה במדה שוה, יחד עם זה

יש לכל אחד מהם קווים ודינים ומנהגים משלו, שבהם הוא מצטיין ומתייחד: חג הפסח – "זמן חירותנו", חג השבועות – "זמן מתן תורתנו", חג הסוכות – "זמן שמחתנו", נוסף על שלשתם הם – "מועדים לשמחה".

הענין של שבת ויום טוב הוא שנוסף על כך שהימים האלה עצמם חדורים בקדושת שבת ובשמחת יום טוב – צריכה הקדושה והשמחה להימשך גם בימי החול ולחדור את חיי היום-יום של כל יהודי, אנשים ונשים וטף, במשך כל השנה.

השנה נוסף עוד ענין: זו "שנה מעוברת", אשר הודות לכך שמתווסף בה עוד חודש, "מסתדר" חג הפסח כ"חג האביב".

פסח .. היסוד של כולם: ראה חינוך מצוה כא (סיפור יציאת מצרים): כי הוא יסוד גדול ועמוד חזק בתורתנו ובאמונתנו, וע"כ אנו אומרים לעולם בכרכותינו ובתפלתנו זכר ליציאת מצרים כו'.

הפסח .. "זמן חירותנו": ראה לקו"ש ח"י ע' 71 ואילך (הגש"פ הנ"ל ס"ע תקו ואילך). וראה גם מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"ג* (הגש"פ הנ"ל ע' תשל"ד ואילך). "זמן חירותנו" .. "זמן מתן תורתנו" .. "זמן שמחתנו" .. "מועדים לשמחה": כן נקראים בנוסף התפלה והקידוש.

צריכה הקדושה והשמחה להימשך גם בימי החול .. כל השנה: ראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"מ, ובהערות שם** (הגש"פ הנ"ל ע' תשנ"א). "שנה מעוברת": הנקראת בשם "שנה תמימה" – בהר כה, ל. ערכין לא, א (במשנה). רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב ה"ה. וראה אוה"ת להצ"צ (יהל אור) לתהלים יט, ח (ס"ד וס"ח – ע' סז"ח).

ולהעיר, אשר על מצות קידוש החודש ועיבור שנים נצטוו בר"ח ניסן לפני יצי"מ (בא יב, א ואילך) – ראה מכתב ר"ח ניסן הנ"ל, ובהערות שם** (הגש"פ הנ"ל ס"ע תשמז ואילך). ואילך).

עוד חודש: והוא חודש מלא – רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ח ה"ה (וראה "פירוש"

* נדפס לעיל מכתב קמב. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמו. המו"ל.

הענינים האמורים (ועוד רבים לא הוזכרו) כוללים הוראות כלליות ופרטיות רבות, עד לידי מעשה בפועל, הן לגבי ימי החג עצמם והן לגבי כל ימי השנה. על מספר נקודות נתעכב להלן.

★ ★ ★

הענין של שנה מעוברת ידוע, ודובר עליו פעמים רבות, שכן אין זו תופעה נדירה: שנה מעוברת מופיעה שבע פעמים במחזור של כל תשע-עשרה שנה, הוא המבטיח שחג הפסח יחול תמיד בתקופת האביב, כפי שדורשת התורה כיון ש"ישראל מונין ללבנה", חדשי השנה נקבעים לפי הירח, ושנת הירח קצרה במספר ימים משנת החמה — והוספת חודש בכל שנה שניה או

שם פ"ד ה"א). טור או"ח הל' ר"ח סתכ"ח.
לידי מעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר — אבות פ"א מי"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).
ודובר עליו פעמים רבות: ראה בארוכה מכתבי וא"ו תשרי: ה'תשל"ח (לקו"ש חי"ד ע' 478 ואילך); ה'תשד"מ (לקו"ש חכ"ד ע' 633 ואילך); שנה זו. מכתב ר"ח ניסן ה'תשד"מ (הגש"פ הנ"ל ע' תשמז ואילך)*.

שנה מעוברת .. שבע פעמים במחזור של כל תשע-עשרה שנה: רמב"ם שם פ"ו ה"י: כל תשע עשרה שנה שיהיו מהן שבע שנים מעוברות ושתיים עשרה פשוטות.
הפסח .. בתקופת האביב, כפי שדורשת התורה: משפטים כג, טו. תשא לד, יח. ראה טז, א. וראה סנהדרין יג, א"ב. ר"ה כא, א. רמב"ם שם פ"ד ה"א. וראה אוה"ת משפטים ע' א'קפ ואילך. ד"ה כי תכואו גו' ושבתה וד"ה קדש ישראל לה' תר"ל (סה"מ תר"ל ע' קלג ואילך. שם ע' רח ואילך). — בענין "חודש האביב" — ראה ל"ת להאריז"ל פ' בא בטעהמ"צ (ד"ה מצות קידוש חודש). אוה"ת וד"ה כי תכואו גו' ושבתה שם. ספר הליקוטים — דא"ח צ"צ ערך חדשים (פרטי החדשים) — ניסן ס"י.

ש"ישראל מונין ללבנה": סוכה כט, א. וראה גם ב"ר פ"ו, ג. וראה ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש תקס"ז (סה"מ תקס"ז ע' מח ואילך. ועם הגהות — באוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך). ד"ה זה במאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"א ע' קכ ואילך. ובסה"מ תרס"ג ע' ע ואילך. ובכ"מ.

חדשי השנה נקבעים לפי הירח: רמב"ם ריש הל' קידוש החודש. וראה לקו"ש חכ"ו שיחה א' לפ' בא (ע' 63 ואילך).

קצרה במספר ימים: ראה רמב"ם שם פ"א ה"ב: וכמה יתרה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום. ובפירוט יותר — שם פ"ו ה"ד: נמצא תוספת שנת החמה על שנת הלבנה עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים. — ו"יש מי שאמר (תקופת רב אדא) .. תוספת שנת החמה על שנת הלבנה י' ימים וכ"א שעה וקכ"א חלק ומ"ח רגע" (שם פ"י ה"א).

י' נדפסו לעיל ח"א מכתבים מה. סט. פו. ובח"ב מכתב קמו. המו"ל.

שלישית, "משווה" את החשבון.

מה שמפורסם פחות הוא העובדה שבענין זה של שנה מעוברת ישנה נקודה פנימית – החיבור של השמש והירח, שכל אחד מהם שונה מחבירו: השמש – יום והירח – לילה, לשמש אור עצמי ואילו בירח משתקף אור השמש. לשמש ולירח יש פעילות עצמית ויחודית של כל אחד מהם, והם פועלים בזמנים נפרדים.

מבחינה רוחנית וסמלית: השמש הוא "משפיע" (נותן) והירח "מקבל".

כך גם בחיי האדם: יש "משפיעים" ויש "מקבלים", המשפיע והמקבל מהווים עולמות שונים, ומלבד העובדה שזה משפיע וזה מקבל, אין, לכאורה, קשר ביניהם. כך, לדוגמא, עלול לחשוב יהודי הנותן צדקה לעני שבעצם אין לו שייכות לעני, ובשעה שהוא עסוק עם עצמו, במיוחד בתורה ובמצוות ובתפלה, כאשר הוא רוצה לזרוח "כשמש" באור של "נר מצוה ותורה אור" – אין הזמן מוכשר לטפל בעני, כפשוטו, או ב"עני" ביהדות וכו' –

באה שנת העיבור ומלמדת, מזכירה ודורשת, שלא כך הדבר: ה"שמש וה"ירח" אינם שני עולמות נפרדים, אלא משום העובדה ששניהם נוצרו על-

בכל שנה שניה או שלישית: ראה רמב"ם שם פ"ו הי"א: שנים המעוברות שבכל מחזור .. הם שנה שלישית מן המחזור וששית ושמינית ושנת אחת עשרה ושנת ארבע עשרה ושנת שבע עשרה ושנת י"ט.

"משווה" את החשבון: רמב"ם שם פ"א ה"ב. פ"ד ה"א"ב. השמש והירח: להעיר מתורת הה"מ בענין "ועינינו מאירות כשמש וכירח" – אר"ת (הוצאת קה"ת) פד, ד (בהוצאת תשמ"א ואילך – סי' רצז). אוה"ת דרושים לר"ה ע' א"ת ואילך. וראה גם מאמרי אדה"ז על מארז"ל (תפילה) ע' תס ואילך. ועוד. השמש – יום והירח – לילה: ובלשון חז"ל "גבולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם לערב יום ולילה (בתמי") – במדב"ר פי"ח ז. תנחומא קרח ה. הובא בפרש"י עה"פ קרח טז, ה.

בירח משתקף אור השמש: ראה זהר ח"א לג, ב (עה"פ – בראשית א, יד – יהי מאורות ברקיע השמים). שם רלו, סע"ב. רמט, ב. ובכ"מ. לשמש ולירח .. פועלים בזמנים נפרדים: להעיר גם מזהר שם רלו, סע"ב. ובכ"מ. "משפיע" .. "מקבל": ראה ד"ה תקעו תרנ"ח (סה"מ תרכ"ז ע' שצח ואילך). ובכ"מ. "נר מצוה ותורה אור": משלי ו, כג. ב"עני" ביהדות: ראה לקו"ד ח"ד תשכט, א. והוא ע"פ תדא"ר פכ"ז.

ידי בורא-עולם אחד ושניהם מהווים חלקים של עולם אחד וזהה – יש ביניהם שייכות גדולה וקשר של אחד לרעהו, והקשר הוא תמידי ופנימי, כפי שרואים גם בטבע שהשמש אינה חדלה לזרוח, שכן כאשר במקום מסויים שורר לילה שורר במקום אחר היום באותה שעה.

יתר על כן: דווקא על-ידי חיבור ה"שמש" וה"ירח", המשפיע והמקבל, מתבצעת הכוונה האלוקית.

במיוחד כשמדובר בשני יהודים, ששניהם חלק מ"גוי אחד בארץ", ורק מצד גופותיהם הם חלוקים ושונים, אבל מצד נשמתם, חלק אלוקה ממעל ממש, הם דבר אחד ממש.

שנת העיבור מדגישה גם, שהמשפיע והמקבל (הן בנושא של השפעה גשמית, כגון עשיית טובה ליהודי בענייני פרנסה וכדומה, וכל-שכן ברוחניות) הם זוג קרובים ביותר, שהשגחה האלוקית מזמנת באופן מיוחד את שניהם ביחד במקום אחד ובזמן אחד, כדי שהמשפיע יתן למקבל, אך יחד עם זה "יקבל" ממנו דווקא, והמקבל יקבל מן המשפיע, אבל יחד עם זה יתן לו, ולו דווקא, ואף, אדרבה, יתן למשפיע יותר ממה שהלה נותן לו, בהתאם למאמר הידוע של תורתנו שיותר ממה שבעל-הבית עושה עם העני – עושה העני עם בעל-הבית.

שהשמש אינה חדלה לזרוח: ראה גם מכתב ר"ח ניסן ו"א ניסן ה'תשד"מ* (הגש"פ הנ"ל ע' תשנ. שם ע' תשנה).

מ"גוי אחד בארץ": שמואל-ב ז, כג. דברי הימים-א יז, כא. וראה אגה"ק ס"ט (קיד, א) ת"א וישב כז, סע"ד. ועוד.

מצד גופותיהם הם חלוקים ושונים, אבל מצד נשמתם... דבר אחד ממש: ראה תניא ר"פ לב. רדב"ז לרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד.

חלק אלוקה ממעל ממש: תניא רפ"ב.

בהתאם למאמר הידוע של תורתנו: ויק"ר פל"ד, ח (בסופה). רות רכא פ"ה, ט (בתחילתה). וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) בסופו (סי' תל – סג, ד ואילך).

(* נדפסו לעיל מכתבים קמו. קמו. המו"ל.

ויהי רצון שבתוך ההכנות לחג הפסח, יתבוננו כל אחד ואחת בנקודה
האמורה, במיוחד בקשר למלים שמתכוונים להשמיע ולהדגיש בתחלת
"סדר" הפסח: "כל דכפין ייתי" וכו', "כל דצריך ייתי" וכו'.

ונזכה שיהא זה "זמן חירותנו" במלוא המשמעות, הגאולה האמיתית
והשלימה על ידי משיח צדקנו.

ויקויים תיכף ומיד היעוד: "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא
יכוננה עליון", בקרוב בימינו ממש.

בכבוד ובברכה

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

הגאולה האמיתית והשלימה: שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב,
ממכילתא עה"פ בשלח טו, א).

היעוד: תהלים פז, ה. וראה ספר השיחות תשמ"ט ח"א ע' 218 ובהערות שם; ע' 279
ובהערות שם.

יולד בה: להעיר מהשייכות ליציאת מצרים (חג הפסח — זמן חירותנו) שנמשל ללידה
— יחזקאל קאפיטל טז. וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ח, ובהערות שם*.
לחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצז. וראה מכתב י"א ניסן
ה'תשמ"ו בסופו הערה ד"ה ושמח** (הגש"פ הנ"ל ע' תחצר).

(* נדפס לעיל מכתב קנה. המו"ל.

(** נדפס לעיל מכתב קנא. המו"ל.

קנט

אחדות

בי"ה, מוצאי שבת הגדול, אור ליום א'
י"א ניסן, ה'תשמ"ט
ברוקלין, נ.י.

אורי' תלפס

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מראש-חודש ניסן, ובעמדנו ימים ספורים לפני חג
הפסח, ראוי להתבונן במספר נקודות שהוזכרו במכתב הקודם, ובמיוחד

שבת הגדול: ראה תוד"ה ואותו — שבת פז, ב. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' פסח ר"ס
תל. וש"נ. וראה לקר"ש ח"ז ע' 212 ואילך. חי"ב ע' 33 ואילך. חי"ז ע' 57 ואילך (הגש"פ עם
לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ז — ע' תצ ואילך). שיחת שבת הגדול שנה
זו. ולהעיר אשר הקביעות דשבת הגדול בשנה זו היא כבשנת יציאת מצרים.
וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סי' קכד. או"ת (הוצאת קה"ת) עה"פ משכו וקחו
(ל. סע"א ואילך).

והוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח כשבת
שלפניו... והעיקר לדרוש ולהורות דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו" (שו"ע אדה"ז
שם סתכ"ט ס"ב. וש"נ).

אור ליום: ראה מסכת פסחים בתחילתה.

י"א: ראה שיחת שבת הגדול שנה זו.

י"א ניסן: נשיא לבני אשר — שו"ע אדה"ז שם סט"ו. וראה שם ס"ט. וראה לקוטי
לוי"צ אגרות ע' שכג"שכה. שם ע' תיט. וראה מכתבי י"א ניסן: ה'תשד"מ הערה ד"ה זה:
ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר* (הגש"פ הנ"ל ע' תשנג. שם ע' תשסז).
ימים ספורים: ראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה** (הגש"פ הנ"ל ע'
תשסז).

קנט: תרגום. המשך למכתב קנח. המו"ל.

* נדפסו לעיל מכתבים קמז. קמט. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמט. המו"ל.

ההתייחסות לקשר המיוחד שבין שנת העיבור וחג הפסח (כפי שזה השנה).

בקשר לאמור הודגש הלימוד משנת העיבור, במובן של משפיע, נותן (– השמש, המקרינה אור במלוא פניו) ומקבל (– הירח, שבו משתקף האור שהוא מקבל מן השמש).

נקודת התוכן של הדברים היא, שהשמש והירח, שהם שני נבראים השונים באופיים, מזמן

המשפיע והמקבל על אף הניגוד והשוני ביניהם, הם משלימים זה את זה ובאמצעות שניהם יחד נוצר דבר אחד שלם. גם בחג הפסח אנו מוצאים שקרבן הפסח היה צריך להיות קרב "ראשו על כרעיו ועל קרבו". על אף השוני בין הראש והכרעים עליהם להיות נקרבים יחד. המנויים השונים התאחדו באכילה יחד במחיצה אחת, ובמטרה אחידה – על השובע.

אותן הקב"ה בחישוב משותף ובסדר קבוע, באופן שעל-ידי שניהם יחד (השמש והירח) מתבצעת הכוונה האלוקית שחג הפסח יחול תמיד בחודש האביב וכו'.

– וכך גם בחיי האדם, בהם ישנם "נותנים ו"מקבלים", שהם, לכאורה, עולמות שונים, הרי מנקודת מבט פנימית ומעמיקה הנותן הוא גם בד בבד מקבל והמקבל הוא גם בד בבד נותן, אשר ההשגחה האלוקית מזמנת אותם יחד כדי שעל-ידי שניהם יחד תתבצע הכוונה האלוקית, ותוך כדי כך, אדרבה, ה"מקבל" מעניק ל"נותן" יותר מאשר הנותן מעניק ל"מקבל", כפי שזה גם בדוגמא של שנת-העיבור שהיא גדולה יותר משנת-חמה.

וכאן אנו מגיעים להמשך, להבין ביתר עומק את הקשר ההדדי בין המשפיע והמקבל.

אצל יהודים מתבטא בענין זה של משפיע ומקבל קשר עמוק יותר – שייכות הדדית שלגביה שניהם יחד, המשפיע והמקבל, נעשים דבר אחד שלם, מציאות אחת.

כיוון שכאמור קשור הענין של שנת-העיבור קשר הדוק עם חג הפסח, אנו מוצאים את הנקודה האמורה – ההתאחדות של חלקים שונים שמהם נוצר דבר אחד – בעניני חג הפסח, ובמיוחד בענין קרבן הפסח (שגם עליו נצטוו בראש-חודש ניסן במצרים כמו על מצוות עיבור שנים וקידוש חדשים).

קרבן הפסח שונה מכל הקרבנות האחרים, הן מן הסוג של קרבן-צבור והן מן הסוג של קרבן-יחיד, בפרטים שונים, הקשורים אך ורק בקרבן הפסח.

אחד הפרטים האמורים הוא, שקרבן הפסח היה צריך להיות קרב "ראשו על כרעיו ועל קרבו". השוני והמרחק בין הראש לבין הכרעים וכו' מובן מאליו, ועם זאת נדרש שכל החלקים יקרבו יחד ובאופן זהה.

כן נדרש שקרבן הפסח ייקבע רק ל"מנויים" – אנשים שנמנו מראש, יחידים שהתאחדו ליחידה אחת כדי להביא ולאכול את קרבן הפסח כולם

קרבן הפסח .. עליו נצטוו בראש-חודש ניסן: כא יב, א ואילך. ולקחתו היתה בעשור בחודש – שבת הגדול דשנה היא.

על מצוות עיבור שנים וקידוש חדשים: ראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשד"מ, ובהערות שם* (הגש"פ הנ"ל ס"ע תשמז ואילך).

קרבן הפסח שונה מכל הקרבנות: כהבא להלן ראה גם לקו"ש ח"יח ע' 104 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' שנד ואילך). מכתב עש"ק שבת הגדול ה'תשל"ט** (הגש"פ הנ"ל ע' הרצו ואילך).

הן מן הסוג של קרבן-צבור והן מן הסוג של קרבן-יחיד: ובלשון הרמב"ם (בפיה"מ שלו בהקדמתו לסדר קדשים): והמין הרביעי קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור והוא קרבן פסח. "ראשו .. קרבו": בא יב, ט. פסחים ע, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י. ובאופן זהה: צלי אש – בא שם, ח. פסחים צה, רע"א במשנה. רמב"ם שם ה"ד. שקרבן הפסח .. רק ל"מנויים": זבחים נו, כ במשנה. רמב"ם שם רפ"ב. כדי .. ולאכול: שאכילה קרבן פסח היא עיקר בו יותר מבשאר קרבנות – שמעיקרו

* נדפס לעיל מכתב קמו. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קלב. המו"ל.

יחד בחבורה אחת דוקא ובמחיצה אחת. ההשתתפות של כל אחד מהם היתה שונה אך כולם אכלו על השובע.

החידושים

והתאחדות זו של בני ישראל, שבאה לידי ביטוי בולט בקרבן הפסח, היתה ההכנה לגאולה של כל כלל ישראל – ממש רבנו ועד לקטן שבישראל – כשכולם יחד נגאלו ברגע אחד, בחצות הלילה, והגאולה היתה לא על-ידי מלאך ולא על-ידי שליח אלא על-ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכולם יצאו ממצרים בעצם היום הזה – בו ברגע וביד רמה (בלשון יחיד).

★ ★ ★

ויהי רצון שההתבוננות בעניינים האמורים, ההוראה הכללית מחג הפסח שחל בשנת-עיבור (כמו השנה), תחזק יותר אצל כל אחד ואחת את ההכרה, שכל יהודי – איש ואשה וילד – הוא משפיע ומקבל, ויתירה מזו – הם שייכים לגוי אחד, ויתירה מזו – הם כאיש אחד, ויתירה מזו – הם לב אחד.

אחדות יהודית אמיתית היא כאשר יודעים וחשים שכל היהודים הם

לאכילה ניתן (משנה פסחים עו, ב).

בחבורה אחת: "המתמנים על הפסח הם הנקראים בני חבורה" (רמב"ם שם), ו"כל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת" (רמב"ם שם רפ"ט).
בחבורה אחת דוקא: ובאכילתו פניהם זא"ז (ראה פסחים פו, א (כמשנה). רמב"ם הל' ק"פ פ"ט ה"ג).

על השובע: פסחים ע, א. רמב"ם שם פ"ח ה"ג.

בקרבן הפסח .. ההכנה לגאולה: ראה מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, ו. נתבאר בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפ' בא – ע' 114 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' רכד ואילך).
ברגע אחד: ראה מכתב י"א ניסן ה'תשד"מ* (הגש"פ הנ"ל ע' תשנד ואילך). וש"נ. בחצות הלילה: ראה ברכות ט, סע"א. פרש"י עה"פ ראה טז, א. וראה לקו"ש ח"ו ע' 69 (הגש"פ הנ"ל ע' תמא). מכתב הנ"ל.

לא על-ידי מלאך .. שליח אלא על-ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו: הגש"פ פסקא ויוציאנו: בעצם היום הזה .. בו ברגע: בא יב, מא. שם, נא. וראה מכתב י"א ניסן הנ"ל. ביד רמה: בשלח יד, ח. וראה תו"א מג"א צה, ד. לקו"ת נשא כא, ב ואילך. ובכ"מ. לגוי אחד: שמואל"ב, ז. כג. דברי הימים"א יז, מא. וראה אגה"ק ס"ט. תו"א תולדות כז, ד. מקץ לה, א. ויקהל פז, סע"ג.

כאיש אחד .. לב אחד: פרש"י יתרו יט, ב.

שכל היהודים הם דבר אחד ממש: ראה אגה"ק ס"ב (קלה, ב). וראה ירושלמי נדרים פ"ט

(*) נדפס לעיל מכתב קמז. המו"ל.

דבר אחד ממש, וממילא היחס של יהודי אחד לשני הוא ממש כמו אל עצמו הוא, וכיוצא בזה.

ודבר זה יהווה ודאי ההכנה השלימה לגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

— זה גם התוכן של בקשתו הפנימית של דוד, נעים זמירות ישראל, מן הקב"ה: "תבוא לפניך תפלתי, הטה אזנך לרינתי", שתפלתי תבוא אליך ואל פניך כך שהתפלה (מלשון חיבור) תהיה ל"רינה" (שירה) — השתפכות הנפש והתחברות עם הקב"ה, התמזגות הנשמה עם מקורה — הקדוש ברוך הוא.

שזו גם נקודת התוכן של "יציאת מצרים" בכל יום, יציאה ממצרים ומגבולים, עד להתאחדות עם אין-סוף ברוך הוא.

עד שנוכה כולנו יחד בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה, עד — לקיום ההבטחה: כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

בכבוד ובברכה

לחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ה"ד. סהמ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. וראה לקו"ש ח"י"ח ע' 115 (הגש"פ הנ"ל ע' שסו). דוד, נעים זמירות ישראל: שמואל"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) — שאמר ה"זמירות (כשם כל) ישראל".

"תבוא .. לרינתי": תהלים פח, ג. — ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מ"ח אדמו"ר בקובץ מכתבים שכסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214. אגרות-קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמה) — הותחל בי"א ניסן שנה זו אמירת מזמור פ"ח שכתהלים.

שהתפלה (מלשון חיבור): תו"א תרומה עט, סע"ד. סה"מ תרל"ד ע' קנד (וראה כהנסמן שם הע' 1). תרפ"ג ע' רטו (וסה"מ ה'תש"ט ע' 79 הב'), ובהערה שם.

"יציאת מצרים" בכל יום: ומזכירין יציאת מצרים בכל יום, ביום ובלילה — רמב"ם הל' ק"ש פ"א ה"ג. שו"ע אדה"ז אר"ח סי' סז.

"יציאת מצרים" .. ממיצרים ומגבולים: ראה תניא פמ"ז. תו"א וארא נז, ב ואילך. בשלח סד, א"ב. שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פכ"א (לט, א ואילך). ר"ה ויהי בעצם היום הזה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' עא ואילך). ובכ"מ.

כימי צאתך .. נפלאות: מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ ס"ק ד-ח (ע' תפז), מוח"א בהשמטות סכ"ה (רסא, ב). פע"ח שער חג המצות פ"ו (כד"ה מהר"י ז"ל). וראה ד"ה כימי צאתך די"א ניסן ה'תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' לד).

לחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצז.

קם

תורה ועבודה וגמילות חסדים

ב"ה, יום א' פ' בחוקותי,
תפארת שבהוד,
תשמ"ט. ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו בתקופה דשבע שבתות תמימות, ובה עצמה בהשבת דל"ג
בעומר, ובתוך ותחלת שלשת הימים דיום סגולה זה,

אשר בודאי כל אחד ואחת מתעורר לתוספת בתומ"צ במיוחד בקשר
ליום זה

ובפרט שבשנה זו הקביעות שלו היא ביום שלישי שהוכפל בו כי טוב,
טוב לשמים וטוב לבריות

פ' בחוקותי: ראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ר"פ בחוקותי. כש"ט (הוצאת קה"ת)
ס"ס רז (כז, א).

דשבע שבתות תמימות: אמור כג, טו.

דל"ג בעומר: יום הילולא דרשב"י. ענינו וטעמיו מפורשים בפוסקים ע"ד הנגלה
(טושו"ע — ודאדה"ז — או"ח סתצ"ג), וכן ע"ד הסוד (שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש י"ב,
פע"ח שער ספה"ע (שכ"ב) פ"ז. ועוד), וע"ד החסידות (סידור — עם דא"ח — שער הל"ג
בעומר, המשך והחרים תרל"א ס"ע נד ואילך, דרושים שבהערה דלהלן ד"ה "וכדרישת רשב"י",
ועוד).

ובתוך .. שלשת הימים: ראה פסחים קו, סע"א. גיטין עז, א. וראה רמב"ם הל' שבת
פכ"ט ה"ד. הל' גירושין פ"ט הכ"ג. שו"ע אה"ע סקמ"ג ס"ו. ובשו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת
סרצ"ט ס"ח: שג' ימים הראשונים של השבוע נקראים ימים שאחר השבת. ועיין ג"כ שו"ע
אדה"ז שם סרפ"ה ס"ה. ולהעיר גם מהדין (רמב"ם הל' שבת פט"ז ה"ח. ובכ"מ) שכל פחות
משלשה כלבוד דמי.

ביום שלישי שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז (מכ"ר פ"ד, ה).
טוב לשמים וטוב לבריות: ראה קידושין מ. א. ובאוה"ת (בראשית לג, ב. משפטים ע'

הנני לעורר ע"ד הצעת רבים והחלטתם לעשות כן במעשה בפועל,
והמעשה הוא העיקר,

להוסיף בתורה עבודה וגמ"ח — עליהם העולם עומד

והרי רשב"י עליו נאמר וצדיק יסוד עולם

נתינה לצדקה במספר ח"י — ^{אוצר החכמה} והרי ל"ג בעומר הוא ח"י באייר ר"ת
(אברהם יצחק יעקב רחל — שכוללת כל די האמהות)

בעבודה — מזמור ל"ג בתהלים, ספר תפילות דוד בן ישי בתור נעים
זמירות כל בני ישראל

בתורה — בפרשת השבוע, ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה, יום
השלישי:

ואכלתם גוי ונתתי משכני בתוכם (בתוך כל אחד ואחת) גוי ואולך

א'קנו. ועוד) ובמכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (נדפס בסה"מ ה'תש"ט ע' 19 (השני)
ואילך. אגרות-קודש שלו ע' קלה ואילך) מקשר זה עם יום שלישי שהוכפל בו כי טוב.
והמעשה הוא העיקר: אבות פ"א מי"ז. תקריז תנ"כ (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע
(קלג ב. קלד, א).

בתורה עבודה וגמ"ח — עליהם העולם עומד: אבות פ"א מ"ב. וראה לקו"ת שלח מט, ב.
ד"ה על שלשה דברים היש"ת (סה"מ היש"ת ע' 160 ואילך).
רשב"י: ראה ד"ה להבין ענין רשב"י ה'תשמ"ה — סה"מ מלוקט ח"ב ע' שא ואילך.
וש"נ.

רשב"י עליו נאמר וצדיק יסוד עולם: משלי י, כה. זהר ח"א (בהשמטות) רנה, סע"א. ז"ח
ר"פ וירא.

ל"ג בעומר הוא ח"י באייר: ראה לקו"ש חכ"ב שיחה לל"ג בעומר ס"ה (ע' 141).
אייר ר"ת אברהם יצחק יעקב רחל: מאורי אור מערכת א' אות פד. ב"ש לאה"ע סקכ"ו
ס"כ. מגלה עמוקות אופן קכא.

בעבודה... תפילות: שהתפלה במקום קרבנות תיקנוה (ברכות כו, א"ב. זח"ב כ, ב).
ונקראת עבודה (תענית כ, א. רמב"ם הל' תפלה בתחלתן. סה"מ צ"מ"ע ה. רבינו יונה באבות
שם).

נעים זמירות כל בני ישראל: ראה שמואל"ב כג, א: נעים זמירות ישראל. וראה שהש"ר
פ"ד, ד (בתחילתה) — שאמר ה"זמירות (בשם כל) ישראל".

ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה: ראה "היום יום" יט טבת, מסה"ש ה'תש"ב ע' 27. וראה
"היום יום" ב חשון (מסה"ש שם ס"ע 29 ואילך): מען באדארף לעבן מיט דער צייט... מיט
דער פרשת השבוע און פרשת היום פון דער סדרה פון דער וואך.

ואכלתם גוי ונתתי משכני בתוכם... גוי ואולך אתכם קוממיות: פרשתנו (בחוקותי) כו, י"ז

אתכם קוממיות.

ויקויים היעוד תבוא לפניך תפילתי הטה אזנך לרינתי

אשר השם, שכמאמר רשב"י — הוא תמיד עם כאו"א בכ"מ שהוא

נמצא

יקויים תומ"י היעודים: מצאתי דוד עבדי, ונתתי משכני בתוככם זה ביהמ"ק השלישי, מקדש אד' כוננו ידיך

והודיעה תורתנו, תורת חיים, הוראה בחיי כל יום ויום: כדאי הוא

רשב"י לסמוך עליו בשעת הדחק — הגלות, ומיד הן נגאלין.

בכבוד ובברכה, וכדרישת רשב"י —

יא. שם, יג.

בתוך כל אחד ואחת: ע"ד מארז"ל עה"פ (תרומה כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם — בתוך כאו"א — ראה לקו"ש חכ"ו ע' 414*. וש"נ.

ואזלך אתכם קוממיות: ראה תו"כ עה"פ: ר"ש אומר כו'. וראה לקו"ש ח"ז ע' 344

הערה ד"ה זה**.

תבוא .. לרינתי: תהלים פח, ג. וראה קונטרס משיחות שבת הגדול, ערב י"א ניסן שנה

זו ס"ט***. וש"נ.

שכמאמר רשב"י: מגילה כט, א. ירושלמי תענית פ"א ה"א (קרוב לסופה).

מצאתי דוד עבדי: תהלים פט, כא. וראה סנהדרין צז, סע"א.

ונתתי משכני בתוכם זה ביהמ"ק: תו"כ הובא בפרש"י עה"פ.

מקדש אד' כוננו ידיך: בשלח טו, יז ובפרש"י. וראה פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

תוד"ה אין — שבועות טו, ריש ע"ב. ועוד.

תורתנו .. הוראה: ראה זח"ג נג, ב. דד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית.

כדאי הוא רשב"י לסמוך עליו בשעת הדחק: ברכות ט, א. וש"נ.

בשעת הדחק — הגלות: ע"ד הרמז, הובא ג"כ בשער יששכר סוף המאמר ל"ג בעומר.

ומיד הן נגאלין: ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

וכדרישת רשב"י — להשתתף בשמחתו רבה דל"ג בעומר: ראה פע"ח שער ספה"ע

(שכ"ב) פ"ז (וראה עט"ז לשו"ע או"ח סתצ"ג). משנת חסידים מס' אייר וסיון פ"א מ"ו.

וכשו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ג ס"ה: נוהגין קצת להרכות בשמחה ביום זה. וראה רמ"א שם ס"ב.

וראה אגרות קודש אדמו"ר הזקן ריש ע' קיז: ואי לזאת שישו ושמחו בה' בכל לב ונפש

ולעשות יום משתה ושמחה בחיי אייר הבע"ל לטובה יומא דהלולא דרשב"י כו'.

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פא. המו"ל.

(** נדפס במילואים — לילדי ישראל מכתב א. המו"ל.

(*** נדפסו בהתוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 12. המו"ל.

להשתתף בשמחתו רבה דל"ג בעומר –
 דבחד קטירא אתקטרנא ב"י בקוב"ה ב"י
 אחידא ב"י להיטא ב"י אתדבקת –
 ובאופן דנר להאיר – השפעת בזה בכל
 סביבתו, אנשים נשים וטף

אוצר החכמה

מ. שניאורסאהן

ג.ב. מובן ופשוט שגם לאחר ל"ג בעומר יש לעשות ולהשלים כל הנ"ל,
 כלימוד פסח שני דמינ"י אזלינן: ניטאָ קיין פּאַרפּאַלן, ובכפליים לתושי.

1234567.html

וראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י בסה"מ תקס"ד (ע' קא ואילך, ועם הגהות –
 באוה"ת ענינים ע' ריח ואילך); מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב (ע' תרסו ואילך); סה"מ תרנ"ד
 (ע' רסא ואילך), ועוד – בטעם שעושין שמחה ביום ההילולא דרשב"י אף שנקבע תענית על
 מיתת צדיקים. וראה לקו"ש ח"ז ע' 343 בהערה*. וש"נ.
 בשמחתו דבה: ראה משנת חסידים שם מ"ז: שמחה גדולה. וראה זח"ג (אדרא זוטא)
 רפז, ב. שם רצא, סע"א: קם ר"ש וייתב וחיך וחדו כו' והוי חדי כו' קוב"ה וכל הני זכאי קשוט
 דהכא כו' חדאן בהאי הילולא דילי.
 דבחד קטירא כו': ראה זהר שם רפח, א. רצב, א. וראה לקוטי לוי"צ לזח"ג שם (רצב,
 א) – ע' תסכ ואילך. ד"ה פתח ר"ש דש"פ אמור, י"ט אייר ה'תשל"ד (נדפס בקונטרס ל"ג
 בעומר תשמ"ט).

ל"ג בעומר .. פסח שני: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' תד.
 כלימוד פסח שני .. ניטאָ קיין פּאַרפּאַלן: "היום יום" יד אייר, פסח שני (משיחת פסח
 שני ה'תשא ס"ה – סה"ש ה'תשא ע' 115).
 ובכפליים לתושי: לשון הכתוב – איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

* נדפס במילואים – לילדי ישראל מכתב א. המו"ל.

קסא

"היו נכונים"

ב"ה, יום ראשון פי' נשא את ראש,
 ר"ח סיון שנת תשמ"ט,
 ברוקלין, נ.י.

אל כל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה — זה ראש
 חודש — באו מדבר סיני, ויחן שם ישראל — ויחן לשון יחיד, כאיש אחד
 בלב אחד — נגד ההר — לקבל התורה מהר סיני.

וביום השני נאמר להם ואתם תהיו לי (לשון ציווי ולשון הבטחה)

פ' נשא את ראש: שיעור חומש דיום זה. וראה "היום יום" ב חשון (מסה"ש ה'חש"ב
 ס"ע 29 ואילך): מען באדארף לעבן מיט דער צייט . . מיט דער פרשת השבוע און פרשת היום
 פון דער סדרה פון דער וואך. וראה לקו"ת דיש פרשתנו. שיחת יום א', ר"ח סיון שנה זו*.
 ר"ח סיון: ראה תו"א יתרו ד"ה בחודש השלישי (סז, סע"ג): וכשבוע הז' ביום ג' בו
 [ר"ח סיון] הוא כאילו כבר נכנסה כל השבוע ונעשו אז ישראל מוכנים ועומדים כו'. ועד"ז
 בד"ה זה כתו"ח יתרו (שעג, א).

בחודש השלישי: ראה זה"כ עח, ב.

בחודש השלישי . . באו מדבר סיני: יתרו יט, א.

מארץ מצרים: ראה ד"ה אנכי תרכי'.

זה ראש חודש: שבת פו, ב. וראה תו"א ד"ה הנ"ל (ועם הגהות — באוה"ת יתרו ע'

תשעב ואילך). ד"ה זה כתו"ח שם (שסז, ב ואילך). ד"ה זה תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' פח ואילך).
 ד"ה זה ה'תשמ"ח.

ויחן שם ישראל . . נגד ההר: יתרו שם, ב.

כאיש אחד בלב אחד: פרש"י עה"פ. וראה לקו"ש חכ"א שיחה א' וב' לפ' יתרו (ע' 100

ואילך).

וביום השני כו': ראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תצד (אלא ששם מונה ימי השבוע

דשנה ההיא, וכאן מדובר בימי החודש).

(* נדפס בהתוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 237 ואילך. המו"ל.

קסב

"קאים אדעתיה דרביה!"

בי"ה, יום שלישי פ' ויקרא אל משה,
ראש-חודש ניסן, ה'תש"נ
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו ביום ראש-חודש ניסן, חודש הגאולה, שהקב"ה קבע אותו
כחודש הראשון לכל חדשי השנה ("החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון

יום שלישי: שהוכפל בו כי טוב — פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו). ובאזה"ח
(בראשית לג, א ואילך. משפטים ע' א'קנו. ועוד) ובמכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"כ) נ"ע (נדפס
בסה"מ ה'תש"ט ע' 19 (השני) ואילך. אגרות-קודש שלו ע' קלה ואילך) מקשר זה עם "טוב
לשמים וטוב לבריות" (קידושין מ, א).

פ' ויקרא אל משה, ראש-חודש ניסן: להעיר, אשר (בפשוטן של כתובים) בא "ויקרא אל
משה" בהמשך לס"פ פקודי שהי' "כחודש הראשון גו' באחד לחודש" (פקודי מ, יז), ר"ח ניסן.
וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה פ' ויקרא אל משה* (הגש"פ עם לקוטי
טעמים, מנהגים וכיארורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' תשסא).

ראש-חודש ניסן: שאותו היום נטל עשר עטרות — שבת פז, סע"ב. פרש"י ר"פ שמיני.
וראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל שם).

חודש ניסן: ראה מכתב הנ"ל הערה ד"ה זה (הגש"פ הנ"ל שם).
ביום ראש-חודש ניסן: דאז לכו"ע, אפילו לדעת רשב"ג (פסחים ו, סע"א), "שואלין
ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח". וראה שקלים רפ"ג ובירושלמי שם. וראה ד"ה החודש
תרכ"ז ס"ד (סה"מ תרכ"ז ס"ע מכ ואילך).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו, יא.
("החודש הזה .. לחדשי השנה"): בא יב, ב. וראה מכתב הנ"ל (הגש"פ הנ"ל ע' תשסא-
ב), ובהערות שם.

ואתם תהיו לי .. ממלכת כהנים וגוי קדוש: יתרו שם, ו. ובאגדת בראשית פע"ט [פ]:

קסב: תרגום. המו"ל.

(* נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

ממלכת כהנים וגוי קדוש. וביום השלישי נאמר להם מצות הגבלה, השמרו לכם עלות בהר וגוי. וביום הרביעי נאמר להם מצות פרישה – מהחומר והגשם – היום ומחר, ולהיות נכונים בימים אלה ליום קבלת התורה, ששה בסיון בו ניתנה תורה.

והימים האלה נזכרים ונעשים מדי שנה בשנה כחדשים, ועד – חדשים ממש – קבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

ויקויים תיכף היעוד תבוא לפניך תפלתי הטה אזנך לרינתי.

בכבוד ובברכה, ובברכת החג, מועדים לשמחה –
– והכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם –
ולקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

מ. שניאורסאהן

שכולם נקראו כהנים בסיני... כל אחד ואחד מהן כאילו כהן גדול כו'. ובבעה"ט עה"פ: אלו זכו ישראל היו כולם כהנים גדולים, ולע"ל תחזור להם כו'. וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) לד, א (בהוצאת קה"ת תשמ"מ ואילך – סי' צו). אוה"ת יתרו ע' תתו. שם ע' תתט. לקוטי לוי"צ לתנ"ך ריש ע' סו. לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רט. לקו"ש חיי"ח שיחה לפ' במדבר – ב' סיון ס"ב ואילך (ע' 19 ואילך).

לשון ציווי ולשון הבטחה: ראה תו"א ס"פ תשא; או"ת להה"מ הוספות סי' יב (וש"נ): סה"מ תרכ"ו ע' קיב ואילך; תר"ל ע' קמ ואילך; שם ס"ע קמח ואילך – בנוגע ל"ואהבת". ובלקו"ת במדבר יג, ג: כי העתיד והציווי שניהם משמשין בלשון אחד. השמרו לכם עלות בהר וגוי: יתרו שם, יב. היום ומחר, ולהיות נכונים: יתרו שם, י"א. ששה בסיון: פטירת דוד (ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד. חגיגה פ"ב ה"ג. ועוד) והבעש"ט (לקו"ד ח"א לב, א. שם מב, א).

והימים האלה נזכרים ונעשים: אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בספר היקון שובכ"ם, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. כחדשים: "כמ"ש (ואתחנן ו, ו) אשר אנכי מצוך היום, כלומר בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים" – שו"ע אדה"ז או"ח סי' סא סעיף ב' (וש"נ): ספרי ופרש"י עה"פ – בנוגע לק"ש.

חדשים: ובלשון רש"י עה"פ ביום הזה: שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום נתנו. וראה גם פרש"י עה"פ עקב יא, יג. תבוא כו, טז. וראה סה"מ תרס"ה ע' רלה ואילך. עטר"ת ע' תלח ואילך. תרפ"ה ע' ריא ואילך. ה"ש"ת ע' 116 ואילך. ועוד. תבוא... לרינתי: תהלים פח, ג.

והכל מודים... לכם: פסחים סח, ב. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' תצד סי"ח. ואפילו לפי ההלכה (רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ט (ובמ"מ שם). טושו"ע או"ח ר"ס תקכט. שו"ע אדה"ז הל' יו"ט סתק"ט סי') שבב"ל הימים טובים צ"ל "חציו לכם" – אעפ"כ יש חילוק בין חג השבועות לשאר הימים טובים – ראה לקו"ש חכ"ג שיחה ב' לחג השבועות (ע' 27 ואילך).

הוא לכם לחדשי השנה"), מן הראוי לעמוד על המשמעות וההשפעה של "חודש הגאולה" בחיי יום יום של יהודי במשך כל השנה ("ראש חדשים .. השנה"), ובמיוחד לשנה זו.

★ ★ ★

ראשית השנה היא לכאורה ביום הראשון של חודש תשרי — ראש השנה. ברם, כך הוא הדבר רק לפי סדר בריאת העולם, כפי שהקב"ה ברא את העולם ומנהיג אותו "בדרך הטבע", כלומר באופן שממבט שטחי נראית ההנהגה כ"טבעית", משום שהאלקות מסתתרת וחבויה בלבושי הטבע של העולם ("עולם" מלשון: העלם, ועד"ז (בראשית ברא) אלקים בגימטריא "הטבע") — ובכל ראש השנה

הניסים שהתרחשו בחודש הגאולה הם חלק מ"הנהגה ניסית" ו"יציאת מצרים" רוחנית, גילוי אלוקות באופן על־טבעי תוך יציאה מגבולים ומיצרים. לאחר "הוציאך .. ממצרים" באופן על־טבעי נדרשת ומתחייבת מצד האדם עבודת ה' למעלה ממיצרי כוחותיו ובאופן על־טבעי — "תעבדון את האלוקים על ההר הזה". ברם, חושיו המוגבלים של האדם אינם מסוגלים לקלוט גילוי אלוקות של "הנהגה ניסית", ולכן לגבי הניסים של יציאת מצרים נאמר "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ^{אוצר החכמה} ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה .. ארבעים שנה". ראייה ושמיעה פנימית, המשפיעה על האדם עד כדי "לב לדעת" — לצורך זה נדרשו ארבעים שנה, ומשעמדו בני

ראשית השנה: בהבא להלן ראה ד"ה החודש באוה"ת בא כרך ח (ע' ב'תתקטו ואילך). ד"ה זה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא ואילך), תרס"ו (המשך תרס"ו ע' קנו ואילך), תרע"ח (הב' — סה"מ תרע"ח ס"ע רכד ואילך), ועוד. וראה לקו"ש חי"ז ע' 150 ואילך. לכאורה: בכ"מ נכתב "לכאורה" אף שהוא האמת והמסקנא (שד"ח ח"ט ע' 3670. וש"נ).

ראש השנה: ראה ד"ה הנ"ל תרנ"ד, תרס"ו ותרע"ח שם. ד"ה זה ה'תשל"ט, ובהנסמן שם הערה 8 (סה"מ מלוקט ח"ג ע' פא).
(עולם" מלשון — העלם: לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' אינט. וראה לקו"ש שופטים תשמ"ז הערה 63. וש"נ.
(בראשית ברא) אלקים: בראשית א, א.
אלקים בגימטריא "הטבע": פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) ס"י קנט. או"ת להה"מ ל, ד (בהוצאת קה"ת ה'תש"מ ואילך — ס"י פה). שער היחוד

ישראל על סף המעבר לתקופה חדשה, של שלימות בקיום תורה ומצוות, בכניסה לארץ ישראל — אוֹיֹז באה יציאת מצרים לשלימותה וחדרה להכרה פנימית. ב"שנת ניסים" מסוגל דורנו "לראות ולשמוע ולדעת" את המשמעות שב"הנהגה הניסית" שהתרחשו לפני ארבעים שנה, כתוצאה ממסירות־נפשם ועבודתו העל־טבעית של נשיא דורנו.

מתחדשת ומתחזקת הנהגה טבעית אלוקית זו.

ויש עוד הנהגה אלוקית, ^{אוצר החכמה} "הנהגה ניסית", למעלה מן הטבע, ועד שפורצת כל הגבלות הטבע של העולם — והנהגה זו קשורה בחודש ניסן (כפי שהדבר רמוז גם בשמו של החודש — "ניסן" מלשון: נס).

שגם מטעם זה נקרא חודש זה בשם "חודש הגאולה":

בפשטות קשור הדבר ביציאת מצרים, שכן בדרך הטבע הרי, כהודעת חז"ל, אפילו עבד אחד ויחיד לא היה יכול לברוח ממצרים, ואילו ביציאת מצרים יצא משם, וביד רמה, עם גדול ועצום למעלה משש מאות אלף גברים מבוגרים (בני עשרים שנה ומעלה), מלבד צעירים, וכן נשים וטף! אך

והאמונה רפ"ו. ועוד. — נסמן כסה"מ מלוקט ח"ג ע' ריג הערה 22. הנהגה טבעית.. "הנהגה ניסית": ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש גוי' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. בהנסמן לעיל בהערה ד"ה ראשית השנה. "הנהגה ניסית", למעלה מן הטבע: ראה גם מכתב וא"ו תשרי ה'תש"נ, ובהנסמן שם הערה ד"ה "נס" הוא .. ומרומם וד"ה נס לשון הרמה*.

"ניסן" מלשון: נס: ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י. וראה חדא"ג מהרש"א שם. וראה מדרש לקח טוב עה"פ (בא יב, ב) החודש הזה לכם: ניסן שבו נעשו ניסים לישראל. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ג הערה ד"ה ניסן** (הגש"פ הנ"ל ע' תשדמ).

כהודעת חז"ל: מכילתא עה"פ יתרו יח, יא, הובא בפרש"י עה"פ שם, ט. וראה מכילתא עה"פ שם, א: שקולה יציאת מצרים כנגד כל הנסים כו'.

וביד רמה: בשלח יד, ח. ובתרגום אונקלוס עה"פ: בריש גלי. ובפרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.

למעלה משש מאות אלף גברים מבוגרים .. מלבד צעירים, וכן נשים וטף: בא יב, לז. וראה תיב"ע (ומדרז"ל) עה"פ.

(בני עשרים שנה ומעלה): פרש"י עה"פ.

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פט. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמג. המו"ל.

יציאת מצרים היתה על ידי נסים גלויים שהקב"ה עשה והראה, "עשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבדות לחרות כו" – ועוד לפני כן, כהכנה לכך – "עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים".

ובעומק יותר: השייכות של "הנהגה נסית" ל"חודש הגאולה" אינה רק בכך שהנסים הגלויים כללו (ועיקר הוא בהם) היציאה ממצרים בפשטות, כי אם גם בכך ש"הנהגה נסית" היא התוכן הפנימי של "יציאת מצרים": "מצרים" מלשון "מיצרים וגבולים" (הגבלות הטבע), "יציאת מצרים" פירושה – יציאה מכל ההגבלות. החידוש דהנהגה אלוקית נסית היא – גילוי אלקות באופן נעלה לגמרי מכל ההגבלות ("מיצרים וגבולים") של הטבע.

וכשם שזהו בנוגע לכלל ישראל כך הוא בכל אחד ואחת מבניי בפרט, ש"יציאת מצרים" היא היא הגאולה הפרטית מהגבלות הטבע שלו עצמו.

– זהו התוכן הפנימי של האמור "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה": השלימות של "תעבדון" אינה באה רק בקיום כל ציווייו של הקב"ה, הן ב"סור מרע" והן ב"ועשה טוב", ולא רק בהתמסרות מוחלטת לעבודת ה' בכל הכוחות ובכל הענינים – אלא יתר מכך: "בכל מאודך", למעלה מהגבלות הכוחות האנושיים הטבעיים. משום כך הי' כאו"א ביכלתו להגיע ל"תעבדון את האלקים על ההר הזה" רק

"עשה .. את כל הנסים .. לחרות כו": הגש"פ פסקא "לפיכך", מפסחים קטז, ב

כמשנה.

"עשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים": אבות פ"ה מ"ד.

התוכן הפנימי של "יציאת מצרים": ראה תניא פמ"ז. וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה התוכן הפנימי* (הגש"פ הנ"ל ע' תשסג). וש"נ.

הגאולה הפרטית: ראה תניא שם. ובכ"מ.

"בהוציאך .. הזה": שמות ג, יב.

ב"סור מרע" .. ב"ועשה טוב": תהלים לד, טו. ולהעיר מכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי'

פט. סה"מ תרפ"ד ע' קצה ואילך.

"בכל מאודך", למעלה מהגבלות: ואתחנן ו, ה. וראה תו"א מקץ לט, ג"ד. דרמ"צ קכג,

ב. קס, ב. סה"מ תר"ס ע' קח. וראה ספר הערכים-חב"ד ערך אהבת ה' – בכל לבבך, נפשך ומאדך ס"ד. וש"נ.

(י) נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

לאחר "הוציאך את העם ממצרים", דווקא ההתגלות האלוקית של יציאת מצרים, יש בה הכוח דלמעלה מן הטבע לרומם ולהעלות את כאו"א למעלה מהגבלות הטבע ולהביא אותו להשלימות של "תעבדון את האלוקים", שזוהי "גאולת מצרים", הגאולה הפרטית של כאו"א בפרט.

מובן, שגילוי האלוקות ב"הנהגה נסית", בהיותה למעלה לגמרי מגדרי הטבע, איננה יכולה להיקלט בבת אחת ולגמרי על-ידי השכל והכחות של האדם אשר ככל שיהיו נעלים הם בכל זאת מצומצמים בגדרי הטבע. בסגנון אחר: אפילו כאשר בעיני בשר רואים בגלוי נסים אלוקיים, אין הדבר, בכל זאת, נקלט ונתפס על-ידי הכוחות והחושים באופן חודר וממצה, והדבר נשאר נשגב ממנו.

אנו מוצאים תוכן זה מפורש בתורה, ואכן בקשר לנסים של יציאת מצרים, אשר בסוף שנת הארבעים להיותם במדבר אמר משה רבנו לבני ישראל:

"אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו .. ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה .. ארבעים שנה .. ותבואו אל המקום הזה .. ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם".

ודורש ביאור: הפסוק עצמו מדגיש כי בני ישראל ראו בעיניהם את כל הנפלאות הגדולות של יציאת מצרים, ואם כן איך זה לא הבינו, לא ראו ולא שמעו את הנסים עד לסיום ארבעים השנה במדבר? – אך כאן מדובר על ראייה שמיעה והכרה כזו שתביא לידי "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם", ראייה ושמיעה והכרה המקיפות ומשפיעות על האדם לשמור את "דברי הברית" במלוא המדה (כפי שאומר רש"י ש"מכאן ואילך יקפיד" הקב"ה שיהיה "ושמרתם את דברי הברית"),

"אתם ראיתם .. ועשיתם אותם": תבוא כט, א"ח.
 רש"י: עה"פ שם, ו. נתבאר בלקו"ש חי"ד שיחה ב' לפ' תבוא (ע' 100 ואילך).

עד כדי כך שהדבר מקיף את האדם וחודר בו בכל הפרטים – הן בלב (לדעת), הן בעינים (לראות) והן באזנים (לשמוע), ונרמז זה גם בזה שאנו מוצאים בקרבן הפסח (היינו עוד לפני שיצאו ממצרים) אשר כל חלקי הקרבן נצלים יחד על האש – "ראשו על כרעיו ועל קרבו", ולאחר מכן **אוכלים** הקרבן, שאז נעשה הקרבן "דם ובשר כבשרו". כלומר – ההקרבה המלאה והמושלמת לה' צריכה להקיף את האדם כולו, ואכילת הקרבן צריכה להיות בהמשך רצוף של סעודה אחת, "בבית אחד", ולכל בני הבית.

ולשם כך לא הי' די בראיה ושמיעה והכרה חד-פעמיים של האותות והמופתים רק באמצעות החושים הפשוטים, כי אם נדרשת הסתכלות-הנשמה מעמיקה, פנימית וממושכת בהנהגה הנסית של הקב"ה, כך שהתגלות האלוקית העל-טבעית תהיה ספוגה וממולאת וחדורה היטב היטב בכל חלקי המציאות של האדם, עד שהוא מעתיק את עצמו ומתרומם מעל כל הגבלות הטבע שלו. לשם כך נדרש משך זמן של **ארבעים שנה**, ללמוד ולהתעמק בכך, כפי שחז"ל לומדים מן הפסוק האמור ש"לא קאים איניש אדעתי דרבי עד ארבעין שנין" (– אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה).

דבר זה נותן גם הסבר עמוק יותר מדוע אמר משה רבנו דברים אלה לבני ישראל רק לאחר שעמדו להכנס לארץ ישראל, על סף תקופה חדשה

בכל הפרטים .. בלב .. בעינים .. באזנים: ראה שיחת אור ליי"ב סיון ה'תשמ"ט (ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 506). ש"פ וארא ר"ח שכט (ס"ד) וש"פ בא ח' שכט (בסה"ש ה'תש"נ) ה'תש"נ.

עוד לפני שיצאו ממצרים): ובתור הכנה ליציאת מצרים – ראה מכילתא ופרש"י עה"פ בא יב, ו. נתבאר בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפ' בא – ע' 114 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' רכד ואילך).

נצלים .. "ראשו .. קרבו": בא שם, ח"ט. פסחים עד, רע"א במשנה. רמב"ם הל' ק"פ פ"ח ה"י.

אוכלים הקרבן: ויתירה מזו – הפסח "לא בא מתחילתו אלא לאכילה" (פסחים עו, ב במשנה. רמב"ם שם פ"ד ה"ב), ומצות עשה מיוחדת באכילתו – ראה בארוכה לקו"ש חט"ז שיחה ב' לפ' בא – ע' 102 ואילך (הגש"פ הנ"ל ע' שמג ואילך).
"בבית אחד": בא שם, מו.

ש"לא קאים איניש אדעתי דרבי עד ארבעין שנין": ע"ז ה, ריש ע"ב. וראה פרש"י עה"פ שם. וראה המשך באתי לגני השי"ת פט"ז (סה"מ ה'תש"י ע' 151), נתבאר בד"ה באתי לגני ה'תשכ"ו (סה"מ באתי לגני ח"א ע' קצג ואילך). – וראה בארוכה לקו"ש תבוא תשמ"ט.

בקיום התורה והמצוות (בארץ ישראל ניתנה האפשרות לקיים גם את המצוות התלויות בארץ, כל תרי"ג המצוות), זאת משום שרק בסוף ארבעים השנה במדבר, כאשר בני ישראל זכו ל"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" את כל "המסות הגדולות.. האותות והמופתים הגדולים" של יציאת מצרים, הושגו הסיום והשלימות של "יציאת מצרים" המביאים לשמירת דברי הברית באופן מלא ומוחלט.

★ ★ ★

הדברים האמורים יש להם משמעות מיוחדת בשנה זו:

אנו נמצאים "ארבעים שנה" לאחר הסתלקות נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאצלו ראו בגלוי "הנהגה נסית", על-טבעית, הן במובן הגופני והן במובן הרוחני, ראו את מסירות-נפשו העל-טבעית בכל שטחי התורה והיהדות, כפי המפורסם, ולאחר ארבעים שנה מגיעים ל"קאים אדעתי

בסוף ארבעים השנה.. הסיום והשלימות של "יציאת מצרים": כמש"נ "אלה מסעי בני" אשר יצאו מארץ מצרים.. ירדן יריחו", מסעי ל' רבים — אף שיציי"מ הי' מסע אחד וביום אחד, אלא ד"כל המ"ב מסעות נק' הכל אשר יצאו מארץ מצרים והיינו עד חנייתם בירדן יריחו" (לקו"ת מסעי פט, א. אלא דשם מדובר בהשלימות דיציי"מ שתהי' בהגאולה העתידה, שאז "תתגלה בחי' זו ד"ירדן יריחו" — והריחו ביראת ה'.. דמורח ודאין כו").

"המסות הגדולות.. האותות והמופתים הגדולים": לשון הכתוב — תכוא שם, ב. משמעות מיוחדת בשנה זו: והדגשה נוספת בזה, בעמדנו בשנת ה'תש"נ, אשר כפי שנחפשו בתפוצות ישראל (להעיר מרמב"ם הל' ממרים (פ"א ה"א.ב. שם פ"ב ה"ב ואילך), שמנהגות ש(הנהיגו ב"ד הגדול ו)ופשטו בכל ישראל יש עשה ול"ת בקיומם) הר"ת דמספר השנה — ה'תש"נ — הם: הי' תהי' שנת נסים (ראה בארוכה מכתב וא"ו תשרי ה'תש"נ*). היינו ששנה זו היא שנה מסוגלת לנסים גלויים מהקב"ה. וענין זה הוא בהדגשה יתירה בחודש ניסן — חודש הגאולה — ד"שנת נסים".

"ארבעים שנה" לאחר הסתלקות: ראה שיחות: ש"פ בא ח' שבט, אור ליו"ד שבט, מוצאי יו"ד שבט, י"א שבט, י"ג שבט, ש"פ בשלח ט"ו שבט וט"ז שבט — ה'תשמ"ט (בסה"ש תשמ"ט ח"א). ש"פ וארא ר"ח שבט, ש"פ בא ח' שבט ואור ליו"ד שבט — ה'תש"נ (בסה"ש תש"נ).

הסתלקות: ראה אגה"ק סי' ז"ך וביאורו וסי' כח.
נשיא דורנו: שהנשיא הוא הכל — פרש"י עה"פ חוקת כא, כא (מתנחומא חוקת כג).
וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו: לבו (של המלך) הוא לב כל קהל ישראל. וראה לקו"ש ח"ט ע' 165 ואילך).

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פט. המו"ל.

דרכי"י — הקב"ה נותן "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע", כולל
ובמיוחד את ההנהגה הנסית של נשיא דורנו.

★ ★ ★

ויהי רצון, שבעמדנו בימי הסגולה של חודש ניסן שבשנת "ה"י תהיי
שנת נסים", יזכה כל אחד לראות במוחש בחייו הוא את ההנהגה הנסית של
הקב"ה עד ל"נסי נסים".

עד לזכות לנס־העיקרי — נס הגאולה האמיתית והשלימה על ידי
משיח צדקנו, בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, שאז יהיו הנסים גדולים
אף בערך ולמעלה באופן נפלא מן הנסים שהיו ביציאת מצרים. וכפירוש
רז"ל: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — שאפילו ביחס ל"ימי
צאתך מארץ מצרים" הם "נפלאות".

והקב"ה ממלא את התפלה הלבבית של כל יהודי־זכל היהודים:
"תבוא לפניך תפלתי הטה אזנך לרנתי" ומביא את הגאולה האמיתית
והשלימה,

ונכנסים מיד לארץ ישראל — כמו הכניסה לארץ ישראל בפעם
הראשונה שהיתה תיכף בסוף "ארבעים שנה"

בימי הסגולה של חודש ניסן: ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סימן תכט סעיף ח"ט.
וש"נ.

"ה"י תהיי: באופן ד"כְהוֹיִיִתָה תהא" — ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. שם יז, ריש
ע"ב. בכורות ד, ב. ובכ"מ.

הגאולה האמיתית והשלימה: שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב,
ממכילתא עה"פ בשלח טו, א).

בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל: כדעת ר' יהושע — ר"ה יא, רע"א. וכדרושי חסידות
ד"ה החודש (נסמנו בד"ה החודש ה'תשל"ה הערה 28 — סה"מ מלוקט ח"ד ע' קצה) הובא
שבמדרש (שמור"ד פט"ו, יא) הכריע וסתם כדעת ר' יהושע.

וכפירוש רז"ל: "כימי צאתך .. נפלאות": מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ ס"ק ז"ח
(ע' תפז), מזח"א בהשמטות סכ"ה (רסא, ב). פע"ח שער כ"א (שער חג המצות) פ"ו (בד"ה
מהר"י ז"ל). וראה ד"ה כימי צאתך מארץ מצרים דאחש"פ ה'תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ג ע'
ק"ט ואילך). ד"ה זה די"א ניסן ה'תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' לו ואילך).

"תבוא .. לרנתי": תהלים פח, ג. וראה שיחת שבת הגדול, ערב י"א ניסן תשמ"ט ס"ט
(ס' השיחות תשמ"ט ח"א ס"ע 393 ואילך).

ונכנסים מיד לארץ ישראל .. בסוף "ארבעים שנה": ראה גם זח"א קלו, סע"ב (במדרש

וכל זה – תיכף ומיד ממש.

בכבוד וברכה להצלחה בכל האמור
ובברכת חג הפסח כשר ושמח ומבשר
טוב

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

הנעלם): זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא. ולהעיר גם ממארוז"ל (סנהדרין צט, א) "ימות המשיח ארבעים שנה, שנאמר (תהלים צה, י) ארבעים שנה אקוט בדור", "אקח ישראל ואמלוך עליהם... ומסתמא היינו משיח ששינויין גדולים יהיו בדורו" (פרש"י סנה' שם). ובחדא"ג מהרש"א שם: "קרא איירי במשיח, דכתיב לעיל מיני" (תהלים שם, ז) היום אם בקולו תשמעו וגו', דהיינו היום אתי משיח אם בקולו תשמעו כדאמרינן לעיל".
חג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצו. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ו בסופו הערה ד"ה ושמח* (הגש"פ הנ"ל ע' תתצד).

* נדפס לעיל מכתב קנא. המו"ל.

קסג

"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע!"

ב"ה, יום ששי פ' צו,

י"א ניסן, נשיא לבני אשר, ה'תש"נ

ברוקלין, נ.י. אוצר החכמה

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב הקודם, מיום ראש-חדש ניסן, וכדי להבהיר יותר את הנקודה היסודית שנתבארה בו – ש"סיום" יציאת מצרים ושלימותה היו

יום ששי: שהוכפל בו טוב – בראשית א, כה. שם לא. חזקוני עה"פ שם, לא. וראה רמב"ן שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 641 הערה ד"ה עש"ק*.

יום ששי... ניסן: להעיר מהמובא בספרים (חדא"ג מהרש"א ע"ז ג, א. שער הכוונות ענין הקידוש דליל שבת. ועוד) ד"יום הששי ויכולו השמים" (בראשית א, לא) ר"ת הוי' כסדרו – שכזה עילוי צירופו של חודש ניסן, דרך הוא כסדרו (משנת חסידים מסכת ניסן בתחלתה. נח' בא ד"ה החודש תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' לו ואילך). ועוד). וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) פ' בא ד"ה החודש הזה (ל, א). מכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"א הערה ד"ה חודש ניסן** (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים – קה"ת תשמ"ו ואילך – ע' תשי). פ' צו: לשון זירוז מיד ולדורות – תו"כ (הובא בפרש"י) ריש פרשתנו. וראה אוה"ח הקדוש פרשתנו (ו, ב): ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרז לישראל כו', עיי"ש. וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ריש פרשתנו (לח, א"ב. בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך – סי' קח).

י"א ניסן, נשיא לבני אשר: שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתכ"ט ס"ט. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג"שכה. שם ע' תיט. וראה מכתבי י"א ניסן: ה'תשמ"מ הערה ד"ה י"א ניסן; ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר*** (הגש"פ הנ"ל ע' תשנ"ג. שם ע' תשס"ז).

קסג: תרגום. המשך למכתב קסב. המו"ל.

(* נדפס לעיל מכתב עא. המו"ל.

(** נדפס לעיל מכתב קלז. המו"ל.

(*** נדפסו לעיל מכתבים קמז. קמט. המו"ל.

לסוף ארבעים השנה במדבר, כאשר זכו בני ישראל ל"לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" את כל "המסות הגדולות .. והאותות והמופתים הגדולים" של יציאת מצרים, באופן שכל זה נקלט וחדר היטב ומילא את כל חלקי האדם: הן הלב (לדעת), הן העינים (לראות) והן האזנים (לשמוע),

— ראוי להתעמק יותר ולהבין באופן יסודי יותר את החידוש שב"לב לדעת" — ועינים לראות ואזנים לשמוע" כפי שהיו לאחר ארבעים שנה ביחס להדעת והראיה והשמיעה שהיו בעת יציאת מצרים,

ושההתעמקות תהיה באופן שהדבר יבוא לידי ביטוי עד למעשה בפועל, ושצריך להיות — כמו כל ענייני טוב וקדושה — באופן של "מעלין בקודש".

★ ★ ★

כשם שהלב מעביר חיות לכל האברים — כך על החיות הרוחנית להתבטא בכל כוחותיו. על היהודי לעמוד בתנועה של התקשרות עם הקב"ה יותר מכפי שהוא תלוי במקור החיים שלו, וכאשר הדבר נובע מ"פנימיות הלב", דרגת "איתן" שבנשמה, הרי זה משפיע בהתאם על הפעולות של לב לדעת, עינים לראות ואזנים לשמוע: "לדעת" הדברים הסתומים והנעלמים שאפשר להשיגם רק מצד הקשר הפנימי של הנשמה עם הקב"ה; "ראייה" ממושכת והסתכלות יסודית ופנימית בכל הפרטים עד לקליטה פנימית; "שמיעה" נפשית מעמיקה ופנימית החודרת ומקיפה את מהות העומע. כל זה בא מכוחה של עצם הנשמה שהיא חלק אלוקה ממעל ממש, המאירה בתוקפה ("איתן" = חזק) כפי שהיתה מעודה ("איתן" = יושן), ללא

ל"לב .. לשמוע": תבוא כט, ג.

"המסות הגדולות .. האותות והמופתים הגדולים": תבוא שם, ב.

ארבעים שנה: תבוא שם, ד.

"ראו עיניך": תבוא שם, ב.

עד למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר — אבות פ"א מי"ז. תקו"ז תנ"כ (פז,

סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב). קלד, א).

"מעלין בקודש": ברכות כח, א. וש"נ. ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג. זח"ג קסב, ריש ע"ב.

וראה לקו"ש ח"ג ע' 250 הערה ד"ה להעלות בקודש. וש"נ. מכתב ר"ת ניסן ה'תשל"ז הערה

השינויים והחידושים שנתווספו כשם שאנו רואים בחיים
בתור נברא. הגשמיים של האדם שהלב מעביר

חיות (יכי הדם הוא הנפשי) לכל

האברים (כמאמר: "לבא פליג לכולי שייפין" – הלב מחלק לכל האברים) –
כך הדבר בחיות הרוחנית של יהודי, שבהתאם לעומק ולתוקף רגש הלב
היהודי אל הקב"ה באותה מדה הדבר מתבטא בעבודת ה' בכל ה"אברים",
כוחות הנשמה שלו.

אוצר החכמה

כידוע, ישנן שתי דרגות כלליות ב"עבודה שבלב" – השאיפה, של הלב
היהודי אל הקב"ה, שהיא המקור והשורש של עבודת ה':

1234567890

דרגה אחת היא שיהודי נמשך וחפץ להתקרב יותר ויותר אל הקב"ה
ברגש הלב שלו, ודרגה נעלית יותר "בפנימיות הלב (היהודי)", שהיא
"תנועה" ורגש של התקשרות גמורה ודביקות עם הקב"ה, פנימיות נקודת
הלב הקשורה לגמרי ומאוחדת עם הקב"ה, יותר מכפי שהאדם תלוי
ומאוחד בחייו, במקור החיים שלו.

וכאמור – "לבא פליג לכולי שייפין": בהתאם לשני סוגי הדרגות
שבלב הוא השינוי בפעולת הלב בכל כוחות ואברי האדם בשלושת הענינים
הכלליים האמורים: (לב) לדעת, (עינים) לראות, (אזנים) לשמוע – שינוי
בין ההשפעה באופן הרגיל לבין ההשפעה באופן הנעלה והעמוק של הדעת

ד"ה זה* (הגש"פ הנ"ל ע' חרעז).

כשם שאנו רואים וכו': בהבא להלן ראה (תניא) אגה"ק סי' לא. תו"א בראשית ז, ד
ואילך (ועם הגהות וכו' – באוה"ת בראשית כרך ו תחרנת, א ואילך). ובכ"מ.
(יכי הדם הוא הנפשי): ראה יב, כג.

"לבא פליג לכולי שייפין": ראה זח"ג קסא, ריש ע"ב. שם רכא, ריש ע"ב (ברע"מ).
וראה הנסמן בהערה דלעיל ד"ה כשם. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג ע' חחקיז ואילך. ובכ"מ.
כידוע: בהבא להלן ראה אגה"ק סי' ד. ד"ה כי תצא בלקו"ת (תצא לה, סע"ג ואילך).
ועם הגהות וכו' – באוה"ת תצא כרך ה' ע' ב'נד ואילך), וכמאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב
(ריש ע' תפט ואילך. שם ע' תקו). וש"נ. ד"ה אחם נצבים בלקו"ת (נצבים מד, סע"ב (ואילך),
ובמאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ג (ע' תשסה ואילך). סה"מ תרנ"א ע' יח ואילך. ובכ"מ.
פנימיות נקודת הלב .. ומאוחדת עם הקב"ה: והיא בחינת יחידה שכנפש – ראה בהנסמן
בהערה שלפני זה.

(*) נדפס לעיל מכתב קכו. המו"ל.

הראיה והשמיעה, משום שהן נובעות מן הדביקות של פנימיות הלב ולכן הרי הן באופן נעלה יותר.

★ ★ ★

(לב) לדעת: ישנה הבנה באלקות לפי שכל האדם המוגבל הנקראת בשם "דעת תחתון", כפי שה"תחתון" מתאמץ (ממטה למעלה) להבין אלקות (עד כמה שנברא יכול להשיג דעת הבורא);

ויש אופן של "דעת" – "דעת עליון" – שהוא סוג שונה לגמרי בדעת, כפי ש"עליון" מבין אלקות, וזהו ה"לדעת את ה'" כפי שהוא קשור – כלשון הרמב"ם – ב"דברים הסתומים", הענינים האלוקיים הנעלמים, שאי אפשר להשיגם ע"י השכל האנושי הרגיל ורק מצד הקשר הפנימי של הנשמה היהודית עם הקב"ה (בהיותה "חלק אלוקה ממעל ממש") מסוגל יהודי להגיע להבנה הנעלית יותר באלקות;

(עינים) לראות: בראיית דבר יש הבדל עצום בין ראייתו בפעם הראשונה לבין הסתכלות עליו לאחר הכרה יסודית בו והתעמקות של זמן ממושך בכל פרטיו, שאז הרי זה "לראות" שונה לגמרי.

ההבדל העיקרי אינו בכך שבמבט אחד לא נקלטים ומושגים כל פרטי הדבר – שכן כידוע יש לחוש הראיה תכונה לקלוט ולראות את הדבר כולו על כל פרטיו, כי אם בכך שראיה הבאה לאחר התבוננות בפרטי הדבר היא

(עד כמה שנברא יכול .. דעת הבורא): ובלשון הרמב"ם בסיום וחותם הלכות מלכים וכללות הספר: וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם. וראה "הדרן" על הרמב"ם (י"א ניסן תשמ"ה) ח"ג סכ"ח-כט. שיחת י"א ניסן ואחש"פ תשמ"ה ס"ג (לקו"ש חכ"ז ע' 238 ואילך). ש"פ ויקהל תשמ"ו ס"ג (לקו"ש שם ע' 250 ואילך).

כלשון הרמב"ם: שם. וראה בהנסמן בהערה הקודמת. ולהעיר שיום הולדתו הוא בערב פסח – סדר הדורות ד"א תתקכז, מספר יוחסין מאמר ד (דורות האחרונים).

"חלק אלוקה ממעל ממש": תניא רפ"ב. וראה בהנסמן במאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' שעג.

בראיית דבר וכו': בהבא להלן ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 135. ועיין ג"כ סה"מ ה'תש"א ע' 113.

כידוע: מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ס"ע תשכה ואילך. אוה"ת בראשית כרך ו תתרח, א ואילך. ועוד.

ביסודיות ועמקות שונה לגמרי, היא הסתכלות חודרת ומעמיקה ה' תופסת" את האדם כולו, הוא שקוע ומרוכז כליל בדבר כאילו אין דבר אחר מלבד הדבר שהוא רואה.

מובן שאז נראה הדבר עם כל פרטיו באור שונה לגמרי;

(אזנים) לשמוע: ישנה "שמיעה" סתם, וישנה "שמיעה" נפשית שפירושה קליטה מעמיקה ופנימית, "שמיעה" החודרת ומקיפה את כל מהות השומע — "יכנסו דברי באזנך", והשפעתה היא כללית ומלאה לגמרי עד שישנה שמיעה הנוגעת לכללות (ועצם) האדם, וכפסק החלכה, "חרשו נותן לו דמי כולו" (מי שגרם חרשות לאחר חייב לשלם לו את שווי כל גופו).

★ ★ ★

דרגה זו של פנימיות הלב נקראת בשם "איתן", כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן, וז"ל:

"משכיל לאיתן האזרחי, איתן הוא עצם הנשמה .. חלק אלקה

כאילו אין דבר אחר מלבד הדבר שהוא רואה: עוד יותר מההסתכלות "שמסלק כל כוחותיו לגמרי וכולו מסור ונתון בזה שהוא מסתכל" — סה"מ ה'תש"א שם (ע' 114). "שמיעה" .. "שמיעה" נפשית .. קליטה מעמיקה ופנימית: ראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ט (תש"ח) ס"ד ואילך (ספר השיחות תרצ"ט ע' 343 ואילך. סה"מ ה'תש"ח ע' 252 ואילך). וראה בהנסמן בסה"ש שם הערה 9.

"יכנסו דברי באזנך": פרש"י ר"פ ויגש, מכ"ר פצ"ג, ו. וראה לקו"ש ח"כ ע' 214. "חרשו נותן לו דמי כולו": ב"ק פה, ב ובפרש"י שם. רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ב הי"ד. טושו"ע חו"מ סת"כ סכ"ה. וראה אוה"ת ואתחנן כרך ו ריש ע' בירעט. עקב ס"ע תרכא ואילך. סה"מ תרכ"ט ע' רפב (ושם גם משערי תשובה לרבינו יונה שער שני בהדרגה הג' סי"ב). וראה גם אוה"ת נ"ך כרך ב ס"ע תתקא ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 83.

כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן: קונטרס לימוד החסידות ע' 5-6.

וממשיך שם כ"ק מו"ח אדמו"ר: כך היא תורת הוד כ"ק רבינו הגדול, וכך נשנית תורה זו במשך יותר על מאה שנה בארבעה דורות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק', אשר כל אחד ואחד מכ"ק אבותינו רבותינו הק' בדורו אמר המאמר בתוספת ביאור בהשכלת הבנת הענין וידיעתו, בהסבר נעלה אשר החי' כל הנפש החי' בידיעת פנימיות התורה.

— ביאור רבותינו נשיאינו כפי' הפסוק "משכיל לאיתן האזרחי" נלקטו ב"קובץ י"א ניסן שנת הפ"ט" (קה"ת תש"נ) אות א ואילך. וש"נ. ועיין שם אות ב-ג מהכעש"ט והרב המגיד.

"משכיל לאיתן האזרחי: תהלים פט, א.

ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח

ממעל .. ואיתן הוא התוקף דהנשמה הבא בגילוי בהכח דמסירת נפש ואיתן לשון יושן בלתי מחודש .. וזהו משכיל שהוא המקור הממציא ומגלה את השכל, הנה משכיל הוא רק לאיתן, דאיתן יש לו משכיל, מה שעל ידי כח המשכיל הוא האזרחי, מזריח לכל הכוחות והחושים".

במלים פשוטות: "איתן" הוא עצם הנשמה, שהיא חלק אלוקה ממעל, אחד הפירושים של "איתן" הוא – תוקף וקשיות, והכוונה לכוח החזק של הנשמה המתגלה בעצם מסירות הנפש של כאו"א מישראל אל הקב"ה, פירושו של "איתן" הוא גם "יושן" – עתיק, שכן התוקף והחוזק של הנשמה אינו דבר מחודש ונוסף אצלה אלא זוהי האלקות שיש בנשמה מאז ומתמיד, בהיותה "חלק אלקה ממעל".

וזהו "משכיל לאיתן האזרחי": בשעה שמאירה וזורחת ביהודי הבחינה של "איתן" שבנשמתו, עצם האלקות של "חלק אלקה ממעל", מביא הדבר עילוי בשכלו – "משכיל": מתגלה אצלו מקור כוח השכל, עד כדי להיות "אזרחי" (מלשון "זריחה"), על ידי "כוח המשכיל" זורח ה"איתן" בכל הכוחות והחושים.

★ ★ ★

ויהי רצון שבעמדנו לאחר תקופת ארבעים שנה, ובזמן של חודש ניסן, חודש הגאולה, וזאת ב"שנת נסים",

אדמו"ר ב"קובץ מכתבים" שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214. אגרות קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) – מתחילין בי"א ניסן שנה זו אמירת מזמור פ"ט שבתהלים.

ואיתן לשון יושן; סוטה מו, ב. וראה קונטרס לימוד תחסידות שם כהערה. תוקף וקשיות: לקו"ת ר"פ ראה (יח, א). ובכ"מ (נעתקו ב"קובץ" הנ"ל). איתן .. תוקף וקשיות .. יושן: ראה גם ספר השיחות חש"ג (ע' 135): רבינו הזקן מבאר הענין דאיתן שבנשמה, שבאיתן ג' ענינים, אַלט, האַרט, שטאַרק, דאס מיינט די אַלטע האַרטע שטאַרקייט וואָס איז פּראָן באַ אַ אידן אויף תורה ומצות (וראה הנסמן שם ובהנעתק בקובץ הנ"ל אות מז. וש"ג).

אינו דבר מחודש ונוסף: ובלשון אדה"ז בלקו"ת שם: שיש בכל אחד ואחד בחינה זו מאז מעולם, כי ישראל עלו במחשבה במקורא דכולא (אלא דשם הוא בפירוש "האזרחי מלשון אזרח הארץ"). ועד"ז בשאר הדרושים שנעתקו ב"קובץ" הנ"ל.

"אזרחי" (מלשון "זריחה"): לקו"ת שם. ובכ"מ (נעתקו ב"קובץ" הנ"ל).

חודש הגאולה: שמו"ר פט"ו. יא.

יפעול וישפיע כל אחד, לגלות בקרבו את ה"איתן" שבנשמה, הנמצא בכל יהודי, שישפיע עד למחשבה ודיבור ומעשה של חיי יום יום,

ובמהרה בקרוב נזכה שיתגלה במלואו ה"משכיל לאיתן האזרחי", עד כדי כך שהדבר נאמר בלשון הווה ועבר — כבר התגלה וכבר מאיר בכל אחד ואחת וחודר בתוך כל כולו

ובחודש ניסן זה ממש נראה את קיום הבטחת הקב"ה כנאמר על ידי נעים זמירות ישראל: "כרתי ברית לבחירי, נשבעתי לדוד עבדי", כי "מצאתי דוד עבדי" —

שמשו צדקנו בא וגואל את כאו"א מישראל ואת כל בני ישראל מן הגלות,

וכל אחד ואחת מברכים ומודים לה: "ברוך ה' לעולם אמן ואמן", את ה"שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו".

וכל זה — תיכף ומיד ממש.

בכבוד וברכה

ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ב"שנת נסים": כהר"ת דמספר שנה זו — ה'תש"נ — ה' תהי' שנת נסים. הווה: ראה גם סה"מ תרפ"ה ע' סא (נעתק ב"קובץ" הנ"ל אות טו): דעיקר גילוי זה [דבחינת איתן] יהי' לע"ל כנודע, אמנם גם עתה הוא זורח ומאיר כו'. נעים זמירות ישראל: שמואל"ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) — שאמר ה"זמירות (כשם כל) ישראל".

"כרתי ברית .. לדוד עבדי": תהלים פט, ד.

"מצאתי דוד עבדי": תהלים שם, כא.

שמשו צדקנו: שבא בהיסח הדעת, כמו מציאה — סנהדרין צז, א. וראה אגה"ק ס"ד

"ברוך ה' לעולם אמן ואמן": סיום וחותרם מזמור פט בתהלים. וראה יל"ש עמוס בסופו

(רמז תקמט). הנעתק ב"קובץ" הנ"ל על פסוק זה (אות סג ואילך).

ה"שיר חדש .. פדות נפשנו": הגש"פ ברכת "אשר גאלנו". וראה תוד"ה ה"ג ונאמר —

פסחים קטז, ב (ממכילתא עה"פ בשלה טו, א).

קסד

"אראנו נפלאות"

1875

ב"ה, מוצש"ק

כ"ה אדר, אור ליום ג' שהוכפל בו כי טוב

פ' ויקרא אל משה,

היתנשי"א. ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מוצש"ק .. אור ליום ג' ג' ימים הראשונים כשבוע הם "כתר שבתא" (פסחים קו, סע"א).

כ"ה אדר: בו נברא העולם לדעת ר' יהושע (ר"ה יא, רע"א) שבניסן נברא העולם — תוד"ה לתקופות — ר"ה ח, א. (ובנוגע לתקופות כן ההלכה — ר"ה יב, א). וראה תוד"ה כמאן מצלינן — ר"ה כז, א. שער הכוונות להאריז"ל ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים — פ"ו). וראה לקו"ש חט"ז שיחה לפ' החודש ס"ד (ע' 483 ואילך), וכהערות שם. ד"ה החודש ה'תשל"ט ס"ח (סה"מ מלוקט ח"ג ע' פו). ד"ה אשה כי תזריע ה'תשכ"ה ס"ו (שם ס"ע צד ואילך. ד"ה החודש ה'תשל"ה (שם ח"ד ע' קצג ואילך). וראה בהערות למכתב מוצש"ק כ"ה אדר ה'תשמ"ב בתחלתו* (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' תשכב). אור ליום: ראה מסכת פסחים בתחילתה.

ליום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י עה"פ בראשית א, ז, מב"ר פ"ד, ו (ובפרש"י שם — דגם העבר נעשה טוב). ובאוה"ת (בראשית לג, א ואילך. ועוד); בסה"מ תרנ"א ס"ע קצג ובמכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע (נדפס בסה"מ ה'תש"ט ע' 19 (השני). אגרות-קודש שלו ח"א ע' קלו) — מקשר זה עם מחז"ל (קידושין מ, א) טוב לשמים וטוב לבריות. פ' ויקרא אל משה: להעיר, אשר (בפשוטן של כתובים) בא "ויקרא אל משה" בהמשך לס"פ פקודי שהי' "בחודש הראשון גו' באחד לחודש" (פקודי מ, יז), ר"ח ניסן. וראה מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה זו** (הגש"פ הנ"ל ע' תשס"א).

קסד: תרגום (חפשי!). המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קמ. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

בבואנו מימי הפורים – ימים של ניסים שהראה הקב"ה "בימים
ההם בזמן הזה", ובהתקרבונו אל חג הפסח – שבו אנו חוגגים את החג של

"זמן חרותנו", ומודים לה' על
הניסים והנפלאות שהראה בעת
יציאת מצרים –

הניסים של מלחמת המפרץ –
לעומת הניסים של ימי הפורים
שנתלבשו בטבע – נראו לעין
כל. ניצחון מופלא שמנע
שפיכות דמים מיותר. מלחמות
אלה ניתנו ע"י חז"ל כמאורעות
המעידים על התקרבות הגאולה.
ההכנה החלה ב"שנת נסים"
והתגברה בשנת "אראנו
נפלאות". הנס מרומם מעל
מגבלות הטבע. ההנהגה בתומ"צ
צריכה להיות באופן "נסי" ובלתי
מוגבל. בפרט בתקופת "ניסן"
("נסי נסים"), של שנת אראנו
נפלאות: דרך זו בעבודת ה'
קשורה לפרשת השבוע.

הרי זהו הזמן המתאים
להפנות את מלוא תשומת הלב
אל הניסים והנפלאות שאירעו
בימינו אלה, בימים הסמוכים
לפורים שנה זו.

היו אלה ניסים גלויים לא
רק לעם ישראל אלא גם לכל
העמים, ועד ש"ראו כל אפסי
ארץ" – הכל ראו את הניסים
שהתרחשו בתקופה זו.

הניסים בימי מרדכי ואסתר,
"בימים ההם", הוסתרו, כידוע,

בתוך דרכי הטבע. רק לאחר שמקשרים את ראשית מלכותו של אחשוורוש

מימי הפורים .. חג הפסח: דגאולת פורים וגאולת פסח שייכות זל"ז, דמיסמך גאולה
לגאולה (גאולת פורים לגאולת פסח) – מגילה ו, סע"ב וכפרש"י שם.
"בימים ההם בזמן הזה": נוסח ברכת הנסים (והודאת "ועל הנסים") דחנוכה ופורים.
"זמן חרותנו": כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש דחג הפסח. וראה לקו"ש חי"ז ע' 71
ואילך (הגש"פ הנ"ל ס"ע תקו ואילך).

ומודים לה' על הניסים והנפלאות .. בעת יציאת מצרים: ובלשון ההגש"פ פיסקא
"לפיכך" (מפסחים קטז, ב במשנה): להודות ולהלל כו' למי שעשה לאבותינו ולנו את כל
הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות כו'.

"נסים ונפלאות": רמב"ם הל' חמץ ומצה רפ"ז. תפלת "נשמח". וראה מאו"א מערכת
אות הנו"ן סי' כ"א (כמאו"א שם: כ"ב, והוא ט"ס).

ש"דאו כל אפסי ארץ: לשון הכתוב – ישע"י נב, י. תהלים צח, ג.
כידוע: או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) נט, ג (כהוצאת ה'תש"מ ואילך – סימן קפב).
תו"א מג"א צג, סע"ג ואילך. שם ק, א. סה"מ תקס"ה ח"א ע' שע ואילך (נוסחא שני'). שער
האמונה לאדמו"ר האמצעי (כט, ב). ביאורו"ז להצ"צ ח"א ע' שטז ואילך. סה"מ תר"ל ע' סב.
ד"ה ברוך שעשה נסים תרס"ד (קה"ת, יו"ד שבט ה'תנש"א) ס"ע 18 ואילך. ובכ"מ.

עם "בשנת שלש למלכו", ועם "בשנת שבע למלכותו", ועם "חודש ניסן בשנת שתיים-עשרה למלכותו", ועם הסעודות שעשתה אסתר לאחשוורוש ולהמן – כשמחברים את כל האירועים הללו לרצף אחד ולאחר שמגלים בהתבוננות מעמיקה שכל זה הוא המשך של עניין אחד – אזי מכירים בזה את יד ה'.

וזו אחת הסיבות שבכל המגילה (שהיא מכ"ד ספרי הקודש) לא מוזכר (בפירוש) שמו של הקב"ה – משום שגם הנס של פורים התרחש באופן של הסתר פנים, כאחד הפירושים בפסוק "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" – שהדברים מכוונים לנס של פורים: נס שמלוש ומוסתר בתוך הטבע.

לעומת זאת, באירועים שקרו בתודשים האחרונים עד (אמצע) חודש אדר, התרחש נס גדול לטובת בני ישראל ולטובת העולם כולו, נס גלוי לעיני כל העמים.

על פי התנאים הטבעיים של העולם היה צפוי, שתהיה זו לא רק הכרזת מלחמה וכיוצא בזה, אלא שהמלחמה תגרור לתוכה עמים רבים ותתלהט עד כדי מלחמת עולם ר"ל; אך בפועל, למעלה מדרך הטבע, לא זו בלבד שנמנעה מלחמת עולם, אלא שגם המלחמה שפרצה – שככה.

בשעה שכל הסימנים הצביעו, שיש לצפות למלחמה קשה ולהכין צבא גדול ואדיר, מצוייד בכלי-נשק רבים ודווקא מהמתקדמים ביותר – הרי

"בשנת שלש למלכו": אסתר א, ג.

"בשנת שבע למלכותו": שם ב, טז.

"חודש ניסן בשנת שתיים-עשרה למלכותו": שם ג, ז.

הסעודות שעשתה אסתר: שם ה, ד ואילך. ז, א ואילך.

שבכל המגילה .. לא מוזכר בפירוש .. שמו של הקב"ה: ראה לקו"ש חכ"א ע' 201, ובהנסמן בהערות שם.

"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא": וילך לא, יח. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות

סי' לב. ס' בעש"ט עה"ת ח"ב פ' וילך אות ז.

"ואנכי הסתר אסתיר .. שהדברים מכוונים .. פורים: ראה חולין קלט, ב: אסתר מן התורה

מנין, ואנכי הסתר אסתיר. ובתקו"ז חס"ט (קיד, סע"ג): אסתר הכא דמיז (האזינו לב, כ) ויאמר אסתירה פני מהם כו'.

לאחר כל ההכנות, כפי שנהוג להיערך למלחמה ארוכה שאמורה להתמשך שבועות וחודשים – בא הניצחון בפועל בתוך זמן קצר ביותר!

הניצחון היה כל כך מופלא, שהוא מנע לא רק שפיכות דמים רבה בין אומות העולם (כפי שחששו תחילה), אלא הוא אף הביא לידי כך, שהאויב ישחרר, ובצורה טובה, חלק משבויי המלחמה ואפילו חלק מאלה שנישבו בעבר.

– יש לנו ציווי והוראה בתורתנו: "אל תפתח פה" – להישמר מדיבורים של "מרה שחורה" – ושמכאן ולהבא יהיו רק בשורות טובות, בטוב הנראה והנגלה. –

יתירה מזו: אלה היודעים את המתרחש "מאחורי הקלעים" – המודעים לפרטים חסויים רבים שאינם מגיעים לידי פרסום – משיגים עוד יותר ויותר את פלאי הניסים והנפלאות בזמן הזה, בימים האלה.

במשך השנה הזאת – עליה נתנו יהודים את השם והסימן: "היה תהיה שנת נפלאות אראנו", ועוד קודם לכן, בסיומה של השנה שעברה, שצויינה על-ידי יהודים בסימן: "היה תהיה שנת ניסים" – הודגש פעמים רבות הקשר לדברים שחז"ל צפו מראש (בילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט), על המלחמות שיתרחשו בחלק ההוא של העולם, שהן מהסימנים המעידים שמתקרבת הגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו.

ולאור ההתרחשויות והניסים שצויינו לעיל, צריכה להתחזק עוד יותר ההכרה, שזהו הזמן של ההכנה הקרובה למילוי ההבטחה "והיתה לה'

"אל תפתח פה": ברכות יט, א. וש"נ. הובא להלכה ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ב. מג"א אר"ח סרל"ט סק"ז. וראה גם שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת גוף ונפש סי"ב. "היה תהיה" באופן ד"בהויתיה תהא" – ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. שם יז, ריש ע"ב. בכורות ד, ב. ובכ"מ.

"היה תהיה" (שנת ניסים): ראה בארוכה מכתב וא"ו תשרי ה'תש"נ.*
 "והיתה לה' המלוכה": עובדי' א, כא.

(*) נדפס לעיל ח"א מכתב פט. המו"ל.

המלוכה", כאשר כל העמים ישוכנעו ש"יש בעל הבית לבירה זו", והכרה זו תביא אותם "לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכס אחד".

ובפרט, כאמור, כאשר מתקרבים לחודש ניסן – מלשון נס – ויותר מכך, כפי שחז"ל מציינים, ש"ניסן" (בשני נוני"ם) מצביע על "ניסי ניסים" (ו"נס בתוך נס") – הרי ודאי שהקב"ה יראה ניסים גדולים עוד יותר.

ובמיוחד כאשר יהודים משתדלים, שגם התנהגותם היום-יומית בענייני יהדות: תורה ומצוות – תהיה באופן של "נס" – מרוממת יותר ויותר; שכל אחד ואחת שיחיו מתעלים ומתרוממים למעלה מהרגליהם עד עתה בלימוד התורה ובהידור בקיום המצוות, ועד לאופן של "ניסי ניסים" (לשון רבים) – התעלות למעלה ולמעלה ועוד יותר למעלה.

כפי שניתנה בזה ההוראה מיד בתחילת ה"סדרה" (מלשון סדר) של

יש בעל הבית לבירה זו: ראה ב"ר רפל"ט.

"לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכס אחד": צפני ג, ט וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א. לחודש ניסן .. נס: ראה מדרש לקח טוב עה"פ (כא יב, כ) החודש הזה לכם: ניסן שבו נעשו ניסים לישראל. וראה ברכות נו, א: אקריין הללא מצראה (הלל שאנו קורין בפסח, רש"י) בחלמא, א"ל ניסא מתרחשי לך. ובפרש"י שם: שע"י ניסים נקרא ניסן כו'. – ואף ששמות החדשים עלו בידם מבבל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. ב"ר פמ"ח, ט) הרי נזכרו ניסן וכו' במג"א (ראה לעיל הערה ד"ה חודש ניסן).

כפי שחז"ל מציינים .. (בשני נוני"ם) .. "ניסי ניסים": ראה ברכות נו, רע"א: הרואה כו' חנינא חנינא יוחנן נסי ניסים נעשו לו, ובפרש"י שם: חנינא, נוני"ן הרבה ניסים רבים. ובפרט "ניסן" דשמו גופא מורה על ניסים, וכמ"ש בתדא"ג מהרש"א שם בנוגע לשמות הנ"ל שכגמרא "דהשם גופי מורה על החנות והטובה, והנונין מראין שיהי' בנס".
(ו"נס בתוך נס": לשון חז"ל – שבת צז, א. וש"נ. פרש"י עה"פ וארא ט, כד (משמו"ד עה"פ – פי"ב, ד).

התנהגותם היום-יומית .. באופן של "נס": ראה בארוכה מכתב וא"ו תשרי ה'תש"נ*. "נס" – מרוממת: ראה רש"י עה"פ יתרו כ, יז. וראה סידור (עם דא"ח) מד, סע"ב. פירוש המילות לאדהאמ"צ פקל"ט. אוה"ת בשלח ע' תרסה. שה"ש כרך א' ע' כט. רד"ה ברוך שעשה ניסים תרס"ד הנ"ל. סה"מ תרע"ח ע' פט. תרפ"ט ס"ע 203 ואילך. תרח"ץ ע' קסט. ובכ"מ.

בתחילת ה"סדרה": וראה לעיל הערה ד"ה פ' ויקרא אל משה.
ההוראה .. בתחילת ה"סדרה": להעיר מתורת אדה"ז ("היום יום" ב חשון. ספר השיחות ה'תש"ב ע' 29 ואילך): מען בעדארף לעבן מיט דער צייט .. מיט דער פרשת השבוע כו'.

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פט. המו"ל.

השבוע: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'", על-פי ביאורו ותורתו של אדמו"ר הזקן: "מכנס קרבן לה'" – הקרבן צריך לבוא "מכנס", מעצמכם – כלומר, יהודי נדרש לצאת מהרגליו וממגבלותיו ולהתמסר לגמרי לקב"ה.

וההתנהגות ה"ניסית" של כל יהודי, התנהגות באופן של "נפלאות אראנו" – שהדבר נראה ונגלה לעיני כל – תזרו ותחיש עוד יותר את מילוי היעוד: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", הקב"ה יקיים את הבטחתו: "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו", ותיכף ומיד ממש, בגאולה האמיתית והשלימה, על-ידי משיח צדקנו.

בכבוד ובברכה להצלחה

אוצר החכמה

ובברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ביאורו ותורתו של אדמו"ר הזקן: קונטרס לימוד החסידות פי"ב (נדפס גם באגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' שנד). סה"מ קונטרסים ח"ב תנ, א. "היום יום" י"ב אדר שני. ובכ"מ. וראה גם לקו"ת פרשתנו ד"ה אדם כי יקריב.
 "כימי צאתך... אראנו נפלאות": מיכה ז, טו.
 "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו": תהלים פט, כא. וקאי על משיח צדקנו שכא בהיסח הדעת, כמו מציאה – סנהדרין צז, א. ב"ר פכ"ט, ג.
 בגאולה האמיתית והשלימה: שאין אחרי גלות (תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב ממכילתא עה"פ בשלח טו, א). יל"ש עה"פ (ישעי' ס, א) קומי אורי כי בא אורך – רמז תצט).
 חג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' קצז. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ו בסופו הערה ד"ה ושמח* (הגש"פ הנ"ל ע' תתצד).

(* נדפס לעיל מכתב קנא. המו"ל.

קסה

"זירוז — מיד ולדורות"

ב"ה, יום ג' שהוכפל בו כי טוב
 אור ליום ד' בו נתלו שני המאורות הגדולים
 פ' צו את אהרן ואת בניו לאמר
 אור ליום ה' ניסן שנת ה'תנש"א, ברוקלין, נ.י.

אגרות מלך

אל בני ובנות ישראל
 בכל מקום שהם
 ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה רבה!

בבואנו מראש־חודש ניסן, אשר חל השנה בשבת פרשת "החודש", שבה

יום ג' שהוכפל בו כי טוב: פרש"י עה"פ בראשית א, ז (מכ"ר פ"ד, ו). וראה בהנסמן
 במכתב כ"ה אדר שנה זו הערה ד"ה זה*.
 בו נתלו שני המאורות הגדולים: בראשית א, טז. חגיגה יב, א.
 פ' צו את אהרן ואת בניו לאמר: ריש פרשתנו (ו, ב). וראה אוה"ח הקדוש עה"פ: וכדרך
 רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו', עיי"ש. וראה או"ת להה"מ (הוצאת קה"ת) ריש
 פרשתנו (לח, א"ב. בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך — סי' קח).
 שלום רב וברכה רבה: ראה אסת"ד בסופו: מדות טובות של הקב"ה בהשפע בפירווי
 וריבוי כו', הברכה כריבוי כו' השלום כריבוי כו', עיי"ש בארוכה.
 רב .. רבה: דמעלין בקודש (ברכות כח, א. וש"נ. ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג), וכל
 החודש דאזלינן מיני' (ובכחור) — מרכינן בשמחה (תענית כט, סע"א).
 מראש־חודש .. בשבת: להעיר מהצד השוה שביניהם מהפטורת שבת זה (פ' החודש):
 שער החצר הפנימית .. יהי סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח
 (יחזקאל מו, א). וראה ד"ה החודש באוה"ת בא (ע' רנג. שם כרך ח ע' ב'תתקט), עטר"ת (הא'
 — סה"מ עטר"ת ע' קצו ואילך).
 מראש־חודש ניסן .. שבת פרשת החודש: ולהעיר שפ' החודש נאמרה (למשה וגם לבנ"י)
 כר"ח ניסן — ראה מכתב ר"ח ניסן ה'תשל"ז בתחלתו, ובהערות שם** (הגש"פ עם לקוטי
 טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' עדרת).

קסה: תרגום (חפשי?). המשך למכתב קסד. המו"ל.

(* נדפס לעיל מכתב קסד. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קכז. המו"ל.

קוראים בתורה "החודש הזה לכם גוי ראשון הוא לכם לחדשי השנה", והרי

עניין זה, שמתחילים למנות את החודשים מחודש ניסן, מציין את ההנהגה הניסית, העל-טבעית,

הדגש המיוחד והקשר בין "נסי נסים" שנראו בחודש ניסן ל"שבת הגדול" ש"נעשה בו נס גדול" — נותנים את הכח לפעול בעיני-תומ"צ מתוך הנהגה ניסית. במיוחד ישנה נתינת הכח מפרשת "צו" המהווה "זרח — מיד ולדורות"; כלומר, "חוקה" רוחנית-נצחית המקיפה את ההווה ואת העתיד.

ובהמשך למכתב הקודם שבו הודגש כי חודש ניסן הוא זמן של ניסי ניסים, ובמיוחד בשנה זו, "היה תהיה שנת נפלאות אראנו" —

כדאי לעמוד ביתר פירוט על

משמעותם של אותם ניסי-ניסים, שמתרחשים באופן של "נפלאות אראנו".

הפסוק אומר: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". כלומר, ניסי-הניסים של הגאולה השלימה, יהיו דומים לניסים של יציאת מצרים, אשר היו אז "ניסים ונפלאות", למעלה מדרך הטבע לגמרי. ויותר מזה: על-

בשבת פרשת החודש, שבה קוראים בתורה "החודש כו": מגילה כט, א ואילך. רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"כ. טושו"ע או"ח סתרפ"ה (הלכות ד' פרשיות) ס"ד. "החודש הזה .. לחדשי השנה": בא יב, ב. וראה ד"ה החודש תרכ"ז. מכתב עש"ק ר"ח ניסן ה'תשמ"ה* (הגש"פ הנ"ל ע' תשס"ב), ובהערות שם.

שמתחילים למנות .. מחודש ניסן, מציין את ההנהגה הניסית: ראה עקידה פ' בא עה"פ החודש גוי' (שער לח). הובא ונתבאר באוה"ת בראשית יח, ב ואילך. וראה מכתב ר"ח ניסן ה'תש"נ** (הגש"פ הנ"ל — קה"ת תנש"א — ח"ב ע' תתטז ואילך), ובהנסמן שם בהערה ד"ה תחילת השנה וכו'. ד"ה כימי צאתך דאחש"פ ה'תשי"ב ס"ד ואילך (סה"מ מלוקט ח"ד ע' רכו ואילך).

למכתב הקודם: דכ"ה אדר שנה זו.

ניסן הוא זמן של ניסי ניסים: ראה בהנסמן במכתב הנ"ל הערה ד"ה חודש ניסן .. נס וד"ה כפי שחז"ל מציינים.

"כימי צאתך .. אראנו נפלאות": מיכה ז, טו.

"ניסים ונפלאות": רמב"ם הל' חמץ ומצה רפ"ז. תפלת "נשמת". וראה מאו"א מערכת

אות הנו"ן סי' כ"א (במאו"א שם: כ"ב, והוא ט"ס).

(* נדפס לעיל מכתב קמח. המו"ל.

(** נדפס לעיל מכתב קסב. המו"ל.

פי-הפירוש הידוע על פסוק זה, יהיו ניסי הגאולה השלימה כה גדולים, עד שייחשבו "נפלאות" אפילו בהשוואה לניסים של יציאת מצרים.

ובזה גופא מתוסף עוד, שניסי הנפלאות הללו יתרחשו באופן של "אראנו": אני עצמי (השם) אראה להם. וכאשר הקב"ה עצמו מראה, הרי הכול מתגלה – הן הדברים הניתנים לגילוי (נגלה), והן הדברים הנסתרים (נסתר); נגלית ונראית אז האמת והפנימיות של ההנהגה הטבעית – ההנהגה הניסית המוחלטת, ועד לדברים שהם לגמרי בגדר "נפלא".

★ ★ ★

אוצר החכמה

בחודש ניסן עצמו בא הדבר האמור (על "ניסי ניסים" ועד "אראנו נפלאות") לידי ביטוי רב יותר בשבוע זה, כפי שהדבר מתבטא בשמה של השבת – **שבת הגדול**. כידוע, שמו של כל דבר בלשון-הקודש על-פי התורה, מבטא את מהותו ופנימיותו. שבת זו נקראת כך, כפי שמבארים חז"ל, משום ש"נעשה בו נס גדול" – לא סתם נס, אלא נס גדול, באופן ברור וגלוי לכול.

★ ★ ★

הפירוש הידוע: אה"ת נ"ך עה"פ סק"ז (ע' תפז), מזח"א בהשמטות סי' כה (רסא, ב). וראה שם סק"ח, מפע"ח שער כא (שער חג המצות) פ"ז בד"ה מהר"י ז"ל. וראה ד"ה כימי צאתך דאחש"פ ה'תשי"ב (סה"מ מלוקט ח"ד ע' רכה ואילך) וה'תשל"ט (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קיט ואילך). ד"ה זה די"א ניסן ה'תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ב ע' לו ואילך). לגילוי (נגלה) .. (נסתר) .. ההנהגה הניסית המוחלטת: שהרי אפשר שאין מכיר הנס בכלל (נדה לא, א). והפנימיות של ההנהגה הטבעית: ראה ד"ה כימי צאתך ה'תשי"ב הנ"ל ס"ג ואילך. וש"נ.

כידוע, שמו של כל דבר בלשון-הקודש על-פי התורה, מבטא את מהותו: ראה לקו"א להה"מ סי' רמד (נת, ג ואילך). או"ת ד, סע"ג ואילך (בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך – סי' יד). – ובצפ"ע לבעל התולדות יעקב יוסף בתחלתו – בשם הבעש"ט. שעהיוה"א פ"א. לקו"ת בהר מא, ג. ובכ"מ.

שבת הגדול .. משום ש"נעשה בו נס גדול": תוד"ה ואותו – שבת פז, ב בשם מדרש (ראה דעת זקנים מבעה"ת עה"פ בא יב, ג). טור ושו"ע אדה"ו או"ח הל' פסח ר"ס תל. וראה הגש"פ הנ"ל במדור שבת הגדול (בעניני חה"פ) ע' תצא ואילך. תתקיג ואילך. וראה לקו"א להה"מ סי' קכד (כט, א). או"ת ל, ב.

לא סתם נס: כהלשון בשו"ע המחבר שם: "מפני הנס (סתם) שנעשה בו". – נתבאר הגש"פ שם ע' תצא הערה 3.

כל ענייני עם ישראל ויהדות קשורים עם התורה, ובזה גופא – עם הפרשה, ה"סדרה" (מלשון סדר) של השבוע. ואכן, מוצאים אנו רמז בולט לכל האמור לעיל בתחילתה (ובשמה) של פרשת השבוע – "צו את אהרן":

המעלה הגדולה שבה הצטיין אהרן כהן גדול, באה לידי ביטוי בלשון הידוע של המשנה: "הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". זו אהבתו הבלתי מוגבלת של אהרן לכל יהודי, אפילו ליהודים פשוטים ביותר, הנקראים "בריות", שכן מעלתם היחידה היא היותם ברואיו של בורא העולם. גם יהודים אלה אהרן "מקרבן לתורה" – הוא מקרב ומרומם אותם אל התורה. לא שהוא "מקרב" ו"מוריד" חס ושלום את התורה אליהם – על-ידי עשיית פשרות ועל-ידי שמגלים להם ונותנים להם ללמוד ולקיים רק חלקים מצומצמים מהתורה ומהמצוות – אלא הוא מקרבם ומעלה אותם אל המקום האמיתי ואל האור של התורה, כך שהם נהיים קשורים עם השלימות המוחלטת והבלתי-מוגבלת של התורה.

כל זה מצביע על אמיתותן של רגשות האהבה של אהרן הכהן לכל אחד מישראל: אהבה אמיתית אינה יודעת מידה וגבול, שלכן היא חובקת גם את היהודים שבמדרגת "בריות"; והיא גם גורמת, שיהודי זה יתעלה למעלה ממגבלות ה"מציאות" שלו ויתקרב לתורה.

– בזה מובן הטעם הפנימי לכך שהוראה זו הוכנסה ל"דבר המשנה" שכן "משנה" יש בה כוח זה להעלות את לומדיה מעל כל מגבלותיהם (כפי

כל ענייני .. התורה .. הפרשה .. של השבוע: להעיר מתורת אדה"ז ("היום יום" ב חשון. ספר השיחות ה'תש"ב ע' 29 ואילך): מעץ בעדארף לעבן מיט דער צייט .. מיט דער פרשת השבוע כו'.

(ובשמה) של פרשת השבוע: שבו מתבטא תוכן כל הפרשה – ראה לקו"ש חכ"א ע' 250, ובהנסמן שם הערה 1-2.

פרשת השבוע – צו את אהרן: כן נקראת פ' זו ברמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"ב. ובסדר תפלות כל השנה בסופו. אבודרהם סדר הפרשיות וההפטרות. ובכ"מ.

"הוי מתלמידיו של אהרן כו': אבות פ"א מ"ב. וראה בארוכה אבות דר"נ פי"ב. פשוטים ביותר .. "בריות": תניא פרק לב.

לא שהוא מקרב .. את התורה אליהם: ראה לקו"ש ח"ב ע' 316. חט"ו ע' 198. שמגלים להם .. רק חלקים מצומצמים מהתורה כו': ראה לקו"ש ח"ב ע' 357 ואילך.

שהדבר מתבטא בלשון חכמינו ז"ל: "אין כל הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות".

ולכן, כאשר אדם מישראל לומד את ההוראה הנ"ל במשנה – ועל-ידי לימוד התורה נוצר "יחוד נפלא" של הלומד ושכלו ודברי התורה שהוא לומד, ועד ל"יחוד נפלא" עם נותן התורה, ש"כתב" ו"נתן" את עצמו בתוך התורה ("אנא נפשי כתבית יהבית") – הרי אז מקבל הלומד את הכוח הבלתי-מוגבל הזה כדי ליישם בפועל הוראה זו של "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". –

הציווי לאהרן הכהן בפרשתנו מיוחד בכך שהוא נאמר בלשון "צו". חז"ל מפרשים זאת: "אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות".

זריזות זו של "צו", "מיד ולדורות", מורה על הנתינת-כוח הבלתי-מוגבלת שהקב"ה מעניק, הן בהווה ("מיד") והן בעתיד ("לדורות"):

"מיד" – אין לאדם שום הפרעה ואף לא עיכוב מלמלא את הציווי מיד, מאחר שהוא שקוע בזה לגמרי, עד שזה ממלא את כל חייו, מכל צד ופינה;

"ולדורות" – הדבר נקבע תיכף ומלכתחילה באותו אופן של זריזות, שהוא פועל בקרב הדורות הבאים – דורות, לשון רבים; וכאשר ישנה "חזקה" של שלושה דורות, נעשה הדבר נצחי לכל הדורות. כמאמר חז"ל: "התורה מחזרת על אכסניה שלה" – כאשר יש שלושה דורות של לומדי

"אין כל הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות": ויק"ר ריש פרשתנו (פ"ז, ג). תו"א שמות מט, ג. תו"ח שם (יח, א"ב). ובכ"מ. וראה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סי' ד' ס"ה. ועל-ידי לימוד התורה נוצר "יחוד נפלא" כו': תניא פ"ה. וראה גם שם פכ"ג. ("אנא נפשי כתבית יהבית"): שכת קה, א (כגירסת הע"י). יל"ש עה"פ יתרו כ, ב. וראה לקו"ת שלח מת, סע"ד. אוה"ת יתרו ע' תחקא. ובלשון המדרש (שמו"ר רפל"ג): מכרתי לכם תורתי כביכול נמכרתי עמה. וראה תניא פמ"ז (סז, א).

"אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות": תו"כ (הובא בפרש"י) ריש פרשתנו. וראה אוה"ח הק' ואו"ת להה"מ דלעיל בתחילת המכתב הערה ד"ה פ' צו. "התורה מחזרת על אכסניה שלה": כ"מ פה, א.

תורה, נעשית שם ה"אכסניה" על התורה ("אכסניה שלה"), המקום שבו היא קיימת לעד.

★ ★ ★

אוצר החכמה

הדברים האמורים לעיל צריכים לשמש גם הוראה בעבודת השם, במעשה ועד ל"סוף מעשה":

אין די בכך שהתנהגותו של יהודי בעניני התורה והמצוות תהיה באופן של "נס" – מרוממת, נעלית יותר מההרגל עד כה בלימוד התורה ובהידור בקיום המצוות; אלא עליו לעלות בזה בהתמדה מעלה ומעלה: כאשר ההתנהגות החדשה, המרוממת, נעשית אצלו להרגל (הרגל נעשה טבע), הוא נדרש שוב להתעלות לדרגה גבוהה עוד יותר של "נס", ובזה גופא – "נס בתוך נס", עד שהוא מגיע ל"נס גדול" האמיתי, הקשור ב"גדול הויי ומהולל מאד".

ויהי רצון, שכל אחד ואחת יפעלו בכל האמור באופן של זריזות, מיד ולדורות, שאז מתקיים בפועל ה"גדול הויי ומהולל מאד" – גדולתו של הקב"ה תתגלה ברור לעין כל, באופן שהקב"ה הוא "מהולל מאד".

עד ש"ברוך ה' לעולם אמן ואמן" – הדבר יורד ונמשך ופועל בעולם ולתמיד, לנצח נצחים.

וכל אחד ואחת מתברכים בתפילה, תפילת משה: "ויהי נועם ה'

במעשה: שהוא העיקר – אבות פ"א מי"ז. תקוני זהר תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).

הרגל .. טבע .. לדרגה גבוהה עוד יותר של "נס": להעיד מב"ר (פנ"ט, ה) משה ניסן של ישראל .. ומי הוא ניסו של משה הקב"ה, וראה לקו"ש ח"ז ע' 225 ואילך. (הרגל נעשה טבע): תניא פמ"ד (סג, ב). וראה גם שם ספי"ד. פט"ו (כא, א). שבילי אמונה נתיב ד שער ב. שו"ת הרמ"ע מפאנו סל"ו.

"נס בתוך נס": לשון חז"ל – שבת צז, א. וש"נ.

ב"גדול הויי ומהולל מאד": תהלים מח, ב.

"ברוך .. ואמן": תהלים פט, נג – סיום וחותם ספר של"שי שכתהלים.

תפילת משה .. שתשרה שכינה במעשה ידיכם: תו"כ (ר"פ שמיני (טו)) פרש"י שם ט, כג. ובפ' פקודי לט, מג. וראה לקו"ש ח"א ע' 169 ואילך. וראה גם פרש"י עה"פ תהלים כאן. "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו גו': תהלים צדי"ק, יז. וראה מדרש תהלים עה"פ (שם, א).

אלקינו עלינו גוי" – "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם", שהשכינה שורה בו, ובכל ענייניו, עד במעשה ידיו, ועד ב"סוף מעשה" – ב"חלקו בעולם".

וזה נעשה ההכנה, מתוך שמחה וטוב לבב, לבניין בית-המקדש השלישי, שיהיה בניין נצחי, מעשה ידיו של הקב"ה, "מקדש אדני כוננו ידיך" – בפועל ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

בכבוד ובברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח
ומתוך שמחת לבב

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

שמזמור זה כתהלים הוא אחד מ"אחד עשר מזמורים (ש)אמר משה" כו'. פרש"י עה"פ תהלים שם, א. פקודי שם.

ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל תהלים המתאים לשנות חייו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר ב"קובץ מכתבים" שכסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק (ע' 214). אגרות-קודש שלו ח"א ע' לא. ח"י ע' נג. וראה גם מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שמא) – יותחל בי"א ניסן שנה זו אמירת מזמור צדי"ק שבתהלים.

בית-המקדש השלישי .. בניין נצחי, מעשה ידיו של הקב"ה: זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקוני זהר תיקון ת.

"מקדש אדני כוננו ידיך": בשלח טו, יז. וראה פרש"י עה"פ. פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. תוד"ה אין – שבועות טו, ריש ע"ב. ועוד.

ולחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' קצו.
שמחת לבב: שני חללי הלב מלאים וחדורים שמחה.

קסו

שנה של "חזקה" ונצחיות בקדושה "נסית"

ב"ה, יום שלישי שהוכפל בו כי טוב,

פ' ויהי ביום השמיני

י"א ניסן, נשיא לבני אשר היתנש"א,

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך לנאמר באיגרות הקודמות, על כך שייחודה של שנה זו — שנה של "היה תהיה שנת אראנו נפלאות" — בא בהדגשה רבה יותר בחודש

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב: פרש"י עה"פ בראשית א, ז (מכ"ד פ"ד, ו). וראה בהנסמן במכתב כ"ה אדר שנה זו הערה ד"ה זה*.

פ' ויהי ביום השמיני: ראה להלן בהמכתב. וראה הערות למכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה בתחלתו** (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת תשמ"ו ואילך — ע' תשסז).

י"א ניסן, נשיא לבני אשר: ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתכ"ט ס"ט: בא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכת המזבח נשיא אחד ליום עד י"ג בניסן, וכל נשיא ביום שהקריב קרבנו ה' יום טוב שלו כו'. ושם סט"ו: נוהגין מר"ח ואילך לקרות פ' הנשיא שהקריבו בו ביום כו'. והקריב קרבנו ע"ש הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות — במדב"ר פי"ד, יו"ד. וראה ד"ה ביום עשתי עשר יום די"א ניסן ה'תשל"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך). — וראה לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' שכג-שכה. שם ע' תיט.

נשיא לבני אשר: ש"הוא יתן מעדני מלך" (ויחי מט, כ) — ר"ת מוח לב כבד (על הסדר דמוח שליט על הלב) — ראה ניצוצי אורות וניצוצי זהר לזח"ב קנג, א. וש"נ. באיגרות הקודמות: דכ"ה אדר ואור ליום ה' ניסן שנה זו***. — ולהעיר שמכתב הנוכחי הוא מכתב השלישי שנכתב השתא בקשר לחה"פ הבע"ל.

קסו: תרגום (חפשי?). המשך למכתבים קסד. קסה. המו"ל.

* נדפס לעיל מכתב קסד. המו"ל.

** נדפס לעיל מכתב קמט. המו"ל.

** נדפסו לעיל מכתבים קסד. קסה. המו"ל.

ניסן, מאחר שהניסים וניסי-
הניסים (ניסן) מופיעים אז באופן
של נפלאות, ויותר מזה – אראנו
(נפלאות) –

מתאים ביותר אפוא לעמוד
על נקודה נוספת בייחודה של
שנה זו ושייכותה לחודש ניסן:
כבר בתחילת השנה צויין
כמה פעמים, ששנה זו מצטיינת
ב"קדושה משולשת". כלומר,
רבים מענייני הקדושה של השנה
הזאת מופיעים שלוש פעמים
באופן של "חזקה" ("בתלתא
זימני הוי חזקה").

תחילת השנה, וכך גם הרבה
מענייני הקדושה שבמשך השנה,
מופיעים בצורת "חזקה". גם
חודש ניסן החל בקריאה
משולשת, בשלושה ספרי-תורה.
פרשת "שמיני" נקראת ונלמדת
שלשה שבועות רצופים. פ'
"שמיני" ענינו גילוי אלוקות
שלמעלה מהעולם; כלומר,
הנהגה "נסית". הקדושה באופן
על-טבעי ובאופן נצחי תגיע
לשלימות עם בנין ביהמ"ק
השלישי.

השנה החלה מיד ב"חזקה" של שלושה ימי קדושה רצופים (כאשר שני
ימי ראש-השנה, ה"ראש" של השנה, הובילו מיד אל יום השבת-קודש);
אחר-כך נשנתה "חזקה" זו (בחוץ-לארץ) פעמיים נוספות בחודש תשרי
(בימים הראשונים והאחרונים של חג הסוכות). כך שבמשך חודש תשרי
(החודש הכללי) היתה "חזקה" בתוך "חזקה".

צויין כמה פעמים: ראה בארוכה מכתבים כלליים לר"ה שנה זו (דמוצש"ק ח"י אלול,
דמוצש"ק כ"ה אלול וג' סליחות – ה'תש"נ, וא"ו תשרי ה'תנש"א)*.
("בתלתא זימני הוי חזקה"): ב"מ קו, ריש ע"ב. וראה גם יבמות (סד, ב) ובירושלמי שם
(פ"ו ה"ו). סנהדרין פא, ב.
ראשי-השנה, ה"ראש" של השנה: לקו"ת דרושים לר"ה נח, א"ב. עטרת ראש שער ר"ה
כתחלתו. המשך וככה תרל"ז (ע' קכת). רד"ה החודש תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' קלא), תרס"ו
(המשך תרס"ו ע' קנו), תרע"ח (הב' – סה"מ תרע"ח ס"ע רכד). ובכ"מ.
תשרי (החודש הכללי): ראה אוה"ת סוכות ע' א'תשנ"ו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. ה'תש"ב ע'
49. ובכ"מ.

* נדפסו לעיל ח"א מכתבים צ. צא. צב. צג. המו"ל.

לאחר מכן חזרה תופעה זו על עצמה ב"ראש השנה לחסידות" – חג הגאולה של רבנו הזקן, י"ט כסלו – וכן בימי השמחה של פורים.

משמעותה של "חזקה" (מלשון חזק: תוקף) היא, שבשלושה פעמים (של קביעת דבר-מה או של היותו חוזר ונשנה) חלה בדבר קביעות, ויש ביטחון ותוקף שכך הוא יישאר.

ובזה מתבטאת ההוראת והנתינת-כח של ה"שנה משולשת" – שעניני קדושה, תורה ומצוות, מתחזקים השנה וחודרים בכל המציאות, כך שהם מותירים השפעה נמשכת גם על העתיד.

★ ★ ★

בחודש ניסן (שהוא "ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה") הנוכחי מתבטאת "חזקה" זו של קדושה בקריאת התורה בראש החודש:

חודש ניסן, אשר ראשו (ראש-חודש, ה"ראש" של החודש) חל השנה בשבת פרשת החודש – החל בקריאה משולשת, בשלושה ספרי-תורה – הקריאה של פרשת ויקרא, של ראש-חודש ושל פרשת החודש.

אחר-כך, במשך החודש, נשנית ונקראת (וגם נלמדת) אותה פרשה ("סדרה"), פרשת שמיני, במשך שלושה שבועות רצופים (החל ביום שמיני לחודש, בקריאת התורה שבתפילת מנחה של שבת הגדול, ועד סוף החודש, בשבת כ"ט בניסן – בחוץ-לארץ).

ב"ראש השנה לחסידות" .. י"ט כסלו: מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע – נעתק כ"היום יום" יט כסלו. אגרות-קודש שלו ח"א ע' רנט. וש"נ.

בחודש ניסן .. מתבטאת "חזקה" זו של קדושה בקריאת התורה: להעיר, אשר בתשרי הו"ע "בחר הקב"ה בעולמו" (שמו"ר פט"ו, יא), וי"ל שלכן הקדושה המשולשת אז היא בזמן – שלשה ימים; ובניסן הו"ע "בחר ביעקב ובניו" (שמו"ר שם), ולכן עניני ה"חזקה" שבחודש ניסן הם ביחס לתורה: קריאה משולשת בג' ספרי תורה, וקריאת פ' שמיני במשך ג' שבועות. "ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה": בא יב, ב. וראה ד"ה החודש תרס"ה (סה"מ תרס"ה ס"ע קט ואילך), אעת"ר (סה"מ אעת"ר ע' נו ואילך), עטר"ת (הב' – סה"מ עטר"ת ע' שכג ואילך). ועוד.

ה"ראש" של החודש): לקו"ת דרושים לר"ה שם נח, סע"א. עטרת ראש שם (ג, ב). המשך וככה תרל"ז (ע' קכת). ובכ"מ.

בשבת פרשת החודש .. בקריאה משולשת. בשלושה ספרי-תורה: רמב"ם הל' תפלה פי"ג הכ"א. וראה בארוכה קונטרס משיחת ש"פ ויקרא, פ' החודש שנה זו.

הרוממות המיוחדת של "ויהי ביום השמיני", שהוא יום שמיני למילואים" (היום השמיני של חנוכת המשכן), מתבטאת בכך, ש"היום ה' נראה אליכם" — להשרות שכינתו במעשה ידיכם" — ביום זה החלה השראת השכינה בהמשכן ("שרתה בו שכינה").

דבר זה בא לידי ביטוי גם במספר "שמיני": העולם נברא בשבעת ימי בראשית ^{אוצר החכמה} (ששת ימי הבריאה והשבת שהביאה מנוחה לעולם — שלימות בבריאה). משום כך נקבע מבנה הזמן של העולם במחזורים של שבעה ימים (וכך גם במחזורי "שמיטה" של שבע שנים). המספר "שבעה" מורה אפוא על ההארה האלוקית שמצטמצמת בתוך הבריאה. אך "שמיני" מורה על הגילוי האלוקי שלמעלה מהבריאה.

וכאשר פרשת שמיני נקראת השנה במשך שלושה שבועות, מתוספת המעלה המיוחדת של "חזקה" ונצחיות בעניין זה של "שמיני" — השראת השכינה (אותו גילוי אלוקי שלמעלה מהעולם):

השראת השכינה שנתחדשה ב"יום השמיני", לא היתה התגלות אלוקית חד-פעמית, אלא נצחית, כפי שמובן מהלשון: "להשרות שכינה במעשה ידיכם" — שהשראת השכינה תהיה באופן נצחי, ובקרב כל יהודי ("בתוך כל אחד ואחת מישראל"), ועד ב"מעשה ידיכם".

"יום שמיני למילואים": פרש"י ריש פרשתנו.
 היום ה' נראה אליכם — להשרות שכינתו במעשה ידיכם": פרשתנו ט, ד ובפרש"י.
 ("שרתה בו שכינה"): לשון רש"י פרשתנו שם, כג.
 בא לידי ביטוי .. במספר "שמיני": בהבא להלן ראה כלי יקר ריש פרשתנו; שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט — הובא ונתבארו בד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך), ה'תש"ד (סה"מ ה'תש"ד ע' 191 ואילך), ה'תש"ה (סה"מ ה'תש"ה ע' 167 ואילך).
 וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' כה. אחרי כרך ג ע' תתכה. ועוד.
 והשבת שהביאה מנוחה: דבא שבת בא מנוחה — פרש"י עה"פ בראשית ב, ב. פרש"י ד"ה ויכל — מגילה ט, א. תוד"ה חצבה — סנהדרין לח, א. וראה כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' תתא (נט, ב ואילך).
 השראת השכינה .. נצחית: דמעשה ידי משה הם נצחיים — סוטה ט, סע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 465, ובהנסמן שם.
 ("בתוך כל אחד ואחת מישראל"): כמאמר חז"ל עה"פ (תרומה כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם — בתוך כל או"א מישראל — ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו

השראת השכינה באופן קבוע, שהחלה ביום השמיני במשכן, באה לידי ביטוי רב יותר בבית-המקדש. כידוע, המשכן נקרא "אוהל", "דירת ארעי", לא דירת-קבע; לעומתו, "בית" (בית-המקדש) הוא דירת-קבע, דירה קבועה ונצחית. מאז שבנו את בית-המקדש בירושלים, הוא נעשה המקום הקבוע והנצחי של השראת השכינה ("זאת מנוחתי עדי עד").

"קביעות" מוחלטת זו וה"חזקה" של השראת השכינה בבית-המקדש, תהיה באופן מלא ושלים בבית-המקדש השלישי, כאשר קביעותו המלאה והנצחית של בית-המקדש – בית נצחי – תהיה גלויה וברורה לעין-כל.

הדברים האמורים מרומזים גם-כן בפסוק המסיים את המזמור "תפלה למשה" (מזמור צדי"ק בספר תהילים): "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו":

חכמינו ז"ל אומרים, שפסוק זה היה תפילתו של משה רבנו בקשר להקמת המשכן: "אמר להם, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי

(ד"ה ושני פסוקים – סט, ב). אלשיך עה"פ תרומה שם קרוב לסופו (ועיין ג"כ בפירושו עה"פ (תהלים צדי"ק, יז) ויהי נועם). ועוד. – נסמן בלקו"ש חכ"ו ע' 414. כידוע: ראה שמואל-ב ז, ו. שהש"ר פ"א, טז (ג). זח"ב רמא, א. תו"א ר"פ ויגש. ועוד. "דירת עראי": ובלשון הרמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"א: והי' לפי שעה כו'. וראה שהש"ר שם.

בית .. "דירת-קבע": ראה גם עיון יעקב לע"י פסחים פח, א (בשייכות לביהמ"ק השלישי).

מאז שבנו את בית-המקדש בירושלים כו': רמב"ם שם ה"ג. נתבאר בלקו"ש חט"ז ע' 466 ואילך.

המקום .. והנצחי של השראת השכינה: ראה רמב"ם שם פ"ו הט"ז: קדושת המקדש בירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטילה.

(זאת מנוחתי עדי עד): תהלים קלב, יד.

בית נצחי: זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז תיקון ח. בפסוק המסיים: פסוק טו"ב.

(מזמור צדי"ק בספר תהילים): אשר ע"פ המנהג לומר בכל יום הקאפיטל המתאים לשנות חייו – מתחילין ב"א ניסן שנה זו אמירת מזמור זה שכתהלים. והוא הראשון מן "אחד עשר מזמורים (ש)אמר משה" – מדרש תהלים ופרש"י עה"פ (צדי"ק, א). פרש"י עה"פ פקודי לט, מג. ועוד.

חכמינו ז"ל אומרים .. "אמר להם כו': פרש"י עה"פ פקודי שם. וראה גם פרש"י פרשתנו ט, כג. פרש"י עה"פ תהלים כאן. וראה תו"ש עה"פ פקודי שם (אות לד). וש"ג.

נועם ה' אלקינו עלינו וגו'"; כלומר שתפילת משה פעלה את השראת השכינה במשכן. בזה מודגש, שהשראת השכינה היא באופן של "כוננה עלינו" (ביסוס ויציבות) – מתוך קביעות לדור דור.

ועד שבזה גם נרמזת נצחיותו של בית-המקדש השלישי, כמאמר חז"ל על הפסוק הנ"ל, שהמלים "ומעשה ידינו כוננהו", מכוונות לבית-המקדש השלישי, עליו אומר הקב"ה: "לעתיד לבא אני אבנה אותו ומשרה שכינתי בתוכו ואינו חרב לעולם".

ולכאורה יש להוסיף טעם, בדרך רמז, על כך שתפילה זו היא במזמור צדי"ק בתהלים – משום שהמספר "תשעים", שלוש פעמים "שלושים", מכיל בקירבו את תכלית השלימות שב"חזקה" – שלוש כפול שלוש (כפול

עשר).
[החזקה]

ויהי רצון, שכל אחד ואחת, בתוך כלל ישראל, ינצל את הכוחות המיוחדים של שנה זו, כדי למלא את כל מהותו בחיי קדושה, ועד להשגת החזקה האמיתית – תוקף נצחי בכל מה שקשור בלימוד התורה ובקיום המצוות.

– החל בהכנות לחג-הפסח בכלל, ובפרט לעריכת "סדר של פסח" עם שלוש מצות (כהן לוי ישראל) ושישה מינים על הקערה (כפליים פעמים שלוש) –

כמאמר חז"ל .. "לעתיד לבא כו' מדרש תהלים עה"פ.

"לעתיד לבא אני אבנה אותו .. ואינו חרב לעולם": ראה גם פרש"י עה"פ (כשלח טו, יז) מקדש אדני כוננו ידך. פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. תוד"ה אין – שבועות טו, ריש ע"ב. בהנשמן לעיל הערה ד"ה בית נצחי. ועוד.

שלוש מצות (כהן לוי ישראל) ושישה מינים על הקערה: "סדר הגדה" בהגש"פ נוסח אדה"ו. והוא מפע"ח שער כא (שער חג המצות) פ"ו. סידור האריז"ל במקומו. וראה ג"כ שו"ע אדה"ו או"ח הל' פסח סחע"ג סכ"ו. וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים שם (ע' ה"ו). יש"נ.

שלוש: וענין עיקרי כפסח – כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח מצה ומרור – הגש"פ פיסקא רבן גמליאל ה' אומר, ממשנה פסחים קטז, סע"א ואילך.

ובפרט שמדובר בשנה שבה, כנ"ל, קוראים את פרשת שמיני שלושה שבועות רצופים, ו"שמיני" הרי הוא מורה על ההנהגה האלוקית שלמעלה מהעולם, הנהגה ניסית. אם כן, כאשר קוראים את "שמיני" שלושה שבועות רצופים, הדבר מדגיש עוד יותר, על-ידי התורה, את ייחודה של שנה זו, כשנת "אראנו נפלאות", על-ידי ניסים וניסי ניסים;

— עד שהדברים באים באופן גלוי וברור, ועל-פי הפתגם הידוע, שהוזכר פעמים רבות: "שמיני שמונה שמינה" — שנה שבה קוראים את פרשת "שמיני", "שמונה" פעמים — תהיה שמינה, שנה "שמינה" בגשמיות וברוחניות —

וזה יזרז עוד יותר, שנזכה ל"שמיני" השלישי, בית-המקדש השלישי, שבו יהיה ה"כינור של שמונה נימין",

ויקויים אצל כל אחד ואחת התפילה והברכה, ויותר מזה — גם הנתנת-כח של משה רבנו: "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו", בבית-המקדש השלישי, מקדש אדני כוננו ידיך.

בכבוד ובברכה

אוצר החכמה

ובברכת חג הפסח כשר ושמח

וטוב לבב

מנחם שניאורסאהן

הפתגם: הובא ונתבאר גם בלקו"ש ח"ז ע' 297. ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 395, שם ע' 413 ואילך.

"שמיני .. שמינה": להעיר גם מהידוע בשם הה"מ בפירוש "ביום השמיני עצרת" — סה"מ מלוקט ח"ב ע' קמ. וש"נ.

יש לקשר זה גם עם הנשיא די"א ניסן — אשר, שהוא מלשון אושר ותענוג (לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' שכד. שם ע' תיט. ועוד).

בית המקדש השלישי .. ה"כינור של שמונה נימין": ערכין יג, ב. וראה כלי יקר דלעיל הערה ד"ה בא לידי ביטוי.

מקדש אדני כוננו ידיך: בשלח טו, יז. וראה בהנסמן לעיל הערה ד"ה לעתיד לבא.

נעשי ובנות ישראל

ילדי ישראל

14-01

הוצאת הוצאה

א

פורים ופסח — ב' אופנים של השפעה של נשי ישראל

בי"ה, י"ב אדר ב', ה'תשי"ד
ברוקלין, נ.י.

לנשי ובנות ישראל
ולנשי ובנות חב"ד בפרט,
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

בימים הבאים, המקשרים את חג הפורים עם חג הפסח, צריכה כל אשה ובת יהודיה להתבונן בחלק החשוב שהיה לאשה היהודיה בחגים אלה, ובמה שיש ללמוד מכך.

חג הפורים וכן חג הפסח מחייבים את האשה היהודיה לקיים את המצוות המיוחדות הקשורות בחגים אלה (כגון — קריאת המגילה, הגדה של פסח וכו'), משום שלאשה היהודיה היתה זכות מיוחדת והיה לה חלק בנסים שנעשו בימים ההם בזמן הזה.

מגילת אסתר מספרת לנו בבהירות כיצד סייעה אסתר להביא את הנס הגדול לכלל ישראל, ועל שמה נקראת התענית שלפני פורים והמגילה.

על הזכויות הגדולות של נשי ישראל בקשר לפסח, זמן חירותנו, מסופר בפרוטרוט במדרש. באותם זמנים קשים של גלות מצרים היו אלה הנשים היהודיות ששמרו על העידוד והבטחון של בעליהן וגידלו דורות של יהודים נאמנים, שזכו לקבל את התורה על הר סיני ואת נחלת העולם, ארצנו הקדושה תבנה ותכונן על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

האופן שבו תרמו נשי ובנות ישראל לנסים הגדולים של החגים האמורים אינו זהה:

א: תרגום חפשי. המו"ל.

במקרה של פסח – ההשפעה של הנשים היתה מופנית בראש ובראשונה אל הבית, "כל כבודה בת מלך פנימה", על-ידי צניעות וחיי משפחה.

במקרה של פורים – נדרש שהאשה היהודיה תנצל, לפי דרישתם והוראותיהם המדויקות של גדולי התורה והיראה, במלוא המדה את מצבה והשפעתה לגמרי לטובת עמה, והיא עשתה זאת במסירות נפש בפועל, תוך סיכון חייה לטובת קיום עמנו.

שני החגים – פורים ופסח – מהווים שני עדים נצחיים, שהאשה היהודיה, גם בבית, וגם בחוץ כאשר התנאים מחייבים זאת, מסורה בכל נפשה לתורה ומצוות, טהרת המשפחה, החינוך הכשר של הילדים – היסודות הבסיסיים של הקיום והגאולה של עמנו.

נשים ובנות יהודיות! פעלנה לפי הדוגמא של הנשים הצדקניות של כל הדורות, שכן עליכן ובידכן מוטל, במדה גדולה, גורל עמנו.

וכאשר מתמסרים באמת למילוי המשימות האלוניות – עוזר הקב"ה, כפי שעזר לאסתר, וכל הקשיים נעלמים, והוא שולח את ברכותיו האלוניות בבני חיי ומזוני רוויחי, ובכל טוב גשמי ורוחני.

בברכה

מנחם שניאורסאהן

ב

השתדלות בנש"ק ויו"ט

1234567

בי"ה, עש"ק הגדול, היתשל"ו
ברוקלין, נ.י.

לנשי ובנות ישראל
בכל מקום שהן,
הי עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

במענה לשאלת רבות –

כיון שהשבת הבא הוא שבת הגדול, מובן שגם הערב-שבת גדול הוא,
בכל עניינו – כולל גם סיומו וחותרמו: הדלקת נר שבת קודש,
ואדרבא עיקר הוא, שהרי הוא שייך וקשור וסיבה לכל התורה
ומצותי, וכמחז"ל, ע"פ מש"נ כי נר מצוה ותורה אור,
ולכן בודאי שכל המשתדלים והמשתדלות במבצע נש"ק – ישתדלו בו
בקשר לשבת הגדול זה ביתר שאת וביתר עז,
וכן בקשר לנרות יו"ט הבא לאחר זה, כמובן.
והשי"ת יאיר מזלן של כאו"א בכל המצטרך להן, לבני ביתן ולהוריהן
שליט"א.

ומענינא דיומא

תתברכנה, בתוככי כלל ישראל, בחג הפסח כשר ושמח.

בברכת הצלחה גדולה בכל האמור

ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

ג

אירועי אוגנדה ושמירת הבית במצות מזוזה ^{אוצר החכמה}

ב"ה, ראש חודש אלול, היתשלי"ו
ברוקלין, נ.י.

אל נשי ובנות ישראל
בכל מקום שהן
הי עליהם תחיינה

ברכה ושלוס!

בקשר עם האירועים האחרונים: חטיפתם ושחרורם של השבויים באוגנדה, וכן המאורע של נסיון הנקמה (היה לא תהיה) בקושטא (אינסטמבול), שבהמשך לזה –

עלינו להבין שמאורעות אלה הם תזכורת כי על יהודים לחזק ככל המוקדם את עניני הבטחון וההגנה, ובראש ובראשונה את אמצעי הבטחון בחיים הרוחניים שהם מביאים גם את הברכה האלוקית לדעת את אשר יש לעשות בדרך הטבע ואת ההצלחה הגדולה בעשייה זו, בהתאם להבטחה האלוקית: "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", על־מנת להיות מוגנים ובטוחים מפני האויבים ולהבטיח את השמירה מפני כל מאורע בלתי רצוי, חס וחלילה.

★ ★ ★

דבר זה מזכיר את הדברים האמורים להלן לכל בני ישראל ולכל אחד מישראל, ובמיוחד לנשי ובנות ישראל, בהתחשב בעובדה שכל אשה יהודיה נשואה נקראת "עקרת הבית" (העיקר והיסוד של הבית) וכל אשה שטרם נישאה צריכה, הרי, להתכונן משחר נעוריה לתפקידה כעקרת הבית:

ג: תרגום חפשי. המו"ל.

בזמן הנוכחי זקוק כל בית יהודי באופן מיוחד לשמירה. השמירה האמיתית היא, ככתוב: "ה' ישמור עיר". וכדי להבטיח שהקב"ה אכן שומר על הבית, יש להנהיג את הבית מכל הבחינות לפי רצון הקב"ה.

אז מהווה הבית גם דירה לשכינה האלוקית, כפי שהבטיחנו הקב"ה בתורתו: "ושכנתי בתוכם".

נוסף לכך נתן הקב"ה סגולה מיוחדת לשמירת הבית, והיא המצוה של **מזוזה**, שחכמינו ז"ל אומרים עליה: ש"הבית נשמר בה".

יתר על כן: השמירה מקיפה את בני הבית גם בשעה שהם מחוץ לבית, ככתוב: "ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם", וכפי שמוסבר בספרים ששם ה' המופיע על המזוזה מכיל את ראשי התיבות: שומר דלתות ישראל.

יש גם לזכור, שמאחר שכל בני ישראל הם "קומה אחת" והם "ערבים זה בזה", מהווה המזוזה שמירה אלוקית לא רק לבית ולכל אשר בתוכו, אלא שכל מזוזה כשרה-הנוספת אי-שם בדלת יהודית – מחזקת את בטחונם של כל בני ישראל בכל מקום שהם.

ובהתחשב בעובדה, כאמור, שכל אשה יהודיה היא "עקרת הבית", וכל בת ישראל היא עקרת הבית בעתיד – יש להן זכות מיוחדת, בענין המזוזה, להשתדל שתהא מזוזה כשרה לא רק בביתן, בכל פתח החייב בה, אלא גם בבתי שכניהן ומכיריהן ובכל בית בישראל.

ויהי רצון שיעסקו בזה בלבביות ובשמחה, שאז לא זו בלבד שודאי יצליחו, אלא שהדבר יעודד וימשוך רבים אחרים לעסוק בזה, וזכות הרבים מסייעת.

וביחוד כיון שפרק הזמן הנוכחי מתאים במיוחד לכך, ולכל עניני הטוב והקדושה, שכן עומדים אנו בראש החודש אלול, חודש של חשבון הנפש

והתעוררות להשלמת כל אשר לא נעשה בשנה המסתיימת, והכנה לשנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה

מנחם שניאורסאהן

ד

עקרת הבית והמצוות העיקריות שבאחריותה

ב"ה, יום ג', יום שהוכפל בו כי טוב
פ' אתם נצבים היום כולכם,
ג' סליחות ה'תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

אל נשי ובנות ישראל
בכל מקום שהן
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

בתוספת למכתבי מיום ח"י אלול – רצוני בזה לציין את שייכותו המיוחדת לנשי ובנות ישראל בכל מקום שהן, בקשר לשלש המצוות החשובות מאד שהופקדו, בעיקר בידיהן: כשרות האכילה והשתיה (כולל – מצות חלה), טהרת המשפחה, נרות שבת קודש ויום טוב, ובהתאם למה שדובר כבר פעמים רבות על הזכות הגדולה שבכך, ועל גודל הברכות שהן מביאות על-ידי כך לביתן ולכל ישראל.

תוך תשומת לב לעובדה שכל אשה יהודיה נקראת "עקרת הבית" והבלתי נשואה עדיין צריכה להתכונן, משחר נעוריה, לתפוס מקומה כעקרת

ד: תרגום חפשי. המשך לחלק א מכתב מז. המו"ל.

הבית – הרי שליחותה הגדולה היא לדאוג ולהבטיח שהבית מתיהל מכל הבחינות לפי רצון הקב"ה אז נעשה הבית לדירה לשכינה האלוקיר. כפי שהבטיחנו הקב"ה: "ושכנתי בתוכם".

נוסף לכך העניק הקב"ה סגולה **מיוחדת** לשמירת הבית, היא מצוות מזוזה, שחכמינו ז"ל אומרים עליה: "שהבית נשמר בה".

¹⁰⁰יתר על כן: השמירה מקיפה את בני הבית גם בהיותם בחוץ, ככתוב בתורה: "ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם", וכמבואר בספרים ששם ה' המופיע על המזוזה הוא בראשי תיבות: שומר דלתות ישראל.

★ ★ ★

¹⁰¹ש גם לזכור שמאחר וכל בני ישראל הם "קומה אחת" ו"ערבים זה בזה", מהווה המזוזה שמירה אלוקית לא רק לכל אשר בבית, אלא שכל מזוזה כשרה הנקבעת על פתח יהודי במקום כלשהו, מחזקת את בטחונם של כל בני ישראל בכל מקום שהם.

לכל אשה יהודיה, עקרת הבית, וכל בת יהודיה עקרת הבית לעתיד, יש זכות מיוחדת בענין המזוזה, לדאוג שתהיה מזוזה כשרה (בדוקה) בביתה, בכל פתח החייב במצוה זו, וכן – בבתי שכניהן ומכיריהן ובכל בתי ישראל.

★ ★ ★

ויהי רצון שיעשו בכל האמור בלבביות ובשמחה.

ובמיוחד מאחר שהזמן הנוכחי מתאים במיוחד לכך, ולכל עניני טוב וקדושה, כיוון שאנו עומדים עתה בסיום חודש אלול של חשבון הנפש והתעוררות להשלים את כל שלא הושלם בשנה המסתיימת (שנה מעוברת), והכנה לשנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה

מנחם שניאורסאהן

אוצר החכמה

ה

"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה!"

ב"ה, ימי חודש אלול, ה'תש"מ
ברוקלין, נ.י.

נשי ובנות ישראל
בכל מקום ומקום
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלוס:

בהמשך להמדובר כמה פעמים בשנה זו על דבר גודל הענין והגדולה
בברכת ה' בבנים ובנות – בנים ובנות קדושים וטהורים ההולכים בדרך ה'
ועוסקים בתורה ומצוות – מילוי מצוה ראשונה בתורתנו, תורת-חיים,

אשר גם הסדר בתורה תורה והוראה היא,

פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה;

ובקשר עם ימי רצון אלה דחודש אלול, חודש הרחמים, אשר "המלך
– מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא – בשדה ואז רשאין כל מי
שרוצה לצאת להקביל פניו והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות" כו',
כביאור ופירוש רבנו הזקן בפי' ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה,

החודש הזה שהוא תקופת השנה והכנה לראש השנה, שנה טובה
ומתוקה בטוב הנראה והנגלה,

הרי כאן המקום להדגיש נקודה מיוחדת בנושא זה דברכת הבנים
ובנות וענינו בראש-השנה, מיוסד על קריאת התורה בשני ימי ראש השנה,

אשר הקריאה ביום הראשון התחלתה "וה' פקד את שרה כאשר
אמר", וכביאור חכמינו ז"ל, אשר בראש השנה נפקדו שרה רחל וחנה,

והקריאה ביום השני תוכנה – שקבע אבינו הראשון, אחד הי'
אברהם, איך שיחנכו הוא ושרה אמנו את בנם לשמור דרך ה' ועד למסירות

מילואים / נשי ובנות ישראל / שצה

נפש ממש, ובמדרגתם הם, כביאור חכמינו ז"ל וילכו שניהם יחדו, שמסירות נפש של אברהם ושל יצחק היתה יחדו ובשוה, אשר מס"נ זו המשיכה ^{אוצר החכמה} והביאה ברכת ה' ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך גוי.

^{ההמשך} ומובן וגם פשוט, אשר סיפורי התורה הרי הם הוראה בחיים בעולמנו זה, וכמו שהתורה היא נצחית כן ההוראה לזרע אברהם יצחק ויעקב, שרה רבקה רחל ולאה, עד סוף כל הדורות.

ואחת מנקודות העקריות בהוראה האמורה, כמובן וגם פשוט, הוא להרבות בפעילות לביסוס והפצת קיום מצות פרו ורבו, ובהקדמת קיום עניני טהרת המשפחה של גוי קדוש וטהור, אף כי בדרכי נועם ובדרכי שלום כמו בכל עניני התורה, אבל בתוקף המתאים למילוי ציוויי ה', מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר בראש השנה כל אחד ואחת מישראל מקבלים עליהם מלכותו מחדש, ברצון ובשמחה, ולשמור כל מצותיו, כולל קיום המצוה אשר עיקר היא בתורה – ואהבת לרעך כמוך, הזכות וחובה של כל אחת מהן להשפיע בכל הסביבה ובכל מקום שידן מגעת בכל הענינים האמורים, וגם כן מתוך שמחה וטוב לבב.

בכבוד ובברכת הצלחה רבה בכל האמור
ובברכת כתיבה וחתימה טובה לכל
אחת מהן ולמשפחתה ש"י

מ. שניאורסאהן

מעמד האשה באור היהדות

ב"ה, ו' תשרי,

אוצר החכמה

וא"ו דעשיית, היתשמייה

ברוקלין, נ.י.

אל כל אמהות ובנות ישראל,

הי עליהן תחיינה

ברכה ושלוש:

ודאי ידוע לכן המשקל בעל החשיבות העליונה בחיים היהודיים שהתורה – הנקראת "תורת חיים" ו"תורת אמת" משום שהיא מורת הדרך האמיתית שלנו בחיי יום יום, והוראותיה הן תמידיות ונצחיות-אמיתיות – זיכתה בו את האשה היהודיה.

אחד הביטויים רבי המשמעות המדגישים משקל זה הוא התואר "עקרת הבית", שבו מוכתרת כל בעלת-בית יהודיה. תואר רב-משמעות דומה הוא – "אשת חיל", ששלמה המלך, החכם מכל אדם, מקדיש לה את

ו' תשרי: יום הסתלקותה של אמי מורתי הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה. – והשנה מלאו עשרים שנה ליום הסתלקותה. – במעלת מספר עשרים ראה: לקו"ת במדבר ב, א. שה"ש לה, סע"ג. ובכ"מ. לקוטי לוי"צ לזח"ב ע' קו. דעשירית: ע"ד גודל ענין התשובה בכלל ובפרט בקשר ליוהכ"פ – ראה לקו"א להה"מ ט"י קסא (הוצאת קה"ת).

שהתורה .. מורת הדרך האמיתית: ראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי וכו'. שהתורה .. והוראותיה הן תמידיות ונצחיות-אמיתיות: רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מלכים פ"א סוף ה"ג. פיה"מ סנהדרין הקדמה לפירק חלק היסוד התשיעי. וראה גם תניא רפ"ז. ובכ"מ.

זיכתה בו את האשה היהודיה: ראה דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר לנשים ובנות (לקו"ד כרך ג בסופו).

ששלמה המלך, החכם מכל אדם: ראה מלכים-א ה, יא.

ז: תרגום. המו"ל.

כל הפרק שבו הוא מסיים את ספר משלי, בדברי שבח לפי כל סדר האלף-בית מא' ועד תי'.
לאחר החכמה

בדומה לכל עניני היהדות המבוססים על הכלל ש"המעשה הוא העיקר" – גם המעמד האמור של האשה היהודיה הוצג באופן ברור והוא בתורה, תורה-אור, בצורת שלוש מצוות מעשיות יסודיות, אשר למרות שגם גברים וגם נשים חייבים לקיים אותן – הרי הביצוע המעשי של מצוות אלה במעשה בפועל הוענק **בעיקר ובשורה הראשונה** לאשה.

שלוש המצוות הללו הן כדלקמן – לפי הסדר שבו הן נכנסות לתוקף בהתנהגות בפועל לפי הגיל, מאז תקופת הילדות:

א. הדלקת הנר. הדלקת נרות בערב-שבת ובערב-יום-טוב מהווה חובה בכל בית יהודי, אך התפקיד והזכות לקיים מצוה זו בפועל הוענקה במיוחד לאשה היהודיה. רק במקרים חריגים – כגון כאשר האשה אינה נמצאת בבית וכיוצא בזה – מוטלת החובה על הבעל להדליק את הנרות.

כמו בכל מצוות התורה, שבהן נדרש כי ילד יהודי יחונך לשמירת המצוות משחר ילדותו מיד עם הגיעו לגיל חינוך, נחשבת, בדרך כלל, ילדה

מסיים .. ספר משלי: מזמור לא.

ש"המעשה הוא העיקר": אבות פ"א מ"ז.

תורה-אור: משלי ו, כג.

שלוש מצוות: אשר הר"ח שלהם הוא "חנה": חלה (כשרות האכילה ושתי'): גדה (טהרת המשפחה); הדלקת הנר (נרות שבת קודש ויו"ט) – מגלה עמוקות עה"ת פ' שלח ד"ה ג' מצוות (יז, ד), בשם הגה"ת מיימוני.

שלוש מצוות .. הוענק .. לאשה: ראה ירושלמי שבת פ"ב ה"ו. תנחומא ר"פ נח. כ"ד ספ"ז. אוה"ת שלח ס"ע תקלה ואילך. תורת שמואל תרכ"ז ע' שט ואילך. שם ע' שטו ואילך. הדלקת נרות .. חובה בכל בית יהודי: ואחד האנשים ואחד הנשים – טור וש"ע (וש"ע אדה"ז) או"ח סרס"ג ס"ב (ס"ג). ולהעיר מפע"ח שער השבת רפ"ג: ותיקון הנר שבת תהי' אתה זהיר אך הדלקתם תהי' ע"י אשתך. ובסי' האריז"ל כוונת ערב שבת: ובהדלקתם תכוין וכו' – שכוונת ההדלקה שייכות להאיש.

מצוה זו בפועל הוענקה במיוחד לאשה היהודיה: רמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג. טור וש"ע (וש"ע אדה"ז) שם ס"ג (ס"ה).

רק במקרים חריגים: שו"ע אדה"ז שם סעיף ט' וסעיף י"א. וראה גם שם סעיף ה'. בכל מצוות .. נדרש .. ילדה: והרי האב מצווה מד"ס לחנך גם בתו – שו"ע אדה"ז או"ח סש"מ"ג ס"ב. וראה מג"א ומחה"ש שם סוסק"א. וראה תוספתא עירובין פ"ב ה"ח: לא נמנעו .. מלשלח עירובין .. וכיד בנותיהן הקטנים כדי לחנכן במצוות. ועד"ז האם – וראה

בת שלוש שנים כמוכשרת מבחינה חינוכית להתחיל להדליק נר, בברכה, בערב-שבת ובערב-יום-טוב, בהשגחת אמה. חכמינו זכרונם לברכה מספרים לנו שרבקה הדליקה נר של ערב-שבת-קודש כשהיתה בת שלוש שנים, בהמשיכה את התנהגות שרה אמנו. כל אם יהודיה המבורכת בילדה בת שלוש שנים המדליקה נרות יודעת וחשה את השמחה הפנימית הגדולה ואת הנחת כשבתה מביאה לבית יחד אתה את האורה הקדושה של נרות שבת ויום-טוב, תוך כדי כך שהיא רואה כיצד תחושה זו מתבטאת גם בפנים הקורנות של ילדתה. זו מצוה המשקפת באופן מוחשי את הענין של "נר מצוה ותורה אור" – באופן שניתן לראות את הדבר גם בעיני בשר. יתר על כן: כיוון שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה – הוא מברך את הבית בשפע של אורה, ומאיר את מזלם ואת כל חייהם.

ב. כשרות. ההלכות של כשרות המזון והמשקה הן באותה מדה לגברים ולנשים. אלה ואלה חייבים לקיים אותן באותה קפדנות. את חשיבות ההלכות האלה ניתן להבין מן העובדה שלכל מה שאדם אוכל ושותה יש השפעה ישירה על האדם, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית, משום שהמזון נעשה חלק מדמו ובשרו. עם זאת רואים גם בענין זה כי ההתנהגות והביצוע המעשי של הלכות אלה, במטבח ובבית, הופקדו (כמעט לגמרי) בידי האשה והאם. יתר על כן: בהלכה מודגש במיוחד כי אפשר

הערה ד"ה בהשגחת.

ילדה בת שלוש שנים... להתחיל להדליק נר: ראה גם לקו"ש ח"א ע' 281 ואילך. חט"ו ע' 168 ואילך. שם ע' 173. ח"י ע' 146 ואילך.
בהשגחת אמה: ראה דברי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ע"ד גודל הענין דחינוך האם את ילדי (משל"ה סב, א) – קונטרס חנוך לנער (ברוקלין, חשי"ט) ס"ע 34 ואילך.
חכמינו זכרונם לברכה מספרים: ב"ר פ"ס, טז. הובא כפרש"י עה"פ ח"י שרה כד, סז.
וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 163 ואילך, ובהערות שם.
"נר מצוה ותורה אור": משלי ו, כג. וראה שבת כג, ב (וכפרש"י שם ד"ה בנים). שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רס"ג.

שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה: ראה סוטה ח, ב. שם ט, כ (כמשנה). שם יא, א (כגמרא). פס"ז עה"פ שמות ג, ו.

כשרות... הופקדו... בידי האשה והאם: ראה רמ"א יו"ד סקכ"ז ס"ג. שו"ע אדה"ז או"ח סת"ז ס"ו, ובהנסמן ב"מראי מקומות וציונים" לשם. וראה שדי חמד כללים מערכת הנו"ן כלל לג (תקפז, ב"ג). אנציקלופדי תלמודית מערכת אשה – בנאמנות (ע' רנב ואילך). וש"ג. יש השפעה ישירה על האדם: ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 260 ואילך, ובהנסמן בהערות שם.

שצט / מילואים / נשי ובנות ישראל

לסמוך על נאמנותה, ומאמינים לה כאשר היא אומרת שהמזונות והמשקאות בביתה ובמטבח כשרים.

ג. **טהרת המשפחה.** על החשיבות הבלתי רגילה של הלכות טהרת המשפחה אין צורך להרחיב את הדיבור, די להזכיר כי לשמירת דיני טהרת המשפחה יש השפעה חזקה לא רק על הבעל ואשתו, ההורים, כי אם גם על הצאצאים וצאצאי הצאצאים עד סוף כל הדורות. גם כאן רואים ששניהם, הן האיש והן האשה, מוזהרים מאד לקיים את ההלכות הללו, ובד בבד מעניקה ההלכה לאשה מעמד מיוחד ונאמנות מיוחדת, כמו בענין הכשרות.

שלוש המצוות האמורות הן שלושה העמודים שעליהם מבוססים הבית וחיי המשפחה היהודיים. העובדה שהם נמסרו במיוחד לאשה מוכיחה כי הוענקה לה אחריות בלתי רגילה וזכות בלתי רגילה בחיים, לא רק ביחס למשפחה שלה, כי אם גם ביחס לכל העם היהודי, המורכב, כמובן, מסך-הכל של כל המשפחות היהודיות היחידות.

כאשר מביאים בחשבון כי התפקידים האמורים והאחריות האמורה ניתנו לאמהות ולבנות היהודיות על-ידי הקב"ה, בורא ומנהיג כל העולם, יכולים להיות בטוחים כי הוא גם סיפק לכל אחת את הכוחות הדרושים לביצוע הדברים בפועל ובמלוא המדה. לפיכך, כשאשה נתקלת בקושי מסויים בביצוע חובותיה האלוקות יש לכך הסבר מובן מאליו: או שהקושי מופרז, ואם לאו יש לה ודאי את כל הכוחות הדרושים להתגבר על הקושי, וביתר קלות מה שנדמה לה. יתר על כן: אם הקושי הוא בלתי רגיל באמת – מהווה עובדה זו עצמה הוכחה שהקב"ה העניק לה כוחות בלתי רגילים היכולים לבוא לידי גילוי רק על-ידי התמודדות או נסיון מיוחדים במינם וכיוצא בכך. במקרה כזה יש לה את הריוח שהיא מגלה בנפשה את הכוחות הבלתי רגילים האלה והיא מכניסה אותם אל המאגר של כוחותיה

לשמירת... טהרת המשפחה יש השפעה חזקה: ראה גם לקו"ש ח"י"ג ע' 288 ואילך, ובהנסמן בהערות שם.

מעניקה ההלכה לאשה מעמד מיוחד: ראה טור ושו"ע יו"ד ר"ס קפ"ה. שו"ע אדה"ז יו"ד הלכות גדה ר"ס קפ"ה ובקו"א שם סק"ב. וראה בהנסמן ב"מ"מ וציונים" לשם. סיפק לכל אחת את הכוחות הדרושים: כי אינו מכקש אלא לפי כוחו של כאו"א – כמדב"ר פי"ב. ג.

המודעים, על מנת לנצל את כל הכוחות במלוא המדה, ללכת מחיל אל חיל, להתעלות יותר ויותר בכל עניני היהדות בחיי יום יום ובהתנהגות בפועל.

כך שבסיכום כללי רואים סוף־סוף כי הדבר תלוי ברצון העצמי ובמדת ההחלטיות, ובמיוחד כיוון שישנה הבטחה שבכל הענינים האלה מסייע הקב"ה ביותר – "אם" הסיוע נחוץ.

בימים אלה, בעיצומם של עשרת־ימי־תשובה, בבואנו מראש־השנה, כאשר כל יהודי, איש ואשה, מחדשים ומחזקים בעצמם את הענין של "מלכותו ברצון קבלו עליהם", וכל אחד מקבל על עצמו ברצון ובשמחה את מלכותו של בורא העולם, באופן המבטא בהנהגה היום־יומית את רצון המלך, ומתכוונים לקראת יום הכפורים, היום המיוחד, "אחת בשנה", שהקב"ה קבע כיום של "לפני ה' תטהרו" – ודאי הזמן מתאים להזכיר את האמור, על־פי הפסוק "תן לחכם ויחכם עוד" (= תן לחכם מעט תזכורת ועידוד וכי' – והוא – או היא – יחכם עוד יותר).

ויהי רצון, שהחלטותיכן הטובות בהקשר לענינים שנידונו לעיל, החלטות המבוססות על הכלל כי "המעשה הוא העיקר", כאמור, תביאינה תוספת ברכות אלוקיות בחתימה וגמר חתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות לכל אחת מכן וכל אשר לכן בתוך כלל ישראל.

בכבוד ובברכה

מנחם שניאורסאהן

נ.ב.

מיותר לציין כי למרות שהמכתב נכתב בעשרת־ימי־תשובה, הרי תוכנו אקטואלי כל השנה כולה, ובוודאי שברכות הקב"ה זמנן כל השנה כולה.

ללכת מחיל אל חיל: ראה תהלים פד, ח. וראה ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ה ס"ה. וש"ג. – ו"מעלין בקודש" (ברכות כח, א. וש"ג).
מסייע הקב"ה: כי הקב"ה עוזרו – קידושין ל, ב. סוכה נב, ריש ע"ב. וראה תניא רפ"ג.

"מלכותו ברצון.. ברצון ובשמחה: להעיר מכש"ט סי' של (מח, ד – בהוצאת קה"ת): והנה היום בר"ה.. עתה אותה השעה טובה.. ולשמח להקב"ה שמחה גדולה וכי.
"אחת בשנה": תצוה ל, י. אחרי טז, לד.
"לפני ה' תטהרו": תצוה טז, ל. וראה יומא בסופה. סידור שער יוהכ"פ (רנ, ב ואילך).
אוה"ת יוהכ"פ ע' איתקעו ואילך. לקו"ש ח"ז ס"ע 176 ואילך.
"תן לחכם ויחכם עוד": משלי ט, ט.

א

תלמידי ר"ע לא נהגו כבוד זה בזה? — הביאור וההוראה

ב"ה, י"ג אייר, ה'תש"ל
ברוקלין, נ.י.

לכל התלמידים והתלמידות המשתתפים
בפעולות יום הסגולה ל"ג בעומר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה על דבר הפעולות הנערכות בקשר עם יום הסגולה ל"ג בעומר הבא עלינו לטובה. ויהי רצון שתהיינה בהצלחה רבה. והצלחה בזה, פירושה אשר פעולות אלו תכניסנה חיות וכוחות נוספים בהליכה מחיל אל חיל בלימוד תורתנו, תורת חיים, שהיא הוראה בחיים — חיי היוס-יום — בדרך חיים ראויים לשמש; לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצות בהידור, עליהן נאמר וחי בהם.

לכל התלמידים והתלמידות: כולל גם עפמשי"נ: וכל בניך לימודי ה' — תלמידי ה' (ישעי' נד, יג ובמצו"צ שם). וראה ד"ה וכל בניך, תרפ"ט הביאור ע"ד החסידות. התלמידים והתלמידות: וע"פ הוראת חכז"ל: איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות רפ"ד. ולהעיר מתורת הבעש"ט בזה — נדפסה בסו"ס הזכרונות ת"א ע' שד"מ). יום הסגולה: להעיר ממלאכי (ג, יז): ליום אשר אני עושה סגולה ותמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו. ובשמו"ר (פי"ח, ז). ל"ג בעומר: ענינו וטעמיו מפורשים בפוסקים ע"ד הנגלה (טושו"ע או"ח סתצ"ג ובשו"ע אדמו"ר הזקן שם), וכן ע"ד הסוד (פע"ח שכ"ב, פ"ו. ועוד). ע"ד החסידות (דרושי ל"ג בעומר). ועוד. חיות וכוחות: להעיר אשר לדעת מדרש ל"ג בעומר ח"י אייר הוא יום בו התחיל המן (שו"ת חת"ס חיו"ד סרל"ג. אבל מסיים שם דהוא דלא כהש"ס פר"ע. וראה קידושין לח, א. תוספתא סוטה פי"א, ב. ועוד). בהליכה .. בלימוד תורתנו .. מעשה. קיום המצות: להעיר אשר רשב"י וחבריו תורתן אומנתן (שבת יא, א) וכיחד עם זה למעשה מפסיקין (ירוש' ברכות פ"א ה"ב).

ידוע סיפור הגמרא בנוגע ל"ג בעומר, אשר תלמידי רבי עקיבא מתו משום שלא נהגו כבוד זה לזה, וביום ה"ג בעומר פסקו מלמות.

ככל סיפורי התורה, שגם הם תורה ותכליתם הוראה, יש בסיפור האמור על דבר תלמידי רבי עקיבא הוראה לכל אחד ואחת מבני ישראל, ובפרט התלמידים והתלמידות – שליט"א, ובהקדמה:

כיון שהגמרא מעידה שהם "תלמידי רבי עקיבא", הרי מובן שהיו ראויים לתואר זה, היינו שלמדו באופן שהורה להם התנא הגדול והחכם הדגול, בהתמדה ושקידה וקיימו מצוותי במסירת־נפש.

מזה מובן שמה שלא נהגו כבוד זה לזה, לא הי' זה מחמת דברים של מה בכך, ח"ו, אלא הי' להם יסוד וטעם בזה בהתאם לערך "תלמידי רבי עקיבא".

והביאור בזה הוא על פי מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה שאין דיעותיהם של בני אדם שוות, שמזה מובן שגם בעבודת השם יתברך, בלימוד התורה וקיום המצוות, אינם שווים: אצל האחד כל זה בא בעיקר מתוך אהבת השם, אצל השני הוא בעיקר מתוך יראת השם, ואצל השלישי הוא בעיקר מתוך קבלת עול, וכו'. – אף שכמובן ופשוט בנוגע למעשה אין חילוק ביניהם וקיימו התומ"צ במילואם ובשלימותם. ובהיותם תלמידי רבי עקיבא, הרי בודאי שהיו אנשי אמת, שעבודתם היתה באמתיות ובפנימיות

צדקה

סיפור הגמרא: יבמות (סב, ב) וראה ג"כ ב"ר פס"א, ג. קה"ר פי"א. אוצה"ג ליבמות שם. ובהמאירי שם: קבלה ביד הגאונים ז"ל כו'.

סיפורי התורה .. הוראה: ראה זח"ג (קנב, א): ר"ש אמר כו'.
התנא הגדול והחכם הדגול: ראה סנהדרין (פו, א) וכולהו אליבני דרע"ק, ספרי ברכה (לד, ל), מנחות (כט, ב).

בהתמדה .. במסירת־נפש: ראה כתובות (סב, סע"ב. אדר"ג פ"ו, ב. ועוד). ברכות (סא, ב) כל ימי כו'. ד"ה וירח, ש"ת (וע"פ המבואר שם ענין מס"ג זו שהיא ע"פ השכל כו' מובן שלמדה לתלמידיו).

שאין דעותיהם: ובתנחומא (פנחס י'): כאו"א יש לו דעת בפ"ע. וראה סנהדרין לח, א. שגם בעבודת השם כו': ראה לקו"ת ר"פ בהעלתך. ובקה"ר (שם) "שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה". וראה ג"כ חדא"ג מהרש"א ליבמות (שם): ולא חש כ"א מהם על כבוד התורה של חברו דאין כבוד אלא תורה (הובא ונתבאר באוה"ת – להצ"צ – ויקרא ע' קפז). אהבת .. יראת .. עול: ראה אגה"ק סי' זך וביאורו. הרח"ו (אוה"ח לזח"א רכו, ב). אנשי אמת: להעיר אשר רע"ק גלגול (ואותיות) יעקב (ראה שער הגלגולים הקדמה לו)

שהחדירה כל תוך-תוכם, באופן שדוקא דרכם נראתה להם הנכונה באמת, ומי שלא הגיע למדריגה זו הרי, לפי דעתם, חסר הוא בשלימות. והיות שהיו תלמידי ר' עקיבא שאמר "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה", לא הסתפקו בזה שכל אחד בעצמו הלך מחיל אל חיל בדרכו העולה בית אל, אלא השתדלו גם כן להשפיע על חבריהם שגם הם יעבדו את השם באופן זה דוקא, ואלה שלא קיבלו הדבר – לא יכלו לנהוג בהם כבוד ככל הדרוש מתלמידי רבי עקיבא.

מהאמור מובן שסיפור הגמרא בנוגע ללייג בעומר מלמדנו איך צריכה להיות הנהגת כל אחד ואחד מאתנו, וההוראה היא בשלשה ענינים:

(א) עבודת השם, לימוד התורה וקיום המצוות, מצוות שבין אדם למקום ומצוות שבין אדם לחברו, צריכה להיות עבודה תמה ואמתית ובחיות המחיי את כל האדם והנהגתו היומיומית.

(ב) זה כולל כמובן ופשוט מצות ואהבת לרעך כמוך, שגם אותה צריך לקיים בחיות ובשלימות הכי גדולה.

(ג) ויחד עם האמור צריך וחייב אדם להביט בעין יפה על כל שומר תורה ומצוה ולנהוג בו כבוד גדול, אם אפילו דרכו היא לא דרכו הוא; כיון שעובד ה' הוא וההפרש הוא רק – שזה עובד מצד אהבת השם וזה מצד יראת השם, וכו'.

ועוד לימוד כלול בסיפור האמור, שאפילו כשפוגשים מישהו שעדיין לא הגיע לעבודת השם כדבעי, צריך לנהוג כבוד גם בו, בהתאם להוראת חכמינו ז"ל במשנתם "והוי דן את כל האדם לכף זכות", ובפרט שאפשר שסיבת החסרון לא תלוי בו, אלא שלא היתה לו אפשריות להתחנך על

ואביר יעקב אותיות רבי עקיבא (ל"ת להאריז"ל פ' ויחי), ומן שית מילי איעתר (נדרים ג, א) והי' דורש ווי"ן (יבמות סח, ב. וראה שם תוד"ה כמאן בסופו). (כוונות האריז"ל וכו'. – הובאו בילקוט ראובני פ' וישב. וש"ג) ויעקב מדתו אמת, ואות ו – אות אמת (זח"ג ב, א). שאמר ואהבת כו': ספרא קדושים (יט, יח) הובא בפרש"י שם. וראה תניא פ' לב. עבודה תמה: שאין (צורך לעוד) עבודה לאח"ז (יומא כד, א), ועיין תניא ספ"ג,

ספ"ו.

"והוי .. זכות": אבות (פ"א, מ"ו).

ברכי התורה והמצוה מצד סיבות בלתי תלויות בו לגמרי. ואדרבה, הרחמנות עליו גדולה יותר, וצריך להשתדל ביותר לעזור לו לעלות ביהדות, בתורה ומצות, והעזר צריך להיות באופן הכי טוב, באהבה וכבוד ובדרכי נועם.

ויהי לנו לדוגמא התנא הגדול רבי שמעון בן יוחאי, של"ג בעומר הוא יום שמחתו, שאמר יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין (סוכה מה, ב), שרצה לתת כל הזכיות שלו לטובתם של כל אלו שאין להם זכות משלהם, של כל העולם כולו – כולל אלו שלא ראם מימיו ומקומם בקצה העולם; על אחת כמה וכמה בנוגע לקרובים, חברים וידידים.

ויהי רצון שכל אחד ואחת מכם, בתוככי כלל ישראל, יעשה בכל זה במדה הכי גדולה ומתוך שמחה וטוב לבב. ותלכו מחיל אל חיל בכל עניינכם,

עדי יקויים הכתוב בפרשת השבוע דל"ג בעומר: ואשבור מוטות עולכם

התנא הגדול: ראה ירושלמי סנהדרין (פ"א, ה"ב): סמיכות כו' שאני ובוראך מכירין כחך. וראה לקו"ת אמור (כח, א).

יום שמחתו: במשנת חסידים מס' אייר פ"א מ"ו: ביום ל"ג בעומר... מצוה לשמוח שמחת רשב"י. והמ"ח לא העתיק רק דברי האריז"ל (דברי אדמו"ר הזקן – הובאו בפס"ד לאדמו"ר הצ"צ ליו"ד סקט"ז). וראה פע"ח שער ספה"ע פ"ז (הובא בעט"ז לשו"ע או"ח סתצ"ג). ולהעיר שעפ"ז מפורש ג"כ ענין השמחה (ולא רק מניעת אבלות) וטעמה "שמחת רשב"י (עיין זח"ג רפז, ב. רצא, סע"א). ומזה מענה להשקו"ט בזה בשו"ת חת"ס חיו"ד סרל"ג. שו"ת שם ארי' חאו"ח סי"ד ועוד. וראה ג"כ נ"כ שו"ע או"ח סתצ"ג. – ומה שהקשו דהא אדרבא בהסתלקותן של צדיקים מתענין, י"ל – ע"פ נגלה – דשאני ל"ג בעומר דרשב"י צוה לשמוח בו (עיין בפע"ח שם) ועפמ"כ במהרי"ו (הובא בש"ך יו"ד ששמ"ד סק"ט הדין דשומעין לו. ואכמ"ל.

כל העולם כולו: כפל – דמצינו הרכה פעמים רוכו ככולו וקמ"ל כאן כולו ממש (ע"ד – ט"ז בשו"ע או"ח סתקפ"ב סק"ג).

סוכה: וראה ג"כ ירוש' ברכות (פ"ט, ה"ב). זח"א רכה, דע"א. ואחת מכם... בכל זה: ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א: הנשים חייבות ללמוד כל כו'. ומתוך שמחה וטוב לבב: ראה זח"ג (קכת, א) חרי ר"ש ואמר כו' אנו בחכיבותא תליא מילתא דכתיב ואהבת את ה' אלקיך וכתיב מאהבת ה' אתכם וכתיב אהבתי אתכם אמר ה'. ולהעיר ג"כ מסדר המעלות בתהלים (סט, בסופו): כי אלקים יושיע ציון ויכנה ערי יודא וישבו שם וירשנה (דשי"ך לכאו"א מכנ"י) חרע עבדיו (לויים) ינחלוה ואודהבי שמו (כהנים) – ונקט מעלתם דוקא בענין האהבה) ישכנו בה.

ואולך אתכם קוממיות – בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכה להצלחה בכל האמור
ולבשורות טובות בכל האמור

מ. שניאורסאהן

ב

ימי חנוכה מאירים

ב"ה, ימי חנוכה, ה'תשל"ג.
ברוקלין, נ.י.

להתלמידים
להתלמידות
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעת סגולה זו יהי רצון שיתברך כל אחד ואחת מכם
בימי חנוכה מאירים ושיאירו את כל ימי השנה,
ויהי בכל עניינו, ובסגנון הידוע "נר להאיר",

ואולך אתכם קוממיות: ר"ש אומר כו' (תו"כ עה"פ. וכ"ה בב"ר פי"ב, ו. במדב"ר פי"ג,
יב. תנחומא עקב ז (ולכן נראית דעת האומרים שגם בתנחומא בראשית ו צ"ל כן). ובסנה' (ק,
א) בשם ר' מאיר. ונתבאר באוה"ת – להצ"צ – ע' תערב).
בגאולה האמתית והשלימה: להעיר ממגילה (כט, א): רשב"י אומר כו' – ובהוספות
בזה בירוש' תענית (פ"א, ה"א) – ומסיים: ושב ה"א את שבותך כו' הקב"ה שב עמהן.
והשלימה: שאין אחרי' גלות. וראה שמו"ר (ספ"ח) "נס עובר אבל לעת"ל כו'" ושם
(פי"ט, וא"ו) "לשעבר כו' אבל לעת"ל אני לכדי כו'" (נתבאר באוה"ת בא ע' רחץ). וי"ל שזוהי
ג"כ ההדגשה: כי אלקים יושיע ציון ויבנה ערי יודא וישבו שם וירשזה וזרע עכריו ינחלה
ואוהבי שמו ישכנו בה.

ובמיוחד – בהנוגע ל"נר מצוה ותורה אור",

ע"י לימוד תורתנו הקדושה בשקידה וקיום מצותי בהידור,

וכמרומו במצות נר חנוכה – שמדליקים משתשקע החמה על פתח ביתו מבחוץ ומוסיפים בנרות מיום ליום –

להוסיף בנר ואור האמורים מיום ליום ולא להתרשם מן ה"חשך" אשר בעולם ולהשפיע בכל זה גם על אלה הנמצאים עדיין "בחוץ".

ועד אשר בצדק (ובענוה) יאמר כאו"א: "כמופת הייתי לרבים ואתה ^{אוצר החכמה} ^{הישיבה} (השם יתברך) מחסי עוז".

בברכה לחנוכה מאיר ובברכת הצלחה בכל האמור

כמנהג ישראל – אשר גם מנהג ישראל תורה היא – מצורף בזה מעות חנוכה.

מנחם שניאורסאהן

ל"נר מצוה ותורה אור": משלי ו, כג.

שמדליקים .. ליום: שולחן ערוך אורח חיים סימן תרע"א"ב.

כמופת .. עוז: תהלים ע"א, ז.

ואתה (השם יתברך) מחסי עוז: ורק על ידי זה הייתי כמופת (וכמאמר חכמינו ז"ל

בסוכה נב, ב. ומבואר בתניא פרק יג) לכן אמירתו בענוה.

מנהג ישראל: ועד שגם רבותינו נשיאינו היו כעצמם נותנים מעות חנוכה (לילדיהם).

ג

מחנה קיץ וימי בין המצרים

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

לכל אחד ולכל אחת מהתלמידים
והתלמידות שעדיין לא הגיעו לגיל
מצות –
החונים בקייטנות מחנות קיץ, בכל מקום ומקום
ה' עליהם יחיו!

שלום וברכה!

התקוה חזקה שהינכם מנצלים ימי הקיץ להחליף כוח ולחזק
הבריאות – בריאות הגוף ביחד עם בריאות הנשמה, הקשורים זה בזה.
וכיוון אשר בריאות הנשמה קשורה בתורה, כי היא חיינו ואורך ימינו,
ובמצוותי – עליהן נאמר וחי בהם – בודאי הינכם משתדלים בלימוד
התורה ובקיום המצות ככל הדרוש. ובודאי תקויים ההבטחה – יגעת
ומצאת.

בפרט רצוני להדגיש נקודה בקשר עם ימי "בין המצרים" הממשמשים
ובאים –

שבודאי ידוע לכם פרשת ותוכן הימים האלה,

והנקודה היא: שתתנו דעתכם על הזכות המיוחדת שיש לילדי ישראל,
זכות הנוגעת לכל עם בני ישראל, על פי דברי דוד המלך עליו השלום: **מפי
עוללים ויונקים יסדת עוז להשבית אויב ומתנקם*** – להשבית גם אותו
אויב שהביאנו ל"בין המצרים" ועודנו מתנקם בעמנו עד היום הזה. שהדרך
לנצחו ולהשביתו הוא על ידי "עוז", היא תורתנו הקדושה הנקראת עוז,

ג: בנוגע למכתב זה ראה לקוי"ש חי"ד ע' 264. המו"ל.

* ראה שיחת י"ג תשרי תשל"ד ס"ח (לקוי"ש חי"ד ע' 404 ואילך). המו"ל.

הנלמדת-ובאה מפי עוללים וגוי. ועד כדי כך גדול כוחם, אשר, כהודעת חכמינו זכרונם לברכה, אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן, הבל שאין בו חטא, כלומר, של ילדי ישראל שלא הגיעו עדיין לגיל מצות.

ובהמשך להאמור יש לשים לב במיוחד לדברי נביאנו, חזון ישעי' בן אמוץ: **ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה**. אשר אחד הפירושים של "משפט" בזה הוא – התורה. זאת אומרת שעל ידי לימוד התורה וקיום מצוותי, ובפרט מצות הצדקה, מקרבים הגאולה. וענין הצדקה הוא, בדומה להאמור בתחילת המכתב, צדקה עם הגוף וצדקה עם הנשמה: צדקה עם הגוף – כפשוטה, לתת צדקה לעניים, או להפריש לשופר של צדקה. וצדקה עם הנשמה היא להשתדל שיוסיפו החברים והידידים בעניני תורה ומצות, על ידי היות כל אחד ואחת מכם דוגמא חי, ולדבר עמהם בזה בדברים היוצאים מן הלב.

כיון שעז רצוני ותענוג גדול יהי להיות שותף עמכם בזה, בקשתי לתת לכל אחד ואחת מכם מטבע במטבע המדינה שאתם נמצאים בה – השתתפותי במעשה הצדקה הנייל.

והשם יתברך יברך ויצליח את כל אחד ואחת מכם בכל האמור, ובפרט בהוספה בלימוד התורה ובמצות הצדקה, ובאופן דמוסיף והולך, אשר גם בשובכם מהקייטנות ומהמחנות לביתכם ובשנת הלימודים הבאה עלינו כולנו לטובה, תוסיפו כוח ובריאות בגוף ובנשמה גם יחד, ותלכו מחיל אל חיל בלימוד התורה בהתמדה ושקידה והלימוד יביא לידי מעשה קיום המצוות בהידור – וכל זה בשמחה ובטוב לבב.

ובקרוב ממש נזכה כולנו, בתוך כלל ישראל, שיהפכו ימים אלה לששון ולשמחה,

בגאולתנו האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ וימלא כבוד השם את כל הארץ.

בברכה להצלחה ולבשורות טובות בכל האמור

מנחם שניאורסאהן

ד

חכמת התינוקות וזירוז הגאולה

בי"ה, עשי"ק מברכין חודש מנחם אב, ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

לכל אחד מהתלמידים והתלמידות
שעדיין לא הגיעו לגיל מצות –
החונים בקייטנות ומחנות קיץ, בכל
מקום ומקום
ה' עליהם יתיו

שלום וברכה!

בהמשך להמכתב מט"ו בתמוז ובעמדנו לפני ר"ח מנ"א ותשעה ימים
הראשונים דחדש זה, ^{אוצר החכמה}

בהם מודגש ביותר ענין המיוחד שבכל שלשת השבועות דבין
המצרים –

שמפני חטאינו גלינו מארצנו וחרב בית מקדשנו,

שמזה גם מובן שעל ידי התשובה על החטאים וע"י לימוד התורה
וקיום מצותיי תבוא מיד גאולתנו האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו –

אבוא בזה עוד הפעם להזכיר ולהדגיש הזכות המיוחדת בכל זה שיש
לילדי ישראל,

וכמובן גם מדברי חכמינו ז"ל תיכף בתחלת מדרש איכה – בגודל
מעלת ירושלים שהייתה רבתי בגוים (ע"י שהייתה רבתי) בדעות – בחכמה
ומביאים דוגמא לזה ובה שבעה סיפורים ע"ד חכמתם של תינוק ושל
תינוקת ושל עוד תינוק כו' ושני סיפורים אודות חכמתם של תלמידי בית
הספר,

ד: המשך למכתב שלפניו מכתב ג. המו"ל.

אף שבמדרש, כבכל חלקי התורה, אין בו יתר ח"ו, וכל סיפור וענין ואפילו תיבה אחת – מדויקים הם בתכלית וקדושים.

ומספרים ג"כ אשר היו בירושלים ת"פ בתי ספר ללימוד מקרא ות"פ בתי ספר ללימוד המשנה ות"פ ב"י ללימוד התלמוד.

וכוונת סיפורים אלה הרי הוא שכל אחד ואחת מתינוקות בית ישראל יעשה כל התלוי בו להיות בדוגמתם – ע"י התמדה ושקידה בלימוד התורה ושהלימוד יביא לידי מעשה והנהגה ע"פ התורה בחיי יום יום,

ובמיוחד בימים אלה – המזכירים החורבן וסיבתו (חטאינו) – להרבות בתורה ובמצותי ובפרט בצדקה, כולל גם יום הט' באב (בדברים המותרים ללמוד ביום זה).

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה כולנו, בתוך כלל ישראל, לקיום הבטחת ה' אלקים אלקי ישראל עושה נפלאות לבדו: ציון במשפט (בתורה) תפדה ושבי בצדקה,

ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה.

בברכה לבשורות טובות

מנחם שניאורסאהן

ה

הוראות מדיני חנוכה לילדי ישראל

ב"ה, ערב חנוכה ה'תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

לכל אחד ואחת שעדיין לא הגיעו
לגיל מצות, בכל מקום ומקום,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בקשר עם ימי החנוכה הבאים עלינו לטובה,

בודאי ידוע לכם אשר כל המועדים והחגים שאנו חוגגים לזכר מאורעות ונסים שארעו לאבותינו, הכוונה והמטרה היא להתבונן בזכרון זה ולהתעמק בו ועד אשר נראה את עצמנו כאילו נמצאים אנו באמצע המאורע ורואים ומרגישים כל המתרחש אז – בימים ההם בזמן הזה. דבר זה מפורש הוא בקשר עם החג הראשון, חג הפסח, כמו שאנו אומרים בעת עריכת הסדר של פסח: אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים כו' חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. ומזה למדים אנו לכל המועדים והחגים.

כן בודאי מובן לכם שכל ענין הקשור בתורתנו, הרי לא רק הענין בכללותו "נותן" הוראות ומלמד בהנוגע לחיינו והנהגתנו, אלא גם כל פרט ופרט שבו מדויק ויש בו הוראה, עד שאפילו גם סדר הפרטים – הוא מדויק ויש בזה הוראה.

וכן הדבר, כמובן, גם בנוגע לחנוכה, אשר בודאי ידועה לכם פרשת ימים אלה, ועוד תוסיפו בזה חכמה בינה ודעת על ידי שתשאלו את ההורים והמורים שיחיו, בכדי לשמור ולעשות ולקיים את כל הוראות ימי החנוכה.

ומהן, ועל פי הסדר:

(א) התחלת חנוכה – צריך להיות המעשה בפועל: הדלקת נר חנוכה.

(ב) וענין מעשה זה הוא להאיר את החדר ואת הבית (כפי שיבואר לקמן). ואם יש אפשרות צריך להדליק "על פתח ביתו מבחוץ", זאת אומרת – להאיר גם את הסביבה מבחוץ.

(ג) ומהו תוכן אור והארה אלו?

אף שהנר הוא דבר גשמי, אבל הנרות הללו קודש הם, וכמו שאנו אומרים בברכה הראשונה קודם להדלקת הנרות: אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר חנוכה.

נר ואור זה מורה על האור האמתי, כלשון הכתוב: נר מצוה ותורה אור. זאת אומרת – מצווים אנו להאיר את הבית ואת החוץ (אלה שעומדים בחוץ) באור התורה והמצוות.

(ד) אחר כך באה ברכה שניי: **שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה: וההוראה היא, שאפילו אם נמצא יהודי במצב שבדרך הטבע קשה לו להתנהג בהנהגה האמורה של "נר מצוה ותורה אור", אין היהודי נופל ברוחו ואינו פוחד מהקושיים והמניעות, כי השם יתברך עושה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה.**

(ה) ואחר שתי הברכות האמורות באה ברכה שלישית,

שאף על פי שמברכים אותה רק בהדלקה ראשונה, אבל תוכנה מדבר גם בכל ההדלקות של כל לילות חנוכה הבאים,

והיא ברכת **שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה**. כלומר שמודים אנו להשייית בעד האפשרות לקיים מצותו, ושעל ידי כך גם מצהירים אנו ומפרסמים הנסים אשר הקב"ה עושה לאבותינו ולנו בכל דור ודור.

(ו) ואחר מעשה המצוה, והברכות שלפני זה והדברים שלאחרי זה, באה תפלת ערבית (שכידוע נר חנוכה קודם לתפלת ערבית) אשר בה בא שבח מיוחד לימי החנוכה – **ועל הניסים,**

בו מודגש שאפילו אם חלשים ומעטים אנו בגשמיות, אבל אנו בני גוי קדוש "טהורים וצדיקים ועוסקי תורתך", והשייית עושה לנו תשועה גדולה ופורקן ועד – **להודות ולהלל לשמך הגדול.**

ועוד מלמד אותנו השבח וההודי "ד"ועל הניסים":

אע"פ שיהודי צריך לעשות את התלוי בו בדרך הטבע, אבל ביחד עם זה ועיקר – הוא בבטחון גמור שהצלחה באה מאת ה', וכמו שאנו אומרים בהלל **מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו**, וכן היי גם כן בימי מתתיהו, שעשו התלוי בהם אבל בבטחון גמור בה', שלכן לא נכנסו בחשבונות אם הקמים נגדם הם גבורים ורבים בגשמיות.

כל הוראות אלו דחנוכה הרי הן הוראות **מעשיות** לכל יהודי מגדול ועד קטן, כלומר הוראות לחיות על פיהן בחיי היום יום. ואין הדבר תלוי אלא ברצון, ולא עוד אלא שהשייית מסייע לכל אחד ואחת למלא הוראות האמורות בפועל ממש ובמילואן.

ואף על פי אשר עדיין לא הגעתם לגיל מצוות,

הרי אדרבא – תראו כמה יקרה וחיביבה ואהובה עליכם מצות נר
 חנוכה על ידי קיום מצוה זו וכל הוראות שלה בשלימותן,
 ולהיות דוגמא חיי והשפעה טובה גם בבית וגם בחוץ,
 להיות בזה ובכל עניני התורה ומצותי "נרות להאיר".

בברכה להצלחה בכל האמור
 ולימי חנוכה מאירים

מנחם שניאורסאהן

אוצר החכמה

ו

הילדים בנם פורים, וההוראה

ב"ה, בסמיכות לימי הפורים, היתשליו
 ברוקלין, נ.י.

אל התלמידים
 ואל התלמידות
 ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו בסמיכות לימי הפורים, בודאי נתתם דעתכם על פרשת ימי
 הפורים, כמסופר במגילת אסתר. ולא באתי אלא להזכיר על דבר משמעות
 יום טוב זה לנוער ולילדי – בלשון המגלה – היהודים בכל מדינות העולם
 בפרט.

המגילה מספרת איך שהמן הרשע עלה לגדולה וביקש להשמיד את כל
 היהודים מנער ועד זקן טף ונשים בכל מדינות המלך אחשורוש, ואיך
 שנשתלשלו העניינים עד שתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי ובטלה
 הגזירה ונשתנה המצב מן הקצה אל הקצה, והימים נהפכו לשמחה וליום
 טוב.

ומספרים חכמינו זכרונם לברכה פרטי ביטול הגזירה ואופנו:

מרדכי ואסתר שידעו מכל הנעשה, קראו צום ועוררו את כל היהודים לשוב אל ה' ולתורתו ומצוותיו. ולאחר־אשר מרדכי אסף ילדים לאלפים ולרבבות ולימד אותם תורה והלהיב את לבבם לאהבת ה' ואהבת התורה ועד למסירות נפש ממש – אז ביטל השם את הגזירה, והמשיך הצלחה בהשתדלות אסתר המלכה – ועד אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

נמצא שעיקר נס פורים הי' בזכותם של ילדים ונוער!

אחד הטעמים אשר התורה מספרת לנו כל פרטים אלה – הוא כדי להודיע לכל, בכל מקום ובכל זמן (כי התורה נצחית היא) – כמה גדול כוחם של ילדים ההולכים בדרך התורה והמצוה להשפיע על גורל כל עמנו בכל מקום.

למרבה הצער, עדיין יש כמה "המניעים" במקומות שונים בעולם הרוצים לבצע מחשבת אותו המן הרשע. ואנו, עם אחד, מפוזר ומפורד בין העמים – אבל דתינו שונות מכל עם, דת התורה ומצוותי' והיא חיינו ואורך ימינו הנותנת לנו כח ועוז להתגבר על כל שונאינו.

כל בן ובת, בכל מקום שהם, הלומדים תורה ומקיימים מצוות, מוסיפים הם כח ועוז לכל היהודים באשר הם שם – כולל, ובמיוחד באותן המדינות אשר אויבינו לא מניחים ללמד תורה לילדים ולנוער ולקיים מצוות. ומה גדול אשרכם אתם, שאין אתם נתונים בצרה כזו ח"ו, והרשות בידכם ללמוד תורה בהתמדה ולקיים מצוות בהידור, ואין הדבר תלוי אלא בכם וברצונכם!

ילדים חביבים, הוסיפו בלימוד תורה ובקיום מצוותי', ושאו ברכה מאת ה', לכם ולכל בני משפחתכם, שליטי"א,

ובזכותכם יעלה ויבוא ויגיע לכל עמנו, בלשון המגילה: ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר – כן תהיי לנו ולכל היהודים.

בחיבה ובברכה

לפורים שמח

מ. שניאורסאהן

ז

ה"מאורות הגדולים" וילדי ישראל

ב"ה, ערב ח"י אלול, היתשל"ו
ברוקלין, נ.י.

ילדים (וילדות) חביבים
ברוכים תהיו

שלום וברכה:

בנועם קבלתי ההודעה שנכנסתם לשנת הלימודים החדשה, שהתחילה בסמיכות ליום הבהיר ח"י אלול – יום הולדת שני המאורות הגדולים, הבעל-שם-טוב ורבנו הזקן, אשר בחייהם ובתורתם ובהוראותיהם האירו את דרך החיים של עמנו בני ישראל עד היום הזה.

בודאי שמעתם עד כמה התמסרו שני גדולי מנהיגי ישראל אלה למען חינוך ילדי ישראל ברוח התורה והמצוה, ועוררו את תלמידיהם וכל ההולכים בעקבותיהם לעשות ולפעול גם הם, ללא ליאות ובמסירת נפש, למען חינוך בני ובנות ישראל בכל מקום שהם בדרך התורה ומצותי.

מהאמור תבינו גודל ערך החינוך שלכם, ותעשו כל התלוי בכם שתהיו עמלים בלימוד התורה בהתמדה ושקידה ומשתדלים שההנהגה שלכם תהי מתאימה במלוא המידה להוראות התורה, תורת חיים, בהידור קיום מצותי עליהן נאמר וחי בהם. וגודל החשיבות שבזה הוא לא רק בשבילכם וטובתכם ולטובת בני המשפחה היקרים לכם, שיחיו, אלא גם לטובת כל עמנו בני ישראל בכל מקום שהם, כמבואר בשיחה של כ' מנחם אב*.

והיות וילדים מעורבים זה בזה ועוד יותר ממבוגרים, הרי יש לכם האפשרות, והחובה, לקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך עוד ביתר שאת – להעניק כל אחד לחברו וכל אחת לחברתה מהטוב והיוקר של החינוך על

(* נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע" 423 ואילך. המו"ל.

טהרת הקודש שזכיתם לו ואשר למרבה הצער רבים ורבות מבני גילכם עדין לא זכו לזה, ולהיות להם ולכל הסביבה דוגמא חיי ומזהירה.

ומובטחים אתם אשר השם יתברך נתן לכם כל הכוחות הדרושים לכם להוציא לפועל כל אשר ה' דורש מכם ומצפה מכם, ואין הדבר תלוי אלא ברצונכם ובהחלטתכם.

ויהי רצון אשר תמלאו כל האמור מתוך חיות ואור, שזה עוד יגדיל את הצלחתכם, ויבטיח עוד יותר אשר אתם ומוריכם והורייכם וכל בני משפחתכם שיי תכתבו ותחתמו לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בחיבה ובברכה לשנה טובה ומתוקה

מנחם שניאורסאהן

ח

מסירות נפש לעניני חינוך

בי"ה, מוצאי ש"ק מברכים חודש תמוז, היתשלי"ז
ברוקלין, נ.י.

אל התלמידים ואל התלמידות
הי עליהם יחיו

שלום וברכה:

בעמדנו בימים אלו לפני חודש תמוז, חודש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר בו נגאל ממאסרו וכוי עקב פעולותיו להחזקת והפצת היהדות, התורה ומצותי, במדינה ההיא, במסירות נפש בפועל ממש, במשך שבע שנים רצופות –

והיא שעמדה לו להצליח בזה באופן לא ישוער ויצא בשלום להמשיך ולהוסיף ולהרחיב עבודתו הקדושה עוד רבות בשנים עד יומו האחרון בעלמא דין,

באתי כמזכיר אשר שומה על כל אחד ואחת מאתנו להתבונן בפרשת מאסרו וגאולתו לכל פרטי – ובמיוחד ששנה זו היא שנת היובל לגאולתו – בכדי ללמוד מהם הוראות הנוגעות לכל בני ובנות ישראל באשר הם שם, הלכה למעשה בפועל.

כמה וכמה הוראות בהאמור, כמדובר כמה פעמים. ובהנוגע לתלמידים ותלמידות בפרט – הנקודה העקרית להתבונן בה, היא המסירות־נפש של בעל הגאולה למען חינוך ילדי ישראל הקטנים והצעירים ובני הנוער, שטרח ועמל לייסד ולהחזיק בשבילם מוסדות חינוך, חדרים וישיבות, שעבודה זו בפרט עוררה אפו וחמתו של המשטר העויין והיתה מהסיבות העקריות למאסרו.

והנקודה הבולטת בזה היא, כי התמסר למען חינוך הילדים והנוער בידעו שעל ידי כך מעמיד חייו בסכנה ויחד עם זה כל עבודתו להחזקת בתי כנסיות, מקוואות וכל שאר העניינים החיוניים של היהודים המבוגרים, שגם אלו תלויים היו בו,

הרי זה מראה בעליל עד כמה החשיב ענין החינוך של הילדים והנוער, הן בשבילם הם והן בשביל כל עמנו שעתידו תלוי בהם, וכמאמר חכמינו ז"ל "אם אין גדיים אין תיישים".

ומכאן הוראה, המובנת אפילו בהתבוננות קלה, לכל אחד ואחת מהתלמידים והתלמידות בכל מקום, שאם חינוכם בתורה ובמצותי קודם לכל דבר, ועד כדי מסירות נפש ממש, הרי מובן איך צריכה להיות תשוקתם ושקידתם והתמדתם בלימוד התורה וקיום מצותי מצדם הם, ובפרט שאין כל מניעות מחוץ, ואדרבה, ואין הדבר תלוי אלא ברצונם.

ויהי רצון שהתבוננות האמורה תעורר בכל אחד ואחת מהם תוספת התמדה ושקידה ורצון עז ללכת מחיל אל חיל בלימודם, לימוד המביא לידי מעשה, קיום המצוות בהידור. וזכות בעל הגאולה תגן עליהם להצליחם בזה ולהיות דוגמא חי ומזהירה לכל רואיהם, שמהם יראו וכן יעשו הקטנים עם הגדולים, וברוכים יהיו בכל המצטרך להם.

בברכה להצלחה רבה בכל האמור
ולבשורות טובות

מ. שניאורסאהן

ט

פעולותיהם של תשב"ר לקראת ימי הפורים

בי"ה, י"ח אדר שני, ה'תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

אל התלמידים ואל התלמידות
בכל מוסדות חינוך
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

תקותי שהגיעה לכם הצעתי ובקשתי – בקשר עם ימי הפורים – לכל תלמידי ותלמידות מוסדות החינוך בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר, ובמיוחד לאלה אשר טרם הגיעו לגיל בר-מצוה ובת-מצוה, לעורר ולזרז אותם ללכת בעקבות ילדי ישראל בימי מרדכי ואסתר, אשר, כסיפור חכמינו ז"ל, בזכותם של תינוקות של בית רבן בטלה גזרת המן הרשע, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

וליתר תוקף הנני בא גם בכתב בהצעה ובקשה זו, והיא בשתיים:

האחת – להוסיף בלימוד התורה, וגם זה בשני אופנים: (א) בכמות, על ידי קביעת זמנים נוספים ללימוד התורה, בהוספה לתכנית הלימודים בבית-הספר, (ב) וגם הוספה באיכות הלימוד, כלומר הוספה בשקידה וחיות ועיון. וההוספה בלימוד התורה תהיי במקום שלבם חפץ, בפרשת השבוע או באחד משאר כ"ד ספרי התנ"ך, או במשנה וגמרא וכו', ככל אשר יבחרו.

והשנית – הוספה בקו הצדקה, אשר מהאופנים המשובחים בזה הוא גמילות-חסדים – לעזור לחברים-ות וכל הנצרך להלוואת גמ"ח. וההצעה בזה היא לכל אחד ואחת מכם להשתתף ביסוד קרן גמילות חסד בכיתה או ביה"ס שלכם על ידי תרומות לקרן זו ממעות שלכם. ואם כבר קיימת ופועלת קרן כזו – להגדילה ולהרחיבה, כלומר להגדילה בנתינות נוספות, ולהרחיבה על ידי הרחבת חוג מקבלי הגמ"ח.

והטעם והיסוד לההצעה והבקשה האמורה, הוא על פי המבואר בכמה מקומות בתורתנו הק', תורת חיים ותורת אמת, אשר תורה וצדקה – בפרט תורה וצדקה של ילדי ישראל – ממשיכות ברכות ה' בכל עת, ובמיוחד כשעמנו בני ישראל נמצא במצב קשה וזקוק לרחמי שמים לצאת מן המיצר אל המרחב, וכמו שהי' ישועה ונס בימי מרדכי ואסתר, כנ"ל. וכמו בימים ההם כן גם בזמן הזה, גדול כוחם וזכותם של ילדי ישראל – על ידי לימוד התורה ומעשה הצדקה שלהם – להביא גאולה וישועה לכל עמנו ולקרב הגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

אי לזאת, תקותי חזקה שכל אחד ואחת מכם וכולכם יחד תקבלו בשמחה ההצעה האמורה, ותעשו בזה בטוב לבב, וזכות התורה ומצות הצדקה תעמוד לכם גם בכל המצטרך לכל אחד ואחת מכם בפרט, ובמיוחד להצליח בלימוד התורה ובהנהגה המתאימה, ולהיות לנחת אمتי ולברכה גם להורייכם ומוריכם שיחיו.

ויוצר החכמה

בברכה להצלחה ולבשורות טובות

1234567 תורת

בכל האמור

מ. שניאורסאהן

מצות "הקהל" בין ילדי ישראל

ב"ה, חול המועד סוכות,
פרשת ברכה, שנת הקהל,
ה'תשמ"א. ברוקלין, נ.י.

לכל ילדי ישראל
אשר לפני גיל בר/בת מצוה
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ודאי ידוע לכם שאנו עומדים בשנה הנקראת – שנת "הקהל", משום שכאשר בית המקדש היה קיים, היו בשנה זו – וליתר דיוק: בימים אלה של (תחלת) חול המועד סוכות – מקיימים את מצות ה' של "הקהל", להקהיל את כל בני ישראל, "האנשים והנשים והטף" כולל גם קטני-קטנים,

– להקהילם בבית-המקדש, שם היה המלך קורא לפניהם פרשיות מן התורה, שאותן שמעו ולמדו, ושמרו לעשות את כל דברי התורה "כל הימים אשר אתם חיים".

כן ידוע לכם ודאי שבהגיע מועד מסויים בשנה שבו התרחש בעבר אצל עם ישראל אירוע חשוב מאד – מצוה התורה להתבונן בדבר, לראות כאילו את האירוע כנגד העינים, לחיות אותו מחדש, וללמוד ממנו כיצד ובמה ישפיע ויוסיף הדבר בחיים העצמיים של יום-יום בהווה.

כך, למשל, מיד בחג הראשון – חג הפסח שבחמשה-עשר בניסן – יש להתבונן בכך שהקב"ה הוציאנו מגלות ומעבדות מצרים, ונתן לנו חירות על מנת לעבדו ולקיים את כל מצוותיו.

וכך גם בהגיע ימי "הקהל" – על כל אחד מאתנו, כולל ילדים קטנים

י: תרגום. המו"ל.

ביותר, להתבונן שביתו, כל בית יהודי, ואצל ילדים – גם הכתה, שבה הם לומדים בבית-הספר, וכיוצא בזה, צריכים להיות נקיים, מוארים וקדושים, וה"מלך", הדבר "המולך" ומנהיג אותו ואת חייו, שהוא האמונה בהקב"ה (כפי שהוא מתחיל את חיי יום-יום שלו, באמירת "מודה אני לפניך, מלך חי וקיים") – "יקרא לפניו", ישפיע עליו כולו ועל כל מעשיו שיהיו כאמור בפרשיות התורה.

כן לקיים "הקהל" – החל מעתה והמשך בכל השנה – בזמנים מתאימים, ובפרט בשבת: להתאסף ללמוד פרשה או ענין בתורה, ולקבל החלטות טובות לתוספת יתר בעשיית המצוות.

כדי שכל זה יהיה ביתר הצלחה וחיוניות – ראוי לאחד את כל ^{אוצר החכמה} המסוגלים להתאסף תכופות במסגרת של "קהל", קבוצה ה"צבאות השם", שעליהם נמנה כל יהודי עוד מקטנותו, כיון אשר את כל אחד מצוה הקב"ה: "מלאו את הארץ וכבשוה", לכבוש את העולם על ידי "שימלאו" אותו, יאיר העולם באור אמיתי, כך שייראה לכל אשר כל הארץ היא של הקב"ה.

בברכה להצלחה רבה בכל האמור,
ולחג שמח, ושכל השנה תהי' שנה טובה ומתוקה
/ מפני קדושת המועד לא באה כאן החתימה /

יא

ב"ה, כי כסלו, היתשמ"א
ברוקלין, נ"י.

לתלמידים, ולתלמידות,
במוסדות חינוך בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה:

בנועם מאשר אני קבלת המכתבים והדו"ח, ויהי רצון שילכו מחיל אל
חיל בלימודם בתורה בהתמדה ושקידה ובקיום מצוותי בהידור.

ובפרט ששנה זו היא שנת הקהל, כמודגש כמה פעמים הכתוב –
"הקהל את העם, האנשים והנשים והטף גוי למען ישמעו ולמען ילמדו גוי
ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת".

ובהתאם לזה, תקותי חזקה שהפעולות בכיוון האמור הן באופן של
פעולה נמשכת הפועלת – כהמשך הכתוב – על "כל הימים אשר אתם
חיים על האדמה". ולא עוד אלא שהן באופן של מוסיף והולך, כהוראה
הכללית בכל עניני טוב וקדושה – להעלות בקודש, על אחת כמה וכמה
בשטח החינוך.

והרי זה גם כן מההוראות העיקריות דימי החנוכה הממשמשים
ובאים, שמוסיפים בנר ואור – בנר מצוה ותורה אור – מיום ליום.

בברכה לימי חנוכה מאירים,
מאירים בזמנם ומאירים בכל השנה כולה,
ולבשורות טובות בכל האמור

מנחם שניאורסאהן

יב

סיפורי פורים וההוראה לילדי ישראל

ב"ה, ב' אדר ב', ה'תשמ"א
ברוקלין, נ.י.

לכל בני ובנות ישראל
הנמנים על "צבאות ה'"
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה:

בנועם קבלתי הדו"ח על דבר הפעולות והמבצעים בקיום המצוות
ובלימוד התורה. ובודאי לא יסתפקו ב"ציונים לשבח" שעד עתה, ויוסיפו
בהתמדה ושקידה בשני העניינים גם יחד, בהתאם לחובתם וזכותם להיות
נמנים על צבאות ה'.

ולקראת ימי הפורים הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה –
ובפרט בשנה זו הרי הם "פורים גדול" ו"שושן פורים גדול" – בודאי ידוע
לכם אשר "צבאות ה'" שבימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה היו צריכים
להלחם באיש צר ואויב, המן הרשע, אשר בקש להשמיד את כל היהודים,
התחל מנער ועד זקן טף ונשים, ובזכותם של תינוקות של בית רבן שנענו
לקריאתם של מרדכי ואסתר ונתגייסו בהמוניהם ללמוד תורה ולקיים
במצותי בלי הס וברבים, בטלה הגזירה. ועוד סיפרו לנו חכמינו זכרונם
לברכה שבאותה שעה למדו תורת מנחת העומר, אף שעדיין היו בגלות (פרס
ומדי) ובית המקדש השני עדיין לא נבנה. ובזה הדגישו את אמונתם
ובטחונם בה' שיפר עצת המן הרשע ובקרוב ממש ייבנה הבית השני ושוב
יקריבו מנחת העומר כהלכתה, ועוד קודם לכן תהיי ליהודים "אורה
ושמחה וששון ויקר".

וההוראה מהימים ההם בזמן הזה היא שגם עכשיו נמצאים אנו
בגלות, אלא שבחסדי ה' אין לפחד מפני אויב ומתנקם מבחוץ כהמן הרשע,
ורק אויב פנימי, הוא היצר, מתנכל תמיד בכל מיני עצות ותחבולות לבלבל

ולמנוע ילדי ישראל (וכן מבוגרים) מלימוד התורה וקיום מצותי ככל הדרוש, בשמחה ובטוב לבב. ולכן תעמדו הכון על משמרתכם, משמרת הקודש, כל אחד ואחת מכם וכולכם יחד, להפר עצתו ולקלקל מחשבתו, כי צבאות ה' אתם, נושאי דגל תורת ה', ובידכם להשבית אויב ומתנקם על ידי הוספה בלימוד התורה ובקיום מצותי ביתר שאת וביתר עוז, בתוספת התמדה ושקידה.

וזה גם כן יקרב הגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו ובנין בית מקדשנו, שההכנה לזה היא "אורה ושמחה וששון ויקר" בפנימיות, כדרשת חכמינו ז"ל: "אורה – זו תורה כו' ויקר – אלו תפילין".

ויהי רצון שתלכו כל אחד ואחת מכם מחיל אל חיל בכיוון האמור, כולל, כמובן, בכלל גדול בתורה – מצות ואהבת לרעך כמוך – השפעת הילדים על חבריהם והשפעת הילדות על חברותיהן, על ידי דוגמא מזהירה ובדברים היוצאים מן הלב, והי' יצלחם.

בברכה לימי פורים שמחים
ולבשורות טובות בכל האמור
תמיד כל הימים

מ. שניאורסאהן

יג

חדר הילדים כ"בית של תורה תפילה וגמ"ח"

ב"ה, בימים שבין יו"ד שבט, יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר,
וט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות,
ה'תשמ"ז. ברוקלין, נ.י.

יג: תרגום. המו"ל.

לכל ילדי ישראל

בכל מקום שהם

השם עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנוסף למכתב הכללי* והכולל – באה כאן בפרט ההצעה והבקשה הכפולה אל כל אחד מכם, ילד וילדה, לעשות מן החדר שלכם, המטה, השולחן וכו' – "בית" של תורה, תפלה וגמילות חסדים: ללמוד בו כל יום תורה, לומר תפלה להשם, לתת צדקה בקופת-צדקה (לבד משבת ויום טוב), וכיוצא בזה.

ולכל אחד מכם יהיה סידור (תפלה) משלו, חומש (או ספר אחר של תורה) משלו, וכן להבדיל, קופת-צדקה משלו.

[ולרשום – על הדף שלפני התחלת הסידור או הספר – "להשם הארץ ומלואה" (או בראשית-תיבות: "לה"ו") ואת השם שלו, כמנהג ישראל. ואם אפשר – גם על קופת-הצדקה].

★ ★ ★

והשי"ת יברך ויצליח את כל אחד מכם "לצמוח" לגדול ולהתעלות בתורה ותפלה וגמילות חסדים ומצות – בהתאם להרמז של ראש השנה לאילנות, ולהביא במשך כל השנה הרבה פירות טובים (מעשים טובים),

– כפי ברכותיו הרבות של כ"ק מו"ח אדמו"ר,

ושתעשו את כל זה בבריאות טובה ובשמחה.

בברכת הצלחה רבה בכל זה

מנחם שניאורסאהן

(* נדפס לעיל ח"א מכתב פא. המו"ל.

יד

תהלוכת אהבת ישראל בל"ג בעומר

ב"ה, יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
ערב ראש חודש אייר ה'תשמ"ז.
ברוקלין, נ.י.

אל כל ילדי ישראל
השם עליהם יחיו

שלום וברכה!

ודאי ידוע לכם כי כל דבר חשוב שצריכים לעשותו דורש שיתכוננו לכך
בעוד מועד, כדי שהדבר ייעשה כראוי.

אנו עומדים בערב חודש אייר, החודש שבו ישנו יום חשוב ביותר, לג

יום .. שהוכפל בו כי טוב: פרש"י בראשית א, ז (מכ"ר פ"ד, ו). ובאזה"ת (בראשית לג,
ב. משפטים ע' א'קנז. ועוד) מקשר זה עם טוב לשמים וטוב לבריות (קידושין מ, א).
ערב ראש חודש: שנקרא "יום כפור קטן" — ראה פר"ח לאו"ח סתי"ז (מהרמ"ק). נ"כ
השו"ע שם. של"ה קכ, ב. קעט, א. ועוד. סידור יעב"ץ. ועוד. אוה"ת בא ע' רנג.
חודש אייר: ראה לקו"ש ח"א ע' 263 ואילך. ועוד. ולהעיר מכתבי האריז"ל (סידור
האריז"ל כוונת ר"ת. משנת חסידים מס' אייר וסיון בתחילתה), אשר צירוף שם הוי' דחודש
אייר הוא בראשי התיבות "יתהלל המתהלל השכל וידוע" (ירמי' ט, כג). — נתבאר בהתוועדות
ש"פ שמיני, מבה"ח וער"ח אייר ה'תשמ"ה. ור"ת שלו אברהם יצחק יעקב רחל (מאו"א א, פד.
בית שמואל לאה"ע סקכ"ו סק"כ). — נתבאר בלקו"ש ח"ז ע' 300 ואילך. והוא ג"כ ר"ת "אני
הוי' רופאך" (בשלח טו, כו. חידושי חת"ס לשכת קמו, ב. שער יששכר מאמר חודש אייר ס"ג
פח, א"ב)). — נתבאר בהתוועדות ש"פ קדושים, מבה"ח אייר ה'תשד"מ. ש"פ שמיני, מבה"ח
אייר שנה זו.

אייר .. לג בעומר: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' תד.
כל דבר חשוב .. דורש שיתכוננו: ראה ביצה ב, ב בפרש"י ד"ה והכיננו, וד"ה ואין. וראה
אנציקלופדי' תלמודית ערך הכנה. וש"נ.
כראוי: ראה כתובות סז, רע"א.

לג בעומר: יום הילולא דרשב"י. עניינו וטעמיו מפורשים בפוסקים ע"ד הנגלה
(טושו"ע — ודאדה"ז — או"ח סתצ"ג), וכן ע"ד הסוד (שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש י"ב).

יד: תרגום. המו"ל.

בעומר, היום השמונה עשרה (ח"י) באייר, שבו גם הונהגו מנהגים מיוחדים

לילדים

אוצר החכמה

כולל – להזכיר את רבי שמעון בן יוחאי ומעשיו הטובים, ללמוד מהוראותיו בתורה, בהחלטה איתנה לקיים אותן בשמחה וכראוי, וגם להשפיע על אחרים שגם הם יעשו כן, בהתאם לציוויו של הקב"ה "ואהבת לרעך כמוך",

לכן מן הראוי שכל אחד ואחת מכם יתכונן לכך, על ידי כך שתתחילו ללמוד מן ההוראות האמורות והמעשים הטובים,

וביום ל"ג בעומר, היום של "שמחתו", כפי שכינה רבי שמעון בן יוחאי את היום הזה, תקיימו כינוס לכבודו ותעשו כל האמור כולכם יחד, וכן תערכו תהלכה במקום מגוריכם, כדי לפרסם עוד יותר את הקשר שלכם

פע"ח שער ספה"ע (שכ"ב) פ"ז. ועוד), וע"ד החסידות (סידור – עם דא"ח – שער הל"ג בעומר, המשך והחרים תרל"א ס"ע נד ואילך, דרושים שבהערה דלהלן ד"ה "שמחתו", ועוד).
לג בעומר .. (ח"י) באייר: ראה לקו"ש חכ"ב ע' 141.

מנהגים מיוחדים לילדים: ראה שער הכוונות ופע"ח שם. בני יששכר מאמרי חודש אייר מאמר ג' ס"ד-ה. ספר "בין פסח לשבועות" (להרר"צ שי' כהן. אה"ק, תשד"מ) פי"ח סל"ג-ד. פי"ט ס"ח-ט. וש"נ. וראה שיחת ל"ג בעומר ה'תשי"א.

ולהעיר מ"היום יום" לג בעומר: אצל אדמו"ר האמצעי הי' לג בעומר מיו"ט המצויינים .. מען האט דאָמאָלט געזען אַ סך מופתים. דאָס רוב מופתים איז געווען בנוגע קינדער כו'. וראה שיחת ל"ג בעומר ה'תשמ"ו. וראה עוד ע"ד הנהגת רבותינו נשיאינו בל"ג בעומר – לקו"ד ח"ג תקיט, א ואילך. שם תקכג, א. ח"ד תרג, א ואילך. סה"ש ה'תש"ד ע' 119.

"ואהבת לרעך כמוך": קדושים יט, יח. ובתו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ; ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד: ר' עקיבא (רבו של רשב"י) אומר זה כלל גדול בתורה [ולהעיר שרשב"י אמר לתלמידיו "בניי, שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר' עקיבא" (גיטין סז, א. וראה סה"ש הי"ש"ת ע' 107)]. וראה ד"ה להבין ענין ל"ג בעומר בס' מאמרי אדה"ו על פרשיות התורה ח"ב ע' תקצא ואילך.

"שמחתו": ראה שער הכוונות ופע"ח שם. מ"ח מס' אייר וסיון פ"ו מ"ו. ושם מ"ז: שמחה גדולה. וראה ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י בסה"מ תקס"ד (ע' קא ואילך, ועם הגהות – באוה"ת ענינים ע' ריח ואילך); במאמרי אדהא"מ צ ויקרא ח"ב (ע' תרסו ואילך), ובסה"מ תרנ"ד (ע' רסא ואילך), ועוד – בטעם שעושין שמחה ביום ההילולא דרשב"י אף שנקבע תענית על מיתת צדיקים. וראה לקו"ש ח"ז ע' 343 בהערה. וש"נ.

כולכם יחד: להעיר מתו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ בחוקתי כו, ח. קונטרס החלצו, תרנ"ט פ"י. וראה גם שם פ"ז (סה"מ תרנ"ט ע' סא. שם ע' נח-נט).

עם התורה באמצעות רבי שמעון בן יוחאי, שאצלו היתה "תורתו־אומנתו"
(התורה היתה התעסקותו העיקרית),

ותבקשו את הוריקם ומחנכיקם שיחיו לעזור לכם בכל זה, כפי ציווי
התורה שעומדים לקרוא ערב לג בעומר בכל בתי הכנסת שבכל מקום:
"אמור גוי ואמרת", כפי שרבותינו זכרונם לברכה מפרשים: "להזהיר
גדולים על הקטנים".

וגדולה זכותו של רבי שמעון בן יוחאי – להצליח לכל אחד מכם
בלמוד התורה ובקיום המצוות, וכל זה בשמחה, כולל כל האמור לעיל,
ולזכות בקרוב ממש לראות "עושה נפלאות אתה אלוקים" – אראנו
נפלאות בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכת ראש חודש

ולהצלחה רבה

מנחם שניאורסאהן

"תורתו־אומנתו": שבת יא, א. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז
פ"ד ס"ד"ה. וראה ירושלמי ברכות פ"א סוף ה"ב. שבת פ"א סוף ה"ב.
"אמור גוי ואמרת": ר"פ אמור.

"להזהיר גדולים על הקטנים": תו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ. יבמות קיד, סע"א. וש"נ.
וראה לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סכ"ג (ח, א). או"ת ר"פ אמור (מב, א. בהוצאת קה"ת
ה'תשמ"מ ואילך – סקי"ט). ובצוואת הריב"ש (הוצאת קה"ת) בתחילתו: פי' זהיר מלשון
והמשכילים יזהירו, ר"ל הנשמה תזהיר ותאיר כו'. ועד"ז בסה"מ תרפ"ח ע' קנד ואילך. אגרות-
קודש לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ג"ע ח"ג ע' קכט ואילך. וראה לקו"ש ח"ז ע' 151-2.
זכותו של רבי שמעון: להעיר ממאמר רשב"י (סוכה מה, ב): יכול אני לפטור את כל
העולם כולו כו'.

בשמחה: ראה זח"ג נו, א. רמב"ם סוף הל' לולב. ד"ה עברו את ה' בשמחה תרצ"ט
(סה"מ תרצ"ט ס"ע 94 ואילך).

"עושה נפלאות אתה אלוקים": תהלים פו, יו"ד.
אראנו נפלאות: מיכה ז, טו. וראה ד"ה כימי צאתך די"א ניסן ה'תשמ"ב (קה"ת,
ה'תשמ"ז)*. וש"נ.

* נדפס בסה"מ מלוקט ח"א ע' לו ואילך. המו"ל.

[10810]

מז

בקשה נפשית

ב"ה, יום שלישי, שהוכפל בו כי טוב,
 ערב ראש חודש אייר, היתשמי"ז.
 אוצר החכמה ברוקלין, נ.י.

אל כל ההורים היהודיים
 ואל כל המחנכים והמחנכות היהודיים
 השם עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהתבסס על ציווי התורה "אין מזרזין אלא למזרזין", וכפי שידועה מעלת הזריזות ונחיצותה, בכל עניני היהדות, ובמיוחד בביצוע הציווי התלת-פעמי של התורה "להזהיר גדולים על הקטנים" – היסוד של החינוך האמיתי, כולל גם התוכן של המכתב המצורף "אל כל ילדי ישראל" שליט"א המכתב יחד עם בקשה נפשית לסייע, לעודד ולזרז בכל עניני המכתב ובמיוחד בקיום הכינוס ועריכת התהלוכה, ובוודאי יוסיף הדבר עוד יותר בברכת הקב"ה – לרוות מכל אחד מן

"אין מזרזין אלא למזרזין": ספרי נשא בתחילתו. כמדב"ר פ"ז ו. וראה מכות כג. א. וראה מכתב ער"ח טבת תש"ג*.
 מעלת הזריזות: ראה אגה"ק סכ"א.
 הציווי התלת-פעמי של התורה: ראה יבמות קיד, סע"א ואילך. וראה מכ' ח' אייר תשג"ה, ג' ו"א אייר תש"ד**. לקו"ש ח"ז ע' 147 ואילך.

טו: תרגום. המשך למכתב יד. המו"ל.

(* נדפס באגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א (קה"ת, תשמ"ז) ע' סח. המו"ל.
 (** נדפסו באגרות-קודש שם ע' קיט"כ. ע' רפג ואילך. המו"ל.)

הילדים נחת-תורה אמיתי, חזור בפנימיות התורה כפי המבואר בזוהר
 "חיבורא דילך" של רבי שמעון בן יוחאי בעל השמחה של **לג בעומר**.

ויהי רצון שכל זה יחיש עוד יותר את ההבטחה בזוהר: "בהאי חיבורא
 דילך דאיהו ספר הזוהר כו' יפקון ביי מן גלותא ברחמיס", במהרה בימינו
 ממש.

אוצר החכמה!

בכבוד ובברכת
 הצלחה רבה בכל זה
 ובברכת חודש טוב

מנחם שניאורסאהן

הוֹסַם פּוֹרֵת

000000

(א)

הוספה למכתב צט

ב"ה, ז' אייר, תשי"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
הרב מו"ה אלתר מאיר שי'

שלום וברכה!

...במ"ש כת"ר בסיום מכתבו, שלפי שלא מצא המקור לטהרת
המאכלים במצרים הביא את השיגרה.

תמיהני עליו, שהרי מובן, שדוקא כשמוצאים נוסחא אי מצוי' כלל
— בטח יש לזה מקור בטוח, כיון שהחשש קרוב שחידושה תעורר
תמהון ושאלה.

ומה שעומד הנני על פרט זה, מובן, לאחרי ההקדמה, שבכלל אותם
המחפשים מקורים לנוסחאות בלתי רגילות, מסתפקים — רובם ככולם
— בציונם למקום פלוני בו נמצאת הגירסא בלתי שכיחא. ולדעתי זהו
חלק הטפל לפי ערך — לגבי העיקר הדורש ביאור. והוא, שהבאת נוסחא
בלתי שכיחא בודאי יש לה סיבה מיוחדת, שהענין בו עוסקים מתחזק
ומסתייע דוקא בנוסחא הבלתי שכיחא וידועה, משא"כ בנוסח הרגיל.
וברובא דרובא זהו קשה לבאר יותר מאשר למצוא המקור. ועוד זאת
שזהו מבהיר יותר את הענין, ע"י ההודעה כמה דייק מחבר המאמר או
כותב הספר, משא"כ בהנוגע למקור — הרי לא בשופטני עסקינן,
וכשמביאים מאמר רז"ל בודאי ראוהו בספר וכו'.

מהנ"ל מובן ג"כ, שהרוצים להגיה נוסחא רגילה במקום נוסחא
הבלתי רגילה, אף שבמקרים נדירים אפשר להיות שהנוסחא בלתי רגילה

שלא מצא המקור: למ"ש במכתב הכללי לחג הפסח תשי"ז (נדפס לעיל מכתב צט עמ'
(ז) "שהיו ישראל מצויינים שם בלבושם ומאכלם ולשונם". המו"ל.
הביא את השיגרה: בהעתקת תוכן האגרת הנ"ל בעתונים.

היא שגגת המעתיק, אבל ברובא דרובא לא כן הדבר, וכיון שדייק בעל המאמר בנוסחא בלתי רגילה, ההגהה אינה תיקון, כ"א להיפך.

וכן הוא בנידון דידן, שכיוונתי בדיוק להביא הנוסחא בו מוזכר ע"ד מאכלים, בקשר עם המאבק בזמן האחרון דוקא בענין זה, ושקבל צורות מצערות וגם מחפירות, וביותר דוקא באה"ק ת"ו, ואין להאריך בדבר המכאיב, וד"ל.

הארכתי בכל הנ"ל אף שאין צועקין על העבר והסיבה — שבאם ימצא כת"ר אופן לתקן הנ"ל לדעתי, כדאי הדבר ואפשר גם זו לטובה כיון שעל ידי התיקון תוכלט הכוונה אפשר יותר.

בגוף הדבר המקור במדרש לנוסח הבלתי רגיל שהוא הוא גם כן המקור לנוסח השיגרת של שינו לבושם ושפתם, מצוין בשולי הגליון.

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד הן עם לכדד ישכון, שההכנה והכלי לזה [וע"פ מאמר רבנו הזקן בתניא ריש פרק ל"ז, דתכלית השלימות הזה של ימות המשיח וכו' תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות, מובן שפרט מסוים בשלימות — תלוי בפרט מעין זה בהעבודה, וכן ענין הבדידות דלע"ל תלוי ב]הבדידות במשך זמן הגלות ע"י שבנ"י מצוינים הם בכל עניניהם, ונזכה בתכ"י להמשיך בספירת העומר ענין הגעגועים לזה, לקיומו של יעוד זה, שהגעגועים מוסיפים אומץ חיות ואור בקיום כל הענינים המחשישים ומקרבים הדבר אליו מתגעגעים, גאולתנו האמיתית והשלימה.

בכבוד ובכרכה לבשו"ט.

בהערות הר"ש בובער (פסיקתא דר"כ פ"י) דמאמר השגור דלא שנו את לבושם (השיגרת הנ"ל) — אין זכר ממנו בשום מקום. וראה ג"כ אוצר דברי חכמים להרב היימן ד"ה בזכות. — אבל העיר המו"ל דהפסיקתא שם בשולי הגליון דבלקח טוב פ' תבוא (כו, ה) נמצא: מצוינים שם שהי' מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצרים. ולהעיר מיל"ש עה"פ הנ"ל הן עם לכדד ישכון. וראה ג"כ מילואים לתורה שלימה פ' שמות ע' רלט.

(ב)

אוצר החכמה

הוספה למכתב ק

לענין המוסבר במכתב הכללי* שבכל יום צריך יהודי לחיות ולהתנסות ביציאת מצרים (משום ש"יציאת מצרים" של אתמול אינה מספיקה למצבו ודרגתו היום, ו"יציאת מצרים" של היום לא תספיק מחר) — יש תוספת:

מצוות נקראות "לבושים", כמאמר רז"ל¹ לפסוק "וידעו כי ערומים הם" "מצוה אחת שהיתה בידן נתערטלו הימנה".

כל משל של תורה מתאים בכל פרטיו².

אנו רואים בלבושים שכאשר אדם גדל ומתבגר עליו להחליפם. כשהוא ממשיך בלבושיו הקודמים, הרי למרות שבעבר הוסיפו לו כבוד, כמאמר רז"ל³ "ר' יוחנן קרי למאנא — מכבדוהא" — עתה, לא זו בלבד שאינם מוסיפים לו כבוד, כי אם, אדרבה, גורמים לו להיות ללעג באשר אדם מבוגר לובש בגדי ילדים.

כך גם בנמשל, ביחס למצוות המהוות מלבושים רוחניים: ככל שהאדם מתבגר וגדל בבחינה רוחנית, כך עליו להגדיל את מלבושיו, המצוות שלו. "מדת" קיום המצוות שלו בעבר אינה מתאימה במדה מספקת למצבו הנוכחי.

יהודי גדל והולך, שכן בכל יום הוא מקיים, הרי, מצוות, ובכל מצוה הוא מתעלה ומתקדש. לאמתו של דבר הרי זו התעלות בלתי

(1) בראשית רבה יט, ו. וראה תניא פרק ה. אגרת הקדש סימן ג ובכמה מקומות.

(2) ראה לקו"ש ח"א ע' 83.

(3) שבת קיג, ב.

(*) נדפס לעיל מכתב ק. המו"ל.

מוגבלת, שכן מצוה (מלשון צוותא⁴) מקשרת ומחברת את היהודי עם הקב"ה, שהוא, יתברך, בלתי מוגבל.

לפיכך אינו יכול להסתפק במדת המצוות שקיים אתמול, שכן אף אם אז היה מספיק הדבר עבורו והיווה לדידו "יציאת מצרים" — מהוה הוא עתה, לגבי מצבו הנוכחי, בחינת "מצרים".

והדברים קל וחומר: ומה לבושים גשמיים, למרות שכל ההבדל שבין ילד למבוגר, ואפילו בין תינוק בן-יומו לבין זקן בן שבעים שנה, הוא בעל הגבלה — זקוקים הם לשינוי והחלפה — ברוחניות, שמצוה יוצרת שינוי מהות, מרשע גמור לבינוני, לצדיק וכו', התעלות בלתי מוגבלת — על אחת כמה וכמה.

(משיחת אחש"פ, תשח"י — לקו"ש ח"ב ע' 544)

(ג)

הוספה למכתב קיט"קב

מצה שיכולה לבוא לידי חימוץ

כנדון התנאי בקיום מצות מצה — דצ"ל שיכולה לבוא לידי חימוץ ישנן ב' ילפותות:

בבבלי¹: אמר קרא לא תאכל עליו חמץ ז' ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן יד"ח במצה יצאו אלו (אורז ודוחן) שאין באין לידי חימוץ. ומוסיף ביאור לאח"ז שהכוונה בזה — לידי דין איסור חימוץ — שהרי בדין דחמץ קאי קרא.

בירושלמי שם²: ושמתם את המצות מצה שצריכה שימור יצאת זו

(4) לקוטי תורה ריש פרשת בחוקותי ד"ה אם בחוקותי הא'.

(ב)

(1) פסחים לה, א ושם.

(2) ירושלמי שם פ"ב. ה"ד.

(רבוכה — בשמן וחלוטה) שא"צ שימור (מחימוץ — המציאות דחימוץ, שהרי לא נזכר בזה דין).

והביאור י"ל: השם חמץ חל עוד בהיותו חטים וקמח ובמילא חל גם האיסור דלא תאכל חמץ ובמילא הוכשר לתאכל מצות, אף אם אח"כ רבוכה היא, אלא ש(לבבלי³) מיעטו קרא מטעם אחר — דלא הוי לחם עוני;

השם מצות הוא כשנעשה לחם, וכשנאמר שצ"ל שמירה שתהיי מצה — ה"ז צ"ל סמוך לזה, משא"כ ברבוכה — שא"צ שימור.

והנה הירוש' עכצ"ל דס"ל דרשת הבבלי, שהרי תנא במתני' שאין יוצאין בטבל אף שצריך שימור — והטעם משום דאין בו איסור חמץ.

בנוגע לבבלי — את"ל שהבבלי פליג בזה על הירושלמי וס"ל דושמרתם את המצות פי' (רק) הזהרו במצה ושמרו אותה מכל צד חימוץ⁴ ורק למצוה (בעלמא) צריך להדר אשימור⁵ — הרי רבוכה באופן שהיא לחם עוני אבל א"צ שימור — היינו בשאר מי פירות — אין יוצאין בה להירוש', אבל יוצאים להבבלי,

והרמב"ם שפסק שיוצאים ברבוכה זו — לשיטתי' דפי' ושמרתם גו' הזהרו במצה כו' כנ"ל. ומתורצת בזה השקו"ט שבנ"כ שם⁶.

— הפר"ח⁷ מפרש שכוונת הרמב"ם שעירב בה מים ג"כ (ודלא כהמ"מ, לח"מ, ב"י וכו') ומכריח זה מהירושלמי. ועפ"ז, לפענ"ד, אינו מובן כלל שלא רמזה הרמב"ם —

ועפהנ"ל — אדרבא הרמב"ם לשיטתי'.

(3) פסחים לו, א.

(4) רמב"ם הל' חו"מ פ"ה, ה"ט. וראה צפע"ג שם. ועה"ת (בא יכ, מב) ש"צריך לעשות כל הפעולות שהדבר יתקיים".

(5) פסחים מ, א.

(6) הל' חו"מ פ"ו, ה"ה. וראה מג"א סתע"א סוס"ק ה ובנ"כ שם. בציון ירושלים

בירוש' שם.

(7) ר"ס תסב.

והנה אדה"ז בשולחנו⁸ כתב דעיסה שנילושה במי פירות (כל המשקין שבעולם לבד מתולדות המים — כמש"כ בס"ב) אינו יוצא בה יד"ח מפני שהיא מצה עשירה "ותורה אמרה לחם עוני. ועוד שאין יוצאין אלא במצה שהייתה יכולה לבוא לידי חימוץ אם לא הי' משמרה מחימוץ כמשנ"ת בסי' תנ"ג".

ועכצ"ל שהציון לסתנ"ג הוא רק לכללות הדין, אבל לא לפרטיו, שהרי בסתנ"ג ממעט החינים שאין יכולים לבוא לידי חימוץ, משא"כ בנדו"ד שהמדובר שהעיסה צ"ל זקוקה לשימור.

וכללות יסודו הוא כמ"ש הב"י "לא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שחילק (כהרמב"ם) בין יין כו' לשאר מי משקין, דלעולם אין המצה כשרה אלא במים בלבד".

ולכאורה הול"ל הטעמים בסדר הפוך, תחלה משנ"ת כבר בסתנ"ג, ואח"כ החידוש שבכאן דהוי מצה עשירה⁹ והתורה אמרה כו'¹⁰.

ועפהנ"ל ג"ז מובן, דהנה להרמב"ם (ע"פ הנ"ל): (א) הבבלי לא ס"ל כהירושלמי דצ"ל זקוקה לשימור סמוך לאפי', (ב) נילושה בשאר מי פירות — לא הוי מצה עשירה,

וע"פ הכלל¹¹ דאין להרבות במחלוקת (ובפרט בנדו"ד — דהרמב"ם יחידאה הוא נגד כל הפוסקים כמ"ש בב"י) דיינו לומר דפליגי רק בחדא — דהפוסקים ס"ל דהוי מצה עשירה, ולכן הובא זה כטעם העיקרי. ורק כהוספה קאמר (דפליגי על הרמב"ם גם בזה, דס"ל דהבבלי ל"פ על הירושלמי, ולכן יש טעם) עוד שצ"ל מצה שנחוץ בה ש"משמרה מחימוץ".

ויש להמתיק — זה שמביא אדה"ז הנ"ל עכ"פ בתור הוספה אף שאין להרבות במחלוקת — דשאני הכא די"ל דהפוסקים מרבים

(8) שם.

(9) נזכר בסתנ"ד ס"ד. וגם שם מציין לכאן.

(10) משא"כ במג"א דקאי א"מצה עשירה" שבשו"ע.

(11) יד מלאכי כללי שני התלמודים סעיף י. וש"נ.

במחלוקת על הרמב"ם ע"פ כלל זה עצמו — בכדי שלא להרבות במחלוקת בין הבבלי והירוש'. ובכ"ז ה"ז רק הוספה שהרי מוכן דעדיף לא להרבות במחלוקת דבתראי (הפוסקים) משאר דקמאי (מש"ס לש"ס) כיון שהיו לנגד עיני בתראי.

עפ"ז יש לבאר השייכות המיוחדת דקרא דושמרתם את המצות להענין ד"כמוצא שלל רב"12:

בקרא שש אנכי על אמרתך (מצותך) מסיים כמוצא שלל רב — שענין שלל הוא שייך כשיש מציאות הנלחם בו, מציאות דהיפוכו. ובמצות הוא — אלה המצות שכוללים עשי' וגם שלילת ההיפך, וכמו זכור אל תשכח וכיו"ב, מתחיל ממצות מילה¹³ שצ"ל מהול ולא יהי ערל¹⁴, ועאכו"כ המצות ששני ההפכים תלויים זב"ז וכבנדו"ד דיוצאים כמצה דוקא באם היא בכל תאכל ^{אוצר החכמה} תמץ (משא"כ במילה דאפשר (אף שהוא מיעוט) הא בלא הא).

ומדייק בקרא: א) כמוצא שלל ולא כרגיל לשלול שלל וכיו"ב — לשלול מצוה הבאה בעבירה, ובנדו"ד "אין אדם יוצא יד"ח באכילת מצה שהיא אסורה לו"¹⁵.

ב) כמוצא שלל רב ולא כמוצא רוב שלל¹⁶ — שהחילוק: רוב

12) שהובאה בההערה בסיום המכתב די"א ניסן, תשל"ד*, וז"ל:
 חג הפסח כשר ושמח: כי מצותו במצות — וצ"ל ושמרתם את המצות — וכד' כוסות יין המשמח אלקים ואנשים. וראה לקוטי לוי"צ — אגרות (ע' קצז) שכשר ר"ת כמוצא שלל רב לרמז על בירור הניצוצין שהוציאו ישראל ממצרים כמ"ש ואח"כ יצאו ברכוש גדול, שמח הו"ע הד' כוסות, מוחין דאבא, דאימא כמ"ש בפע"ח.
 13) ואריכות פרש"י בשבת (קל, א ד"ה שש) — הוא לבאר הדיוק אמרתך ל' יתיד.
 14) ראה צפע"נ על הרמב"ם ריש הל' מילה ובכ"מ. ונת' בארוכה בלקו"ש כרך ג' ע' 759 ואילך.
 15) רמב"ם הל' חו"מ פ"ו ה"ז.
 16) וכמש"נ: ורוב דגן ותירוש (תולדות כז, כח).

* נדפס לעיל מכתב קכ. המו"ל.

שלל — ריבוי בכמות, שלל רב — (כולל גם) ריבוי באיכות וע"ד בהמה רבה איקרי¹⁷.

ובנדו"ד מקרא דלא תאכל עליו חמץ גוי' דילפינן (רק) דברים (מינים) הבאים לידי חימוץ — ה"ז ג"כ שלל כנ"ל, וכמילא גם רבוכה בכלל.

נוסף מקרא דושמרתם את המצות גוי' (כבירושלמי) — דגם רבוכה (בשאר משקין) דהוי שלל אין יוצא יד"ח בדברים אלו עצמן צ"ל זקוקה לידי משמרה מחימוץ שלולא זאת תבוא לידי חימוץ — שלל רב דוקא.

(משיחת ש"פ שמיני, מבה"ח אייר תשל"ד. ועוד — הגדש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ע' שצז)

מכתבת חותמת

מפתח ענינים

א

עולם. בחיר הנבראים). חי (תכלית הבריאה).

ב כ (שלימות האדם בשכל דוקא). כב (ביכולתו לשנות מצבו מן הקצה אל הקצה בזמן קצר). מז (עולם קטן). פ (ביכולתו לשנות מצבו מן הקצה אל הקצה). פח (אדם לעמל יולד. ע"ש האדמה ולאידך ע"ש אדמה לעליון). קסד (יחיד וחלק מהכלל). רטו (עולם מלא). רכ (כנ"ל). רכו (אדם קרוב אצל עצמו). רעו (אדמה לעליון). ע"ע אדה"ר. דצח"מ.

אדם הראשון

א סז (הכיר מלכות ה' ופעל הכרתו בעולם). קו (בכריאתו נשלמה בריה"ע). קלו (מקור לכל בנ"א כאו"א דומה לא. כל הנשמות תלויות בא). קלז (נברא בחוץ שהכל יהיה מוכן. נברא לעמל). רמא (הכתיר להקב"ה ביום בריאתו). רנג (אמירת בואו נשתחוו כו'). רסו (כנ"ל). שא (כנ"ל). שכא (כנ"ל). שכח (כנ"ל). שמו (יצירת הא). תי (הכתרת הקב"ה על ידו). ע"ע אדם.

אדם לעמל יולד

א רד (גם בשבת).

אדר

א שסא (אדר א' ואדר ב' נעשים כחודש ארוך אחד).
ב קנ (מגביית דמחצית השקל).
כ"ה אדר
ב רי (אז ישבו שולחנות במקדש

אב

ע"ע מנחם אב.

אב ובן

ב סה (הבנים יורשים תכונות ההורים). עג (מילת בניו הקטנים מעכבת פסחו).

אבות

ב רטז (מזכירין זכות א. שבחברון).

אביב

ב מט (יצי"מ וחגה"פ כחודש האביב). עז (כנ"ל). שכב (כנ"ל). שלג (כנ"ל).

אבלות

ב רמו (מדרכי התשובה).

אברהם

ב רלה (כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד).

אברים

א רנג (יתר כנטול דמי. א. וגידים כנגד מ"ע ומל"ת). ע"ע אדם.

אדם

א מז (מביא העולם והכריאה לשלימותם, וזה בכל כאו"א — נברא יחידי). סז (שלימותו כששכלו מוכיח לו שעליו להיות בטל אל הלמעלה מהשכל). סח (קטן בכמות אך משלים העולם). קב (כל אדם יש בו כל הפרטים שבאדה"ר). ריא (תקופות בחיי הא. אופן עשיה, תקופות בכל יום). רנב (עולם קטן). רנג (גוף מוגבל וכוחות בלתי מוגבלים). שא (תכלית הבריאה. חלתו, דמו, גרו של

לגאולה). תד (אהב"י דרשב"י —
לתת זכויותיו לזולתו).

ע"ע אהבה. אחדות. הוכחה. הפצה
והשפעה. כינוסים. ס"ת. ר"ה.

אהרן הכהן

ב רמז (שייכות עבודת אהרן לימי
בין המיצרים). שעג (אהבה
אמיתית של א. לכאו"א).

אהרן מרים ומשה

ב רמב (בנ"י הלכו במדבר ע"י ג'
הרועים).

אוכל נפש

ע"ע מלאכת אוכל נפש.

אומות העולם

א תעה (ו' עממין, י' עממין ההכדל
ביניהם).

ב כד (שלילת ההתפעלות
מאוה"ע). פד (פעולת בנ"י על
אוה"ע — ציוה משה רבינו מפי
הגבורה וכו'). קסא (כנ"ל). שז
(כנ"ל).

ע"ע גלות, זמה"ג.

אונס רחמנא פטריה

ב סד.

אור

ע"ע לבנה. שמש. תורה.

אותיות ופרטי אותיות

א רלא (א. כפולות בסוד הגאולה).
ב ו (וא"ו המוסיף). ז (וא"ו דא
אות אמת). קנו (נו"ן מורה על
נס). קעט (יו"ד וקוצו של יו"ד).

אח

א רנ (ישראל אחים ורעים למקום).

אחד

א רנח (ג"פ א).

אחדות

א לז (אפשרית בכנ"י בכח נה"א
ומהיותם "נצבים לפני ה'" תכלית
האחדות — לעברך כברית ה'). עח
(כנ"ל, אחדות נצחית וגמורה). קס
(בכנ"י. לפני ר"ה. ענין הסוכה
וד"מ). רכד (אחדות ישראל דפ'

בכדי שיוכלו להקריב מתרומה
החדשה. אז "נשא גו' את ראש
יהויכין". לדעת ר"י — יום ראשון
דמע"ב. בחינת "כה" ופ' החודש
בחי' "זה").

כ"ט אדר

ב קנא (השלמת המגביה דמחצית
השקל).
ע"ע פורים.

אהבה

א רמח (מקלקלת השורה).
ב קו (בכל לבבך וכו'). שז
(כנ"ל). שנא (בכל מאודך).

אהבה ויראה

ב תג (מעלת האהבה).
ע"ע עבודת ה'. קבלת עול. תשובה.

אהבת ישראל

א קנ (בצדקה). קנב (בענין מחי'
החיים). קנה (ר"ע אומר שזה כלל
גדול). קסא (כמוך ממש לא לראות
חסרונותיו). קסד (כלל גדול
בתורה). רלח (אפי' לבריות
בעלמא). רמח (כמוך לא תוסיף
ולא תגרע במצות אהב"י). רמט
(לכל יחיד). רנ (חיובה גם בספק
כולל אהבת הקב"ה — רעך ורע
אביך). רנב (התחלת העבודה בכל
יום). רסח (כמוך). רסט (אהבת
ואחדות ישראל). רעו (כלל גדול
בתורה, כל התורה כולה). רצא
(כמוך). שיז (כ"א צ"ל "החלצו
מאתכם"). שלז (א. עיקר התורה).
ב רט (בקשה נפשית להרכות בה
במעשה בפועל. אהבת ואחדות
ישראל). רטו (אחדות ישראל).
רכא (כנ"ל). רכז (כנ"ל). רל
(ענינה — כל התורה כולה). רמז
(התעוררות לאהב"י בימי בין
המצרים). רנד (ענינה — כל
התורה כולה). שי (הוראת האריז"ל
להקדים התפילה בקבלת מ"ע של
ואהבת לרעך כמוך). שמא (הכנה

הבעש"ט בכ' בשבוע. י"ב ימים
 האחרונים כנגד י"ב חודשי השנה.
 מביא חיות באלול). רצג (יום
 הולדת שני המאורות הגדולים.
 שייכותו לשבת). שיח (שייכות
 לשבת. מח"י אלול ואילך — כנגד
 י"ב חודשי השנה הקודמת. הנ"ל בכ'
 חודשי אדר בשנת העבור). שיט
 (קשור עם חודש תשרי דשנה
 שעברה). שמא (נקרא יו"ט, מועד,
 יום הבהיר, יום הקדוש). שמג
 (הקשר של ח"י אלול לר"ה). שסח
 (נקרא יו"ט, מועד, יום הבהיר, יום
 הקדוש. הולדת הבעש"ט הי' ביום
 ב'). חכד (הקשר לר"ה). חסט
 (החיוניות הרוחנית בעבודה של
 אלול).

כ"ה אלול

א רסו (יום בריה"ע). ש (כנ"ל).
 שכו (כנ"ל). חסט (מעלתו שקשור
 עם גשמיות העולם).

אמונה

א רכט (משה ומקהיל כל ישראל).
 ב קפג (מביאה לקירוב בין אדם
 למקום ובין אדם לחבירו).
 ע"ע בטחון. מצרים (יצי"מ).

אמת

א קעו (ב' אופנים).
 ע"ע תורה.

אני נבראתי לשמש את קוני

א קצד (אפשריותו).

אסיפות

ע"ע כינוסים.

אסרו חג

ע"ע ויעקב הלך לדרכו.

אפרים ומנשה

ב קצח (הגדר דהקרבת קרבן נשיא
 אפרים בשבת. אפרים א' אקרי קהל).
ארבעה ימים שבין יו"כ לסוכות
 א קנט (העלאת הגשמיות). קס

נצבים בהכתרת הקב"ה בר"ה). תט
 (אחדות וריבוי בכריאה ובעבודת
 האדם).

ע"ע אהבת ישראל. יחיד וצבור.

אייר

ב תכו (צירוף שם הוי' דחודש א.).

איש

ע"ע אדם. אשה.

איתן

ב שסב.

אכילה

ע"ע מזון.

אכילת קדשים

ע"ע קרבן פסח.

אלול

א כז (חשבון הנפש). ע (כנ"ל
 וכפרה). עג (אמירת לדוד אורי
 כ"פ בכ"י). עה (ימי הסליחות —
 הכנה לר"ה). קכד (שייכות לתורה
 עבודה גמ"ח ותשובה). קמו (ח"י
 א. חיות בעבודת א. שהיא תורה
 עבודה גמ"ח ותשובה. א. הכנה
 לשנה הבאה). קעא (הכנה לשנה
 הבאה). קפט (זמן התשובה). רמו
 (חודש חשבון הנפש. ובכתה גו' ירח
 ימים). רסד (הר"ת דא.; חודש
 סגולה וכפרה. נותנין לבתולה י"ב
 חודש). רצג (חודש חשבון
 הנפש). שיח (כנ"ל). שיט
 (המנהג לכתוב באגרת — כתיבה
 וחתימה טובה. עשיית חשבון הנפש
 בתור פרטי ובתור חלק מהכלל).
 שכו (ר"ת את לבבך ואת לבב).
 ע"ע סליחות.

י"ז אלול

א רמו (ערב והכנה לח"י אלול).
 רצג (כנ"ל).

ח"י אלול

א רמו (יום הולדת שני המאורות
 הגדולים). רסד"ה (כנ"ל. הולדת

(אחדות).

ארבעה מינים

א קעג (צומח. הסכך הוא פסולת הצומח).

ארבעה בנים

ב ז (הקשר שצ"ל בין הג' בנים לבן חכם). יד (התקוה שהג' בנים והבן החמישי יהיה לבן חכם). מז (והבן החמישי).

ועיין לקמן במפתח נוסח האגדה (בסוף מפתח מארז"ל).

ארץ

ע"ע שמים וארץ.

ארץ ישראל

א רג (לעשות א. בכ"מ, אוריה). שלא (א"י ברוחניות — בכל בית פרטי). תסה (הקדושה ניכרת בגשמיות הארץ, מצוות התלויות בארץ). תסח (העבודה של "עשה כאן ארץ ישראל"). תעג (השלימות בקדושתה כשכל יושביה עליה, שלימות העבודה של "עשה כאן כו"). תעה (העבודה בזמן הזה והעבודה לעתיד לבוא).

ב צד (כביאת בני"י לארץ מצאו שדות וכו' מוכנים לאכילה). קנ (טבע בני"י להיות בא"י).

אשה

ע"ע נשים.

אשר

ע"ע ניסן (י"א ניסן).

אתכפיא ואתהפכא

ב רג (לשון: אתהפכא חשוכא כו' למיתקא).

אתעדל"ת, אתעדל"ע

ב רמה (דע מה למעלה ממך).

בחירה

ב לה (בחירת הקב"ה בבני"י ביצי"מ, במ"ח).

בטחון

א קל (מאפשר לקיים "דירה בתחתונים" בשלימות ולהגיע למדריגות הגבוהות בעבודת ה' מעורר האהבה לה'). רכח (עיקר גדול. ב. שיהי' חתימה וגמח"ט). רכט (שוה בכל ישראל). שפג (ב. שזכו לכוח"ט). תצ (צריך לבטוח ולהתעסק בהפצה אף שאין כסף).

ב לד (הוראה לדורנו מגודל הבטחון ביצי"מ שיצאו מארץ גושן למדבר והיה להם בטחון גמור בהקב"ה).

ביטול

ב רלג (ב. היש). רלד (ונחנו מה. בעבודת ה' אי"ז סתירה לעמידה בתוקף).

ע"ע קבלת עול.

ביכורים

א שכב (חיובו אחרי כיבוש וחילוק. בזמן ביהמ"ק. הדיעות בחיובו בנוגע לנוכ ובעון. ל' הפסוק: כי תבוא גו' (מיד) ולקחתם מראשית גו' מודגש בזה ברור הדצח"מ).

בין המצרים

ב רמו (זמן התעוררות ומע"ט. שייכות מיוחדת בעבודת אהרן באהב"י לימים אלה). תז (ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה. חינוך כזה מבטל ב. מפי עוללים ויונקים יסדת עוז). תט (הוראות מחכמת ילדי ירושלים).

בית

א שלא (עשיית א"י ומשכן ברוחניות — בכל בית פרטי). שצב (בית יהודי "מקדש מעט"). שצה (יסוד בית יהודי בג' העמודים תורה,

ב**בדיקת חמץ**

ע"ע חמץ.

(יכולים להוסיף בהבריאה).
בני ישראל
 ע"ע ישראל.
בני נח
 ע"ע אומות העולם.
בנים
 ב שצה (גודל הענין להרכות כב.).
בעל תשובה
 ע"ע צדיקים ובע"ת. תשובה.
בקשה
 ע"ע מצוות.
בר-מצוה
 א קטז (כשנולד מתחיל גידולו).
ברוב עם הדרת מלך
 ע"ע כינוסים.
בריאות
 ב נט (אדם חלוש אפי' דבר פעוט יכול להשפיע על בריאותו). פט
 (העמל מוסיף בבריאות הגוף).
 ע"ע גוף ונשמה.
בריאת העולם
 א יט (תכליתה גילוי אלקות). תט
 (ראשיתה ותכליתה).
 ע"ע אלול (כ"ה אלול). חידוש.
ברכה
 א שיח (פותחין בכרכה).
 ב עט (חייב אדם לברך כו').
ברכה האילנות
 ב נג (שיטת אדמוה"ז כאם אפשר לברך גם לאחר ניסן).
ברכת החודש
 ב רמט (יחדשהו הקב"ה).
 ע"ע תשרי.
ברכת המזון
 א קעה (ביאור ל' מלאה פתוחה קדושה ורחבה).

ג

גאווה
 א רמז (צריך האדם לדעת חסרונותיו ומעלותיו).

עבודה, גמ"ח).
 ב תכה ("בית" של ילד יהודי).
בית האסורים
 א רמג (מבצע פורים).
בית הכנסת (ביהמ"ד)
 א קנה (להנהיג ככל ב. שיעורי תורה וקרן גמ"ח).
בית הלל ובית שמאי
 א רסח (ע"י שב"ש חולקים גורמים להוסיף בחכמת ב"ה).
בית-המקדש
 א צז (בכאו"א. הוראה מחנוכה).
 שלג (אם מקומו מכוון ביותר. בית תפלה יקרא לכל העמים). שצג
 (בג' העמודים תורה, עבודה גמ"ח). תפג (השלישי).
 ב קנב (קשר עצמי עם ישראל ענינו למע' מהטבע). שפא (מקום קבוע ונצחי של השראת השכינה).
בית הרפואה
 א רמג (מבצע פורים).
בית ספר
 ב יב (בזמננו עיקר תפקידו הוא להשריש יר"ש. הדגשה מיוחדת בבין הזמנים).
בכל דרכיך דעהו
 א קלט (תמיד צ"ל ב.).
בכל מאודך
 א רמח (למעלה ומדוה"ג).
 ע"ע לא תוסיף.
בל יראה ובל ימצא
 ע"ע חמץ.
בל תוסיף
 ע"ע לא תוסיף.
בלי גבול
 ע"ע גבול, בל"ג.

בן

ב סה (בן ועבד).
 ע"ע אב ובן.

בני אדם

ב קלו (שייכותם לאדה"ר). קלז
 (נבראו בסוף, נבראו לעמל). קלט

ב רכט (חמץ. לא מיני' ולא מקצתי'. נק' אבי אבות הטומאה). רלג (כנ"ל שקולה כע"ז). רלד (תוקף וביטול — בקדושה מקורם אחד). ע"ע ביטול. חמץ. ע"ז.

גאולה

א קעו (ב. אופנים). רס (צדקה מקרבת הג.). תרסג ("אחישנה" בכמות ובאיכות). רסו (קהל גדול ישוכו הנה). שלג (יבנה מקדש ואח"כ יקבץ נדחי ישראל). תפג (השלישית דוקא).

ב מו (גאולת "עם" ישראל הי' דוקא בהקדמת פעולת כאו"א מבנ"י). נט (ביצי"מ נגאלו כל בני' הי' ע"י שלילת הע"ז דמצרים וכן בהגאולה דלעיל). עא (גאולת מצרים ע"י מילה ופסח וכן בגאולה דלע"ל). פז (דלע"ל — במהירות, שיכותה לבחינת יעקב). קא (ב' תקופות בימות המשיח). קסב (דלע"ל — במהירות, שיכותה לבחינת יעקב). קסז (ג. הכלל תלוי בג. היחיד. ההכנות לג.). רב (בדרגת "זכו") ריא (שייכות הגאולה דפורים ופסח). ריט (ההדגשה ביצי"מ ולע"ל שכלל ישראל בשלימותו יוצאים מהגלות). רכא (כנ"ל גאולת הפרט וגאולת הכלל). רכב (אחכה לו בכל יום). רמח (באופן דמלכתחילה אריבער). שב (בחיפזון בשוכה ונחת). שו (מסימני הגאולה; עת קץ יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים). שכד (בחיפזון בשוכה ונחת). שנו (זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים). תה (ג. אחרונה אין אחרי' גלות). תח (ע"י ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה). תי (כנ"ל).

גבול, בל"ג

א רנד (חיבורים ע"י מצוה המצות — נמנע הנמנעות).

גויים

א יא (אוצר נשמותיהם [גוף]).

גוף ונשמה

א ב (ג. דמלאכים). יא (אוצר הנשמות ששמו גוף).

ב לז (חירות הנשמה ע"י חרות הגוף. ברור הגוף ע"י הנפש). סט (פעולת והגברת הנשמה על הגוף). קצד (כנ"ל). קצט (כנ"ל). רסח (הגוף צ"ל כלי להנשמה). רצה (עזוב תעזוב עמו).

ע"ע בריאות. חמור.

גזירות ושמדות

ב ה (הגזירות ושמדות כדורנו בגשמיות ואח"כ ברוחניות היל"ת). עד (ההצלה מהמשחית בארצ"מ ע"י ק"פ. ועד"ז כזה"ז ברוחניות).

גלות, זמן הגלות

א רכז (החושך יכסה ארץ גם בנוגע לישראל). רכח (ולכל בני' היה אור). שלא (חושך הג. צריך לעורר לתשובה ולא לקרירות בתומ"צ ח"ו).

ב צה (אפי' בזמה"ג רואים ניסים). קט (גם השכינה נמצאת עם בני'). קיד (כנ"ל). קכא (ביטול תורה מאריך הג.). קלג (גם בזמן הג. אפ"ל חירות ברוחניות). קצג (גם בעת הגלות אפשר להיות "ושכנתי בתוכם" בנשמה אין שייך גלות). רב (תכליתה — מעשינו ועבודתינו). רג (טעמה — שלא יהי' השכר נהמא דכיסופא). רד (ניתנו הכוחות לגודל הנסיונות. ולכל בני' הי' אור במושבותם). רכ (תכליתה — מעשינו ועבודתינו). רמז (ביטולה ע"י אהבת ישראל).

דובר, הה"מ ממעזריטש
 תורותיו ופחגמיו

ב רמה (דע מה למעלה — ממך).
דוד

א רמג (נעים זמירות ישראל). תפג
 (ג' אותיות, קשור למספר שלש).

דצח"מ

א ט (תקופות דצח"מ בחייו וביומו
 של האדם). קמו (צומח וחי). קעג
 (כנ"י יפעלו עלי' בד. מצות תשרי
 הם בד. ד' אותיות דהוי'). שכא
 (התעלות כ"א מהדצ"ח להבחינה
 שלמעלה הימנו). שכג (ענינם
 במצות ביכורים. שכד (ענינם
 בעבודת האדם בכ"י). שכח
 (כנ"ל).

ב כ (שלימות וחירות הצומח הוא
 חסרון בחי, ושלימות וחירות דחי
 הוא חסרון באדם). קעט (כ"א
 נכרא בצביונו המיוחד).
 ע"ע אדם.

דור, פרטי הדורות

ב ה (הדור אשר נולד במצרים
 והדור דשארית הפליטה עכשיו).
יב (השינוי לגריעותא בסביבה
 היהודית בזמננו זה לגבי הדורות
 שלפני"ז). מג (זמננו הוא שעת
 הכושר לתשובה).

דור המדבר

ב רמב (הקב"ה הוליקם במדבר —
 הרחק מכל הבלי עוה"ז).

דורינו דרא דעיקבתא דמשיחא

ב רו (העולם בלתי יציב).

דילוג וקפיצה

ב קלד (ענין חה"פ. ההפרש בין
 דילוג לקפיצה).
 ע"ע פסח.

דירה בתחתונים

א רנג. רצו. תסה (דוקא
 בגשמיות).

ב רא (עשיית התחתון לדירה).

ע"ע גאולה. דור. עקבתא דמשיחא.

גמילות חסדים

א קכ (הפצת מצוה ה"ז ג.). תיח
 (יסוד קרן גמ"ח דתינוקות).

גסות הרוח

ע"ע גאוה.

גשמיות ורוחניות

א קמב (ג. נשתלשל מרוחניות).
 קנט (חלק ב' דתשרי הו"ע העלאת
 הג.). שה (אצל כ"א מישראל —
 גשמיות בריחוק ורוחניות בקירוב).
 תסו (בתורה ומצוות. המעלה בזה על
 הפנימיות). תסח (הכוח האלוקי
 שבו אינו בנמצא אפי' בעולמות
 הרוחניים).

ב טז (חיי האדם אאפ"ל רק
 גשמיות וצ"ל גם כן רוחניות). רא
 (איחודם). רסח (גשמיות צ"ל כלי
 לרוחניות).

ע"ע תורה ומצוות. גוף ונשמה.

גשמים

א קסב (זמן שאלתם בכדי למנוע
 צער).

ד

דבור

ע"ע מחשבה, דיבור ומעשה.

דברי קבלה

ע"ע הלכה.

דברי רשות

א רלד (חילוק כל מעשיך לש"ש,
 ובכל דרכיך דעהו). רפ (כנ"ל).
 רצה (העלאת האכו"ש וכו' לקדושה
 ומצוה). רצו (השמטת "כל מעשיך
 יהיו לש"ש" בשו"ע אדמוה"ז בכל
 דרכיך דעהו). שכד (עבודה ע"י
 נה"ב השמטת "כל מעשיך לש"ש"
 בשו"ע אדמוה"ז). שכח.

ב עט (בכל דרכיך דעהו וכו').
 רכט. רלו. רס (בכל דרכיך דעהו
 וכו').

דעת	ב שט (לב לדעת גוי ד"ת וד"ע).
דרך	א קיז (מחברת פינה רחוקה עם היכל המלך).
ה	
הגדה	ע"ן לקמן ערך פסח (עניני הסדר) ובמפתח נוסח ההגדה.
הודאה	ע"ע מודה אני.
הוכחה	א רמט (לא תוסיף ולא תגרע במצות הוכחה). ע"ע הפצה והשפעה.
הוראה, לימוד הוראה	א שט (תורת הבעש"ט שכל דבר ששומע או רואה הוא ה. בעבודת ה'). תנא (יש ללמוד הוראות בעבודה גם אם אין לכך מקור). ב (תורת הבעש"ט ללמוד הוראה מכל דבר). נו (האפשרות ללמוד הוראה מצדיק אף שהלומד הוא בא"ע מצדיק).
הורים	ע"ע אב ובן. חינוך.
החלטה	א רפ (מעלת ההחלטה בציבור). שיז (מעלת ה. בהסכם הרבים)
הידור מצוה	א שיב (כמה דרגות ה. ולא תוסיפו).
הליכה	א קיז (בא"ע). ב יט (העבודה ד"הליכה" צ"ל בכל יום). רפ (הליכה מחיל אל חיל עד לשלימות ההליכה — בחי" עמך לא חפצתי" כפתגם אדמוה"ז).
הלכה	ב פא (דברי תורה מדברי קבלה לא
ילפינן. אין למדין מקודם מ"ת).	
הלל	פא (ראי' למ"ד שחיובה מה"ת).
הלל	ע"ע בית הלל ובית שמאי.
הסתלקות	ב שט (שעת הכושר להתכונן בדרכיו ואורחותיו של האריז"ל). שכח (כנ"ל). ע"ע טבת (כ"ד טבת).
הפכים	ע"ע נמוע הנמנעות.
הפצה והשפעה	א רנ (כל מי שיש בידו למחות כו' — ועד"ז מי שיש בידו לזכות את הרבים). שג (קשוט עצמך תחילה). שעד (להפיץ שיש בורא עולם וקבלת מלכותו). ב א (חיוב דבני תורה להשפיע על הנוער). ז (חובת ההתעסקות של "הבן חכם" עם שאר הבנים אפי' הרשע). יז (חובת השעה). מג (כנ"ל). מו (קדימה בהתעסקות עם ענינים פעוטים). ע"ע חינוך. ישיבות. מקום.
הפצת היהדות והמעיינות	א קג (זהו"ע מחי' החיים. בנשים). רכה (לעשות קהילות בכ"מ). תעז (גם באדם עצמו). תעז (לשון רבים). ב קכו (הוספה בה). קמו (שייכות מבצעים לל"ג בעומר). קפו (איכא מילתא דבעי לתקוני). תטז (מס"נ אדמו"ר מוהרי"צ).
הצלחה	ב צט (באה מאת ה').
הקהל	א ז (הדגשת החינוך במצות ה'). ז (כשאינ מלך קורא המנהיג). נה (נקהלים מגדול ועד קטן והקריאה דוקא ע"י מלך — שממשיך קב"ע. בזמה"ז חובת כל רב ומנהיג). קט

— לפעמים מעלתו בהתבודדות).

התועדות

א שיז (מעלתה).

ו

והי'

א רו (מיד).

והלכת בדרכיו

א קנ (מ"ע גם בענין מחי החיים). קנו (מ"ע, להיות בהמצאו כעשי"ת לעור יהודים).

וידוי

א—לג (צ"ל ו. רק בחרטה על העבר ואי"צ דבור בקבלה על להבא). מג (א"א בר"ה).

ויעקב הלך לדרכו

א קיא (במוצאי שמח"ת. נתינת כח מתשרי). קטו (דיוק כל תיבה דו). קסג. רעט (אחרי יוהכ"פ ואחרי שמח"ת).

ז

זה

ב רי (ו"כה").

זכות

א רנט (מזכים לאדם שלא בפניו). ע"ע אבות.

זכירת יצי"מ

ע"ע מצרים (זכירת יצי"מ).

זכרון

ב קצא (מביא לעשי' בפועל). קצא (נזכרים ונעשים — פי' האריז"ל). ריא (כנ"ל). ריט (כנ"ל). רמו (נזכרים ונעשים). רעב (מביא לעשי' בפועל).

זמן

א קצה (חשיכותו בערך למה שממולא. ז. מיוחדים). ריא (תקופת הז. דשכת, שמיטה, וכל יום). תל (בשליטתו של יהודי). ב ט (זמן מסוגל). מב (לנצל שעת

(כאיזה גיל הם "הטף" הבאים לביהמ"ק). קיג (ישנו ברוחניות דיוק הלשונית דושמרו לעשות גו'). רטז. רכא. רכט (בטחון פועל הקהל). רלד (הקהל בה"א הידיעה). רלו (החיוב בטף). שפה (הקשר (והשוני) לשמיטה). שפז (הוראותיה בכל עת וככל זמן. על כל אחד להקהיל בזמן הזה). תיב (ענינה אחדות ולא פרטים, מדוע דוקא במלך). תיב (הקשר והשוני לשמיטה). תיד (הוראותיה בכל עת ובכל זמן. על כל אחד להקהיל בזמן הזה). תטז (הלשון "שנת" הקהל). תטז (עיקרה התוצאה ולא פעולת ההקהל בלבד). תיח (הוראותיה בכל עת ובכל זמן. על כל אחד להקהיל בזמן הזה). תיט (הדגש באנשים נשים וטף וענינם בעבודת האדם). תכה (הדגש באנשים נשים וטף וענינם בעבודת האדם).

ב ס (אנשים נשים וטף משא"כ עוור ופסת, אבל לע"ל קהל גדול ישובו הנה). קצו (שייכותו לר"ח ניסן). שיח. שכג. תכב (פעולה נמשכת באופן שמוסיף והולך).

הרגל

ב ד (הרגל נעשה טבע). רכט (טבע שני). רלו (כנ"ל). רסא (בעבודת ה' צריך להיות למעלה מרגילותו).

השגחה פרטית

ב לא (מחייבת עבודת ה' השייכת לכל פרטי הבריאה). צט (ב' אופני השגחה).

השגת גבול

ב מז (הזהירות מזה).

השכמת הבוקר

ע"ע מודה אני.

התבודדות

א שטז (עשיית חשבון צדק בנפשו

הכושר). נט (מגלגלין זכות ליום זכאי). סט (כל רגע יש בו ההמשך לעבר וההתחלה לעתיד). קעד (לימוד הוראה מהקביעות שבו חל יו"ט וכיו"ב). קפ (כל יומא ויומא עביד עבידתיה). קצ (כנ"ל. מגלגלין זכות ליום זכאי).

זמן הגלות

ע"ע גלות, זמה"ג.

זריזות

א רנט (מעלת הז. בכל עניני תומ"צ). שיד.
ב רחצ.
ע"ע חפזון.

ח

חבלה

א תח (דין החובל בכניו הקטנים שנותן להם ס"ת).

חברון

ב רטז (הזכרת זכות אבות שבת).

חג

ע"ע יו"ט.

חודש

א קלג (שמות החדשים). רפח (י"ב חדשים כנגד י"ב שבטים).
ב צב (פרשת החודש). קנז (שמות החדשים עלו בידם מכבל). רי (פרשת החודש). רלח (שמות החדשים עלו בידם מכבל).
ימי החודש

ב קצה. רנג (יום י"ד וט"ו — שלימות הלכנה). רנג (כנ"ל).
רנט (כנ"ל).
ע"ע ברכת החודש.

חולי

ע"ע בריאות.

חופש

ב יב (ההכרח בחינוך. ב"בין הזמנים").

חוץ לארץ

א תסה (הקדושה אינה ניכרת בגשמיות הארץ).

חורבן בית המקדש

ב רמז (סיבתו ותיקונו).

חושך

ע"ע אתכפיא ואתהפכא. גלות.

חטא

ב קצט (גם בשעת החטא הנשמה באמנה איתו).

חטא העגל

ב ז (ישראל והעולם נתגשמו ע"י החטא).

חי

ע"ע דצח"מ.

חזקה

א תס (של ימי קדושה). תסד ("חזקה" של ה"חזקה"). תפ (מעלת מספר שלוש).

חידוש

א קפכ (ג' המצות דשמיטה שבת ופסח מורים על חידוש העולם).

חינוך

א צט (באופן דחנוכה). ריט (הוראה מ"הקהל").

ב ד (חינוך הכשר מצוה עוברת). יב (הדגשה מיוחדת בזמן החופש וכמיוחד בתקופת יו"ט). יג (כנ"ל). טו (טעות השיטה בחינוך ד"נהי' ככל הגויים"). עד (שייכותו לפסח. צ"ל באופן של משכו ידכם מע"ז והדבקו במצוות. הכרזת אדמו"ר מוהרש"ב ע"ד חיוב התעסקות בחינוך בניו). קלט (מיד כשנולד). קמב (שלושה שלבים בחינוך המרומזים בהג' ענינים דפסח מצה ומרור). קפח (שייכות ח. לל"ג בעומר). תז (מבטל ענין בין המצרים. מעלת הבל תשב"ר אף שקטנים הם). תטו (גודל ענין החינוך). תיז (אדמו"ר מהור"י צ

חנוכה, נרות חנוכה

א צו (ע"ש חנוכת המזבח). צו
 (ח. בעבודת כאו"א). צט (העיקר
 בשמן). קיח (חינוך העולם). קכ
 (כאור. מבחוץ). קכא (ההוראה
 מברכות נ"ח). קפג (נ"ח משתשקע
 החמה על פתח ביתו מבחוץ. גיבורים
 ביד . . מעטים. בכל תורתך וחוקי
 רצונך). קפה (מוסיף והולך). קפו
 (הדליקו נרות בחצרות קדשך). רסא
 (מעלת א. דחנוכה חנוכה. שייכותו
 לנשים. נס יום הא. כל הח' ימים
 מציאות אחת. נקרא יו"ט). רסב (נס
 יום הא'. מנהג דמהמה"ד בדורות
 אלה דוקא. עד דכליא ריגלא
 דתרמודאי). רפכ (שייכותו לשבת,
 נצחון המלחמה בכ"ב או בכ"ה.
 קבעו הנס בנרות ע"ש חינוך. ע"ש
 חנוכת המזבח וביהמ"ק). רפגז
 (כנ"ל ע' רסב. קבעו הנס בנרות
 ההוראות מנוסח מצות נ"ח: נ"ח
 מניחו על הפתח הסמוך כו' מבחוץ.
 הלכה כב"ה. ח' נרות וביהמ"ק ז.
 אינן בטלין לעולם). שנו (הוראות
 עיקריות שמודגשות במצות נר
 חנוכה — המשכה, העלאה, הוספה,
 להאיר להפיץ, שייך גם לנשים).
 שס (נמשכת הארה מח. על ובכל
 השנה).
 ב תיא (ההוראה מברכות נ"ח).

חסידות, תורת החסידות

א יג (השמחה היא אבן פנה
 ומיסודות הח.). תעו (טעימת ערב
 שבת דלעתיד לבוא, חב"ד — קיני
 קניזי וקדמוני, על ידה מקיימים דע
 את אלוקי אביך").

חסרונות

ע"ג גאווה.

חפזון

ב רפה. רצא. רחצ. שג.
 שכד.

מס"נ בפועל על ח. כאו"א צריך
 למס"נ בעד ח.). תכב (חיוב
 להעלות בקודש בשטח הח.). תכט
 (פניה להורים ומחנכים לסייע לקיום
 כינוס ותהלוכה בל"ג בעומר).

חירות

ב ט (חירות אמיתית). כ (חירות
 האדם הוא רק ע"י מצוי כח
 השכל). כד (חירות מהפחד ד"מה
 יאמר הגוי"). כז (בפנימיות
 וחיצוניות). כו (בנשמה, בגוף
 ובעולם שסביבו). קו (חירות
 מתאות הכבוד האכילה וכו'). קלג
 (אפ"ל ח. אמיתי ע"י ענין
 הקפיצה). רכו (זמן חרותינו). רלב
 (כנ"ל). רמא (חירות מעבדות
 ליצה"ר). רע (צ"ל בכל עניני
 האדם). רעח (דרגות בחירות זו
 למעלה מזו).
 ע"ע גוף ונשמה.

חכם

ע"ע ארבעה בנים.

חמה

ע"ע שנת העבור.

חמור

ב רצה (כי תראה חמור גוי —
 גוף).

חמישים שערי בינה

א קלח (במשה).

חמץ

א קלג (חרתי משמע).

ב רכח (בל יראה ובל ימצא —
 ובכתוב: לא ימצא, לא יראה. איסורו
 במשהו. גאווה והתנשאות. הזהירות
 צריך לפעול על כל השנה). רלג
 (כנ"ל).

חנה

א תפכ (ג' המצוות לנשים, עיקר
 הבית, ג' אותיות). תפכ
 (הגימטריאות בזה).
 ב שצו. שצז (ר"ת חלה נדה הדלקת
 הנר).

חצות לילה

ב רנז.

חשבון הנפש

א כ (הח. צ"ל ללא הפרזה כהצלחה וללא הפרזה בחסרונות. וכשו"א לא להתייאש). כח (צ"ל בדיעת הכוחות שברשותו). ל (ידיעת הכוחות והאפשרויות מגדילה החרטה ומחזקת ההחלטה). ע (זמני הח. במעבר משנה לשנה חדשה. נוגע לכל הבריאה). עב (אם צ"ל בין יו"כ לסוכות. רק ע"י התומ"צ בקב"ע יכול הח. להיות חשבון צדק). קמו (בחיות. לידע החסרונות והמעלות). תא (דורש החלטה בג' עמודים תורה, עבודה, גמ"ח). ע"ע אלול, התבודדות.

חשון

א רפ (לערוך כינוסים לפני ז' חשון ועכ"פ לפני ט"ו בו). שפג (בעבודת ויעקב הלך לדרכו).

ז' חשון

א רלא (שייכותו לחודש אלול). רפ. שטז.

חת"ת

א קיד.

ט

טבע

א לה (לא להתפעל מחשבון בדרך הטבע בהנוגע לתומ"צ). נב (תוקף הטבע בזמן האביב). עט (כנ"ל). צט (כמה אופנים בהנהגה טבעית). ע"ע הרגל. נס.

טבת, כ"ד טבת

א רפז (ההסתלקות כמוצש"ק).

טוב, טו"ר

א כא (הטוב כל"ג ונצחי. בפנימיות ובאמיתיות מתגבר ומתרבה בכל עת).

ב פח (טבע הטוב להיטיב). רז (ג"ז לטובה. טוב — תורה). רמו (הקב"ה הוא עצם הטוב וכו').

טוב לשמים וטוב לבריות

א רמ.

ב קי (חירות בעניני טוב לשמים וטוב לבריות). קיד (כנ"ל). קיט (שייכותו ליום ג'). קכ (להוסיף במצות שהן ט. שייכותו למבצעים). קכה (שייכותו ליום ג'). קעד (יום השלישי — פועל ענין האחדות. הדגשה מיוחדת בענינים דחגה"פ. קעה. קפא (מודגש — במצות שמיטה, שבת ועשרת הדברות. אמונה בה' מביאה לקירוב בין אדם למקום ובין אדם לחבירו). רכד (הקשר ליום שלישי). רמט (כנ"ל).

טיפה

ב נו (המשל מטיפה אחת של מים שכה משתקפת כל השמש).

יגיעה

ב פט (הטעם שהעבודה צ"ל ביגיעת עצמו דוקא). רג (שלילת נהמא דכיסופא). רלח (כל עצמותי תאמרנה). רלח (יגיעת ומצאת).

יהודי

ע"ע ישראל.

הוי' (שם)

ב רה (מידת הרחמים שם העצם). ע"ע ניסן.

יהדות

א טו (קיומה אפשרי רק בהנהגה יהודית ללא פשרות, במשך כל היום ובכל החיים, וכבריאות הגוף שצ"ל בשלמות כ"ה בכריאות הנפש).

יום, ימים פרטיים

א ריא (תקופות בי. סדר הי.). שיט ("היום" קאי על ר"ה). שכט

רל (אחת בשנה). רנו (טעם שקוראין למחרת יוהכ"פ; בשם השם). שנא (י. נקרא "פנימיות" של ר"ה). שנב (יש בה שני ענינים מנוגדים והתיווך ביניהם).

יוסף יצחק, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

א רפח (יורש וממלא מקום אבותיו — בדורינו. בן יחיד). רפט (הלימוד ממס"נ — במדינה ההיא ובארצה"ב).

ב א (האחריות דבני תורה בחיזוק הנוער). לו (חגה"פ לא רק שמאיר בכל יום אלא — תמיד). רכה (כנ"ל). רנה (כנ"ל). רעא (כנ"ל). אפ"ל אנשים אשר שערות זקניהם נתלבנו מ"מ לנערים יחשבו). שנד (אצלו ראו "הנהגה נסית" בגוף וברוחניות). תיז (מס"נ בפועל בעד חינוך הנוער).

תורותיו ופתגמיו

א רמו (כשם שצריך האדם לדעת חסרונותיו כך צריך לדעת מעלותיו). רעט (בנוגע לשבת בראשית: אזוי ווי מ'שטעלט זיך אָוועק אָזוי גייט דאָס).

יחזקאל

ב רג (נכואתו בהנוגע לע"ל אינה מפורטת).

יחידה

א תי (מאוחדת עם "יחידו של עולם"). ע"ע משיח.

יחיד וצבור

ב מו (קדימה להתעסקות עם היחיד). קסד (אחדות היחיד עם הציבור) ריב (השייכות דציבור ויחיד כפורים ובקרבן פסח).

ע"ע ציבור.

ילדי ישראל

ע"ע חינוך. קטן. תשב"ר.

(כנ"ל).

ב קצ (כל יומא עביד עבידת'י). יום שלישי

ע"ע טוב לשמים וטוב לבריות. יום שישי

א רצג (הוכפל בו טוב). שיו (כנ"ל). מעלתו ושינויו משלישי שהוכפל בו כי טוב, הכנה לשבת, שייכותו לאלף השישי).

ב רלב (כ"פ כי טוב נכרא אדה"ר, יום השישי דשי"ב רמו לאלף השישי). שנו.

יום הילולא

א שצא (עניני בעל ההילולא מתחדשים). שצא (סדר עליית הנשמה).

יום ולילה

ב קלד (העבודה דדילוג וקפיצה צ"ל גם כמצב דיום וגם כמצב דלילה). רנו (בחצי הלילה. בעצם היום הזה).

יום טוב

א קלז (אסור במלאכה אף שאדם לעמל יולד). קפב (ענינו הוראה). שלו (מכל יו"ט נמשך חיות וביטול עד ליו"ט שלאחריו). שע (נקראים "מקראי קודש", קשורים עם אירועים בדברי הימים של העם היהודי).

ב ג (ההמשכה שעל כל השנה ובפרט מחגה"פ). יא (הדגשה מיוחדת בחינוך בתקופת היו"ט). יג (כינוסים בזמן חול המועד). קצ (יומין זכאין). רכה (נמשכים כל השנה). שלב (ההמשכה על כל השנה). שמז (חילוק בין חג השבועות לשאר יו"ט).

יום כיפור

א פא (ענין א' עם ר"ה, נק' ר"ה). קנו (מתודה אע"פ שעומד בתשובתו). רט (שבת שכתון). רכו (ימים שבין י. וסוכות. יום הקדוש).

ימים אחרונים דחה"פ

ע"ע פסח.

ימי הגבלה

ע"ע מתן-תורה.

ימי המילואים

ב קצ (ח' למילואים, עשר

עטרות). רטז (כנ"ל).

ימי השבוע

ע"ע יום, ימים פרטיים.

יעקב וישראל

א קטז (החילוק ביניהם בזמן

ובתוכן).

ב פז (שייכותו לביהמ"ק השלישי.

מה זה מיהרת). קסב (כנ"ל).

ע"ע ויעקב הלך לדרכו. ישראל.

יצחק, האריז"ל

א קיב (שמחתו בעשיית

המצוות). רלג (זכר לרוה"ק ע"י

שמחה של מצוה). רנט (כתב

האריז"ל). שיד (זכה לרוה"ק ע"י

שמחה של מצוה).

ב שט (שעת הכושר להתבונן

בדרכיו ואורחותיו של האריז"ל).

שכח (כנ"ל).

יציאת מצרים

ע"ע מצרים (יצי"מ).

יצר הרע

ב ד (אמונתו של היצה"ר היום

אומר לו כך וכך). רמא (חירות

מהיצר).

יראה

ב שא (יראת בושת).

ע"ע ירושלים.

ירושלים

א קמד (משכן כבודך גם

כששוממין). קעה (שלימות).

רמג (יראה שלימה, יר"ע. העיר אשר

בחרת).

ב עג (בנינה ע"י הקב"ה). קנו

(נקרא שלם).

ירידה צורך עליי

ע"ע גלות.

ישיבות

ב א (האחריות של תלמידי

הישיבות להשפיע על הנוער). ד

(בני הישיבות טבעם לימורה"ת

חייבים לבטל ת"ת ולעסוק

בחינוך). ז (הוראה לבני הישיבות

מנוסח ההגדה אחד חכם ואחד

רשע).

אמ"ת 1234567

ישעיה

א דש (ישעי' כריאה, משה אצי').

ב רמו (שמו).

ישראל

א כה (קיומם אינו בזכות מלכות,

מדינה, שפה, תרבות וכדו' אלא בכח

התומ"צ, והנוטים ממנה נשרו מגוף

האומה. "עם לבדד ישכון" הוא

כוחינו ולא חולשתינו). קח

(שליחותם גם בזמה"ג). קלז

(מחשבתן קדמה לכל. מ"מ נבראו

בסוף שימ"ב). קלט (אפ"ל שותף

במעש"ב). קמז (יש להם כח

לעבוד בחיות). קעז (תכליתם

להתקרב לה'). קעט (צ"ל משפיע

ומקבל ושניהם בשלימות). קפג

(מעט מכל העמים. קול יעקב מבטל

ידי עשו). קפח (מונין ללבנה). רכו

(האופן לפעול שאו"ה יכבדו את

י. רנ (אחים ורעים למקום). רנח

(חזקת כשרות דכל בני"). שפא

(אהבת ישראל להקב"ה ואהבת

הקב"ה לישראל). תל (בכוחם

לשנות את העבר, גם ענינים

שהקב"ה שינה). תלח (נקראים

שבת).

ב סד (נק' בניים, עבדים, מושלים

על העולם). פד (צ"ל אור לגויים).

קג שלימותם הוא דוקא כשנמצאים

בארץ ישראל וכשביהמ"ק קיים). קס

(ע"י עבודתם פועלים בעולם הגשמי

וגם בעולמות העליונים). קסה

(תובעים מהם שלימות). קסז

(יכולים להתגבר ע"ע לטובת

(לעשות כינוסים וחדווכה בל"ג
בעומר).
ע"ע קטן.

כל מעשיך יהיו לש"ש

ע"ע דברי רשות. עבודת ה'.

כללי התלמוד

ב פא (דברי תורה מדברי קבלה לא
ילפינן. אין למדין קודם מ"ת).

כמות ואיכות

א קצג (בעולם ובאדם וכו').

כנור

ע"ע לעתיד לבוא.

כנען, כנענים

א פג (אם נכנסו לברית).

ב קלב (ערוח הארץ).

כסלו

א שנו (לפעמים נכתב מלא יו"ד).

י"ט כסלו

א שס (שייכות ברכת "שעשה
נסים" שבחנוכה ופורים לי"ט
כסלו).

כ"ף כסלו

א שנו (השייכות של כ"ף כסלו
לחנוכה).

(הכלל). קצה (ישראל מונין
ללכנה). רטו (האיחוד והנתינת כח
בעבודה פרטית של כאו"א "עולם
מלא" — ע"י התאחדות עם כללות
עם ישראל שבכל הדורות). רכ
(אחדות דכנ"י). רכא (גוי אחד
בארץ). רלט ("אלוקים אתם"
"ובני עליון"). רנג (נמשלו
ללכנה). ש (ביישנים רחמנים
וגומ"ח). שה (כנ"ל). שמז (כולם
נקראו כהנים בסיני). שצא (כל
מזוזה נוספת מחזקת בטחונם של
ישראל).

ע"ע נשמה וגוף.

ישראל, הבעש"ט

תורותיו ופתיגמיו

א קלג (השם בלה"ק מהרה
הדבר). קעה (הגדושה בג'). רנו
(מה שקורין למחרת יזה"כ "גאטש
נאמען"). שמז (הפיץ יהדות גם בין
אנשים פשוטים). שנה (להיות
תמים בעבודתו יתברך).

ב קכג (במקום שהרצון מלובש שם
הוא).

ע"ע הוראה, לימוד הוראה.

ל

לא תוסיף

א רמז (לא תוסיף ובכל מאדך —
איחוד הפכים). רנב (כנ"ל). רנג
(עד"ז בתרי"ג אברים וגידים — כל
יתר כנטול דמי). שיב (לא תוסיף
והעלאה בקודש).

לא תחמוד

ב קלב (גדר האיסור).

לב

א סב (המלך — לב. אם אפשר
בלא לב).

ב שנט (לבא פליג לכולי שייפין.
חיצוניות ופנימיות הלב).

כ

כה

ע"ע זה.

כהונה, כהנים

ב תד (נק' אוהבי שמו).

כוונת המצוה

א תסו (אם היא העיקר במצוה).

כינוסים

א רמג (מעלתם ובפרט
בתשב"ר). רפ (לחזוק ההחלטות
דחודש תשרי).

ב יב (כינוס התל' בזמן חול
המועד). תכא (להתאסף קבוצות
צ"ה כדי לקיים "הקהל"). תכו

לבנה

א שח (ישראל מונין ללבנה). שי
(לית לה מגרמה כלום).
ב קצה (ישראל מונין ללבנה). רנג
(כנ"ל). ענינה חידוש. צורתה בעת
מולד הלבנה). שכב (ישראל מונין
ללבנה. קיימא סיהרא באשלמותא).
שלג (כנ"ל).

ע"ע חודש (ימי החודש). שנת
העיבור.

ל"ג בעומר

ב קיט (שמחת רשב"י). רט (ביום
פטירתו מאיר חסד ה' כו'). שמב
(יום הילולא דרשב"י. עניניו וטעמיו
מפורשים. כפוסקים). שדמ
(להשתתף בשמחת רשב"י). תכו
(לקיים כינוס ותהלוכה לכבוד
רשב"י).
ע"ע שמעון בן יוחאי, רשב"י.

לוחות

ב קיב (הפרש החירות שע"י לוח"ר
ולוח"ש). רא (לוח"ר — פדחה
נשמתם, לוח"ש — ועשו לי
מקדש).

לידה

ב צ (לידת עם ישראל ביצי"מ —
לעמל יולד).

לילה

ע"ע יום ולילה.

לימוד

ע"ע הוראה, לימוד הוראה.

לכתחילה אריבער

ע"ע מלכתחילה אריבער.

לעתיד לבוא

א רפו (כינור של ח' נימין). שכה
(קיום המצוות — כמצות רצונך).
תעה (כל יושביה עליה, גם
ברוחניות, יחידה ליחדך).

ב ח (תכלית בירור העולם בימות
המשיח). רפח (העבודה בוע"ט).
ע"ע גאולה.

לפנים משורת הדין

ב קיא (בדרגות עד א"ס).

לשון תורה ולשון חכמים

ב ז (אין לחלק בין לשון תורה
ולשון חכמים במקום דתליא
בסברא).

מ

מבצע חינוך

ב תז (זכות מ. להשכית אויב
ומתנקם).

ע"ע חינוך.

מבצע נש"ק

ב קמח. שפט (בערב שבה"ג צ"ל
השתדלות יתירה במ).

מבצעים, עשרת המבצעים

א קכה (כאלול).

ב קכ (שייכות רשב"י להמ.). קכו
(שייכות כל המ. לתורה).

ע"ע הפצה והשפעה. הפצת היהדות
והמעיינות.

מגילת אסתר

ע"ע פורים.

מדבר

ע"ע דצח"מ.

מדבר

ב לד (בטחון בני" בהליכתם
במדבר).

ע"ע דור המדבר.

מדה כנגד מדה

א רנו. רפו.

ב קס.

מדות י"ג מדה"ר

א קלד (דאלול ודעשי"ת).

מדע

ע"ע מצרים.

מהירות

ב פז (דגאולה דלע"ל).

מודה אני כו'

א שג. שי. שטו. שכא

שכח. שעג.

מלאכת אוכל נפש (ביו"ט)
 א קלח (התורה התירה אבל נכללת בכ"מ לא תעשה).
מלאכים
 א ב (גוף ונפש דמלאכים). קטז (עומדים).
מלחמה
 ב שסו (מלחמת המפרץ יכלה להיות מלחמה קשה ובפועל שככה). שסז (המלחמות שהתרחשו בשנת תש"נ — תנש"א הן מהסימנים לגאולה).
מלך, מלוכה
 א נה (דוקא המלך קורא ב"הקהל" כי ממשיך רגש אימה וקב"ע) סב (מציאותו היא מציאות העם. לב העם). של (עבד מלך מלך).
 ב צא (הנשיא הוא הכל. לב העם. נחשב כציבור. מצוות שהמלך עושה ומוציא את כלל ישראל).
מלכות
 א תמד (הכרתת הקב"ה כמלך העולם).
 ע"ע ערך ר"ה.
מלכתחילה אריבער
 א שה.
 ב רמח. שיא (מל. ענין אחישנה .. ענני שמיא).
מן
 ע"ע פרנסה.
מנחם-אב
 ב רמה (מיתת אהרן. בר"ח מנ"א. — שייכותו לימים אלה). רמז (עריכת סיום בהט' ימים). תט (ט' ימים).
תשעה באב
 ב רמז (עריכת סיום — מסכת בת"ב בלימוד המותר). שיב (השייכות דליל ת"ב לליל פסח).
 ע"ע בין המיצרים.
מנחם מענדל, כ"ק אדמו"ר הצ"צ
 תורותיו ופתגמיו
 א רעט (אזוי ווי מ'שטעלט זיך

ב סט (כריה חדשה). רלו.
מועדים
 ע"ע יו"ט. פרשיות התורה.
מוצאי שבת
 ע"ע שבת (מוצש"ק).
מזבח
 ב שלג (מקומו מכוון ביותר).
מזון
 ב קמא (ג' סוגים באכילה: פסח מצה ומרור — בגשמיות וברוחניות).
מזוזה
 א קכה (שייכות מ. לתפילה).
 ב שצא (כל מזוזה נוספת מחזקת בטחונם של ישראל). שצג (שומר דלתות ישראל שייכות לעקרת הבית. שמירה לכל ישראל).
מזל
 ב נא (מזל טלה).
מחזור קטן
 ע"ע שנת העבור.
מחי' החיים
 א קנ (בכאו"א. בצדקה בגו"ר. בלימוד).
מחצית השקל
 ב קיז (מורה על אחדות בנ"י). קנא (בחודש אדר. מצות היחיד. בכל שנה מגבית חדשה).
מחשבה, דיבור, ומעשה
 א רפא (מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה). שב (כל מחדו"מ דכ"א מישראל פועל בעליונים ובתחתונים).
מטלטלין
 ב שכד (אין דין קדימה במטלטלין).
מילה
 א קטז (מצוה על הבן).
 ב סח (מילה וקרבן פסח, ביום השמיני). עב (מילה וקרבן פסח).
מים
 ע"ע טיפה.

המצות). תלו (מצה שיכולה לבוא לידי חימוץ — ענינה).

מצוות

א כו (תוקף שמירת "אנוכי" ו"זכור את יוה"ש" נותן תוקף בקיום "לא תרצח" ו"לא תנאף"). פד (כשנמנע מאדם לקיים מ. ומצטער, מקבל שכר כמקיים המ. ונשמתו מזדככת, ומתאפשר לו הקיום בתוקף יותר). קיג (לצפות לקיים מ. לעשות כפועל כל המצוות). קעג (מוגבהים ע"י כנ"י מ. דתשרי בדצח"מ). קפח (לוקח משך זמן משא"כ תשובה). רנה (צוותא וחבור ע"י עצם הציווי א"ס — רחבה מצותיך מאד). שג (גם מצוות שכליות קיומן מצד רצון ה'. תסו (אם העיקר הכוונה או המעשה).

ב ד (מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים. מצוה עוברת). לה (ביכולת כאו"א בכל מצב לקיים התומ"צ). סו (המקור שנשים פטורות ממ"ע שהזמ"ג). קעג (תועלת המצוות בנפש האדם). קצג (פועלים השראת השכינה אפי' בזמה"ג). קצג (צוותא וחיבור). קצה (ציוויים שכתורה גם לשון הכטחה). רא (עשייתם בשמחה). רמב (אינו מבקש אלא לפי כוחן). ע"ע הידור מצוה. משפטים.

מצוות עשה ומצוות ל"ת

א רצו (קום ועשה ושכ ואל תעשה — ב' קווים כלליים בכל המ.).

מצרים

ב נ (העדר הגשמים בארץ מצרים גרם להתפתחות המדע ולכן הי' הע"ז לכוחות הטבע — טלה). קלא (היה אצלם התפתחות המדע. ערות הארץ). קלז (כנ"ל). תלד (המקור למאמח"ז שלא שינו מאכלם.. לכושם).

זכירת יציאת מצרים

ב ג (ההוספה דליל ט"ו על הזכירה

שבת בראשית אזוי גייט אגאנץ יאָר). רצ (אנן פועלי דיממא אנן). ב נז (עניני שלימות. מס"נ שלו על ענינים נעלים ופחותים).

מסירות נפש

ע"ע יוסף יצחק, כ"ק. אדמו"ר מוהרי"צ.

מסעות

ב רמב (ע"י שלושה רועים משה, אהרן ומרים).

מספרים, פרטי המספרים:

א שטז (מ. שפה). תעט (מ. ג' — שייכותו לענין יחידה ולכמה ענינים שהם יחידים). תפג (מ. ג'). תפג (מ. ס"ג). תפג (מ. קמ"ז). תפג (מ. קנ"ז). תפה (מ. כ"א). ב שמב (מ. ג'). שנג (מ. מ'). שנח (כנ"ל). שפ (מ. שמונה). שפב (מ. שלש. מ. ששה).

מעוות חטים

ב מח.

מעלות, חסרונות

ע"ע גאווה.

מעלין בקודש

א רנח (בשייכות למחרת יוהכ"פ). רצא (עלי' בקודש עד א"ס).

ב קז (גדרו). קיא (עלי' עד א"ס). קלט (כנ"ל). קנג (העליה משנה לשנה היא באופן מיוחד). קצה.

ע"ע לא תוסיף.

מעשה

א רמט (המ. הוא העיקר). רנו (כנ"ל). רסח (כנ"ל). רצ (כנ"ל). שי (כנ"ל). שכט (כנ"ל). ב רז (המ. הוא העיקר). ע"ע מחדו"מ.

מצה

ב עה (יש בו ג"כ הענין דלחם עוני). קמא (פסח מצה ומרור). רלז (אכילת מצה בהששה ימים דחגה"פ). רצב (ושמרתם את

שפל דארמ"צ לשלמות הכי גדולה
 דעשרת הדברות). קלח (אפי' לפני
 יציאתם מארץ מצרים כבר הי'
 הלידה דבנ"י יציאה מן הקצה אל
 הקצה). קנב (הנהגה ניסית). קנט
 (נס שלמעלה מדרך הטבע. נס דיחיד
 ונס דרבים — הוראה מזה בעבודת
 ה'). קסג (ביום ה. זכירת י). קסו
 (ברוחניות). קפב (התגלות פנימיות
 העולמות). רב (לידת עם ישראל).
 ריב (זכירת יצי"מ — להוראה ולא
 לזכרון בעלמא. כל ישראל נגאלו).
 ריג (פתח הצנור לכל הגאולות).
 ריח (מ"ש "זכור את היום הזה אשר
 יצאתם ממצרים" — פי' שע"י
 היציאה בפעם הראשונה לא יש עוד
 האפשרות שכנ"י יהיו במצב של
 גלות, ומ"ש "כימי צאתך מארץ
 מצרים" ל' רבים — פי' שיציאה זו
 היא באופן דפעולה נמשכת). ריט
 (דמיונו לגאולה העתידה. כל ישראל
 נגאלו, גאולת הכלל וגאולת
 הפרט). רכו (תכליתה מ"ת. הדגשת
 כלל ישראל). רל (זכירת יצי"מ
 ביום ובלילה). רמא (הכונה שכי.
 היציאה מעבודת לחירות — נשלמה
 ע"י מ"ת). רנח (כ"חצי היום" ע"י
 הנס ד"חצי הלילה"). רסב (צ"ל גם
 בעבודה דקדושה). רעח (שלימותה
 הי' בעת מתן תורה). רפה (לידת עם
 ישראל. זכר ליצי"מ). רפו (כיד
 רמה). רפז (בריחה מהרע
 דמצרים). רצא (כנ"ל). שטו
 (לידת עם ישראל. גוי מקרב גוי.
 יצי"מ בעבודה הרוחנית). שכא
 (כנ"ל. שבת זכר ליצי"מ). רנ
 (למע' מהטבע). שנא (הכנה למ"ת.
 "הנהגה נסית" היא התוכן הפנימי
 של יצי"מ). תלה (כל יום צריך
 יהודי לחיות ביצי"מ וההסברה בזה).
מכות מצרים
ב עד (ההצלה מהמגיפה ע"י קרבן

דכל שנה — לספר לאחרים). סג
 (בענין הנ"ל, שייכותו למצות
 תפילין). קטו (אופן הזכירה דשבת
 ודיציאת מצרים). ריא (דפורים
 ודפסח). ריח ("זכור את היום הזה
 אשר יצאתם ממצרים"). רמג
 (זכירת י. השנתי בחגה"פ וחיוב
 זכירת יציאת מצרים בכ"י).

יציאת מצרים

א רסב (יצי"מ יסוד לכל המצוות)
ב י (ברוחניות בכ"י). יז
 (אפשריות דהגאולה הי' דוקא עי"ז
 שהיו שונים במלבושם ומאכלם
 ולשונם). יט (יצי"מ בכ"י). כב
 (בהוציאך את העם ממצרים תעבדון
 את האלקים — ההוראה מזה שכ"א
 ביכלתו לשנות מצבו מן הקצה אל
 הקצה בזמן קצר ביותר). כה (בזמן
 קצר הגיעו למדרי' גוי קדוש). לד
 (נקודה התיכונה דחגה"פ. הוראה
 מהבטחון דבנ"י שיצאו מארץ גושן
 למדבר). לח (גלות וגאולת מצרים
 הי' בנשמה, גוף ובעולם). מא
 (כשהגיע הקץ לא עכבן אפי' כהרף
 עין). מב (בכל יום). מו (גאולת
 כלל ישראל היה ע"י הקדמת מצוה
 פרטית של כאו"א מבנ"י). מט
 (בחודש האביב). ס (בנערינו
 ובזקנינו בבנינו ובבנותינו. הי' ע"י
 דחיית הע"ז דמצרים במס"נ) נב
 (העיקר היה ברוחניות). ע (בכל
 יום). עח (מאפילה לאור גדול.
 תוקף הניסים דיצי"מ היה דוקא בזמן
 האביב תוקף הטבע — ההוראה
 שכ"א יכול לשנות מצבו מן הקצה
 אל הקצה). פב (עי"ז רואים
 שהקב"ה בעה"ב כהעולם). פז
 (לידת עם ישראל). צח (ההפרש
 הנס דפורים ויצי"מ). קד (לקחת לו
 גוי מקרב גוי. בכל יום). קט (דבנ"י
 ודשכינה). קלא (באופן דדילוג
 וקפיצה — העלי' ממצב מוסרי הכי

משפט

א שח (משפט איהו רחמי).

משפטים (מצוות)

א רכט (כל המצוות צ"ל קיומן מצד רצון ה').

משפיע ומקבל

ב פט (בטבע כל נברא להיות הן מקבל והן משפיע). שלד (חיכורם). שלח (כנ"ל).

מתן תורה

א רעג (שייכותו לתק"ש דר"ה (כאיש אחד בלב אחד). רעד (לכו"ע בשבת ניתנה תורה).

ב כג (אנכי ה' אלקיך). רא (פרחה נשמתן. בהמשך אליו — ציווי המשכן). רטו (במעמד נשמות כל הדורות). רמא (מספר ימי הגבלה מ. דחגה"ש, התכוננות כנ"י לקבלת התורה — החל עוד בהיותם במצרים, בהוספה בימי הגבלה). רמג (נתינת התורה מחדש בכל יום וההכנה לזה).

נ

נהמא דכיסופא

ע"ע יגיעה.

נוער

ע"ע קטן.

נח

א שטז (שייכותו לשלום. מנוחה. נייחא לעליונים ונייחא לתחתונים).

ניסן

ב נג (ברכת האילנות בתודש ניסן). צג (וחשרי). ק (מורה על נס). קל (ראש לרגלים. ראש חדשים). קנב (וחשרי. בניסן עתידין להגאל). קנז (מלשון נס). קעב (צירופו שם הוי' כסדרו). קצו (כנ"ל. מורה על ניסים). קצו (חודש הגאולה). רי (גילוי

פסח — בגשמיות וברוחניות). רמא (כאופן דנגוף למצרים ורפוא לישראל).

ע"ע שבת הגדול.

מקום (סביבה)

ב א (כש"כן תורה" נמצא בעיר צ"ל ניכר השפעתו). יב (השינוי לגריעותא כאוירה היהודית בזמננו זה). טו (טעות השיטה להתפעל מהסביבה בנוגע ליהדות).

מקל

ב רצד (וככה תאכלו גו' ומקלכם בידכם. מקל נועם ומקל חובלים).

מרור

ב קמא (פסח מצה ומרור).

משה רבינו

א קלח (גם בשלימות דרגתו הי' עבד). שב (אתפשטותי בכל דרא). דש (מ. וישעי' — אצי' ובריאה).

ב קפח (לא ידע כי קרן אור פניו משא"כ רשב"י). רמב (התכוננות בני ישראל למ"ת ע"פ הוראות משה. רועה ישראל מאז ועד היום הזה). שכו (גואל ראשון, גואל אחרון). שפ (מעשה ידי משה נצחיים).

משיח

א קעו (ב' זמנים בביאת משיח). רסג (ירום ונשא וגבה יחידה. רועה ונסיך).

ב רמח (רמז באותיות מ. לכל סוגי כנ"י). שיא (מענה המשיח להבעש"ט על שאלתו אימתי אתי מר).

ע"ע גאולה.

משכן

א רכב (לעשיית המ. הי' צ"ל קהל). שלא (בתוך כאו"א).

ב קצג (ועשו לי — אינו זו לעולם ושכנתי בתוכם — בתוך כאו"א). רא (הקמת המשכן).

עצמות). ריח (כניסן עתידין להגאל). רכד (הנהגה ניסית). רלב (הוי' כסדרו). רלח (ל' נס). רמט (כנ"ל). רסה (צירופו שם הוי' כסדרו). רפג (צירופו. אות שלו א' דאד'). שו (חודש הגאולה). שמט (תשרי — הנהגה טבעית, ניסן — הנהגה נסית). שנ (שבו נעשו נסים לישראל). שנו (צירופו של חודש נ. שסח (מלשון נס. ניסי ניסים). שעט (החילוק בין נ. לתשרי במהות ה"קדושה המשולשת").

ר"ח ניסן

ב קלו (כיום זה נצטוו על מצות פסח וגאולת מצרים ולכן נקבע יום זה לר"ה למלכים לרגלים). קנא (התחלת הבאת קרבנות לשנה החדשה). קעב (אותו היום נטל עשר עטרות). קצ (כנ"ל. נצטוו במצות קידוש החודש וכו' וקרבנות הנשיאים). קצב (הציווי על מצוה ראשונה — החדש הזה גוי' הוקם המשכן). קצו (שייכותו לשנת הקהל). רא (הוקם המשכן. וכבוד ה' מלא את המשכן). רב (לע"ל חנוכת ביהמ"ק). רכד (עשר עטרות. תרומת קרבנות צבור. לכו"ע שואלין ודורשין בהלכות החג). רנ (כנ"ל. נצטוו על קידוש החודש). רסה (כנ"ל). שיג-שיד. של. שמח. שסד. שעא (פרשת החודש נאמרה בר"ח ניסן).

י"א ניסן

ב קצו (נשיא לבני אשר — קרבנו ע"ש הבחירה רבנ"י). רטז (כנ"ל). רלב. שיט. שלז. שנו (נשיא לבני אשר). שעז (כנ"ל).

י"ג ניסן

ב נו (הילולא דאדמו"ר הצ"צ).

נמנע הנמנעות

א רנה.

נמר

ע"ע עזות.

נס

א תנב (הנהגה ניסית והנהגה טבעית). תנב (מלשון הרמה). ב צ (אינן בעל הנס מכיר בניסו). צד (הנהגה שבטבע יש בו ג"כ ענין הנס). צח (כמה דרגות בנס). קנב (תשרי — טבע, ניסן — ניסים). קנח (המלוכש בטבע ושלמעלה מגדרי הטבע. נס דיחיד ונס דרבים). שמט (תשרי טבע, ניסן — ניסים). שסה (הניסים בימי מרדכי הוסתרו בתוך הטבע, הניסים של ימינו (מלחמת המפרץ) ניסים גלויים). שעה (דרגות בנס).

נסיונות

א עג (אינו רצוי גם לצדיקים). רנו (כיטולם ע"י שמחה של מצוה, ע"פ רוב קטנים הם מאשר מציירים). ערה (התגברות עליהם). שב (כנ"ל).

נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן.

א ד (מודגש בחגה"פ בענין החינוך). כ (תשוקת נה"א לעלי' דא"ס).

נעשה ונשמע

ב רמג (ככל אדם ובכל זמן).

נפש, נה"א, נה"ב

ע"ע גוף ונשמה.

נצב, נצבים

א שטו (ל' נצב מלך. אלוקים נצב בעדת א-ל). שיט (אתם נצבים היום: ר"ה). שכט (כנ"ל). של (נצב מלך).

נרות המקדש

ע"ע חנוכה.

נרות שבת קודש

א קסט (שייכות לפורים).

ב קמת. חו (נ. ונ"ח). שפט (סיבה

אוצר החכמה

הצמצום). קלט (כנ"ל). קצד
 (הגברת הנשמה על הגוף). קצט
 (כנ"ל גם בשעת החטא באמנה
 אתו). תז (בריאות הנ. ביחד).

ס

סביבה

ע"ע מקום (סביבה).

סדר

א שג (סדר בתורה ג"כ תורה —
 והמקור ע"ז).

סדר של פסח

ע"ע פסח (עניני הסדר).

סוכות, חגה"ס

א קעג (ז' ימים רצופים כולל כל ז'
 ימי השבוע). רכו (ימים שבין יו"כ
 לס.). שטו (זמן שמחתינו — ס.
 וארבעה מינים). תפ (הרגל
 השלישי, מעלתו).

ב קט (נק' "זמן שמחתינו" לשון
 רבים). קטז (כנ"ל).

סור מרע ועשה טוב

ב ע (צדיקים ובע"ת). קלח
 (הקדמת סור מרע). רפז.

סיפור יצי"מ

ע"ע הגדה. מצרים (זכירת יצי"מ).

סליחות

א קמח (כפרה על עוונות). קעא
 (הכנה לשנה הבאה. שבת ס.). רנא
 (באגודה אחת. כשר"ה חל בג'
 בשבוע מספר הכי גדול דימי הס.;
 פעולתה לאחרי עבודת אלול
 שלפנ"ז). רעא (שייכותם לשבת
 ומוצ"ש. ימי ביקור עצמי דוגמת
 קרבן דר"ה). רצט (כנ"ל. שייכותם
 לשבת ומוצ"ש). שכו (כנ"ל).

ספר תורה

ב ריד (אותיות נפרדים ומ"מ דוקא
 ע"י התאחדותם כולם יחד נעשה
 ס"ת).

לכל התורה). שצז (הדלקת נ.
 שייכת בעיקר לנשים). שצט (מגיל
 שלוש שנים להתחיל להדליק נ.).

נרנח"י

א תעג (מעשה, רגש, שכל,
 מסי"נ). תעג (הסדר בזה).

נשיאי המטות

ב קצח (הגדר דהקרכת קרבן
 הנשיאים בשבת. חלוקי מדרשים
 בזה).

נשיאי ישראל

א תלח (בדרגת שבת שבשבת).

נשים

א קנא (מצות ושננתם לבניך בנ.
 חלוקת שכר צדקה דנ.).

ב נט (הגם שפסח מ"ע שהזמ"ג
 מ"מ נשים חייבות). סה (שייכותם
 לתפילין ות"ת. המקור דנשים
 פטורות ממ"ע שהזמ"ג). עה
 (כמאן דמהילא דמיא). קכז
 (שייכותן לתורה). שפז (הקשר של
 פורים ופסח לנשים והחילוק
 ביניהם). שצ (נקראת עקרת
 הבית). שצא (הקשר של נ.
 למזוזה). שצג (עקרת הבית.
 שייכות מיוחדת למזוזה). שצו
 (נקראת עקרת הבית. אשת חיל).
 שצז (שלש מצוות מעשיות ויסודיות
 שנשים חייבות בהם: הדלקת הנר,
 כשרות וטהרת המשפחה ופירוטם).

נשמה וגוף

א יא (שורש הנ. אוצר הנ. [גוף]
 שליחות הנ. בירידתה יסורי הנ.
 בגוף. צורך עלי'). דש (בכאו"א
 מישראל בחינת אצילות ובריאה).
 תסה (יחס השפעת הנשמה על
 הגוף). תעג (כל חלקיה נרנח"י
 עליהם להתגלות בעבודת ה').

ב סה (נש"י בטלים יותר אפי' מבן
 לאב). קיא (ירידה צורך עלי' עד
 לפנימיות ועצמות או"ס שלפני

ע

עבד

א רעד (ביטולו. ע. מלך מלך).
 של (ע. מלך מלך). תמו (בעבודה,
 בר"ה).
 ב קו (חירות מתאות הכבוד
 והאכילה וכו' להיות עבד ה'). קפב
 (יציאתו לחירות בשנת השמיטה).
 קצד (ע. מלך מלך. הגוף ענינו
 עבדות).

עבודה זרה

ב לה (בזמננו מתבטאת בהשעבוד
 לה"דולר"). נא (דמצרים —
 טלה). נה (כנ"ל). נו (איסור
 משהו בע"ז). רלג (גאוה שקולה
 כע"ז).

עבודת ה'

א קלז (גם בשלימות צריכים ע. גם
 בדברי הרשות). קלט (נברא אדם
 לשמש את קונו. בכל דרכיך דעהו.
 בשמחה). קמג (להשלים חסרונות
 ולהוסיף יותר. יש כוחות ע"ז). קמו
 (כחיות). קסג (דויעקב הלך
 לדרכו). קעט (להיות משפיע
 ומקבל). קצד (דכל מעשיך יהיו
 לש"ש ובכל דרכיך דעהו). ריא
 (סדר הע. דתקופות החיים והיום).
 תעג (הן בכוחות גלויים והן
 בגנוזים).
 ב כא (צ"ל באופן כדבעי ליה
 למעבד). לז (עבודת ה' צ"ל
 כנשמה בגוף ובעולם). מז
 (החשיכות שצ"ל לדברים "פעוטים"
 ג"כ). קלד (צ"ל דילוג וקפיצה
 בעבודה). קפ (אשר ברא אלוקים
 לעשות — לתקן לפעול אחדות
 בהריבוי דעולם). רטו (האיחוד
 ונתינת כח בעבודה פרטית של
 כאו"א מבנ"י — "עולם מלא" עם
 כלל ישראל שבכל הדורות). רכ
 (העזר מהקב"ה). רלה (בעבודת ה')

ביטול אינו סתירה לתקיפות). שנט
 (שתי דרגות בעבודה שכלב).
 ע"ע ארץ ישראל. נשמה וגוף. תורה
 ומצוות. ועוד.

עובר

ב קו (ברחם אמו אינו מציאות
 לעצמו).

עולם

א רלה ("הזדעזעות" הע.
 בזמננו). רנג (אמר לעולמו די —
 הגבלה, ולא חסר בעולמו דבר —
 למעלה מהגבלה). רפא
 ("הזדעזעות" הע. בזמנינו).
 ב לז (העבודה צ"ל ג"כ בעולם
 שסביבו). פד (כנ"ל). קס
 (התועלת שנעשה בעולם ע"י עבודת
 בני").

עונג שבת

ע"ע שבת.

עזות

ב רלד (עז כנמר).

עזר

ע"ע עבודת ה'.

עין

ב שס (לב לדעת ועינים לראות
 גו').

עלי

ע"ע מעלין בקודש.

עלי לרגל

א רלג (תכליתה להתעלות
 בחזירתן).

עמל

ב צ (אדם לעמל יולד). צה (כנ"ל.
 כמה דרגות בעמל). רג (התועלת
 בעבודה שע"ז).

עצבות

ב נח (הנפילת רוח ממאורע עצוב
 הוא ביתר שאת כשאדם הוא
 בעצבות).

עקבתא דמשיחא

ב רג (נסיונות גדולים). רכ
 (הוספה ב"הקב"ה עוזרו').

הזכירה לדורות). ריג (פורים ופסח מלמדנו שכ"א מכנ"י אפי' בהיותם במצב ד"מפוזר ומפורד" מ"מ הם "עם אחד" וכמו"כ זה מתבטא במצוות החג). שפז (לנשים הי' חלק בניסים של פ.). תיד (הנס בזכות קטנים). תיח (עבודת ילדי ישראל ביחוד בנוגע לפ.). תכג (הנס בזכות קטנים).

פליטים

ב ה (חיוב חינוך הדור דשארית הפליטה).

פנים

א רס (כסבר פ. יפות ומאירות). שלב (כאור פני מלך חיים).

פנימיות וחיצוניות

ב כו (חירות בעינים פנימיים וחיצוניים).

פסח, חג הפסח

א קמב (אם טעם העיבור בשביל פ. או לעומר). רסב (ראש לרגלים).

ב ד (נעוץ תחילתו בסופו ענין החינוך בליל הסדר ובקרי"ס). יא

(שייכותו לחינוך). יט (נק' זמן חירותנו). לו (פתגם אדמו"ר

מהוריי"צ — חגה"פ לא רק שמאיר בכל יום אלא תמיד). מ (יו"ט

הראשון). מו (ע"ש הקרבן). נד (כנ"ל). סז (יו"ט הראשון). עב

(כנ"ל). עד (נק' ע"ש הקרבן. שייכותו לחינוך. דילוג). עז (ראש

לרגלים בחודש האביב). קב (הלשון: חג הפסח כשר ושמח). קח

(כנ"ל). קח (כנ"ל). קט (נק' זמן חרותנו לשון רבים). קיג (כנ"ל).

קל (נק' חג המצות או חג הפסח — דילוג וקפיצה). קלא (השם ע"פ

קבלה). קלג (העבודה דדילוג וקפיצה). קסד (יסוד באמונה,

לידת עם ישראל). קסז (מל' דילוג). קעד (ההוראה כשחל ביום

ג'). רכה (פתגם אדמו"ר מהוריי"צ

ר' עקיבא

ב תב (לא נהגו תלמידיו כבוד זב"ז. מדתו — כיעקב — מדת האמת).

עשרת הדברות

ב קלב (הדיבור הא' והי'. אחדות ה' ובין אדם לחבירו. איסור דלא תחמוד בהלכה).

עשרת ימי תשובה

א מג (תשובה דר"ה ודעשי"ת). קנד (בהיותו קרוב לכל עניני

קדושה). קנה (יחיד כמעלת הציבור. כ"ש ציבור עצמו. זמן

לחלק הג' קוין בצבור). קנט (בכללות עלי' מעולם בפרטיות ה"ז

שייך לר"ה ויוהכ"פ). רנד (בנין המלכות). רעח (כמו חוה"מ).

שיד. שנח (הז' ימים שבין ר"ה ליוה"כ מתקנים הימים דכל השנה

שעברה והבאה). ב רלז (ז' ימים — תקון ז' ימי

השבוע דכל השנה).

פ

פורים

א קצז (ההכנה למבצעי פ.). קצח (ביטול הגזירה מלכתחילה). רמ"ה

(התחלת קריאת המגילה בי"א. אם הנס היה בשנה מעוברת. קביעותו

בשישי בשבוע (ודין כרכים המוקפים). מבצע פורים: עם קטנים,

צבא, בתי זקנים, כו'. עריכת כינוסים בימי הפ'. מסמך גאולה לגאולה.

הנס בזכות קטנים). שסב (משמעותו של נס הפורים. מחלוקת

בין הבבלי והירושלמי האם אותה שנה שנעשה בו הנס היתה מעוברת.

הנשים היו באותו הנס). שסה (הפרש בין חנוכה לפ.).

ב צח (הפרש הנס דפורים ופסח). קנח (נס המלוכש בטבע). ריא

(פורים ופסח בשניהם מודגש

פרי' ורבי'

ב שצד (גודל הענין שייכותו לאלול ולר"ה).

פרנסה

ב צה (הגם שאדם לעמל יולד מ"מ ברכת ה' היא תעשיר). קפג (האמונה שהקב"ה זן את העולם כולו בטובו — דוגמת המן).

פרשיות התורה

א שו (שייכות למועדים שחלים בהם). שמט (פרשת נצבים נקראת תמיד לפני ר"ה). שסה (בפרשיות ויקהל ופקודי מרומזות הנקודות של פורים).

ועיין כאו"א בפרטיות במפתח הפסוקים.

פרשת החודש

ע"ע חודש.

פתיחה

א שיח (פותחין בכרכה).

צ

צבאות השם

א רכט (ענין הקהל ע"י צ.).

ב תכג.

צבור

א קנד (יחיד כצבור בעשי"ת צ).

בעשי"ת עוד יותר. כל עניני קדושה בצ.).

ב רכ (הדגשת "צבור" ביצי"מ וכן בגאולה דלע"ל).

ע"ע יחיד וצבור. קהל.

צדיקים

ב נו (אפשרות ללמוד הוראה מצדיק הגם שהוא באי"ע). קיד

(אפי' צדיק שעיקר עבודתו לעצמו מ"מ השפעתו נמצאת בעולם).

צדיקים ובע"ת

ב סט.

צדקה

א ב (צ. בגו"ר). צד (אופן נתינת הנלמד משמיטה. צדקה ברוחניות).

— חגה"פ לא רק שמאיר בכל יום אלא (תמיד). רכה (נקרא זמן חירותינו. חג המצות). רלב (כנ"ל). (זכרון השנתי דיצי"מ). רנה (פתגם אדמו"ר מוהרי"צ — חגה"פ לא רק שמאיר בכל יום אלא תמיד). רסז (שייכותו לשבת). רעא (פתגם אדמו"ר מהוריי"צ — חגה"פ לא רק שמאיר בכל יום אלא תמיד). רצ (ראש לרגלים. בו ריבוי פרטים והוראות). רפו (פסיחה ודילוג). רצ (ראש לרגלים). רצו (שמחה). רצח (פסיחה ודילוג). שה (יש שנהגו לעבור לדירה מיוחדת לפסח). שכא (נקודות משותפות בין פסח לשבת). שכב (בט"ו — קימא סיהרא באשלמותא). שלא (ראש לרגלים). שפז (לנשים הי' חלק בניסים של פ.).

עניני הסדר

ב ד (תחלת הסדר משנים כמה דברים כדי להתמי' התינוקות). קטו (ענין הסדר הוא לפעול על הזולת). רכב (מודגש מיד בתחילתו אחדות ישראל). רכו (כנ"ל). רעא (ההשתדלות שעושים כדי שלא ישנו התינוקות). רפה (לכמה נוסחאות אין אומרים "חסל סידור פסח").

עניני הסדר ע"פ הא"ב

ארבעה בנים: עיין לעיל בערכו ולהלן במפתח נוסח ההגדה (פיסקא: כנגד ארבעה בנים כו'). הגדה: עיין להלן במפתח נוסח ההגדה.

מצה: עיין לעיל ערך מצה.

מרור: עיין לעיל ערך מרור.

חול המועד: ע"ע יום טוב.

ימים האחרונים דחג הפסח

ב שלא (אחש"פ — קביעותה כיום א' דפסח כו').

פסח שני

ב קמה. קפה.

פעולה נמשכת

א קנו (תשובה).

קיומה שלא ע"מ לק"פ). קיד צ"ל
 ככ"י). קכא (מחי' נפש. כספ"י.
 מלמד בן חברו תורה. יש בזה גם
 ואהבת לרעך כמוך). קנה
 (בביהכ"נ). קנו (בערב חגה"ס).
 רלד (שייכותה לתורה. במספר עשר
 צ"ל בשמחה). רס (נותנין חיי
 נפשו. מקרכת את הגאולה). דש
 (קיומה בשלמות מצד רצון ה' ולא
 מצד הרגש. לפי הצטרכות המקבל
 ולא לפי רגש הנותן). תמח (עילוי
 מיוחד כשאין מרגישים הנותן).
 ב רח (נתנת צדקה ברכים). רמז
 (מביאה הגאולה). שא (הנותן הוא
 שלוחו של הקב"ה). תח (עם הגוף
 ועם הנשמה).

צום

ע"ע תשובה.

צומח

ע"ע דצח"מ.

ציווי התורה

א שצב (הם גם הבטחה).

ציון

א רמז (אלה ישראל).

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה

ב קע.

צער

א קסב (מניעת צ. קובעת זמן
 שאלת גשמים).

ק

קביעת עיתים

א תב (הנפש).

קבלת עול

א סב (קב"ע דר"ה ודכל השנה).
 קפח (מצוה ראשונה שבאדם
 מתחייב. ק"ש). רעג (קבעומ"ש
 אח"כ קבלת גזירות). רצד
 (כנ"ל). שטו (כנ"ל). שכח
 (כנ"ל).

קדושה

ע"ע מעלין בקודש.

קדיש

א שצא (ענינו בי"א חודש
 וביארצייט).

קהל

א רכב (המעלה דק.). רכה
 (לעשות ק. בכ"מ).

קום עשה ושב ואל תעשה

ע"ע מ"ע ומל"ת.

קטן

א קטז (קטן מאימתי לעוה"ב). רנח
 (דין החובל בבניו הקטנים שנותן
 להם ס"ת). שלא (כל עניניהם —
 גם משחקיהם — הם הכנה וחינוך
 לענינה כשיגדלו). שפה (כמצות
 הקהל).

ב א (האחריות ד"בני תורה"
 להשפיע על הנוער). מב (רצון
 הנוער בדורנו לשמוע יהדות אמיתית
 בלי פשרות). רח (כינוסים עבורם.
 על ידם קיום והצלת העולם. הבל
 שאין בו חטא). תיד (נס פורים
 בזכותם). תכג (כנ"ל).

קידוש החודש

ב קלה (הראהו עם חשכה כו').
 קצב (מצוה ראשונה). קצה
 (ישראל מונין ללבנה). רנ (מצוה
 ראשונה). רנג (ראי' דמיונית).

קרבן פסח

ב מו (מצוותו דוקא בבית פרטי
 וההוראה מזה שצריך להקדים
 ההחצקות עם הפרט). נא (קרבן
 פסח שחיטת ע"ז דמצרים). נה
 (צלייתו ראשו על כרעיו ועל קרבו).
 נו (הציווי אל תאכלו ממנו נא). נט
 (הכל חייבים בפסח). סז (פסח
 ומילה. שה לבית). עג (מילת בניו
 הקטנים מעכבים פסחו. דילוג
 המשחית). עג (שקו"ט בקרבן פסח
 האם צריך להיות דוקא בביהמ"ק).

ראש השנה

א ב (הקדמת צדקה בגו"ר קודם ר"ה). ח (נקבע ביום בריאת האדם ונק' תחילת מעשיך). יז (כנ"ל). יט (משפט אלוקי ומשפט עצמי). לט (המלכת הקב"ה וקבלת מלכותו). מב (ימים נוראים — יראת הרוממות מהכתרה, ההכתרה ע"י כאו"א, והוא תוכנו של ר"ה). מג (התחלת עשי"ת אם א"א תחנן וע"ח, תשובה דר"ה שנקבל ההכתרה). מו (הדין בר"ה על עניני עוה"ז תלוי בהכתרה. קביעתו ביום בריאת האדם ובא העולם לשלימותו). סא (הכתרה וקב"ע. קב"ע דר"ה ודכל השנה). פא (ר"ה ענין א' עם יו"כ). פח (הוראת ר"ה שחל בשבת). קכח (ההמלכה ביראת הרוממות והחלטה לעשות דירה בתחתונים). קלו (ראש, הוראות לרה"ש). קמג (ההכנות לר"ה צ"ל להשלים החסרונות ולהוסיף יותר). קס (ההכנות לראש השנה הוא ענין האחדות). קעד (שופר מחי. מצוה נעלית). רב (החלטות דר"ה בפרט כשחל בשבת). רכד (אחדות ישראל בר"ה). רנד (תוכנו ההכתרה בנין המל' ההמלכה על כל הנבראים גם קליפות ובהמות וחיות. להכתרה צ"ל ביטול בתכלית). רסו (זה היום תחילת מעשיך. בריאת האדם סיום ושלימות הבריאה). רסט (הכתרת המלך ברצון ובשמחה). ער (כתיבה וחתימה טובה — החתימה מיד עם הכתיבה). ערב (מצות היום בשופר. ההכתרה שייכותו למ"ת קבלת עומ"ש ואח"כ קבלת מצוות. בהקדמת ראש. שייכות לשבת ע"י ההכתרה עבד מלך מלך). רעו (ההכתרה ברצון ובשמחה). רעז (כתיבה וחתימה טובה — כנ"ל). רצד (בהכתרה קבלת עומ"ש ואח"כ

קה (מן הכבשים או מן העיזים). קמא (פסח מצה ומרור). קסה (קרבן יחיד הדומה לקרבן ציבור). קסו (ראשו על כרעיו). ר (לא בא מתחילה אלא לאכילה). ריב (ציבור ויחיד בקרבן פסח). רצב (מתניכם חגורים כו' — בעבודה הרוחנית). שיז (משכו וקחו גו'. ראשו על כרעיו גו' צלי אש). שכא (כנ"ל). שכג (קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור). שלט (כנ"ל. ראשו על כרעיו גו' צלי אש). שלט (אכילתו למנויו). שנג (ראשו על כרעיו מצותו באכילה בכית אחד).

קרבן תמיד

ב קיז (בא ע"י השתתפות כל ישראל).

קרבנות

ב קה (הגדר ד"כל חלב לה"). קנא (הקרבנות ממחצית השקל ממגבית חדשה בכל שנה. שייכותם לחודש ניסן). קסה (יחיד וציבור). קצח (הגדר דקרבנות הנשיאים).

קריאת המגילה

ע"ע פורים.

קריאת התורה

ע"ע פרשיות התורה.

קריעת ים סוף

ב ד (הקטנים הכירוהו תחילה ואמרו זה א"לי ואנוהו). רמא (באופן דנגוף למצרים ורפוא לישראל). רצו (הפך ים גו' שם נשמחה בו).

ר

ראיה

ב שס (ראי' שטחית וראי' בהתכוננות. ההבדל בין ראיה ראשונה לראיה לאחר הכרה). ע"ע הוראה, לימוד הוראה.

שאינן חוקעים בשבת). תמו (ענינו הכרת הקב"ה). תנט (ימים נוראים). תנט (כשחל בערב שבת, הקשר לשבת). תפ (עבודתה מתחלקת לשלוש דוקא, מלכיות זכרונות שופרות).

ב קנב (בתשרי הנהגה טבעית). קפא (ההוראה מר"ה שחל בשבת). שמת (הנהגה טבעית). שצד (קריאת התורה דר"ה. שייכות לברכת בניס).

ראש השנה לאילנות

א שצו (צמיחה בעבודת האדם). שפט (מנהגים בו).

ראש חודש

ב שע (הקשר בין השבת לר).

רב ותלמיד

ב שנג (לא קאים כו' עד מ' שנין).

רבותינו נשיאינו

עיין כאו"א בערכו הפרטי.

רבנים

א ז (חובתם בשנת הקהל).

ב מג (תפקידם בקירוב הנוער בפרט בדורינו). מו (עיקר ההתעסקות צ"ל עם הסביבה הקרובה ולא כבעיות חובקות עולם).

רגילות

ע"ע הרגל.

רגלים

ב רצג (וככה תאכלו גו' ונעליכם ברגליכם).

רוב

א קלד (רובם ככולם).

רוחניות

ע"ע גשמיות ורוחניות.

רוצה

ב רצט (רץ לדבר מצוה).

רשות

ע"ע דברי רשות.

רשע

ז (חובת ההתעסקות של "בן חכם" עם הרשע).

קבלת המצוות). רצה (ההוראה מסמיכות ר"ה לשבת — העלאת דברי הרשות). רחצ (בדוגמת ראש). שא (זה היום תחילת מעשיך. בריאת האדם). שג (ההכתרה). שז (שייכותו ליום חמישי ושישי). שח (שייכותו לפ' האזינו המשפט במדה"ר). שיג (שייכותו לעש"ק). שיט (אתם נצבים היום — ר"ה). שכא ("ראש" ביום בריאת האדם. אמירת אדה"ר בואו נשתחוה כו'. עבודת קב"ע). שכא"ב (שלימות עבודת ר"ה היא בשמע"צ. שייכות לפ' תבוא ולמצות ביכורים). שכח (אמירת אדה"ר בואו נשתחוה כו' עבודת קב"ע). שכט (אתם נצבים היום ר"ה. היום הרת עולם. עיקרו תמליכוני עליכם — קב"ע). שלב (שייכותו למ"ת הכתרת המלך כשמתה). שלג (לשון: כתיבה וחתימה טובה). שמב (הנוסח שנה טובה ומחוקה). שדמ (יש בה שני ענינים; מדידה והגבלה, ובלי מדידה והגבלה והתיווך ביניהם). שנו (בכללות — הן הכתיבה והן החתימה נעשית בר). שעא (אינו קשור עם אירוע המיוחד לעם ישראל כשאר היו"ט, אלא עם הבריאה). שעה (בכללות — הן הכתיבה והן החתימה נעשית בר"ה. הנוסח שנה טובה ומחוקה). שעז (הכתרת המלך). שעח (ענין הכתרת המלך בר. שייכת לכולם גם לילדים). שעט (מנהג ישראל שילד בהתאם לגילו יהיה בביהכ"נ בר. וכו'). שפ (ב' הנקודות "שתמליכוני עליכם" מצויות גם בעבודה הרוחנית של יהודי). שפד (עיקר הדין על גשמיות). תי (ביום ברא את האדם). תלו (כשחל בשבת, הקשר לשבת). תמו (העילוי

לשמים וטוב לבריות, מורה על חידוש העולם). קצח (הגדר דהקרבת קרבן נשיא אפרים בשבת). רנד (השפעת השבת לימות החול). רסו (שבת ור"ח). רסז (שייכותו לחגה"פ). רסט (עונג ושמחה). רעז (הדרגות בעונג שבת, ליל שבת, יום שבת, רעדכ"ר "שבת בשבתו" "שבת שבתון"). רצו (קמי שבתא). שכא (נקודתה — שביתה. זכר ליצי"מ). שלא (כנ"ל).

מוצאי שבת

א שכו (סעודת "מלוה מלכה" — גם הארת שבת עם המלוים סעודתא דדוד מלכא משיחא. בהזמירות למוצש"ק כו"כ בקשות לביאת אלי ומשיח). שלד (הארת השבת עם המלוים). תסג (כשמלוים השבת הארת השבת עם המלוים).

ב רי (במוצש"ק — סעודתא דדוד מלכא משיחא).

שבת בראשית

א רעט (ווי מ'שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאָס).

שבת הגדול

ב רנח (למכה מצרים בכוריהם). שלז. שעב (שנעשה בו נס גדול).

שבת סליחות

א רעא. שכו.

שופר, תקיעת שופר

א מה (כלי ותקיעה פשוטים המדגישים ענין היחיד). מה (מדגיש כי תשומת הלב צ"ל מופנית אל כל יחיד, ובדברים ה"פשוטים"). סט (ענין ההמלכה ורמז לתשובה). רנד (ענין ההכתרה). ערב (כנ"ל. תק"שומ"ת הקשר ביניהם. קבועמ"ש ואח"כ קבלת המצוות. המשל מהרלוי"צ מבארדיטשוב). רצה (כנ"ל). שלב (הכתרת המלך. שייכותו למ"ת. ב' המשלים מהכעש"ט ורלוי"צ

ש

שאל

א עב (שכלו הטעהו).

שבועות, חג השבועות

ב נד (ע"ש ז' שבועות שקדמו לו). קטז (נק' זמן מתן תורתנו — לשון רבים). רמ (יום שנתנה בו תורה). רצ (שייכותו ליצי"מ).

שבת (חודש)

א רלז (ר"ח ש. הואיל משה באר את התורה). רפח (כנגד שבט יוסף).

שבטים

ב קצח (אם שבט אקרי קהל).

שבת

א פח (אינה סתירה ל"אדם לעמל יולד"). צב (ש. ושמיטה). קמ (שמחה בש.). קעא (תשובה ש. סליחות). רג (כשר"ה חל בשבת קודש, איסור מלאכה). רד (וקראח לש. עונג. צריך להוסיף במצוות). רט (המשך שבת שבתון). רי (סיום תקופת ימי השבוע ושמיטה). ריב (לא תעשה כל מלאכה שמיטה). רעא (אותיות תשב). רעד (שייכותו למ"ת ע"ה אינו משקר בש; פעולתו ככל הנכראים). רצג (ת"ח איקרי שבת). רצה (העלאת דברי רשות לקדושה, שינה בשבת; מצות עונג, ענינו בקו דקום ועשה ובקו דל"ת. שביתה מעובדין דחול שביתה בנוגע למעשה דיבור ומחשבה). שיז (ת"ח אקרי שבת). שכו (שייכותה לתשובה אותיות תשב). שפו (ההבדל משמיטה. שביתה מגשמיות והוספה ברוחניות). תלז (הקדושה חודרת בגשמיות "שבתיות" גם במלאכות שבימי החול). תלח (שבת (שבשבת) בין בני אדם). תמג (ר"ה שחל בשבת).

ב קפא (מתבטא בענינים דטוב

מבארדיטשוב). שדמ (ענינה של תקיעת שופר). שעט (מנהג ישראל שילד יבוא לבית הכנסת לשמוע תקיעת שופר וכו'). ע"ע ר"ה.

שינה

א קלט (ההכנה לש. הו"ע העבודה). שכד (בח' דומם, התחדשות הכוחות לעבודת ה').

שינוי

א שי (איחוד התכונות דש. ודתוקף והעדר ש. כאדם בתפילה, בתורה).

שכל

א סז (שלימות האדם. כששכלו פועל בו ביטול אל הלמעלה מהשכל). עב (אינו מוכשר לשפוט, ולעיתים מהפך ממש, ראי' משאול. שכל דתורה). רסח (הוספה בשכל ע"י דעה הפכית).

ב כ (שלימות האדם מיצוי כח השכל דוקא).

שכר המצוות

א חסז (תכליתו בגוף ובגשמיות).

שלום

א רסט (שמו של הקב"ה).

שלום דובער, כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע

תורותיו ופתגמיו

א קנו (אחרי יוהכ"פ ביחוד צריכים לעשות תשובה). שלד (כאשר רותמים היטב — גוסעים ישר).

ב עד (מאמרו: כשם שהנחת תפילין .. כך חוב גמור .. לחשוב כל יום .. על חינוך הילדים וכו').

שליחות

א קיז (ש. הנשמה למטה). קעג (ש. בנ"א לפעול עלי' בדצח"מ).

שלימות

א קעב (תמימות ושלימות). קעב (ש. במתדו"מ ש. לפי"ע דרגת האדם). קעג (כפעולתה על

דצח"מ). קעה (ענין ירושלים). **שלמה**

א רסט (מלך שהשלום שלו).
ב קא (מלכותו למעלה מגדרי הטבע).

שלש

א תפ (מספר שלש).

שם

ב קל (מבטא תוכן הענין).

שם אלוקים

א קפ (בעל היכולת ובעל הכוחות). **שם הוי'**

א קעג (ד' אותיות הם דצח"מ).

שמאי

ע"ע ב"ה וב"ש.

שמואל, כ"ק אדמו"ר מוהר"ש

תורותיו ופתגמיו

ב קפג (העולם נזון ממזן כי כאו"א אינו מרויח לפ"ע .. רק ניזונים ממזן כו'). רמח (מלכתחילה אריבער).

שמונה עשרה

ע"ע תפילה.

שמחה

א צ (שמחה וטוב לבב. רוה"ק). קמ (בעבודת ה'). קמ (בשבת). קנט (בסוכות בד"מ). רלג (עבודת ה' בש. עי"ז זכה האריז"ל לרוה"ק. ש. וטוב לבב שייכותם). רנו (ע"י ש. של מצוה — התגברות על הנסיונות. פורץ גדר). רעג (ש. של מצוה). רעה (עבודת ה' בשמחה). תכה (לשמוח ולשמח אחרים).

ב כט (ע"י ההכרה וידיעה שהקב"ה שוכן בכאו"א). נח (התפעלות מדבר שמח הוא ביתר שאת כשהאדם במצב רוח של שמחה). רא (עשיית המצוות בשמחה). רו (החוכה לשמח כאו"א — אנשי בדוחי). רצו (וישמחו כך בעצומ"ה).

שמחת תורה

ע"ע שמיני עצרת ושמח"ת.

שמיטה

א ד (שביטה מחומריות לשם ה' ככל עניניו). נא (תכלית "שבת לה" בעבודת שש השנים). צב (ש. ושבת. מגלה בעלות הקב"ה). רי (השלמת תקופה). ריב (איסורי מלאכות דש. ושבת). ריד (ע"י קיום ש. מביא גאולה). ריז (הקדמה להקהל). שפד (שייכותה לשבת). שפו (שביטה מגשמיות והוספה ברוחניות). שפז (בחז"ל). ת (דורשת חשבון נפש מעמיק). תיא (שייכותה למצות הקהל).

ב קפא (מתבטא בענינים דטוב לשמים וטוב לבריות. מורה על חידוש העולם. שמיטת כספים בזה"ז).

שמים וארץ

א שג (שמיעה והאזנה). תעה (שמים — רוחניות, ארץ — גשמיות).

שמיני עצרת ושמי"ת

א שכא (השלימות דעבודת חמליכוני עליכם דר"ה).

שמיעה

א דש (ש. מרחוק והאזנה מקרוב). תעד (שמיעה והאזנה). ב שסא (החילוק בין "שמיעה" סתם ל"שמיעה נפשית". חרשו נותן לו דמי כולו).

שמירה

ע"ע מזוזה.

שמעון בן יוחאי, רשב"י

ב קכ (שייכותו להמבצעים. טעם למה קראם חבריא). קכא (הממוצע להמשיך בהתנאים שפע הפנימיות). קמז (אהבת ישראל שלו). קמט (חביבות רשב"י לתלמידיו). קפז (לימוד הוראה מרשב"י. ענין משה ורשב"י). תד (יום שמחתו בל"ג בעומר. אהבת

ישראל שלו). תכו (אהבת ישראל שלו).

ע"ע ל"ג בעומר.

שמש (וירח)

א קעט (משפיע ומקבל). שט (ש. ולבנה — עבודה בהעדר שינוי ותוקף ועבודה דשינויים).

ב נו (השמש משתקפת בטיפה אחת של מים). רנג (עבודה תמידית). רנט (כנ"ל לממשלת היום). שלד (שמש ולבנה משפיע ומקבל). שלח (כנ"ל).

שנה

ע"ע שנים. שנת העבור וכו'.

שנה טובה ומתוקה

א קמ (טובים מצ"ע ואלו שנמתקו).

שניאור זלמן, כ"ק אדמוה"ז

א שמח (קירב תורת החסידות לכל ישראל).

ב חטו (התמסרותו לחינוך). תורותיו ופתגמיו

א שנה (הקב"ה נותן ליהודים גשמיות, ויהודים עושים מן הגשמיות — רוחניות).

ב קעה (אהבת ישראל כלי לואהבת לרעך כמוך). רמה (רע מה למעלה ממך). רפ (אמירתו מי לי בשמים ועמך לא חפצתי).

שנים

א קעח (רוב ש. יודעין חכמה. שנת החמה ושנת הלבנה). רב (ש. השמיטה כשחל בשבת). רח (המשך). תטז (הלשון "שנת" ..). היובל .. הקהל .. השמיטה)). תכט (שנת החמה, שנת הלבנה).

שנת העבור

א קמב (להשוות עם שנת החמה לפעמים גם מקדים קצת. ההוראה לעשי"ת). קעח (להשוות עם שנת החמה בסוף מחזור קטן משתווים ממש. לדעת ר"א ולא לדעת

ת

תאווה

ב קו (חירות מתאוות הכבוד אכילה וכו').

תהילים

א תפג (משמעות מספר הפרקים, והקשר למספר שלש).

תורה

א עג (ע"י התמדה בלימוד נעשה שכלו שכל הת.). עו (הוראה — בכל פרטי החיים). קיד (צ"ל בכ"י). קטו (כל אות מדויק). רלח (נצחית לא תהא מוחלפת). רנד (ת. אור הוראה). רסז (כנ"ל). שיא (לא תהא מוחלפת ויגדיל ת. ויאדיר). שפג (הוראה בחיים).

ב ז (אין לחלק בין לשון תורה ולשון חכמים במקום דתליא בסברא). ל (תורת חיים). סז (נצחית בכל פרטיה). פד (בריה"ע ע"י התורה, קיום וחיות העולמות). קכז (שייכות כל המבצעים לת.). רו (נצחית). רמב (ההכנה לקבלת התורה במתן תורה ובדורותינו). דש (בריה"ע ע"י התורה, קיום וחיות העולמות). תיא (ההוראה גם בפרטיות עניניה).

לימוד התורה

א קנא (המלמד בן חבירו). קנא (מצות ושננתם לבניך כנשים. חלוקת שכר). שלו (ההוראה מאסרו חג של שמחת תורה ללימוד תורה דיחיד ורבים). שלח (הקביעות עיתים בל. "קובע ברכה לעצמו"). שלט (חשיבותה).

ב קכא (ביטול תורה מאריך הגלות). קכג (להוסיף בל. בעש"ן ובמחדו"מ). קכה (שלא אחרי

שמואל). קפ (הוראת ש. להיות משפיע ומקבל בשלימות). קפז (שנת העבור. בסיום מחזור קטן). רצז (שנה שלימה). שט"י (ש. דשפ"ה ימים. שנה שלימה. הלשון "סוד העיבור" השוואת שנת החמה ושנת הלבנה — איחוד השמש (כלי שינויים) ולבנה (שינוי וחידוש)). שטז (ש. דשפ"ה ימים). חל (ענינה בעבודת האדם לתקן ולהשלים).

ב מט (מצות עיבור השנה ומקורו בתורה). קנה (מורה על תוספת כח בעבודה). רנ (התאמת חמה ללבנה). שלג (כנ"ל). שלח (כנ"ל).

שנת הקהל

א נו (ענינו של הקהל כמובנו הרוחני — במחשבה דיבור ומעשה). ב תכ (ענינה, והוראה משנת הקהל). ע"ע הקהל.

שנת ניסים

א תנב (ענינה).

שנת תשמ"ט

א תכח (המיוחד בו, הרמז שבו).

שנת תש"נ

ב שנד (שנת ניסים, ובהדגשה בחודש ניסן).

שנת תנש"א

ב שסז (ר"ת). שעא (ביאור הר"ת נפלאות אראנו). שעז (בחודש ניסן מודגש ייחודה של שנת תנש"א). שעח (שנה זו מצטיינת ב"קדושה משולשת").

שער הנו"ן

א תפג (הקשר למ"ת. ר"ה, דוד, משה, משיח, נפלאות ועוד).

שפיכת דמים

א קנו (פעולה נמשכת).

התפילה (דוקא). רמז (מהענינים שמביאים הגאולה).

תורה ומצוות

א כו (קיום האומה הישראלית. שלילת פשרות בתומ"צ). שב (הדיוק בכל פרט אף שיש ריבוי נבראים).

ב שעה (גם באופן של נס צריך לעלות בעניני ת). ע"ע מצוות.

תורה עבודה וגמ"ח

א קמו (באלול). קנה (בציבור בבהכ"נ וכשיכות). שצג (כבית המקדש). שצה (יסוד בית יהודי). תב (עליהם לחדור בנפש). ב תכה (ילדי ישראל יהיו להם חומש, סידור וקופה משלהם).

תינוק

ב סח (עד יום השמיני כאילו הוא עדיין בבטן האם). קלט (מיד כשנולד צריכים לחנכו). רעא (תינוק ברוחניות). ע"ע קטן.

תינוקות של בית רבן

א שעח (מקיימים את העולם). שפא (ת. פועל את הכתרת המלך בר"ה). ב תח (הבל שאין בו חטא). תט (ת. דירושלים חכמתם. ההוראה מהם). תיח (עבודתם בעניני פורים בהוספה בלימוד התורה ונתינת צדקה).

תיקון חצות

ב רסד (עד מתי).

תלמידי חכמים

א רצג (אקרי שבת). שיז (כנ"ל). תלח (כנ"ל).

תמוז

ב קכו (י"ב תמוז אופן הגאולה. זמן לעורר הוספה בתומ"צ).

תנ"ך

ב פא (דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן).

תענוג

ב רע (ענינה — תפיסה בכל פרטי האדם). רעז (עליות המדרגות בעונג). שפג (נשיא אשר מלשון אושר ות). ע"ע שבת.

תערובות

ב נט (מצא מין את מינו וניעור).

תפילין

א קכה (שייכות ת. לתפילה). ב סב (זמנה. כוונת המצוה. חיובה בצאת כנ"י מארמ"צ).

תפילה

א תמט (השתפכות הנפש והתחברות עם הקב"ה). ב מז (התכוונות שקודם שמו"ע). קיז (כנגד קרבן תמיד. ערבית כנגד אברים שלא נתעכלו. תפלת נדבה כנגד קרבן יחיד. הקדמת הריני מקבל לפני התפילה). קכח (תורה שלא אחרי הת. המקור להכוונו ראש שלפני הת). רסד (בשמו"ע — לישועתך קיוינו כל היום).

תקופות

ע"ע אביב.

תקיעת שופר

ע"ע ר"ה. שופר.

תשובה

א לג (פעולתה על העבר ועל העתיד ובנפש האדם. דיבור [וידוי] צ"ל רק בתיקון העבר). מג (ת. דר"ה שתתקבל ההכתרה ולא לתיקון). נח (בכוחה להשפיע גם על העבר). קכה (מרומז באלול). קנג (בעשי"ת). קנו (פעולה נמשכת). קנח (חלק הראשון דתשרי. עלי מעולם). קעב (ב. דרגות). קעז (כפשוטו לשוב למקורו). קפ (עד שכל כוחותיו ממולא באלקות). קפט (מעלתה על כל המצוות בשעתא חדא, והרוח חשוב). קצ (בשעתא חדא). רעא

(שייכותה לשבת). שלא (ובקשתם משם).

ב מג (דורנו במיוחד הוא זמן מוכשר לתשובה). רמו (אבילות ותענית הן מדרכי התשובה).

תשרי

א עב (ימי חשבון הנפש שבתשרי. אם בד' הימים בין יו"כ לסוכות ג"כ ענין החשבון). קיב (ממשיך שמחה לכה"ש). קנח (שביעי ומושבע. תחלת קו עלי' מעולם ואח"כ המשכה בעולם. יש נקודה משותפת ענין האחדות). קסד (חוד"י הכללי). רלב (מושבע ומע

"לפרוק את המטען" אחרי ת). רעח ("ראש כל החדשים". שביעי מושבע ומשביע. אותיות רשית. מרובה במועדות). שיג (אותיות רשית. כל עניני החודש ומועדיו הם "ראש" של השנה. מושבע ומשביע. מרובה במועדות. מענינו: קבועמ"ש, תשובה, קיום המצוות בשמחה ובזריזות). שכו (שבת מברכים ת. — הקב"ה עצמו מברכו). שלה (מרובה במועדות). שפג (השביעי, המושבע והמשביע).

ב צג (וניסן). קנב (כנ"ל). שנ (כנ"ל).

אוצר החכמה

אוצר החכמה

מפתח פסוקים

		בראשית
א שיח	(התחלת התורה ב"בי"ת" — ר"ת ברכה)	
א שלט	בראשית ברא וגו' [ופרש"י]	א, א
ב רנט	המאור הגדול לממשלת היום גו' <small>החומר</small>	א, טז
	וירא אלקים את כל אשר עשה	א, לא
א שיז. שמה	והנה טוב מאד	
א שמה	ויכולו השמים והארץ וגו'	ב, א
א שמו	עפר מן האדמה . . נשמת חיים	ב, ז
		לך-לך
א רלא	ויאמר ה' אל אנרם לך לך . . אשר אראך	יב, א
	[בפרש"י: הקב"ה חשבה לאברהם לזכות ולצדקה	טו, ו
א רכט	שהאמין בו]	
ב עד	והיתה בריתי בכשרכם	יז, יג
		שמות
	בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים:	ג, יב
	[ובפרש"י]	
ב כב. צ.		
קלב. קעב.		
רכו. רמא.		
רנא. רסז.		
שנא		
		ויחי
ב שעז	הוא יתן מעדני מלך	מט, כ
		וארא
ב קי	והוצאתי אתכם	ו, ו
		בא
ב קלא	[בפרש"י: רשעים ולא היו רוצים לצאת ומתו]	י, כב
א רכח	ולכל בני"י הי' אור במושבותם	י, כג
ב צג. צט.	החודש הזה לכם וגו'	יב, ב
שכב. שמח		
ב קלו	[בפרש"י: והראהו עם חשיכה]	
ב סח	איש שה לבית אבות שה לבית	יב, ג
ב קלו	[בפרש"י: דברו היום בר"ח]	
ב נו	אל תאכלו ממנו נא	יב, ט

ב נה. קה.	ראשו על כרעיו ועל קרבו	
קסו. שכא.		
שלט. שנג		
ב רפה. רחצ	ואכלתם אותו בחפזון	יב, יא
ב רצב	מתניכם חגורים גו'	
ב קלא	[ובפרש"י: עשו כל עבודותיו .. דרך דילוג וקפיצה]	
ב רצב	ושמרתם את המצות	יב, יז
ב נא. סח.	משכו וקחו גו' ושחטו הפסח	יב, כא
עה. שיז		
ב קלא	ופסח ה'	יב, כג
ב קלה	[בפרש"י: מראש חודש נאמר להם]	יב, כח
ב רנז	בחצי הלילה	יב, כט
ב מא. רנז	בעצם היום הזה	יב, מא
ב סח	המול לו כל זכר כו' וכל ערל לא יאכל בו	יב, מח
ב ריח	זכור את היום אשר יצאתם ממצרים	יג, ג
ב סג	לאות על ידיך ולזכרון בין עיניך	יג, ט
ב קצא. ריא	לזכרון גו' למען תהי' תורת גו'	
		בשלה
ב רפו	ביד רמה	יד, ח
		יתרו
	בחודש השלישי ביום הזה גו'	יט, א
ב רמג	[ובפרש"י: שיהיו דברי תורה חדשים]	
א תלח	גוי קדוש	יט, ו
ב שטו. שכד	ממלכת כהנים גו'	
ב רמ	[בפרש"י]	יט, טו
	אנכי ה"א אשר הוצאתיך מארץ מצרים	כ, ב
	מבית עבדים	
ב כז		
קעו. רצ		
ב כח. נב	אנכי ה' אלקיך גו' לא יהיה לך גו'	כ, בג
ב רמא	[בפרש"י: כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי]	
ב קלב	אנכי גו' לרעך	כ, ביז
ב כח	זכור את יום השבת לקדשו	כ, ח
ב קטו	[בפרש"י: תנו לב]	
ב קלב	לא תחמוד גו'	כ, יד
		משפטים
	[בפרש"י: אזן ששמעה .. כי לי בני"י	כא, ו
ב רמא	עבדים וכו']	

מפתח פסוקים

תעט

ב רצה	כי תראה חמור	כג, ה
		כי תשא
	[בפרש"י: באחד לחודש השני .. לקנות מהן	ל, ט
ב קנב	קרבות ציבור]	
ב קנב	[ברא"ם:]	ל, טז
ב קל	זבח חג הפסח [בת"א ובתיב"ע]	לד, כה
		ויק"פ
ב ריב	(הוראה מחיבורם)	
ב רצו	(כנ"ל נקודה משותפת עם פ' החודש)	
		ויקרא
ב רכד	(קישורו לס"פ פקודי)	
רסו. שמח		
ב שסט	מכם קרבן לה'	א, ב
		צו
ב שג. שנו	צו גו'	ר"פ
ב שעד	פרש"י אין צו אלא .. ולדורות	ו, ב
		שמיני
ב שפ	ויהי ביום השמיני [ובפרש"י]	ט, א
		אחרי
א רט	שבת שבתון וגו'	טז, לא
		קדושים
א רמח	הוכח תוכיח את עמיתך	יט, יז
		אמור
ב כה. תכח	אמור .. ואמרת [ובפרש"י]	כא, א
א רט	שבת שבתון וגו'	כג, לב
		בהר
א נא. שכג	כי תבואו .. ושבתה .. שש שנים	כה, ב"ד
א רה	[ובספורנו: ד"ה שבת לה']	
א רב. רט	ובשנה השביעית .. שבת לה'	כה, ד
א ד	שבת שבתון .. שבת לה' .. לכם לאכלה .. ולכהמתך	כה ד"ז
א ריא	שבתות שנים	כה, ח
		בחוקותי
ב רז	אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם גו'	כו, ג"ד

נשא

ז, פה [בפרש"י: למדך שהיו כלי המקדש כו'] א רלז

שלח

טו, טו [בראב"ע:] א רלד

אוצר החכמה

דברים

א, ה בעבר הירדן גו' באר את התורה וגו'

[בפרש"י: כשבעים לשון פירשה להם]

א, ת אשר נשבע .. לתת להם ולזרעם אחריהם ב שי

ואתחנן

ד, לד הנסה אלקים לקחת לו גוי מקרב גוי ב פה

קד. שטז

עקב

יא, יב ארץ אשר גו' תמיד עיני ה"א בה וגו' א רעח

יא, יג אשר אנכי מצוה אתכם היום

[ובפרש"י: שיהיו עליכם חדשים וכו'] ב רמג

ראה

יג, א לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו א רמז. רנב

יד, א בנים אתם לה' אלקיכם ב סד

טו, ג תשמט ידיך ב שלא

טז, א שמור את חודש האביב ב מט. עב

שופטים

כ, יט כי האדם עץ השדה א ריא. שצג

ב רעו

תבוא

נקראת תבוא ולא כי תבוא א שמא

כו, א-ב והיה כי תבוא גו' ולקחת וגו' א שיח. שכב

כח, יב יפתח לך ה' את אוצרו הטוב א רכז

כט, א-ח אתם ראיתם .. לב לדעת .. ארבעים שנה

ועשיתם אותם

כט, ג לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע ב שנב

ב שנב. שנח ב שנב. שנט

שנט

נציבים

(תמיד קוראים לפני ר"ה) א רעד

(שייכותו לח"י אלול) א שכו

א רו	אתם נצבים היום כולכם וגו'	כט, ט
רעד. שכט		
א רכג	אתם נצבים .. כולכם .. לעברך בברית ה"א	כט, ט"א
א עו	נצבים כולכם .. ראשיכם .. שואב מימך	
א עח	ראשיכם שבטיכם	
א לו	אתם נצבים .. למען הקים אותך	
א פב	שואב מימך	
		וי"ך
ב סא	ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת	לא, יב
א רטז	ובניהם .. ישמעו וילמדו [ורמב"ן]	לא, יג
א רטז	[ובאוה"ח: והטף לקטני קטנים וכו']	
א רטז	[ובכלי יקר: טף, שמדבר בטף שלא הגיעו לחינוך]	
א רמב	[בפרש"י: לתת שכר למביאייהם]	לא, יד
		האזינו
א רצט	(לימודה ע"י כאו"א)	
א שח	(שייכות הפ' לכה)	
א ש.שב	האזינו השמים ותשמע הארץ	לב, א
		ברכה
א שו	(לפעמים נקראת במשך ג' שבועות)	
		יהושע
ב ב	וארכה את זרעו	כד, ג
		שמואל ב'
א תלט	גוי אחד בארץ	ז, כג
		ישעיה
א דש	שמעי שמים והאזיני ארץ	א, ב
ב רמז. תח	ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה	א, כז
א רצב	ואתם תלוקטו לאחד אחד בני"י	כז, יד
ב פד	לאור גויים	מב, ו
א שלג	כי בייתי בית תפלה יקרא לכל העמים	נו, ז
ב רסד	וזרח בחושך אורך ואפילתך כצהריים	נח, י
א רכז	החושך יכסה ארץ	ס, ב
ב פו	עליך יזרח הוי' וכבודו עליך יראה	
א שלב	(לא אחשה גוי' לא אשקוט גוי')	סב, א

		יחזקאל
ב רב	בראשון באחד לחודש	מה, יח
		הושע
ב ס	כי נער ישראל ואהבהו	יא, א
		מיכה
ב ריז	כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות	ז, טו
		תהילים
ב תז	מפי עוללים ויונקים .. להשכית אויב ומתנקם	ח, ג
ב כח	שויתי ה' לנגדי תמיד	טז, ח
ב שכו	משמחי לב	יט, ט
א עג	ה' אורי וישעי .. ה' מעוז חיי	כז, א-ד
ב רמג	ה' עוז לעמו יתן גו' בשלום	כט, יא
ב צו. ק	בך ה' חסיתי וגו'	עא, א
ב צא	ממעי .. תחייני	עא, ו-כ
ב צו	גם לשוני כל היום	עא, כד
ב ק	לשלמה אלקים משפטיך .. אמן ואמן	עב, א-יט
ב קלד	פועל ישועות בקרב הארץ	עד, יב
ב רד	אלקים צבאות השיבנו והאר פנינו ונושעה	פ, ח
א רכט	ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה	פ, כ
ב רד		
ב רלא	אנכי ה"א המעלך מארץ מצרים	פא, יא
א שטו	אלקים נצב בעדת א-ל וגו'	פב, א
ב רלט	אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם	פב, ו
ב רמד	קומה אלקים שפטה הארץ וגו'	פב, ח
ב רמח	אתה תנחל בכל הגויים	
	וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון	פג, יט
א שמ	על כל הארץ	
ב ערה	ילכו מחיל אל חיל	פד, ח
ב רצו	ועמך ישמחו בך	פה, ז
ב רצה	הראנו ה' גו'	פה, ח-י
ב שז	תפלה לדוד	פו, א
ב שלו	איש ואיש גו'	פז, ה
א תמט	תבוא לפניך תפלתי גו'	פח, ג
ב שנה		
ב שסא	משכיל לאיתן האזרחי	פט, א
א תפה	מצאתי דוד עבדי	פט, כא

	ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ..	צ, טו"ב
ב שפא	ומעשה ידינו כוננהו	קוט, צט
א ב	מכל מלמדי השכלתי	קכב, ח
א רנ	למען אחי ורעי	משלי
		ג, ו
א קצד	בכל דרכיך דעהו	ח, ל
ב קטז	ואהי' שעשועים	ט, ה
ב קמג	לכו לחמו בלחמי	ט, ט
ב ת	תן לחכם ויחכם עוד	כז, י
א רנ	רעך ורע אביך	איוב
		ה, ז
א רד	אדם לעמל יולד	שה"ש
ב פח		ב, ח
		אסתר
ב רחצ	קול דודי גוי	ט, כח
		דניאל
ב ט	והימים האלה נזכרים ונעשים	ז, יא
		יב, ט"י
ב רמח	וארו עם ענני שמיא	
ב שו	יתכררו גוי	

מפתח מאמרי חז"ל

	להורותם זה גמרא	ברכות
א קיג	תפלתי סמוך למטתי: (פרש"י ותוס')	ה, א
	שאסור ללמוד קודם התפלה)	ה, ב
ב קכה	אמר ראב"ע הרי אני כבן שבעים כו'	יב, ב
ב רעא	נשים במאי זכיין באקריוי וכו'	יז, א
ב סו	פשיטא מ"ע שהזמ"ג כו' נשים פטורות	כ, ב
ב סו	מעלין בקודש	כח, א
ב קכז	כובר ראש .. מהכא השתחוו לה' בהדרת קודש	ל, ב
	[ובתוס']	
ב קכח	והארץ נתן לבני אדם .. לאחר ברכה	לה, א"ב
	[ורש"י בע"א]	
א צג	ביומי ניסן וחזי אילנא דקא מלבלבי אומר ברוך וכו'	מג, ב
ב נג		

	הרואה כו' חנינא חנניא יותנן ניסי ניסים נעשו לו [ובפרש"י]	נ, א
ב שסח	אין דעתם דומה זה לזה וכו'	נח, א
א רסז	דגים .. במקום חיותנו	סא, ב
ב פג		
		שבת
א קפד. שנח	מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ [בתדא"ג: דחנוכה נק' ע"ש חנוכת המזכח]	כא, ב
א רסא	ארץ ישראל תוציא גלוסקאות וכלי מילת	ל, ב
ב קא	אמר איכא מילתא דבעי לתקוני	לג, ב
ב קפו		נד, ב
ב רצב	כו"ע בשבת ניתנה תורה	פו, ב
א רעד	בתלתא אמר להו מצות הגבלה וכו'	פז, א
ב רמ	כך היא אומנתו של יצה"ר היום אומר לו כך וכו'	קה, ב
ב ד	כל המתפלל .. כֵּאִילו נעשה שותף להקב"ה במע"ב	קיט, ב
ב פט	תינוקות של בית רבן .. הבל שאין בו חטא	
ב רח		
		עירובין
ב קיב	א"ת חרות אלא חירות	נד, א <small>הוציא החתום</small>
		פסחים
ב קה	[כתוס' ד"ה מאל"י: רוב פסחיהן היה טלה] [תוד"ה ממאי: ור"י מפרש כו' דברו אל כל	ג, ב ו, ב
ב קלו	עדת כו' לא הוה כריש ירחא]	
א קיט	בשביל שיחי בני	ח, א
ב קמ	הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם כו'	סח, ב
ב ר	לא בא מתחילתו אלא לאכילה	עו, ב
ב קמב	כל שלא אמר .. פסח מצה ומרור	קטז, א
ב קיא	בכל דור ודור חייב אדם כו'	קטז, ב
		ראש השנה
ב רמ	עצרת פעמים ה' פעמים ששה וכו'	ו, ב
ב קנו	בניסן עתידין להגאל	יא, א
א רכד	שתמליכוני עליכם	טז, א
א רעח	כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה יו"ט של ר"ה וכו' אמר ר' לוי וכו'.	טז, ב כט, ב
א רח	מדאו' וכו' (ותוד"ה רדיית ופנ"י)	
		יומא
ב קעט	[בת"י: שעירי יוהכ"פ מצותן שיהיו שוין במראה ובקומה כו']	מא, ב

מפתח מאמרי חז"ל

תפה

ב קעט	שני שני למה לי חד למראה חד לקומה	סב, ב
		סוכה
א רל. רס	כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת	כז, ב
		תענית
א קסב	כשכעה כו. . שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת	י, א
		מגילה
ב קלב	שלשה מלכו כו'	יא, א
א קסט	אורה זו תורה וכן הוא אומר כי נר מצוה ותורה אור	טז, ב
א רפד	[ברש"י: ד"ה בחנוכה]	ל, ב
		חגיגה
א רטז	אנשים באים ללמוד וכו' [בחדא"ג: ד"ה נשים]	ג, א
א רנג	שאמרתי לעולמי די	יב, א
		יבמות
ב ש.שה	רחמנים בישנים כו'	עט, א
ב כה	להזהיר הגדולים על הקטנים	קיד, א
		נדרים
ב סד	אונס רחמנא פטריה	כז, א
		גיטין
ב ט	כודקין את היין כו' ובהוצאת סמדר כו'	לא, א
ב קעב. רסו	שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן	ס, א
		קידושין
ב רמא	כי לי בניי עבדים ולא עבדים לעבדים	כב, ב
ב סו	מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות	לד, א
ב סג	דבי ר' ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ	לז, ב
א קצד	אני נכראתי לשמש את קוני	פב, א
ב רלה		
		בבא קמא
א רנח	קטן יעשה לו סגולה. . ס"ת	פז, ב
		בבא מציעא
ב פט	רוצה אדם בקב שלו מט' קבין של חברו	לח, א
		סנהדרין
א רסז	לפיכך נברא האדם יחידי כו'	לז, א
ב קעט	ומדקול בעינן שוין מראה לקומה נמי בעינן שוין	עא, א

	שוה לאביו בקול וכמראה ובקומה ..	
ב קעט	לא היה ולא עתיד להיות	
ב רב	זכו וכו'	צח, א
ב שנו	ימוהמ"ש ארבעים שנה כו'	צט, א
א רד	כל אדם לעמל נברא .. לעמל פה .. מלאכה .. תורה	צט, ב

עבודה זרה

ב סד	אין הקב"ה בא כטרוניא עם בריותיו	ג, א
ב שנג	לא קאים אינש כו'	ה, ב

אוצר החכמה

אבות

ב רמה	דע מה למעלה ממך	פ"ב מ"א
א קצד	וכל מעשיך יהיו לש"ש	פ"ב מ"ד
א רסח	איזהו חכם הלומד מכל אדם	פ"ד מ"א
ב רצט	רץ לדבר מצוה	פ"ד מ"ב
א רנד	וכה תחזי	פ"ה מ"א
ב קיב	חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות	פ"ו מ"ב
א פז	כל מה שברא הקב"ה בעולמו	פ"ו מ"א
ב ב		

זבחים

ב רמג	חמדה גנוזה .. ה' עוז לעמו יתן	קטז, א
-------	-------------------------------	--------

מנחות

ב עט	חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום	מג, ב
------	---------------------------------	-------

בכורות

ב סג	דבי ר' ישמעאל מצוה זו כדי שתכנס לארץ	ה, א
------	--------------------------------------	------

כריתות

ב קה	כבשים כו' עיזים שניהם שקולים	כח, א
------	------------------------------	-------

ירושלמי

ברכות

ב סו	נשים מניין ולמדתם אותם את בניכם וכו'	פ"ג ה"ג
------	--------------------------------------	---------

פאה

א קפ	אין כל דבר עומד בפני בעל תשובה	פ"א ה"א
------	--------------------------------	---------

שביעית

א קטז	מאימתי קטני ישראל חיין	פ"ד ה"ח
-------	------------------------	---------

	שקלים	
	פ"א ה"ד	דאמר ר"מ כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה וכו'
א קצה		
	ראש השנה	
	פ"ד ה"ח	בכל הקרבנות כתיב חטא ובעצרת אין כתיב .. שקבלתם .. עול תורה וכו'
ב רמ		
	מגילה	
	פ"א ה"ד	שבת כו' שמחתו תלוי' בידי שמים
א קמ		
א רמ	פ"א ה"ה	אותה השנה היתה מעוברת
	חגיגה	
	פ"א ה"א	ראין קטן גדול מטף
א קיג. רלז		
	סנהדרין	
	פ"ד ה"ט	אפי' תינתא או חיטתא לא דמיא לחבירתא
ב קעט.		

מדרשים

	מכילתא	
	שמות	
	יב, ו	דם פסח ודם מילה
ב קלח		
	יב, מא"ב	לא עכבם אפילו כהרף עין
ב מא		
	יג, ט	[הפטור דנשים ממ"ע שהזמ"ג]
ב סו		
	יד, ה	שהיה פרעה שולט מסוף העולם ועד סופו
ב קלב		
	כ, ב	הוציא ישראל ממצרים .. אמר להם אמליך עליכם וכו'
ב רמא		
	תורת כהנים	
	אחרי	
	יח, ג	מצרים מקולקל מכל האומות
ב קלב		
	ספרי	
	דברים	
	ו, ו	אנכי מצוך היום .. כדיוטגמא חדשה
ב רמג		
	כו, א	(פיסקא רצ"ז) — והי' אין והי' אלא מיד
א רו		
	בראשית רבה	
	פ"ב, ג	העולם מתנהג באפלה
א רצ		
	פ"א, ו	(ורש"י)
א רי		
	פכ"ב, כח	יצא שמח .. עשה חשובה
א קצ		

	פל"ט, ח	בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ראה אותן עסוקין בניכוש .. אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת כו'
ב פט		
	שמות רבה	
	פי"ד, ג	שהיו פושעים .. ולא היו רוצים לצאת .. וימותו
ב קלא		
	פכ"ט, ג	על מנת כך הוצאתיך מאמ"צ שתקבל אלקותי עליך
ב רמא		
	ויקרא רבה	
	פכ"ט, ח	שהוא מושבע בכל
א רעח		
	פ"ל, יב	פרי עץ הדר .. ישראל יש בהם כו'
א רס		
	פלא, ה	עוז זו תורה
ב רמג		
	במדבר רבה	
	פי"ב, ג	איני מבקש .. אלא לפי כוחן
ב רמב		
	פי"ב, ד	ג' דברים שמע .. והרתיע .. כופר נפשו .. מי יוכל ליתן .. לפי כוחן .. מטבע של אש .. זה יתנו וכן .. קרבנו .. וכן ..
		ועשו לי מקדש
א קצה		
	פי"ג, ב	שלשה דברים שעשו הנשיאים שלא כהוגן וקבלם הקב"ה .. וכאן קרבן יחיד דוחה את השבת
ב קצח		
	פי"ג, ז	משלו הביא ולא שגבה משכטו
ב קצח		
	פי"ד, א	שלא תאמר האיך חלל את השבת כו' שאני אמרתי לאשה
ב קצח		
	שיר השירים רבה	
	פי"ב, ג	אין עוז אלא תורה
ב רמג		
	תנחומא	
	וארא, יד	שהיו בישראל פושעין .. ולא היו רוצין לצאת ממצרים .. וימותו
ב קלא		
	ויקרא, א	
ב קעב		
	מדרש תהילים	
	ח, ג	אין עוז אלא תורה
ב רמג		
	ע, א	כל זמן שאתם מזכירים אותי מעי הומים עליכם וכו'
ב פא		

ילקוט שמעוני

בשלח

טו, ב (רמ"ד) אין עוז אלא תורה ב רנג

מדרש הגדול

בא

י, ב ב פא

זהר

ח"א

קצט, א בשעתא חדא .. ברגעא חדא א קפח

ח"ב

ו, א מצרים .. הוו שלטין על כל עלמא
לו, א נגוף למצרים ורפא לישראל
ערה, א ומאלול עד שיתא יומין בחשון

ח"ג

אוצר החכמה

לא, ב מה שתלא בעוכדא .. במלין
צז, א עצרת חדותא דאורייתא וכו'
רסג, ב למקבע ב"נ מזוזה .. למהוי
.. נטיר מעם קוב"ה
רסו, ב ה' ישמר צאתך ובואך .. האי ב"נ דשוי
רשימא קדישא לביתו

תקוני זהר

הקדמה

יז, ב משפט .. רחמי א שח

נוסחאות התפלה

קידוש זכר למעשה בראשית א רי
ימים נוראים המלך הקדוש א רכד
מלוך על כל העולם מלוך על כל הארץ א רכד
נעילה ואוצרך הטוב לנו א רכז. רנח

רמב"ם — יד החזקה

הקדמה המצוות שניתנו לו למשה מסיני בפירושן
ניתנו .. זו .. תורה שבעל-פה א קיג

יסודי התורה

פ"ד ה"ח"ט היודעת ומשגת כו' יודעת ומשגת כו' אוצר החכמה ב קכג

דעות

פ"ד ה"ב יענה גופו וייגע כל יום בבוקר כו' ב פט

תלמוד תורה

פ"ב ה"ז יגדיל תורה ויאדיר א שיא

תשובה

פ"ב ה"ו יפה .. ומתקבלת .. דרשו גו' א פה

פ"ג ה"ד יראה עצמו וכו' ב קיד

אע"פ שתקי"ש בר"ה .. עורו ישנים ..
וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם

א סט

ברכות

פ"א ה"ט"ז וירכה בכרכות הצריכות ב עט

סדר תפלות לכל השנה

[שם הסדרה והי' כי תבוא] א שיח

חמץ ומצה

[השם "חומ"צ" משא"כ בשו"ע "הל' פסח"] ב קל

פ"ז ה"א מ"ע של תורה לספר כו' שנאמר זכור את יוה"ש ב קפב

פ"ז ה"ו בכל דור ודור חייב אדם להראות כו' ב קיא

נוסח ההגדה

ובכל דור ודור כו' כאילו הוא יצא ממצרים ב קיא

שופר סוכה ולולב

פ"ח ה"ט"ו השמחה .. עבודה גדולה היא א רעח

שקלים

[הטעם שקבע הלכות אלו בין הל' שופר סוכה
ולולב והל' קידוה"ח ולא בספר עבודה
או קרבנות]

ב קנא

קידוש החודש

פ"א ה"א והשנים שאנו מחשבין הם שני החמה א קפת. שט

ב רנג. שלג

חנוכה

פ"ג, ה"א פשטו את ידם בממונם א קכ

פ"ג ה"ב ואכדום בכ"ה בחודש כסלו א רפב

פ"ד ה"ג מנהג פשוט בכל ערינו בספרד כו' א רסב. רפו

פ"ד הי"ב
פ"ד הי"ד

מצות נ"ח מצות חביבה כו'
לפניו נר ביתו וכו' ביתו קודם . .
גדול השלום וכו'

א רפג
א קפג

אישות

פטי"ז הי"א

אין דין קדימה במטלטלין

ב שכד

איסורי ביאה

פייט הי"ז

ביישנים רחמנים כו'

ב ש. שה

ביכורים

פ"ד הט"ז הי"ז

א שכג

בית הבחירה

פ"ב הי"א

המזבח מקומו מכוון ביותר

א שלג

ביאת מקדש

פ"ח הי"א

[אצבע יתירה פוסל בעבודה]

א רנג

איסורי מזבח

פ"ז הי"א

מן היפה המשוכח ביותר שכאותרו המין

ב קה

פ"ה הי"ה

מילת אמהותיו מעכבתו וכו'

ב עג

חגיגה

פ"ג הי"ו

א רטז

גזילה

פ"א הי"י"ב

ב קלב

רוצח

פ"א הי"ב

השמר לך ושמור נפשך

א קטז

עדות

פכ"א הי"ב

אומדין כמה רוצה אדם ליתן ויהיו בידו
אלפי זוז חמש שנים

ב רעב

ממרים

פ"ב הי"ד

[רדב"ז: כל ישראל כאילו הם גוף אחד כו'
כי הנשמה היא עיקר]

ב רסח

מלכים

פ"ח הי"י

צוה משה רבינו כו' לכוף את כל באי העולם כו'

ב פד. קסא. שז

פ"א הי"ג

שהרי בימי בן כוזיבא לא היתה כזאת

ב קא

(שהושמט ע"י הצנזור) — וכל המוסיף או גורע כו'

ב קכד

ה"ז בודאי רשע ואפיקורס

	פ"א ה"ד	יעמוד מלך מבית דוד הוגה כתורה
		(הסדר דביאת המשיח)
ב קכד		ילחום מלחמת ה' .. ויתקן את העולם כולו
ב פד		
קסא. קסג		
א שלג		בנה מקדש במקומו
ב עג		
ב קא	פ"ב ה"א	אל יעלה על הלב וכו'
ב רפ.	פ"ב ה"ב	וכל המעדנין מצויין כעפר כו' כמים לים מכסים

טו"ר

	אורח חיים	
	הלכות פסח	(השם "הלכות פסח")
ב קל		
	יורה דעה	
	ער	האידנא .. מצות עשה על כל ישראל ..
א רנח		לכתוב חומשי התורה וכו' (ובנ"כ)
	חושן משפט	
	שנט	כל החומד כו' והפציר בו עד שלקחו
ב קלב		ה"ז עובר בלא תחמוד

שן"ע

	אורח חיים	
	סו"ס מז	(ובפרמ"ג מש"ז סק"א : ברה"ת .. אשה
ב קכז		מוציאה לאנשים
ב קל		(השם "הלכות פסח")
א רסג		תרעא, ה
	יורה דעה	
	ער, ב	האידנא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וכו'
א רנח		(ובנ"כ)
	חושן משפט	
	שנט, י	כל החומד כו' והפציר בו עד שלקחו ממנו
ב קלב		ה"ז עובר בלא תחמוד (ובסמ"ע סקי"ח)

שן"ע אדמוה"ז

	אורח חיים	מהדו"ק
ב סו	כה, יא	כדי שנזכור נסים .. ואשר לו הכח וכו'

	ל, א-ב	זמן תפילין .. אסור להניח תפילין בלילה
ב סג		שמא ישכחם
ב לה	ס, ד	כשיאמר ובנו בחרת יזכור מ"ת
	קיד, ג	ומתחילין לשאול .. ז' במ"ח .. שיגיע האחרון
א קסב		.. לנהר פרת
ב ערה	קנה, א	ילכו מחיל אל חיל
א רלד	קנו, ב	
א קו		בכל דרכיך דעהו (אינו מעתיק וכל מעשיך לש"ש)
		העושה מלאכה .. בכל דרכיך דעהו
א קסג		ועיין מזה באדר"ן וכו'
ב רס		
ב עט	רצ, א	[מאה ברכות כשבת]
ב קל	תכט	[השם "הלכות פסח" ולא "הל' חומ"צ"]
	תעב, לא	בליל פסח קודם עשיית הסדר
ב רעא		כדי שיראו שינוי וישאלו
	תצד, א	ביום חמישים לספירת העומר
ב רמ		הוא חג השבועות וכו'
	תצד, יח	אסור להתענות תענית חלום בחג השבועות
ב רמ		לפי שהוא יום שנתנה בו התורה וכו'
ב רמ	תצד, כ	וכרכיעי אמר להם מצו' הגבלה וכו'
		לוח ברכת הנהנין
ב נג	יב, כג	יברך לאחר ל' בלא שם ומלכות
		סדר ברכות הנהנין
ב נג	יג, יד	היוצא בימי ניסן וראה אילנות .. צריך לברך
		גזילה וגניבה
	ה	ואינו עובר בלאו זה (לא תחמוד)
ב קלב		עד שיקח החפץ
		שמירת הגוף
א קטז	ג	מ"ע השמר לך ושמור נפשך מאוד

מפתח ספרים ע"פ סדר הא"ב

כתבי האריז"ל

טעמי המצוות

א קסד

קדושים כל ישראל הם גוף אחד

מזר וקציעה

א צו סתר"ע חנוכה זכר לחנוכה הכית בימי חג

מנחת חינוך

א רטז. רלז. רמא מצוה תריב תיכף משיצא מכלל נפל

סידור האריז"ל

ב שצז כוונת ערב שבת ובהדלקתם תכוין וכו'

עמק המלך

ב רמו ש"א פ"א טבע הטוב להיטיב

פירוש עץ החיים

ב שצז שער השבת רפ"ג ובתקון הנר שבת תהיה אתה זהיר וכו'

צפנת פענח על התורה

א רוז תבוא כו"א וע' בספרי .. דמביאין ביכורים קודם ירושה וישיבה והוא תמוה

צפנת פענח על הרמב"ם

א רח הלי יו"ט פ"א קכ"ד
א קפג. רפג הלי חנוכה פ"ג הי"ג עכשיו נשאר בהדלקת הנרות רק מנס הנרות ולא על שניצולו מן העכו"ם

צפנת פענח מהדו"ת

א רח ע"א, ג"ד כיון דתקיעות הוא באחד .. לכך לא תליא כלל בכי"ד

קדושת לוי

ב קל פ"ב בא טעם לשם חה"פ וחה"מ

שומר אמונים

ב רמו ויכוח ב' סי"ד מטבע הטוב להיטיב לזולתו

ספרי דא"ח דרבותינו נשיאינו

הבעש"ט

צוואת הריב"ש

א רמז ס"י יב

כתר שם טוב

א רנה ס' יט

מפתח ספרי דא"ח

תצה

א רלה	הנהו תרי בדחי כו'	סי נח
א רלה	הנהו תרי בדחי כו'	סי ערב
א רלח	בהוספות לא מושבע (משובע) ומשביע	

הרב המגיד

	אור תורה	
א קיט	עולם חסד יבנה	א, ב

אדמו"ר הזקן

	תניא	
	לקוטי אמרים	
א רעט	ומקרא מלא דבר הכתוב תחת כו'	פכ"ו
ב לה	ולא בחר בכולם כו' והוציאם ממצרים	פמ"ו
ב סג	בכל דור ודור וכל יום כו' כאילו	פמ"ז
קיא. רנה	הוא יצא היום ממצרים	

אגרת הקודש

א שיח	פוחחין בכרכה	פי"א
-------	--------------	------

תורה אור

	האריז"ל היה שמח מאוד בעשיית המצות	כ, ב
א רלג. שיד	ולזה זכה לרוה"ק	
א רפב		ל, ד
א רסא		לד, א"ב

לקוטי תורה

דברים

א קפט. קצב	יכול להשתנות מיד כרגע וכו'	א, ב
א קסז	כל ישראל קומה אחת שלימה	מד, א
א קפט	עיקר הוא כמ"ש והרוח תשוב .. שנקרא בשם	עג, א עד, א
א רט	רוח .. שלמעלה מאוד	
	יו"כ נקרא שבת שבתון וכו'	עב, ג

אדמו"ר האמצעי

סידור עם דא"ח

א רנד	אפילו בהמות וחיות	רלח, ג
-------	-------------------	--------

שערי אורה

א רפב	נצחון המלחמה הי' בכ"ד כסלו	כב, א
ב רמו	ד"ה אתה אחד עצם הטוב ומטבע הטוב להיטיב	

אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצוותיך

עא, א ניצוח המלחמה עם היונים שהי' בכ"ד כסלו

א רפב

אדמו"ר מהר"ש

תר"ץ

תורת החכמהד"ה כי תבואו כשכיעית .. היה העבודה של כללות נש"י ..
כמו הסנהדרין

א רה

תורת החכמה

אדמו"ר מוהרש"ב

המשך תרס"ו

ע' ג כוונת בריאת העולם
ע' תמו כוונת בריאת העולם

ב רמו

ב רמו

אדמו"ר מוהררי"צ

המאמרים ה'תש"ב

ד"ה צוהר דחודש תשרי הוא חודש הכללי
תעשה פ"ג דכל החודשים וכו'

א קסב

תש"ד

ע' 81 אז מען שפיינט איין גוט פארט מען גלייך

א רעט

תש"ח

ע' 273 כשעלה בדצונו הפשוט להיטיב לברואיו שזה מצד
טבע הטוב להיטיב וכו'

ב רמו

תש"ט

ע' 173 בענין ימי הגבלה

ב רמו

המאמרים קונטרסים א

עמ' 364 ברורי המצות הם העוזרים האמיחיים

ב קכז

ספר השיחות

הש"ת

ע' 3 "ואהבת לרעך כמוך הוא כלי ל"ואהבת את ה"א"

ב

תש"ה

ע' 1 חי אלול איז דער טאג .. לעבן אין אלול וכו'

א שיח

כ"ק אדמו"ר שליט"א

היום יום

ט"ז אלול

רבינו הזקן פי' המאמר כל המקיים נפש אחת
מישראל כו'

א רפז

א רצג

א רעח

א רצה

תורת הכעש"ט בש"פ תבוא חי אלול תרנ"ב וכו'
השביעי שהוא המושבע ומשבע

ח"י אלול

כ"ה אלול

כ"ז אלול

לקוטי לוי יצחק

אגרות

כשר ר"ת כמוצא שלל רב

ב תלו

ע' קצז

אוצר החכמה

מפתח נוסח ההגדה

[סדר קרבן פסח — עיין מפתח ענינים ערך ק"פ]
כל ימי חייך להביא הלילות כו'

ב רעא

ב ו. רכב

ב ב

ב קמב. שפב

ב עח

ב עג

ב קמד

ב רכב

להביא לימות המשיח

כנגד ארבעה בנים כו'

וארכה את זרעו

ר"ג היה אומר כל שלא אמר כו'

ומאפילה לאור גדול

שמחים בבנין עירך כו' ונאכל שם וכו'

מן הפסחים ומן הזבחים

לשנה הבאה בירושלים

ספריי - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
חמישי

היכל
תשיעי

השלמות לספר

תורת מנחם

אגרות-מלך

מכתבים כלליים למועדי השנה
— תשרי תשנ"ב —

אוצר החכמה

מאת כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקווי סניף אה"ק ת"ו כפר חב"ד

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמישים ושש

צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

הי' תהא שנת נפלאות גדולות

HASHLOMOS L'SEFER
TORATH MENACHEM
IGROIS MELECH

Published and Copyrighted by
"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway, Brooklyn N.Y. 11213
Tel. (718) 493-9250 • (718) 774-4000

Printed in Israel
5752 • 1992

נדפס בדפוס חיש
ע"י חיים אליעזר בן מלכה פרידא
וע"י שמואל יעקב בן פרומא דינה

נסדר והוכן לדפוס
ע"י שמעון בן פריידל

ר' צניג שליט

פתח דבר

הננו מוציאים לאור בעז"ה קונטרס השלמות לספר תורת מנחם –
אגרות-מלך, מכתבים כלליים למועדי השנה, מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הספר, שי"ל לקראת י"א ניסן תשנ"ב, הופיע בשני חלקים: חלק א –
תשרי-אדר, חלק ב – ניסן-אלול, והוא כולל מכתבים מ"ארבעים שנין" של
נשיאות – תיש"א-תנש"א.

מפני סיבות טכניות לא התאפשרה הדפסת שני מכתבים שהופיעו
לקראת שנת תשנ"ב

– והננו מו"ל קונטרס השלמה לחלק א הנ"ל.

בסוף החוברת באו גם השלמות ל"מבוא" (שנדפס בתחילת "אגרות
מלך" – ח"א) בו הרחבנו את היריעה על אודות אופי המכתבים הכלליים
והנהגות הקודש בזה.

כפי שנהגנו בספר הנ"ל, מופיעים המכתבים בליווי כותרות, ותקציר
מהתוכן.

מערכת "אוצר החסידים"

תשרי ה'תשנ"ג (הי' תהא שנת נפלאות גדולות)
צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א
כפר חב"ד, אה"ק ת"ו

קסז

"מודה אני לפניך מלך"

ב"ה, יום די פי תבוא אל הארץ גוי,
חיי אלול, היתנשי"א
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

חיי אלול הוא, כידוע, יום הולדתם של שני המאורות הגדולים, גדולי
ישראל בדורותיהם ובדורות שלאחריהם – הבעל-שם-טוב, מייסד תורת

החסידות הכללית (נולד בשנת
נח"ת), ואדמו"ר הזקן, מייסד
התבוננות בעקרון "הבריאה

פ' תבוא: ראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ הערה ד"ה זה (לקו"ש חכ"ד ע'
641*). לקו"ש תבוא חשמ"ז הערה 1.

פ' תבוא .. ח"י אלול: להעיר מתורות הבעש"ט בפסוקי ריש פרשת תבוא שנאמרו
בש"פ תבוא ח"י אלול תרנ"ב ("היום יום" ח"י אלול. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי'
ג. ספר השיחות תרצ"ז ע' 207). וראה שיחת ש"פ תבוא, ח"י אלול ה'תשמ"ז. הנסמן במכתב
ח"י אלול ה'תשמ"ה הערה ד"ה זה (לקו"ש חכ"ט ע' 515)**.

ח"י אלול .. יום הולדתם של שני המאורות הגדולים: שיחת ח"י אלול ה'תש"ג (ספר
השיחות ה'תש"ג ע' 141 ואילך). וראה לקו"ש חכ"ד שיחת לח"י אלול (ע' 178 ואילך),
ובהנסמן שם. וראה הנסמן במכתב ח"י אלול ה'תש"ג הערה ד"ה ח"י אלול, דער געבורטסטאג
(=יום ההולדת)***.

הבעל-שם-טוב: ראה לקו"ש ח"ח ע' 27 הערה 42, ובשוה"ג שם.
בשנת נח"ת): ראה לקו"ד כרך א לא, א ואילך. שיחת ח"י אלול וכ' אלול ה'תש"ג
הנ"ל (ספר השיחות שם ע' 146. שם ע' 188).

קסז: תרגום. המו"ל.

(* נדפס ביאגרות מלך ח"א מכתב עא. המו"ל.
**) נדפס ביאגרות מלך ח"א מכתב עד. המו"ל.
***) נדפס ביאגרות מלך ח"א מכתב צ. המו"ל.

^{אוצר החכמה}
המתמדת" של החסידות, מביאה את האדם לתחושה עמוקה של תודה על חסדו של הקב"ה, ולהתמסרות מוחלטת למילוי רצונו. ושנוכה להודות ולהלל על הטובה הגדולה והעיקרית — הגאולה האמיתית והשלמה — עוד בסוף שנת "תנש"א מלכותך".

תורת חסידות חב"ד, בעל התניא והשולחן-ערוך (נולד בשנת קה"ת).

הדבר מודגש עוד יותר בשנה זו, כאשר על-פי קביעות השנה חל ח"י אלול ביום רביעי, היום הרביעי למעשה בראשית, שבו "שני המאורות הגדולים" (השמש והירח) החלו לזרוח ולהאיר על הארץ.

אחד הרעיונות המרכזיים של תורת הבעל-שם-טוב (שמתבארת בהרחבה בתורת חסידות חב"ד) הוא הנושא של השגחה פרטית — שכל דבר שמתרחש בעולם, לא רק בקשר למין המדבר (האדם), אלא גם בקשר לבעלי-חיים, ואפילו לצומח ולדומם — אין הוא מקרי חס-ושלום, אלא

בעל התניא והשולחן-ערוך: ראה לקו"ש ח"ו ע' 36 ואילך, ובהערה 14 שם. בשנת קה"ת): ראה שיחת כ"י אלול הנ"ל (ספר השיחות שם ע' 188). ח"י אלול ביום רביעי .. "שני המאורות הגדולים": ראה שיחת ח"י אלול ה'תש"ה ס"ד (לקו"ד כרך ג תפ, סע"ב. ספר השיחות ה'תש"ה ע' 129), שכח"י אלול תק"ה (שאז נולד רבינו הזקן) — שהקביעות דח"י אלול אז היתה ביום הרביעי — אמר הבעש"ט לתלמידיו, אשר "ביום הרביעי וואס בו נתלו המאורות, איז אין דעם יום הרביעי פון קומי אורי (הפטרת ש"פ תבוא — ישעי' ס, א) אראפגעקומען א נשמה חדשה וועלכע וועט באלייכטן די וועלט אין תורה הנגלית והחסידות".

ביום רביעי .. "שני המאורות הגדולים" .. החלו לזרוח: בראשית א, טז ואילך. "שני המאורות הגדולים" (השמש והירח): וגם הכוכבים. אשר כאו"א מכנ"י דוגמתם (ראה שמו"ר פט"ו, כו. במדב"ר פ"ב, יג. ועוד). ובעבודה: המאור הגדול — תושב"כ, המאור הקטן — תושבע"פ, והכוכבים — מצוות (ראה של"ה טז, סע"א. קצ"א, רע"א (הובא באוה"ת בראשית לו, סע"ב. ג"ך כרך א ע' ריז. ועוד). ד"ה לסוסתי תקס"ד (לקו"ת שה"ש יא, ד. סה"מ תקס"ד ע' ג. שם ע' רמט ואילך. מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"א ע' כט ואילך) לקו"ש ח"ל ע' 10 ואילך).

אחד הרעיונות המרכזיים של תורת הבעל-שם-טוב .. השגחה פרטית: ראה בארוכה כתר שם טוב הוספות ס"י קיט ואילך. וש"נ. קונטרס השגחה פרטית (לקו"ש ח"ח ע' 272 ואילך). הנושא של השגחה פרטית: וידועה ראיית אדה"ו מחולין (סג, א) משלך. וראה לקו"ש ח"ז ע' 63. לקו"ש ח"ל ע' 149.

לא רק בקשר למין המדבר (האדם): דבזה כו"ע מודים (גם לולא חידוש הבעש"ט) ראה קונטרס הנ"ל (לקו"ש ח"ח ע' 278 ואילך).

מכוון מאת בורא העולם ומנהיגו. ודאי שכך הוא בכל מאורע הקשור בעם-
 ישראל, ובמיוחד עם צדיקים נשיאי ישראל, אשר עליהם ההשגחה העליונה
 היא באופן מיוחד, וכל פרט באירועים שמתרחשים עמם נושא בקרבו כוונה
 מיוחדת.

מכאן מובן, שהואיל ויום הולדתם של "שני המאורות הגדולים" חל
 בחודש אלול, מצביע הדבר על הקשר המיוחד שלהם עם התוכן הכללי של
 חודש זה – תקופת חשבון הנפש על השנה החולפת וההכנה לשנה החדשה
 הבאה עלינו לטובה.

דבר זה בא לידי ביטוי ולידי הארה בפתגם החסידים, שנמסר על-ידי
 כ"ק מורי וחמי אדמו"ר – "ח"י אלול הוא היום שמביא חיים באלול ..
 ח"י אלול נותן חיות בעבודה של אני לדודי ודודי לי".

ידוע גם כן, שנוסף על כך שחודש אלול כולו הוא זמן לחשבון הנפש על
 השנה החולפת ולהכנה לקראת השנה החדשה, הרי שנים-עשר הימים
 האחרונים של החודש, מח"י אלול ואילך, מתייחדים בכך, שכל אחד
 משנים-עשר הימים הללו קשור באחד משנים-עשר חודשי השנה – "יום
 לחודש"; וח"י אלול, הראשון משנים-עשר הימים הללו, הוא כנגד הראשון

ודאי .. בכל מאורע הקשור בעם-ישראל: ראה לקו"ד כרך א פד, סע"א ואילך (נעתק
 בכתר שם טוב שם סי' קכ): די השגחה פרטית וואָס על עם קרובו ית' דאס קען מען גאָר ניט
 אויסמאַלן .. דאָס וואָס עס איז נוגע אַ אידן הוא בהשגחה פרטית וואָס מען קען דאָס ניט
 פאַרשטיין. וראה לקו"ש ח"ל ע' 149 ואילך.

ובמיוחד עם צדיקים .. ההשגחה העליונה היא באופן מיוחד: כמ"ש (תהלים לג, יח. לד,
 טז) עין ה' אל יראיך, עיני ה' אל צדיקים. וראה זח"ג (אד"ר) קל, א. ועוד. וראה פרטי הדרגות
 בתו"א וירא (טו, ב). לקו"ת ראה סד"ה כי תשמע (ובקיצורים שם). וראה גם אוה"ת וירא ד"ה
 אשר יאמר היום. ועוד.

בחודש אלול .. חשבון הנפש: ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 141 ואילך. תרח"ץ ס"ע סו.
 סה"מ אידיש ע' 75. שם ע' 129. ובכ"מ. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' כ, ובהנסמן שם הערה 65.
 בפתגם: שיחת ח"י אלול ה'תש"ה ס"א (לקו"ד כרך ג' ע' 946. ספר השיחות ה'תש"ה
 ע' 122). נת' בלקו"ש ח"ט שיחה לח"י אלול (ע' 250 ואילך). חכ"ט שיחה לח"י אלול (ע' 161
 ואילך).

אני לדודי ודודי לי: (שה"ש ו, ג) ר"ת אלול – אבודרהם סדר תפלת ר"ה ופירושה
 פ"א. פע"ח שער כד (שער ר"ה) פ"א. שער הפסוקים להאריז"ל עה"פ. כ"ת לטור או"ח הל'
 ר"ה סתקפ"א (ד"ה והעבירו). הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ב ע' פב הערה 67.
 ידוע .. "יום לחודש": שיחת ח"י אלול ה'תש"ג הנ"ל (ספר השיחות ה'תש"ג ע' 177.
 שם ע' 179).

משנים-עשר החודשים, הוא חודש תשרי. בדרך זו מחבר יום ח"י אלול את ראש-השנה של השנה החולפת עם ראש-השנה של השנה הבאה.

לפי התוספת

בראש-השנה מחדש הקב"ה את חיותה וקיומה של כל הבריאה. ביום זה, בכל שנה, באה מלמעלה חיות אלוקית חדשה להחיות את כל הבריאה במשך השנה הבאה (עד ראש-השנה של השנה שלאחריה). משום כך נקרא יום זה "ראש השנה" (ה"ראש" של השנה), ולא "תחילת השנה", שכן, כשם שבחני האדם, הראש הוא המקור שממנו שופעת חיות הנפש לכל הגוף, מה"ראש" לכל אבר – כך גם "ראש השנה" הוא ה"ראש", הוא המקור של החיות החדשה למשך השנה כולה, ומראש-השנה מתחלקת חיות זו לכל יום מימות השנה.

זוהי משמעות הדין והמשפט של ראש-השנה, שהוא יום הדין לא רק על עם-ישראל, אלא על כל האומות והברואים; כפי שאנו אומרים בתפילות ראש-השנה: "ועל המדינות בו יאמר", "זכר כל היצור לפניך בא", "וכל באי עולם יעברון לפניך"; שכן הדין והמשפט מתייחסים להתחדשות הכללית של החיות האלקית – של הבריאה כולה ושל כל נברא בפרט.

הכרה זו, שהדין והמשפט חובקים את חיותה וקיומה של כל המציאות האנושית בפרט, ושל הבריאה כולה בכלל, צריכה לחדור ולמלא את חשבון-הנפש של יהודי בימי ההכנה של חודש אלול. ואז הדבר מביא

חודש תשרי: אשר התחלתו וראשו הוא יום ראש-השנה.
 בכל שנה, באה מלמעלה חיות אלוקית חדשה: ראה גם תניא אגה"ק סי"ד.
 משום כך נקרא יום זה "ראש השנה": ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושים לר"ה נח, א"ב. עטרת ראש שער ר"ה בתחילתו. אוה"ת דרושים לר"ה כרך ה ע' ביעזו ואילך.
 המשך וככה תרל"ז ע' קכח. ובכ"מ.
 ולא "תחילת השנה": כמו שאומרים בתפלת מוסף דר"ה (מר"ה כז, א) "זה היום תחלת מעשיך". וראה המשך תרס"ו ע' טז. שם ע' כ. ובכ"מ.
 "ועל המדינות בו יאמר": תפלת מוסף דר"ה ("אתה זוכר"), מירושלמי ר"ה פ"א ה"ג.
 ויק"ר רפכ"ט. יל"ש עה"פ (פנחס כט, א) ובחודש השביעי (רמז תשפב).
 "זכר כל היצור לפניך בא": תפלת מוסף דר"ה (שם).
 "וכל באי עולם יעברון לפניך": פיוט "ונתנה חוקך" בתפלת מוסף דר"ה ויוהכ"פ, מר"ה יח, א. ירושלמי ר"ה שם.

אותו להתמסרות מוחלטת לקב"ה, כפי שזה מתבטא בראשי-התיבות של "אלול" – "אני לדודי ודודי לי" – יהודי מוסר את ה"אני" שלו, את כל מהותו ומציאותו, לקב"ה, וזה מעורר את ה"ודודי לי" – שהקב"ה מגלה את אהבתו ליהודי, ומשפיע לו חיות, בבני, חיי ומזוני רוויחי, ובכולם רוויחי, כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה.

★ ★ ★

איצור החכמה

כל הדברים הללו מקבלים תוספת הארה וחיוניות מיום חיי אלול, יום הולדתם של "שני המאורות הגדולים", אשר "נותן חיות בעבודה של אני לדודי ודודי לי".

אחד מיסודות תורת הבעל-שם-טוב – שנתבאר בהרחבה על-ידי כ"ק אדמו"ר הזקן – אומר, שבריאת העולם כולו, "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", היתה לא דבר חד-פעמי שאירע בששת ימי בראשית, אלא שבריאת העולם כולו מתחדשת בכל יום ויום, ויתירה מזו – בכל רגע ורגע. הדבר מורה על חסדו הבלתי-מוגבל של הקב"ה: הוא, ברוך-הוא, לא רק "זן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים", אלא יותר מזה – הוא בורא בהתמדה את העולם ואת איך-ספור הברואים אשר בו.

אחד הטעמים (בין טעמים נוספים) לבריאה מתמדת זו של העולם על-ידי הקב"ה עצמו הוא, ששפע תמידי זה מאת הבורא לנברא, מביא את

כתיבה וחתימה טובה: ראה לקוטי לוי יצחק אגרות-קודש ע' רי: אם שכפרט הכתיבה היא בר"ה והחתימה ביוהכ"פ כו', אך בכלל הן הכתיבה והן החתימה נעשית בר"ה, וכמא' (ר"ה טז, סע"ב) צד"ג [ועמך כולם צדיקים – ישע"י ס. כא (הפטרות ש"פ תבוא)] נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים כו'. וראה שיחת ז' תשרי ה'תשנ"א הערה 76. הערות למכתב ח"י אלול ה'תשמ"ו בסופו (לקו"ש חכ"ט ע' 533)*. וש"נ.

לשנה טובה ומתוקה: ראה בהנסמך במכתב ח"י אלול ה'תשמ"ח הערה ד"ה זה (ספר השיחות תשמ"ט ח"ב ע' 763)**.

שנתבאר בהרחבה על-ידי כ"ק אדמו"ר הזקן: בשער היתוד והאמונה בתחלתו.

"בראשית .. הארץ": בראשית א, א.

"זן את העולם .. וברחמים": נוסח ברכה ראשונה דברכת המזון.

(* נדפס ב'אגרות מלך' ח"א מכתב עת. המו"ל.

(** נדפס ב'אגרות מלך' ח"א מכתב פה. המו"ל.

הנברא להכרה ולתחושה, שהכול וכולם תלויים לגמרי בחסדו התמידי של הקב"ה. הכרה זו גם מביאה את האדם להתמסרות מלאה ומתמדת לבורא העולם, ולכך שימלא את רצונו וכוונתו של הקב"ה, ובמידה המלאה ביותר.

זהו הקשר הישיר בין חיי אלול, כיום הולדתם של שני המאורות הגדולים, לבין חשבון הנפש וההכנה המיוחדת לראש-השנה, המתחילה בחיי אלול: על-ידי שמתבוננים היטב במה ששני המאורות הגדולים מלמדים אותנו, באה ומתוספת הארה גדולה וחיות רבה בעבודה של "אני לדודי ודודי לי" – ההתמסרות הפנימית של היהודי ("אני") לקב"ה ("דודי"), ומהקב"ה ("דודי") ליהודי ("לי").

האמור לעיל (ההכרה שכל נברא תלוי באורח מתמיד בחסדי השם) הוא התוכן העיקרי של מצות ביכורים, שבה נפתחת פרשת השבוע, "תבוא אל הארץ" (אשר בה מפורטת באריכות מצות הביכורים והבאת הביכורים): רואים כיצד יהודי מביא ונותן לקב"ה "מראשית כל פרי האדמה", ממיטב ומראשית יכול מטעיו, ומודה לה' על הפירות שהקב"ה בירכו בהם, כשהוא מבטא באותה שעה בקול רם וברור ומתוך שמחה – "וענית ואמרת" – את הכרתו ב"חסדי המקום" (בכלל), כמפורט בפרשה.

ועל פי תורתו הנ"ל של הבעל-שם-טוב, שקיומו של כל נברא הוא חסד תמידי שהקב"ה עושה עמו בכל רגע ורגע, הרי מובן עד כמה נדרש ממנו רגש מתמיד של הכרת תודה כלפי הקב"ה, ובאופן גלוי, הן בדיבור, ויותר מזה

בה מפורטת באריכות מצות הביכורים: משא"כ בפ' משפטים (כג, יט) וכפ' תשא (לד, כו) שם נאמר בקיצור.
 "מראשית כל פרי האדמה": תבוא כו, ב.
 ממיטב: ביכורים פ"א מ"ג. רמב"ם שם ה"ג.
 ומראשית יכול מטעיו: תבוא שם. ביכורים פ"ג מ"א. פרש"י עה"פ משפטים ותבוא שם. רמב"ם הל' ביכורים פ"ב הי"ט.
 בקול רם: פרש"י עה"פ תבוא שם, ה (מסוטה לב, ב).
 ומתוך שמחה: ספרי ופרש"י עה"פ שם, יא. פסחים לו, ב. רמב"ם שם פ"ד הי"ג. וראה אר"ת להה"מ ר"פ תבוא (נו, ג).
 "וענית ואמרת": תבוא שם, ה.
 ב"חסדי המקום": לשון פרש"י עה"פ שם.

— במעשה בפועל; שבכל מעשיו תהיה ניכרת הכרתו בחסדי ה', עד שהדבר יעורר גם את כל הסובבים אותו, שגם הם יכירו בכך ויתנהגו בהתאם להכרה זו.

ובעצם, זה הדבר הראשון שיהודי עושה מיד בהקיצו משנתו בכל בוקר, כאשר הוא מכיר ואומר: "מודה אני לפניך... שהחזרת בי נשמתיי". הוא מודה לקב"ה, בכל הווייתו ("אני" — כמו "אני לדודי"), על כך שהקב"ה החזיר לו את נשמתו, את חייו. זהו היסוד והמבוא הראשוני לעבודת ה', שנמשך אחר־כך בברכות הרבות והשונות שהאדם מברך ומודה לקב"ה במהלך כל היום, וכל הימים, על כל טובה והנאה שהוא זוכה לה.

ויהי רצון, שכל אחד ואחת, בתוך כלל ישראל, יפעלו בכל הדברים האמורים בכל לב ונפש.

ובפרט בעמדנו בימי אלול, אשר על־פי מנהג ישראל, מאחלים בהם לכל יהודי כתיבה וחתימה טובה; וודאי הקב"ה מקיים מיד איחול זה, האיחול של "ועמך כולם צדיקים", ונותן מיד, עוד בימי אלול, את הכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, לכל יהודי ולכל עם־ישראל, עד שיהודי רואה כבר בחודש אלול, ובאופן גלוי, את התחלת ה"טוב" וה"מתיקות" שחלק לו הקב"ה עבור השנה החדשה.

מיד בהקיצו משנתו... "מודה אני: סדר היום כתחילתו — הובא בבאר היטב או"ח ס"א סק"ה. שו"ע אדה"ז או"ח מהרו"ק ס"א ס"ה. מהרו"ב ס"א ס"ו. סידור אדה"ז לפני "מודה אני".

זהו היסוד והמבוא הראשוני לעבודת ה'... במהלך כל היום: להעיר מכתר שם טוב סי' ריב (כו, גיד) ע"ד גודל ענין דיבור הראשון בקומו משנתו, ואיך שהוא משפיע על כל היום. סה"מ מלוקט ח"א ע' מה"מו. ולהעיר מפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר ה"נקודה" (שאחרי תיבת "בחמלה") ש"כמודה אני" צריך לפושטה (פאנאדערשפרייטן) על כל היום כולו — קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ט. וראה ספר השיחות תרצ"ז ע' 239.

בימי אלול, אשר על־פי מנהג ישראל, מאחלים... כתיבה וחתימה טובה: ראה מטה אפרים או"ח הל' ר"ה סתקפ"א ס"ט (מלקוטי מהרי"ל הל' ימים הנוראים): נוהגין כשכותב אדם לחבירו אגרת שלומים מן ר"ח אלול עד יו"כ רומז לו כו' שהוא מעתיר עליו שיזכה בימי הדין הבאים לטובה להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים. וראה ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 610.

ודבר זה עצמו מעורר אצל היהודי, עוד בחודש אלול, רגש של שמחה, "ושמחת בכל הטוב", והדבר מחזק בו עוד יותר את החלטותיו הטובות בהכנות לשנה החדשה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה, בשלושת העמודים של תורה, עבודה וגמילות-חסדים.

וזוכים להודות ולהלל לקב"ה על הטובה העיקרית של הקב"ה לעם-ישראל ולעולם כולו – ה"טוב" של הגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, עוד בסוף שנת "תנש"א מלכותך",

שאז תקויים תפילתו של דוד המלך (נעים זמירות ישראל): "ונרננה ונשמחה בכל ימינו",

יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ותיכף ומיד ממש.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה

אוצר החכמה

מנחם שניאורסאהן

"ושמחת בכל הטוב": תבוא שם, יא.
 בשלושת העמודים של תורה, עבודה וגמילות-חסדים: אבות פ"א פ"ב.
 הגאולה האמיתית והשלמה: שאין אחרי גלות – מכילתא עה"פ בשלח טו, ב (הובאה בתור"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב). יל"ש ישעי' רמז תצט.
 "תנש"א מלכותך": פיוט "ונתנה תוקף" כתפלת מוסף דר"ה ויוהכ"פ. ובלשון הכתוב בפרשה שבה נתפרש ע"ד ביאת המשיח (בלק כד, ז): תנשא מלכותו. ובפרש"י עה"פ: שיבוא אחריו [אחרי יעקב] דוד ושלמה (דמשיח הוא מזרע דוד ושלמה – סהמ"צ להרמב"ם מל"ת שסכ. ועוד).

(נעים זמירות ישראל): שמואל-ב כג, א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (כתחילתה).

"ונרננה ונשמחה בכל ימינו": תהלים צד"ק. יד.

קסח

"לה' הארץ ומלואה"

ביה, מוצאי ש"ק פי תבוא אל הארץ,
כ"א אלול,
שבת סליחות, היתנש"א,
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בבואנו מיום שבת-קודש, בה קראו ברבים את פרשת "תבוא אל הארץ", הנפתחת במצות **ביכורים** (ובפירוט פרטים רבים בהבאת הביכורים),

אוצר החכמה

זהו הזמן המתאים — יהודי צריך להרגיש, שכל פרט
לאחר הפתיחה בברכה, ברכה בחייו הוא בבחינת "ביכורים"

מוצאי ש"ק .. שבת סליחות: ראה מכתב מוצש"ק כ"ה אלול ה'תשד"מ הערות ד"ה "מוצאי שבת-קודש" וד"ה "מוצאי שבת-קודש" .. שבת סליחות" (לקו"ש חכ"ד ע' 647) * וש"נ. כ"א אלול: יום חנוכה בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש ("770") בשנת ה'ש"ת. המאמר שנאמר אז — נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 160. השיחה — בספר השיחות ה'ש"ת ע' 176-7.

סליחות: פעולת ימי הסליחות לאחר העבודה בימי אלול הקודמים — ראה כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי' יג. וש"נ. פרטים רבים: עוד פרטים ראה במס' בכורים פ"ג. ברמב"ם הל' ביכורים פ"ג ופ"ד. הפתיחה בברכה: ע"פ פתיחת אגרת הראשונה באגה"ק שכתניא. וראה מכתב עש"ק ח"י אלול ה'תשד"מ הערה ד"ה פותחין בברכה (לקו"ש חכ"ד ע' 641) ** וש"נ.

קסח: תרגום חפשי. המשך למכתב קסז. המו"ל.

(* נדפס ב'אגרות מלך' ח"א מכתב עב. המו"ל.

(** נדפס ב'אגרות מלך' ח"א מכתב עא. המו"ל.

^{הוצר החכמה}
 שהזמן גרמא, ברכת כתיבה
 וחתימה טובה לשנה טובה
 ומתוקה – לעמוד ביתר הרחבה
 על נקודה שנגענו בה בקצרה
 באיגרת הקודמת, בקשר למצות
 ביכורים. הוזכר, שתוכנה של
 הבאת הביכורים היא ההכרה
 בכך, שברכת ה' היא המביאה

לה' – לא רק כאשר הוא עוסק
 בתורה ובמצוות, אלא גם כשהוא
 מתעסק בענייני חולין. ויחד עם
 תחושת הזהירות והאחריות, עליו
 להיות מלא שמחה עצומה על
 אושרו, שזכה להיות "ביכורים"
 לה'.

ליהודי את שפע התבואות והפירות בשדהו, אשר משום כך הוא מעניק
 לקב"ה "מראשית כל פרי האדמה", מראשית וממיטב פירות מטעיו, ומודה
 לה' על כל חסדיו.

אצל יהודי קיימת הרגשה תמידית של הודיה לקב"ה על חסדיו, בבני,
 חיי ומזונני, ובפרטים ופרטי-הפרטים שבכל אחד מהם, כפי שאנו אומרים
 בכל יום, שלוש פעמים: "נודה לך .. על חיינו המסורים בידך .. ועל
 נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובוקר וצהריים".

יתירה מזו: אפילו בקרב אומות-העולם, המאמינות ומכירות שהקב"ה
 הוא בורא העולם ומנהיגו – שכך צריך להיות וכך גם יהיה במידה השלמה
 והמלאה כאשר העולם יהיה כפי שהוא צריך להיות, וכפי שאנו מבקשים
 בתפילות ראש-השנה: "וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה
 יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל
 משלה" – גם אצלן מצאנו הנהגה זו של מתן תודה לה' על המזון וכדומה.

באיגרת הקודמת: דיום ד' פ' תבוא אל הארץ גו', ח"י אלול.*
 "מראשית כל פרי האדמה": תבוא כו, ב.

הרגשה תמידית של הודיה לקב"ה: להעיר מב"ר פי"ד, ט: על כל נשימה ונשימה שאדם
 נושם צריך לקלס לבורא. יל"ש עה"פ (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל י"ה (רמז תתפט). וראה
 לקו"א להה"מ (הוצאת קה"ת) סי' רא (נ, ד). או"ת ע, ד (בהוצאת קה"ת תש"מ ואילך – סי'
 רל).

אומרים בכל יום: בתפילת העמידה ברכת מודים.
 שלוש פעמים: ובשבת (ויוהכ"פ) ארבע (וחמש) פעמים.
 בתפילות ראש-השנה: בתפילת העמידה (בברכת "אלקינו כו' מלוך כו'").

* נדפס לעיל מכתב קסז. המו"ל.

עם זאת, במצות ביכורים אנו מוצאים ביטוי עמוק יותר ומקיף יותר של הכרת-תודה לקב"ה: היהודי מבטא את רגש-תודתו לקב"ה על השפע שהעניק לו לא רק בדיבור, אלא הוא מבטא זאת בצורה חזקה יותר, במעשים – הוא לוקח את ראשית ומיטב פירותיו, "מראשית כל פרי האדמה", ומביא אותם לבית-המקדש, "תביא בית ה' אלקיך", ומניח אותם לפני הקב"ה, "והנחתו לפני ה' אלקיך".

אמר החסיד

בהבאת ובמסירת כל המיטב והיפה לקב"ה, משתקפת ההכרה המלאה ש"לה' הארץ ומלואה", שהכל שייך לקב"ה. היהודי אינו מסתפק בהכרה, שכל אשר לו הגיע אליו בחסדי ה' וברכתו יתברך. בהבאת הביכורים הוא מראה, שגם לאחר שהוא מקבל את שפע הפירות, עדיין הכל שייך לבורא העולם, שכן "לה' הארץ ומלואה" – ומשום כך הוא מביא את "ראשית כל פרי האדמה" (המיטב והיפה) "לפני ה' אלקיך", שזה נשאר ברשותו של הקב"ה.

★ ★ ★

כידוע, יהודים נקראים "ביכורים", על-פי הכתוב: "כביכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם", משום שהם ה"ראשית" של העולם – קודמים ונעלים מכל הברואים – "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר";

"תביא בית ה' אלקיך": משפטים כג, יט. תשא לד, כו.

"והנחתו לפני ה' אלקיך": תבוא כו, י.

ש"לה' הארץ ומלואה": תהלים כד, א.

שגם לאחר שהוא מקבל את שפע הפירות... שייך לבורא העולם: וע"ד לשון ס' החינוך (מצוה שכח) בנוגע לשנת השמיטה: שיראה ממעשה האדם ככל ענין שנה זו (דשמיטה) כאילו אין דבר מיוחד ברשותו רק שהכל ברשות אדון הכל.

כידוע, יהודים נקראים "ביכורים": זהר ח"ג רנג, א (ברע"מ). וראה זח"ב קכ"א, רע"א (ברע"מ). – הובאו ונתבארו באוה"ת פ' תבוא (ע' תתרגל ואילך. שם ע' תתרגל ואילך). סה"מ תרנ"ד ע' רפד ואילך. וראה אסת"ר פ"ט, ב.

יהודים... ה"ראשית" של העולם: כמ"ש (ירמי' ב, ג) קדש ישראל לה' ראשית תבואתו. וראה זהר ח"ב וח"ג שם. תדבאר פי"ד. ויק"ר פל"ו, ד. תנחומא (כאבער) בראשית ג. פרש"י ר"פ בראשית. ד"ה קדש ישראל לה' בלקו"ת פינחס עט, סע"ב ואילך. אוה"ת פינחס ס"ע א"רג ואילך. שם ע' א"ריב ואילך. תבוא שם. סה"מ תר"ל ע' רה ואילך.

"כביכורה... אבותיכם": הושע ט, י.

"מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר": ב"ר פ"א, ד.

שכן בני-ישראל הם תכלית הבריאה כולה, כמאמר חז"ל על הפסוק "בראשית ברא אלוקים", שהעולם נברא בשביל ישראל שנקראים "ראשית". דבר זה מתייחס לכל יהודי יחיד, לאנשים, נשים וטף, כפי שאומרים חז"ל: "כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם".

כשם שהביכורים, בפשטות, צריכים להיות מובאים לירושלים ולהיות מונחים בבית-המקדש, "לפני מזבח ה' אלקיך" – כך גם בנוגע לעם-ישראל: בהיותם ה"ביכורים" של העולם, הרי ה"מקום" האמיתי של בני-ישראל, של כל אחד ואחד מישראל, הוא "לפני ה' אלקיך", בבית-המקדש.

שהרי עיקר מציאותו של יהודי היא נשמתו האלוקית, אשר היא "חלק אלקה ממעל ממש"; ומשום כך, כל יהודי, בכל מצב שבו הוא נמצא, הריהו קשור ומחובר עם הקב"ה, ולכן עליו להימצא "לפני ה' אלקיך".

רעיון זה צריך לחדור ולמלא את כל חייו של יהודי, הן באופן כללי והן בכל פרט. יהודי צריך להרגיש כי כל פרט של חייו הוא ענין של "ביכורים" להשם יתברך: לא רק בשעה שהוא עוסק בענינים אלוקיים, עניני לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם כאשר הוא מתעסק בדברי החולין שבעולם, כמו פרנסה וכדומה – הואיל ואלה הם דברי הרשות של יהודי, שייכים גם הם לענין ה"ביכורים", וממילא עליהם להיות חדורים וממולאים במידה המלאה והגבוהה ביותר של רוממות וקדושה, כפי שראוי לדבר שצריך להיעשות "לפני ה' אלקיך".

כמאמר חז"ל .. "ראשית": תנחומא (כאבער), ויק"ר ופרש"י שם. וראה או"ת להה"מ בתחלתו.

"בראשית ברא אלוקים": בראשית א, א.
 כפי שאומרים חז"ל .. העולם: סנהדרין לז, סע"א במשנה. וראה פירוש המשניות להרמב"ם בהקדמתו ד"ה דע כי הקדמונים חקרו.
 "לפני מזבח ה' אלקיך": תבוא כו, ד.
 עיקר מציאותו של יהודי היא נשמתו האלוקית: ראה תניא פכ"ט (לו, א). ר"פ לב.
 שעהייה"א פ"ו (פ, סע"ב). רדב"ז לרמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ד.
 "חלק אלקה ממעל ממש": תניא רפ"ב.
 דברי הרשות .. חדורים .. וקדושה: ראה גם מכתב עש"ק ח"י אלול תשמ"ג (לקו"ש חכ"ד ע' 622 ואילך)*. וש"ג.

(*) נדפס ב'אגרות מלך' ח"א מכתב סז. המו"ל.

ואפילו כשמדובר במחשבה בודדת, דיבור או מעשה, שנראים קטני-ערך בהשוואה למחשבות דיבורים ומעשים אחרים שלו – הרי כאשר הוא מתבונן כראוי, שגם מחשבה דיבור או מעשה אלה הם חלק מ"ביכורים", שמובאים לבית המקדש, "לפני ה' אלקיך" – ו"הכהן אשר יהיה בימים ההם" משגיח על כל תנועה שלו – ודאי ישתדל ויתאמץ, שכל דבר, ולו הפעוט ביותר, כל פרט ופרט של התנהגותו, ייעשו במלוא שימת-הלב והזהירות.

וכפי שאנו רואים במצות ביכורים בפשטות, שהבאת הביכורים נעשית מתוך הרבה ריכוז ותשומת-לב, בכל פרט ופרט: מיד בהתחלה, בהפרשת הביכורים, "אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, כורך עליה גמי לסימן ואומר, הרי זו ביכורים", אחר-כך הוא אוסף את הפירות, מוליך אותם בעצמו את כל הדרך, עד שהוא מביא אותם בטנא מקושט וכו' לירושלים, לבית-המקדש, עם כל הסדר המפורט של הבאת הביכורים, כמתואר בפרוטרוט על-ידי חז"ל.

ויחד עם תחושת גודל האחריות והזהירות של יהודי בכל פרט של הנהגת-ה"ביכורים" שלו, הוא מתמלא שמחה עצומה על האושר הגדול, שזכה, בהשגחה פרטית, להיות ה"ביכורים" של הקב"ה, ויש בכוחו "להביא" את עצמו, עם כל מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו, ולמסור את הכל לקב"ה.

וכך אנו מוצאים בסדר הגדול והחגיגי של הבאת הביכורים בפשטות, עד שבמשך כל ההליכה לירושלים "קורין שמחתי באומרים לי בית ה' נלך",

ו"הכהן אשר יהיה בימים ההם": תכוא כו, ג.

"אדם יורד לתוך שדהו כו": פרש"י עה"פ תכוא כו, ב. מביכורים פ"ג מ"א. תוספתא ביכורים פ"ב ה"ז. פרש"י עה"פ משפטים כג, יט. רמב"ם הל' ביכורים פ"ב ה"ט.
מוליך אותם בעצמו: ד"המפריש כיכוריו להעלותם בידו לירושלים, לא ישלחם ביד שליח" – רמב"ם שם פ"ב הכ"א, מירושלמי ביכורים פ"א ה"ה. וראה להלן בפנים, ובהנסמן שם הערה ד"ה וכשהגיעו.

כמתואר בפרוטרוט על-ידי חז"ל: ביכורים פ"ג. רמב"ם שם פ"ג ה"ב ואילך. פ"ד הט"ז

ואילך.

"קורין... נלך": רמב"ם שם פ"ד הט"ז, מירושלמי שם פ"ג ה"ב.

שמחתי... נלך": תהלים קכב, א.

וכשהגיעו לירושלים ולהר הבית, נטל כל אחד ממביאי הביכורים את ה"סל", את טנא הביכורים, על כתפו, ונשא שבח לקב"ה – "ואומרין הללויי הללו אל בקדשו וכו', עד כל הנשמה תהלל י"ה הללויי"; ובמיוחד היתה השמחה גדולה עם הגעתם לבית-המקדש, לאחר שהונחו הביכורים "לפני מזבח ה' אלקיך", שאז "וענית ואמרת" – קראו בקול רם וברור וברוב חדווה את פרשת הביכורים.

★ ★ ★

האמור לעיל מעניק חיזוק ותוספת חיות ושמחה בעבודתו המיוחדת של יהודי במשך חודש אלול – תקופת חשבון הנפש על השנה החולפת ותקופת ההכנה לשנה הבאה, הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה – כאשר כל יהודי מרגיש קרוב לקב"ה, "אני לדודי ודודי לי"; וכמשל הידוע של כ"ק רבנו הזקן, שבחודש אלול מתנהג הקב"ה עם יהודי כפי שנוהג מלך היוצא "לשדה", ומקבל שם את כל הבאים "בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם".

כשיהודי מרגיש את הקירבה הזאת של הקב"ה, מעורר הדבר בלבו התעוררות כפולה – מצד אחד, התחזקות יתירה בחשבון-הנפש ובהכנה, על-ידי השתפרות והתעלות בכל פרט ובכל הפרטים של עבודת השם – תורה, עבודה וגמילות-חסדים, כפי שמתאים להתנהגותו של אדם שזוכה

וכשהגיעו לירושלים .. נטל כל אחד .. את ה"סל" .. על כתפו: ביכורים פ"ג מ"ד. תוספתא ביכורים פ"ב ה"ח. רמב"ם שם פ"ג ה"ב. פ"ד הי"ז. "ואומרין .. הללויי": רמב"ם שם פ"ד הי"ז, מירושלמי שם פ"ג ה"ב. הללויי הללו אל בקדשו וכו': תהלים מזמור קנ. וראה ביאורו: פרדס שער ב רפ"ג ורפ"ה. ועוד. אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תקפח ואילך. וש"נ. "וענית ואמרת": תבוא כו, ה. וראה לקוטי לוי יצחק לנ"ך ע' רמד. "אני לדודי ודודי לי": שה"ש ו, ג. – ר"ת אלול (נסמן במכתב ח"י אלול שנה זו הערה ד"ה זה*)).

וכמשל הידוע של כ"ק רבנו הזקן: לקו"ת פ' ראה ד"ה אני לדודי הא' ס"א (לב, ב). וראה ד"ה אני לדודי תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"א ע' תסז ואילך), השייכות דמאמר זה (שבלקו"ת) לפרשת ראה והרמוז לדף לב.

תורה, עבודה וגמילות-חסדים: שלושת העמודים שעליהם העולם עומד וקיים – אבות פ"א מ"ב. שם מ"ח. וראה ד"ה על שלשה דברים העולם עומד שנאמר ב"חנוכת ביהכנ"ס, כ"א

(*) נדפס לעיל מכתב קסז. המו"ל.

לקירבה כה יוצאת-דופן למלך מלכי המלכים הקב"ה; וביחד עם זאת, גם רגשות אהבה עמוקים לקב"ה (כפי שמבטאות המלים "אני לדודי"), בשעה שהוא קולט ומרגיש את "הארת הפנים" הגדולה והחמה של הקב"ה לכל יהודי.

★ ★ ★

ויהי רצון, שכל אחד ואחת ינצלו את ימיה-הסגולה האחרונים של חודש-הסגולה אלול, של שנת-הסגולה היי תהא שנת אראנו נפלאות – במידה המלאה,

ושזוכה מיד ל"תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נותן לך וירשתה וישבת בה", עד שכל יהודי מיישב מיד את חלקו הפרטי בארץ-ישראל, ומביא מיד ביכורים בפשטות, ובשמחה גדולה, בבית-המקדש השלישי, שייבנה על-ידי הקב"ה עצמו, "מקדש א-דני כוננו ידיך", "ומעשה ידינו כוננהו",

בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, תיכף ומיד ממש.

בכבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה

לשנה טובה ומתוקה בכל

מנחם שניאורסאהן

אלול, ש"ת" (נדפס בסה"מ היש"ת ע' 160 ואילך). ד"ה זה בסה"מ מלוקט ח"ד ע' שפג ואילך. חודש-הסגולה אלול: שבו הוא זמן התגלות י"ג מדות הרחמים – לקו"ת ד"ה הנ"ל שם (לב, א"ב). ד"ה זה הבי' ס"א (לג, א). שם ד"ה ושמתי כדכד הא' ס"א (כד, ד). מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"כ ס"ע תכב ואילך, ובהנסמן שם בהערה ד"ה הנוכח בספרי הקבלה. הי' תהא שנת אראנו נפלאות: ראה בארוכה מכתבים כלליים לחג הפסח שנה זו*. בבית המקדש השלישי, שייבנה על-ידי הקב"ה עצמו: פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. תוד"ה אין – שבועות טו, ריש ע"ב. זהר ח"א כת, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז תיקון ח. פרש"י עה"פ מקדש א-דני כוננו ידיך.

"מקדש א-דני כוננו ידיך": בשלח טו, יז.

"ומעשה ידינו כוננהו": תהלים צדי"ק, יז (טו"ב). וכמדרש תהלים עה"פ: לעתיד לבוא אני אבנה אותו ומשרה שכינתי בתוכו ואינו חרב לעולם.

(* נדפס ב'אגרות מלך' ח"ב מכתבים קסד. קסה. קסו. המו"ל.

כ' כ"ג

השאלמות ל"מבוא"

1000000

1000000

ב"ה

אוצר החכמה

בתחילת ספרינו (חלק א) הארכנו בדברים וברשימות אודות אופיו, ענינו, דרך פירסומו, הנהגות הקודש וכו' – הקשורים למכתב הכללי זה למעלה מארבעים שנה.

כהשלמות למבוא – המשתרע על כ-100 עמודים ובו תצלומים ופקסימיליות שונות וחשובות – ראינו לנכון להביא עוד מספר "פכים קטנים".

השלמה א – לעמ' 29 – סוף פרק ב: דבר המלך

לסיכום פרק זה מן הראוי להביא דברים שכתבה מערכת "הערות הת' ואנ"ש" בפתח גליון ע"ח שי"ל לקראת אי ניסן תשמ"ח.

מכתב כללי - יצו המלך!

ישנם דברים שהורגלנו להם במשך השנים, עד שהפכו להיות שגרתיים - שכלונים, מבלי שנחוש במשמעותם האמיתית ^{אוצר החכמה} העמוקה.

אחד מהם, הוא מוסד קבוע בליובאוויטש, הנמשך זה 38 שנים, לאורך ימים ושנים טובות, והנקרא בשם "מכתב כללי"; 5 - 6 פעמים בשנה שולח הרבי מכתב כללי, בתקופת תשרי, בתקופת ניסן, ולפעמים גם במועדים נוספים במשך השנה. ע"ע הופיעו לפחות 200 מכתבים כלליים.

מה מהותו של המכתב הכללי? במה שונה הוא משיחה או מאמר חסידות שאומר הרבי?

השינוי שבמכתב הכללי הוא לכאורה: א) באופיו.
ב) בקהל היעד אליו הוא מופנה.

שיחה או מאמרים, נאמרים הרי אל קהל מאזינים, ונמדדים לפי רמת השומעים שנוכחים בעת ההתועדות. בהתועדות של ימי חול, מזכיר לפעמים הרבי, שבדבריו מתכוין הוא גם אל אלו ששומעים את השידור, בכל מקום שהם. אלה הם דברים אותם מפנה הרבי אל קהל החסידים, עם הוראות כיצד עליהם לפעול.

מכתב כללי מופנה (לא פחות ולא יותר), אל כל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם. כלומר אל 14.000.000 איש, המפוזרים על פני כל יבשות תבל, ללא הבדל רמתם, שפתם, הכנתם וגילם.

התכונות קלה במשמעות הדברים, מביא אותנו לתדהמה. הרבי פונה באופן רשמי, לפחות 200 פעם, אל כל יהודי ויהודי' באשר הם - דבר שאין לו אח ורע בדורות הקודמים. המלך פונה אמנם אל עמו בשפת האידיש, אך הדברים צריכים להיות מופצים, בכל השפות, ובכל כלי ההפצה הנהוגים בעולמנו המודרני.

בשיחת ב' ניסן הזכיר הרבי, שנשיא הוא "לבו של כל ישראל". הלב קשור עם הגוף יותר מאשר הראש. המכתב כללי הוא זרימת דם העורקים, מהלב אל כל הגוף כולו - בני וبنות ישראל בכל מקום שהם, כי הרי המקרה היחיד, בו פונה הלב באופן רשמי וגלוי, אל כל הגוף כולו, הוא המכתב כללי.

מכאן גם האופי המיוחד שנושא מכתב כללי, זה צו מלכותי, אל כל אחד ואחת מבלי התחשב כלל במעמדו, רמתו ומצבו, כי הרי דברי הרבי מופנים כפשוטם: אל כל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם.

צו מלכותי זה, הוא צו השעה לתקופה הקרובה, עד למכתב הכללי הבא אחריו, בצו זה ישנה בודאי גם התולית-דרך לנקודה התיכונה, עליה ידבר הרבי בהתועדויות של התקופה הקרובה. (כדאי הי' לבדוק זאת).

אם צו מלכותי זה, הוא אל כל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם, הרי כודאי שצו זה מופנה בראש וראשונה אל חייליו - חיילי בית דוד.

עלינו לראות בצו זה את פקודת המלך, ותגובתינו לצו זה צריכה להיות:

לפקודתך המלך!

המערכת

[צילום 141]

השלמה ב - לעמ' 39 - פרק ה: בכל מדינות המלך

לפנינו דוגמא נוספת [צילום 42], כיצד שולח הרבי שליט"א את המכתב הכללי לאישים ומוסדות כדי להגביר את תפוצתו וכדי שהמסר הרעיוני יגיע אמנם לכל בני ובנות ישראל.

המכתב שלפנינו צולם מתוך חוברת של מחזור מסיימות בית הספר "בית יעקב" בווייליאמסבורג נ.י. במענה לבקשת ברכה¹ לקראת סיום הלימודים - שלח להם הרבי שליט"א את המכתב הכללי: "שתוכן המכתב הוא דבר בעיתו בכל עת ובכל זמן".

ואמנם, את החוברת המיוחדת שהו"ל מפאר מכתבו הכללי של הרבי (מימי הסליחות תש"כ).

Tel. NY 2-2246

Call Room LUBAVITCH NEW YORK

סוכרות

ב"ק ארמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ליובאוויטש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi

776 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 12, N. Y.

ב"ח, י"א בסלו הסכ"א
ברוקלין

מרה שפארמלכה חת' שטיינמן
חברת הסעודה של ספר השנה
של בית ספר גבוה בית יעקב
יהויליאמסבורג

ברכה ושלום

במקנה למכתבה בקשה מאת ב"ק ארמו"ר שליט"א להאציל ברכה קרשו על בנוח הכחה המסיימת תשעה אה בית"פ לגבוה בית יעקב, עם רברי עירוד וחוזק לרגלי חג הסיום להדפיס בספר השנה,

מוסגן בזה מכנה כללי סכ"ק ארמו"ר שליט"א שצוח לשלוח בהחאם לבקשה חנ"ל. ולסוחר להדפיס שתוכן הסכחכ הוא דבר בעתו בכל עת ובכל זמן.

יחד עם זה שלוחה גם ברכה ב"ק ארמו"ר שליט"א לכל החלסירוח המסיימו חח"נה, וחקותו אשר חסיר חזכורנה אה חנקורה תפנימיה של חינוכן על סדח חקורש - בית יעקב לבן ונלכת באור ח, וחשחולנה לחחריר גם בכל סביבותן אה אור ח' בנר סצוח וחורה אור, באופן רמוסיף וחולן, כחוראם יסי חנוכה המסמסטים ובאים, וזה יחי' לסוכתן ולסוכת זולתן בגשסיוח זכרוחניוח גם יחד.

[צילום 42]

בבבכה

"בכל עת ובכל זמ

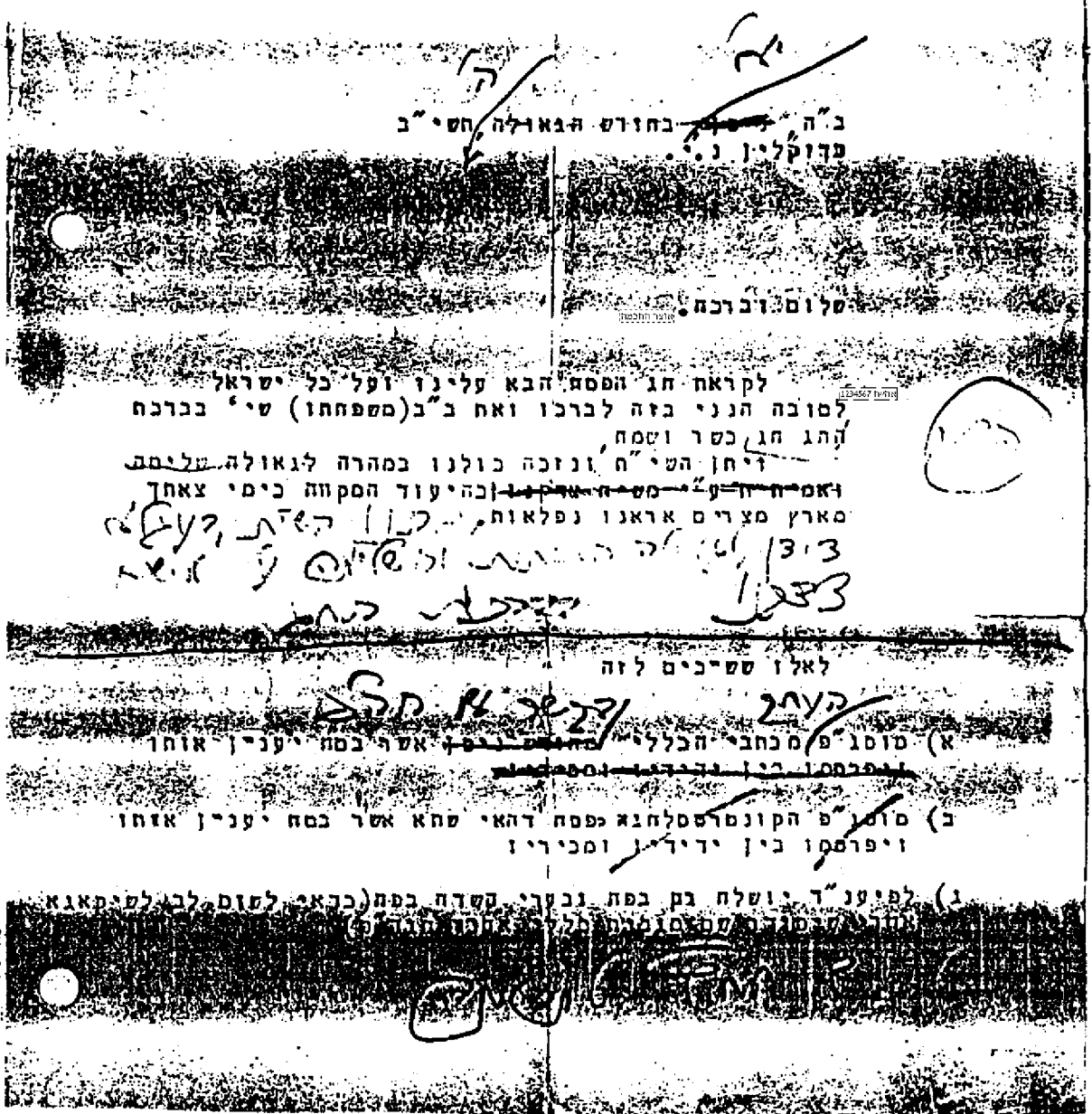
10/20/50
הזליר

1. בהשתדלות נציגת המחזור - הרבנית מרים בלוי.

בדוגמא נוספת שהגיעה לידינו [צילום 43] - אנו מבחינים בשולי

המכתב:

מוסגר פה העתק מכתבי הכללי בקשר עם חה"פ (חג הפסח)² אשר
בטח יעניין אותו [ויפרסמו בין ידידיו ומכריו]³.

[צילום 43]

2. בטיטת המכתב הופיע - מחדש ניסן והרבי שליט"א תיקן לנוסח זה.
3. מילים אלו הופיעו רק בטיטתה.

עוד בימי נשיאותו של הרבי מוהריי"צ נייע ביקש וזירז הרבי להפיץ את המכתב הכללי¹, וכפי שעולה מן הדוגמא שלפנינו [ראה צילום 44].

10000

Tel. PResident 4- { 0507
1866

מרכז לענייני הנוך
Merkos L'Inyonei Chinuch, Inc.
770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

HABRI JOSEPH I. SCHWARTZMAN,
President

Chairman, Exec. Committee
RABBI MENDEL SCHWARTZMAN

Director
RABBI M. A. HODANOV

Executive Secretary
MISSAN J. MINDEL, M. A.

כ"ק אדמו"ר שליט"א סלובואוויטק,
נשיא

יו"ר ועד הוועד:
הרב מנחם מ. שניאורסאן;
מנהל:
הרב ח. מ. מ. חרשוב;
מוכיר ראשי:
ניסן י. מינדל

ב"ה
ד סינן חס"ח

כבוד הוזה אי"א גז"מ זכ"ל טוהר"ד שי

שלום וברכה.

מכתבי מבר' אייר בטח נתקבל ואצפה לבחז"ט סאתו בהקדים היותי ליעדי.
מוסג"פ קנז' לחה"ט שזה עתה הו"ל זמ"ל כללי ומצוה רבה לפרסמם.

באיוני קבלת התורה בימחה
הרב מנחם שניאורסאן

אהל"ש
נצחיתאון דא
כבר הקימו זולתי
אזהר גם עמך
הפעם ביינך
ויזביע דנשיא

[צילום 44]

"ומכ' כללי, ומצוה רבה לפרסמם"

השלמה ג — לעמודים 60-61:

המכתב הכללי לתאריך "ימי הגבלה היתש"כ" (הובא בספרינו חלק ב' מכתב ק"ד) תורגם בשעתו ע"י הרה"ח ר' שמעון גליצנשטיין⁵.

התרגום עבר הגהה ובדיקה ע"י הרבי שליט"א. להלן צילום מהגהה זו (הודפס גם במבוא צילום 19 עמ' 52) [ראה צילום 45] כשניתן להבחין שהרבי

4. מאת כ"ק אדמו"ר מהורי"צ זי"ע, כמוכן.

5. בתקופה שלאחר מכן הועברה עבודת-הקודש לידי הרה"ח ר' טובי' שי' בלוי.

שליט"א העביר עליו את שבט ביקורתו ואף ציין זאת בהערה בשולי הגליון מלמעלה: **העתקה מילולית עד כדי וכו' (ראה צילום)**.

בגלל קשיי תקשורת של אותם ימים עוכב כנראה פרסומו של המתרגם הדגול הרה"ח ר' אוריאל צימר שגם הוא תירגם במקביל מכתב זה ושלח אותו ב"אגרת אויר" להרה"ח ר' טוביה בלוי לירושלים.

ב"מבוא" לספרינו (תחילת חלק א) הבאנו צילום מ"איגרת אויר" זו אך קשה לפענח את הכתוב. מפני חביבותא דמילתא ראינו לפרסם פענוח מתרגומו של הרה"א צימר ז"ל שכיין המשומר חן וטעם מיוחדים לו – ויוכל הקורא להשוותו עם התרגום שנדפס [צילום 45].

תרגום בלתי מוגה

ב"ה. ימי הגבלה ה'תש"כ שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של הבעש"ט ז"ל, ברוקלין נ"י.

לבית יעקב (אלו הנשים)
ולבני ישראל (אלה האנשים).

שלום וברכה,

ימי ההגבלה — ההכנה למתן תורה — תובעים התעמקות מיוחדת ופנימית במהות התורה.

התורה הק' אינה אוסף חוקים להזדמנויות מסוימות — היא מקפת את האדם כולו, למן חייו הראשון ועד האחרון, ובכל פרטי חייו היומי-יומיים. זוהי המשמעות הפנימית של התורה בתור תורת חיים.

ולא זו בלבד: כפי שמסבירים חכמינו ז"ל, מקיפה התורה את כל הבריאה ומתארים זאת חז"ל כדוגמת אדריכל אשר כפרם גשתו לבנות בנין, הריהו מצייר לעצמו תחילה תכנית לכל פרטי הבנין. כך הניח הקב"ה תחילה בתורה כל פרט שבבריאה, עד לדרגה התחתונה שבדומם.

ומכאן אחד היסודות העקריים בתורת החסידות הכללית של הבעל שם טוב, כפירושו על הפסוק "לעולם הויה דברך ניצב בשמים", כפי

שנתבאר באריכות ע"י אדמו"ר הזקן (בעל התניא והשו"ע) בתורת חסידות חב"ד — בפרט בשער היחוד והאמונה. — כי הכל בשמים ממעל ועד לארץ מתחת וכל פרטיהם קיימים רק ע"י דבר ד' אשר בראם ומהווה ומחייה אותם תמיד בכל עת ובכל רגע.

¹²³⁴⁵⁶⁷ [מחייב]

כי ההשגחה פרטית — שהבורא יתברך יודע ומקיף בפרטיות כל דבר, את כל פרטי הבריאה למן האדם בחיר הנבראים ועד לנברא הקטן ביותר שבדומם.

ומכאן מסקנה נוספת שהיא יסוד בתורת החסידות שהודגשה בעיקר ע"י הבעש"ט — אף שבעצם אינו אלא הלכה פסוקה בשו"ע.

— אשר צריך לעבוד את ה' עם כל הפרטים ועל ידם, החל בלימוד התורה וקיום תרי"ג מצוות ועד המאורעות והמעשים הפשוטים ביותר בחיי היום יום.

כי מכל אשר סביב צריך ללמוד אהבת השם ויראת השם — המקורות אשר מהם ישאב כל אחד מישראל את הרוח הנכונה לקיים תומ"צ, מצוות עשה ומצוות ל"ת, כשהוא מלא חיות אמיתית — ולקיימם בהידור תוך התעמקות בכל הנ"ל, בהתלהבות חיות ואורה.

ובימי סגולה אלה ב(ערב) חג מתן תורה שהוא גם יום ההסתלקות ההילולא של הבעל-שם-טוב

להחדיר כל זה אל כל פרטי חיי האדם הן בחיי עצמו הן בכל הפרטים שמסביבו ובכל דבר בעולם כפי הביטוי — יפוצו מעיינותך חוצה אשר מעיינות החסידות — היא פנימיות התורה — יפוצו עד חוצה — אל הפרטים הרחוקים והחיצוניים ביותר ועניני הבריאה בכלל.

וזה מחיש את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו כאשר תכיר ותחוש כל הבריאה כי "אנוכי ד' אלוקיך".

בברכה לקבלת התורה בשמחה
ובפנימיות וחג שמח (חתי"ק)

